

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

סניף אה"ק כפר חב"ד

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין הוא בזמן תפילת שחרית, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

טוב להרגיל עצמו לומר ... נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

**מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַרְוֶת בִּי נִשְׁמָתִי
בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.**

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל דְּבָרֵי תוֹרָה:**

**וְהַעֲרַב נָא יי אֱלֹהֵינוּ אֶת־דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ, וּבְפִי
כָל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיָ אֲנַחְנוּ וְצִאֲצֵאֵינוּ,
וְצִאֲצֵאֵי כָל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כְּלָנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְדֵי
תוֹרָתְךָ לְשִׁמּוֹה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הַמְלַמֵּד תוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:
בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל
הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, נוֹתֵן
הַתּוֹרָה:**

**וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו
לֵאמֹר כֹּה תְבַרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם:**

**יְבָרֶכְךָ יְהוָה וַיִּשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחֲגֵךְ: יִשְׂאֵל
יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לְךָ שְׁלוֹם:**

וְשָׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֵנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:**

הברכה השניה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין שלי"ד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל מִצְוַת תְּפִלִּין:**

קריאת שמע

**שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:
בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכוֹתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:**

**וְאַהֲבַתְּ אֶת יי אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לִבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל
מַאֲדֶךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצִוֶּה
הַיּוֹם, עָל לִבְּךָ. וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשִׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ,
וְהָיוּ לְטַטְפַּת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ.
וְהָיָה אִם שָׁמַע תִּשְׁמְעוּ אֶל מְצוֹתַי, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצִוֶּה
אֲתֶכֶם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֶת יי אֱלֹהֵיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ, בְּכָל
לִבְבְּכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטֶּר אֲרֻצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה
וּמִלְקוֹשׁ, וְאֶסְפַּתְּ דָּגָנְךָ וְתִירְשְׁךָ וַיְצַהֲרֶךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשִׁדְךָ
לְבִהְמֶתְךָ, וְאֶכְלָתָ וּשְׂבַעְתָּ. הַשְּׁמָרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם,
וְסָרְתֶם וְעַבַּדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְהָרָה
אִף יי בְּכֶם וְעַצֵּר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטֶּר וְהֶאֱדָמָה לֹא
תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֶבְרַתֶּם מִהָרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר יי
נָתַן לָכֶם. וְשִׁמַּתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהִים עַל לִבְבְּכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם,
וְקִשְׁרַתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְטַטְפַּת בֵּין עֵינֵיכֶם.
וְלִמְדַתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשִׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ
וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וַיְמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר
נִשְׁבַּע יי לְאַבְרָהָם לֵאמֹר, לָתֵת לָהֶם, כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.
וַיֹּאמֶר יי אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל בְּנָפְי בְּגִדֵיהֶם לְדֹרֹתָם,
וְנָתַנוּ עַל צִיצִית הַכֹּהֵן, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית,
וְרֵאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מְצוֹת יי, וְעָשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא
תִתּוּרוּ אַחֲרֵי לִבְבְּכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אִתְּם זָנִים
אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעָשִׂיתֶם אֶת כָּל מְצוֹתַי, וְהִיִּיתֶם
קֹדְשִׁים לְאֱלֹהֵיכֶם. אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֲתֶכֶם,
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיוֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יי
אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵת.**

נכון לומר קודם התפילה:

**הָרִינִי מְקַבֵּל עָלִי מְצוֹת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבַת לְרַעַד בְּמוֹד
מצוה להתפלל בתפילין את כל תפילת שחרית כולל שיעור תהלים כפי שמתחלק
לימני החרדש.**

**יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יי אֱלֹהֵינוּ וְאַלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שִׁיבֵנָה בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.
אֶךְ צְדִיקִים יִרְדּוּ לְשִׁמְךָ וְיִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ.**

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חוקש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבריל קופת־צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לבד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפש, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשית־תוכות "לה'")) בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחרד, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החרד כולו ייהפך ל"חרד ובית של צדקה".

קמו.

שבחים גדולים לתקדושי-ברוך-הוא והואך דוד אמר בדין הוא לאהוב אותו על כל הטובות שעשה לו כמה ניסים ואינו יודע מה גמול ישלם לו שאי אפשר להשיב לו על כל הגמול שעשה עמו:

א אֶהְבֵּתִי כִּי־יִשְׁמַע | יְהוָה אֶת־קוֹלִי תַּחֲנוּנִי: ב כִּי־הִטָּה אָזְנוֹ לִי וּבִימִי אֶקְרָא: ג אֶפְפוּנִי | חֲבִל־מָוֶת וּמִצָּרִי שְׁאוּל מִצָּאוֹנִי צָרָה וַיִּגְזֹן אִמָּצָא: ד וּבְשֵׁם־יְהוָה אֶקְרָא אָנֹכָהּ יְהוָה מִלְטָה נַפְשִׁי: ה חֲנוּן יְהוָה וְצַדִּיק וְאֱלֹהֵינוּ מֵרַחֵם: ו שֹׁמֵר פִּתְאִים יְהוָה דָּלִתִי וְלִי יְהוֹשִׁיעַ: ז שׁוּבִי נַפְשִׁי לְמִנוּחֶיךָ כִּי־יְהוָה גָּמַל עָלֶיךָ: ח כִּי חִלַּצְתָּ נַפְשִׁי מִמָּוֶת אֶת־עֵינִי מִן־דְּמָעָה אֶת־רַגְלִי מִדָּחִי: ט אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי יְהוָה בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים: י הֶאֱמַנְתִּי כִּי אֲדַבֵּר אָנֹכִי עָנִיתִי מְאֹד: יא אֲנִי אֲמַרְתִּי בְּחַפְזִי כָּל־הָאָדָם כֹּזֵב: יב מִה־אֲשִׁיב לַיהוָה כָּל־תַּגְּמוּלוֹתַי עָלַי: יג כּוֹס־יִשְׁוּעוֹת אִשָּׁא וּבְשֵׁם יְהוָה אֶקְרָא: יד גִּדְרֵי לַיהוָה אֲשַׁלֵּם נִגְדָה־נָּא לְכָל־עַמּוֹ: טו יִקָּרַע בְּעֵינֵי יְהוָה הַמּוֹתָה לַחֲסִידָיו: טז אָנֹכָהּ יְהוָה כִּי־אֲנִי עֹבֵדְךָ אֲנִי־עֹבֵדְךָ בְּנֶאֱמַתְךָ פִּתְחַת לְמוֹסְרֵי: יז לֹךְ אֲזַבַּח וְכַח תֹּודָה וּבְשֵׁם יְהוָה אֶקְרָא: יח גִּדְרֵי לַיהוָה אֲשַׁלֵּם נִגְדָה־נָּא לְכָל־עַמּוֹ: יט בְּחִצְרוֹת | בֵּית יְהוָה בְּתוֹכְכִי יְרוּשָׁלַם הַלְלוּיָהּ:

קיו.

מוזמר משני פסוקים רמו על ימות המשיח וישראל בתפארתם ולכן הללויה כולם כי אז כולם יקראו בשם ה':

א הִלְלוּ אֶת־יְהוָה כָּל־גּוֹיִם שִׁבְחֻהוּ כָּל־הָאֻמִּים: ב כִּי גָבַר עָלֵינוּ | חֲסִדּוֹ וְאַמַּת־יְהוָה לְעוֹלָם הַלְלוּיָהּ:

אגרות קודש

ב"ה, יו"ד אייר, תשט"ו

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו ממוצש"ק פ' אחרי, בו כותב אודות מסעיו מהאדיטש בו נולד עד לאה"ק ת"ו, ואשר עתה עוסק הוא בהשגחה על הכשרות בנתני"ל...

בודאי ידוע לו המבואר בכמה שיחות מכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, אשר ענין הזכרון הוא, שהמעמד ומצב שנוכרים עליו, יעמד חי נגד עיני בעל הזכרון ויפעול פעולתו, ויה"ר, שזכרון המסעות שלו, וביניהם היחידות שלו אצל כ"ק אדמו"ר נשיא ישראל שכותב אודותה, יעורר בו תוספת כחות פנימים, שכל רואיו יכירו שמחסידי חב"ד הוא, וכתקות רבוה"ק נשיאנו הק' בהחסידים שלהם והמקושרים אליהם. אשר הדרכים להשיג את זה הוא, לימוד תורת החסידות בשופי, הליכה בדרכי והנהגותי, והעיקר בהם הוא להפיץ מעניות תורת החסידות, והמעשה שלה בכל הסביבה, ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

בעת רצון אקרא את הפ"נ המוסגר במכתבו, על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, והשייט יזכהו ויצליחו לבשר טוב בכל הני"ל ובהנוגע לפועל.

בברכה לבשו"ט בכהנ"ל.

נ.ב. בודאי ידוע לו משלשת השיעורים השווים לכל נפש מתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר, בחומש תהלים ותניא ושומר עליהם.

מפתח כללי

- (א) סדר הנחת תפילין ב
- (ב) מזמורי תהלים קטז, קיז ג
- (ג) מאמר ד"ה שיר המעלות לדוד
ל"ג בעומר, ה'תשכ"ב ה
- (ד) מאמר ד"ה ולאחותו הבתולה
שבת פרשת אמור, כ"ף אייר, ה'תשכ"ד טו
- (ה) משיחת ש"פ אמור, כ' אייר ה'תשנ"א כג
- (ו) לקוטי שיחות פרשת אמור כרך יז לג
- (ז) ילקוט לוי יצחק על התורה לכ"ק הרה"ג הרה"ח המקובל
ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל לט
- (ח) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת אמור מ
- (ט) שיעורי חומש יומי לשבוע פרשת אמור מא
- (י) שיעורי תהלים לשבוע פרשת אמור ע
- (יא) שיעורים בספר התניא (מונה)
לשבוע פרשת אמור עא
- (יב) לוח "היום יום" לשבוע פרשת אמור פב
- (יג) הלכה יומית לעיון ברמב"ם פה
- שיעורי רמב"ם**
- (יד) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת אמור פח
- (טו) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת אמור קלה
- (טז) – ספר המצוות לשבוע פרשת אמור קנא
- (יז) מסכת סוטה עם ביאורים
מדף כו עד דף לב קנב
- (יח) נביאים וכתובים
ישעיה פרק מא, איוב פרק כב-כג קפ
- (יט) משניות – מסכת עירובין
ביאור קהתי קפב
- (כ) עין יעקב מסכת תענית קצב
- (כא) מסכת בבא בתרא עם ביאורים
מדף קה עד דף קיא קצד
- מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:**
- (כב) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציורים
אדמו"ר הזקן רכב
- (כג) שולחן ערוך הלכות פסח
לפי לוח רב יומי אדמו"ר הזקן רכב
- (כד) לקוטי תורה
אדמו"ר הזקן רכה
- (כה) שערי תשובה
אדמו"ר האמצעי רכח
- (כו) מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו
אדמו"ר ה"צמח צדק" רכט
- (כז) תורת שמואל תרל"ב
אדמו"ר מוהר"ש רל
- (כח) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב
אדמו"ר מוהרש"ב רל
- (כט) ספר המאמרים תשי"ד
אדמו"ר מוהריי"צ רלב
- (ל) ספר השיחות ה'ש"ת-תש"א בלה"ק
אדמו"ר מוהריי"צ רלד
- (לא) אגרות קודש
אדמו"ר מוהריי"צ רלה
- (לב) ביאורים לפרקי אבות פרק ד רלו
- (לג) חומש לקריאה בציבור רלז
- (לד) קריאת התורה למנחת שבת קודש רמה
- (לה) לוח זמנים לשבוע פרשת אמור רמו
- (לו) סדר מצות הדלקת נרות לערב שבת קודש רמז

דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות של כל המוציאים לאור, שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 וממשיך בַּהֲמָאָמֶר, דְּאִיתָא בְּזֵהרָא⁴ שֶׁפֶסוּק שָׁבַת אַחִים
2 גַּם יָחִד, מִתִּיחַס אֶל קוּדְשָׁא-בְּרִיךְ-הוּא וְכִנְסַת יִשְׂרָאֵל, וְהַכְּתוּב
3 מְדַבֵּר עַל הַקֶּשֶׁר וְהִקְרִיב בֵּין הַקְדוּשָׁא-בְּרוּךְ-הוּא וּבֵין יִשְׂרָאֵל כִּפִּי שֶׁהֵם נִמְשָׁלוּ
4 לְרַעֲיָתוֹ, כְּכִיכּוֹל, וְנִקְרָאִים "כִּנְסַת יִשְׂרָאֵל" וְהִמְלִיךָ גַּם שֶׁפֶסוּק בָּאָה
5 לְרַבּוֹת יִשְׂרָאֵל דְּלִתְמָא בְּנֵי
6 יִשְׂרָאֵל כִּפִּי שֶׁהֵם לִמְטָה, הֵינּוּ שֶׁפֶסוּק
7 מְדַבֵּר גַּם עַל הַקֶּשֶׁר וְהַתְּקַרְבוּת בֵּין
8 הַקְדוּשָׁא-בְּרוּךְ-הוּא וּבֵין יִשְׂרָאֵל (לֹא רַק
9 כִּפִּי שֶׁנִּשְׁמָוֶת יִשְׂרָאֵל הֵן בְּעוֹלָמוֹת
10 הָעֲלִיּוֹנִים, אֲלֵא גַּם) כִּפִּי שֶׁבֵּן יִשְׂרָאֵל
11 הֵם לִמְטָה, בְּעוֹלָם הַזֶּה.

12 וַיֵּשׁ לֹזֶמֶר, שֶׁהַשְּׂמִיכוֹת
13 דְּהַפְּרוּשׁ שָׁאֲחִים הֵם חֲתָן
14 וְכֵלָה עִם מֶאֱמָר הַזֶּה דְּקָאִי
15 עַל קוּדְשָׁא-בְּרִיךְ-הוּא וְכִנְסַת
16 יִשְׂרָאֵל, יֵשׁ קֶשֶׁר וְשִׂיכוּת בֵּין שְׁנֵי
17 הַפִּירוּשִׁים לִפְסוּק הַמּוֹבָאִים בְּמֵאמֶר –
18 הַפִּירוּשׁ הָרִאשׁוֹן שֶׁהַכּוּנָה הִיא לַחֲתָן
19 וְכֵלָה וְהַפִּירוּשׁ הַשֵּׁנִי שֶׁהַכּוּנָה הִיא
20 לְקְדוּשָׁא-בְּרוּךְ-הוּא וְכִנְסַת יִשְׂרָאֵל,
21 וְהַשְּׂמִיכוֹת הִיא, כִּי חֲתָן וְכֵלָה
22 שְׁלֹמֶטָה אִישׁ וְאִשָּׁה כִּפְּשׁוּטוֹ
23 מִשְׁתַּלְשָׁלִים מִחֲתָן וְכֵלָה
24 שְׁלֹמֶטָה⁵, הַקֶּב"ה וְכִנְסַת
25 יִשְׂרָאֵל⁶, בַּהֲתָאם לְכַלֵּל שְׁכָל דְּבַר
26 גְּשָׁמִי שְׂקִיִּים בְּעוֹלָם בָּא וּמִשְׁתַּלְשֵׁל
27 מִהַמְקוֹר וְהַשּׁוֹרֵשׁ הָרוּחָנִי שְׁלוֹ,
28 וְלִמְרוֹת שְׁבִין גְּשָׁמִיּוֹת וְרוּחָנִיּוֹת יֵשׁ
29 רִיחּוֹק הָעָרֶךְ וּפְעֵר עֲצוּם, בְּמוֹבֵן
30 מִסּוּיִים יֵשׁ דְּמִיּוֹן בֵּין הַשְּׁנָיִם,
31 וּבְעֵינֵינוּ – יֵשׁ קֶשֶׁר וְשִׂיכוּת בֵּין עֵינֵי הַהֲתַקְשְׁרוֹת וְהִקְרִיב בֵּין
32 הַקְדוּשָׁא-בְּרוּךְ-הוּא וְכִנְסַת יִשְׂרָאֵל לְעֵינֵי הַהֲתַקְשְׁרוֹת וְהִקְרִיב בְּשִׁדּוּכִי
33 וּבִנְשׂוּאִי אִישׁ וְאִשָּׁה (שֶׁנִּשְׁתַּלְשְׁלוּ מִזֶּה) וְלִכְּנָן מִבִּיא בְּהַמָּאָמֶר מָה
34 שֶׁכְּתוּב בְּזֵהרָא (שָׁבַת) אַחִים הֵם הַקֶּב"ה וְכִנְסַת יִשְׂרָאֵל,
35 כִּי זֶה הִיסּוּד לְהַפְּרוּשׁ הָרִאשׁוֹן בְּמֵאמֶר שָׁאֲחִים הֵם חֲתָן
36 וְכֵלָה.

37 וְכִנְסַת יִשְׂרָאֵל, גַּם לְרַבּוֹת יִשְׂרָאֵל דְּלִתְמָא. וַיֵּשׁ לֹזֶמֶר,
38 שֶׁהַשְּׂמִיכוֹת דְּהַפְּרוּשׁ שָׁאֲחִים הֵם חֲתָן וְכֵלָה עִם
39 מֶאֱמָר הַזֶּה דְּקָאִי עַל קוּדְשָׁא-בְּרִיךְ-הוּא וְכִנְסַת
40 יִשְׂרָאֵל, הִיא, כִּי חֲתָן וְכֵלָה שְׁלֹמֶטָה מִשְׁתַּלְשָׁלִים
41 מִחֲתָן וְכֵלָה שְׁלֹמֶטָה⁵, הַקֶּב"ה וְכִנְסַת יִשְׂרָאֵל⁶,
42 בַּהֲתָאם לְכַלֵּל שְׁכָל דְּבַר
43 גְּשָׁמִי שְׂקִיִּים בְּעוֹלָם בָּא וּמִשְׁתַּלְשֵׁל
44 מִהַמְקוֹר וְהַשּׁוֹרֵשׁ הָרוּחָנִי שְׁלוֹ,
45 וְלִמְרוֹת שְׁבִין גְּשָׁמִיּוֹת וְרוּחָנִיּוֹת יֵשׁ
46 רִיחּוֹק הָעָרֶךְ וּפְעֵר עֲצוּם, בְּמוֹבֵן
47 מִסּוּיִים יֵשׁ דְּמִיּוֹן בֵּין הַשְּׁנָיִם,
48 וּבְעֵינֵינוּ – יֵשׁ קֶשֶׁר וְשִׂיכוּת בֵּין עֵינֵי הַהֲתַקְשְׁרוֹת וְהִקְרִיב בֵּין
49 הַקְדוּשָׁא-בְּרוּךְ-הוּא וְכִנְסַת יִשְׂרָאֵל לְעֵינֵי הַהֲתַקְשְׁרוֹת וְהִקְרִיב בְּשִׁדּוּכִי
50 וּבִנְשׂוּאִי אִישׁ וְאִשָּׁה (שֶׁנִּשְׁתַּלְשְׁלוּ מִזֶּה) וְלִכְּנָן מִבִּיא בְּהַמָּאָמֶר מָה
51 שֶׁכְּתוּב בְּזֵהרָא (שָׁבַת) אַחִים הֵם הַקֶּב"ה וְכִנְסַת יִשְׂרָאֵל,
52 כִּי זֶה הִיסּוּד לְהַפְּרוּשׁ הָרִאשׁוֹן בְּמֵאמֶר שָׁאֲחִים הֵם חֲתָן
53 וְכֵלָה.

ביאור בדרך אפשר

1 נֶאֱמָר בְּסִפְר תְּהִלִּים (וְהַקֶּשֶׁר הַמִּיּוּחַד שֶׁל פֶּסוּק זֶה ל"ג בְּעוֹמֶר יְבוּאֵר לְהֵלֶן):
2 שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדוֹד הִנֵּה מָה טוֹב וּמָה נָעִים שָׁבַת אַחִים גַּם
3 יָחִד¹, וּמִדִּיק שׂוֹאֵל כ"ק מו"ח אֲדַמּוּר הַרְבִּי הַרִי"צ בְּמֵאמְרוֹ
4 מֵאִמֶּר חֲסִידוֹת שְׁלוֹ דְּבוּר-הַמַּתְחִיל זֶה², הַפּוֹתָח בְּפֶסוּק זֶה שֶׁנֶּאֱמָר עַל
5 יְדוּ בְּיוֹם "ל"ג בְּעוֹמֶר תִּרְצ"ב, בַּעַת
6 קִישׁוּרֵי הַתְּנָאִים שֶׁל בְּתוּ הַרְבֵּנִית וְכו' מֵרַת שֵׁינָא עִם בַּעֲלָה הַרְבַּח הַחֲסִיד וְכו'
7 ר' מִנְחֵם מִעֲנַדֵּל הַכֵּהֵן הָאֶרְעֻנְשֵׁיין
8 הַיִּיד" (הַעֲרָה 2 כֹּאן), הַרִי הַפִּירוּשׁ
9 הַפְּשׁוּט שֶׁל הַבִּיטוּי שָׁבַת אַחִים
10 הוּא שְׂיֻשְׁבִּים הָאֲחִים יָחִד
11 בְּאַחְוָה וּבְאַהֲבָה שֶׁהִי מְדוּבָר
12 בְּאַחִים, וּמָה מוֹסִיף הַפֶּסוּק
13 בְּאִמְרוֹ גַּם יָחִד?
14 (לִפִּי פְּשׁוּטוֹ הַכְּתוּב אוֹמֵר תַּחֲלִילָה מָה
15 טוֹב וּמָה נָעִים, שְׁכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִשְׁבוּ
16 עַל אֲדַמְתָּם וְאַחֵר כִּךְ מוֹסִיף שִׁישׁ
17 מַעֲלָה נּוֹסֶפֶת בְּכֵךְ שִׁישְׁבוּ יָחִד,
18 בְּמַלְכוּת אַחַת וְלֹא בְּשֵׁנִי מַמְלָכוֹת
19 (רֹאה מִצְוֹת דּוֹד) וְהַמֵּאֱמָר מִפְּרֵשׁ אֵת
20 הַפֶּסוּק לִפִּי פְּנִימִיּוֹת הַדְּבָרִים)
21 וּמִבְּאֵר, הַרְבִּי הַרִי"צ בְּמֵאמֶר הַנּוֹכַח
22 דְּאַחִים הֵם הַנִּשְׁמָוֶת דְּדוֹכֵר
23 וְנִיּוֹקָבָא שֶׁל זָכָר וְנִקְבָּה הַשְּׂמִיכִים
24 זֶה לְזֶה³ (חֲתָן וְכֵלָה), כְּמוֹכָא
25 בְּזוּהָר שְׁאִישׁ וְאִשָּׁה הַנִּשְׁאִים זֶה לְזֶה,
26 הִרִי הַנִּשְׁמָוֶת שֶׁלֵּהֶם קִשּׁוּרוֹת זֶה בְּזוֹ עוֹד
27 לִפְנֵי הַנִּשְׁוֹאִין וְשָׁבַת אַחִים הַבִּיטוּי
28 הָרִאשׁוֹן שֶׁל הַקְרִיב וְהַאֲחֻוּהַ שֶׁבְּפֶסוּק
29 הוּא הַקְרִיב וְהַתְּקַשְׁרוֹת
30 שְׁלֵהֶם שֶׁל חֲתָן וְכֵלָה בְּקִישׁוּרֵי תְּנָאִים, הַשְּׁלֵב שְׁכָו הֵם מַחֲלִיטִים
31 לְהִנְשֵׂא הַנִּקְרָא "קִישׁוּרֵי תְּנָאִים" עַל שֶׁם הַמְנַהֵג בְּקִהְלוֹת רְבוֹת לְכַתּוּב שֶׁטֶר
32 "תְּנָאִים" עַל הַשִּׁדּוּךְ וְזֶה הַשְּׁלֵב שֶׁל הַחֲלִטָה לְהַתְּקֶשֶׁר עַל מִנַּת לְהִנְשֵׂא
33 הוּא הַכְּנָה לְהִנְשׂוּאִין, שְׂאֵז נַעֲשֶׂה (גַּם) יָחִד, וְהַקֶּשֶׁר בֵּינֵיהֶם
34 מִתְחַזֵּק וְנַעֲשֶׂה יוֹתֵר עֲמוּק וְיוֹתֵר פְּנִימִי כִּי בְּשֵׁלֵב הַנִּשְׁוֹאִין יֵשׁ בֵּין הָאִישׁ
35 וְהָאִשָּׁה נּוֹסֵף עַל הַתְּקַשְׁרוֹת, גַּם יָחִיד הַתְּאֻחָדוֹת פְּנִימִית.

(*) יֵצֵא לְאוֹר בְּקוֹנְטֵרֶס ל"ג בְּעוֹמֶר - תשנ"ג, "לִקְרֹאת ל"ג בְּעוֹמֶר הַבַּעֲלִ"ט... עש"ק פ' אִמּוֹר גו' וְאִמְרַת, שֶׁנֶּת ה'תשנ"ג.
(1) תְּהִלִּים קֶלֶג, א. 2) דל"ג בְּעוֹמֶר תִּרְצ"ב, בְּתַנָּאִים שֶׁל בְּתוּ הַרְבֵּנִית וְכו' מֵרַת שֵׁינָא עִם בַּעֲלָה הַרְבֵּנִית וְכו' ר' מִנְחֵם מִעֲנַדֵּל
הַכֵּהֵן הָאֶרְעֻנְשֵׁיין הַיִּיד" (3) רֹאה בְּאִרוּכָה מֵאִמְרֵי אֲדַמּוּר הָאֲמַצְעִי וִיקְרָא ח"ב ע' תִּרְצוֹ וְאִילָךְ. 4) ח"ג ז, ב. 5) רֹאה ד"ה
אִשֶּׁר בְּרָא ה'תִּשְׁלֹט"ט ס"ב (תּוֹרַת מִנְחֵם - סִפְר הַמֵּאֲמָרִים נִסָּן כִּסְלוֹ ס"ע סו), וּבַהֲנַסְמֵן שֶׁם הַעֲרָה 9. 6) וְרֹאה בְּד"ה זֶה
תִּרְצ"ב הַנ"ל, שֶׁבַּהֲקִב"ה וְכִנְס"י יִשְׁנֵם הָעֵינִיִּים דְּקִישׁוּרֵי תְּנָאִים וְחַתוּנָה, דְּבַחְגָּה"ש הוּא חַתוּנָה דְּהַקֶּב"ה וְיִשְׂרָאֵל, כְּמִרְז"ל
(תְּעִינִית כו, ב - בְּמִשְׁנָה) בְּיוֹם חַתוּנָתוֹ זֶה מִתֵּן תּוֹרָה. וְכַל"ג בְּעוֹמֶר הוּא הַקִּישׁוּרֵי תְּנָאִים "וּמֵאֵז עַד חֲגֵה"ש הֵם מוֹעֲדֵי
שִׁילּוּחַ סְבֻלוֹנוֹת מִהַחֲתָן לְכָלָה".

שיר המעלות לדוד

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 וְלִכְאוּרָה⁷ יֵשׁ לְהוֹסִיף, דְּהִבְיָאוּר שְׁבַהמֶאמֶר (בְּשִׁנִּי
2 הָעֵנִינִים דְּשִׁבְתָּ אֲחִים, וְגַם יָחִיד' והתוספת בענין ההתקשרות
3 והקירוב שיש ב"גם יחד" לעומת "שבת אחים") הוּא גַם לְפִי הַפִּירוּשׁ⁸
4 שְׁאֲחִים קָאֵי עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְגַבִּי הֵיחָס שְׁלָהֶם אֶל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא,
5 שְׁבַהאֲהָבָה וְהֶאֱחֹה שְׁלָהֶם
6 שְׁתֵּי מִדְּרָגוֹת בְּכָללֹת כְּמוֹ בַּחֲתָן
7 וְכֹלָה לְמִטָּה. הַדְּרָגָה הָרִאשׁוֹנָה הִיא
8 הַתְּקַשְׁרוּת (בְּדוּגְמַת קִישׁוּרֵי
9 תְּנָאִים), וְעַל-יְדֵי-זֶה בָּאִים
10 אַחֲרֵי-כֵן לְהֶתְאַחֲדוֹת שְׁהִיא
11 הַדְּרָגָה הַשְּׁנִיָּה, הַעֲמוּקָה וְהַפְּנִימִית
12 יוֹתֵר (בְּדוּגְמַת הַנִּישׁוּאִין לְעוֹמֶת קִישׁוּרֵי
13 הַתְּנָאִים).
14 וְעַל-פִּי-זֶה יֵשׁ לֵאמֹר, דָּזָה
15 שְׁמִבְּיָא בְּהַמֶּאמֶר פְּרוּשׁ הַזֶּה
16 דְּשִׁבְתָּ אֲחִים גַּם יָחִיד קָאֵי
17 מְכוּוֹן עַל הַיַּחֲדוּד הַפְּנִימִי
18 דְּקוּדְשָׁא-בְּרִיךְ-הוּא וְכֹנֶסֶת
19 יִשְׂרָאֵל (בְּדוּגְמַת הַנִּישׁוּאִין), הוּא,
20 כִּי בְּכַדִּי שְׁבַהאֲהָבָה וְהֶאֱחֹה
21 דִּישְׂרָאֵל תְּהִיָּה בְּאוֹפֶן דִּיחִיד
22 (דְּוִגְמַת הַיַּחֲדוּד דְּנִישׁוּאִין),
23 הוּא⁹ עַל-יְדֵי גִלּוּי הַיַּחֲדוּד
24 דִּישְׂרָאֵל עִם קוּדְשָׁא-בְּרִיךְ-
25 הוּא¹⁰ כְּלוּמֹר, כֹּאשֶׁר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
26 מְכִירִים וּמְרַגְשִׁים אֶת הַיַּחֲדוּד
27 (הַהֶתְאַחֲדוֹת הַעֲמוּקָה הַפְּנִימִית) שְׁלָהֶם
28 עִם הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּגִלּוּי, אִזִּי גַם
29 הָאֲהָבָה וְאֶחָוִה בֵּין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עֲצָמָם
30 הִיא עֲמוּקָה וּפְנִימִית כְּמוֹ הַיַּחֲדוּד בְּעֵינֵין
31 הַנִּישׁוּאִין, וְלֹא רַק שִׁיכוּת כְּלָלִית כְּמוֹ
32 בְּקִישׁוּרֵי תְּנָאִים.
33 וְעַל-פִּי-זֶה יֵשׁ לֵאמֹר גַּם מַה
34 שְׁהַכְּתוּב¹¹ בַּתְּהִלִּים מְמַשִּׁיף
35 (דְּשִׁבְתָּ אֲחִים גַּם יָחִיד הוּא)
36 בְּשִׁמְן הַטּוֹב עַל הָרָאשׁ יוֹרֵד
37 עַל הַזָּקֵן וְזָקֵן אֲהָרָן שִׁיּוּרֵד עַל
38 פִּי מְדוּחָיו (לְפִי פְּשׁוּטוֹ הַכְּתוּב מִמַּחֲשֵׁי שֶׁהִדְבִּיר טוֹב וְנָעִים כְּמוֹ שֶׁמֶן
- הַמִּשְׁחָה הַנָּתוּן עַל הָרָאשׁ בְּשַׁפֵּעַ רֹב עַד כִּדִּי כֵךְ שֶׁהוּא יוֹרֵד מֵהָרָאשׁ אֶל הַזָּקֵן, וּמְדוּבָר עַל הַזָּקֵן שֶׁל אֲהָרֹן שֶׁהִיא רָאשׁוֹן לְנִמְשָׁחִים בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה (רָאה מְצוּדָת דוֹד) וְהַמֶּאמֶר מְבָאֵר אֶת הַדְּבָרִים לְפִי פְּנִימִיּוֹת הָעֵנִינִים) כִּי בְּכַדִּי
וְיִשְׂרָאֵל יַפְעוּל בִּישְׂרָאֵל
אֲהָבָה וְאֶחָוִה אֲמִתִּית בְּקֶרֶב בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל עֲצָמָם עַד בְּאוֹפֶן דִּיחִיד,
הוּא עַל-יְדֵי יְרִידָת וְהַמְשָׁכָת
שְׁמֶן הַטּוֹב, בְּדִלְקָמֶן (סְעִיף
ח) שֶׁהַכּוּוֹנָה לְפְנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה, כִּפִּי
שִׁיתְּבָאֵר לְהֵלָן.
ב) וְיִוָּכֵן זֶה בְּהַקְדִּים דְּאִיתָא בְּזִהָרִי¹² וְזִמְנָא חֲדָא הֵוָּה
מִבְּזִהָרִי¹² וְזִמְנָא חֲדָא הֵוָּה
צְרִיקָא עֲלֵמָא לְמִיטְרָא, פֻּעַם
אֲחַת הִיא צְרִיךְ הַעוֹלָם לְגַשֵּׁם (וְלֹא יִרְדּוּ
גִשְׁמִים) אֲתוּ לְקַמְיָה דְּרַבִּי
שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי, בָּאוּ (חֲכָמִי
יִשְׂרָאֵל) לְפָנֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי
(שִׁיּוּם הַחִילוּלָא שֶׁל הוּא בִּלְ"ג בְּעוֹמֶר,
יוֹם אֲמִירַת הַמֶּאמֶר) וּבִקְשׁוּ מִמֶּנּוּ
לְפַעוּל אֶת יְרִידַת הַגִּשְׁמִים וְעַל-יְדֵי
שְׁאֲמֵר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי דְּרוּשׁ
בְּפִסְיוֹק הֵנָּה מַה טוֹב וְיָמָּה
נָעִים שְׁבַת אֲחִים גַּם יָחִיד,
יָרֵד מִטֵּר.
וְיִדּוּעַ הַדִּיּוּק הַשְּׁאֵלָה בְּזִהָרִי¹³,
הֲרִי מְצִינּוּ בְּדַבְרֵי חֲכָמֵינוּ ז"ל
בְּגִמְרָא שְׁבַכְדִּי לְפַעַל יְרִידָת
גִּשְׁמִים כֹּאשֶׁר הִגִּיעָה עוֹנַת הַגִּשְׁמִים
וְהַעוֹלָם זָקוּק לְגַשֵּׁם אִךְ הַגִּשֵּׁם מִתְּעַכֵּב
וְלֹא יוֹרֵד הָיוּ מוֹסִיפִים שֵׁשׁ
בְּרָכוֹת בִּשְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה¹⁴
וְגוֹזְרִים י"ג תַּעֲנִיּוֹת¹⁵ עַד שֶׁעַל
יְדֵי הַתְּפִלוֹת וְהַצְמוּת וְנִגְשִׁים וְזוֹכִים
לְגִשְׁמִים, וְחוֹנֵי הַמַּעֲגָל עַג
עוֹגָה צִייר עֵיגוֹל וְעָמֵד בְּתוֹכָהּ
וְהַתְּפִלָּה¹⁶ וְנַעֲנָה, הֲרִי שֶׁהִדְרִךְ
לְפַעוּל יְרִידַת גִּשְׁמִים בַּעַת בְּצוּרָתָהּ הִיא בְּאִמְצָעוֹת תְּפִלָּה וְתַעֲנוּת וְרַבִּי

(7) ד"לכאורה" הוא גם בענין דהוא למסקנא (ראה שד"ח כללי הפוסקים ס"ז אות ח). (8) מפרשים לתהלים שם. וראה זח"ג נט, ב - הובא לקמן ס"ז. (9) ראה תניא פרק לב. (10) ועפ"ז יומתק מה שמדייק בהמאמר מ"ש בזהר "גם לרבות ישראל דלתתא". (11) תהלים שם, ב. (12) ח"ג נט, ריש ע"ב. (13) ד"ה זח"ג כו' דעלמא הוה צריך למיטרא באוה"ת ויקרא (הוספות) ע' רנד ואילך [נדפס גם בביאורי הזהר להצ"צ כך, ב. אחרי ע' תתקכא ואילך]. ד"ה בזהר פ' אחרי כו' זימנא חדא תרכ"ז (סה"מ תרכ"ז ע' רסז ואילך). סה"מ עטר"ת ס"ע קל ואילך. סה"מ תרפ"ז ע' צא. (14) משנה תענית טו, א. רמב"ם הל' תעניות פ"ג ה"ז. שם פ"ד ה"ז ואילך. טושו"ע או"ח הל' תענית סתקע"ה. (15) משנה שם יב, ב. רמב"ם שם פ"ג ה"ב ואילך. טושו"ע שם.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי פָּעַל זֶה עַל־יְדֵי אֲמִירַת דְּרוֹשׁ בדברי תורה,
- 2 בְּלִי יִגְיַעָה כָּלֵל בשונה מתפילות וצומות שכרוכות במאמץ, ויש להבין
- 3 מהי הדרך המיוחדת של רבי שמעון בר יוחאי לפעול ירידת גשמים דווקא
- 4 בדרך זו.?
- 5 וּנְקֻדַּת הַבִּיאור בְּזֶה (פְּמוּכָן
- 6 מִהֲדְרוּשִׁים כפי שעולה ממאמרי
- 7 החסידות העוסקים בנושא זה), דָּזָה
- 8 שְׁצָרִיף לְהַשְׁתַּדְּלוֹת מִיּוֹחָדָה
- 9 לְפַעוֹל יְרִידַת גְּשָׁמִים וכאמור
- 10 הרבר כרוך במאמץ מיוחד הוא
- 11 בְּתַפְלָה כאשר מבקשים לפעול את
- 12 ירידת הגשמים באמצעות תפילה.
- 13 והסיבה לכך שהורדת גשמים על ידי
- 14 תפילה כרוכה במאמץ מיוחד היא
- 15 דְּכִינּוֹן שְׁתַּפְּלָה הִיא הַתְּקַרְבוֹת של
- 16 האדם לאלוקות בדרך של מְלֻמָּטָה
- 17 לְמַעְלָה, הֵינּוּ שְׂתַחֲלִיל הַהֲתַעֲרוּרוֹת
- 18 הֵיא מִצַּד הָאָדָם הַתַּחֲתוֹן הַנִּמְצָא לְמַטָּה
- 19 ורצונו להתקרב לאלוקות שלמעלה
- 20 לְכֹן בְּכַדִּי שֶׁהַעֲבוּדָה (תַּפְּלָה)
- 21 דִּהְתַּחֲתוֹנִים הַנִּמְצָאִים לְמַטָּה
- 22 תַּעֲוֹרֵר וְתַמְשִׁיף גְּשָׁמִים
- 23 (דְּשִׁשׁ גְּשָׁמִים הִוא
- 24 לְמַעְלָה מִהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת¹⁷ לְמִרוֹת
- 25 שֶׁהַגְּשָׁמִים נִרְאִים כְּדִבְרֵי טִבְעִי וְאֵם כֵּן
- 26 לְכַאוּרָה הֵם שִׁיכִים לִסְדֵּר
- 27 הַשְׁתַּלְשְׁלוֹת שְׁבוּ הָאוֹר הָאֱלוּקִי יוֹרֵד
- 28 בְּצוּרָה מְסוּדֶרֶת מְדוּגָה לְדִרְגָּה כֵּן
- 29 שֶׁלְמַעְלָה מֵאִיר אוֹר רַב וְלְמַטָּה מֵאִיר
- 30 אוֹר מוֹעֵט וּמִצּוּמָצָם, בְּכָל זֹאת שׁוֹרֵשׁ
- 31 הַגְּשָׁמִים הֵיא בְּדִרְגָּה גְּבוּהָה בְּאֱלוּקוֹת,
- 32 לְמַעְלָה מִסְדֵּר הַשְׁתַּלְשְׁלוֹת, אֵלֹא
- 33 שֶׁלֹּאֲחֵר מִכֵּן הָאוֹר יוֹרֵד וְנִמְשָׁךְ עַד
- 34 לְהַשְׁפַּעַת גְּשָׁמִים (בְּפוֹעַל) צָרִיכָה
- 35 לְהִיּוֹת הַשְׁתַּדְּלוֹת מִיּוֹחָדָה
- 36 שְׁהִיא מִצַּד עֲצוּמוֹ הָאָדָם נִמְצָא בְּמִצַּב
- 37 נְחוּת וְרַחוּק מֵאֱלוּקוֹת וְרַק הַשְׁתַּדְּלוֹת
- 38 מִיּוֹחָדָה וּמֵאֲמָץ מִיּוֹחָד פּוֹעֵלֶת בּוֹ
- 39 הַתַּעֲלוֹת בְּמִידָה כּוֹז שְׂתַפִּילָתוֹ פּוֹעֵלֶת לְמַעְלָה. וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי
- 40 הַמְּשִׁיף יְרִידַת גְּשָׁמִים עַל־יְדֵי אֲמִירַת תּוֹרָה, דְּתוֹרָה הִיא
- 41 מְלֻמָּעָלָה לְמָטָה, שְׁהִי הַתּוֹרָה הִיא חֲכָמָתוֹ הָעֵלִיּוֹנָה וְרִצּוֹנוֹ הָעֵלִיּוֹן שֶׁל
- 42 הַקְּדוֹשׁ־בְּרִיךְ־הוּא שִׁירְדָה מִלְמַעְלָה לְמַטָּה וְכוּיֹן שְׂרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאי
- 43 הַתַּחֲבֵר לְתוֹרָה שֶׁמִּצַּד עֲצוּמָה הִיא גְּבוּהָה וְנִעְלִית וְלָכֵן לֹא הָיָה צָרִיף

- לְעַבּוּדָה וְלִיגְיַעָה כְּדִי הַתַּחֲבֵר לְאֱלוּקוֹת וְלַהֲשִׁיעַ הַשְׁפַּעוֹת מִלְמַעְלָה
- לְמַטָּה.
- וְהַטַּעַם עַל זֶה שְׂרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי דּוֹקָא הַמְּשִׁיף יְרִידַת
- גְּשָׁמִים עַל־יְדֵי אֲמִירַת תּוֹרָה, וְלֹא מִצִּינוֹ דְּבֵר כּוֹז אֲצֵל שְׂאֵר
- הַתַּנָּאִים הִוא, כִּי יְרִידַת גְּשָׁמִים
- (לְאַחֲרֵי שְׁהִיְתָה תַּחֲלָה
- עֲצִירַת גְּשָׁמִים בְּמִצַּב שֶׁל בְּצוּרָה,
- בְּשׁוֹנָה מִיְרִידַת גְּשָׁמִים רְגִילָה וְטִבְעִית)
- הִוא שִׁינוּי בְּעוֹלָם, חֲרִיגָה מְדֻרְכִּי
- הַטִּבְעִי דָּזָה שְׁנַעֲשֶׂשָׁה שִׁינוּי
- בְּעוֹלָם בְּמִידָה כּוֹז שִׁישׁ בְּעוֹלָם
- הַנִּהגָה שֶׁלֹּא עַל־פִּי דְרַכִּי הַטִּבְעִי הִוא
- (בְּדֶרֶךְ כָּלֵל) עַל־יְדֵי תַּפְּלָה,
- כְּמִבּוֹאֵר בְּתַנְיָא¹⁸ (וְזֶה לְשׁוֹנוֹ:
- "אֵף שֶׁתַּלְמוּד תּוֹרָה לְמַעְלָה
- מִהַתַּחֲלָה... אֲבָל הַתַּפְּלָה הִיא הַמִּשְׁכָּח
- אוֹר אֵין סוֹף בְּרוּךְ הִוא... לֹא בְּדֶרֶךְ
- הַתַּלְבָּשׁוֹת בְּלִבְדֵּר רַק הָאוֹר מִמֶּשׁ,
- לְשׁוֹנוֹת הַנִּבְרָאִים מִכְמוֹת שֶׁהֵם שִׁתְּרַפָּא
- הַחֲלוּהָ וְיִרֵד הַגֶּשֶׁם מִשָּׁמַיִם לְאַרְץ
- וְיִולִידָה וְיִצְמִיחָה..." וְכִפִּי שִׁיבּוֹאֵר
- עוֹר לְהֵלֵן בְּמַעֲלַת הַתַּפְּלָה. אֵלֹא
- שְׂבַרְבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי, הִיא
- דְּבִרַּי יוֹצֵא מִן הַכֹּלל גַּם בְּעֶסֶק
- הַתּוֹרָה שְׁלֹו הִיְתָה (גַּם)
- הַמַּעְלָה דְּתַפְּלָה, וְגַם דְּבִרַּי
- הַתּוֹרָה שְׁלֹו הִיא בְּכוּחַם לְפַעוֹל שִׁינוּי
- בְּדֻרְכִּי הַטִּבְעִי וְלָכֵן הַמְּשִׁיף
- יְרִידַת גְּשָׁמִים עַל־יְדֵי אֲמִירַת
- תּוֹרָה וְלֹא נִזְקָק לְתַפִּילָה דּוּקָא.
- ג) וְהוֹלֵךְ וּמִבְּאֵר אֵת הַמַּעֲלָה מִיּוֹחָדָה
- בְּלִימּוֹד הַתּוֹרָה שֶׁל רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר
- יוֹחָאי:
- וְהַעֲנֵן הִוא, דִּהְחִילוֹק הַהִבְדֵּל
- בֵּין תּוֹרָה וְתַפְּלָה הִוא עַל־
- דֶּרֶךְ מַעֲיִן הַחִילּוּק הַהִבְדֵּל בֵּין
- בְּרָכָה וְתַפְּלָה¹⁹ כְּלוּמָר, הַהִבְדֵּל
- בֵּין הַמִּשְׁכָּח וְהַשְׁפַּעָה עַל יְדֵי לִימּוּד
- הַתּוֹרָה (מִלְמַעְלָה לְמַטָּה) לְהַמְשִׁכָה וְהַשְׁפַּעָה עַל יְדֵי תַּפִּילָה (מִלְמַטָּה לְמַעְלָה)
- דּוּמָה לְהַבְדִּיל בֵּין פְּעוּלַת הַבְּרָכָה לְפְעוּלַת הַתַּפִּילָה, כְּפִי שֶׁהוֹלֵךְ וּמִבְּאֵר.
- דְּתַפְּלָה הִיא מְלֻמָּטָה לְמַעְלָה (כְּנ"ל), שֶׁהַמְּתַפְּלָל הִוא אָדָם
- תַּחֲתוֹן הַנִּמְצָא לְמָטָה וּמִבְּקָשׁ שִׁשְׁפִּיעוּ לוֹ שִׁפְעָה מְלֻמָּעָלָה,
- וּבְרָכָה הִיא הַמִּשְׁכָּח וְהַשְׁפַּעָה בְּדֶרֶךְ מְלֻמָּעָלָה לְמָטָה, שֶׁהַמְּבָרֵךְ

(16) תענית כג, א. (17) ראה תענית (ב, א) דגשמים לא נמסרו ביד שליח. וראה סה"מ תרמ"ד ע' קנה. (18) קו"א ר"ה להבין מ"ש בפע"ח (קנה, א). (19) בהבא לקמן ראה בהמצויין בהערה 13. וראה גם לקו"ש ח"י ס"ע 38 ואילך, ובהנמקן שם.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

השתלשלות' ההשפעה לא קיימת ורק ב'סדר השתלשלות' נגזרה גזירה
והמצב הפוך מהמצב המיוחל אבל למעלה מ'סדר השתלשלות' ההגבלות
הללו לא קיימות ואפשר לשנות את המצב מן הקצה אל הקצה, וזו פעולה
של התפילה ולא של הברכה.

דָּהוּ שְׁאוּמְרִים בְּכֶמָה תַּפְלוֹת

בקשות לעניינים שונים והבקשה היא
בנוסח 'יהי-רצון, דפּרוּשׁ יְהי־
רצון הוא שְׁיִהְיֶה רָצוֹן חֲדָשׁ
שלעת עתה עדיין איננו קיים. וְהַטָּעַם
עַל זֶה שֶׁהַמִּשְׁכָּת אִזְרָא חֲדָשׁ
הוא עַל-יְדֵי הַתַּפְלָה דְּקָא,
ולא על ידי הברכה, הוא כִּי

לְמַעֲשֵׂה יָדֶיךָ תִּכְסּוּף²¹,

הקדוש-ברוך-הוא כּוֹסֵף ומשחוקק,
כביכול, דווקא לפעולתם של בני אדם
אף שהם נבראים גשמיים ונחותים, כי
הוא חפץ דווקא בפעולתם של אלה
שנבראו על ידו, "מעשה ידיך", וְלָכֵן
עַל-יְדֵי הַתַּפְלָה, עֲבוֹדַת
הַמִּטָּה, שעניינה הוא כאמור מאמץ
של האדם שנמצא למטה מצידו
להתקרב למעלה ולהגיע לאלוקות
מגִיעִים מלמטה עד לְאִזְרָא אֵין-
סוּף שְׁלֹמֶעֱלָה מֵהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת
וּזְכִירִים לִקְבֻלַּת הַמִּשְׁכָּה וְהַשְׁפָּעָה
מֵהַמְקוֹר הַזֶּה (אף שזו פעולת
אדם תחתון, בשונה מברכה שפועלת
בגלל מעלת האדם, כמבואר לעיל).

(ד) וְהִנֵּה עֲנִין זֶה שֶׁבַּתְּפִלָּה

(שְׁעַל-יְדֵי נִמְשָׁכַת הַשְּׁפָעָה

חֲדָשָׁה שֶׁלֹּא הִיטָה קִימַת קוֹדֶם

לכֵּן) הוּא בְּכָלִלוֹת בְּאוֹפֶן כִּלְי־

(בעוד שבפרטיות יש לחלק ביניהם)

גַּם בַּתּוֹרָה שֶׁגַם בָּהּ מְצִינוּ שְׁדַבְּרִי

הַתּוֹרָה פּוֹעֵלִים חִדּוּשׁ וְשִׁנוּי שֶׁל מִצַּב

קִיּוּם. דָּהוּ שְׁעַל-יְדֵי הַפֶּסֶק-דִּין

שֶׁבַּתְּוֹרָה נַעֲשֶׂה שִׁנוּי

בְּעוֹלָם²² [שֶׁנַּעֲשֶׂה וְנוֹצֵר דָּבָר

חֲדָשׁ שֶׁלֹּא הָיָה גַם בְּשִׁרְשׁ

וּמְקוֹר הָעוֹלָם וּבְעִינֵין זֶה הַתּוֹרָה דּוּמָה לַתַּפְלָה וְלֹא לַבְרִיכָה שֶׁהִיא רַק

גִּילּוּי וְהַמִּשְׁכָּה שֶׁל דָּבָר שֶׁכָּבֵד הִיָּה קִיּוּם, וְטַעַם הַדָּבָר שֶׁכָּבוֹד הַתּוֹרָה לִפְעוֹל

שִׁנוּי בְּעוֹלָם וּלְיִצוֹר דָּבָר חֲדָשׁ הוּא, כִּי הַתּוֹרָה הִיא לְמַעַלָּה מִשִּׁרְשׁ

הָעוֹלָם (כִּי הַתּוֹרָה הִיא חֻקְמָתוֹ יִתְבָּרֵךְ, הַחֲכָמָה שֶׁל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-

1 האדם הנותן את הברכה [זֶה שִׁישׁ לוֹ פֶּת לְבָרֵךְ, וְעַל-דֶּרֶךְ אֲבִרָהּ
2 אָבִינוּ שְׁאָמַר לוֹ הַקָּב"ה "וְהִיָּה בְרָכָה" וּפִירְשׁוּ חֲכָמֵינוּ ו"ל שֶׁה' אָמַר
3 לְאֲבִירָהּ הַבְּרָכּוֹת נְתוּנוֹת לָךְ²⁰] הוּא נִמְצָא לְמַעַלָּה בְּדִרְגָּה גְבוּהָה
4 יוֹתֵר מִהַשּׁוֹרֵשׁ הָרוּחָנִי הַעֲלִיּוֹן שֶׁמִּמֶּנּוּ נִמְשָׁכַת הַבְּרָכָה, וּמִמִּשְׁיָן

5 וּמִגִּלָּה וּמוֹרֵד אוֹתָהּ מִלְּמַעַלָּה

6 לְמִטָּה עַד שֶׁהַבְּרָכָה מִתְקִימַת בְּעוֹלָם

7 הַזֶּה בְּפוֹעֵל. וְזֶהוּ שֶׁבַּרְכָּה הִיא

8 בְּדֶרֶךְ צִוּי, בְּסִגְנוֹן שֶׁל פְּקוּדָה

9 וְהוֹרָאָה וְלֹא בְּסִגְנוֹן שֶׁל תַּפְלָה

10 וְחֻמּוֹתֵינוּ כִּי הַמְבָרֵךְ הוּא עוֹמֵד

11 בְּדִרְגָּה רּוּחָנִית גְבוּהָה לְמַעַלָּה

12 מִהַשּׁוֹרֵשׁ שֶׁמֶשֶׁם נִמְשָׁכַת

13 הַבְּרָכָה, וְלָכֵן בְּכָחוֹ לְצִוּוֹת

14 וְלַהֲכִיחַ, כְּבִיכּוֹל, אֵת יִרְדַּת הַשְּׁפָעָה.

15 וְהִנֵּה מִלְּמַעַלָּה דְּבָרָה לְגַבִּי

16 תַּפְלָה הִיא בְּנוֹגֵעַ לְהָאָדָם

17 הַמְבָרֵךְ וְהַמְתַּפַּלֵּל, מִצַּד הָאָדָם,

18 הַמְבָרֵךְ נִמְצָא בְּדִרְגָּה יוֹתֵר גְבוּהָה

19 מִמֵּתַפְלֵל, כִּי הַמְבָרֵךְ נִעֲלָה יוֹתֵר

20 מִשּׁוֹרֵשׁ הַהִמְשָׁכָה וְהַשְּׁפָעָה (וְלָכֵן

21 פּוֹעֵלֹתוֹ הִיא בְּדֶרֶךְ מִלְּמַעַלָּה לְמִטָּה)

22 וְאִילוּ הַמְתַּפַּלֵּל נִמְצָא בְּדִרְגָּה יוֹתֵר

23 נְמוּכָה מִשּׁוֹרֵשׁ הַהִשְׁפָּעָה (וְלָכֵן

24 פּוֹעֵלֹתוֹ הִיא בְּדֶרֶךְ מִלְּמַטָּה לְמַעַלָּה)

25 אָבִל בְּנוֹגֵעַ לְהַהֲמִשְׁכָּה

26 עֲצָמָה, מִצַּד הַהִשְׁפָּעָה עֲצָמָה הַמִּצַּב

27 הוּא לְהַפֵּךְ הַהִמְשָׁכָה וְהַהִשְׁפָּעָה

28 שְׁעַל-יְדֵי תַּפְלָה הִיא נַעֲלִית

29 יוֹתֵר מֵאִשֶּׁר הַהִמְשָׁכָה וְהַהִשְׁפָּעָה

30 שֶׁעַל יְדֵי בְרָכָה. דָּעֲנִין הַבְּרָכָה

31 הוּא לְהַמְשִׁיךְ מִה שֶׁכָּבֵר

32 נִמְצָא בְּמְקוֹר וְלֹא לְיִצוֹר וּלְפְעוֹל

33 דְּבָר חֲדָשׁ שֶׁעֲדִיין לֹא נִמְשָׁךְ וְלֹא

34 הַתְגַּלָּה, וְעֲנִין הַתַּפְלָה הוּא

35 בְּקִשָּׁה מִהַקָּב"ה שֶׁגַם בָּאָם

36 לֹא יִשְׁנֶה, לֹא קִימַת חֲסִי-וְשָׁלוֹם

37 הַהִשְׁפָּעָה גַם בְּמְקוֹר, וְלֹא

38 עוֹד אֶלָּא שְׁנִגְזוֹר עָלָיו

39 שְׁיִהְיֶה חוּלָה חֲסִי-וְשָׁלוֹם

40 וְכִיּוֹצֵא בָּזָה, הִינּוּ לֹא זֶה בְּלִבְד שֶׁהַהִשְׁפָּעָה הַמְבֻקֶּשֶׁת לֹא קִימַת בְּמְקוֹר

41 אֲלֹא יֵתֵר עַל כֵּן מִלְּמַעַלָּה כָּבֵד נִגְזוֹר וְהַגִּזְרָה יִצָּא לְפִעוֹל שֶׁהַמִּצַּב יְהִי

42 הַפּוֹךְ, הִרִי בְכּוּחַה שֶׁל הַתַּפְלָה מִפְּלִי-מְקוֹם תּוֹמֵשׁ לוֹ הַשְּׁפָעָה

43 חֲדָשָׁה מֵאִזְרָא אֵין-סוּף שְׁלֹמֶעֱלָה מֵהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת כִּי רַק בִּסְדֹר

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 הוא שְׁלֹמֶעֱלָה מִהַחֲכָמָה דְּמַעֲשָׂה בְּרָאשִׁית כלומר, גם בריאת
 - 2 העולם הייתה בחכמתו של הקדוש-ברוך-הוא, החכמה שממנה באה התורה
 - 3 היא בדרגה יותר גבוהה ושורש חכמת התורה הוא למעלה משורש העולם),
 - 4 וְלָכֵן, עַל-יְדֵי הַפֶּסֶק-דִּין דְּתוֹרָה נַעֲשֶׂה שִׁינוּי וְחִידוּשׁ
 - 5 בְּעוֹלָם כי לתורה יש כוח מיוחד
 - 6 להיות 'בעל-הבית' על העולם עד כדי
 - 7 כך פסוק-דין בתורה משנה מציאות
 - 8 בעולם. וְנִמְצָא, לאור האמור
 - 9 שהתורה פועלת חידוש דבר בדומה
 - 10 לתפילה, עולה המסקנה שַׁבְּתוֹרָה
 - 11 יִשְׁנֶן ב' הַמַּעֲלוֹת, האחת
 - 12 הַמַּעֲלָה דְּתַפְלָה — הַמַּשְׁכַּת
 - 13 עֲנִין חֲדָשׁ, וְהַשְׁנִיָּה הַמַּעֲלָה
 - 14 דְּבִרְכָּה²³ שהיא בדרך גזירה והכרח,
 - 15 כביכול (כי המכרך, אם אכן בכוחו
 - 16 לברך נמצא למעלה מהעולם, כמבואר
 - 17 לעיל). וכך גם לגבי התורה דִּהְשִׁינוּי
 - 18 וְהַחֲדוּשׁ שֶׁנַּעֲשֶׂה בְּעוֹלָם עַל-
 - 19 יְדֵי הַפֶּסֶק-דִּין דְּהַתְּלָמִיד-
 - 20 חֲכָם הַעוֹסֵק בְּתוֹרָה, הוא
 - 21 (לא בְּדֶרֶךְ בִּקְשָׁה כְּתַפְלָה,
 - 22 שאמנם פועלת דבר חדש ובכך התורה
 - 23 דומה לתפילה אבל בתפלה הדבר הוא
 - 24 בדרך בקשה, ובהשתדלות מיוחדת
 - 25 כמבואר לעיל ואילו הפעולה של פסק-
 - 26 דין בתורה היא לא בדרך בקשה
 - 27 אֲלָא) בְּדֶרֶךְ מַמְיָלָא מכות
 - 28 העובדה שהתורה 'בעל הבית' על
 - 29 העולם. וְכִידּוּעַ²⁴ בתורת החסידות
 - 30 בְּעֵנֶן הַמַּשְׁמַעוֹת הַפְּנִימִית של מאמר
 - 31 חכמינו ז"ל מֵאֵן מַלְכֵי רַבָּנָן²⁵,
 - 32 מי הם המלכים? תלמידי החכמים
 - 33 דְּלִהוּיֹת שְׁלֹמוֹד הַתּוֹרָה
 - 34 שְׁלָהֶם שהתלמיד חכם לומד התורה
 - 35 הוא בְּבִטּוּלָה, מתוך הכרה שזו
 - 36 חכמתו של הקדוש-ברוך-הוא ומתוך התבטלות של המציאות האישית
 - 37 והיישות העצמית שלהם הִרֵי הַפֶּסֶק-דִּינִים שְׁלָהֶם הוא שְׁהַמְלִךְ
 - 38 עַצְמוֹ (מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים הַקָּבִ"ה) גּוֹזֵר וְאוֹמֵר אֵת
 - 39 הַפֶּסֶק-דִּין, כלומר, פסקי הדין של החכמים נחשבים כפסק דין של
 - 40 הקדוש-ברוך-הוא בעצמו וְכִינֵן שְׁזָהוּ גְזִירַת הַמֶּלֶךְ הוֹרָא וּפְקוּדָה של
- המלך שכולם נתונים למרותו וחייבים לציית לו, נַעֲשֶׂה כֵן במציאות
- הגשמית בעולם מַמְיָלָא שהרי מוכן שהמלך אינו זקוק להשתדלות ומאמץ
- כדי שימלאו את רצונו אלא רצונו מתבצע בדרך ממילא.
- (ולא בדרך תפילה ובקשה) הוא
- בְּנוֹנֵעַ לְהַמוֹפְתִּים מעשי פלא
- החורגים מדרך הטבע שַׁעֲשׂוּ
- הַתַּנְאִים וְאִמּוֹרָאִים עַל-יְדֵי
- עֶסֶק הַתּוֹרָה שְׁלָהֶם²⁶, והם
- חוללו ניסים בעולם בכוח תורתם כְּמוֹ
- רַבִּי פִּנְחָס בֶּן יֶאִיר שְׁאָמַר
- כאשר היה בדרכו, והנהר גינאי עמד
- בדרכו גִּינָאִי נִהְרָא הנהר גינאי
- חָלוּק לִי מִימִיךָ²⁷, ותאפשר לי
- לעבור והנהר נאלץ לציית לו שַׁיִשְׁנֶן
- בְּזָה כמו בפעולת רבי שמעון בר
- יוחאי שְׁתִּי הַמַּעֲלוֹת גם מעלת
- התפילה וגם מעלת הברכה. שִׁינוּי
- וְחִידוּשׁ בְּנֶהָר (שְׁאִינוּ גַם
- בְּשִׁרְשׁוֹ וּמִקּוּרֹוֹ²⁸ ולכן ברכה לא
- הייתה יכולה לפעול זאת) —
- הַמַּעֲלָה דְּתַפְלָה שפועלת דבר
- חדש (כמבואר לעיל שלכן אומרים
- בתפילה "יהי רצון"), וְשִׁהְשִׁינוּי
- בְּנֶהָר נַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי הַצּוּרִי
- שֶׁל רַבִּי פִּנְחָס בֶּן יֶאִיר בדרך
- גזירה — הַמַּעֲלָה דְּבִרְכָּה.
- (ה) אֲלָא שְׁאֵף-עַל-פִּי-כֵן
- למרות המבואר לעיל על המעלה
- הגדולה של פעולה באמצעות לימוד
- התורה שכוללת הן את עניין התפילה
- והן את עניין הברכה, בכל זאת יש
- מַעֲלָה בְּתַפְלָה לְגַבִּי תּוֹרָה, כִּי
- תּוֹרָה הִיא חֻקָּמָה, ואף שמדובר
- על חכמתו של הקדוש-ברוך-הוא, בכל
- זאת הכוונה לאור אלוהי כפי שהתלבש להיות חכמה וזו כבר הגדרה ו'ציור',
- כלשון הרגיל בחסידות שחכמה איננה חסד ויש לה הגדרות משלה וְחֻקָּמָה
- (גם הַחֻקָּמָה דְּתוֹרָה שְׁלֹמֶעֱלָה מִהַחֲכָמָה דְּמַעֲשָׂה בְּרָאשִׁית
- כך שבחכמה האלוהית עצמה מדובר על דרגה גבוהה) הִיא בְּאֵין-עֲרוּף
- אין לה כל יחס והשוואה והיא נמוכה לאין שיעור לְגַבִּי אֹר אֵין-סוּף²⁹,

(23) כ"מ באוה"ת ויקרא ובסה"מ תרכ"ז שבהערה 13. וראה גם סה"מ תרכ"ט ע' ג', שבברכת כהנים ישנן ב' המעלות (דברכה ותפלה), ובהמשך הענין שם בנוגע לתורה. (24) תו"א וישב כז, ב. וראה אוה"ת ויקרא שם (ע' רנו). סה"מ תרכ"ז שם (ע' רעא). (25) כ"ה בתו"א שם (ובכ"מ), ע"פ גיטין סב, א. (26) לקו"ת תזריע כב, ג. סה"מ ה'ש"ת ע' 116. (27) חולין ז, א. (28) ראה לקו"ת שם כג, א, דזה שע"י התורה פעל חלוקת הנהר הוא לפי שהגילוי שנמשך ע"י התורה הוא מלמעלה מהשתלשלות.

שיר המעלות לדוד

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 כפי שהאור האלוקי הוא למעלה מכל הגדרה וציוור, וְעַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה
2 מְמַשִּׁיכִים ומגלים מלמעלה למטה רָצוֹן חֲדָשׁ מְאֹד אֵין־סוֹף
3 שְׁלֹמֶעֱלָה גַם מִהַחֲכָמָה דְּתוֹרָה²⁹ ובענין זה יש לפעולה באמצעות
4 התפילה מעלה ויתרון לגבי הפעולה באמצעות התורה.
5 וְעַל־פִּי־זֶה לפי המבואר לעיל לגבי
6 המעלה בתפילה לגבי תורה יֵשׁ
7 לוֹמַר, דִּהְיָדוּשׁ בְּזֶה שְׂרָפִי
8 שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי הַמְּשִׁיךְ
9 יְרִידַת גְּשָׁמִים עַל־יְדֵי אֲמִירַת
10 תוֹרָה, לְגַבִּי הַמוֹפְתִים
11 הַעֲצוּמִים³⁰ שֶׁעָשׂוּ כִּמְה
12 תְּנָאִים וְאֲמוֹרָאִים עַל־יְדֵי
13 יַעֲסֹק הַתּוֹרָה שְׁלָהֶם, ולכאורה
14 ה"מופתיים העצומים" של אותם תנאים
15 ואמוראים הם חידוש ופלא גדול יותר
16 מאשר ירידת גשמים שהיא בעצם
17 תופעה טבעית, אבל מכל־מקום יש
18 בהורדת הגשמים על־ידי רבי שמעון
19 בר יוחאי חידוש ויתרון מיוחד
20 והחידוש הוא, שֶׁהַשִּׁינִי בַּעוֹלָם
21 שֶׁעָשׂוּ כָּל הַתְּנָאִים
22 וְהָאֲמוֹרָאִים עִם ה"מופתיים"
23 הַעֲצוּמִים" הוּא עַל־יְדֵי
24 שֶׁהַמְּשִׁיכּוֹ וְגִילּוֹ בַּעוֹלָם שֶׁכֵּן
25 הוּא עַל־פִּי חֲכָמַת הַתּוֹרָה³¹,
26 וכאשר הם גילו שכן צריך להיות
27 על־פי התורה הטבע "נכנע" וכן היה
28 בפועל בעולם וְהַחֲדִידוּשׁ דִּירִידַת
29 מְטָר עַל־יְדֵי שְׂרָפִי שְׁמַעוֹן בֶּן
30 יוֹחָאִי אֲמַר דְּרוּשׁ בְּפִסְקָה הִגָּה
31 מַה טוֹב וּמַה נָּעִים שָׁבַת
32 אֲחִים גַּם יָחַד הוּא דִּהְגָּם
33 שֶׁהַדְּרוּשׁ שְׁאֲמַר שִׁיךְ רַק
34 לְעִנְיַן הַמְּטָר³² בְּכָלֵל, כמבואר
35 במאמרי חסידות נוספים על פסוק זה (ונקודת העניין בקצרה הוא ששבת
36 אחים גם יחד' הוא יחוד וחיבור בין הקדוש־ברוך־הוא וכנסת ישראל שממשיך
37 את מידת החסד ועומד רחמים וזה גם המקור לירידת גשמים, אלא שברוך
38 כלל החסד והרחמים לירידת גשמים הוא על ידי תפילות ותעניות (ו"ג תעניות
- כנגד י"ג מידות הרחמים) אבל רבי שמעון בר יוחאי פעל את הדבר על ידי
התורה (שנדרשת ב"ג מידות) אֲבָל לֹא הָיָה בּוֹ בְּדִרוּשׁ שֶׁאֲמַר רַבִּי
שמעון בר יוחאי רָמַז שֶׁהַעוֹלָם הָיָה רָאוּי אֲזַי לְמְטָר, וְנִמְצָא
שְׁגָם עַל־פִּי חֲכָמַת הַתּוֹרָה (שְׁלֹמֶעֱלָה מְשִׁיכָה הַעוֹלָם
וכל־שכן מצד 'סדר' השתלשלות'
שדרכו האור האלוקי יורד לעולם)
לֹא הָיָה הַעוֹלָם רָאוּי לְמְטָר,
ואופן הפעולה על ידי התורה שבו
פעלו התנאים והאמוראים את
המופתיים שלהם לא היה אפשר לפעול
את ירידת הגשמים באותה שעה וְזֶה
שִׁירָד אֲזַי מְטָר עַל־יְדֵי אֲמִירַת
הַדְּרוּשׁ של רבי שמעון בר יוחאי,
אף שגם זה היה על ידי העיסוק בתורה
הוא לְפִי שְׁעַל־יְדֵי אֲמִירַת
הַדְּרוּשׁ הַמְּשִׁיךְ ופעל בעולם
המשכה והתגלות והשפעה מְאֹד
אֵין־סוֹף שְׁלֹמֶעֱלָה מִהַחֲכָמָה
דְּתוֹרָה, בְּדוּגְמַת הַהַמְּשִׁיכָה
שְׁעַל־יְדֵי תְּפִלָּה וזה היה כחו
המיוחד של רבי שמעון בר יוחאי.
ולכאורה, יש לתמוה: והרי נתבאר
לעיל שהתורה היא בחינת חכמה שהיא
באין־ערוך לאור אין־סוף, ואם כן כיצד
היה יכול רבי שמעון בר יוחאי לפעול
באמצעות דברי תורה פעולה שמחייבת
המשכה והתגלות מאין־סוף? ועל כך
בא המענה:
וְיֵשׁ לוֹמַר, דָּזֶה שְׁעַל־יְדֵי
אֲמִירַת תּוֹרָה דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן
יוֹחָאִי, נִמְשָׁךְ מְאֹד אֵין־סוֹף
שְׁלֹמֶעֱלָה מִהַחֲכָמָה דְּתוֹרָה
ונפעלה פעולה שלא ניתן לפעול אותה
על ידי חכמת התורה מצד עצמה הוּא
כִּי בְּפָנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה מְאִיר בְּגִלּוּי אֹרֶךְ אֵין־סוֹף³³, בשונה
מנגלה תורה שלפי פשט הדברים מדובר בעניינים גשמיים אלא שחכמתו של
הקדוש ברוך הוא מלובשת בהם, הרי בפנימיות התורה האלוקות ניכרת בגלוי
וְלִהְיוֹת שְׂרָפִי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי הִנֵּה מְקוֹר פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה

(29) ראה אוה"ת נשא ע' ערה, דההמשכה שע"י תורה, גם במי שתורתו אומנתו, היא מבחינת חכמה, וע"י התפלה "ממשיך
יהי רצון שלמעלה מהחכמה, ולכן אף שע"פ החכמה אין יסורים בלא עון, עכ"ז ע"י הרצון נמשך המחילה". (30) כ"ה
הלשון בלקו"ת שבעה ערה. 26. (31) להעיר מתורת הה"מ (לקו"א נז, ד. או"ת ר"פ בשלח לא, ג) דזה שהקב"ה גזור וצדיק
מבטל (מו"ק טז, ב. וש"נ) הוא "כמשל אב שאומר חידוש בתורה והבן מגדול חריפותו ופלפולו סותר את דבריו" - דמזה
מובן, שזה שצדיק מבטל הוא מפני שמגלה (ע"ד נצחוני בני נצחוני (ב"מ נט, ב)) שכו"ה ע"פ חכמת התורה. ובהמשך
הענין שם, דזה שאמר רפכ"י אם אין אתה חולק מימך גוזרני עליך שלא יעברו בך מים לעולם (חולין שם) הוא (לא גזירה
בעלמא אלא) הסברה. עיי"ש. (32) ראה אוה"ת ויקרא (ע' רנד. רנו). סה"מ תרכ"ז (ע' רעג). (33) ראה המשך תער"ב ח"ב

ביאור בדרך אפשר

והוא מחבר ספר הזוהר [וגם בלמוד הנגידה שלו האיר
הפנימיות]³⁴ שלעני אדם רגיל היא לא נראית, לכן על־ידי אמירת
שלו שבה האיר אור אין סוף הקשור בגילוי באופן הניכר
כפועל בעולם, בירידת הגשמים אור איז־סוף שלמעלה מהתורה.

5 ו) והנה זה שבכדי לפעול

6 שְׁנֵי הַבְּנָאִים הוּא (בְּדֶרֶךְ) 1
7 כָּל) עַל-יְדֵי תַפְּלָה (פְּמוּבָא 2
8 לְעִיל סַעִיף ב מ'תַּנְיָא' שְׁדִּבְר 3
9 נֶשְׁעָה רַק בְּכוּת הַתְּפִילָה וְלֹא בְכוּת

10	הוא	מַצֵּד	שְׁנֵי	4 ו	וְהִנֵּה זֶה	שְׁבַכְדִּי	לַפְעוֹל	שְׁנֵי	בְּהַנְבְּרָאִים
11	טַעַמִּים.	הַטַּעַם	הַאֲתֵר	דִּזָּה	5	הוא	(בְּדֶרֶךְ כָּלָל)	עַל־יְדֵי	תַּפְּלָה
12	שְׁעוֹשָׁה	שְׁנֵי	בְּהַנְבְּרָאִים	6	(בְּמִנְרָא לְטוֹל מִטָּנָה ב' מ' מִנְרָא)	הוא	מַצֵּד	שְׁנֵי	וְהִנֵּה זֶה

13 הוא על־ידי המִשְׁכַּת אֹר
 14 אֵין־סוֹף שְׁלֹמַעֲלָה
 15 מִהַשְׁתַּלְשׁוֹת, האור שלא יִירָד

16 וּנְמַשְׁךָ בִּסְדֵּר הַשְׁתַּלְשֻׁלוֹת הַדְּרֹגִית ⁹ מִהַשְׁתַּלְשֻׁלוֹת, וְהַמְשָׁכָה זֶה הָיָא עַל־יְדֵי הַעֲלָאתָ
17 אֲלָא לַמַּעֲלָה מִמֶּנּוּ וְהַמְשָׁכָה זֶה ¹⁰ 'מִן נֹקְבִין' דְּתַפְלָה (כנ"ל סוף סעיף ג), וְגַם
18 הָיָא עַל־יְדֵי הַעֲלָאתָ 'מִן' ¹¹ כִּי בִכְדֵי שֶׁהָיָה שִׁינוּי בַּהֲבֻכְרָאִים שְׁלֵמָטָה עַל-

19 נִקְבְּיוֹ, דִּתְפֹּלָה (כנ"ל סוף
20 סְעִיף ג), שהוא עניין ההתעוררות
21 מלמטה להתקרב למעלה הנקראת "מין

22 נִקְבִּין׃ כִּי הַתְּעוּרֹת מִצַּד הָאָדָם,
23 הַמִּקְבֵּל, הִיא בְּדוּמָה לִכְךָ שֶׁהִנַּחֲבָה
24 מִקְבֵּלָתָהּ מִזִּכְרוֹן הַמִּשְׁפָּע, וְהַטַּעַם הַשֵּׁנִי

וְגַם כִּי בְכָדִי שִׁיחֶיהָ שִׁנּוּי 25
 בְּהִנְבְּרָאִים שְׁלֹמֹה עַל־יְדֵי 26
 הָאוֹר שְׁלֹמֹה עֲלָה מִהַשְׁתַּלְשֻׁלוֹת 27
 וְשִׁלְשֻׁלוֹת וְהַשְׁתַּלְשֻׁלוֹת נִיחַ הַנִּיחָה הַמִּנְחָה 36

28 שְׁמַשְׁוֹן בָּהֶם, צְרִיכִים הֵם
29 לְהִיּוֹת בָּלִים לְהָאֹד, יֵשׁ לֹזֶךְ
30 וּלְעֹדֵן אוֹתָם שִׁיחֵי כִלִּים רְאוּיִים

31 לקליטת האור הנעלה הזה, אור אין
32 סוף שלמעלה מסדר השתלשלות,
33 על-ידי העלאת 'מין ניקביון'

34 התעוררות מצד האדם (התחתון),
35 מלמטה, נעשה המטה
36 כלי להאור³⁵ כי כאשר ההתקרבות

37 לאלוקות היא כתוצאה מהארה

פשט"ס (ע' תשמז). 34) המשך תער"ב שם. וראה גם המשך תרס"ו ע' מה. שם ע' שו. ובכ"מ. וראה ד"ה פתח ר"ש ה'תשל"ה ס"ו (תורת מנחם - ספר המאמרים אייר ע' רפט), שע"י הגילוי דפנימיות התורה הגיע רשב"י להקשר דישאל וקוב"ה שלא ע"י אמצעות התורה. 35) כ"ה להדיא בסה"מ עטר"ת שם (ע' קלו). וראה עד"ז סה"מ תרע"ח ס"ע תב. ולהעיר שעפ"ז ייומתק הלשון בתניא (קו"א קנה, סע"א) "כדי להמשיך אור א"ס ב"ה למטה א"א בלי העלאת מ"ן מלמטה דוקא" - דלכאורה, זה שצריך להעלות מ"ן "כדי להמשיך אור א"ס ב"ה" הוא מצד ההמשכה עצמה [דהמשכת אור שלמעלה מהשתלשלות הוא ע"י העלאת מ"ן שלמטה דוקא], וההוספה "להמשיך אור א"ס ב"ה למטה", יש לומר, שבתוכה "למטה" מרמז הטעם שבסה"מ עטר"ת שם. 36) ראה עד"ז סה"מ תרע"ח שם (ריש ע' תב).

שיר המעלות לדוד

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 עֲצָמוּ וּלְכָן זֹאת מַלְכַּתְחִילָה הַתְּעוּרֹת שִׁישׁ לֵה שִׁיכּוֹת לִירִידַת גִּשְׁמִים.
2 דְּכֻמוֹ שְׁבַגְשָׁמִיּוֹת, הַגֶּשֶׁם בָּא מִהֶעֱנָנִים שְׁנַעֲשִׂים מַלְחָוֹת
3 הָאֶרֶץ, כְּכָתוּב בְּתוֹרָה וְאֵד יַעֲלֶה מִן הָאֶרֶץ וַיִּהְיֶה עָנָן וּמִהֶעֱנָן יִירֹד
4 גֶשֶׁם וְהִשְׁקָה אֶת פְּנֵי הָאֲדָמָה³⁷, וְנִמְצָא שְׁכָל הַהֲתַהוּוֹת וְסֹדֶר יִרִידַת
5 הַגֶּשֶׁמִּים בְּנִשְׁמִיּוֹת הִיא מַלְמֻטָּה
6 לַמַּעֲלָה כְּמוֹ כֵּן הוּא בְּרוּחָנִיּוֹת,
7 דְּגֶשֶׁם הוּא עֲנָן שְׁנַעֲשִׂה³⁸
8 (נִמְשָׁף) עַל-יְדֵי אֲתַעְרוּתָא
9 דְּלִתְמָא³⁹ הַתְּעוּרֹת מַלְמֻטָּה מִצֵּד
10 הָאָדָם. וְכִינֹן שְׁעֲנֵן הַגֶּשֶׁם הוּא
11 הַמִּשְׁכָּה וְהַשְׁפָּעָה שְׁעַל-יְדֵי
12 אֲתַעְרוּתָא דְּלִתְמָא שְׁתַּחֲלִילָה
13 בְּהַתְּעוּרֹת מַלְמֻטָּה מִצֵּד הָאָדָם,
14 מוֹכֵן דְּזֶה שְׁעַל-יְדֵי אֲמִירַת
15 תּוֹרָה דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי
16 יִרֹד גֶּשֶׁם וְנִמְשָׁכָה הַשְׁפָּעָה
17 שְׁבַמְקוּרָה בָּאָה מַלְמֻטָּה לַמַּעֲלָה,
18 כְּאִמּוֹר הוּא מִפְּנֵי שְׁתּוֹרָתוֹ שֶׁל
19 רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי, יִשְׁנֶה
20 - נוֹסֵף עַל הַמַּעֲלָה הַבָּאָה
21 עַל-יְדֵי אֲתַעְרוּתָא דְּלִתְמָא
22 (הַמִּשְׁכָּה) מַלְמֻטָּה
23 מִהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת) שְׁהִיא הַמַּעֲלָה
24 הָרְאוּנוּהָ שְׁבַגְלָה הַתְּפִילָּה מִמִּשְׁכָּה
25 מֵאוּר אֵין סוֹף שְׁלִמְעֻלָּה מִהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת,
26 יִשְׁנֶה בְּתוֹרָתוֹ שֶׁל רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי
27 גַּם הַמַּעֲלָה הַשְּׁנִיָּה - גַּם הַמַּעֲלָה
28 דְּאֲתַעְרוּתָא דְּלִתְמָא עֲצָמָה,
29 זִיכְרוֹן הַמִּטָּה וּמַעֲלָה זֹאת, הַשְּׁנִיָּה,
30 הִיא הַסִּיכָה הַעִיקֵרִית לְכָךְ שְׁתוּרָה זֹאת
31 פַּעֲלָה אֶת יִרִידַת הַגֶּשֶׁמִּים.
32 וְיֵשׁ לֹמֵר הַבִּיאֹר בְּזֶה, כִּיצַד
33 בְּכָל זֹאת יִתְכַּן שְׁפֻעוֹת הַתּוֹרָה שְׁהִיא
34 מַלְמֻטָּה לַמִּטָּה תַּחֲיָה שׁוּוֹה לַפְּעוֹלָה
35 הַתְּפִילָּה שְׁהִיא מַלְמֻטָּה לַמַּעֲלָה דְּזֶה
36 שְׁתּוֹרָה [הַמִּשְׁכָּה מַלְמֻטָּה] ²⁶
37 [עֲבוּדַת הָאָדָם] הֵם
38 שְׁנֵי עֲנָנִים שׁוֹנִים בְּאוֹפֵן הָעֲבוּדָה
39 וּמִמִּילָא גַּם שְׁנֵי עֲנָנִים שׁוֹנִים
- בְּפֻעוֹתָם [וּבְכָל אֶחָד מֵהֶם יֵשׁ מַעֲלָה שְׁאֵין בּוֹלָחוֹ, כְּמִבּוּאָר לַעִיל
בְּהַרְחָבָה] הוּא בְּדִרְגָּת הַנִּשְׁמוֹת כְּמוֹ שְׁנַעֲשִׂים מַצִּיאֹת כְּמִבּוּאָר
בְּחִסְדוֹת שֶׁהִנְשֵׁמָה הִיא אֶכָן "חֶלֶק אֱלֹקָה מִמַּעַל מִמַּשׁ" וּבְעוֹמֵק פְּנִימִיּוֹת
נִקּוּדַת עֵצֶם הַנִּשְׁמָה הִיהוּדִית יֵשׁ "נִיצוּץ בּוֹרָא", אֲבָל בְּכָללוֹת הַנִּשְׁמָה הִיא
נִבְרָא וּמִמִּילָא יֵשׁ לָהּ מַצִּיאֹת מוֹגֵדֶרֶת
מִשְׁלָה (וּבְפֻרְט לֵאחֹר שֶׁהִנְשֵׁמָה
הַתְּלַבְשָׁה בְּגוֹף), אֲבָל מִצֵּד
שׁוֹרֵשׁ הַנִּשְׁמוֹת כְּמוֹ
שְׁמוֹשְׁרָשׁוֹת בְּהַ'עֲצָמוֹת'
בְּמַהוּתוֹ וְעֲצָמוֹתוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ
הוּא בְּעֲצָמוֹ אֵין לְחֶלֶק בֵּין
הַמִּשְׁכָּה מַלְמֻטָּה וּבֵין
עֲבוּדַת הָאָדָם⁴⁰, כִּי אִם 'נוֹגַעִים'
בְּדִרְגָּה הַנַּעֲלִית הַזֹּאת, אֵין מְקוֹם לְחֶלֶק
וְלִהְבְּדִיל בֵּין אִם הַהֲתַחֲבָרוֹת הֵם בְּדִרְךְ
מַלְמֻטָּה לַמַּעֲלָה אוֹ בְּדִרְךְ מַלְמֻטָּה
לַמִּטָּה דִּישְׁרָאֵל וְקוּדְשָׁא-בְּרִיךְ
הוּא כּוֹלָא חֵד⁴¹ כִּי כִפִּי
שֶׁהִנְשֵׁמָה מוֹשְׁרָשׁוֹת בְּעֲצָמוֹת, נִכְר
בְּגִלּוֹי שֶׁהַקֶּשֶׁר שֶׁל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל
וְאֱלֹקוֹת הוּא קֶשֶׁר שֶׁל אַחֲדוֹת
מוֹחֲלָט. דְּגִילּוֹי עֲנָן זֶה
(שִׁישְׁרָאֵל וְקוּדְשָׁא-בְּרִיךְ
הוּא הֵם חֵד מִמֶּשׁ) הוּא
בְּפְנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה, תּוֹרָתוֹ שֶׁל
רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי, שְׁהִיא
הַמַּגִּלָּה אֶת הָאֲחִדוֹת הַזֹּאת וְלִכְּנָן
בְּתוֹרָתוֹ שֶׁל רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן
יוֹחָאִי שְׁהִיא פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה יֵשׁ
גַּם עֲנָן הַתְּפִלָּה (זִיכְרוֹן
הַמִּטָּה) וּבְכּוּחָהּ לְהוֹרִיד גִּשְׁמִים,
כְּמִבּוּאָר לַעִיל.
(ז) וְיֵשׁ לֹמֵר, דְּזֶה שְׁאֲמִירַת
הַתּוֹרָה דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי
הִיְתָה דְּוִיקָא בְּפִסְק הִנֵּה מָה
טוֹב וְיָמָה נָעִים שְׁכָת אַחִים
גַּם יָחֵד, הוּא מִצֵּד שְׁנֵי
עֲנָנִים. עֲנִין אֶחָד לְפִי שְׁנֵה תוֹכֵן
פִּסְק זֶה דְּוִיקָא שִׁיף לִירִידַת

(37) בראשית ב, ו. 38) להעיר מפרש"י עה"פ שם, ה' לא המטיר לפי שאדם אין לעבוד את האדמה כו' וכשבא אדם כו' התפלל עליהם וירדו". ולהעיר מרמב"ם הל' תעניות ספ"ג, "שאינן גוזרין על הציבור תענית כו' אלא בא"י בלבד ובגלל המטר". ובמגיד משנה שם "שבשאר הצרות אפילו בא"י אין להם חומר זה". ואולי י"ל כי בשאר הענינים - עבודת המטה (תענית וכיו"ב) היא רק כשביל השפעתם, ובמטר הוא בשביל המציאות שלו. 39) המשך וככה תרל"ז פס"ו, עיי"ש בארוכה. 40) ראה עד"ז תורת מנחם - ספר המאמרים ניסן ע' קכד ואילך. 41) ראה זח"ג עג, א.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

43 (ח) וְזֶהוּ הפירוש הפנימי בפסוק האמור בהמשך הפרק **פְּשָׁמֶן הַטּוֹב**
 44 גו', שְׁמֶן הוּא חֲכָמָה - תּוֹרָה, וְשָׁמֶן הַטּוֹב הוּא פְּנִימִיּוֹת
 45 הַתּוֹרָה⁴² והכתוב אומר ש"שבת אחים גם יחד", ההתחברות וההתקשרות
 46 של הקדוש-ברוך-הוא וכנסת ישראל היא על ידי התורה, ובתורה עצמה –
 47 פנימיות התורה.

48 וַיֵּשׁ לְקֹשֶׁר זֶה עִם מַה שֶּׁכָּתוּב
 49 בַּמִּפְרָשִׁי הַזֶּה⁴³, דְּשָׁמֶן
 50 הַטּוֹב הוּא הָאֵרֶת יְסוֹד דְּעֵתִיק
 51 אחת הבחינות ב'כתר עליין' (שלמעלה)
 52 מעשר הספירות, כשם שהכתר הוא
 53 מעל ראשו של האדם) היא בחינת
 54 'עתיק יומין' (שנעתק ונבדל מ'יומין'
 55 וגילוי). ואף שבפרטיות, עניין הספירות
 56 מתחיל מחכמה שלמטה מכתר,
 57 בכללות ובהעלם יש מושג של ספירות
 58 גם ב'עתיק' ו'שמן הטוב' הוא הארה
 59 של עניין ה'יסוד' כפי שהוא ב'עתיק'.
 60 כִּי גִלְיָא דְּתוֹרָה שִׁיף לְאֶרֶץ
 61 בחינת 'אריך אנפין' שהיא חיצונית
 62 ה'כתר', ופְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה
 63 לְעֵתִיק שהיא פנימיות הכתר.
 64 וְזֶהוּ שְׁכַת אַחִים גַּם יָחִד
 65 פְּשָׁמֶן הַטּוֹב גו', שֶׁבְּכָדִי
 66 לְהִיּוֹת שְׁכַת אַחִים, הַתַּחֲבֹרֶת
 67 והתקשרות של כנסת ישראל עם
 68 הקדוש-ברוך-הוא הוּא עַל-יְדֵי
 69 לִמּוּד פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה.

70 וּמִמְקִישׁ בְּכָתוּב שֶׁשְׁמֶן הַטּוֹב
 71 יוֹרֵד עַל הַזָּקֵן זָקֵן אֶהְרֹן
 72 שְׂיֹרֵד עַל פִּי מִדּוּתָיו, שֶׁהֵן
 73 שְׁתֵּי יְרִידוֹת בַּהֲמַשְׁכַּת וְהַתְּגִלּוֹת
 74 ה'שמן הטוב' (שהוא התורה בכלל
 75 ופנימיות התורה בפרט), היינו שחכמת
 76 התורה 'יורדת' ונמשכת ופועלת בשני
 77 ענינים. הראשון, 'יורד על הזקן' זָקֵן
 78 הוּא הַכֶּנֶת וְהַשְׁגָּת הַתּוֹרָה,
 79 כמאמר חכמינו ז"ל על הכתוב "והדרת
 80 פני זקן" זָקֵן שֶׁקֶנָה חֲכָמָה⁴⁴,
 81 הרי שיש קשר בין הזקן לחכמה.
 82 והשני, "שיוורד על פי מידותיו" וּמִדּוּתָיו הֵם לְבוּשֵׁי הַמְצוּת⁴⁵
 83 שהאדם מקיים (והמצוות נקראות 'לבושים' לנפש, כמובא בתנאי, פרק ה'
 84 מכתבי הארז"ל: "שלבושי הנשמות בגן עדן הן המצוות". והמשמעות של

1 גְּשָׁמִים (כנ"ל סעיף ה), וְעֵינֵי שְׁנֵי גַם לְפִי שֶׁזֶה שֶׁפָּעַל רַבִּי
 2 שִׁמְעוֹן בֶּר יוֹחָי יְרִידַת גְּשָׁמִים (שְׁעֵנִינֶם הוּא אֲתַעְרוּתָא
 3 דְּלִתְמָא, עֲבוּדַת הָאָדָם, כשם שהגשם בגשמיות מתחיל להיווצר
 4 מ"ואד יעלה מן הארץ", כנ"ל) עַל-יְדֵי אֲמִירַת תּוֹרָה (הַמְשָׁכָה
 5 מְלַמְעָלָה, תּוֹרַתוֹ שֶׁל
 6 הַקֹּב"ה), הוּא לְפִי שִׁישְׁרָאֵל
 7 וְקוּדְשָׁא-בְּרִיךְ-הוּא כּוּלָּא
 8 חַד, וּמִמִּילָא גַם הַתְּגִלּוֹת עַל יְדֵי
 9 הַתּוֹרָה (ולא רק על ידי התפילה)
 10 מִמְּסִיחָה וּמִבִּיאָה לָהֶם שִׁפְעָה וְלָכֵן
 11 אֲמִירַת הַתּוֹרָה שְׁלֹו הִיְתָה עַל
 12 הַפְּסוּק שְׁכַת אַחִים גַּם יָחִד,
 13 שֶׁקָּאִי שִׁמְכוּן עַל הַיְחוד
 14 הָאֲחֵדוּת דְּקוּדְשָׁא-בְּרִיךְ-הוּא
 15 וַיִּשְׁרָאֵל (כְּמוֹכָא לְעִיל
 16 בְּתַחֲלַת הַמָּאָמֶר שֶׁזֶהוּ אֶחָד
 17 הַפִּירוּשִׁים בַּפְּסוּק זֶה).

18 וַיֵּשׁ לְהוֹסִיף, דְּזֶהוּ גַם הַטַּעַם
 19 הַפְּנִימִי עַל מַה שֶּׁבְּדִרְוֹשׁ שְׁלֹו
 20 (שְׁעַל-יְדֹו פָּעַל יְרִידַת
 21 גְּשָׁמִים) מְדוּבָר בְּעֵנֵן אֶהְבַּת
 22 יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹכָא בְּזוּהַר שֶׁבְּדִרְשׁוֹ עַל
 23 הַפְּסוּק "הנה מה טוב ומה נעים, שבת
 24 אחים גם יחד" אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּר
 25 יוֹחָי שֶׁגַּם אֵלָּה שֶׁבְּתַחֲלָה הָיוּ
 26 מְגִיחֵי קֶרְבָּא דְּבַעַו לְקִטְלָא
 27 דָּא לְדָא, לְכַתֵּר אֲתַהֲדִירו
 28 בְּרַחֲמֵימוּתָא דְּאַתְרוּהּ, שֶׁגַּם אִלּוּ
 29 שֶׁבְּתַחֲלִילָה נִיחְלוּ קֶרֶב וְרָצוּ לְהִרְגֹו זֶה
 30 אֵת זֶה, לְאַחַר מִכֵּן הִתְהַדְּרוּ בִּאֶהְבָה
 31 וְאַחֲרוּהּ כִּי עַל-יְדֵי הָאֶהְבָה
 32 וְהָאֲחֵדוּת דִּישְׂרָאֵל, מִתְּגַלָּה
 33 הָאֶהְבָה וְהָאֲחֵדוּת דִּישְׂרָאֵל
 34 וְהַקֹּב"ה (בְּמִקְבִּיל לְמִבּוּאָר לְעִיל
 35 שֶׁהַתְּגִלּוֹת הַקֶּשֶׁר שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עִם
 36 הַקְּדוּשָׁ-בְּרוּךְ-הוּא פּוֹעֶלֶת שְׁתֵּיהֶם
 37 אֶהְבָה וְאַחֲדוּת בֵּין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל).
 38 דְּעַל-יְדֵי שְׁכַת אַחִים (הָאֶהְבָה
 39 וְהָאֲחֵדוּת דִּישְׂרָאֵל) נִמְשָׁף
 40 לְהִיּוֹת גַּם יָחִד, גַּם לְאֲכַלְלָא עֲמַהוֹן שְׁכִינְתָּא לְכֹלֵל עִימָהֶם
 41 (עַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל) אֵת הַשְׁכִּינָה, הֵינּוּ שֶׁהַתְּחִזּוֹת בִּאֶהְבַת יִשְׂרָאֵל מְחֻזָּקִת אֵת
 42 הַקֶּשֶׁר עִם הַקְּדוּשָׁ-בְּרוּךְ-הוּא.

(42) ראה גם ד"ה כשמן הטוב תרע"ח (סה"מ תרע"ח ע' רצ) דשמן הטוב הוא פנימיות ח"ס כו' טעמי תורה שיתגלו לעתיד.

(43) הובא באוה"ת (יהל אור) לתהלים עה"פ ע' תקה. (44) ראה קידושין לב, ב. (45) אוה"ת שם. סה"מ תרע"ח שם.

שיר המעלות לדוד

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 'ירידת' שמן פנימיות התורה הן בלימוד התורה והן בקיום המצוות היא
 2 'שהלימוד דפנימיות התורה צריך להדור (דורכנעמען) כל
 3 הכחות שלו, הן ההבנה
 4 וההשגה והן המעשה בפועל 1 להדור (דורכנעמען) כל הכחות שלו, הן ההבנה
 5 שבכולם צריך להיות וניכר שזהו אדם 2
 6 שעוסק בלימוד פנימיות התורה. 3
 7 ועל-ידי-זה נעשה שבת אחים 4
 8 גם יחד, שהאהבת-ישראל 5
 9 שלו בין יהודי ליהודי היא באופן 6
 10 דשבת אחים (התקשרות, 7
 11 דגמט קישורי תנאים של חתן 8
 12 וכלה) ויתירה מזו באופן דגם 9
 13 יחד (יחד דנשואין שהיא 10
 14 אחדות יותר נעלית), ועל-ידי-זה 11
 15 הודות לכך שבני ישראל הם באהבת 12
 16 קודשא-ברוך-הוא 13
- 17 אצית למילוליהו, מציית לדבריהם (של לומדי התורה, בדוגמת "צדיק
 18 גוזר והקדוש-ברוך-הוא מקיים") ונעשים כלים לקבל ההשפעה
 19 מאור אין-סוף שאין בו
 20 הגבלות, גם לא ההגבלה
 21 דחקמת התורה, והיא השפעה
 22 גדולה ונעלית מאד שהקב"ה
 23 עצמו משפיע לכל אחד ואחד
 24 מישאל רב טוב טובה מרובה
 25 בטוב הנראה והנגלה, טוב גלוי
 26 ולא נעלם ונסתר בבני חיי ומזוני
 27 ויחא בבנים, חיים (בראות) ומזונות
 28 (פרנסה) בריוח.
- מאור אין-סוף שאין בו הגבלות, גם לא
 ההגבלה דחקמת התורה, שהקב"ה עצמו
 משפיע לכל אחד ואחד מישאל רב טוב בטוב הנראה והנגלה, בבני חיי
 ומזוני ויחא.

אגרות קודש

ב"ה, יו"ד אייר, תשט"ו
 ברוקלין.

הרה"ג וו"ח אי"א נוי"ג רב פעלים סופר וכותב
 מוה"ר יהושע שי

שלום וברכה!

נעם לי לקבל מכתבו מיום ד'... תנוח רוחו כאשר הניח את רוחי בכתבו ע"ד התועדות דאנ"ש,
 ואשר ברצונם להרחיב פעולות בהפצת המעיינות שיגיעו אפילו חוצה, ובודאי כשירצו באמת, חפץ ד'
 בידם יצליח, וכידוע ממכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר הנדפס בספר קיצורים והערות לתניא, אשר "בכלל
 המסירת נפש הלזו על תורת החסידות פסקו בבי"ד של מעלה, אשר בכל ענין של תורה יראת שמים
 ומדות טובות, תהי' יד מקושריו והולכי בעקבותיו על העליונה".

בפרטיות נהניתי ממה שמתכוון לנאום לפני נשי חב"ד בהילולא דרשב"י הבע"ל, אחד המיוחד,
 וכמאמר רבי עקיבא אני ובוראך מכירים כחד (ירושלמי סנהדרין פ"א הלכה ב) בחמשה תלמידים רבי
 עקיבא שהם העמידו תורתו, ושכמאמר רבי עקיבא (שלי ושלכם) שלה - הוא (כתובות ס"ג א).

ויה"ר שיביא לפועל, וכמרז"ל המעשה הוא העיקר.

בכ' בברכה לבראות ולהצלחה בעניניו.

נ.ב. הפתקא המוסגר במכתבו אקראהו בעת רצון על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר
 זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

לבושין יִסְתַּאבֹּן, עד שהלבושים הללו יתלכלכו הֲדָא הוּא דְכְּתִיב⁵
 וְזו שכתוב בפסוקים הבאים של נבואת ישעיהו וְכָל מְלָבוּשֵׁי אֶגְאָלְתִּי.
 וּמִסִּים רַבִּי אבָא בּוּוּהַר, וְכָל-כֶּף לְמָה, דְּכְתִיב כִּי כְתוּב "וְלֹאֲחֹתוֹ
 הַבְּתוּלָה גו' לָהּ יִטְמָא", בְּגִינָה כו' בשבילה לְאַקְמָה לָהּ כו'
 להקים אותה.

(ב) וְלִהְבִּין זֶה יֵשׁ לְהַקְדִּים
 תַּחְלָה⁶ הִידוּע' בקבלה וחסידות
 שְׁיִנְיָקַת קבלת השפע והחיות של
 הַחֲצוֹנִים כוחות הסיטרא-אחרא
 שהם מחוץ לגבולות הקדושה אֵינָה
 מְהַסְפִּירוֹת העלינות האלוניות
 עֲצָמָן חֲסִי-וְשָׁלוֹם, דְּהֵינּוּ
 מִבְּחִינַת הָאוֹרוֹת וְהַפְּלִים
 שהיא הדרך שבה הספירות מאירות
 ומשפיעות, אורות המאירים ומתלבשים
 בכלים (גופים) עצם וגוף הספירות),
 אֵלָא השפע ל'חיצונים' בא רק
 מִבְּחִינַת הַלְבוּשִׁים בְּלָבָד שהם
 דבר חיצוני ונחות לעומת הספירות
 עצמן (כשם שבגדי האדם הם דבר
 חיצוני ופחות חשוב מגופו), וְלֹא
 מִפְּנִימִיּוֹת הַלְבוּשִׁים,
 ומהלבושים עצמם, השפע ל'חיצונים'
 לא בא מהפנימיות של הלבושים
 אֵלָא רק מִחֲצוֹנוּת הַלְבוּשִׁים
 בְּלָבָד היינו שהשפעה היא ממקור
 חיצוני ביותר ולא מהעצם, העומק
 והפנימיות.

וְעִדִּין צְרִיךְ לְהִבִּין לגבי
 משמעות הדבר שהכוחות ה'חיצונים'
 מקבלים חיות ושפע מהאלוקות גַּם
 אפילו בְּנוֹגַע לְבַחֲיַת
 הַלְבוּשִׁים, דְּהֵנָּה כְּתִיב⁸
 שֶׁהַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ-הוּא אומר, 'אני ה' הוא
 שמי' וּכְבוֹדִי לְאַחֵר לֹא אֶתֵּן
 וְתַהֲלִיתִי לַפְּסִילִים, וְהִרִי
 הַלְבוּשִׁים הבגדים נִקְרָאִים
 'כְּבוֹד', כְּפִי שְׁמָצִינוּ בַּגְמָרָא
 שְׂרָפִי יוֹחֲנָן קָרִי לְמֵאנִי קרא
 לבגדים מְכַבְּדוֹתֵי⁹ המכבדים אותי,

נאמר בתחילת פרשת השבוע שהכוונתם אסורים להיטמא למת מלבד
 קרוביהם — "לאמו ולאביו ולבנו ולבתו ולאחיו", והכתוב ממשיך ואומר:
 וְלֹאֲחֹתוֹ הַבְּתוּלָה הַקְּרוּבָה אֵלָיו אֲשֶׁר לֹא הָיְתָה נשואה
 לְאִישׁ, לָהּ יִטְמָא¹ הכוונה (ואילו כוהן גדול אסור להיטמא אפילו לאביו
 ולאמו, כמפורש בתורה בהמשך).

וְאִיתָא מובא בַּהֲרַ² וְנִתְּבָאָר
 בְּכַמָּה דְּרוּשִׁים מאמרי חסידות,
 וּמָהֶם וּבִינֵיהֶם המאמר דְּבוּר-
 הַמִּתְחִיל הפותח בפסוק
 "וְלֹאֲחֹתוֹ הַבְּתוּלָה" משנת
 תרכ"ט³, מאת אדמו"ר מהר"ש
 וְדְבוּר-הַמִּתְחִיל המאמר הפותח
 בפסוק הַזֶּה 'ולאחותו הבתולה'
 בְּבִיכָל כֶּךָךְ של מאמרי חסידות
 בכתב יד מֵאֲמָרִי אֲדָמוּ"ר
 ה'צֶמַח צֶדֶק', שְׁנִפְדָּה לֹא
 מִזְמָן זמן קצר לפני אמירת מאמר זה
 בשנת תשכ"ד בְּפִדְיוֹן שְׁבוּיִים,
 כנראה הכוונה שהיה בידיים זרות
 ברוסיה או במקום אחר שְׁתוּכְנוּ של
 מאמר זה מאת אדמו"ר ה'צֶמַח צֶדֶק'
 יִתְבָּאָר לְהֵלָן, רַבִּי אַבָּא פֶתַח
 ואמר: כתוב בנבואת ישעיהו מִי זֶה
 בָּא מֵאֲדוּם חֲמוּץ בְּגָדִים
 מִבְּצָרָה וְגו'⁴, וּמִבָּאָר, רַבִּי אבָא
 בּוּוּהַר שְׁתִּיבָה זֶה 'מי זה בא
 מאדום... קָאִי מְכוּון עַל הַגְּאוּלָּה
 הַעֲתִידָה לְבֹא מִגְּלוּת הֶרְבִּיעִי,
 גְּלוּת אֲדוּם, כַּמְסוּפָר בַּסְפָּר דְּנִיָּאל,
 שֶׁנִּבְכַּדְנָצַר מֶלֶךְ בָּבֶל חָלַם שֶׁהוּא רֹאה
 פֶּסֶל שֶׁרָאִשׁוֹ זֶה, וְזוּעוֹתָיו כֶּסֶף, בִּטְנוֹ
 וּרְכִיזוֹ נְחוּשֶׁת, שְׁקוּי בְּרוֹל וּרְגִלֵּי
 חֶלֶקס חָרַס וְחֶלֶקס בְּרוֹל, וְדִנְיָאֵל פֶּתַר
 לוֹ אֵת הַחֹלֶם שֶׁהִכּוֹנֵה לֹאֲרַבֵּעַ גְּלוּיּוֹת
 — בָּבֶל, פָּרַס, יוֹן וְאֲדוּם (וְעֵינֵין אֲרַבֵּעַ
 הַגְּלוּיּוֹת מְבוֹאֵר בַּהֲרַחְבָּה בַּקְּבֵלָה
 וְחִסְדוֹת) שְׁאֵז כְּשִׁיבּוֹא זְמַן הַגְּאוּלָּה
 מִהַגְּלוּת הַרְבִּיעִית יִלְבַּשׁ הַקְּדוּשָׁה-
 בְּרוּךְ-הוּא לְבוּשֵׁי נִוְקְמָא בְּגִידֵי
 נֶקֶם עַל אֲדוּם כו', עַד דְּאֵינּוּן

בס"ד. שבת פרשת אמור, כ"ף אייר, ה'תשכ"ד (הנחה בלתי מוגה)

וְלֹאֲחֹתוֹ הַבְּתוּלָה הַקְּרוּבָה אֵלָיו אֲשֶׁר לֹא
 הָיְתָה לְאִישׁ, לָהּ יִטְמָא¹. וְאִיתָא
 בַּהֲרַ² וְנִתְּבָאָר בְּכַמָּה דְּרוּשִׁים, וּמָהֶם דְּבוּר-
 הַמִּתְחִיל "וְלֹאֲחֹתוֹ הַבְּתוּלָה" תרכ"ט³, וְדְבוּר-
 הַמִּתְחִיל הַזֶּה בְּבִיכָל מֵאֲמָרִי אֲדָמוּ"ר ה'צֶמַח
 צֶדֶק', שְׁנִפְדָּה לֹא מִזְמָן בְּפִדְיוֹן שְׁבוּיִים, שְׁתוּכְנוּ
 יִתְבָּאָר לְהֵלָן, רַבִּי אַבָּא פֶתַח: מִי זֶה בָּא מֵאֲדוּם
 חֲמוּץ בְּגָדִים מִבְּצָרָה וְגו'⁴, וּמִבָּאָר, שְׁפִתּוּבָה זֶה
 קָאִי עַל הַגְּאוּלָּה הַעֲתִידָה מִגְּלוּת הֶרְבִּיעִי, גְּלוּת
 אֲדוּם, שְׁאֵז יִלְבַּשׁ הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא לְבוּשֵׁי
 נִוְקְמָא עַל אֲדוּם כו', עַד דְּאֵינּוּן לְבוּשִׁין
 יִסְתַּאבֹּן, הֲדָא הוּא דְכְּתִיב⁵ וְכָל מְלָבוּשֵׁי
 אֶגְאָלְתִּי. וּמִסִּים, וְכָל-כֶּף לְמָה, דְּכְתִיב "וְלֹאֲחֹתוֹ
 הַבְּתוּלָה גו' לָהּ יִטְמָא", בְּגִינָה כו' לְאַקְמָה לָהּ
 כו'.

(ב) וְלִהְבִּין זֶה יֵשׁ לְהַקְדִּים תַּחְלָה⁶ הִידוּע'
 שְׁיִנְיָקַת הַחֲצוֹנִים אֵינָה מְהַסְפִּירוֹת
 עֲצָמָן חֲסִי-וְשָׁלוֹם, דְּהֵינּוּ מִבְּחִינַת הָאוֹרוֹת
 וְהַפְּלִים (גופים), אֵלָא רַק מִבְּחִינַת הַלְבוּשִׁים
 בְּלָבָד, וְלֹא מִפְּנִימִיּוֹת הַלְבוּשִׁים, אֵלָא רַק
 מִחֲצוֹנוּת הַלְבוּשִׁים בְּלָבָד. וְעִדִּין צְרִיךְ לְהִבִּין
 גַּם בְּנוֹגַע לְבַחֲיַת הַלְבוּשִׁים, דְּהֵנָּה כְּתִיב⁸
 וּכְבוֹדִי לְאַחֵר לֹא אֶתֵּן, וְהִרִי הַלְבוּשִׁים נִקְרָאִים
 'כְּבוֹד', כְּפִי שְׁמָצִינוּ שְׂרָפִי יוֹחֲנָן קָרִי לְמֵאנִי
 מְכַבְּדוֹתֵי⁹, וְאֵם כֵּן אֵינּוּ מוֹכֵן, אֵיךְ אֶפְשָׁר

(1) פרשנותנו כא, ג. (2) ח"ג פט, א. (3) סה"מ תרכ"ט ע' קפו ואילך. וראה בהנסמן שם. (4) ישעי' סג, א. (5) שם, ג. (6) ראה ד"ה זה במאמרי אדה"ז תקס"ח ח"א ע' רט ואילך. (7) ראה עץ חיים שער מב (שער דרושי אבי"ע) פ"ג. מאמרי אדה"ז תקס"ג ח"א ע' רמח ואילך. ועם הגהות - אוה"ת שה"ש ח"ג ע' תתקעג ואילך. (8) ישעי' מב, ח. (9) שבת קיג, סע"ב.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 **וְאִם כֵּן** מאחר שמפורש בכתוב שהקדוש-ברוך-הוא איננו נותן את 'כבודו'
 2 'לאחר' (ואינו נותן את תהילתו לפסילים) **אֵינוּ מוֹכֵן, אִיךָ אֶפְשָׁר יִתְכַן**
 3 **שִׁיקְבְּלוּ הַחֲצוֹנִים,** כוחות הסיטרא-אחרא, חיות ושפע אפילו מִבְּחִינַת
 4 **הַלְבוּשִׁים** של הקדוש-ברוך-הוא?
 5 **אֶף הָעֵנָן הוּא, שִׁינִיקְתָּם** של
 6 ה'חיצונים' **הִיא מְהֻלְבוּשִׁים** 1
 7 **דְּסְפִירַת הַחֶסֶד דְּוָקָא** שענינה
 8 ותוכנה הוא נתינה והשפעה, **דְּכִינִן**
 9 **שֶׁהַחֶסֶד שְׁלֻמְעָלָה הוּא** ספירה
 10 ומידה אלוקית של הקדוש-ברוך-הוא
 11 שהוא אין-סוף ובלי גבול, הרי החסד
 12 האלוקי הוא **בְּאוֹפֶן שֶׁל הַשְּׁפָעָה**
 13 **בְּלִי גְבוּל, לָכֵן מְהֻלְבוּשִׁים**
 14 **דְּסְפִירַת הַחֶסֶד אֶפְשָׁר יִתְכַן**
 15 **שְׁגָם הַחֲצוֹנִים יִקְבְּלוּ יְנִיקָה**
 16 כי אין גבול וקץ לשפע הבא ממידת
 17 החסד וגם אם אין ה'חיצונים' מקבלים
 18 שפע מהאלוקות עצמו, גוף ועצם
 19 מידת החסד, הם כן מקבלים
 20 מ'הלבושים', החלק החיצוני, של
 21 מידת החסד העליונה. **וּכְמוֹ**
 22 **שִׁמְצִינוּ בְּאַבְרָהָם** אבינו
 23 **שְׂאֵמֶר¹⁰** כאשר הקדוש-ברוך-הוא
 24 הודיע לו שעתיד להיוולד לו בן, לו
 25 הלוואי **יִשְׁמַעְעָל יִחְיָה לְפָנֶיהָ,**
 26 **וְהִינוּ,** משמעות הרברים על-פי
 27 חסידות היא **שִׁבְיוֹן שְׁעֵנִינוּ שֶׁל**
 28 **אַבְרָהָם הוּא סְפִירַת הַחֶסֶד,**
 29 כמובא בקבלה וחסידות שעבודת ה'
 30 של אברהם אבינו הייתה מתוך אהבת
 31 ה' הקשורה במידת החסד שבנפש
 32 ובמידת החסד העליונה **הִנֵּה מִצַּד**
 33 **זֶה בְּגַלל הַחֶסֶד הַנִּמְשָׁךְ וְנִשְׁפָּע לְלֹא**
 34 **גְבוּל יֵשׁ נְתִינַת מְקוֹם גַּם**
 35 **לִישְׁמַעְעָל כו' וגם לו יֵשׁ**
 36 להשפיע חיות. **וּמִצַּד זֶה הַגִּישָׁה**
 37 של מידת החסד **אֶפְשָׁר יְכוּלָה לְהִיּוֹת יְנִיקָה** והשפעה **לְקַלִּיפוֹת**
 38 **כו' ה'חיצונים' וה'סיטרא אחרא' הנקראים 'קליפות' על שם שהם מעלימים**
 39 ומסתירים על האור האלוקי כשם שהקליפה מעלימה ומסתירה על הפרי,
 40 **שֶׁהֵם ה'קליפות' מְנַגְּדִים עַל הוֹי' וְעַל מְשִׁיחוֹ, וְעַל עַם**
 41 **יִשְׂרָאֵל, וְעַד כִּי כֵן הִיא הַהֲתַנְּגוּת שֶׁנַּעֲשֶׂה עֵנָן הַגְּלוּת כו',**
 42 מעמד ומצב של העלם והסתרה על אלוקות, ו'משיחו' ועמו של
 43 הקדוש-ברוך-הוא נתונים בגלות ובשעבוד.
- וְלָכֵן, מאחר שמצד מידת החסד יש נתינת מקום ואפשרות ליניקת החיצונים
 עד כדי כך שתהיה גלות, **בְּכָדִי שְׁתַּהֲיָה הַגְּאוּלָּה מִן הַגְּלוּת**
וְתִתְפַּטֵּל יְנִיקַת הַחֲצוֹנִים ושוב לא יגיע אליהם שפע אלוקי, **צָרִיךְ**
הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְהִתְלַבֵּשׁ בְּלְבוּשׁ שֶׁל 'נִצְח', שֶׁהוּא לְבוּשׁ
 הנובע **מִצַּד מִדַּת הַדִּין**
וְהַגְּבוּרָה, שהן תכונות הפוכות
 מהתכונות של מידת החסד **לְעֲמֹד**
נֶגֶד הַשּׂוֹנֵא וְלְלַחֹם עִמּוֹ
וּלְנִצְחוֹ כו' עד שלא זו בלבד שלא
 יושפע ויומשך ל'חיצונים' שפע וחיות
 אלא תתבטל לגמרי המציאות של
 התנגדות לאלקות, **וּכְמוֹ שֶׁכְּתוּב¹¹**
 בהמשך אותה נבואה של ישעיה
מִדּוּעַ אָדָם לְלְבוּשָׁךְ, וּפִירוֹשׁ
 הדברים הוא **שֶׁהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-**
הוּא יִתְלַבֵּשׁ בַּעַת הַגְּאוּלָּה
בְּלְבוּשֵׁי דִין וְגְבוּרָה ("אָדָם")
 כמבואר בקבלה וחסידות שהצבע
 הלבן שיין למידת החסד, והצבע
 האדום שיין למידת הגבורה),
לְבוּשֵׁי נִקְמָא, בְּגָדֵי נִקְמָה, וְעַל-
יְדֵי זֶה כְּתוּבָא מִהַפְּעוּלוֹת שֶׁמִּקְוִין
 במידת הגבורה **תִּתְפַּטֵּל יְנִיקַת**
הַחֲצוֹנִים.
וְזֶהוּ גַם מֵהַשְּׁפָעָה¹² בהמשך
 אותה נבואה **וְזוֹ נִצָּחַם הַנִּיצָחוֹן עַל**
 ה'חיצונים' יתנו **עַל בְּגָדֵי וְכָל**
מְלֻבוּשֵׁי אֲגָלְתִּי, "נִצָּחָם"
הִינוּ מֵהַשְּׁקֵבְלוֹ ה'חיצונים'
יְנִיקָה עַד עֲתָה, בּוֹמֵן הַגְּלוּת עַד
עַתָּה הַגְּאוּלָּה, מִבְּחִינַת לְבוּשֵׁי
הַחֶסֶד, שֶׁזֶּהוּ עֵנָן מִדַּת הַנִּצָּח
שֶׁהִיא עֲנָף הַסְּתַעְפוֹת שֶׁל הַחֶסֶד
 (כמבואר בקבלה וחסידות שהספירות
 מתחלקות לשלושה 'קרים': ימין,
 שמאל ואמצע לפי החלוקה הבאה:
 ח'נ [חכמה, חסד, נצח] בקו הימני, בג'ה [בינה, גבורה, הוד] בקו השמאלי,
 דת'נ [דעת, תפארת, יסוד] בקו האמצעי, וכיוון שנצח היא ענף והסתעפות
 של חסד, הרי בומן הגלות וההסתרה על האלוקות יש 'יניקה לחיצונים'. **אֶף**
עַל-יְדֵי נִצָּחוֹן הַמְּלַחְמָה מִצַּד בְּחִינַת הַנִּצָּח שֶׁל דִּין עֵינִין
 הניצחון על המנגד שנובע ממידת הדין והגבורה, **אֲזִי יֵצֵא מִהַחֲצוֹנִים**
 השפע והחיות **מֵהַשְּׁקֵבְלוֹ** במהלך זמן הגלות **מִבְּחִינַת הַנִּצָּח שֶׁל**
חֶסֶד. וְזֶהוּ "וְזוֹ נִצָּחָם עַל בְּגָדֵי וְכָל מְלֻבוּשֵׁי אֲגָלְתִּי",

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 **שְׁהוּא עֲנִין הֵתְלַבְשׁוּת בְּבִגְדֵי נָקָם** שנמשלו לבגדים לא נקיים
- 2 בגלל המגע הישיר עם ה'חיצונים' **בְּשָׂבִיל לְבַטֵּל וְלִהְיוּצִיא יִנְיָקָת**
- 3 **הַחֲצוֹנִים** שלא יישאר בהם שפע מצד הקדושה.
- 4 **וּבִפְרִטִיּוּת יוֹתֵר, הִנֵּה בְּתִיבָת בְּמִילָה "אֶגְאָלְתִּי" יֵשׁ שְׁנֵי**
- 5 **פְּרוּשִׁים** שונים. הפירוש
- 6 **הָרִאשׁוֹן, לְשׁוֹן גְּעוּל וּמֵאוֹס.** 1 **בְּבִגְדֵי נָקָם בְּשָׂבִיל לְבַטֵּל וְלִהְיוּצִיא יִנְיָקָת**
- 7 **וְהַשְּׁנִי, לְשׁוֹן גְּאוּלָּה וּפְדוּת.** 2 **הַחֲצוֹנִים. וּבִפְרִטִיּוּת יוֹתֵר, הִנֵּה בְּתִיבָת**
- 8 **וְהִנֵּנוּ,** שבעצם שני הפירושים 3 **"אֶגְאָלְתִּי" יֵשׁ שְׁנֵי פְּרוּשִׁים. הָרִאשׁוֹן, לְשׁוֹן**
- 9 הגוראים שונים לגמרי קשורים זה בזה, 4 **גְּעוּל וּמֵאוֹס. וְהַשְּׁנִי, לְשׁוֹן גְּאוּלָּה וּפְדוּת. וְהִנֵּנוּ,**
- 10 כיוון **שְׁעַל-יְדִי-זֶה שְׁ"כָל** 5 **שְׁעַל-יְדִי-זֶה שְׁ"כָל מַלְבוּשֵׁי אֶגְאָלְתִּי" בְּבַחֲנִית**
- 11 **מַלְבוּשֵׁי אֶגְאָלְתִּי" בְּבַחֲנִית** 6 **גְּעוּל וּמֵאוֹס, לְבֹאֵשׁ בְּגְדֵי נָקָם לְבַטֵּל יִנְיָקָת**
- 12 **גְּעוּל וּמֵאוֹס,** לבוא במגע עם 7 **הַחֲצוֹנִים, אֲזִי נַעֲשֶׂה גְּאוּלָּה וּפְדוּת לְבֹשִׁים שֶׁל**
- 13 'קליפות' ו'סטרא אחרא' **לְבֹשִׁשׁ** 8 **חֶסֶד שְׁמֵהֶם נִמְשָׁכָה תַּחְלָה הַיְנִיקָה לַחֲצוֹנִים,**
- 14 **בְּגְדֵי נָקָם לְבַטֵּל יִנְיָקָת** 9 **וְהִנֵּנוּ, שְׁמָה שְׁנִמְשָׁךְ לָהֶם מִבְּחִינַת הַלְבוּשִׁים שֶׁל**
- 15 **הַחֲצוֹנִים, אֲזִי נַעֲשֶׂה גְּאוּלָּה** 10 **חֶסֶד, יְשׁוּב וְיִתְעַלָּה וְיִוְכַלֵּל בְּמִקּוּרוֹ וְשָׁרְשׁוֹ.**
- 16 **וּפְדוּת לְבֹשִׁים שֶׁל חֶסֶד** 11 **וְזֶהוּ עֲנִין "חֲמוּץ בְּגָדִים"¹², דְּהִנֵּה, מִבְּאֵר**
- 17 **שְׁמֵהֶם נִמְשָׁכָה תַּחְלָה הַיְנִיקָה** 12 **בְּמִקּוּם אַחֵר¹³ בְּפִירוּשׁ מֵהַ שְׁפָתוֹב¹⁴ וְלוֹ יִקְהַת**
- 18 **לַחֲצוֹנִים,** ולא זו בלבד שיש 13 **עֲמִים, דְּ"קִקְהַת" הוּא מִלְשׁוֹן אֶסְפָּה וְקַבּוּץ¹⁵,**
- 19 **הַתַּגְבּוּרִית וְנִצְחוֹן שֶׁל צֶד הַקְדוּשָׁה עַל** 14 **וּמִכָּל-מִקּוּם נֶאֱמַר הַלְשׁוֹן "קִקְהַת", מִלְשׁוֹן**
- 20 **צֶד ה'קליפות' ו'סטרא אחרא' אלא** 15 **קִיּוּהָא, שְׁהוּא עֲנִין שֶׁל חֲרָפוֹת וְחֲמִצּוֹת, כְּמוֹ**
- 21 **שֶׁגַם לְבוּשֵׁי הַחֶסֶד עֲצָמָם נִגְאָלִים,** 16 **עַל-דֶּרֶךְ-מֶשֶׁל הָעוֹשֶׂה מִטְעָמִים מִדְּבָרִים חֲרִיפִים**
- 22 **כְּכִיכּוֹל, וְהִנֵּנוּ, שְׁמָה שְׁנִמְשָׁךְ** 17 **וְחֲמוּצִים כּו', דְּאֶתְהַפֵּךְ מִרִירוֹ לְמִתְקָא. וְזֶהוּ גַם**
- 23 **לָהֶם 'ל'חיצונים' מִבְּחִינַת** 18 **עֲנִין "חֲמוּץ בְּגָדִים", דְּהִנֵּנוּ הַחֲמִצּוֹת וְהַחֲרָפוֹת**
- 24 **הַלְבוּשִׁים שֶׁל חֶסֶד, יְשׁוּב** 19 **שְׁנַעֲשֶׂה מִהֲבִירוֹ וְהַעֲלָאָה שֶׁל הַיְנִיקָה**
- 25 **יַחֲזוֹר לְמִקּוּר שִׁמְנֵנוּ בֹּא וְיִתְעַלָּה** 20 **שְׁנִמְשָׁכָה תַּחְלָה לַחֲצוֹנִים, בְּדוּגְמַת דְּבָרִים**
- 26 **לְצֵד הַקְדוּשָׁה וְיִוְכַלֵּל בְּמִקּוּרוֹ** 21 **חֲרִיפִים וְחֲמוּצִים שְׁמִתְבָּרִים וְנִהְפָּכִים לְטוֹב,**
- 27 **וְשָׁרְשׁוֹ בְּמִידַת הַחֶסֶד הָאֱלוּקִית** 22 **וְהִנֵּנוּ, שְׁעַל-יְדִי-זֶה נַעֲשֶׂה עֲלוֹי בְּבַחֲנִית לְבוּשֵׁי**
- 28 **הַעֲלוּנָה.** 23 **הַקְדוּשָׁה עוֹד יוֹתֵר מִכְּמוֹ שֶׁהָיָה קוֹדֵם. וְעַל זֶה**
- 29 **וְזֶהוּ עֲנִין הָאִמּוֹר בְּנִבּוּאָה זו, 'מִי זֶה** 24 **נֶאֱמַר⁵ פוּרָה דְּרַכְתִּי לְבָדִי גו', הִנֵּנוּ, שְׁהַקְדוּשָׁ-**
- 30 **בֹּא מֵאוֹד' "חֲמוּץ בְּגָדִים"¹²,** 25 **פְּרוּף-הוּא בְּכָבוֹד וּבְעֶצְמוֹ צָרִיף לְהִתְלַבֵּשׁ**
- 31 **דְּהִנֵּה, מִבְּאֵר בְּמִקּוּם אַחֵר¹³** 26 **לְבוּשֵׁי נִוְקָמָא לְהִלָּחֵם עִם הַקְּלִיפּוֹת כּו'. וְעַל-**
- 32 **בְּתוֹרַת הַחֲסִידוֹת בְּפִירוּשׁ מֵהַ** 27 **דֶּרֶךְ שֶׁהָיָה בִּיצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁהִגְאִילָה הָיְתָה**
- 33 **שְׁפָתוֹב¹⁴** 28 **עַל-יְדֵי הַקְדוּשָׁ-פְּרוּף-הוּא בְּכָבוֹד וּבְעֶצְמוֹ,**
- 34 **לִיהוּדָה בְּנוֹ וְלוֹ קִקְהַת עֲמִים,** 29 **כְּדִרְשָׁת רַ"ל¹⁶ "אֲנִי וְלֹא מִלְאָךְ, אֲנִי וְלֹא שָׂרָף,**
- 35 **דְּ"קִקְהַת" הוּא מִלְשׁוֹן אֶסְפָּה** 30 **יִרִידַת הַקְדוּשָׁ-פְּרוּף-הוּא**
- 36 **וְקַבּוּץ¹⁵, כְּפִירוּשׁ רַש"י עַל הַפֶּסֶק** 31 **בְּכָבוֹד וּבְעֶצְמוֹ לְמִצְרַיִם,**
- 37 **"... אִסִּיפַת עֲמִים אֱלוֹי גּוֹיִם יִדְרֹשׁוּ** 32 **בְּדִרְשָׁת רַ"ל¹⁶**
- 38 **וְדוּמָה לוֹ עֵין תִּלְעַג לֹאֵב וְתַבּוּ לִיקְהַת** 33 **כְּדִרְשָׁת רַ"ל¹⁶**
- 39 **אֵם, לְקִיבּוּץ קִמְטִים שֶׁבִּפְנֵיהֶם מִפְּנֵי** 34 **בְּהַגְדָּה שֶׁל פֶּסֶח עַל הַכְּתוּב "וְעִבְרַתִּי בֶּאֱרִץ מִצְרַיִם**
- 40 **זִקְנָתָה..." וּמִכָּל-מִקּוּם לְמִרּוֹת** 35 **בְּלִילָה הַזֶּה, וְהַכִּיתִי כָל כְּבוֹר בֶּאֱרִץ מִצְרַיִם מֵאֲדָם וְעַד בְּהֵמָה וּבְכָל אֱלוֹהֵי**
- 41 **שֵׁשׁ בִּיטוּיִים אַחֵרִים שִׁמְשַׁמְעוֹתֶם אִסִּיפָה וְקִיבּוּץ, בְּכָל זֹאת נֶאֱמַר הַלְשׁוֹן** 36 **מִצְרַיִם אֵשׁ שִׁפְטִים אֲנִי ה'", "אֲנִי וְלֹא מִלְאָךְ, אֲנִי וְלֹא שָׂרָף,**
- 42 **"קִקְהַת", מִלְשׁוֹן קִיּוּהָא, חֲמִיצוֹת, שְׁהוּא עֲנִין שֶׁל חֲרָפוֹת** 37 **מִצְרַיִם אֵשׁ שִׁפְטִים אֲנִי ה'", "אֲנִי וְלֹא מִלְאָךְ, אֲנִי וְלֹא שָׂרָף,**
- 43 **וְחֲמִצּוֹת, כְּמוֹ עַל-דֶּרֶךְ-מֶשֶׁל הָעוֹשֶׂה מִטְעָמִים עֲרִבִים לַחִיךְ**

(12) ראה אוה"ת פרשתנו ס"ע קנא ואילך. (13) ראה לקו"ת במדבר א, ג. נשא כב, ג. כד, ד. (14) ויחי מט, י. (15) ראה רש"י עה"פ. (16) הגדה של פסח פסקא ויוציאנו.

ולאחותו הבתולה הקרובה אליו

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

והקדוש-ברוך-הוא יורד את הירידה הזו שקשורה ב'לאסתאבא' אף-על-
 פי שהקדוש-ברוך-הוא נקרא כהן, כמאמר רז"ל¹⁹
 אלקיכם כהן הוא, והרי כוהן אסור להיטמא, הרי זה בשביל
 כנסת ישראל, כדי לגאול את ישראל מהגלות ולמען מטרה
 זו הקדוש-ברוך-הוא משפיל את
 עצמו, כביכול, לירידה גדולה כל-כך.
 וכדאיתא כמובא במדרש²⁰
 גדולה חבתן של ישראל אצל
 הקדוש-ברוך-הוא שנגלה
 הקדוש-ברוך-הוא כו'
 במקום טומאה בארץ מצרים
 בשביל לגאול ולהוציאן ממצרים,
 משל לכהן שנגלה תרומתו
 תבואה או פירות שקיבל כתרומה
 לבית הקברות, אומר מה
 אעשה, לטמא את עצמי אי
 אפשר, ולהניח תרומתי
 במקום טמא אי אפשר, אבל הוא
 מוכרח לבחור באחת משתי
 האפשרויות ולכן הרי הכוהן אומר
 לעצמו מוטב עדיף לי בלית ברירה
 לטמא את עצמי פעם אחת
 כו' ולא אאבד את תרומתי,
 כך אבתינו בגלות מצרים היו
 תרומתו של הקדוש-ברוך-
 הוא, שנאמר²¹ קדש ישראל
 לה' ראשית תבואתה, בני
 ישראל הם 'ראשית' התבואה של
 הקדוש-ברוך-הוא, בדוגמת התרומה
 שהיא 'ראשית' התבואה והם
 אבותינו בגלות במצרים בבית
 הקברות, ולכן מוטב עדיף לו
 לקדוש-ברוך-הוא לטמא את
 עצמו בכיכול, בכדי לגאול
 את ישראל ובלבד שבני ישראל,
 התרומה, לא ייטמאו. וזהו שאמר
 בווהר על הכתוב "לה יטמא",
 "בגינה", בשבילה, שהקדוש-
 ברוך-הוא יורד במקום
 80

אני ולא השליח, אני הוא ולא אחר, כי כל בחינות אלו
 (מלאך, שרף, שליח ואחר) אלו בחינות אלו היו יורדות למצרים
 כדי להוציא את בני ישראל מגלותם ולהעלות את ניצוצות הקדושה אפשר
 ייתכן שהיו נבלעים בקליפות חס-ושלום¹⁷ כלומר, לא זו בלבד
 שלא היו פועלים את יציאת מצרים
 אלא בחינות אלו בקדושה היו
 'נבלעות' ונכללות בקליפות, ולכן
 הוצרכה להיות היציאה
 ממצרים על-ידי הקדוש-
 ברוך-הוא בכבודו ובעצמו.
 וכפי שמבואר ב'לקוטי תורה' לאדמו"ר
 הזקן: "... לפי שארץ מצרים היה מקום
 טומאה והוצרך דוקא להיות המשכה
 עליה שגם חושך לא יחשיך וכחשכה
 כאורה... כי מה שנמשך על-ידי מלאך
 או שליח עם היות שהכל ממנו יתברך
 והמלאך הוא רק שליח וכחומר ביד
 היוצר הוא בידו יתברך. אך עם כל זה
 האור והשפע הנמשך על-ידי מלאך
 ושליח הוא ממקור סדר ההשתלשלות.
 שמבחינה זו נמשך על-ידי השתלשלות
 עילה ועלול ומתלבש בבחינת מלאך או
 שרף כו'. לא כן ההמשכה שמלמעלה
 מסדר ההשתלשלות אין המלאך יוכל
 להיות כלי ושליח לגילוי בחינה זו כו'
 וזהו ענין אני ולא מלאך כו'".
 (ג) וממשיך בזה שם: וכל-
 כך למה, דכתיב
 "ולאחתו הבתולה גו' לה יטמא"
 באינן לבושין דנוקמא דזמין לאסתאבא כו'
 בגינה כו' לאקמה לה כו', והינו¹⁸, שהסבה לכך
 שהקדוש-ברוך-הוא משפיל את עצמו להתלבש
 ב"לבושין דנוקמא" ולירד למקום הטומאה
 והקליפות ולבטל יניקת החצונים כו', אף-על-
 פי שהקדוש-ברוך-הוא נקרא כהן, כמאמר
 רז"ל¹⁹ אלקיכם כהן הוא, הרי זה בשביל כנסת
 ישראל, כדי לגאול את ישראל מהגלות.
 וכדאיתא במדרש²⁰ גדולה חבתן של ישראל
 שנגלה הקדוש-ברוך-הוא כו' במקום טומאה
 בשביל לגאול, משל לכהן שנגלה תרומתו
 לבית הקברות, אומר מה אעשה, לטמא את
 עצמי אי אפשר, ולהניח תרומתי אי אפשר,
 מוטב לי לטמא את עצמי פעם אחת כו' ולא
 אאבד את תרומתי, כך אבתינו היו תרומתו של
 הקדוש-ברוך-הוא, שנאמר²¹ קדש ישראל לה'
 ראשית תבואתה, והם בגלות בבית הקברות,
 ולכן מוטב לטמא את עצמו בכיכול, בכדי
 לגאול את ישראל. וזהו "לה יטמא", "בגינה",
 שהקדוש-ברוך-הוא יורד במקום הטומאה
 בשביל כנסת ישראל, שהיא בבחינת "אחתו
 דנוקמא" בגדי נקמה ולירד
 למקום הטומאה והקליפות ולבטל יניקת החצונים כו',

(17) ראה סידור האריז"ל במקומו. לקו"ת צו יב, ג. טז, א. ועוד. (18) ראה גם סה"מ תרכ"ט ע' קצג. אוה"ת פרשתנו ע' קנג.

(19) סנהדרין לט, א. (20) שמו"ר פט"ו, ה. (21) ירמ" ב, ג.

ביאור בדרך אפשר

13 לאחותו הבתולה "הקרוכה אליו"
14 הרי זה על-דרך מה שכתוב
15 לעיל מיניה למעלה ממנו, באותו
16 ענין, "כי אם לשארו הקרוב
17 אליו"²⁸, ודרשו חכמינו ז"ל "זו
18 אשתו"²⁹ שגם לאשתו רשאי הכהן
19 להיטמא ואף לגביה נאמר ביטוי דומה,
20 "הקרוב אליו". ופרוש הכתוב
21 "ולאחתו גו' הקרוכה אליו"
22 לפי פנימיות הדברים הוא על-דרך
23 מה שכתוב³⁰ לגבי האיסור על אח
24 ואחות להנשא "ואיש אשר יקח
25

ביאור בדרך אפשר

1 הכתולה הקרוכה אליו אשר
2 לא היתה לאיש"*. ובפרטיות
3 יותר מבאר מפרט ומונה הכתוב
4 (במעלת 'בנסת ישראל'
5 שבגלל זה מפני המעלה והחביבות
6 הו' "לה יטמא" הקדוש-ברוך-
7 הוא, כביכול) שלשה ענינים,
8 "אחתו", "הקרוכה אליו",
9 "אשר לא היתה לאיש"²⁷ כפי
10 שממשיך ומפרט להלן.
11 והענין בזה, דהנה מה
12 שכתוב שהכוון רשאי להיטמא

(*) ואף שהקדוש-ברוך-הוא הוא כהן גדול²², שאסור לו לטמא גם "לאחתו"²³ - הרי המבאר כאן שהקדוש-ברוך-הוא יורד למקום הקליפות ומטמא כו', קאי על בחינת כהן הדיוט שלמעלה, בחינת זעיר-אנפין, שבו הוא ענין המלחמה ד'אדם ללבושך', וכמוכן בזהר²⁴, מה-שאין-כן כהן גדול שהוא בחינת 'אריך' או 'חכמה' וכו' (ראה ביאורי-זהר סוף פרשת לך-לך, ובדרושי חנוכה בכמה מקומות), שהם למעלה מהשתלשלות, אינו בענין 'אדם ללבושך' (בחינת זעיר-אנפין), ובמילא אין בזה מלכתחלה ענין טומאה כו'²⁵. ועל-פי-זה מתורצת גם קושית מהרש"א²⁶ (סנהדרין שם) הלא הוא יתברך מכוונה לכהן גדול שאסור לטמא אפילו לכן - כי כהן גדול הוא בחינת 'אריך' כו'.

26 (*) ואף שהקדוש-ברוך-הוא הוא כהן גדול²², שאסור לו לטמא גם "לאחתו"²³ ואם כן לכאורה דברי הזהר על ירידה והשפלה של הקדוש-ברוך-הוא, כביכול, כדי לגאול את בני ישראל לא מתאימים לפי ההלכה שכוון גדול לא רשאי להיטמא אפילו לאחתו — הרי המבאר כאן שהקדוש-ברוך-הוא יורד למקום הקליפות ומטמא כו', אכן לא מדובר על הקדוש-ברוך-הוא כפי שהוא בבחינת 'כוהן גדול' אלא קאי כמוון על בחינת כהן הדיוט שלמעלה, בחינת זעיר-אנפין, המידות העליונות (שנקראות 'פנים קטנות' כי ביחס לאור המאיר במוחין, האור המאיר במידות הוא מועט וקטן) שבו בבחינת 'כוהן הדיוט' הוא ענין המלחמה ד'אדם ללבושך', ההתגברות על הקליפות והסטרא-אחרא על-ידי מידת הדין והגבורה וכמוכן בזהר²⁴ שמלחמה זו היא על-ידי בחינת זעיר אנפין, מה-שאין-כן כהן גדול שהוא בחינת 'אריך' היא בחינת 'אריך אנפין' (פנים ארוכות, בחינת הרצון העליון כפי שהוא בכתר עליון) או 'חכמה' המדריגה הראשונה במוחין ובכללות הספירות וכו' שהן בחינות יותר נעלות מבחינת המידות (ראה ביאורי-זהר סוף פרשת לך-לך, ובדרושי חנוכה בכמה מקומות), שהם בחינת 'אריך' ובחינת 'חכמה' למעלה מהשתלשלות, היינו 'סדר השתלשלות' של ירידת האור האלוקי ממדריגה למדריגה בסדר והדרגה (באופן של בחינה קשורה ואחווה בחברתה כחוליות של שרשרת) רכוח גדול, אינו בענין 'אדם ללבושך' (בחינת זעיר-אנפין), ובמילא אין בזה מלכתחלה ענין טומאה כו'²⁵. ולכן אין סתירה בין הירידה של הקדוש-ברוך-הוא, כביכול, למקום הטומאה כדי לגאול את בני ישראל והאיסור על הכהן הגדול להיטמא אפילו לאחתו. ועל-פי-זה לפי האמור שהירידה למטה למקום הטומאה לגאול את ישראל היא רק בבחינת 'כוהן הדיוט' אבל לא בבחינת 'כוהן גדול' מתורצת גם קושית מהרש"א²⁶ (סנהדרין שם) הלא הוא יתברך מכוונה לכהן גדול שאסור לטמא אפילו לכן — כי כהן גדול הוא בחינת 'אריך' כו' שאכן אינו נטמא.

(22) ראה זח"ג יז, ב. (23) וראה ג"כ מ"ש מהר"ש מאוסטרופאלי - נדפס ב'ליקוטי שושנים' שבסו"ס קרניים. (24) ראה מאמרי אדה"ז תקס"ח ע' רט: "לעתיד זמין קוב"ה - שהוא בחי' ז"א, שעליו נאמר ה' איש מלחמה כו' - ללבוש לבושי נוקמא כו'" (המו"ל). (25) ראה בארוכה לקו"ש ח"ז ע' 153 ואילך (גם ממאמר זה). (26) כן הלשון ב'ליקוטי שושנים' שם. וכנראה כוונתו לזה שהמהרש"א מתרץ (על קושיית התוס' "היאך נטמא") תירוץ אחר מתירין התוס' "דישראל נקראו בנים למקום", לפי שקשה לו שכה"ג אסור להטמא לבניו. (27) ראה גם מאמרי אדה"ז תקס"ח שם ס"ע ריב ואילך. (28) ראה זהר פרשתנו פט, א ובפ' המק"מ - הובא באוה"ת פרשתנו ע' קנ. (29) יבמות כב, ב. (30) קדושים כ, יז.

ולאחותו הבתולה הקרובה אליו

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 אֶת אָחֹתוֹ חֶסֶד הָיָא, ופִּירֵשׁ רש"י, "לשון ארמי חרפה חסודא.
2 ומדרשו אם תאמר קין נשא אחותו, חסד עשה המקום לבנות עולמו ממנו
3 שנאמר עולם חסד ביננו", ועל פי הקבלה המשמעות של נישואי אח ואחות
4 היא, פִּדְוּעַ³¹ שְׁלֹמֶעֱלָה יִשְׁנֹו עֲנִין הַיְחוד גַּם בִּ"אַחֲתוֹ"
5 כלומר, אף שלמטה נישואי אח ואחות
6 אסורים, למעלה, ברוחניות הדברים,
7 יש 'יחוד', חיבור והמשכה פנימית בין
8 'אח' ו'אחות'. וְהִינֵנּוּ, שֵׁשׁ
9 מִדְּרָגָה בִּכְנֻסֵּת יִשְׂרָאֵל'
10 השורש הרוחני של נשמות ישראל,
11 כְּפִי שֶׁהִיא בִּכְחִינַת "אַחֲתוֹ"
12 בְּלִבָּד, הֵינּוּ קֶשֶׁר ושייכות בין
13 הקדוש-ברוך-הוא וכנסת ישראל
14 הנמשל לקשר בין אח ואחות שהוא
15 במידה פחותה מהקשר בין איש
16 לאשתו, וְיֵשׁ מִדְּרָגָה נְעִילַת יוֹתֵר
17 בִּכְנֻסֵּת יִשְׂרָאֵל' כְּפִי שְׁנַעֲשִׁית
18 גַּם "הַקְּרוֹבָה אֵלָיו", בְּחִינַת
19 "אַשְׁתּוֹ" וקשר זה רומז לשייכות של
20 'כנסת ישראל' עם הקדוש-ברוך-הוא
21 באופן יותר נעלה.
22 וְהַחְלֹק הַהֵבֶל בִּיגִיָּהם³², בין
23 שתי הדרגות האמורות בקשר של כנסת
24 ישראל והקדוש-ברוך-הוא, באופן של
25 אח ואחות ובאופן של איש ואשה
26 שֶׁ"אַחֲתוֹ" מוֹרָה עַל הָאֵהָבָה
27 הַטְּבָעִית שֶׁל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל
28 לאלוקות, הקיימת בהם מטבעם,
29 וְכִמּוֹ אֵחָ וְאָחוֹת שֶׁאֵהָבָתָם
30 הִיא טְבָעִית מִצַּד תּוֹלְדוֹתָם,
31 וְלֹא שִׁיף בָּהּ בִּאֵהָבָה טְבָעִית זֶה
32 הַפֶּסֶק וְיִשְׁנִי מֵאִיזוּ סִיבָה שֶׁתִּהְיֶה
33 כִּי שׁוּם דָּבָר לֹא פּוֹגֵם בְּקֶשֶׁר הַטְּבָעִי
34 שֶׁבֵּין הָאֵחָ וְהָאָחוֹת, וְהוּא בְּנִמְשָׁל,
35 בְּעִבּוּדֵת ה' שֶׁל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל עֲנִין
36 עֲבוּדַת הַצִּדִּיקִים, שְׁמִמְשִׁיכִים אֱלֹקוֹת מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה מִבְּחִינַת
37 'אני ה' "לֹא שְׁנִיתִי"³³ הַמְּדִרְגָּה בִּלְאֻקוֹת שֶׁלָּא שִׁיךְ בָּהּ שִׁנּוּי, וְהוּא
38 יִתְרוֹן בְּעִבּוּדֵת הַצִּדִּיקִים עַל עֲבוּדָתָם שֶׁל בְּעִלֵי תְּשׁוּבָה.
39 אֲמָנָם, "הַקְּרוֹבָה אֵלָיו, זֶה אֲשֶׁתּוֹ", הֲרִי הַקְּרוֹב וְהַחֲבוּר
40 בִּיגִיָּהם בין איש ואשה אֵינוֹ מִצַּד טְבָע תּוֹלְדוֹתָם, לֹא מְדוּכָר
41 בְּחִיבוּר שְׂקִים בָּהֶם מִטְּבָעִם אֲלֵא נִוצַר אַחֵר כִּךְ מִרְצוֹנָם שְׁלֹכָן כִּיּוֹן שֶׁאֵינוֹ
- נובע מעצם טבעם שִׁיף יִתְכַּן בְּזֶה הַפֶּסֶק כּו', אֲבָל לֹאִידֶךָ מִצַּד
שְׁנֵי יֵשׁ בְּזֶה בְּחִיבוּר בֵּין אִישׁ וְאִשָּׁה מִעֲלַת הַחֲדוּשׁ שֶׁאֵף שֶׁאֵינוֹ קִיִּים
בָּהֶם מִצַּד טְבָעִם, בְּכָל זֹאת מִרְצוֹנָם יִצְרוּ וְחִידְשׁוּ קֶשֶׁר ושייכות חֲזָקָה בֵּינֵיהֶם,
שֶׁבְּזֶה דְּבָרָה שֶׁהוּא חֲדוּשׁ הוּא עֶקֶר הַתְּעֻנּוּג, פִּדְוּעַ³⁴ בְּתוֹרַת
הַחֲסִידוֹת שֶׁ"תְּעֻנּוּג תְּמִידִי שְׂקִים
תְּמִיד וְאֵין הַפֶּסֶק וּמִמִּלָּא אֵין בּו'
חֲדוּשׁ אֵינוֹ תְּעֻנּוּג' בְּעֶרְךָ יְחִסִּית
אֵל הַתְּעֻנּוּג שֶׁהוּא בְּאֻפֹן שֶׁל
חֲדוּשׁ, וְכִ"עֲבוּדָה' הַרוּחָנִית שֶׁל
נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הוּא עֲנִין עֲבוּדַת
בְּעִלֵי-תְּשׁוּבָה שֶׁהֵיוּ רַחוּקִים
מֵאֱלֹקוֹת וְהִקְשֶׁר הַגָּלוּי שֶׁלָּהֶם עִם
הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נִפְסָק, וּמִכֹּל-מִקּוֹם
חֲזוּר וְחִידְשׁוּ אֶת הַקֶּשֶׁר, וְהוּא הִיתְרוֹן
שֶׁל בְּעִלֵי תְּשׁוּבָה עַל צִדִּיקִים.
וְכִיּוֹן שֶׁבְּכָל אֶחָד מִשְׁנֵי סוּגֵי
הַעֲבוּדָה הָאֲמֹרִים לְעִיל דְּצִדִּיקִים
וְכִ"עֲבוּדָה-תְּשׁוּבָה יֵשׁ מִעֲלָה
שֶׁאֵינָה בְּזוּלָתוֹ, מַעֲלַת עֲבוּדַת
הַצִּדִּיקִים שֶׁהִקְשֶׁר שֶׁלָּהֶם עִם אֱלֹקוֹת
הוּא טְבָעִי וְאֵין לוֹ הַפֶּסֶק וּמַעֲלַת עֲבוּדַת
הַבְּעִלֵי-תְּשׁוּבָה שֶׁהִקְשֶׁר שֶׁלָּהֶם עִם
אֱלֹקוֹת יֵשׁ בּוֹ חֲדוּשׁ וְתַעֲנוּג לְכֹן
צָרִיף לְהִיּוֹת שְׁנֵי הָעֲנִינִים,
"אַחֲתוֹ" עֲבוּדַת הַצִּדִּיקִים
וְ"הַקְּרוֹבָה אֵלָיו" עֲבוּדַת הַבְּעִלֵי-
תְּשׁוּבָה.
וּמִמְשִׁיף בְּכַתוּב, וּמוֹנָה מַעֲלָה
נוֹסֶפֶת בְּשייכות שֶׁל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל
לְאֱלֹקוֹת "אֲשֶׁר לֹא הִיָּתָה
לְאִישׁ", דְּקָאִי 'אִישׁ' הָאֲמֹר כֹּאן
מִכּוּון עַל עֵשׂוֹ שֶׁנִּקְרָא "אִישׁ
שְׂדֵה"³⁵, וְהִנֵּנוּ, שְׁגָם בְּזִמָּן
הַגָּלוּת כּו' זִמָּן שֶׁל הַעֲלָם וְהִסְתַּר
עַל הָאֱלֹקוֹת "לֹא הִיָּתָה
לְאִישׁ", אֵין לְכַנְסַת יִשְׂרָאֵל שִׁיכוֹת לְעִנְיָנִים שֶׁל עֵשׂוֹ, הִיפָךְ הַקְּדוּשָׁה כִּי
גַּם אִפִּילוֹ בְּשִׁעֲת הַחֲטָא הִיא הִנְשָׁמָה בְּאֲמָנָה אֲתוֹ יִתְפַּרֵּךְ וְאִפִּילוֹ
כֹּאשֶׁר יִהְיֶה עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה שֶׁהוּא הִיפָךְ הַרְצוֹן הַעֲלִיָּן, בְּעֵצָם אֵינוֹ מִתְנַתֵּק
מֵאֱלֹקוֹת (פְּמִבְּאָר פִּתְגָמֵי³⁶).
וּבְשִׁבִּיל בּוֹכוֹת שֶׁלֹּשָׁה עֲנִינִים אֵלּוֹ שְׁבִכְנֻסֵּת יִשְׂרָאֵל' – מַעֲלַת הַצִּדִּיקִים, "אַחֲתוֹ" – מַעֲלַת

(31) ראה סידור עם דא"ח קג, ב ואילך. קה, ד ואילך. ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי תרומה נ, ד. סהמ"צ להצ"צ ל, ב. וראה זח"ג עז, א"ב. - הובא באוה"ת פרשתנו שם. (32) ראה גם לקו"ת ר"פ בהר. סה"מ תרכ"ט ס"ע קפו ואילך. אוה"ת פרשתנו ע' קמט ואילך. כרך ב' ע' תקעח ואילך. (33) מלאכי ג, ו. (34) ראה לקוטי אמרים להרב המגיד מא, ב. מאמרי אדה"ז ענינים ע' תיד. ובכ"מ. (35) תולדות כה, כז. (36) פכ"ד.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 בעלי-תשובה, ו"אשר לא היתה לאיש" - שגם בשעת
- 2 החטא היא באמנה אתו (יתברך), הנה "לה יטמא",
- 3 שהקדוש-ברוך-הוא יורד למקום הטומאה בכדי לגאול
- 4 את 'כנסת ישראל' כמבואר לעיל בהרחבה.
- 5 ומוסיף במאמר ענין נפלא
- 6 (א) געוואלדיקן ענין דבר 'נורא'
- 7 (ומפעים), שירידת הקדוש-
- 8 ברוך-הוא למקום הטומאה
- 9 היא בשביל לגאול את
- 10 ישראל דוקא, ולא בשביל
- 11 ברור והעלאת נצוצות
- 12 הקדושה³⁷, ואף שבירידה הקדוש-
- 13 ברוך-הוא אכן מברר ומעלה את
- 14 הניצוצות שנפלו, כמבואר לעיל, אבל
- 15 לא זוהי מטרת הירידה והינו,
- 16 שבשביל לברר את הנצוצות
- 17 שנקלו בקליפות לשם כך בלבד
- 18 לא הנה הקדוש-ברוך-הוא יורד
- 19 למקום הטומאה³⁸, אלא
- 20 הסיבה לירידה היא רק בשביל "לה
- 21 יטמא", כי 'כנסת ישראל'
- 22 נקראת "אחתו" ו"הקדושה
- 23 אליו" כנזכר לעיל, אף
- 24 באשר "לה יטמא", כשיריד
- 25 לגאול את ישראל, הנה על-
- 26 ידיה יעלו נצוצות הקדושה
- 27 גם-כן ודבר זה של בירור והעלאת
- 28 הניצוצות הוא תוצאה מהעיקר,
- 29 גאולתם של ישראל. וכהמשל
- 30 במדרש³⁹ למי שאבדו לו
- 31 פרוטות, שמצד עצמם בגלל
- 32 הערך של הפרוטות כשלעצמם שהוא
- 33 ערך מועט מאד אין פדאי לטרוח
- 34 עליהם לחפשם, אלא על-ידי
- 35 שאבדו לו מרגליות גם-כן
- 36 באותו המקום, שמוכרח
- 37 לחפשם והטורח בחיפוש המרגליות
- 38 הוא כמובן ראוי וכדאי, הנה על-
- 39 ידיה ימצא הפרוטות גם-
- 40 כן וכך גם בעניינו, עיקר המטרה
- 30
- 31 מלאה גבורות, פידוע שעקר בניה מהגבורות, ולכן על-ידה אי-אפשר להיות

- 41 שבעבודה כראית הידיה היא גאולתם של ישראל וכבודך אגב נפעל גם ענין
- 42 בירור והעלאת הניצוצות.
- 43 (ד) ומסים בזהר שם: אמרו ישראל לישעיה הנביא שאמר להם
- 44 נבואה זו, מאן הוא דין דיעביד כל-כף. מי הוא זה שיעשה כל כך
- 45 הרבה למענו. פתח ואמר ככתוב
- 46 בפסוק הבא: אני⁴ מדבר בצדקה
- 47 רב להושיע כו'. והענין בזה
- 48 על-פי חסידות, דהנה, "אני"
- 49 הוא בחינת 'זעיר-אנפין',
- 50 בחינת המידות העליונות ו"אני
- 51 מדבר בצדקה" הוא המשכת
- 52 בחינת 'זעיר-אנפין' בבחינת
- 53 דבור 'אני מדבר' (כשם שבארם,
- 54 דיבורו מגלה את הרגש שהוא חש
- 55 בליבו) ובבחינת צדקה, דהינו
- 56 בחינת המלכות (דרכה יורד
- 57 השפע מהספירות לעולמות, על-דרך
- 58 ענין הצדקה שהוא השפעה מהעשר
- 59 לענין), שזוהי ירידת הקדוש-
- 60 ברוך-הוא (זעיר-אנפין המידות
- 61 העליונות הרמוזות כאן באני)
- 62 בבחינת המלכות בכדי לירד
- 63 למטה בהתאם לענינה של ספירת
- 64 המלכות שדרכה יורד השפע מהמידות
- 65 למטה ולגאול את ישראל.
- 66 וטעם הדבר⁴⁰, הסיבה לצורך
- 67 בהתלבשות של 'זעיר אנפין' במלכות
- 68 כדי לגאול את ישראל היא לפי
- 69 שבחינת המלכות עצמה היא
- 70 מלאה גבורות, פידוע שעקר
- 71 בניה של המלכות מהגבורות,
- 72 כמבואר בקבלה וחסידות, ספירת
- 73 המלכות אין בה תוכן וענין מצד
- 74 עצמה, רבנין המלכות' היינו תוספת
- 75 הארה בספירת המלכות המשלימה
- 76 אותה ל"בנין" שלם הכולל את כל
- 77 סוגי הספירות על ידי שגם הספירות
- 78 שלמעלה ממנה מאירות בה בגלוי, ועל
- 79 כך מבואר שעיקר הבנין הוא
- 80 בהשפעה והארה מהגבורות. ולכן
- 81 על-ידה על-ידי ספירת המלכות
- 82 בלבד, אי-אפשר להיות

(37) ראה גם אוה"ת פרשתנו ע' קג. (38) חסר קצת - הטעם שלא הי' יורד בשביל בירור רפ"ח הניצוצות שנפלו בשבירת הכלים. וראה אוה"ת שם: "כי השבירה רק בבחי' שם", וב"ן ורפ"ח גימטריא 'שם', שהוא רק הארה" (המו"ל). (39) ראה דבר"ר פ"ב, ט. (40) ראה גם מאמרי אדה"ז תקס"ח ע' ריא.

ולאחותו הבתולה הקרובה אליו

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 הַגְּאוּלָּה, כִּי-אִם עַל-יְדֵי הַמְּשָׁכֶת 'זַעֲרֵא-אֲנִפִּין' כִּלּוּת הַמִּידוּת
- 2 בְּבַחֲיִנַת הַמְּלָכוֹת דּוֹקָא, כִּי ה' חֲסָדִים דְּכֹרָא' הַחֲסֵד הַנִּשְׁפָּע
- 3 מִהֻזְכָּר (הַהִשְׁפָּעָה מִזַּעֲרֵא-אֲנִפִּין לַמְּלָכוֹת נִמְשָׁלָה בַּקְּבֻלָּה לַהִשְׁפָּעָה מִזִּכְרִי
- 4 לִנְקֻבָּה') וְהַחֲסָדִים (עֵינֵי הַמִּידוּת)
- 5 מִמְּתִיקִים אֶת הַגְּבוּרוֹת 1 הַגְּאוּלָּה, כִּי-אִם עַל-יְדֵי הַמְּשָׁכֶת 'זַעֲרֵא-אֲנִפִּין'
- 6 שְׂבַבְחֵינָה הַמְּלָכוֹת. וְזֶהוּ עֲנִין 2 בְּבַחֲיִנַת הַמְּלָכוֹת דּוֹקָא, כִּי ה' חֲסָדִים דְּכֹרָא'
- 7 הַצְּדָקָה, כִּי בַחֲיִנַת הַמְּלָכוֹת 3 מִמְּתִיקִים אֶת הַגְּבוּרוֹת שְׂבַבְחֵינָה הַמְּלָכוֹת. וְזֶהוּ
- 8 עֲצָמָה לֵאלֹהֵי הַהֲאָרָה מִזַּעֲרֵא אֲנִפִּין' 4 עֲנִין הַצְּדָקָה, כִּי בַחֲיִנַת הַמְּלָכוֹת עֲצָמָה נִקְרָאת
- 9 נִקְרָאת 'צְדָק' (כִּלְאֵי ה' א'). 5 'צְדָק' (כִּלְאֵי ה' א'). וְעֲנִין 'צְדָקָה' בְּה' א', נַעֲשֶׂה
- 10 וְעֲנִין 'צְדָקָה' בְּה' א', פְּעוּלָה 6 עַל-יְדֵי הַמְּשָׁכֶת ה' חֲסָדִים דְּזַעֲרֵא-אֲנִפִּין'
- 11 הַצְּדָקָה, נַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי הַמְּשָׁכֶת 7 שְׂמִמְתִּיקִים אֶת הַדִּינִים בְּבַחֲיִנַת הַמְּלָכוֹת⁴¹.
- 12 ה' חֲסָדִים דְּזַעֲרֵא-אֲנִפִּין'

(41) חסר הסיים (המו"ל).

אגרות קודש

ב"ה, ט' אייר תשט"ו

ברוקלין.

שלום וברכה!

כבקשתו הזכרתי את... על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, להמצטרך לכל אחד ואחת מהם, וכיון שהי' שליח להובאת בקשתם, הרי בטח ימסור להם ג"כ הנ"ל, שנוכרו על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא ישראל, ובדאי יסבירו ג"כ מה דמרגל בפומא, בדיוק לשון רז"ל בהנוגע לברכה, גשמי ברכה, שצריכה להיות תחלה חרישה וזריעה ואז הנה הגשם מביא ברכה בתוספת מרובה. ומובן, אשר באיש ואשה הישראלים בני משפחה - הוא, לכל לראש, העמדת הבית שיהי' דוגמא ולמופת בית איש הישראלי - היינו "מקדש מעט" בהנהגתו. וכנראה במוחש, הרי תלוי זה בעיקר בהנהגת האשה עקרת הבית ושהבעל יסייע בידה ככל יכולתו.

ומובן אשר אי אפשר להנ"ל כי אם כאשר הבעל מתנהג בשבתו ובביתו בדרך ובשכבו ובקומו, באופן אשר כל רואיו יכירוהו כי מזרע אברהם יצחק ויעקב הוא.

ואם הנ"ל מוכרח בכל מקום ובכל זמן, עאכ"כ בדורנו זה, שכל אחד מאתנו הוא אוד מוצל מאש, אשר ברחמי הגדולים, השאירו בורא עולם השי"ת לפליטה כדי להחיות עם רב, ובארץ אשר עיני ה"א בה מראשית שנה ועד אחרית שנה - שהאחריות והזכות ההנהגה כזו גדולים כ"פ ככה. ואין הקב"ה מבקש אלא לפי כחו של כל אחד, ומראש ניתנו הכחות והאפשריות למלא את כל הנ"ל במילואו בזמן ומקום בו נמצאים. ואשמח אם יודיע את... שיחיו כל אחד מהם בפרט, עדכ"ז בפרטיות המתאימה.

בברכה למילוי שליחותו זו במילואה, ולבשו"ט בכל זה,

מ. שניאורסאהן

בס"ד. משיחת ש"פ אמור, כ' אייר ה'תנש"א

— תרגום מאידית —

27 כה דגן.. כמצולה שאין בה דגים¹¹]ו"גם¹² ערב
28 רב עלה אתם"¹³].

29 ז.א. — הגאולה הייתה לא רק יציאה ממצרים,
30 אלא גאולה גם דמצרים (גולה) עצמו, ע"י הכנסת
31 וגילוי האל"ף (אלופו של עולם) בעניני הגלות —
32 תכלית בריאת דברים אלו ע"י הקב"ה ונתינתן
33 למצרים, בכדי שבנ"י יבררו אותם ע"י "וינצלו את
34 מצרים" (ושע"ז יתקיים "ואחרי כן יצאו ברכוש
35 גדול"¹⁴).

36 עד ש"וה' נתן את חן העם בעיני מצרים
37 וישאילום"¹⁵, "אף מה שלא היו שואלים מהם היו
38 נותנים להם"¹⁶ המצריים בעצמם, ועוד יותר: "מלמד
39 שהשאלום בעל כרחם.. בעל כרחם ישראל"¹⁷ —
40 שלכאורה: (א) לשם מה המצריים "מהרו" לתת
41 מכליהם כו' (היפך טבע האדם)?! (ב) הציווי
42 ("וישאלו איש מאת רעהו גו"¹⁸) נאמר לבנ"י, לא
43 למצריים? (ג) לאחר שהקב"ה שבר את מצרים
44 ע"י עשר המכות, למה "פתאום" הגישה של
45 המצריים ש"וישאלו ממצרים גו", "וה' נתן את חן
46 העם בעיני מצרים וישאילום" (ולא ע"י שבירתם)?

1 א. בהמשך למדובר¹ בענין הגאולה — שהמילה
2 "גאולה", אותיות "גולה" בתוספת אל"ף², מדגישה
3 את תוכן הגאולה

4 (יותר מד'ה' הלשונות של גאולה³): (א)
5 הגאולה מכל עניני הגלות (גולה); גאולה לא
6 שוללת את העבודה בגלות, אלא היא כוללת
7 ומעלה את הגלות — ע"י הכנסת וגילוי האל"ף
8 ד"אלופו של עולם"⁴ ב"גולה", איך שהקב"ה הוא
9 הבע"ב ומנהיג את כל עניני העולם גם בגלות, (ב)
10 הגאולה "נעשית" ע"י העבודה בגלות (כמו
11 שהמילה "גאולה" בנוי — רוב אותיות' הם —
12 מהאותיות "גולה", אלא שמוסיפים אל"ף) —

13 נתעכב על עוד כמה נקודות בזה, שיוסיפו
14 הסברה בעבודה שבנ"י צריכים לעשות בעמדינו
15 "ערב הגאולה".

16 ב. החידוש של גאולה (ההוספה וגילוי האל"ף
17 בגולה, ובשני הענינים הנזכרים לעיל) רואים מיד
18 בגאולה הראשונה (ומקור דכל הגאולות⁵) — גאולת
19 מצרים:

20 הגאולה התבטאה בזה, שנוסף ע"ז שכל בנ"י
21 יצאו ממצרים ("בנערנו ובזקנינו גו' בבנינו
22 ובבנותינו"⁶) ובשלימות ועם כל חפציהם (ע"ד
23 מ"ש⁷ "כספם וזהבם אתם"), לקחו אתם וגאלו גם
24 את הענינים ד"גולה" (גלות מצרים) — "וישאלו⁸
25 ממצרים כלי כסף וכלי זהב ושמלות גו' וינצלו
26 (וורקינו⁹) את מצרים", שעשאוה¹⁰ "כמצודה שאין

(11) "פי" שלקטו כל הניצוצין שנפלו בשבירה אליהם ונתרוקנו
מצרים מהם עד שנשארו כמצולה כו' ולא השאירו שם אפי' ניצוץ
א" (תו"א וארא נז, סע"ד).

(12) בא שם, לח.

(13) שזה ("רב") מרמו על הר"ב ניצוצים (מהרפ"ח ניצוצים)
שנתבררו ועלו אתם ממצרים (תו"א ס, ג). וע"פ המבואר בתו"א
שבהערה 11, מובן, שבמצרים היו רק ר"ב ניצוצים, ונתבררו
כולם*, ושאר הפ"ו (בגימט' אלקים) ניצוצים נתבררו בגליות
של אחרי זה (ראה תו"א כז, ד).

(14) לך לך טו, יד. וראה בארוכה לקו"ש ח"ג ע' 823 ואילך.
ועוד.

(15) בא שם, לו.

(16) פרש"י שם, ממכילתא עה"פ.

(17) ברכות שבהערה 10.

(18) בא יא, ב.

(*) ראה לקו"ת וספר הליקוטס להאריז"ל ר"פ תצא בטעם האיסור
לחזור למצרים (בשלח יד, יג. שופטים יז, טז. תבוא כז, סח) — כי
"הגליות הוצרך לברר ניצוצי קדושה .. והנה במצרים באותו גלות
בירור כל הקדושה שה' בקרבם ולא נשאר דבר .. ולכן צוה שלא
לראותם עוד, ולא עשה כן בשאר גלויות שעדיין לא ביררו כל מה
שרי' בקרבם לגמרי".

(1) שיחת ש"פ אחרי-קדושים, י"ג אייר שנה זו.

(2) ראה ויק"ר פרשתנו ספ"ב. שהש"ר פ"ד, א (ז). קה"ר
פ"ד, א (א). לקו"ת בהעלותך לה, ג. אוה"ת בא ע' רעג. בהעלותך
ס"ע תכג ואילך. נ"ך ע' תקי. המשך מים רבים תרל"ו פקל"ד.

(3) וארא ו, יח. וראה שיחה הנ"ל הערה 4.

(4) ראה אוה"ת בא שם.

(5) כמוכן ממאחז"ל (כ"ר פט"ז, ד. ויק"ר פ"ג, ה) "כל
המלכויות נקראו על שם מצרים". וראה ד"ה כימי צאתך תשיח
רפי"ב (ע' 164).

(6) בא י, ט.

(7) ישע"י ס, ט.

(8) בא יב, לה-לו.

(9) ת"א, ת"י ופרש"י עה"פ. פרש"י ברכות שבהערה הבאה
(ד"ה כמצודה).

(10) ברכות ט, ב. פסחים קט, א.

נפעלו גם ענינים נעלים יותר (לבנ"י), ד"נגלה³³
עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם²⁶,³⁴
ו"בכבודו ובעצמו"²⁷ — עצמות א"ס ב"ה²⁸,³⁵
עד שהכוונה²⁹ (ביציאת מצרים) היא מתן תורה,³⁶
"בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים³⁷
על ההר הזה"³⁰, הגילוי ד"אנכי ה' אלקיך אשר³⁸
הוצאתיך מארץ מצרים"³¹, ובאופן ד"פנים בפנים³⁹
דבר ה' עמכם"³², שלמעלה מהגילוי דאלופו של⁴⁰
עולם, איך שהקב"ה הוא בורא העולם ומנהיגו⁴¹
("בראשית"³³ ברא אלקים את השמים ואת⁴²
הארץ"³⁴, כידוע שהתורה "קדמה לעולם"³⁵,⁴³
קדמה גם במעלה (למעלה) מעולם.⁴⁴

ועאכ"כ כשמדובר על הגאולה האמיתית⁴⁵
והשלימה — שאז יהי', נוסף על הגילוי של אלופו⁴⁶
של עולם (בכל הבריאה), גילוי אלקות שלמעלה⁴⁷
מהבריאה — "אלה"³⁶ תולדות פרץ" מלא³⁷ שגבוה⁴⁸
יותר מה"מלא"³⁷ ד"אלה"³⁸ תולדות השמים והארץ⁴⁹
בהבראם" (עולם על מילואו נברא³⁹), עד שיהי'⁵⁰
חידוש שלא בערך לגבי המצב בגלות ככל מדי⁵¹
וכו' עתה, הן בעולם — חידוש במעשה בראשית⁵²
("הנני בורא שמים חדשים וארץ חדשה"⁴⁰,⁵³
"השמים החדשים והארץ החדשה"⁴¹), והן בגילוי⁵⁴
אלקות — הגילוי דפנימיות עתיק⁴², עד לגילוי⁵⁵

1 אלא מכיון שגאולה פירושה (גם) הגאולה
2 ועלי' ממצרים ("גולה") עצמו ע"י ההכרה
3 שהקב"ה הוא אלופו של עולם ומנהיג את העולם,
4 והמצריים (בהיותם (כמה מהם) חכמים¹⁹) הבינו
5 והרגישו זאת (ס"ס) (ואלו שלא חזו — הרי
6 "מזליהו חזו"²⁰), "וידעו מצרים כי אני ה' —
7 לכן ה' זה צריך להעשות, ובפועל נעשה, לא בעל
8 כרחם דמצריים, אלא ברצונם (נוסף על הפעולה של
9 בני' בזה), באופן ד"וישאלום" ("וה' נתן את חן
10 העם בעיני מצרים"), עד ש"אף מה שלא היו
11 שואלים מהם היו נותנים להם", עד ש"בעל כרחם
12 דישראל".

13 ועד"ז רואים בזה — את הענין השני הנ"ל
14 ב"גאולה" (שזה נעשה מ(המלה) "גולה" (בתוספת
15 אל"ף)): דוקא ע"י הירידה בגלות מצרים (ו"עבדום
16 וענו אותם"²²) — נפעלה עליית (גדלות) וגאולת
17 מצרים, באופן ד"ואחרי כן יצאו ברכוש גדול"¹⁴
18 (אילו לא ירדו אבותינו למצרים לא היו (מקבלים
19 ו)מעלים את ה"כלי כסף וכלי זהב ושמלות"
20 דמצרים).

21 מזה גם מובן בנוגע לכל הגאולות (שדומין
22 ונלקחים מגאולת מצרים⁵), עד לגאולה האמיתית
23 והשלימה, שעליו נאמר²³ "כימי צאתך מארץ
24 מצרים אראנו נפלאות" — שהיא נקראת "גאולה"
25 כיון שתוכנה היא: (א) (לגאול) להעלות את עניני
26 הגולה (ע"י ש"מגלים בהם את האלופו של עולם),
27 (ב) דוקא ע"י העבודה בגולה מגיעה הגאולה.

28 ג. אבל צריך להבין:

29 נוסף ע"ז שע"י גאולת מצרים נפעל הגילוי
30 דאלופו של עולם במצרים — "וידעו מצרים כי אני
31 ה'" [שזה ה' אחד הטעמים על המכות²⁴],
32 שהקב"ה הוא הבעה"ב ומנהיג את העולם²⁵ —

(26) הגש"פ פסקא "מצה זו".

(27) שם פסקא "וירציאנו".

(28) ראה סה"מ אע"ר ע' עה. המשך תער"ב ח"ב ע' תתקכד.

סה"מ תער"ב תרע"ו ע' סז.

(29) "עיקר תכלית המכוון" — תו"א ר"פ שמות (מט, א).

(30) שמות ג, יב.

(31) יתרו כ, ב. וראה מכילתא ופרש"י שם. שמו"ר פכ"ט, ג.

(32) ואתחנן ה, ה.

(33) בראשית א, א.

(34) כמבואר בכ"מ הטעם שבעשה"ד נאמר "אנכי ה' אלקיך
אשר הוצאתיך מארץ מצרים" ולא "אשר בראתי שמים וארץ", כי
הגילוי אלקות ביצי"מ (ומ"ת) הוא למעלה מהגילוי דבריאת
שמים וארץ (ראה סידור עם דא"ח רפד, ב ואילך. ובכ"מ).

(35) ראה מדרש תהלים צ, ד. ב"ר פ"ח, ב. תנחומא וישב ד.
זח"ב מט, א.

(36) רות ד, יח.

(37) ב"ר פי"ב, ו. שמו"ר פ"ל, ג.

(38) בראשית ב, ד.

(39) ראה ב"ר שם. פי"ד, ז. פי"ג, ג.

(40) ישע"י סה, יז.

(41) שם סו, כב. וראה בזה לקו"ת שה"ש בסופו (נא, ג). ספר
הליקוטם דא"ח צ"צ ערך לע"ל ע' תריב ואילך. ועוד.

(42) משא"כ כל הגילויים דעכשיו הם מחיצוניות עתיק — פע"ח
שער הק"ש רפ"ט, הובא בלקו"ת שם.

(19) כמ"ש (מ"א ה, י) "ותרב חכמת שלמה .. מכל חכמת
מצרים" (וראה לקמן ס"ו). וראה מקץ מא, ה. וארא ז, יא.

(20) מגילה ג, א. * סנהדרין צד, רע"א.

(21) נסמן בהערות 24.

(22) לך לך טו, יג.

(23) מיכה ז, טו.

(24) ראה וארא ז, ה. יז, ח. ו. יח. ט, יד. כט. בא יא, ז. בשלח
יד, ד. יח. וראה לקו"ש וארא שנה זו.

(25) ראה אברכנאל וארא ט, טז.

(* ובפרש"י שם ד"ה מזליהו (הובא בחדא"ג מהרש"א סנהדרין שם)
שר של כל אדם למעלה.

ע"י הנפלאות שבתורה⁵¹ שיתגלו בגאולה האמיתית²⁹
והשלימה⁵² (פלא).³⁰

הדבר הראשון⁵³ מתבטא בלגלות בכל עניני³¹
העולם (בגלות) את האל"ף דאלופו של עולם,³²
איך שהקב"ה הוא האלופ והבעה"ב של העולם³³
ובעולם: העולם – עולם מלשון העלם והסתרה⁵⁴ –
נברא באופן שהיא (מצ"ע) מכסה על אלקות, את³⁴
דבר ה' שתמיד מהוה אותו, מחי' ומקיים⁵⁵.³⁵
והעבודה דבנ"י הוא לגלות בעולם איך שהקב"ה³⁶
הוא אלופו של עולם, הן בכללות העולם והן³⁷
בפרטי העולם – "כי אראה שמין מעשה³⁸
אצבעותיך ירח וכוכבים אשר כוננתה"⁵⁶, וכך גם³⁹
בכל פרטי הנבראים – הגילוי של כח הפועל⁴⁰
בנפעל⁵⁷.⁴¹
⁴²

שע"י הגילוי דאלופו של עולם ב"גולה" –⁴³
נפעלת הגאולה, שאז יהי' "וידע כל פעול כי אתה⁴⁴
פעלתו"⁵⁸.⁴⁵

ענין נעלה יותר בגילוי האל"ף הוא – הענין⁴⁶
דאל"ף מלשון אולפנא ולימוד, אאלפך חכמה⁴⁷
אאלפך בינה: גילוי האלקות בגאולה האמיתית⁴⁸
והשלימה יהי' – נוסף על בחי' אלקות בבריאה⁴⁹
(אלופו של עולם), כח הפועל בנפעל – גם, אלקות⁵⁰
שלמעלה מהעולם (כנ"ל), שבא מאל"ף שבבחי'⁵¹
מוחין (חכמה ובינה), שלמעלה מהמדות שמהם⁵²
נעשה העולם⁵⁹ (עולם חסד יבנה⁶⁰); ובמיוחד –⁵³
ה"ז נפעל ע"י גילוי התורה (שמתגלית לאחר⁵⁴

1 דעצמותו ית' למטה, בה"דירה לו יתברך
2 בתחתונים"⁴³,

3 עד ש"לא יהי' עסק כל העולם אלא לדעת את
4 ה' בלבד ולפיכך יהיו ישראל חכמים גדולים
5 ויודעים דברים סתומים וישיגו דעת בוראם כפי כח
6 האדם שנאמר⁴⁴ כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים
7 לים מכסים"⁴⁵; ואז יהי' חידוש בתורה: כשם וע"ד
8 שגלות וגאולת מצרים הי' ההכנה למתן תורה, כך
9 תביא הגאולה האמיתית והשלימה חידוש בתורה
10 – גילוי פנימיות התורה⁴⁶, "סוד טעמי ומסתר
11 צפונותי"⁴⁷, עד "תורה חדשה מאתי תצא"⁴⁸.

12 וכיון שכל ענינים אלו – שהם נעלים שלא
13 בערך מהגילוי עתה דאלופו של עולם – נכללים
14 (בשם) גאולה, מוכרחים לומר שכל זה מרומז גם
15 ב"גאולה" – אותיות "גולה" בתוספת אל"ף.

16 ד. הביאור בזה:

17 באות⁴⁹ אל"ף – שמתוספת (במילה) "גאולה"
18 (לגבי "גולה") – ישנם כמה פירושים: (א) אל"ף
19 מלשון אלופ, אלופו של עולם. (ב) אל"ף מלשון
20 אולפנא ולימוד, אאלפך חכמה⁵⁰ אאלפך בינה. (ג)
21 אל"ף אותיות פלא.

22 בעבודה דלהפוך גלות ("גולה") לגאולה ישנם
23 בכללות שלשה ענינים, שלשה דרגות ושליבים:
24 גילוי אלקות בתוך ובערך לעולם (אלופו של
25 עולם). גילוי אלקות שלמעלה מעולם אבל יש לו
26 איזה ערך ויחס לעולם, ובמיוחד – ע"י תורה
27 שקדמה לעולם (אולפנא). וגילוי אלקות שלמעלה
28 לגמרי מעולם, באופן מופלא ומובדל, ובמיוחד –

(51) ראה רשימות הצ"צ לתהלים (יהל אור) ע' תסא. ובארוכה
קונטרס ל"ג בעומר שנה זו (לעיל ע' 203 ואילך). וש"נ.

(52) ראה שער האמונה פ"ס.

(53) בהבא להלן – ראה אמרי בינה פתח השער פ"א. שם
ספ"ה.

(54) ראה לקו"ת שלח לו, ד. מאמרי אדהאמ"צ דברים ח"א ע'
שג. ע' אינט. וראה לקו"ת חל"ד ע' 112 הערה 63. וש"נ.

(55) שער היחוד והאמונה פ"א.

(56) תהלים ח, ד.

(57) במכ"ש ממעשה בשר ודם "שהוא יש מיש", ו"כאשר יצא
לצורך כלי שוב אין הכלי צריך לידי הצורך" (שעוהיה"א רפ"ב),
שגם שם ישנו כח הפועל בנפעל, "כידוע בהרב המגיד ז"ל ..
שאמר בפירוש על מה שהכיר לפועל הכלי מתוך הכלי כו'" (שער
האמונה ספכ"ז), ועאכ"כ ב"מעשה ה' עושה שמים וארץ",
"שהוא יש מאין", ו"צריך להיות כח הפועל בנפעל תמיד להחיותו
ולקיימו" (שעוהיה"א שם).

(58) תפלת העמידה דר"ה (ברכת "אלקינו כו' מלך כו'").

(59) אוה"ת תבוא ס"ע תתש"ו ואילך. וראה ספר הערכים חב"ד
שבעה ע"ד 49 ע' עג. וש"נ.

(60) תהלים פט, ג. וראה סה"מ תש"ח ריש ע' 273. וש"נ.

(43) ראה תנחומא נשא טז. שם בחוקותי ג. במדב"ר פ"ג, ו.

תניא פל"ו.

(44) ישע"י יא, ט.

(45) רמב"ם בסיים וזוהם ספרו.

(46) ראה תו"א ר"פ שמות (מט, א): "כמו שכל עיקר תכלית
המכוון בגלות מצרים .. הי' בכדי לזכות לקבלת התורה .. כך כל
אריכות הגלות הזה הוא כדי לזכות לגילוי פנימיות התורה שיהי'
לע"ל כו'".

(47) פרש"י שה"ש א, ב.

(48) ישע"י נא, ד. ובויק"ר פ"ג, ג: חדוש תורה מאתי תצא.

וראה קה"ר פ"א, א (ח): תורה שאדם למד בעוה"ז הבל היא
לפני תורתו של משיח.

(49) בהבא להלן – ראה בארוכה ספר הערכים חב"ד מערכת

אותיות – אל"ף (ע' עב ואילך). וש"נ.

(50) לשון הכתוב – איוב לג, לג.

והשלימה יהי' (גם) העבודה דמוחין מצ"ע (כיבוש) 29
שלש ארצות, קיניזי 72 קיניזי וקדמוני 73).

ועד"ז גם בגילוי אלקות בגאולה האמיתית 31
והשלימה: נוסף לגילוי דכח הפועל בנפעל, וגילוי 32
אלקות שלמעלה מהבריאה, יהי' גם הגילוי 33
דעצמותו ית' למטה, ואדרבה – כח העצמות יתגלה 34
דוקא ביש הנברא 74.

ה. עפ"ז מובן שהפעולה של גאולה – "גולה" 36
בתוספת אל"ף – כוללת את כל שלשת הענינים 37
דגילוי האל"ף (בעבודה בגלות): אלופו של עולם, 38
אולפנא, פלא; 39

ודוקא ע"י העבודה בגלות, ע"י הכנסת האל"ף 40
(שלשת הענינים שבו) ב"גולה" – נפעלת הגאולה, 41
וכל שלשת הענינים ודרגות שבה (גם הענינים הכי 42
נעלים שבה): גילוי כח הפועל בנפעל, "יודע כל 43
פעול כי אתה פעלתו" (מלכות), גילוי שלימות 44
האולפנא ולימוד התורה, גילוי אלקות שלמעלה 45
מהבריאה (מוחין), עד לגילוי הנפלאות (מוחין) 46
בעצם, כתר) 75.

(72) לך לך טו, יט. ובפרש"י: עתידים להיות ירושה לעתיד.
(73) וי"ל שגילוי הג' מוחין מצ"ע (בחי' פלא) דלע"ל נעשה
דוקא ע"י בירור (חכמות) העולם, קיניזי וקדמוני שלמטה
(שנשתלשלו לאחר צמצום ופרסא כו' מג' מוחין) – ע"ד שגאולה
נעשית דוקא ע"י גילוי האל"ף שב"גולה". וע"ד המבואר לקמן
בפנים (ס"ו) בענין "ותרב חכמת שלמה .. ומכל חכמת מצרים".

(74) ראה לקמן ס"ט.
(75) ומעין זה וההתחלה בזה בגאולת מצרים – כנ"ל בפנים,
שנוסף לגילוי אלופו של עולם במצרים ("יודעו מצרים כי אני
ה'"), אפילו "בקרב הארץ" (וארא ח, יח), כפי שבא לידי ביטוי
גם בזה ש"ה נתן את חן העם בעיני מצרים וישאלום" – היו
שם נפלאות* (עד שמדמים ה"אראנו נפלאות" שלע"ל ל"כימי
צאתך מארץ מצרים" – מיכה ז, טו), עד להגילוי ד"בכבודו
ובעצמו" שהי' במצרים.

ועוד ועיקר, שגלות מצרים היא ההכנה למתן תורה, גילוי
האל"ף ד"אנכי ה' אלקיך" (בחי' כתר), הכולל כל התורה כולה
(תניא רפ"ב, ג) גם פנימיות התורה, ואדרבה – במ"ת הי' גילוי
מעשה מרכבה ("ויראו את אלקי ישראל גו' ויחזו את האלקים"
(משפטים כד, י"א. וראה גם שמו"ר פ"ג, ב. ורש"י)), מעין הגילוי
אלקות בגאולה האמיתית והשלימה, כמ"ש (ואתחנן ד, לה) "אתה
הראית לדעת כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו", "הראית ממש
בראי' חושית" (תניא פל"ו – מו, א).

ובפרטיות יותר: הגילוי דמ"ת בא לאחר ההכנה דמ"ט ימים,
ימי הספירה, שלאחרי יציאת מצרים, שענינים (בעבודת האדם) –
בירור הז' מדות (ובשלימות – ז' מדות כלולות מז') במ"ט יום,
ועי"ז מגיעים – "תספור חמשים יום" (אמור כג, טז) – לגילוי
שער הנו"ן (דבינה) שבערך להמ"ט שיערים (ע"ד בחי' מוחין

(* ראה שמות ג, כ. ועוד).

1 הגאולה), ד"אלפיים שנה קדמה תורה לעולם" 35,
2 "אלפיים" גם מלשון אאלפך, אאלפך חכמה
3 אאלפך בינה 61.

4 ואחר כך מגיעים לענין נעלה יותר באל"ף –
5 אותיות פלא – גילוי הנפלות בגאולה, כמ"ש "כימי
6 צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות" (נפלאות
7 אפילו בערך הנפלאות בגאולת מצרים 62), כולל
8 ובמיוחד – הנפלאות שבתורה 51 ("גל עיני ואביטה
9 נפלאות מתורתך" 63), גילוי פנימיות התורה, "סוד
10 טעמי' ומסתר צפונותי'", שהם מצ"ע מופלא
11 ומובדל (עד – בתכלית ההעלם 64), וגם זה מתגלה,
12 עד באופן דאולפנא ולימוד, עד ב(אלופו של)
13 עולם 65.

14 ובלשון החסידות – בספירות למעלה: (א)
15 אלופו של עולם הוא כנגד ספירת המלכות, גילוי
16 מלכותו ית' בעולם – "אחד" 66, "אמליכתי' למעלה
17 ולמטה ולארבע רוחות" 67. ובכללות יותר – ענין
18 המדות, שמהם הוא המקור על הנהגת העולם. (ב)
19 אולפנא ולימוד (אאלפך חכמה אאלפך בינה) הוא
20 בחי' המוחין (חכמה ובינה), מוחין השייכים
21 למדות, שזה למעלה מעולם, אבל עכ"ז ההתחלה
22 ומקור לעולם 68. (ג) פלא הוא בחי' מוחין (חכמה)
23 מצ"ע, עצם המוחין 69, עד כפי שזה קשור עם כתר
24 (עד עם פנימיות הכתר), שמופלא ונבדל לגמרי
25 מעולם 70.

26 וידוע 71 שכעת עיקר העבודה היא בבירור
27 השבע מדות (כיבוש שבע ארצות), ובמוחין
28 השייכים למדות; משא"כ בגאולה האמיתית

(61) לקו"ת שה"ש א, סע"ד. המשך והחרים תרל"א ע' כו.
סה"מ תש"ח ס"ע 273.

(62) ראה אוה"ת נ"ך עה"פ (ע' תפז). וש"נ.
(63) תהלים קיט, יח.

(64) ומתאים גם עם זה שאל"ף אותיות "אפל", בחי' חושך
(ישת חושך סתור – תהלים יח, יב) שלמעלה מאור וגילוי (אוה"ת
יתרו ע' תתקלג).

(65) ראה ספר הערכים שם ע' עב. ע' צה. ע' קט. ע' קכט.
וש"נ.

(66) שזהו גימט' של א'.

(67) ברכות יג, ב. וראה ספר הערכים שם ע' עט. וש"נ.

(68) ראה אמרי בינה שבהערה 53.

(69) ראה סה"מ ה"ש"ת ע' נה. ספר הערכים שם ע' קכ. וש"נ.

(70) ראה אמרי בינה שם. ספר הערכים שם ע' קט ואילך.
וש"נ.

(71) מאמרי אדהאמ"צ דברים ח"א בתחלתו (ע' ג ואילך).

נמשך אח"כ בגילוי בבחי' "כי עשית – אלף"⁸²,³¹
 בשכל וחכמה (אאלפך חכמה)⁸¹. ודוקא ע"י³²
 העבודה בהתגברות על חושך הגלות מגיעים³³
 לשלימות הגילוי דפנימיות התורה בגאולה³⁴
 האמיתית והשלימה⁸³.³⁵
 ו. מכיון שהגאולה האמיתית והשלימה באה³⁶
 ע"י משיח צדקנו, מובן, שגם במשיח יש את³⁷
 שלושת הענינים (באל"ף) של גאולה.³⁸
 ובהקדים הדיוק בדברי הרמב"ם⁸⁴ שמלך³⁹
 המשיח הוא "מבית דוד ומזרע שלמה"⁸⁵, דלכאורה⁴⁰
 אינו מובן: מה שהוא כותב "מבית דוד" [כמו⁴¹
 שהוא ג"כ כותב בספר היד⁸⁶] ה"ז מפני שבבית⁴²
 דוד הוא "עיקר המלכות"⁸⁷, "כיון שנמשח דוד זכה⁴³
 בכתר מלכות והרי המלכות לו ולבניו כו' עד⁴⁴
 עולם"⁸⁸, "מלכי דוד הם העומדים לעולם"⁸⁹; אבל⁴⁵
 מהו הרמז ב"ומזרע שלמה"⁹⁰?⁴⁶
 ויש לומר (בפנימיות הענינים): בימי⁹¹ שלמה⁴⁷
 הי' מעין המצב של הגאולה האמיתית והשלימה.⁴⁸
 בזמנו של דוד היו מלחמות, עד ש"דם לרוב⁴⁹
 שפכת"⁹² (ולכן לא יכל לבנות את בית המקדש⁹³),⁵⁰
 משא"כ בזמנו של שלמה שרר שלום, שלכן הוא⁵¹

ז.א. – לא מסתפקים בזה שמגלים ב"גולה"¹
 בחי' אלופו של עולם (אלקות בערך הבריאה), ע"י²
 שמשמשים בעניני העולם "לשם שמים"⁷⁶³
 ובשביל "דעהו"⁷⁷, אלא שגם שם מגלים⁴
 וממשיכים בחי' אולפנא (מוחין השייכים למדות),⁵
 ע"י לימוד התורה, ועד גם – בחי' פלא, ע"י לימוד⁶
 פנימיות התורה (נפלאות שבתורה), כדלקמן (ס"ח⁷
 ואילך).⁸

ויש לומר, שנוסף על העבודה (דלימוד פנימיות⁹
 התורה) בגלות, ה"ז נפעל גם ע"י עצם הענין¹⁰
 (ירידה) ד"גולה" (ע"י לגלות בגולה את האל"ף,¹¹
 הכוונה העליונה בירידה) – כמ"ש⁷⁸ "ואמרת ביום¹²
 ההוא אורך ה' כי אנפת בי", דלכאורה: במה¹³
 מתבטאת ההודאה ע"ז ש"אנפת בי"? אי אפשר¹⁴
 לתרץ שההודאה היא על זה שבהמשך הכתוב¹⁵
 "ישוב אפך ותנחמני", אז אי"ז הודאה בשלימות:¹⁶
 אם ההודאה היא על "ישוב אפך" (הביטול ושלילה¹⁷
 ד"אנפת בי") הי' יותר טוב – והודאה יותר גדולה¹⁸
 – אם מלכתחילה לא הי' "אנפת בי"! מזה מוכח,¹⁹
 שההודאה היא דוקא ע"ז ש"אנפת בי".²⁰

והביאור בזה, דוקא ע"י הירידה בגלות באופן²¹
 ד"אנפת בי" באה העלי' דגאולה, עד לענינים הכי²²
 נעלים שבה – גילוי בחי' אל"ף אותיות פלא;²³
 וכאשר מגלים ב"גולה" את האל"ף (דפלא) –²⁴
 הכוונה העליונה שבזה – מתגלה "אורך ה'"²⁵
 ב"אנפת בי", בחי' הודאה דוקא על דבר פלא²⁶
 שלמעלה משכל וחכמה (של האדם), ע"ד מ"ש⁷⁹
 "אודה שמך כי עשית פלא", שזה הולך על אריכות²⁸
 הגלות שהוא דבר פלא, ו"אינו מושג בשכל כלל,²⁹
 זהו מכלל במופלא"⁸⁰ ממך אל תדרוש"⁸¹, וזה גופא³⁰

השייכת למדות), ועד לבחי' הב' בשער הנו"ן שהיא שלא בערך
 – מופלא ומוכרל – מהמ"ט שערים, בחי' נפלאות, נ' פלאות –
 שנתגלה במ"ת.

אבל ביצ"מ ומ"ת הי' בגילוי לפי שעה. ובגילוי הי' מ"ת בעיקר
 הנתינה דתורה הנגלית (ראה תו"א ר"פ שמות), בחי' אולפנא
 ולימוד. משא"כ בגאולה האמיתית והשלימה תהי' שלימות הגילוי
 באופן תמידי ונצחי (ראה המשך תער"ב ח"ב ע' תתקל ואילך),
 וגילוי פנימיות התורה (תו"א שם), בחי' נפלאות שבתורה.
 אבות פ"ב מי"ב. וראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג. טוש"ע
 אר"ח סר"א.

(77) משלי ג, ו. וראה רמב"ם וטוש"ע שם.

(78) ישעי' יב, א.

(79) שם כה, א.

(80) חגיגה יג, א.

(81) ביאורי הזהר להצ"ע ע' תקלא.

(82) זח"ג קצר, ב.

(83) המשך תער"ב ח"א פרכ"ה ואילך.

(84) בפיה"מ סנהדרין פ' חלק יסוד הי"ב. ועד"ז בסהמ"צ שלו
 מל"ת שסב ("אין מלך למי שמאמין בתורת משה רבינו אלא מזרע
 דוד, מזרע שלמה דוקא"). אגרת תימן פ"ג ("אי אפשר שלא
 יעמוד מזרע שלמה איש כו").

(85) והוא ע"פ תנחומא ס"פ תולדות*. אגדת בראשית פמ"ד
 (מה)*. וראה מפרשי הזהר ח"א קי, ב. ושא"נ.

(86) הל' מלכים פ"א ה"ד: ואם יעמוד מלך מבית דוד. ובל'
 תשובה פ"ט ה"ב: אותו המלך שיעמוד מזרע דוד.

(87) רמב"ם הל' מלכים פ"א ה"ח. וראה בכ"ז בארוכה לקו"ש
 חכ"ה ע' 110 ואילך. חכ"ח ע' 109 ואילך. ח"ל ע' 99-100.

(88) רמב"ם שם ה"ז.

(89) שם ה"ט.

(90) דאם בא רק לשלול שאר בני דוד, הו"ל לפרש גם שם
 בנו של שלמה (ראה שוה"ג להערה 85), שהרי גם לשלמה היו
 כמה בנים.

(91) בהבא להלן ראה ד"ה פדה בשלום בס' שערי תשובה
 לאדהאמ"צ (שער התפלה) פ"א (נה, ד ואילך).

(92) דה"א כב, ח. וראה גם שם כח, ג.

(93) שם.

(* ושם: ממי הוא מדוד, שנאמר (דה"א ג, י) ובן שלמה רחבעם (בנו),
 אב"י בנו וגו').

27 יהודה ומלכות ישראל), ואח"ז הי' החורבן,
28 ולאח"ז – חורבן בית שני, וגלות זה האחרון – עד
29 שתחזור שלימות ענין המלכות ע"י מלך המשיח,
30 למעלה ממלכות שלמה, כש"מלך אחד יה' לכולם
31 למלך גו' ולא יחצו עוד לשתי ממלכות עוד"103,
32 "ודוד"104 עבדי נשיא להם לעולם"105.

33 עפ"ז י"ל ההדגשה שמשיח הוא "מבית דוד
34 ומזרע שלמה" – כי החידוש של משיח יהי'
35 ממעלת דוד (מלכות) ומעלת שלמה (שלום), עי"ז
36 שלמשיח יהי' שלימות ענין המלכות, כולל חכמה
37 שבמלכות (כמו שמתבטא ע"י "גולה", חכמת
38 מצרים), עד ש"אותו המלך שיעמוד מזרע דוד בעל
39 חכמה יהי' יותר משלמה"106, עד שלימות ענין
40 המוחין (בבחי' פלא), נוסף על מוחין ומדות
41 ומלכות – כמ"ש"107 "ונחה עליו רוח ה' רוח חכמה
42 ובינה רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת ה'".
43 וכידוע"108 שמשיח יהי' הן מלך והן רב, "וילמד כל
44 העם" תורה"109, כולל – הנפלאות של פנימיות
45 התורה"110.

46 ז. בכדי שאצל כל יהודי יהי' את הכח לקבל
47 את הגילוי של משיח, צריך להיות אצלו מעין
48 מדרגות הנ"ל באל"ף [כידוע שכל יהודי יש בו
49 ניצוץ של משיח"111, ולכן כאו"א אומר"112 "ויתקיים
50 בנו מקרא שכתוב ונחה עליו גו'"] : מלכות מדות,
51 מוחין השייך למדות, ומוחין בעצם.

52 ויש לומר, שזהו תוכן המשנה בתחלת הפרק
53 דשבוע זה (פרק רביעי), שמפרט ארבעה דברים:
54 "איזהו חכם כו', איזהו גבור כו', איזהו עשיר כו',
55 איזהו מכובד", וידוע שהם כנגד הארבעה דרגות

1 נקרא בשם שלמה, כי שלום הי' בימיו"94 – מעין
2 שלימות השלום לעתיד לבוא.

3 ויש לומר שהטעם על זה, כי אצל שלמה הי'
4 שלימות החכמה – "ויחכם מכל האדם"95, ז.א.
5 שנוסף לעצם ענין המלכות היתה אצלו גם שלימות
6 בחכמה"96. ועוד יותר: "ותרב חכמת שלמה.. ומכל
7 חכמת מצרים"97 – היתרון של האל"ף (אאלפך
8 חכמה) שמתבטא ע"י "גולה" (חכמת מצרים),

9 שבכח זה "כל חכמי הגוים נתבטלו בעצם לגבי
10 חכמת שלמה שלא ע"י מלחמה ע"כ נק' שלמה כי
11 שלום הי' בימיו"98, עד שהאומות הביאו לשלמה את
12 הניצוצי קדושה (כידוע בנוגע למלכת שבא"99) –
13 מעין שלימות השלום לע"ל, ש"לא ירעו ולא
14 ישחיתו גו' כי מלאה הארץ דעה גו'"44, ע"ד
15 הברור ע"י "עסק התורה דבחכמה אתברירו
16 בביטול הרע בעצם כמו לע"ל דכתיב"100 וראו כל
17 בשר בחי' ראי' דחכמה כו' וידע"58 כל פעול כו'"98.

18 וי"ל שזה נוגע לשלימות ענין המלכות, שלכן
19 אצל שלמה היתה מלכות בשלימות, "וישב שלמה
20 על כסא ה'"101 במצב של מנוחה ושלום (בכללות),
21 בערך למלכות דוד שעלי' היו קטרוגים וערעורים
22 כו'.

23 ואילו זכו היתה מלכות שלמה שלימות ענין
24 המלכות ובית ראשון הי' הבית הנצחי, בגאולה
25 נצחית; אבל בגלל שנתערבו ענינים בלתי רצויים,
26 לאח"ז "קרוע אקרע את הממלכה"102 (למלכות

(94) כמ"ש (דה"א כב, ט) "שלמה יהי' שמו ושלום ושקט אתן
על ישראל בימיו".

(95) מ"א ה, יא.

(96) ראה ספר המצות להצ"צ מצות מינוי מלך פ"ב, שדוקא
במלך דוד הי' המשכת בחי' חכמה במדת והנהגת המלכות שלו
(ובהמשך הענין מבאר, שדוד קיבל מאדם חכמה עילאה (עצמיות
החכמה שלא נוגע למדות), ומיוסף קיבל חכמה תתאה (להנהיג
המלוכה בפועל), משא"כ בכל המלכים שלאחריו (כולל שלמה,
שעליו נאמר ויחכם מכל האדם) לא הי' הארת החכמה מאיר בהם
לענין הנהגת מלכותם (כ"א רק בניצוץ הפרטי שלהם להבין
ולהשכיל בתורת ה' ובכל אשר בעולם). וצ"ע"ג איך ליישב זה עם
המבואר בפנים (המצב דלעת"ל).

(97) מלכים-א ה, י.

(98) שערי תשובה שם (נו, א).

(99) מלכים-א י, א ואילך. תו"א בראשית ו, רע"א. סה"מ
תשי"ד ע' 107. ובכ"מ.

(100) ישע"י מ, ה.

(101) דה"א כט, כג.

(102) מלכים-א יא, יא.

(103) יחזקאל לז, כב.

(104) שם, כה. וראה לקר"ש ויגש חל"ה ע' 206 ואילך.

(105) ואולי יש לומר לחידודא, שענין זה מרומז גם בלשון
גאולה האמיתית והשלמה: "אמיתית" – רומזת לשלימות
המלכות על כל בני ישראל, כי יעקב הוא מדת האמת, ונשמתו
"כלולה מכל הנשמות שבישראל מעולם ועד עולם" (אגה"ק ס"ז).
ובחיבת "שלימה" ישנם האותיות של "שלמה".

(106) רמב"ם הל' תשובה פ"ט ה"ב.

(107) ישע"י יא, ב.

(108) אוה"ת תוריע (כרך ג) ע' תתטז. ובארוכה – סה"מ צ
להצ"צ מצות מינוי מלך.

(109) רמב"ם הל' תשובה שם.

(110) וראה גם סה"מ צ שם פ"ג. לקר"ת צו יז, א"ב. שער
האמונה פנ"ו ואילך. ועוד.

(111) מאור עינים ס"פ פינחס.

(112) תפלת רבש"ע בעת הוצאת ס"ת ביו"ט.

לחכמה שבמלכות (בחי' שלמה), עד לשלימות
המלכות, כמו שזה כולל את כל ארבעה ענינים
הנ"ל: חכם, גבור, עשיר, מכובד.

כך שיש את שלימות הכסא של ד' רגלים, גם
אלו ששייכים לשלימות ענין הישיבה ("וישב
שלמה על כסא ה"). ולהוסיף, שע"ז נמשך גם
ראשו של מלך למטה, כך שמקבלים יותר שייכות
למלך, ורגליו מתנשאים על "הדום רגלי" 127 –
שע"י המשכה למעלה למטה והעלאה למטה
למעלה נעשה שלימות החיבור דאלקות שלמעלה
מעולם עד לבחי' נפלאות עם עולם, מגילוי בחי'
אל"ף במציאות העולם והגלות ("גולה").

ובהדגשה יתירה – בעמדנו ביום השבת, שהוא
כנגד ספירת המלכות, ובפרט בימי הספירה בשנה
זו (כשהספירה התחילה "ממחרת השבת" (גם)
כפשוטה), שאז כל שבת מה"שבע שבתות
תמימות" 128 כנגד מלכות מהספירה דשבוע ההוא:
מלכות שבחסד, מלכות שבגבורה, מלכות
שבתפארת, מלכות שבנצח, מלכות שבהוד, מלכות
שביסוד, מלכות שבמלכות ובשבת זו במיוחד –
מלכות שבהוד (שזה כבר כולל כל הספירות, עד
מלכות שבמלכות, כדלקמן ס"ח), מלכות כמו
שהיא קשורה עם השלימות של הודאה (בבחי'
פלא), כנ"ל.

ח. בכהנ"ל ניתוסף עוד יותר בעמדנו ביום
השבת לאחרי ל"ג בעומר (ובתוך שלושה ימים
של ל"ג בעומר 129), יום ההילולא ויום שמחתו של
רשב"י:

ע"י רשב"י הי' גילוי פנימיות התורה (בחי'
נפלאות שבתורה), ועיקר הגילוי הי' ביום

(127) ישע"י סו, א.

(128) אמור כג, טו.

(129) ולהעיר מהחידוש בשנה זו בענין שלשה: מב' ימי ראש
השנה נכנסו תיכף ליום השבת, וכן ב"ט כסלו (שהי' חל ביום
חמישי השבוע), ראש השנה לחסידות, שענינו נמשך בכ"ף כסלו,
וממנו נכנסו תיכף ביום השבת. וכן בנוגע לל"ג בעומר, מ"ח
דפנימיות התורה (המשך תרס"ו ע' ריט), שחל ביום חמישי,
וענינו נמשך על ג' ימים (ראה שעה"כ ענין ספה"ע דרוש יא
ועד"ז בפע"ח שער ספה"ע פ"ז). וימי הפורים שלפנ"ז וכהסימן
הוא בסידור (וטור אור"ח סתכ"ח) כהסימן פלג.

וע"ד הרמז י"ל שענין שלשה קאי על עבודת הג' מוחין
מצ"ע, ענינו של פנימיות התורה (שנתגלה ע"י הרשב"י, ובאופן
של חב"ד ע"י אדה"ז) – מעין וטועמי' של העבודה דלע"ל
(כיבוש קיני קניזי וקדמוני).

שמהם מתחלקים (עשר ספירות שמהם
משתלשלים) עשר כחות הנפש 113, כנגד ד' אותיות
דשם הוי"ו 114: איזהו חכם – חכמה, איזהו גבור –
בינה, איזהו עשיר – תפארת (כללות המדות) 115,
איזהו מכובד – מלכות (שענינה כבוד).

והיות שלכל יהודי יש חלק אלוהי ממעל
ממש 116, ועוד יותר "חלק הוי"ו עמו" 117 – שהעצם
כשאתה תופס בחלקו אתה תופס בכולו 118 – לכן
כולל בו כל ארבע האותיות של "אלוה" (בחי'
אלופו של עולם), ומהוי' (אלקות שלמעלה
מעולם).

והעבודה שלו מתבטאת בגלות את הארבעה
ענינים אצלו, עד לאופן של לפנינו משורת הדין,
מילי דחסידותא 119, בחי' נפלאות (שבתורה).

ועי"ז שיש לו בגלוי את כל ארבעת הענינים
נעשית שלימות המלכות, שלימות כסא המלכות
של ד' רגלים דוקא – "וישב שלמה על כסא הוי"ו",
ומעין זה אצל כל יהודי, כי יהודים הם "בני
מלכים" 120 ויתרה מזה – "מלכים" 121, עד שע"ז
הוא מקבל שייכות ל"מכובד", שבא מכבודו של
הקב"ה [במכש"כ ממלך באוה"ע שאומרים עליו
ש"שנתן מכבודו לבשר ודם" 122]. ועאכו"כ ע"י
שייכותם לתורה (עד שלכל יהודי יש את האות
של 123 ואת חלקו בתורה), כנ"ל 124 בניך לימודי
ה"י 125, ו"מאן מלכי – רבנן" 126 שע"ז מגיעים גם

(113) תניא רפ"ג.

(114) שער מאמרי רז"ל ולקוטי הש"ס לאבות כאן. וראה ס'
השיחות תשמ"ח ח"ב ע' 446 ואילך.

(115) לכאורה הי' י"ל, שעשיר הוא בינה, וגבור הו"ע המדות
(גבורת ותוקף המדות). והסדר במשנה היא – תחלת בחי' דוכרין
(י' וו' דשם הוי"ו – חכמה ומדות), ואח"כ בחי' נוקבין (ב' ההי"ן
דשם הוי"ו – בינה ומלכות). ודוחק הכי גדול הוא – דמה מוכרח
לשנות סדר שם הוי"ו?

(116) תניא רפ"ב.

(117) האזינו לב, ט.

(118) כתר שם טוב בהוספות סקט"ז. וש"נ.

(119) ראה ב"ק ל, א.

(120) שבת סז, א.

(121) תקו"ז בהקדמה (א, ריש ע"ב).

(122) ברכות נח, א. הל' ברכות הנהנין לאדה"ז סי"ג ס"ט.

(123) ראה מג"ע אופן קפו.

(124) יבע"י נד, ג.

(125) ואף שמאחז"ל "א"ת בניך אלא בוניך", ידוע ש"אל
תקרי" מוסיף עוד פירוש, ואינו ממעט פירוש הראשון.

(126) ראה גיטין סב, א.

החמישית, שמרמזת על בחי' החמישית לפרעה¹³⁷,
דמיני' אתגליין ואתפריעו כל נהורין¹³⁸, בבחי' פרוע, שלמעלה מסדר והשתלשלות (בחי' פלא), וזה גופא נעשה הסדר הקבוע (בחי' אל"ף) לע"ל.

ט. ומרשב"י נמשך אח"כ גילוי פנימיות התורה בדורות שלאחרי זה, עד לדור האריז"ל, שמאז "מצוה לגלות זאת החכמה"¹³⁹, ולאח"ז – נוסף בזה ע"י גילוי תורת החסידות ע"י הבעש"ט והמגיד (מייסדי תורת החסידות הכללית), ועוד יותר – ע"י אדמו"ר הזקן (מייסד תורת חסידות חב"ד) ורבותינו נשיאינו ממלאי מקומו – לימוד פנימיות התורה באופן דחכמה בינה ודעת, והפצת המעיינות חוצה, מתחיל מחוצה שבאדם – כחות הנפש שלו, עד גם דנפש הבהמית, עד לחוצה שבעולם – מעין וטועמי' מגילוי פנימיות התורה בגאולה האמיתית והשלימה.

וכך ניתוסף בזה – ע"י רבותינו נשיאינו ממלאי מקומו מדור לדור, עד לכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו עד לגילויים דפנימיות התורה בדורנו זה, ובזה גופא – נוסף משנה לשנה, עד להגילויים בימים אלו ע"י כת"י דמאמרי דא"ח שנדפסו ונדפסים עתה.

ובאופן, כאמור, שממשיכים את הנפלאות שבתורה (בבחי' פלא) בהבנה והשגה, עד בכל כחות הנפש (חכמה, בינה, מדות ומלכות), ובלשון תורת אדה"ז הידועה¹⁴⁰ עה"פ "משכיל לאיתן האזרחי" (תחלת מזמור פ"ט) – שאיתן שבנשמה (עצם הנשמה, בחי' פלא) "יש לו משכיל, מה שע"י כח המשכיל הוא האזרחי, מזריח לכל הכחות והחושים", שכח המשכיל (שלמעלה משכל וביחד עם זה הוא מקור השכל) ממשיך מלמעלה שבשכל בשכל¹⁴¹; והגם ששלימות זריחה זו תהי' לע"ל, ה"ז נפעל גם כבר מעכשיו¹⁴².

ומזה נמשך הכח להמשיך ולגלות אלקות גם

הסתלקותו, נשמתא דנשמתא דאורייתא (פנימיות הסודות שגילה במשך כל ימי חייו)¹³⁰, עד שע"י כתיבת דברים אלו (בספר הזהר), ה"ז נתגלה אח"כ לכל בני", עד באופן דיתפרנסון¹³¹ בהבנה והשגה – גילוי בחי' נפלאות שבתורה בחכמה בינה ודעת. ההתחלה – ומעין ובדוגמא – מגילוי פנימיות התורה דלע"ל.

בנוסף לזה – רשב"י חיבר את פנימיות התורה עם נגלה דתורה¹³². וי"ל שבתורה עצמה נגלה דתורה ופנימיות התורה ה"ז ע"ד החילוק בין אל"ף מלשון אולפנא ולימוד (מוחין השייך למדות), לאל"ף אותיות פל"א (מוחין בעצם). ורשב"י חיבר את שניהם.

וי"ל שבכח זה הוא פעל את הכח לגילוי אלקות (גם הדרגות שלמעלה מעולם) ב(אלופו של) עולם – כמאמר הידוע שלו¹³³: "תניא ר"ש בן יוחאי¹³⁴ כל מקום שגלו (ישראל) שכינה עמהן, גלו לבבל שכינה עמהן כו' גלו לאדום שכינה עמהן", ז.א. שגם בהיותם (בבבל כו') "גולה" יש שם את הגילוי דאלופו של עולם, "שכינה עמהם".

ועד"ז רשב"י ממשך בכל העולם כולו – כמאמר שלו¹³⁵: "יכולני לפטור את כל העולם כולו מן הדין", שהוא יכול לפטור את כל העולם מלשון העלם והסתור מן הדין, כולל דין הגלות.

ויש לקשר גם עם זה של"ג בעומר הוא היום של "הוד שבהוד" שמציין את הענין של (הוד מלשון) הודאה, והודאה שבהודאה – בחי' פלא (שלמעלה מהשגה), ומזה נמשך אח"כ באל"ף (הבנה והשגה). ולהוסיף, שהוד שבהוד הוא גם "סוף ותשלום הספירות בעיקר המדות"¹³⁶ – ז.א. שזה כולל את כל המדות (עשיר), עד מלכות שבמלכות (מכובד), נוסף על ההמשכה ממוחין ומדות (חכם, וגבור). והוד היא גם הספירה

(130) ראה בכ"ז ד"ה גל עיני תשל"ז (קונטרס ל"ג בעומר שנה

(ז).

(131) ל' התקו"ז ת"ו בסופו. וראה הקדמת המק"מ לספרו.

כסא לתקו"ז שם.

(132) ראה המשך חייב אדם לברך תרל"ח פכ"ג.

(133) מגילה כט, א.

(134) כן הוא ("יוחאי" באל"ף) בעין יעקב. וי"ל שבוה מרומז הגילוי דבחי' אל"ף, ככפנים.

(135) סוכה מה, ב.

(136) סידור עם דא"ח שער הל"ג בעומר דש, א ואילך.

(137) ויגש מז, כד.

(138) זח"א רי, א.

(139) אגה"ק סכ"ו.

(140) קונטרס לימוד החסידות ע' 5-6.

(141) ראה ד"ה כי מראש צורים תשכ"ח (נעתק בקובץ י"א

ניסן שנת הפ"ט אות טז).

(142) ד"ה וייער תרפ"ה (סה"מ תש"ח ע' 63. נעתק שם אות

טו).

36 כו"ק¹⁴⁹), וי"ל שלאחרי כל הענינים – של בירור
37 וזיכרון כו' – שבנ"י עברו במשך דורות, יכול
38 עכשיו כל יהודי להגיע לדרגות הכי גבוהות, עד
39 "תהי צדיק" בגלוי (הגילוי של "ועמך כולם
40 צדיקים"¹⁵⁰), כפי שיהי בשלימות הגילוי בגאולה
41 האמיתית והשלימה¹⁵¹.

42 עד שע"ז – העבודה של הפצת המעיינות
43 חוצה – יש את הכח לגלות ולהמשיך אלקות
44 בעולם, עד בחוצה שאין חוצה ממנה.

45 וכל זה נעשה הכנה וכלי – ל"ונגלה כבוד הוי'
46 גו'" בגאולה האמיתית והשלימה, "ולא יהי" עסק
47 כל העולם כולו אלא לדעת את ה' בלבד", ולגילוי
48 פנימיות התורה, עד באופן של "והיו עיניך רואות
49 את מורידך".

50 י. ההוראה מזה בפשטות – בנוגע לפעולות
51 שבנ"י צריכים לעשות בכדי למהר עוד יותר את
52 הגאולה:

53 בנוסף לפעולות בחלקו בעולם, עד בכל העולם,
54 לגלות איך שהקב"ה הוא אלופו של עולם בעולם
55 ובכל דבר בעולם, ובפרט ע"י שמשמשים בכל
56 עניני העולם "לשם שמים" ול"דעהו", כך שכל דבר
57 בעולם מגלה את "כבודו" של הקב"ה –

58 צריכה להיות גם הוספה מיוחדת באולפנא
59 ולימוד התורה, ובמיוחד – בפנימיות התורה כפי
60 שנתגלתה בתורת החסידות, באופן של הבנה
61 והשגה, בחכמה בינה ודעת,

62 וגם – להשפיע על אחרים מסביבו, ע"י הפצת
63 התורה והיהדות, והפצת המעיינות.

64 ויה"ר שע"י העבודה של לגמור "להכניס"
65 ולגלות את האל"ף ב"גולה" – ה"ז יביא מיד את
66 הגאולה, תיכף ומיד ממש, כך שכפי שבנ"י עומדים
67 במעמדם ומצבם עכשיו ממש, בלבושים ובגדים
68 שלהם, אפילו אם הם עדיין "בגדים צואים"¹⁵², כי
69 הגאולה באה באופן שלא עכבן אפילו כהרף
70 עין¹⁵³, ורק לאחר הגאולה "ויאמר¹⁵² גו' הסירו

1 בעולם (אלופו של עולם) – כסיום המזמור פ"ט:
2 ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

3 ולאחרי זה מגיעים למזמור צדי"ק, "תפלה
4 למשה איש האלקים", עד לסיומו – "ויהי נועם ה'
5 אלקינו עלינו גו'", הגילוי עלינו מנועם ה',
6 שלימות התענוג (עתיק¹⁴³), עד "ומעשה ידינו
7 כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו", בה("נועם"
8 אותיות) "מעון" האמיתי, ביהמ"ק השלישי.

9 ובפשטות – שע"י לימוד התורה בכלל, ובפרט
10 פנימיות התורה, כפי שנתגלתה בתורת החסידות,
11 – כולל – ע"י המסתכל בפני הרב, במאור פניו
12 (חכמת אדם תאיר פניו¹⁴⁴), שזה

13 מוסיף בהבנת הלימוד כמאחז¹⁴⁵ "אמר רבי
14 האי דמחדדנא מחבראי דחזיתי" לר' מאיר
15 מאחורי, ואילו חזיתי מקמי' הוה מחדדנא טפי,
16 דכתיב¹⁴⁶ והיו עיניך רואות את מורידך" –

17 נעשה כלי לגילוי אלקות בעולם, כולל גילוי כח
18 הפועל בנפעל באופן של ראי' (חכמה), ועוד יותר
19 – גילוי כח העצמות ביש הנברא, ש"הוא לבדו
20 בכחו ויכלתו לברוא יש מאין ואפס המוחלט"
21 (כמבואר באגה"ק¹⁴⁷ בספר תניא קדישא).

22 החל כפי שזה בעבודתו של יהודי (כמבואר
23 בתחלת ספר התניא), שהעבודה אצלו היא לא רק
24 בסור מרע – "אל תהי רשע", אלא גם "תהי
25 צדיק"¹⁴⁸, דאע"פ ש"אין כל אדם זוכה להיות צדיק
26 ואין לאדם משפט הבחירה בזה כל כך כו"¹⁴⁹ מצד
27 זה שנמצאים למטה נשמה בגוף ונה"ב בעוה"ז
28 הגשמי והחומרי – אבל ע"ז שיש כח העצמות
29 בגוף הגשמי (של יהודי), כנ"ל, ה"ז נותן את הכח
30 שגם למטה יגיעו לדרגות הכי גבוהות, עד "תהי
31 צדיק" (עכ"פ ע"ז ש"יעשה את שלו לקיים את
32 השבועה שמשביעים תהי צדיק כו', ועוד שההרגל
33 כו' נעשה טבע שני", "וכשירגיל כו' הרי
34 באתערותא דלתתא אתערותא דלעילא וכולי האי
35 ואולי יערה כו' ויזכה לבחי' רוח משרש איזה צדיק

(143) ראה קובץ י"א ניסן שנת הצדי"ק אות ו, יח, כא. ועוד.

(144) קהלת ח, א.

(145) עירובין יג, ב. וראה ירושלמי ביצה פ"ה ה"ב.

(146) ישע"ל, כ.

(147) סימן כ (קל, ריש ע"ב).

(148) נדה ל, סע"ב.

(149) תניא פ"ד.

(150) ישע"ל, ס, כא.

(151) כמאחז"ל כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב שנאמר ועמך

כולם צדיקים גו' (סנהדרין ר"פ חלק). וכפי שאומרים קודם פרקי

אבות.

(152) ראה זכרי' ג, ג ואילך.

(153) ראה מכילתא ופרש"י בא יב, מא.

- 1 הבגדים גו' מעליו¹⁵⁴, ועאכו"כ כשזה מדובר
 2 בנוגע ל"ועמך כולם צדיקים".
 3 וכל בנ"י, "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו
 4 ובבנותינו", הולכים ביחד עם כל עניניהם, "כספם
 5 וזהבם אתם", ועאכו"כ עם כל הבתי כנסיות ובתי
 6 מדרשות¹⁵⁵, והספרי תורה שבהם
- 7 — כולל הספר תורה שסיימו השבוע, ע"י
 8 השתדלות של נשי ובנות ישראל, ביחד עם סיום
 9 וסדר הכנסת ספר תורה, בשמחה גדולה בריקודים
 10 וכו', וקשור עם הוספה בנתינת הצדקה, המקרבת
 11 את הגאולה¹⁵⁶ —
 12 בארץ הקודש, בירושלים עיר הקודש, בהר
 13 הקודש, בביהמ"ק השלישי, "מקדש אד' כוננו
 14 ידיך"¹⁵⁷.

(156) ב"ב י', א.
 (157) בשלה טו, יז.

(154) וע"ד שנאמר בנוגע לתחז"מ, שכשם שאדם הולך כך
 הוא בא כו', כשם שהוא הלך לבוש בא לבוש כו' ואח"כ אני
 מרפא אותן (ב"ר פצ"ה. זח"ג צא, א. וראה תשובות וביאורים
 סי"א ע' 55).
 (155) ראה מגילה כט, א.

אגרות קודש

ב"ה, ה' אייר תשט"ו
 ברוקלין.

מחות' הו"ח אי"א נו"נ כו' מוה"ר פרץ שי

שלום וברכה!

לפלא הי' בעיני מה שלא הגיעו ממנו כל ידיעות במשך כל הזמן מעת התראינו, ונצטערתי לקבל זה עתה ידיעה ממנו שאין בריאותו כדבעי, וכבקשתו אזכירו על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע לבריאות הנכונה, בריאות הגוף ובריאות הנפש גם יחד, וכמדומה שבעת שיחתנו נגענו גם בנקודה שהיא אחת היסודות בשיטת הבעש"ט עבדו את ה' בשמחה, וכבר ידוע מאמר המורה הגדול רבנו הרמב"ם בהלכות דיעות, אשר עובדים את השם לא רק בעת התפלה או בעת לימוד התורה אלא גם בעניני העולם, ובמילא דרושה עבודה זו גם בעת האכילה ועם האכילה, בעת הטיול ועם הטיול וכו', וכיון שאין מבקשים מן האדם אלא לפי כחו, הרי בטוח כל אחד ואחת מאתנו שמקדימים לתת לו את הכחות לעבוד עבודה קדושה ועבודה נעימה זו במילואה.

ובהתבוננות נוסף על זה, אשר לא כהשקפת עובדי ע"ז אשר רק על השמים כבודו ורם על כל גוים, כ"א משגיח הוא ית' על כל אחד ואחת, ובחיי היום יומים, אפילו בפרטים אלו הנקראים בלשון העולם אפורים וקטנטנים, הרי אין כל יסוד לאיזה דאגה שתהי', ובדוגמת דבר התינוק הנמצא על יד אביו, אף שבהנוגע לתינוק, האב הוא כל יכול רק בדמיונו, ולא כן הוא בהנמשל, אשר האב, הוא אבינו שבשמים, כל יכול בפועל וכמובן.

אחכה לבשו"ט אשר מרגיש עצמו בטוב, וכפתגם הרגיל בפי כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, האט ער א געזונטען פרייליכען זומער.

והנני חותם.

בברכה מחות'.

לקוטי-שיחות פרשת אמור כרך יז

מתורגם ללשון הקודש

23 כוונת המשנה¹¹ בכונתה שמחה זו בשם "שמחת
24 בית השואבה", וכוונת הגמרא¹² בצטטה לענין זה את
25 הפסוק¹³ "ושאבתם מים בששון" היא, שלפי פסוק זה,
26 שהוא אסמכתא בלבד, צירפו את ענין השמחה
27 המיוחדת של חג הסוכות לענין ניסוך המים. לפיכך אין
28 השמחה נקראת "שמחת השואבה" (שם המציג את
29 השאיבה כסיבה לשמחה), אלא "שמחת בית השואבה"
30 — שמחת חג הסוכות המתקיימת ב"בית השואבה",
31 שהוא "שם המקום שהיו מתקנין לשמחה"¹⁴.

ב.

קיימת סתירה, לכאורה, בדברי הרמב"ם הללו

32 וצריך להבין:
33 לכאורה קיימת בדברי הרמב"ם סתירה: בתחילה
34 הוא אומר שחובת "שמחה יתירה" נלמדת מן הפסוק
35 "ושמחתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים", כלומר, זמן
36 השמחה כולל גם את היום הראשון של סוכות שהוא
37 אחד מ"שבעת הימים", ואילו מיד אחר-כך, באותה
38 ההלכה, הוא אומר "ומתחילין לשמוח ממוצאי יום-
39 טוב הראשון!"
40 אמנם, הסיבה לכך מובאת על-ידי הרמב"ם
41 בהמשך דבריו¹⁵ "ושמחה זו אינה דוחה לא את השבת
42 ולא את יום-טוב", אך גם ענין זה עצמו אינו מובן:
43 אם "השמחה היתירה" איננה חובה מן התורה, אלא
44 מדרבנן¹⁶, הרי מובן מדוע לא יכלה שמחה זו להתקיים

א.

שמחה מיוחדת בחג הסוכות

1 מן הפסוק¹ "ושמחתם לפני ה' אלקיכם שבעת
2 ימים", האמור לגבי חג הסוכות, מסיק הרמב"ם²,
3 שבחג הסוכות היתה "שמחה יתירה" — יותר מאשר
4 במועדים האחרים, ואלה דבריו:
5 "אף על פי שכל המועדות מצוה לשמוח בהן³, בחג
6 הסוכות היתה במקדש יום⁴ שמחה יתירה שנאמר
7 ושמחתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים. וכיצד היו
8 עושין, ערב יו"ט הראשון היו מתקנין במקדש מקום
9 לנשים מלמעלה ולנשים מלמטה כדי שלא יתערבו
10 אלו עם אלו, ומתחילין לשמוח ממוצאי יום-טוב
11 הראשון. וכן בכל יום ויום מימי חולו של מועד...".
12 מפרשים⁵ אומרים על כך, שהעובדה שהרמב"ם
13 מצטט את הפסוק "ושמחתם לפני ה' אלקיכם שבעת
14 ימים" כמקור לכך ש"בחג הסוכות היתה במקדש יום
15 שמחה יתירה", ובמיוחד כאשר הוא איננו מציין
16 ששמחה יתירה זו היתה קשורה לניסוך המים⁶ —
17 שמחת בית השואבה — מהווה הוכחה לכך, שהרמב"ם
18 סובר ש"שמחה יתירה" זו איננה קשורה לניסוך
19 המים⁷, אלא זוהי חובה מן התורה⁸ שתהא שמחה
20 בבית המקדש ("לפני ה' אלקיכם") בחג הסוכות מכיון
21 שזה יום-טוב⁹, בנוסף לשמחה שצריכה להיות בכל
22 יום-טוב¹⁰, ובחג הסוכות עצמו ב"גבולין".

והיא שמחת בית השואבה", שמוזה מוכח ששמחה זו היא גדר שמחת
י"ט, ולא משום ניסוך המים. אבל לאידך חוקשה לי' להרי"ף פ' פערלא
שם (רלו, ג"ד), למה אי"ז מצוה בפ"ע מן הכתוב "ושמחתם גו'". וראה
לקמן הערה 37.
(10) ופי' לשון הגמרא (סוכה נ, ב) (לגי' רש"י). נא, א) "שמחה יתירה"
לפי"ז הוא (לא כפרש"י "ד"ה דברי הכל) "ואינה מן התורה אלא לחבב
את המצות ולא דחי שבת", כ"א) שהוא יתרון בהשמחה דיו"ט שצ"ל
בלא"ה, אבל ראה לקמן הערה 40.
(11) סוכה פ"ה מ"א.
(12) שם נ, ריש ע"ב. וירושלמי שם. וראה פרש"י ד"ה מנא ה"מ שם
מח, ב.
(13) ישע"י יב, ג. וראה פיה"מ להרמב"ם רפ"ה דסוכה.
(14) לשון הרמב"ם שם. וראה מ"ג שם: מאור בית השואבה.
(15) בהלכה יג (ממשנה שם נ, א).
(16) כדעת רש"י דלעיל הערה 10. שבת כא, א.

(1) פרשתנו כג, מ.
(2) הל' לולב פ"ח ה"ב.
(3) כמ"ש הרמב"ם בהל' יו"ט פ"ו ה"ז. סהמ"צ מ"ע נד.
(4) ראה שינוי גירסאות ברמב"ם מהדורת פרענקל (ירושלים תשל"ה).
(5) ביאור הרי"ף פ' פערלא לסהמ"צ רס"ג ח"ג מילואים סי' ה'.
(6) ולא הזכיר ע"ד ניסוך המים כ"א בהל' תמידין ומוספין פ"י ה"ו
ואילך (אבל לא מענין השמחה, שאין מקומו שם, כמובן).
(7) וראה רמב"ם הל' לולב שם ה"ד: "שהיו מרקדין וכו' בימי חג
הסוכות".
(8) ואין לתרץ עפ"י הכלל (יד מלאכי כללי הרמב"ם ס"ד) שהרמב"ם
מביא דרשה הפשוטה יותר אף שלא נזכרה בש"ס — כי הבאת כתוב זה
כאן נותנת מקום לטעות שחייב השמחה הוא (א) מן התורה, (ב) "שבעת
ימים".
(9) בסהמ"צ להרמב"ם (שם). וכ"ה בחניך מצוה תפח): "ובכלל אמרו
ושמחת בחניך מה שאמרו וכו' ולשחוק בכלי* ניגון ולרקד במקדש לבד

בשמחה זו. ולא היו עושין אותה עמי הארץ וכל מי
שירצה אלא גדולי חכמי ישראל וראשי הישיבות
והסנהדרין והחסידים והזקנים²⁸ ואנשי מעשה הם
שהיו מרקדין ומספקין ומנגנין ומשמחין במקדש בימי
חג הסוכות, אבל כל העם האנשים והנשים כולן באין
לראות ולשמוע".

המקור להלכה זו הוא במשנה²⁹, האומרת:
"חסידים ואנשי מעשה היו מרקדין בפניהם..."

וצריך להבין:

(א) לפי המוסבר לעיל, שלדעת הרמב"ם שמחה זו
היא חובה מן התורה כשמחת יו"ט, ולא מדרבנן מפני
ניסוך המים, מדוע "לא היו עושין אותה עמי הארץ
וכל מי שירצה.. וכל העם האנשים והנשים כולן באים
לראות ולשמוע (בלבד)"? קושי זה מורכב משניים:
(א) כיצד ייתכן שיהיה הבדל בין יהודים מסוגים שונים
בקיום מצות-עשה מן התורה, הנאמרת באופן כללי?
(ב) מהו המקור להבדל זה³⁰?

(ב) במשנה מוזכרים רק "חסידים ואנשי מעשה",
והרמב"ם מוסיף גם "גדולי חכמי ישראל וראשי
הישיבות והסנהדרין (והחסידים) והזקנים (ואנשי
המעשה)"?

יתר על כן: בגמרא³¹ מובאת הברייתא המספרת על
מה שאמרו אז "חסידים ואנשי מעשה" ובעלי תשובה.
כלומר, היו שלושה סוגים: חסידים, אנשי מעשה
ובעלי תשובה. הרמב"ם מוסיף, מצד אחד, סוגים
שאינם מוזכרים בברייתא, ומצד שני הוא משמיט בעלי
תשובה, שהם נזכרים בברייתא!

1 ב"יום-טוב הראשון", [שהרי אופן השמחה היה¹⁷
2 "החליל מכה ומנגנין בכנור ובנבלים ובמצלותים וכל
3 אחד ואחד בכלי שיר שהוא יודע לנגן בו..."], ואין
4 בכח חובת השמחה, שהיא מדרבנן, לדחות את האיסור
5 של השימוש בכלי שיר בשבת ויו"ט¹⁸ שאף הוא
6 מדרבנן¹⁹.

7 אך אם סוברים ששמחה יתירה זו היא חובה מן
8 התורה, הרי קשה: מדוע אין חובת דאורייתא זו דוחה
9 את איסור דרבנן של שימוש בכלי שיר²⁰, [ובמיוחד²¹
10 ש"אין שבות במקדש"²², ושמחת בית השואבה
11 התקיימה במקדש בלבד²³]?

ג.

שני קשיים נוספים על דברי הרמב"ם

12 גם צריך להבין:
13 (א) מהו מקור של הרמב"ם לכך שבפסוק
14 "ושמחתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים" הכוונה היא
15 ל"שמחה יתירה"²⁴?

16 (ב) יתר על כן: כיצד ייתכן, לכאורה, ללמוד
17 שהפסוק מתכוון כאן לציווי על "שמחה יתירה" בבית
18 המקדש, בעוד שהרמב"ם עצמו קובע בהלכה
19 קודמת²⁵, שפסוק זה מלמד דבר אחר: "מצות לולב...
20 ובמקדש לבדו נוטלין אותו בכל יום ויום משבעת ימי
21 החג שנאמר ושמחתם לפני ה' אלקיכם..."²⁶?

ד.

השמחה נעשית ע"י גדולי חכמי ישראל

22 בהמשך לדבריו²⁷ אומר הרמב"ם: "מצוה להרבות

(17) רמב"ם שם הי"ג. וראה משנה שם נא, ב.

(18) עירובין קד, א. וראה ביצה ל, א. לו, ב. רמב"ם הל' שבת פכ"ג
ה"ד.

(19) ראה תוד"ה שאינו (סוכה נ, א). ד"ה ורבנן (שם, ב).

(20) דאינו דומה לתק"ש בשבת כדלקמן הערה 21. ומ"ש ברי"פ
פערלא שם "משום שלא צוה עלי' הכתוב אלא לשמחה יתירה לא דחיא
שבת" – צריך ביאור.

(21) אבל גם בלא"ה אינו דומה לתקיעת שופר בר"ה שחל להיות
בשבת שאין תוקעין במדינה משום גזירה דרבה (ר"ה כט, ב. וש"ג) – כי
שם לא עקרו המצוה מכל וכל רק בשנה מסוימת, משא"כ בנדר"ד
שלעולם נעקרת מצות "שמחה יתירה" ביו"ט הראשון של חג ובמילא
נעקר קיום "ושמחתם גו' שבעת ימים", ואא"פ לחכמים לעקור מצוה
לגמרי – ראה יד מלאכי כללי היו"ד סי' רצה, וש"ג.

ולהעיר מפרש"י סוכה נא, א (ד"ה ה"ג): שמחה יתירה נמי דוחה
שבת הואיל ושמחת מצוה היא ובחליל אין איסור מלאכה אלא שבות
בעלמא (ולא הזכיר דאין שבות במקדש).

(22) פסחים סה, א. ביצה יא, ב.

(23) והתירוצ' בתוד"ה ורבנן (דלעיל הערה 19. ועד"ז הוא ברשב"א
סוכה שם) – הוא רק אם שמחת ביה"ש אינה מדאורייתא, כדמוכח בתוס'
שם.

(24) כקושיית הר"פ פערלא שם. ועיי"ש השקו"ט בדברי הירושלמי
(ר"ה פ"ד ה"ג. סוכה פ"ג הי"א) כמקור להרמב"ם.

וידועה השקו"ט (יד מלאכי כללי הדל"ת סי' קמד. שד"ח (כרך ט')
כללי הפוסקים סט"ז אות ג') האם אפשר לדרוש ללמוד הלכות מפסוקים
לאחרי תחיתת התלמוד. ולהעיר מסדר ברה"ג לאדה"ז (פ"ג ס"ב) "אם
הי' מעונה בכבלי ברזל", שלכאורה מקורו הכתוב (תהלים קז, י) "אסירי
עני וברזל" (שער הכולל פכ"ג).

(25) הל' לולב פ"ז הי"ג. וראה סוכה מג, א.

(26) כקושיית הר"פ פערלא שם. מכתבי תורה מכתב קנב.

(27) הי"ד.

(28) עכצ"ל שיש חילוק בין זקן זה שקנה חכמה (קדושין לב, ב)
ו"גדולי חכמי ישראל" דחשיב לפניו זה. ואולי י"ל דזקן חכמתו באה ע"י
"רוב שנים וידיעו חכמה" (איוב לב, ז) וכמה הרפתקאי דעזו עליו
(קדושין לג, א) ואין חכם כבעל הנסיון וכו', וחכמי ישראל – מצד טבע
שכלו, ניין וחכים (קדושין לב, ב).

(29) סוכה נא, א.

(30) משא"כ החילוקים בשמחת יו"ט (רמב"ם הל' יו"ט פ"ו הי"ד),

כי שם הוא "כל אחד ואחד כראוי לו" (רמב"ם שם). ועד"ז בהקהל –
יולך לא, יב.

(31) שם נג, א.

נלמדת מן הפסוק "ושמחת בחגיך..."³⁶, לכן "היתה"²⁶
 במקדש יום שמחה יתירה": עובדה זו הביאה לידי כך²⁷
 שנהגו אז "שמחה יתירה" בתוך שמחת יום-טוב²⁸
 עצמה, כהדגשה במצוה (הכללית)³⁷ של שמחת יום-
 טוב³⁸.

ולכן מתכוון הרמב"ם באומרו, בשתי הלכות³¹
 מאוחר יותר, "מצוה להרבות בשמחה זו": אין כאן³²
 מצוה וחיוב³⁹ בפני עצמו של שמחה יתירה, אלא בתוך³³
 מצות שמחת יום-טוב יש הדגשה ותוספת⁴⁰.

אמנם, השמחה קשורה לפסוק "ושמחתם לפני ה'³⁵
 אלקיכם שבעת ימים", ובאמצעות הריבוי בשמחה³⁶
 מקיימים מצות-עשה הכללית של שמחת יו"ט, אך³⁷
 כיוון שבכל זאת אין חובה נפרדת מן התורה על³⁸
 "שמחה יתירה", ואת מצות-העשה של שמחת יו"ט³⁹
 מקיימים ללא הענין של "שמחה יתירה", הרי אין⁴⁰
 לדחות את האיסור של שימוש בכלי שיר ביו"ט⁴¹, אף⁴²
 אם הוא דרבנן.

[בזה מובנת קביעת הרמב"ם ש"ערב יום-טוב⁴³
 הראשון היו מתקנין במקדש מקום לנשים וכו",⁴⁴
 למרות שמלשון המשנה²⁹ נראה שהיו מסדרים זאת⁴⁵
 "במוצאי יום-טוב הראשון של חג". שהרי, כיוון שאין⁴⁶
 חובה מיוחדת מן התורה על "שמחה יתירה" זו, מדוע⁴⁷
 ידחו עבודה את איסור עשיית המלאכה בחול-⁴⁸
 המועד⁴²? לכן קובע הרמב"ם שסידרו כל זאת בערב⁴⁹
 יום-טוב⁴³].

ז.

הסיבה להבדלים בקיום המצוה בין יהודים שונים

לפי זה יובן מהי הסיבה שבקיום מצוה סתמית זו⁵¹
 היו הבדלים בין יהודים שונים:⁵²
 כיוון ש"השמחה היתירה" איננה מצוה בפני עצמה,⁵³
 אלא תוספת והדגשה בחיוב המצוה של שמחת חג⁵⁴

ה.

"שמחה יתירה" של סוכות קשורה בשמחה של מצוה בכלל

בהמשך אומר³² הרמב"ם: "השמחה שישמח אדם¹
 בעשיית המצוה ובאהבת הא"ל שצוה בהן עבודה גדולה²
 היא... וכל המשפיל עצמו ומקל גופו... הוא הגדול³
 המכובד העובד מאהבה. וכן דוד מלך ישראל אמר³³
 ונלכותי עוד מזאת והייתי שפל בעיני..."⁵

וצריך להבין: מדוע מביא הרמב"ם ענין זה כאן⁶
 בהלכות לולב, בהמשך לדבריו על "שמחה יתירה" של⁷
 חג הסוכות? גם אם בכוונתו לצרף הלכה זו של שמחה⁸
 להלכה אחרת של שמחה, היה עליו להביא זאת⁹
 בהלכות יו"ט³⁴ מפני מספר סיבות: (א) הן קודמות (ב)
 השמחה שם היא כללית יותר (ג) ועיקר: בסוף ענין¹¹
 השמחה שם מדובר על שמחה בעבודת ה' בכלל, בדיוק¹²
 כמו כאן.¹³

מובן מכך, שלשמחה של מצוה בכלל יש קשר עם¹⁴
 "שמחה יתירה" של סוכות.¹⁵

ו.

השמחה היתירה היא תוספת בשמחת יו"ט, ולא מצוה נפרדת

ההסבר לכל זה:¹⁶

בכך שהרמב"ם מצטט את הפסוק "ושמחתם לפני¹⁷
 ה' אלקיכם שבעת ימים" כמקור ל"שמחה יתירה" בחג¹⁸
 הסוכות, הוא איננו מתכוון לומר שבתורה קיימת כאן¹⁹
 עוד חובה של "שמחה יתירה" בחג הסוכות, בנוסף²⁰
 למצות שמחה ביום-טוב, אלא כוונתו היא כדלהלן:²¹

כיוון שהתורה מדגישה את חובת שמחת יום-טוב²²
 לגבי חג הסוכות בבית המקדש, יותר מאשר בשאר²³
 ימים-טובים, בפסוק³⁵ "ושמחתם לפני ה' אלקיכם²⁴
 שבעת ימים", למרות שחובת שמחת יום-טוב כבר²⁵

(32) ה"ט.

(33) שמואל ב' ו, כב.

(34) פ"ו לאחר ה"כ.

(35) וראה יל"ש פרשתנו כאן (רמז תרנד): שלש שמחות כתיב בחג.

(36) ראה טז, יד.

(37) ומתורץ עפ"ז למה לא נמנה כמצוה בפ"ע אלא נכללת במצות

שמחת יו"ט (ראה לעיל הערה 9).

(38) עפ"ז מתורץ מה שיש להקשות לכאורה על כללות השמחה

דשמחת ביה"ש – הרי אין מערבין שמחה בשמחה (מק"ח, ב. ירושלמי

שם פ"א ה"ז. רמב"ם הל' יו"ט פ"ז ה"ז). וראה אנציקלופדיא תלמודית

בערכו. ואכ"מ.

(39) דאז הול"ל (בהלכה י"ב): מצוה לעשות שמחה יתירה במקדש

בחג הסוכות שנאמר ושמחתם גו'.

(40) ואולי זוהי ג"כ כוונת רש"י (דלעיל הערה 10) במ"ש "ואינה מן התורה אלא לחבב את המצוה" – היינו שאינו חיוב מן התורה, אלא "לחבב את המצוה" (י של תורה). וראה אנציק' תלמודית ע' "חובה מצוה ורשות" החילוקים בגדר רשות חובה ומצוה. וש"נ.

(41) להעיר ג"כ מרשב"א (דלעיל הערה 23): ובחליל של שואבה

שאינה חובה אלא שמחה יתירה.

(42) רמב"ם הל' יו"ט פ"ז.

(43) וראה בארוכה שיירי כנה"ג או"ח "לשונות הרמב"ם ז"ל" הל'

לולב כאן. ערוך לגר סוכה שם. [ושם – שהוא ע"ד שיטת הרמב"ם לענין

הקהל, עיי"ש]. ויומקן יותר עפ"י המבואר בפנים, ששמחת ביה"ש אינה

בגדר חובה.

25 (א) "אמר ר' יהושע בן חנניא כשהיינו שמחין שמחת
26 בית השואבה... לא טעמנו טעם שינה, דהוּוּ מנמנמי⁴⁸
27 אכתפי דהדרי" (=שהיו מנמנמים זה על כתפו של
28 זה). מהי מעלתו המיוחדת של ר' יהושע בן חנניא
29 (שבעבורה מספרת הגמרא מה הוא⁴⁹ אמר אודות
30 ההשתתפות בשמחת ביה"ש")?

31 מסופר בגמרא⁵⁰, שר' יהושע בן חנניא היה מתווכח
32 עם ה"סבי דבי אתונא" (=זקני אתונה), שהיו חכמים
33 גדולים, והיה מנצחם. כמו־כן מסופר בגמרא⁵¹, שלפני
34 הסתלקותו של ר' יהושע בן חנניא שאלו אותו חכמי בני
35 ישראל "מאי תיהי עַלְן מאפיקורוסין" (=מה יהיה עלינו
36 מן האפיקורסים?), והוא ענה להם בפסוק⁵² "אבדה עצה
37 מבנים נסרחה חכמתם", (ואיבעית אימא שענה להם
38 בפסוק⁵³ "ויאמר נסעה ונלכה ואלכה לנגדך"). רואים
39 מכאן שר' יהושע בן חנניא היה הגדול שבחכמי ישראל.

40 מכאן מסיק הרמב"ם ש"גדולי חכמי ישראל"
41 השתתפו בשמחת בית השואבה.

42 (ב) "אמרו עליו על רבן שמעון בן גמליאל כשהיה
43 שמח שמחת בית השואבה היה נוטל...".

44 כמסופר בגמרא⁵⁴ היה רשב"ג נשיא הסנהדרין,
45 שעליו נאמר "סנהדרין⁵⁵ גדולה ומנינם שבעים ואחד
46 וכו' הגדול בחכמה שבכולן מושיבין אותו ראש עליהן
47 והוא ראש הישיבה והוא שקורין אותו החכמים נשיא
48 בכל מקום..." – הנשיא הוא ראש הסנהדרין. מכאן⁵⁶
49 מסיק הרמב"ם שהסנהדרין⁵⁷ היו משתתפים בשמחת
50 בית השואבה.

1 הסוכות, מפני שהשמחה מודגשת בפסוק, כדלעיל, הרי
2 ענין זה של חיוב תלוי בהרגשת⁴⁴ כל אדם ואדם.
3 ולפיכך: שמחתם של בעלי הדרגות הגבוהות יותר
4 מתבטאת בכך ש"היו מרקדין ומספקין וכו'" ואילו "כל
5 העם האנשים והנשים" קיימו את שמחתם בכך ש"באין
6 לראות ולשמוע"⁴⁵.

7 לפי הסבר זה, ש"השמחה היתירה" איננה חיוב מן
8 התורה, אלא רק תוספת במצות שמחת החג, התלויה
9 בהרגשת האדם, יובנו (א) הסיבה לכך שכל הסוגים
10 הללו (גדולי חכמי ישראל... ואנשי מעשה) היו
11 מקיימים אותה, כי לכל אחד מהם יש יתרון שאין
12 לאחר, ולכן יש לו ענין מיוחד בחיוב המצוה. (ב)
13 המקור לכך שכל הסוגים המנויים השתתפו ב"עשיית
14 השמחה":

15 הגמרא, בבבלי³¹ ובירושלמי⁴⁶, מביאה מספר
16 תנאים בשמח ומספרת על מעשיהם או על דבריהם
17 בשמחת בית השואבה. ודאי השתתפו כל התנאים,
18 שהיו בבית־המקדש, בשמחת בית השואבה, אך
19 הגמרא מונה רק תנאים מסויימים אלה, מפני שהם
20 כוללים את כל סוגי המשתתפים בשמחת בית השואבה,
21 וכל אחד מהם הוא סוג מסויים מבין אלה ש"עושיין
22 אותה" (את "השמחה היתירה") כי דוקא אצל סוגים
23 אלו יש חביבות מיוחדת⁴⁷ למצוה.

ח.

דברי הגמרא על התנאים המסויימים, ומעלתם

24 הגמרא אומרת:

(44) כענין השמחה בעיקרה וביסודה. ולהעיר שגם ב"מ" מה"ת
שבכל מצונו כיו"ב, במצות אהבת ה' ויראתו שכא"א מחויב בהן אבל
כיון שהדרג* לבוא לקיומן הוא ע"י שיתבונן האדם כו' (עיי"ש) מובן
גדול החילוק שיש בכ"ז בבנ"א.
(45) שהרי זה ש"כולן באין לראות ולשמוע" פעל אצלם שמחה
כמובן, וכלשון הרמב"ם: "מרקדין כו' ומשמחין כו'" (ולא "שמחין").
(46) פ"ב ה"ד.

(47) בסגנון אחר: הודעת שט בעל המאמר – לימוד ודין הוא בגדר
השמחה. ודוחק גדול לומר שאין אופני השמחה ותוכן דיבורם אתי
להשמיענו והשם בא רק כטפל להדגיש שאף שהלל ענותן ה' בכ"ז אמר
אם אני כאן הכל כאן (ולהעיר ש"הוא ה' אומר (רגיל לומר – לאו דוקא
בשמחת ביה"ש) אם אין לי מי ליי**). ועד"ז בהשאר.
(48) י"ל (עכ"פ – לחדודי) שמכאן מקור לאלה שאין ישנים
בסוכה***, כי לכאורה גם מנמנמי, שינת ארעי צ"ל בסוכה (סוכה כו',
א. רמב"ם ה"ל סוכה פ"ו ה"ו. טוש"ע אור"ח סתרל"ט ס"ב. שו"ע אדה"ז
שם ס"ז), ופשטות הלשון כאן משמע שהיו מנמנמי חוץ לסוכה. וראה
תשב"ץ ח"א ס' ק.

(*) רמב"ם ה"ל יסודות פ"ב.

(**) אבות פ"א מ"ד.

(***) השקו"ט עפ"י הלכה, ראה בארוכה לקו"ש חכ"ט ע' 211 ואילך.

(49) שהרי ט"ב עמדו ונהגו כמותו, וכלשונו: "אכתפי דהדרי".

(50) בכורות ח, ב.

(51) חגיגה ה, ב.

(52) ירמ' מט, ז.

(53) וישלח לג, יב.

(54) שבת טו, א. – שהרי המדובר בזמן שביהמ"ק ה' קיים, ברשב"ג

הזקן (סה"ד בערכו. יעב"ץ סוכה שם).

(55) רמב"ם ה"ל סנהדרין פ"א ה"ג.

(56) אף שגם ריב"ח ה' חבר סנהדרין – אב"ד (ב"ק עד, סע"ב. סנה

יז, ב), מ"מ אין לומר ששמו נזכר מצד היותו בסנהדרין, כי א"כ מאי

קמ"ל בהזכרת שם רשב"ג. ועכצ"ל דריב"ח מלמדנו סוג גדולי חכמי

ישראל ורשב"ג – (ראש) סנהדרין.

(57) ואין לומר שרק ראש סנהדרין צריך לשמוח – כי א"כ אינו אלא

חד בדרא ופשיטא שמשחתף בשמחת ביה"ש. וראה גם לקמן הערה 74.

ולכן מסתבר שהוא מצד היותו אחד משבעים ואחד שבסנהדרין, דגם

ראש הסנהדרין הוא חלק מהסנהדרין (משא"כ ראש ישיבה ותלמידיו –

דהם ב' סוגים. וראה לקמן הערה 61).

התשובה על כך היא: "היה משתבח בקפיצותיו" 26 – הוא עצמו התהלך בקפיצותיו⁶², וכאשר מדברים על מעלות עצמיות, צריך לדבר באופן שימנע חשד אצל הזולת, או הרגשת גאווה עצמית. לכן הוא מכנה את עצמו בלשון של "היפך הכבוד"⁶³. בדומה למסופר⁶⁴ על ר' יוחנן בן זכאי, שבדברו על עצמו אמר "אלמלא הטיח בן זכאי את ראשו" – הוא לא קרא לעצמו בשמו⁶⁵, אלא רק כבן, בשמו של אביו.

י.

הסיבה לכך שהרמב"ם אינו מונה "בעלי תשובה"

הרמב"ם אינו מונה "בעלי תשובה" כי הוא סובר שהברייתא איננה מוסיפה על המשנה, אלא מפרשת ומפרטת - כדרך הברייתות - את הכתוב במשנה בקיצור⁶⁶. הסוג "חסידים" המוזכר במשנה, כולל גם חסידים מלכתחילה וגם "בעלי תשובה". והוא עקבי בשיטתו: רש"י⁶⁷ מפרש "כלל" חסיד הוי חסיד מעיקרו, ולפי זה אי אפשר לומר שגם "בעלי תשובה" נכללים כאן. אך הרמב"ם פוסק בהלכות דעות⁶⁹: "ומי שהוא מדקדק על עצמו ביותר ויתרחק מדעה בינונית מעט לצד זה או לצד זה נקרא חסיד" – והתנהגות כזו יכולה להמצא הן אצל צדיק וחסיד מעיקרו, והן אצל "בעל תשובה"⁷⁰. לפיכך הוא סובר ש"חסידים" שבמשנה⁷¹ כוללים גם "בעלי תשובה". מסיבה זו אין הרמב"ם מזכיר את הסוג של "בעלי תשובה" בנפרד, אלא כותב "חסידים" סתם, וכולל בכך גם חסידים מלכתחילה, וגם "בעלי תשובה".

(ג) "אמרו עליו על הלל הזקן כשהיה שמח בשמחת בית השואבה אמר...". הגמרא מדייקת ומכנה אותו כאן בכינויו "הלל הזקן", למרות שבמספר מקומות איננו מוזכר התואר "זקן". ניתן, אפוא, ללמוד מכך שהוא היה שמח ומשמח בשמחת בית השואבה מפני מעלתו כאחד מן ה"זקנים". מכאן מסיק הרמב"ם ש"זקנים"⁵⁸ השתתפו בשמחת בית השואבה.

ט.

בן־יהוצדק ולא רבי יהושע בן־יהוצדק

(ד) בירושלמי מוזכר תנא נוסף: "בן יהוצדק היה משתבח בקפיצותיו". סיפור זה מובא כדי ללמד, וברור שאינו בא לומר דברים סתומים. – הכוונה כאן היא לגדול בישראל בזמן שבית־המקדש קיים, שמדובר עליו במקום אחר. ואכן, ברשימות התנאים מוצאים את רבי שמעון בן יהוצדק⁵⁹. אודותיו אין מוצאים מעלה מיוחדת שחז"ל מספרים עליה, ומוכרח לומר שמעלתו מתבטאת בשמו: רבי שמעון. על התואר "רבי" כתוב בתוספתא⁶⁰: "מי שיש לו תלמידים קורין אותו רבי". פירושו של דבר הוא ש"רבי שמעון בן יהוצדק" היה ראש ישיבה. מכאן מוכיח הרמב"ם שראשי ישיבות⁶¹ היו משמחים בשמחת בית השואבה. לכאורה, אפשר לשאול על האמור לעיל: כיצד ייתכן לומר שהירושלמי מזכיר את ר"ש בן יהוצדק מפני תוארו "רבי", בעוד שהירושלמי מכנה אותו כאן בשם "בן יהוצדק", ולא "רבי שמעון בן יהוצדק"?!

(58) אף שהי' ג"כ נשיא (שבת טו, א. פסחים סו, א. ועוד) – מ"מ, נזכר כאן להיותו "הלל הזקן", ככפנים. ועוד: נשיא (סנהדרין) כבר למדנו מרשב"ג, כנ"ל בפנים.

(59) ראה סדר הדורות בערכו – שלדעת ספר היוחסין הי' ר"ש בן יהוצדק בזמן דר' טרפון. אבל בסה"ד שם פריך עליו, ומסיק שהתנא ר"ש בן יהוצדק הוא רבו דר' יוחנן (כמ"ש בתוס' נדה י, ב), עיי"ש בארוכה, ואשר י"א דשלשה ר"ש ב"י הוי. ועצ"ע.

(60) סוף עדיית. הובא באגרת רב שרירא גאון – נעתק בערוך ע' אביי. ובסנהדרין (מא, ריש ע"ב): "כי הוה למד בן זכאי הוה קרי ל' כו' כי הוה לימד הוה קרי ל' רבן יוחנן בן זכאי". ובכ"מ מבואר שהתואר "רבי" ניתן בקבלת סמיכה – וראה אגרת רש"ג שם. חסדי דוד לתוספתא שם. ואכ"מ.

(61) אין ללמוד סוג זה מרשב"ג שהי' נשיא, ונשיא הוא "ראש הישיבה" (רמב"ם שם) – כי הכוונה בזה לראש דשיבה זו דסנהדרין וכיו"ב (חברים ובערך זל"ז, ואחרי רבים להטות וכו'), משא"כ ראש ישיבה ותלמידים – תלמידי, כמובן.

(62) ובפני משה שם: "משתבח בעיני הוראים" (בקרוב העדה שם:

"הי' משבחין אותו". ואולי היתה לו גירסא אחרת בירושלמי*).

(63) ואף שאי"ז מדברי ר"ש בן יהוצדק עצמו כ"א דבעל הסוגיא (משא"כ בנידון ריב"ז דלקמן בפנים) – מ"מ מדייק בירושלמי לכתוב "בן יהוצדק" לאשמעין דכאשר "משתבח" צ"ל גם דיבור באופן של היפך הכבוד.

(64) ברכות לד, טע"ב.

(65) ואין לומר שזה הי' קודם שהיו לו תלמידים שאז נק' בפי כל "בן זכאי" (ראה הערה 60) – כי הרי הי' זה כאשר "ר"ח בן דוסא שהלך ללמוד תורה אצל ריב"ז".

(66) ראה פיה"מ להרמב"ם בהקדמתו ד"ה אחרי כן.

(67) בסוגיא ד"ה אלו חסידים.

(68) ולא רק חסידים שנאמר בברייתא.

(69) פ"א ה"ה. וראה נדה יז, א ובתורה"ה שורפן.

(70) ראה ב"ק קג, ב: והודו הוי חסיד. וראה ג"כ ספר חסידים בתחילתו.

(71) משא"כ ברייתא שמפורש ג' סוגים: חסידים אנשי מעשה ובע"ת.

יא.

מִן הַקֵּל אֶל הַכֶּבֶד

- 1 לאור זה יובן למה מבאר הרמב"ם את המעלה של
- 2 שמחה של מצוה בהמשך לשמחת בית השואבה:
- 3 כיוון ששמחת בית השואבה היא תוספת לשמחת
- 4 יום-טוב, מפני חביבות המצוה של שמחת יום-טוב,
- 5 יוצא שזוהי, בעצם, מהותה של שמחת מצוה בכלל⁷²,
- 6 שהיא תוספת לעיקר עשיית המצוה – "שישמח אדם
- 7 בעשיית המצוה ובאהבת האל שצוה בהן".
- 8 ועוד: לשמחת מצוה בכלל יש תוצאות נעלות יותר
- 9 משמחת בית השואבה, כיוון שבשמחת בית השואבה
- 10 נמצא היהודי בלא-הכי במצב של שמחה, וודאי לא
- 11 בעצבות, ולכן אין קושי ביצירת תוספת במצב זה,
- 12 ואילו בשמחה של מצוה בכלל, הנדרשת לגבי כל
- 13 מצוה, ובכל יום, בכל מצב שיהודי שרוי – זוהי,
- 14 "עבודה גדולה".
- 15 לכן מביא הרמב"ם כדוגמא את דוד המלך שהיה
- 16 "מפזז ומכרכר לפני ה'..."⁷³ כדי להצביע עד כמה
- 17 צריכה להיות השמחה בכל המצוות⁷⁴, למרות שקשה
- 18 לעשות זאת.
- 19 לפי זה הולך הרמב"ם מן הקל אל הכבד: בתחילה
- 20 הוא כותב על שמחת יום-טוב בכלל ("כל המועדות
- 21 מצוה לשמוח בהן"), אחר-כך הוא מדבר על השמחה
- 22 בחג הסוכות, שהיא נעלית יותר, ובאה מפני חביבות

המצוה, ואחר כך הוא דן בשמחה של מצוה בכלל,²³
שהיא קשה יותר – "עבודה גדולה".²⁴

יב.

ההוראה

- 25 זוהי גם הוראה בנוגע לעבודה בפועל: יהודי עלול
- 26 לחשוב: אמנם בימי "זמן שמחתנו" הוא יכול להגיע
- 27 למצב של שמחה, אך כיצד הוא יוכל להביא את עצמו
- 28 לשמחה גם לאחר הזמן המיוחד לשמחה, "יומין
- 29 זכאין"?
- 30 אומר על כך הרמב"ם, שרק לאחר שמחת בית
- 31 השואבה מתחילה "עבודה הגדולה" של שמחת מצוה.
- 32 כי תמיד, ואפילו בימות החול, קשור כל צעד של
- 33 יהודי, בעבודת ה'. זוהי מצוה פשוטה, ש"כל מעשיך
- 34 יהיו לשם שמים"⁷⁵, ו"בכל דרכיך דעהו"⁷⁶, ולכן צריך
- 35 הוא לעשות זאת בשמחה, כמו שנאמר⁷⁷ "עבדו את ה'
- 36 בשמחה".
- 37 אמנם, חז"ל⁷⁸ אומרים "אסור לאדם שימלא שחוק
- 38 פיו בעולם-הזה", אך למרות זאת ברור ששמחה של
- 39 מצוה היא, אדרבה, הכרחית, ודוקא היא גורמת לענין
- 40 השחוק⁷⁹ למעלה, עד אשר "יושב בשמים ישחק..."⁸⁰
- 41 – ישחק לכל הרוצים לענות את עם ישראל, ועד לקיום
- 42 היעוד "אז ימלא שחוק פיננו" – בביאת משיח צדקנו
- 43 בקרוב ממש.

(משיחות שמחת ביה"ש תשי"ט ותש"כ,
שבת בראשית (התנודות ב') תשל"א)

מכיון שאין מלך אלא אחד, עכצ"ל (כנ"ל הערה 57) שכוונת וראיית
הירושלמי היא לא לענין שמחת ביה"ש (שאין בזה הוראת טוג), כ"א

לשמחה של מצוה בכלל.

(75) אבות פ"ב מ"ב.

(76) משלי ג, ו.

(77) תהלים ק, ב.

(78) ברכות לא, א.

(79) ראה זח"ג תצוה קפד, ב. מאה שערים יז, ב (אגרות קודש

אדמו"ר הצ"צ ע' שכה"ו).

(80) תהלים ב, ד.

(72) ועייג"כ קרית ספר על הרמב"ם כאן: "אע"פ שכל המועדות..
בחגה"ס היתה שמחה יתירה.. ומצוה להרבות בשמחה זו שהשמחה
שישמח אדם בעשיית המצוה.. עבודה גדולה היא".

(73) ש"ב ו, טז.

(74) בירושלמי הובא ענין זה דרדו בהמשך לשמחת ביה"ש (אבל
ברמב"ם הוא בהמשך לשמחה של מצוה בכלל, וכדמוכח בקראי שם דקאי
בהבאת הארון כו). ועפ"י הנ"ל בפנים – ששמחת ביה"ש הו"ע אחד עם
שמחה של מצוה בכלל – מתורץ זה שבירושלמי בא הוא בהמשך
לשמחת ביה"ש.

ולהוסיף: עפ"י הנ"ל – שאלה שזכרו בש"ס ששמחו בשמחת
ביה"ש הוא בכדי ללמוד מכאור"א מהם טוג בבני" ששושן השמחה – הרי

ז' 10 פעמים, יוסף ו' פעמים, זהו חז"ל¹¹ מפעלות הוי' אשר שם¹² שמו"ת.

לקוטי לוי יצחק, הערות לזהר בראשית עמוד טו

בראשית לג, יח: וַיָּבֹא יַעֲקֹב שָׁלֹם עִיר שָׁכֵם אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנָעַן כְּבֹאֹא מִפְּדַן אֲרָם וַיַּחַן אֶת־פָּנָיו הָעִיר:

עג

"שָׁלֹם" ר"ת "שופר לֹלֵב מַגִּילָה" והם ס"ת "רבה", רמז לגזירה ד"רבה" כשחל בשבת (ר"ה כט): שְׁמָא יַעֲבִירֵנוּ ד' אֲמוֹת בְּרַה"ר וכו'

יום טוב של ר"ה שחל להיות בשבת במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה.

[ובגמרא] מנה"מ... מדאורייתא מישרא שרי ורבנן הוא דגזור ביה כדרכה, דאמר רבה הכל חייבין בתקיעת שופר ואין הכל בקיאין בתקיעת שופר, גזירה שְׁמָא יַטְלֵנוּ בִּידוֹ וילך אצל הבקי ללמוד ויעבירונו ד' אמות ברשות הרבים, והיינו טעמא דלולב והיינו טעמא דשופר.

ראש השנה כט, ב

גזרה דרבה בתקיעת שופר הוא מצד השכחה, שְׁמָא יַשְׁכַּח ויעבירונו ד' אמות ברשות הרבים, והיינו טעמא דלולב, והיינו טעמא דמגילה.

וסימנך ויבא יעקב שלם עיר שכם, שלם ר"ת שופר לולב מגילה.

וכתיב שם עיר שכם, ששכם כתפין חיצוניות ואחוריים¹³ הוא בחי' שכחה, עיין בלקוטי תורה בד"ה¹⁴ ואהי' אצלו אמון, ובתניא¹⁵ בד"ה דוד זמירות קרית להו, הובא שם, רומז שבאלו הג' יתכן שכחה.

והאומר שיש שכחה בהם הוא רבא, שהוא הסופי תיבות דשופר לולב מגילה, ודו"ק.

לקוטי לוי יצחק, אגרות קודש עמוד רסב

10) ראה תורת מנחם התועדויות ה'תשמ"ז שם. ה'תשמ"ח חלק ג' עמוד 210.

11) תהלים מו, ט. פירוש: חז"ל אותיות ו, ז, ח, רמז למספר "שמות" הוי', יוסף (בג"י ו' פעמים), יעקב (בג"י ז' פעמים) יצחק (ח' פעמים) וד"ל. [ראה ברכות ז, ב: "אל תקרי שְׁמוֹת אלא שְׁמוֹת"].

12) עיין בפנים בלקוטי לוי יצחק, הרמז שמו"ת ר"ת שנים מקרא ואחד תרגום, אחד תרגום — בעשרת ימי תשובה (יצחק), שהו"ע הנסירה, ושנים מקרא — יעקב ויוסף, ע"ש. (ראה לעיל סימן טז ובהערה שם 17).

13) ראה גם אור התורה נ"ך (כרך ב') עמוד א'פה. לעיל סימן סג. ועוד.

14) לקוטי תורה פרשת במדבר יח, ג.

15) עמוד קסא, א.

בראשית לג, יז: וַיַּעֲקֹב נִסְעָ* סִכְתָּה וַיָּבֵן לוֹ בֵּית וַלְמֻקְנָהּוּ עָשָׂה סִכְתָּה עֲלֵיָן קָרָא שִׁסְיָהֻמָּקוֹם סִכְתָּה:

עב

רמזים, יעקב בחי' סוכות, יוסף בחי' שמיני עצרת וכו'

ויעקב נסע סכתה, סוכות בחי' יעקב¹ כו'.

יעקב הוא תפארת², ושמיני עצרת³ בחי' יוסף⁴, יסוד, שאז⁵ ולא עמד איש אתו בהתועד יוסף אל אחיו. עיין בזוהר ח"א דף רח⁶ ריש עמוד ב ע"ש.

והיינו יצחק⁷, גבורה, בעשרת ימי תשובה.

יעקב, בסוכות.

יוסף, בשמיני עצרת.

ומספרם, כ"א⁸ פעמים הוי', יצחק ח"י⁹ פעמים, יעקב

(* ראה לעיל סוף סימן עא, טעם דתיבת "סכתה" סכת" חסר ואו, ותיבת "סכות" מלא ו'.

1) ראה זהר ח"ג דף רנו, ב. לקוטי תורה נח, א. לעיל סימן עא.
2) ראה עץ חיים שער תיקון הנוקבא (שער ל"ד פ"ה) כלל יט. תורה אור פ' נח יא, א. לקוטי תורה ואתחנן ה, ב. לעיל סימן טז הערה 6.
3) ראה הערה 4. לקוטי שיחות חלק ג' עמוד 831 ואילך. לקמן סימן קנו.
4) ביוסף, יוסף הוא בחי' יסוד. ראה זהר חלק א' דף נט, ב "יוסף בגין דנטיר ל' לברית זכה דאקרי צדיק". וראה בתורת לוי יצחק חידושים וביאורים בש"ס עמוד רנג, וז"ל: "יוסף — יסוד, ה' לו נסיון עם פוטיפר, והנסיין ה' בזנות שהוא באבר היסוד ע"ש. ובהערות על ספר בראשית עמוד רפד "שיוסף בחי' יסוד מספרו ו' פעמים הוי' כי הוא המדה השישית". וראה בתורת מנחם התועדויות ה'תשמ"נ ח"ד שיחות ש"פ בלק עמוד 15 ובהערה 21 וז"ל: "שיוסף הוא בחי' יסוד דאצילות, שענינו הוא להביא ולהמשיך בחי' אצילות (האבות) בבי"ע.

— ראה ביאורי הזהר ויחי כט, ד ואילך. אור התורה ויחי תתקצ"א א ואילך. תתשכ"א א ואילך. תורת מנחם — ספר המאמרים מלוקט חלק ד' עמוד קז ואילך. ע"ש. לעיל סימן מד.

5) בראשית מה, א.

6) וז"ל: בהתועד יוסף אל אחיו, בזמנא דקודשא-ברך-הוא הוה מתחבר בהו בישראל (בזמן שהקב"ה בא להתייחד עם ישראל) בגין דאינן נטלי בלחודיהו (לפי שהם לבדם נוסעים עם השכינה), ולא חיבורא דעמין בהדיהו (ואין חיבור של שאר עמים עם ישראל), בגין כך (בשביל זה, אומר הכתוב) ביום השמיני עצרת תהי' לכם, דהא בזמנא דא איהו קדשא בריך הוא בלחודי בחבורא חדא עם ישראל (כי בזמן של עצרת הקב"ה הוא לבדו בחבור אחד עם ישראל וכו').

ראה גם לקמן סימן קנו. קנו. דיוסף שהי' יפה תאר הוא ע"ד מלך השמיני הדר, והיינו שמיני עצרת, ולהדר יש אשה מהיטבאל הוא היחוד דשמיני עצרת.

7) יצחק בחי' גבורה: ראה פרדס שער (כג) הכינויים פרק ד. מאמרי אדמו"ר הזקן פרשויות התורה חלק ג' עמוד תקפ. וש"נ. תורת חיים בראשית עמוד קמז, ג. ד. ועוד.

8) "יצחק" (208) בגי' ח' פעמים הוי' $(26 \times 8) = 208$, יעקב (172) בגי' ז' פעמים הוי' $(26 \times 7) = 172$, "יוסף" (156) בגי' ו' פעמים הוי' $(26 \times 6) = 156$. סך הכל כ"א (21) פעמים הוי'. ע"ש.

9) ראה תורת מנחם התועדויות ה'תשמ"ז חלק ב' עמוד 100. חלק ג' עמוד 203. 207. 210. חלק ד' עמוד 106.

מתוך הספר ילקוט גאולה ומשיח – פרשת אמור

ותקנה זו עם כל התקנות כו', י"ל טעם, דבאמת הא יש חשש בל תוסיף בהך תקנה שיטול לולב בכל הימים, אך י"ל דהוה כמו שלא בזמנו עי' עירובין דף צ"ו וכ"מ ורש"י סוכה דף כ"ז ע"א ד"ה והאמר ר"א כו' ע"ש, אך בזמן המקדש כיון דבירושלים מצוה כל ז' אז בגבולין הוה כמו בזמנו ועובר על בל תוסיף ולכן כשיבנה יבטל זה.

צפנת פענח על הרמב"ם

ג. במסכת פסחים ה. תנא דבי ר' ישמעאל שלשה ראשון (שביתת הרגל דפסח, ושביתת הרגל דחג, ונטילת לולב), זכו לשלשה ראשון, להכרית זרעו של עשו, לבנין בית המקדש, ולשמו של משיח ע"ש.

ע"י הד' מינים שבלולב זוכים למשיח שנאמר בו ד' פעמים רוח...⁸, ודקדוק הלשון לשמו של משיח, לשמו דוקא, ולא אמר למשיח, או לביאת המשיח, י"ל כי הנה יש ד' שמות למשיח, כדאיתא בסנהדרין דף צ"ח, דבי ר' שילא אמרי שילה שמו שנאמר עד כי יבוא שילה, דבי ר' ינאי אמרי ינון שמו שנאמר אשר לא אתן לכם חנינה, ויש אומרים מנחם בן חזקי' שמו שנאמר כי רחק ממני מנחם משיב נפשי (וראי' על בן חזקי' י"ל כי ר"ת מנחם משיב נפשי גימט' חזקי' וס"ת גימט' בן). הרי שיש ד' דעות בשמו איך הוא וכו'.

וכל הדעות אמת הם, ואלו ואלו דא"ח, וכל הד' שמות נרמזו בשם משיח, שהוא ר"ת מנחם, שילה, ינון, חנינה. וזהו שנאמר לשמו של משיח, לשמו דוקא, היינו שבשכר נטילת הד' מינים שבלולב שביום הראשון, יזכו להד' שמות של משיח, שנקרא ראשון.

וי"ל אות מ' דמשיח, מנחם, הוא בחי' יסוד, כי יסוד הוא המנחם למל' (ופי' בן חזקי', היינו כי אימתי אעיל יסוד במל', שהוא מנחם אותה, כד איהו בתוקפי' כמ"ש במאו"א מע' איתן ע"ש, וע"ש במע' בועז⁹ ע"ש, וזהו בן חזקי', שחזקי' פירושו תוקף) היינו לנגד הלולב שהוא בחי' יסוד.

אות ש' דמשיח, שילה, הוא לנגד חג"ת, כי הג' קוין שבש' רומזים על חג"ת, והיינו לנגד הג' הדסים שרומזים על חג"ת, וכן כל הדס הוא משולש.

אות י' דמשיח, ינון הוא לנגד מל' כי מל' היא נקודה א' בסוד שרש, כמו אות י', וכן אם האות י' ר"ת הוי' כמ"ש הוי' צדקנו, הנה הוא שם הוי' דב"ן¹⁰ דמל', שזהו צדקינו, מל' הנק' צדק, כמא' צדק מל' קדישא, והיינו לנגד אתרוג שרומז על מל' ואתרוג טעם עצו ופריו שוה, היינו שם ב"ן דמל', שהפשוט והמלוי הוא שוה¹², זהו עצו ופריו שוה. או

המשך בעמוד קצח

8) כמו שכתבו נחמה עליו רוח ה', רוח חכמה ובינה, רוח עצה וגבורה, רוח דעת ויראת ה'.

9) וז"ל: איתן נק' היסוד כי לא עאל בימא אלא כד איהו בתוקפי', ונה"י נק' איתנים.

10) וז"ל בא"ד: גס בועז נק' יסוד ע"ש שבי' ע"ש ותוקף כד עאל בימא.

11) פי' שם הוי' במילוי כזה: יוד, הוה, וו, הה בגי' ב"ן (52).

12) דהפשוט הוא י-הו"ה = 26, והמילוי הוא אותיות וד, ה, ו, ה - (גם כן בגי' = 26, דהפשוט והמילוי שוין).

כג, כד – דבר אל בני ישראל וגו' בחודש השביעי באחד לחודש יהיה לכם שבתון זכרון תרועה מקרא קודש

א. ידועה הקושיא' על הדין שאין תוקעין בשופר ביום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת, משום גזירה דרבה, שמא יעבירונו ד' אמות ברשות הרבים - הרי בזמן הזה שאין לנו רשות הרבים (כפי שפוסק רבינו הזקן¹, ועוד כמה אחרונים שלפניו ושלאחריו²), לא שייך הטעם דשמא יעבירונו כו', ואם כן, צריכה להתבטל הגזירה, כידוע הכלל³ שכאשר נאמר טעם הגזירה, הרי זה באופן שכאשר בטל הטעם אזי בטלה הגזירה?

והתירוץ לזה⁵ - דכיון שמהרה יבנה המקדש, ואז תהי' גם רשות הרבים, לכן אין תוקעין במדינה בראש השנה שחל בשבת, כדי שלא יאמרו אשתקד תקענו בראש השנה שחל בשבת, ובמילא יכולים גם עתה לתקוע בשבת. והענין בזה (שבזמן הזה אין רשות הרבים, וכשיבנה בית המקדש יהי' רשות הרבים) ברוחניות - שרשות הרבים ענינו "טורי דפרודא"⁶, וכיון שבזמן הזה אין בכחנו לברר גם "טורי דפרודא", לכן אין רשות הרבים; מה שאין כן לעתיד לבוא, שאז יהי' תוספת כח בקדושה, באופן ד"ופרצת ימה וקדמה גו"⁷, אזי יוכלו לנצח ולברר גם את ההעלם ד"טורי דפרודא".

תורת מנחם התוועדויות ה'תשס"ו ח"ב ע' 265

כג, מ - ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפות תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל ושמתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים

ב. יג. מצות לולב להנטל ביום ראשון של חג בלבד בכל מקום ובכל זמן ואפילו בשבת שנאמר ולקחתם לכם ביום הראשון, ובמקדש לבדו נוטלין אותו כל יום ויום משבעת ימי החג שנאמר ושמתם לפני ה' אלקיכם...

טו. משחרב בית המקדש התקינו שיהיה לולב ניטל בכל מקום כל שבעת ימי החג זכר למקדש, וכל יום ויום מברך עליו אשר קדשנו במצותיו וצונו על נטילת לולב מפני שהיא מצוה מדברי סופרים, ותקנה זו עם כל התקנות שהתקין רבן יוחנן בן זכאי משחרב בית המקדש כשיבנה בית המקדש יחזרו הדברים לישן.

רמב"ם הלכות לולב פרק ז' הלכה יג, טו

(1) ראה שו"ת בשמים ראש ששנ"ט. שואל ומשיב מהדו"ק ח"א סק"א. יהודה יעלה (להרי' אסאד) או"ח ספ"ז. מהרש"ם ח"ג סקפ"ח. הובאו ב"המועדים בהלכה

(לרש"י זעווין) ראש השנה ע"ג.

(2) שו"ע או"ח ששנ"ה ס"א-ב.

(3) ראה מג"א (סק"ז) וט"ז (סק"ו) שם. וראה גם משנ"ב שם (סקכ"ג) ובבאור הלכה.

(4) ראה בהנמקן בשד"ח כללים א' אות לד.

(5) ראה גם שו"ת מהרש"ם שם.

(6) ראה נתיא ספ"ג. ובכ"מ.

(7) ויצא כח, יד.

♦ יום ראשון י"א אייר ♦

כא (א) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אֲמַר אֶל־הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אֹהֲרֶן וְאִמְרַת אֱלֹהִים לִנְפֹשׁ לֹא־יִטְמָא בַּעֲמִיּוֹ:

כ"א אָמַר אֶל־הַכֹּהֲנִים • (יבמות פ"ה, ת"ס): אָמַר וְאִמְרַת, לְהַזְהִיר גְּדוּלִים עַל הַקְטָנִים. **בְּנֵי אֹהֲרֶן** • (קידושין לה) יְכוּל חֲלָלִים? תִּלְמוּד לומר: הַכֹּהֲנִים. **בְּנֵי אֹהֲרֶן** •

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פ לקוטר שיחות כרך 1 עמוד 151, חלק כו עמוד 165 – מתוך 'לקראת שבת')

להזהיר ולהאיר על הקטנים

בתחילת פרשתנו, נאמר "אמר אל הכהנים גו ואמרת אליהם". ופירש רש"י "אמר ואמרת, להזהיר גדולים על הקטנים". ויש לפרש בדרך הרמז, דהא דנקט רש"י הלשון אזהרה דוקא, שאזהרה היא גם מלשון זוהר נאור (עיין בספר המאמרים תש"ח לאדמו"ר מוהרי"צ נ"ע, ע' 240). ובזה נרמז שאופן ההשפעה והלימוד שמולמדים הגדולים את הקטנים, צריך להיות בדרך של קירוב והארת פנים. וענין זה מרמז גם בכך שלשון הכתוב הוא - "אמר אל

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך 12 עמ' 61)

בית-דין על הכהנים". ולפי זה קשה: למה אין לפרש ש"ואמרת אליהם" קאי על בית-דין? אבל כיון שנאמר "אל הכהנים", מובן ש"אליהם" מתייחסת להם: הכהנים הגדולים מזוהרים לשמור על הכהנים הקטנים.

להזהיר גדולים על הקטנים (רש"י כא, א)

התבונן "אל הכהנים" בדבור-המתחיל נראות כמיתרות לכאורה. ויש לבאר, דהנה להלן נאמר "וידבר משה אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל", ורש"י מפרש "להזהיר

כלי יקר – עוז והדר

כא (א) אָמַר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אֹהֲרֶן וְאִמְרַת אֱלֹהִים. וְכִי עדין לא ידענו שהכהנים בני אהרן הם, מה תלמוד לומר **בני אהרן**. גם כפל האמירה צריך באור. והקורב אלי לומר בזה, ש"אהרן קדוש ה'" (תהלים קט ה) היה מקור הקדשה וממנו נמשכה הקדשה גם לבניו, אף לא היו כמותו בכל צד כי היו רחוקים ממקור הקדשה. על כן אהרן שהיה מקור הקדשה לא התיר לו לטמא לשום קרוב אפילו לאב ואם, וכן כל כהן גדול מוזהר דומה לו מכל צד, שהוא מקבל שפע הקדשה בעצם וראשונה מקדשה ראשונה יתברך, כמו שנאמר (פסוק יב) **כי נזר שמן משחת אלהיו עליו, נזר** לשון הפרשה, ורצה לומר שהפרש

משחת אלהיו ונתן עליו, לא על ידי אמצעי: **אבל** בני אהרן שקבלו הקדשה באמצעות אהרן לצדדין קתני, כי מצד עצמם אין בהם קדשה, ומצד היותם **בני אהרן** יש בהם קדשה, על כן דינם חלוק, כי מצד חלק הקדשה שקבלו אין להם לטמא למתים הרחוקים, ומצד שהם רחוקים קצת מן מקור הקדשה התיר להם לטמא לקרובים: **על כן** כפל האמירה, כי אמירה ראשונה **אמר אל הכהנים בני אהרן**, מצד היותם 'בני אהרן' דבקה בהם הקדשה באמצעות אהרן על כן ראוי לצוות להם **לנפש לא יטמא בעמיו**. **ואמרת אליהם**, הינו אמירה

שניה מצד עצמותם, שאין בעצמותם כל כף קדשה יתירה, כי זה רמזו במלת **'אליהם'** באלו לא היו בני אהרן, ולפיכך ראוי לצוות להם צווי **פי אם לשאר** (פסוק ב), שמותר להם לטמא לקרובים: **דבר** אחר הדף זה ממש, לומר להם אמירה ראשונה שדבקה בהם הקדשה מצד היותם **בני אהרן** שהיה מקור הקדשה, **ואמרת אליהם** מצד עצמם, שאף אם לא היו 'בני אהרן' מכל מקום מאחר שהם משרתי אל חי אין נכון להם שייטמאו **פי אם לשאר הקרב אליו**, כי ידיו לעבד להיות כרבו' (ברכות נח), כי גם השם יתברך מתעסק בקרוביו כמו שנאמר (דברים לו א) **'ויקרב אתו בגיא'**, והינו קרובי השם יתברך: תורה ב

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות, כרך כ, עמוד 158)

(טו) שֶׁלִּשְׁוֹן הָרַע "קָטִיל תְּלִיתָאִי" (הַמְסַפֵּר, הַשּׁוֹמֵעַ וְהָאֶדָם שֶׁעֲלִיו מִדְּבָרִים) - עַל־אֶחַת־כֶּמֶה־וְכֶמֶה שֶׁהַדְּבוּר בְּשִׁבְחוֹ שֶׁל הַזּוֹלַת מְגַלָּה אֶת הַטּוֹב שָׁבוּ.

הַהוֹרָאָה מַשֵּׁם פֶּרֶשְׁתָּנוּ - אָמֹר - בְּעֵבֻדֹת ה': אָמֹר, תִּרְבֶּה בְּאֻמִּית דְּבָרֵי שִׁבַּח וְלִימוּד זְכוֹת עַל כָּל יְהוּדֵי בְּאֶשֶׁר הוּא. וְהָרִי הַדְּבָרִים קֶל־וְחוֹמֶר: אִם הַדְּבוּר בְּגִנוּתוֹ שֶׁל הַזּוֹלַת מְעוּרָר וּמְגַלָּה אֶת הָרַע שָׁבוּ, שֶׁלֹּכֶן אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (עֲרִיכָן

(ב) **כִּי אִם־לְשִׁאֲרוֹ הַקָּרֵב אֱלֹיו לְאִמּוֹ וּלְאָבִיו וּלְבָנוֹ וּלְבִתּוֹ וּלְאֶחָיו:**

ב אֶלֶהֵן לְקָרִיבָה דְּקָרִיב לָהּ לְאִמָּהּ וּלְאָבִיהָ וּלְבָרָהּ וּלְבָרְתָהּ וּלְאֶחָוִיהָ:

נ"י • **כִּי אִם־לְשִׁאֲרוֹ •** (ת"ט) אֵין "שִׁאֲרוֹ" אֶלָּא אֶשְׁתּוּ.

כלי יקר – עוז ודוד

וּמִפְרִנְס אוֹתוֹ, עַל כֵּן הוֹצִיא הַמּוֹזֵן בְּלִשְׁוֹן **שִׁאֲרוֹ**, שֵׁשׁ בְּמִשְׁמַעְתּוֹ לְשׁוֹן אֶשְׁתּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (לעיל י"ב) "שִׁאֲר אָבִיךָ הוּא", וְלֹא אָמַר 'אֶשְׁתּוֹ' בְּפָרוּשׁ, כְּדִי לְפָרֵשׁ הַטַּעַם לָמָּה הוּא מִטְּמֵא לָהּ: **וְעַל** צֶד הַרְמָזוֹ יֵשׁ לְהוֹצִיא מִכָּאן דִּין, מִה שֶׁאִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל פֶּרֶק וְאֵלּוּ מְגִלְחִין (מ"ק כה) 'תִּלְמִיד חֶכֶם שְׂמִית הַכֵּל בְּקָרוּבִי, וְעֲלִיו אָמַר **כִּי אִם לְשִׁאֲרוֹ הַקָּרֵב אֱלֹיו**, כִּי 'שִׁאֲרוֹ' הֵינּוּ מוֹזְנוֹ, בְּאִמְרוֹ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (ברכות י"ז) 'כֹּל הָעוֹלָם נִזוֹן בְּשִׁבְלִי חֲנִינָא בְּנִי' כו', וְאִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (ב"ק ס) 'אֵין פְּרָעֻנֹת בָּא לְעוֹלָם כִּי אִם בְּעִבּוּר הָרִשָּׁעִים, וְאֵינוֹ מִתְחִיל כִּי אִם בְּצַדִּיקִים, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כב ד) "כִּי תֵצֵא אִשׁ וּמִצָּהָ קִצִּים וְנֶאֱכַל גִּדִּישׁ", שֶׁכֶּבֶר נֶאֱכַל הַגִּדִּישׁ, דִּהְיִנּוּ הַצַּדִּיקִים, הֵנָּה רֹאֶה שֶׁקָּרָא לְצַדִּיקִים גִּדִּישׁ, כְּגִדִּישׁ זֶה שְׂאוּכָלִים מִמֶּנּוּ כֹף כָּל הָעוֹלָם נִזְנִין בְּעִבּוּר הַצַּדִּיקִים:

וְעַנְיָן 'כֶּבֶר נֶאֱכַל', כִּי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בָּא בְּטַכְסִיּוֹ מִלְחָמָה, כִּי מִדֶּרֶךְ הַלְיוּחִמִּים לְסַתֵּם תַּחֲלָה מַעֲיִנוֹת הָעִיר וְלִשְׁרֹף גִּדִּישִׁם כְּדִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָהֶם מִמָּה לְהִתְפָּרֵנס כְּמוֹ שֶׁפִּרֵּשׁ רִשִּׁי בַּמִּכּוֹת שֶׁל פֶּרָעָה (שם ח יז), כֹּף הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה בְּזִמְנָן שֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל מַעֲלִיָּהֶם" תַּחֲלָה (ע"פ בַּמְדַּבֵּר ד' ט, וְרֹאֵה רִשִּׁי שם) וּמִקְלָקֶל גִּדִּישִׁם שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָהֶם מִה לֶאֱכַל בְּזִכּוֹתוֹ, כְּדֶרֶךְ שֶׁבִּאֲרָנוּ לְמַעֲלָה פֶּרֶשׁת וְיָחִי (בראשית נ"ב) 'גִּלְגֹן הָאֶטֶד' עֲנִין הַקּוֹצִים וְהַגִּדִּישׁ: **לְכֹף נֶאֱמַר כִּי אִם לְשִׁאֲרוֹ הַקָּרֵב אֱלֹיו**, רָמַז לְתִלְמִיד חֶכֶם הַמּוֹזֵן אוֹתוֹ

מֵאַחַר שֶׁעֲצָמוֹת הַטְּמֵאָה קָלָה קִצָּת. וּמִכָּל מָקוֹם לֹא יִטְמֵא בְּשִׁאֲרָ בְּהֵן שִׁאֲנוֹ קְרוּבוֹ, שֶׁהָרִי הַדְּבָר מָטֵל עַל קְרוּבִיו, וְאִם אֵין לְכַהֵן קְרוּבִים מוֹטָב שִׁיתַּעֲסֻקוּ בּוֹ יִשְׂרָאֵלִים, וְאִם אֵין כָּאן לֹא זֶה וְלֹא זֶה הָרִי הוּא מֵת מִצָּה וּפְשִׁטָּא שְׂמִתָּר לוֹ לְהִתְעַסֵּק בּוֹ וְאֶפְלוּ בִּישְׂרָאֵל מוֹתָר. וְכֵהֵן גְּדוֹל אֶסוּר בְּכָל הַקְּרוּבִים, כִּי מִצַּד גְּדֵל קִדְּשׁוֹ אֶפְלוּ טְמֵאָה קָלָה פּוֹגְמָתוֹ:

כִּי אִם לְשִׁאֲרוֹ הַקָּרֵב אֱלֹיו. אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (בבבא כב) "**שִׁאֲרוֹ** זוֹ אֶשְׁתּוֹ. וְקִשָּׁה מֵהוּ זֶה שֶׁאָמַר **הַקָּרֵב אֱלֹיו** לְשׁוֹן זָכָר, 'הַקְּרוּבָה אֱלֹיו' מִבְּעִי לִיָּה לְמִימֶר. וְלָמָּה קָרָא לְאֶשְׁתּוֹ **שִׁאֲרוֹ**. וְלָמָּה הַקְדִּימָה לְאָבִיו וְאִמּוֹ:

וְכִדְרָה הַפֶּשֶׁט נִרְאֶה לְפָרֵשׁ בְּדַמְסִיק בְּפֶרֶק הַבָּא עַל יִבְמָתוֹ (בבבא טג) 'אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסִי לֹאֲלִיָּהוּ בְּמָה אִשָּׁה עוֹזֶרְתָּ לְאָדָם, אָמַר לוֹ אָדָם מִבִּיא חֲטִין, חֲטִין בּוֹסֵס, פֶּשֶׁתָּן, פֶּשֶׁתָּן לּוֹבֵשׁ, לֹא נִמְצָאת מֵאִירָה עֵינָיו וּמַעֲמִידָתוֹ עַל רִגְלָיו. וְלִפִּי זֶה וְדַאי אֶשְׁתּוֹ מִפְּרִנְסָתוֹ, וְהָרִי הוּא **שִׁאֲרוֹ** הֵינּוּ מוֹזְנוֹ **הַקָּרֵב אֱלֹיו**, כִּי הַמּוֹזֵן נִהַפֵּךְ אֶל גּוֹף הַנּוֹזֵן, וּבִאֲוֹר הַכְּתוּב שִׁיטְמֵא לְמִי שֶׁהוּא זֶן אוֹתוֹ, לִפִּי שֶׁהַמּוֹזֵן קְרוּב אֶל עֲצָמוֹתוֹ לְהוֹסִיף בּוֹ לִיָּה תְּמוּרָת מַה שֶׁנִּתְּךָ מִמֶּנּוּ. וְעַל כֵּן כָּל 'אֶשְׁתּוֹ כְּגוֹפּוֹ דְּמִיָּא' (בבבא יז) אָף עַל פִּי שֶׁלֹּא בְּבִרְאָת "עֵצִים מַעֲצָמִיו" כִּי אִם "זֹאת הַפֶּעַם" בִּיצִירָה רִאשׁוֹנָה (בראשית ב כג), מִכָּל מָקוֹם מֵאַחַר שֶׁלְדוּרוֹת הוּא מֵאִירָה עֵינָיו בְּשִׁאֲרוֹ וּמוֹזְנוֹ עַל כֵּן רָאִי שִׁיטְמֵא לָהּ. וְכִדְרָה שֶׁלֹּא תִטְעֶה לֹאמֹר שִׁיכֹל לְטַמֵּא לְכָל מִי שֶׁזֶן

(ב) **כִּי אִם לְשִׁאֲרוֹ**. טַעַם אֶסוּר הַטְּמֵאָה הוּא בְּעִבּוּר רוּחַ הַטְּמֵאָה הַנִּשְׁאָר דְּבִק בְּגוֹף הָאָדָם, עַל כֵּן נֶאֱמַר (פסוק א) **לִנְפֶשׁ לֹא יִטְמֵא**. וְלֹא אָמַר 'בְּנֶפֶשׁ', לִפִּי שֶׁהַנֶּפֶשׁ מִצַּד עֲצָמָה טְהוֹרָה הִיא וְאֵין בָּהּ שׁוֹם צֶד טְמֵאָה, אָף שֶׁהַנֶּפֶשׁ סַבָּת הַטְּמֵאָה, כִּי כָּל שִׁאֲרַ הַבְּעִלִּי חַיִּים שִׁאֵין בָּהֶם נֶפֶשׁ הַמִּשְׁכָּלֶת כִּי אִם רוּחַ הַחַיּוּנִית לְבַד אֵין מִיתָתָם כִּי אִם פְּרוּר הָאֶרְבֶּע יְסוּדוֹת וְאֵין מִלֵּאף הַמּוֹת מוֹדֵקֶק לָהֶם כָּלָל, עַל כֵּן אֵין בָּהֶם טְמֵאָה חֲמוּרָה, אֲבָל נִשְׁמַת הָאָדָם אֵינָה יוֹצֵאת כִּי אִם עַל יְדֵי מִלֵּאף הַמּוֹת הַמּוֹצִיאָה מִשֵּׁם בְּעַל כְּרִחָה, בְּאִמְרוֹ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (אבות פ"ד מ"ב) 'עַל כְּרִחָף אֶתָּה מֵת', וְהוּא בָּא מִסְטָרָא דְּמִסְטָאָבָא וּמִבִּיא הַטְּמֵאָה עַל הַגּוֹף. וּזְלֹת הַצַּדִּיקִים וְיַחֲדִי הַדּוֹר אֲשֶׁר מִיתָתָם בְּנִשְׁיָקָה לֹא עַל יְדֵי מִלֵּאף הַמּוֹת, אֵין בָּהֶם שׁוֹם צֶד טְמֵאָה, לְפִיכָף אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (ירושלמי ברכות פ"ג ה"א) 'שְׂבִיּוֹם שְׂמִת רַבֵּנוּ הַקְדוּשׁ בְּטִלָּה הַכְּהֵנָה, כִּי לֹא נִטְמָאוּ בּוֹ הַכְּהֵנִים כָּלָל:

וְיִבּוֹל לְהִיּוֹת שְׂכָל מִי שֶׁהוּא מְזַרַע "אֶהְרֹן קְדוֹשׁ ה'" (וְתַחֲלִיל קו טו) אֵין מִיתָתוֹ עַל יְדֵי נִשְׁיָקָה, וְאֵין פְּרָחָה מֵהֶם הַטְּמֵאָה, וְנִמְשָׁכָה קִדְּשָׁה זֶו מִן אֶהְרֹן קְדוֹשׁ ה' אֵל כָּל יוֹצֵאֵי יִרְכּוֹ שֶׁבְּכֻלָּם אֵין שׁוֹם צֶד טְמֵאָה, עַל כֵּן מֵתָר לְכַהֵן לְהִתְעַסֵּק בְּקָרוּבִיו אָבִיו וְאִמּוֹ וּבָנוּ וּבָתּוֹ וְאֶחָיו כִּי כָּלֶם מְזַרַע אֶהְרֹן הַקָּה, וְאֶשְׁתּוֹ שֶׁל כֵּהֵן כְּגוֹפּוֹ דְּמִי. וְאָף עַל פִּי שֶׁהַמִּתְעַסֵּק בָּהֶם יֵשׁ לוֹ טְמֵאָה שְׂבָעָה, מִכָּל מָקוֹם אֵין הַטְּמֵאָה גְּדוֹלָה כָּל כֹּף שֶׁתִּהְיֶה מִתְנַגֶּדֶת אֶל קִדְּשֵׁת הַכְּהֵן,

(ג) וְלֹא־חָתוּ הַבְּתוּלָה הַקְּרוֹבָה אֵלָיו אֲשֶׁר לֹא־הִיְתָה
לְאִישׁ לָהּ יִטְמָא:

כ"י. הקרובה. לרבות את הארוסה (ת"כ. יבמות ס). אשר לא-היתה לאיש. למשכב. לה יטמא. מצוה (ת"כ. יבמות ס).
• (ז).

(ד) לֹא יִטְמָא בַּעַל בְּעַמּוֹ לְהַחֲלוֹ:
ד לא יסתאב רבא בעמיה לאחליתה:

כ"י. לא יטמא בעל בעמיו להחלו. (ת"כ) לא יטמא
לאשתו פסולה, שהוא מחלל בה בעודה עמו. וכן
פשוטו של מקרא: לא יטמא בעל בשארו, בעוד

(ה) לֹא־יִקְרָחוּ קִרְחָה בְּרֹאשָׁם וּפָתַת זָקָנָם לֹא יִגְלָחוּ
וּבְבִשְׂרָם לֹא יִשְׂרְטוּ שְׂרָטָתָם:

כ"י. לא-יקרחו קרחה. (ת"כ) על מת. והלא אף
ישראל הזהירו על כך? אלא (קידושין לו. מכות כ) לפי שנאמר
בישראל (דברים יד א): "בין עיניכם". יכול לא יהא חייב
על כל הראש? תלמוד לומר: "בראשם". וילמדו
ישראל מהפניהם בגזרה שוה: נאמר כאן "קרחה"
ונאמר להלן בישראל "קרחה", מה כאן כל הראש,
אף להלן כל הראש במשמע, כל מקום שיקרח
בראש, ומה להלן על מת, אף כאן על מת. ופאת
זקנם לא יגלחו. לפי שנאמר בישראל (לעיל יט): "ולא

תשחית". יכול לקטו במלקט וברהיטני? לכך נאמר:
"לא יגלחו", שאינו חייב אלא על דבר הקרוי "גלויה"
יש בו השחתה, וזהו תער. ובבשרם לא ישרטו
שרטת. לפי שנאמר בישראל (לעיל יט כח): "ושרט לנפש
לא תתנו". יכול שרט חמש שריטות, לא יהא חייב
אלא אחת? תלמוד לומר: "לא ישרטו שרטת" –
לחייב על כל שריטה ושריטה; שתבה זו תרה היא
לדרש, שהיה לו לכתב: "לא ישרטו" – ואני יודע
שהיא שרטת.

כלי יקר – עוז והדר

והכל בקרוביו. והקדימו לאביו ואמו,
באמרו רבותינו ו"ל (ב"מ לג) 'אבדת
אביו ואבדת רבו אבדת רבו קודמת'
כו, וזה יכלל גם בזמן "שהצדיק אבד"
(ע"פ ישעיה נז א) או אביו ואמו, לכך
הקדים אבדת רבו:
לאמו ולאביו. כי אמו אינה מזרע
אחר וזלת מצד שהיא כגוף
בעלה, על כן הקדים האם הדרך
שהוא חידוש יותר, אבל בכהן גדול
שאמר (פסוק יא) **לא יטמא** הקדים האב,
כי זה חידוש יותר מה שאינו מטמא
לאביו שהוא מזרע אחר:
ואם נפשך לפרש זה דרך לא זו אף זו,
נוכל לומר שיותר קרוב לשמע
שיטמא לאמו כי נצטערה עליו הרבה
בהריון ולדה וגדול מה שאין בן באב,

על כן יהיו שני מקומות אלו, הן **יטמא**
האמור כאן הן **לא יטמא** האמור בכהן
גדול, כלם דרך לא זו אף זו. ועוד
שאמו יותר ודאית מן אביו, כי שמו
ונתה אמו עם אחר וזה אינו אביו,
ולפיכך יהיו שניהם בדרך לא זו אף זו.
ועוד שנוול של האשה קשה מן נוול
האיש, על כן הקדים אמו לומר לה
שם שניהם מטלים לפניו חייב לטפל
תחלה עם אמו, אבל בכהן גדול
שנאמר **לא יטמא** הקדים האב בדרך
לא זו אף זו. וקל להבין: תורה ג
(ה) **לא יקרחו קרחה בראשם**. אף על
פי שגם ישראל הזהירו על כך
(דברים יד א), מכל מקום תרניהו צריכי,
דאי אשמעינן ישראל הנה אמינא
דקא אבדת ישראל לדורו שאינו

עושה רשם כל כך, על כן אין
להצטער עליו ביותר לקרח קרחה
עליו לפי שאינו עושה גם כן כל כך
קרחה בעולם, אבל בכהן משרת
אלהינו שמת ודאי האבדה גדולה
לדורו ועושה קרחה בעולם, סלקא
דעתך אמינא שמתך לכהן קרובו
לקרח עליו קרחה, קא משמע לן. ואי
אשמעינן בכהנים, הנה אמינא שמתך
שהכהן משרת לאלהינו ודאי אחר
מותו הוא נכנס באור החיים הנצחי,
לפיכך אין נכון להצטער על מיתתו כי
לטובתו היא, אבל בסתם ישראל
שאינו בטוח שלא יראה פני גיהנם
סלקא דעתך אמינא שמתך להצטער
עליו ולקרח קרחה מצדו, קא משמע
לן: תורה ו

וְקָדִישִׁין יִהְיוּ קֹדֶם אֲלֵהֶון וְלֹא יִחְלוּן
שְׂמָא דְאֵלֵהֶון אַרִי יֵת קֶרְבְּנָא דִּי קֶרְבֵּן
אֲלֵהֶון אֲנִין מְקַרְבִּין וִיהוֹן קָדִישִׁין:

(ו) קָדִישִׁים יִהְיוּ לְאֵלֵהֶם וְלֹא יִחְלָלוּ שֵׁם אֱלֹהֵיהֶם
כִּי אֶת־אֲשֵׁי יְהוָה לֶחֶם אֱלֹהֵיהֶם הֵם מְקַרְבִּים וְהָיוּ
קָדָשׁ:

כ"י • קָדִישִׁים יִהְיוּ • (ת"כ) • עַל־כִּרְחֹם יְקָדִישׁוּם בֵּית־דִּין בְּכָף.

ז אַתְמָא מְטַעֵנָא וּמַחְלֵלָא לֹא יִסְבֹּן וְאַתְמָא
דְּמַתְרְכָא מְבַעֲלָה לֹא יִסְבֹּן אַרִי קָדִישׁ הוּא
קֹדֶם אֲלֵהֶם:

(ז) אֵשׁ זֶנֶה וְחִלְלָהּ לֹא יִקְחוּ וְאֵשׁ גְּרוּשָׁה מֵאִשָּׁה
לֹא יִקְחוּ כִּי־קָדָשׁ הוּא לְאֵלֵהֶיוּ:

מִכֶּהֱן גְּדוֹל, אוּ בֵּת גְּרוּשָׁה וְחִלּוּצָה מִכֶּהֱן הִדְיוּט,
(קִידוּשִׁין עו) וְכֵן שְׁנַתְחַלְלָה מִן הַכֹּהֵנָה עַל־יְדֵי בִיאת אֶחָד
מִן הַפְּסוּלִים לַכֹּהֵנָה.

כ"י • זֶנֶה • שְׁנִבְעָלָה בְּעִילַת יִשְׂרָאֵל הָאָסוּר לָהּ, כְּגוֹן
חֲבִי בְּרִיתוֹת, אוּ נְתִין, אוּ מְמֹר (יבמות סא) • חִלְלָה •
שְׁנוּלָדָה מִן הַפְּסוּלִים שְׁבַכְהֶנָּה, כְּגוֹן בֵּת אֶלְמָנָה

ח וְהַתְּקַדְּשָׁה אַרִי יֵת קֶרְבֵּן אֲלֵהֶם הוּא מְקַרְבֵּן
קָדִישׁ יִהְיֶה לָּהּ אַרִי קָדִישׁ אֲנָא יֵי מְקַדְּשִׁכוֹן:

(ח) וְקָדְשָׁתוּ כִּי־אֶת־לֶחֶם אֱלֹהֶיהָ הוּא מְקַרְבֵּן קָדָשׁ
יִהְיֶה־לָּהּ כִּי קָדָשׁ אֲנִי יְהוָה מְקַדְּשְׁכֶם:

נִהְגּ בּוּ קָדְשָׁה לְפָתַח רֵאשׁוֹן בְּכָל דְּבָר וּלְבָרָךְ רֵאשׁוֹן
בְּסַעֲדָה (ת"כ) •

כ"י • וְקָדְשָׁתוּ • עַל־כִּרְחוּ, שְׁאֵם לֹא רָצָה לְגַרֵּשׁ,
הִלְקֶהוּ וַיִּסְרְהוּ עַד שִׁיִּגְרֵשׁ (יבמות פח) • קָדָשׁ יִהְיֶה־לָּהּ •

ט וּבֵת אִישׁ כֶּהֱן אַרִי תִתְחַל לְמַטְעֵי מְקַדְּשָׁת
אֲבוּהָא הִיא מִתְחַלָּא בְּנוּרָא תַתּוּקָד:

(ט) וּבֵת אִישׁ כֶּהֱן כִּי תִחַל לְזִנוּת אֶת־אִבִּיהָ הִיא
מִחְלָלַת בָּאֵשׁ תִּשְׁרָף: ׀

מִוִּדִּים שְׂלֹא דְבָר הַכְּתוּב בְּפָנוּיָהּ. אֶת־אִבִּיהָ הִיא
מִחְלָלַת • (סנהדרין נב) חִלְלָה וּבִזְתָּה אֶת כְּבוֹדוֹ, שְׂאוּמֵרִים
עָלֶיוּ: אָרוּר שְׂזוּ יֶלֶד, אָרוּר שְׂזוּ גִדְלִי! •

כ"י • כִּי תִחַל לְזִנוּת • כְּשֶׁתְּחַלֵּל עַל־יְדֵי זִנוּת,
שְׁהִיתָה בֵּה זִיקַת בַּעַל זִזְנָתָהּ, אוּ מִן הָאֲרוּסִין אוּ מִן
הַנְּשׁוּאִין. וְרַבּוּתֵינוּ (סנהדרין נא) נִחְלְקוּ בְּדָבָר, וְהַכֹּל

י וְכִהְנָא דְאַתְרָבָא מֵאֲחוּהִי דִי יִתְרִיק עַל
רִישָׁהּ מִשְׁחָא דְרַבּוּתָא וְדִי קָרִיב יֵת קֶרְבְּנָהּ
לְמַלְבָּשׁ יֵת לְבוּשָׁנָא יֵת רִישָׁהּ לֹא יִרְבִּי
פְּרוּעַ וּלְבוּשׁוּהִי לֹא יִכְזַע:

(י) וְהַכֶּהֱן הַגָּדוֹל מֵאֲחָיו אֲשֶׁר־יוֹצֵק עַל־רֵאשׁוֹ שִׁמֹן
הַמִּשְׁחָה וּמֵלֵא אֶת־יָדָיו לְלִבֵּשׁ אֶת־הַבְּגָדִים אֶת־
רֵאשׁוֹ לֹא יַפְרֹעַ וּבִגְדָיו לֹא יַפְרֹם:

כ"י • לֹא יַפְרֹעַ • (ת"כ) • לֹא יִגְדֵּל פָּרַע עַל אֶבֶל, וְאִיזְהוּ גְדוֹל פָּרַע? יוֹתֵר מִשְׁלֵשִׁים יוֹם.

יא וְעַל כָּל־נַפְשֹׁת מֵת לֹא יִבֵּא לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לֹא
יִטְמָא:

(יא) וְעַל כָּל־נַפְשֹׁת מֵת לֹא יִבֵּא לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לֹא
יִטְמָא:

לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לֹא יִטְמָא • (שם מח. ת"כ) • לֹא בָּא אֶלָּא
לְהַתִּיר לוֹ מֵת מִצְוָה.

כ"י • וְעַל כָּל־נַפְשֹׁת מֵת • בְּאֵהָל הַמֵּת. נַפְשֹׁת מֵת •
(נדר לח) • לְהַבִּיא רַב־עִיַּת דָּם מִן הַמֵּת, שְׁמִטְמָא בְּאֵהָל.

יב מִן־הַמִּקְדָּשׁ לֹא יֵצֵא וְלֹא יִחְלַל אֶת מִקְדָּשׁ
מִקְדָּשָׁא דְאֵלֵהֶם אַרִי כָּלִיל מִשְׁח רַבּוּתָא
דְּאֵלֵהֶם עֲלוּהִי אֲנָא יֵי:

(יב) וּמִן־הַמִּקְדָּשׁ לֹא יֵצֵא וְלֹא יִחְלַל אֶת מִקְדָּשׁ
אֱלֹהֵיוּ כִּי גֹזֵר שִׁמֹן מִשְׁחַת אֱלֹהֵיוּ עָלָיו אֲנִי יְהוָה:

שיעור יומי ליום שני י"ב אייר ושנים מקרא ואחד תרגום – כא – פרשת אמור

זש"י וּמִן־הַמִּקְדָּשׁ לֹא יֵצֵא • (ת"כ, נידר לו) אינו הולך
אחר המטה. ועוד, מכאן למדו רבותינו שכהן גדול
מקריב אוֹנָן. וְכֵן מִשְׁמְעוּ: אף אם מתו אביו ואמו,
אינו צריך לצאת מן המקדש אלא עובד עבודה.

(יג) וְהָיָה אִשָּׁה בְּבִתּוּלָיָה יִקַּח:
יג והוא אתמהא בבתלהא יסב:

(יד) אֶלְמִנָּה וּגְרוּשָׁה וְחִלְלָה זֹנֶה אֶת־אִלָּהּ לֹא יִקַּח
כִּי אִם־בִּתּוּלָהּ מַעֲמִיו יִקַּח אִשָּׁה:
יד אלמנה וגרושה וחללה זנה את־אלה לא יקח
כי אם־ביתולה מעמיו יקח אשה:

זש"י וְחִלְלָה • שְׁנוּלָדָה מִפְּסוּלֵי כְּהֻנָּה.

(טו) וְלֹא־יִחַלֵּל זָרְעוֹ בְּעַמּוּי כִּי אֲנִי יְהוָה מְקַדְּשׁוֹ: ׀
טו ולא יחלל זרעו בעמיו כי אני יהוה מקדשו:

זש"י וְלֹא־יִחַלֵּל זָרְעוֹ • הָא אִם נָשָׂא אַחַת מִן הַפְּסוּלוֹת, זָרְעוֹ הֵימְנָה חָלַל מִדִּין קִדְּשַׁת כְּהֻנָּה.

♦ יום שני י"ב אייר ♦

(טז) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:
טז ומליל יי עם משה למימר:

(יז) דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר אִישׁ מִזֶּרְעֲךָ לְדֹרֹתֶם אֲשֶׁר
יְהִיָּה בּוֹ מוֹם לֹא יִקְרָב לְהַקְרִיב לַחֶם אֱלֹהֵיוֹ:
יז דבר אל־אהרן לאמר איש מזרעך לדורותם אשר
יהיה בו מום לא יקרב להקריב לחם אלהיו:

זש"י לַחֶם אֱלֹהֵיו • מֵאֵכַל אֱלֹהֵיו; כֹּל סַעֲדָה קְרוּיָה "לַחֶם", כְּמוֹ (דניאל ה א): "עֲבַד לַחֶם רַב".

כלי יקר – עוז והדר

לְגַאֲלוֹ מִן הַכְּהֻנָּה עַל שֵׁם סוֹפוֹ:
לְכָךְ נֶאֱמַר (איש) אִישׁ מִזֶּרְעֲךָ אֲשֶׁר
יְהִיָּה בּוֹ מוֹם, שֶׁהַכֹּהֵן פָּנָיו עֲנִתָה
שֶׁלִּסּוֹף יְהִיָּה בּוֹ מוֹם, כִּי מִתּוֹךְ מַעֲשָׂיו
נִכָּר שֶׁלִּסּוֹף יוֹבֵא לִידֵי מוֹם זֶה שִׁיחִיָּה
בו, הָרִי הוּא נִפְסָל עַל שֵׁם סוֹפוֹ. וְנִתֵּן
טַעַם לְדַבֵּר כִּי כָל אִישׁ אֲשֶׁר בּוֹ מוֹם
וְגו', אִי אֵתָּה מוֹדֶה אִם הַמוֹם כָּכָר יֵשׁ
בו וְדַאי אֵינוֹ דִּין שִׁיקְרָב מִשּׁוֹם
'הַקְרִיבָהוּ לַפִּתְחָךְ', עַל כֵּן גַּם זֶה אֲשֶׁר
יְהִיָּה בּוֹ מוֹם לְהִבָּא רֵאיוֹ שִׁיתְּגַאֲלֵל מִן
הַכְּהֻנָּה, וּמִשְׁעָם זֶה לֹא אָמַר בְּנִיחָנִּית
טַעַם לְשׁוֹן 'יְהִיָּה'. וְכָל זֶה מְדַבֵּר בְּמִי
שְׁאִינוֹ נוֹלָד בְּמוֹמוֹ שֶׁהָרִי מַעֲשָׂיו גָּרְמוּ
לוֹ מִצִּיאַת הַמוֹם כִּי בְּמַעֲשָׂיו פָּגַם אַחַד
מֵאִיבָרָיו, לְכָךְ נֶאֱמַר בְּשֵׁנֵי פְסוּקִים
אֵלוֹ בּוֹ מוֹם, שֶׁקֹּדֶם מִצִּיאַתוֹ לְמִצִּיאַת
הַמוֹם, כִּי מֵלֵת 'בו' מְדַבֵּר בְּמִצִּיאַת
הָאֶדָם שֶׁקֹּדֶם וְאַחֵר כָּךְ נוֹלָד בו
הַמוֹם:

וּלְמִטָּה הִפָּךְ וְאָמַר (פסוק כא) מוֹם בּוֹ.
וְכֵאֵן אָמַר אֲשֶׁר יְהִיָּה, לְהִבָּא מִשְׁמַע,
וְאַחֵר כָּךְ אָמַר (שם) כָּל אִישׁ אֲשֶׁר בּוֹ
מוֹם, בְּהוֹנָה מִשְׁמַע. וּמִהוּ שֶׁנִּתֵּן טַעַם
לְדַבֵּר בְּאוֹתוֹ דַּבֵּר עֲצָמוֹ וְאָמַר (פסוק יח)
כִּי כָל אִישׁ אֲשֶׁר בּוֹ מוֹם לֹא יִקְרָב. וּמִה
שֶׁפָּרַשׁ רַש"י 'אֵינוֹ דִּין שִׁיקְרָב כְּמוֹ
'הַקְרִיבָהוּ נָא לַפִּתְחָךְ' (מלאכי א ח), אֵינוֹ
מִפְּרָשׁ בְּמִקְרָא:
עַל כֵּן אָמַר אֲנִי, שֶׁהַקְדַּמִּים שֶׁהָיוּ
בְּקִיאִין בְּחֻכְמוֹת הָיוּ יוֹדְעִין בְּכָל
מוֹם שֶׁנִּתְּנָהוּ בְּאֶדָם טָרַם הָיוּ מְצִדִּים
אֵיזוֹ עוֹן שְׂרָאוֹ בו, דֶּרֶךְ מִשְׁלַל, אִם יָדְעוּ
שֶׁהוּא מִקְבֵּל שְׁחַד יָדְעוּ בו שְׁסוּפוֹ כֹּא
לִידֵי עֲנֻוֹן, וְאִם רָאוּ בו 'רָגַל גָּאֻנָה'
יָדְעוּ בו שְׁסוּפוֹ לְבָא לִידֵי שֶׁבֶר רָגַל,
'וְהַכֹּהֵן פָּנָיו עֲנִתָה בו' (ע"פ ישעיה ג ט)
שֶׁהִכִּירוּ בְּמִקְרָא פָּנָיו אֵיזוֹ תְּכוּנָה רָעָה
שֶׁיֵּשׁ בְּקִרְבּוֹ הַפְּגָמָה אֵיזוֹ אָבֵר יָדְעוּ
וְסוּפוֹ לְבָא לִידֵי מוֹם נִגְלָה וְרֵאיוֹ

(טו) וְלֹא יִחַלֵּל זָרְעוֹ בְּעַמּוּי. פְּלִיאָה
בְּעִינֵי, אִם לְמַעַלָּה (פסוק א)
דָּרְשׁוּ "בְּעַמּוּי" בְּעוֹד שֶׁהַמֵּת בְּתוֹךְ
עַמּוּי (רש"י שם), מִה לֵאמֹרוֹ מִן בְּעַמּוּי
הַנֶּאֱמָר כָּאן. וּפְשׁוּטוֹ הוּא בְּעַמּוּי
שֶׁפָּסַל אֶת זָרְעוֹ מִלְּהִיּוֹת בְּכָלל 'עַמּוּי'
דִּהְיוּ הַכְּהֻנִּים, כִּי פָּסַל מִדִּין כְּהֻנָּה,
אֲבָל לְמַעַלָּה אִי אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ בֵּן
דָּאָם בֵּן הוּא מִשְׁמַע שֶׁלֹּא יִטְמָא
'בְּעַמּוּי' בְּכֵהֵן שְׁאִינוֹ שָׂאֵר בְּשָׂרוֹ הָא
בִּישְׂרָאֵל מִטְמָא, וְהֵלֵא קֵל וְחִמְרָא
הוּא, וְאֵין לוֹמַר דִּנְקֻט בְּעַמּוּי
לְרִבּוּתָא, דָּאָם בֵּן לְשִׁתְּק מִינֵיהּ כִּי
כָכָר נֶאֱמַר (פסוק ב) כִּי אִם לְשִׂאֲרוֹ וְגו'
וּבְזֶה מַעַט הַכֹּל, עַל כֵּן הִצְרִיכוּ
לְדַרְשָׁת 'בְּעוֹד שֶׁהַמֵּת בְּתוֹךְ עַמּוּי',
אֲבָל כָּאן הוּא כְּפִשּׁוּטוֹ מִלְּהִיּוֹת
בְּכָלל עַמּוּי: תוֹרָה טו
(יז) (אִישׁ) אִישׁ מִזֶּרְעֲךָ אֲשֶׁר יְהִיָּה בּוֹ
מוֹם. כָּאן אָמַר בּוֹ מוֹם,

(יח) כִּי כָל-אִישׁ אֲשֶׁר-בּוֹ מוֹם לֹא יִקְרָב אִישׁ עוֹר אוֹ פֶּפֶחַ אוֹ חֶרֶם אוֹ שְׂרוּעַ:

כִּי כָל-אִישׁ אֲשֶׁר-בּוֹ מוֹם לֹא יִקְרָב • אִינוּ דִּין שִׁיקְרָב, כְּמוֹ (מלאכי א ח): "הִקְרִיבֵהוּ נָא לִפְתָּחֶךָ". חֶרֶם • (בכורות מד) שְׁחֵטְמוֹ שְׂקוּעַ בֵּין שְׁתֵּי הָעֵינַיִם, שְׂכֹחַל שְׁתֵּי עֵינָיו כְּאַחַת. אוֹ שְׂרוּעַ • שְׁאָחַד מֵאֲבָרָיו גְּדוֹל מִחֲבָרוֹ: עֵינוֹ אַחַת גְּדוֹלָה וְעֵינוֹ אַחַת קְטַנָּה, אוֹ שׂוּקוֹ אַחַת אֶרְכָּה מִחֲבָרְתָּהּ.

(יט) אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר-יִהְיֶה בּוֹ שֶׁבֶר רֶגֶל אוֹ שֶׁבֶר יָד: יט אוֹ גִּבֵּר דִּי יִהְיֶה בֵּה תִּבְר רִגְלָא אוֹ תִּבְר יָדָא:

(כ) אוֹ-גִבֵּן אוֹ-דָק אוֹ תִּבְלָל בְּעֵינוֹ אוֹ גָּרַב אוֹ יִלְפַת אוֹ מְרוּחַ אֶשָּׁף:

כִּי • אוֹ-גִבֵּן • שׁוּרִיצִלִי"ש בְּלַע"ז, שְׂגָבִינִי עֵינָיו שְׁעָרָן אַרְף וְשׁוּכָב. אוֹ-דָק • (בכורות לט) שֵׁשׁ לוֹ בְּעֵינָיו דֶּק שְׁקוּרִין טִיל"א, כְּמוֹ (ישעיה כ): "הַנוּטָה בְּדֶק". אוֹ תִּבְלָל • דָּבָר הַמְּבַלְבֵּל אֶת הָעֵין, כְּגוֹן: חוּט לִבָּן הַנּוֹמֵשׁ מִן הַלֵּבָן וּפּוֹסֵק בְּסִירָא, שֶׁהוּא עֵגֶל הַמִּקְיָף אֶת הַשְּׁחֹר, שְׁקוּרָאִים פְּרוּנִיל"א, וְהַחוּט הַזֶּה פּוֹסֵק אֶת הָעֵגֶל וְנִכְנָס בַּשְּׁחֹר. וְתַרְגּוּם "תִּבְלִיל", "חֲלִיז", לְשׁוֹן חֲלִזוֹן, שֶׁהוּא דוּמָה לְתוֹלַעַת אוֹתוֹ הַחוּט; וְכֵן כְּנוּהוּ חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל בְּמוֹמֵי הַבְּכוֹר: "חֲלִזוֹן", "נַחֲשׁ" 'עֶנְב' (בכורות לח). גָּרַב וְיִלְפַת • מִינֵי שְׁחִין הֵם: גָּרַב, זו הַחֶרֶס, שְׁחִין הַיֵּבֶשׁ מִבְּפָנִים וּמִבְּחוּץ. יִלְפַת, הִיא

(כא) כָּל-אִישׁ אֲשֶׁר-בּוֹ מוֹם מִזֶּרַע אֲחֵרָן הִכָּהֵן לֹא יִגַּשׁ לְהִקְרִיב אֶת-אִשֵּׁי יְהוָה מוֹם בּוֹ אֵת לֶחֶם אֱלֹהֵיוֹ לֹא יִגַּשׁ לְהִקְרִיב:

כלי יקר – עוז והדר

וְעֵדִין לֹא שְׁמַעְנוּ אִם נוֹלָד בְּמוֹמוֹ אִם הַמוֹם מֵעַבֵּב אוֹ לֹא, כִּי יֵשׁ מְקוֹם לוֹמַר שֶׁמֵּא דִּקְא נָה שְׁתַּרְוִיהוּ אֵיתְנָהוּ בֵּיהּ, שֵׁשׁ לוֹ פָּגַם בְּנִשְׁמַתּוֹ וּבִגְפוֹ, רִאיוֹ שִׁתְּגַאֵל מִן הַפְּהִינָה "לְבַלְתִּי הִקְרִיב אֶת קָרְבָּן ה'", אֲבָל הַנוֹלָד בְּמוֹמוֹ שְׁאִין בּוֹ פָּגַם בְּנִשְׁמַתּוֹ וּזְלַת בִּגְפוֹ לְבַד שֶׁמֵּא תֵּאֲמַר שֶׁאִינוּ מֵעַבֵּב, קָא מִשְׁמַע לָן לְמַשָּׁה (פסוק כא) מוֹם בּוֹ אֵת לֶחֶם אֱלֹהֵיוֹ וְגו', וְזֶה מְדַבֵּר בְּמִי שֶׁקָּדְמָה מְצִיאַת הַמוֹם לְמִצִּיאַתוֹ לְאֹיֵר הָעוֹלָם: וְזֶה בְּאוּרוֹ, כָּל אִישׁ אֲשֶׁר בּוֹ מוֹם מִזֶּרַע אֲחֵרָן הִכָּהֵן לֹא יִגַּשׁ לְהִקְרִיב אֶת אִשֵּׁי ה', וְאֵף עַל פִּי שֶׁכָּבֶר הַזִּכִּיר לְמַעַלָּה אֲשֶׁר יִהְיֶה בּוֹ מוֹם וְגו', מִכָּל מְקוֹם לֹא הוֹפִיר שֵׁם כִּי אִם לֶחֶם אֱלֹהֵיוֹ, וְסִלְקָא דַּעְתָּךְ אֲמִינָא דִּקְא לֶחֶם אֱלֹהֵיוֹ כְּמִנְחָה וְלֶחֶם הַפָּנִים אֲבָל שְׂאֵר אִשֵּׁי ה' מִתֵּר לְהִקְרִיב, קָא מִשְׁמַע לָן לֹא יִגַּשׁ לְהִקְרִיב אֶת אִשֵּׁי ה', לְהַשׁוּת כָּל הָאִשִּׁים בְּמִי שָׁבוּ מוֹם. וְסִלְקָא דַּעְתָּךְ אֲמִינָא דִּקְא בְּמִי שָׁבוּ מוֹם, אֲבָל לֹא בְּמִי שְׁמוֹם בּוֹ, קָא מִשְׁמַע לָן מוֹם בּוֹ אֵת לֶחֶם אֱלֹהֵיוֹ לֹא יִגַּשׁ לְהִקְרִיב. וְנִקְטַת לֶחֶם אֱלֹהֵיוֹ, לֹא שְׂבָא לְמַעַט הָאִשִּׁים, שְׁהָרִי כְּבִר הַשּׁוּוֹ כָּל הָאִשִּׁים בְּמִי שָׁבוּ מוֹם; וְהוּא הִדִּין בְּמִי שְׁמוֹם בּוֹ, וְלֹא נִקְטַת לֶחֶם אֱלֹהֵיוֹ כִּי אִם בְּעַבּוּר שְׂרָצָה לוֹמַר אַחֵר כִּף

שְׂאֵפְלוֹ לֶחֶם אֱלֹהֵיוֹ שֵׁשׁ בְּהֵם קִדְּשָׁה יִתְרָה יוֹתֵר מִן הָעוֹלָם לְאִשִּׁים מִכָּל מְקוֹם מִתֵּר לְאֵבֶל מְהֵם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר מִיָּד (פסוק כב) לֶחֶם אֱלֹהֵיוֹ מִקְדָּשִׁי הַקְדָּשִׁים יֵאבֵל וְכָל שֶׁבֶן מִן הָאִשִּׁים. וְיֵמָּה שֶׁנֶּאֱמַר וְיִמּוֹ הַקְדָּשִׁים יֵאבֵל אֵלּוּ קְדָשִׁים קָלִים, לְפִי שֵׁשׁ מְקוֹם לוֹמַר שֶׁאַחֵר שֶׁלֹּא הִתְרוּ לוֹר, כְּמוֹ מִנְחָה שֶׁל קְדָשִׁי קְדָשִׁים שְׂאֵבֶל מִשָּׁה, וְכֵן מִשְׁמַע בִּילְקוּט סוֹף פְּרִשְׁתִּי צוֹ (רמז תקח). וּבִדְרָךְ זֶה מִיִּשְׁבֵּב מַה שֶׁנֶּאֱמַר גַּם בְּבִהְמוֹת פַּעַם 'מוֹם בּוֹ' וּפַעַם 'בּוֹ מוֹם' (להלן בב כ"בא), לְפִי שֶׁכָּל מוֹמִים פּוֹסְלִים בְּבִהְמוֹת בֵּין שְׁנוּלָדָה בְּמוֹמָה בֵּין שְׁנוּלָד מוֹמָה בֵּיהּ: תוֹרָה יח

כ"י • כַּל-אִישׁ אֲשֶׁר-בּוֹ מוֹם • (ת"כ) לְרִבּוֹת שָׁאֵר מוֹמִין. מוֹם בּוֹ • בְּעוֹד מוֹמוֹ בּוֹ - פָּסוּל; הָא אִם עֵבֶר מוֹמוֹ - כָּשֶׁר. לֶחֶם אֱלֹהִיו • כָּל מֵאֲכָל קְרוֹי "לֶחֶם".

(כב) לֶחֶם אֱלֹהִיו מִקְדָּשֵׁי הַקְּדָשִׁים וּמִן-הַקְּדָשִׁים יֹאכֵל: כב קרבן אלהיה מקדש קודשית ומן קודשית ייכול:

כ"י • מִקְדָּשֵׁי הַקְּדָשִׁים • אֵלּוּ קְדָשֵׁי הַקְּדָשִׁים. וּמִן הַקְּדָשִׁים יֹאכֵל • אֵלּוּ קְדָשִׁים קָלִים. וְאִם נֶאֱמָרוּ קְדָשֵׁי הַקְּדָשִׁים, לָמָּה נֶאֱמָרוּ קְדָשִׁים קָלִים? (ת"כ, זבחים קא) אִם לֹא נֶאֱמָרוּ, הִיִּיתִי אוֹמֵר: בְּקְדָשֵׁי הַקְּדָשִׁים יֹאכֵל בְּעַל מוֹם, שֶׁמִּצִּינוּ שֶׁהִתְרוּ לָזֶר, שֶׁאֲכַל מִשֶּׁה בָּשָׂר הַמְּלוּאִיִּם, אֲכַל בְּחִזָּה וְשׁוֹק שֶׁל קְדָשִׁים קָלִים לֹא יֹאכֵל, שֶׁלֹּא מִצִּינוּ זֶר חוֹלֵק בָּהֶן, לָכֵן נֶאֱמָרוּ קְדָשִׁים קָלִים. כֵּן מִפְּרָשׁ ב'זבחים'.

(כג) אַךְ אֶל-הַפְּרִכָּת לֹא יָבֹא וְאֶל-הַמִּזְבֵּחַ לֹא יִגֵּשׁ בִּי-מוֹם בּוֹ וְלֹא יַחֲלֹל אֶת-מִקְדָּשִׁי כִּי אֲנִי יְהוָה מִקְדָּשִׁם: כג ביום לפרכתא לא ייעול ולמדבחה לא יקרב ארי מומא בה ולא יחלל את מקדשי ארי אגא יי מקדשהון:

כ"י • אַךְ אֶל-הַפְּרִכָּת • לַהֲזוֹת שְׁבַע הַזֹּאוֹת שֶׁעַל הַפְּרִכָּת. וְאֶל הַמִּזְבֵּחַ • הַחִיצוֹן; וְשִׁנְיָהֶם הֶעֱרָכוּ לַהֲפָתָב, וּמִפְּרָשׁ ב'תורת כהנים'. וְלֹא יַחֲלֹל אֶת-מִקְדָּשִׁי • שָׁאֵם עֵבֶד, עֲבֹדָתוֹ מִחֲלָלָת לַהֲפָסֵל.

(כד) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל-אַהֲרֹן וְאֶל-בָּנָיו וְאֶל-כָּל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: כד ומליל משה עם אהרן ועם בניהו ועם כל בני ישראל:

כ"י • וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה • הַמִּצְוָה הַזֹּאת. אֶל-אַהֲרֹן וְגו', וְאֶל-כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. לְהַזְהִיר בֵּית-דִּין עַל הַפְּהָנִים

• (ת"כ)

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך 12 עמ' 64)

לְהַזְהִיר בֵּית-דִּין עַל הַפְּהָנִים (רש"י כא, כד) יֵשׁ לִשְׁאֹל, הֲרִי "פְהָנִים זְרִיזִין הֵן". וְיֵשׁ לִבְאֵר, שֶׁרַק כְּשֶׁעֲסוּקִים בְּעֲבֹדַת הַפְּהָנָה זְרִיזִים הֵם, כִּי יֵרָאֵת עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ עֲלֵיהֶם. אַךְ פֶּסֶקֶנוּ מְדַבֵּר בְּהִירֻת מִטְּמֵאָה וְאֶסוּרֵי חֲתוּן, זְהִירוֹת

כב (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵּאמֹר:

(ב) דַּבֵּר אֶל-אַהֲרֹן וְאֶל-בָּנָיו וַיִּנָּזְרוּ מִקְדָּשִׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יַחֲלֹלוּ אֶת-שֵׁם קְדָשִׁי אֲשֶׁר הֵם מִקְדָּשִׁים לִי אֲנִי יְהוָה: ב מלל עם אהרן ועם בניהו ויפרשו מוקדשית דבני ישראל ולא יחלון את שמא דקודשית די אנון מקדשין גדמי אגא יי:

כ"י • וַיִּנָּזְרוּ • אֵין 'נִזְיָרָה' אֵלּא פְּרִישָׁה; וְכֵן הוּא אוֹמֵר (יחזקאל יד ז): "וַיִּנָּזְרוּ מֵאֲחֵרֵי"; (ישעיה א ד): "נָזְרוּ אַחֲרֹר", וְפָּרְשׁוּ מִן הַקְּדָשִׁים בִּימֵי טְמֵאָתָן. דַּבֵּר אַחֲרֵי:

(ג) אָמַר אֱלֹהִים לְדֹרֹתֵיכֶם כַּל-אִישׁ וְאֲשֶׁר-יִקְרַב מִכָּל-זֶרְעֵכֶם אֶל-הַקְּדָשִׁים אֲשֶׁר יִקְדִּישׁוּ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל לַיהוָה וְטִמְּאָתוֹ עָלָיו וְנִכְרַתָּה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִלִּפְנֵי אֲנִי יְהוָה: ג אמר להון לדריכון כל גבר די יקרב מכל בניכון לקודשית די יקדשוון בני ישראל יקדש יי וסאכתה עלוהי וישתיצי אנשא הדיא מן גדמי אגא יי:

קָרְבוּ מִתִּירָיו. וְאִם תֹּאמְרוּ, שְׁלֹשׁ כְּרִתּוֹת בְּטֻמְאַת כְּהֲנָנִים, לָמָּה? כָּבֵד נִדְרָשׁוּ בְּמִסְכַּת 'שְׁבוּעוֹת' אַחַת לְכָלל וְאַחַת לִפְרָט וְכו' (שבועות ז). וְטֻמְאַתּוֹ עָלָיו. וְטֻמְאַתּוֹ הָאָדָם עָלָיו. יָכוֹל בְּכָשֶׁר הַכְּתוּב מְדַבֵּר, וְטֻמְאַתּוֹ שֶׁל בָּשָׂר עָלָיו, וּבִטְהוֹר שְׂאֵכָל אֵת הַטֻּמָּא הַכְּתוּב מְדַבֵּר? עַל-פְּרֻחַ מִמְשַׁמְעוֹ אֵתָּה לָמַד, בְּמִי שֶׁטֻּמְאַתּוֹ פּוֹרַחַת מִמֶּנּוּ - הַכְּתוּב מְדַבֵּר. וְזֶהוּ הָאָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ טְהָרָה בְּטִבְיָלָה. וְנִכְרְתָהּ וְגו'. יָכוֹל מִצַּד זֶה לְצַד זֶה, יִכְרַת מִמְקוֹמוֹ וְיִתְיַשֵּׁב בְּמָקוֹם אַחֵר? תִּלְמוּד לומר: "אֲנִי ה'" - בְּכָל מָקוֹם אֲנִי.

כ"י - כָּל-אִישׁ אֲשֶׁר-יִקְרַב. אֵין 'קָרִיבָה' זֹו אֵלָּא אֲכִילָה. וְכֵן מְצִינוּ שְׁנֵאמְרָה אֲזַהֲרַת אֲכִילַת קִדְשִׁים בְּטֻמְאַה בְּלִשׁוֹן 'נְגִיעָה': "בְּכָל קֹדֶשׁ לֹא-תִגַּע" (לעיל יב ד) - אֲזַהֲרָה לְאוֹכֵל; וּלְמִדּוּהָ רַבּוּתִינוּ מְגֻזְרָה שְׁוָה (זבחים מח). וְאִי אִפְשָׁר לומר שְׁחִיב עַל הַנְּגִיעָה, שֶׁהָיָה נֹאמֵר כְּרַת עַל הָאֲכִילָה בִּ"צוֹ אֵת אֲהֲרֹן", שְׁתִּי כְּרִתּוֹת זֹו אֵצֶל זֹו, וְאִם עַל הַנְּגִיעָה חִיב, לֹא הִצְרַךְ לְחִיבּוֹ עַל הָאֲכִילָה; וְכֵן נִדְרֵשׁ בִּיתוּרַת כְּהֲנָנִים: וְכִי יֵשׁ נוֹגַע חִיב? אִם-כֵּן, מָה תִּלְמוּד לומר "יִקְרַב"? מִשִּׁיכָשׁוּר לְהִקְרַב, שְׂאִין חִיבִין עָלָיו מִשּׁוֹם טֻמְאַה אֵלָּא-אִם-כֵּן.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תנש"א ב עמ' 852)

ומצד ג'ל מעלת הגוף, שבו בחר הקב"ה, עקר השִׁכָּר הוא בתחית המתים, נשמה בגוף. ויש לומר, שמעלה זו מדגשת בענש כרת: גם כִּאֲשֶׁר "וְנִכְרְתָהּ הַנֶּפֶשׁ" - אֵין זֶה שִׁיךְ לַגּוּף.

וְנִכְרְתָהּ הַנֶּפֶשׁ הַהִיא מִלִּפְנֵי (כב, ג) מִבְּאֵר בְּתִנְיָא, שְׁבִמְתַּן-תּוֹרָה בְּחֵר הַקָּב"ה בְּגוּף: "בְּכֵן בְּחֵרְתָּ... הוּא הַגּוּף הַחֲמִירִי, הַנִּדְמָה בְּחִמְיּוּתוֹ לְגוֹפֵי אֲמוֹת הָעוֹלָם" (פי בחירה אמתית, הִינּוּ עַל-שִׁכְלִית, הִיא בֵּין שְׁנֵי דְבָרִים דּוֹמִים).

ד גָּבֵר גָּבֵר מְזַרְעָא דְאֲהֲרֹן וְהוּא סָגִיר אוֹ דְאִיב בְּקוֹדֶשֶׁיָא לֹא יִיכּוֹל עַד דִּי יִדְבִּי וְדִיקָרֵב בְּכָל טֻמָּא נִפְשָׁא אוֹ גָּבֵר דִּי תְּפּוּק מִנָּה שְׂכַבְתָּ וְרָעָא:

(ד) אִישׁ אִישׁ מִזֶּרַע אֲהֲרֹן וְהוּא צְרוּעַ אוֹ זֶב בְּקִדְשִׁים לֹא יֹאכֵל עַד אֲשֶׁר יִטְהַר וְהִנָּגַע בְּכָל-טֻמְאַת-נֶפֶשׁ אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר-תִּצָּא מִמֶּנּוּ שְׂכַבְתָּ-זֶרַע:

כ"י - בְּכָל-טֻמְאַת-נֶפֶשׁ. בְּמִי שֶׁנִּטְמָא בְּמַת.

ה אוֹ גָּבֵר דִּי יִקְרַב בְּכָל רַחֲשָׁא דִּי יִסְתָּאֵב לָהּ אוֹ בְּאַנְשָׁא דִּי יִסְתָּאֵב לָהּ לְכָל סַאבְתָּה:

(ה) אוֹ-אִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל-שְׂרָץ אֲשֶׁר יִטְמָא-לוֹ אוֹ בְּאָדָם אֲשֶׁר יִטְמָא-לוֹ לְכָל טֻמְאַתּוֹ:

י טֻמְאָה-לוֹ. כְּשֶׁעוֹרֵו לְטֻמָּא, וְזֶהוּ כְּזִית. לְכָל טֻמְאַתּוֹ. לְרַבּוֹת נוֹגַע בְּזָב וְזִבָּה, נִדָּה וְיִוִּלְדֵת.

כ"י - בְּכָל-שְׂרָץ אֲשֶׁר יִטְמָא לוֹ. כְּשֶׁעוֹר הָרְאוּי לְטֻמָּא, בְּכַעֲדָשָׁה (ת"כ). אוֹ בְּאָדָם. בְּמַת. אֲשֶׁר

ו אֲנֵשׁ דִּי יִקְרַב בֵּה וְיִהִי מִסָּאֵב עַד רַמְשָׁא וְלֹא יִיכּוֹל מִן קוֹדֶשֶׁיָא אֵלֶּהֶן אִסְחִי בְשָׂרָה בְּמִיָּא:

(ו) נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תִּגַּע-בּוֹ וְטֻמְאַה עַד-הָעֶרֶב וְלֹא יֹאכֵל מִן-הַקִּדְשִׁים כִּי אִם-רָחִין בְּשָׂרָה בְּמִיָּם:

כ"י - נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תִּגַּע-בּוֹ. בְּאֶחָד מִן הַטֻּמְאִים הַלָּלוּ.

ז וְכִמְעַל שְׂמִשָּׂא וְיִדְבִּי וְכֵתֵר כֵּן יִיכּוֹל מִן קוֹדֶשֶׁיָא אֲרִי לְחִמָּה הוּא:

(ז) וְכֹא הַשְּׂמִשׁ וְיִטְהַר וְאַחֵר יֹאכֵל מִן-הַקִּדְשִׁים כִּי לְחִמּוֹ הוּא:

כ"י - וְאַחֵר יֹאכֵל מִן-הַקִּדְשִׁים. (יבמות עד) נִדְרֵשׁ בִּ"כִּמּוֹת", בְּתִרּוּמָה, שֶׁמֶתֵר לְאֲכִילָה בְּהָעֶרֶב הַשְּׂמִשׁ. מִן הַקִּדְשִׁים. וְלֹא כָּל הַקִּדְשִׁים.

(ח) נִבְלָה וְטִרְפָּה לֹא יֹאכֵל לְטֻמְאַת-בֵּה אֲנִי יְהוָה: ח נִבְיָלָא וְתִבְרִיא לֹא יִיכּוֹל לְאַסְתָּאבָּא בֵּה אֲנָא יי:

בְּבֵית הַבְּלִיעָה, אֲסוּר לְאָכֵל בְּקִדְשִׁים. וְצִרְיָה לומר "וְטִרְפָּה", מִי שֶׁיֵּשׁ בְּמִינוֹ טִרְפָּה, יִצָּא נִבְלָת עוֹף טֻמָּא, שְׂאִין בְּמִינוֹ טִרְפָּה.

כ"י - נִבְלָה וְטִרְפָּה לֹא יֹאכֵל לְטֻמְאַת-בֵּה. לְעִנְיָן הַטֻּמְאַה הַזֶּהִיר כָּאן, שְׂאִם אֲכָל נִבְלַת עוֹף טְהוֹר שְׂאִין לָהּ טֻמְאַת מִנָּה וּמִשָּׂא, אֵלָּא טֻמְאַת אֲכִילָה

(ט) וְשָׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמְרֹתַי וְלֹא־יִשְׁאַוּ עָלָיו חֹטֵא וּמָתוּ
בוּ כִּי יַחֲלִלְהוּ אֲנִי יְהוָה מִקִּדְשִׁם:
טו וַיִּשְׁרֹן יָת מִטְרַת מִימְרִי וְלֹא יִקְבְּלוּ
עָלֵהֶי חוּבָא וַיִּמּוּתוּן בְּה אַרְי יַחֲלִלְהָ אֲנִי
יְי מִקִּדְשֶׁהוּן :

כ"י • וְשָׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמְרֹתַי • מִלְּאָכֵל תְּרוּמָה בְּטָמְאָת הַגּוֹף • וּמָתוּ בוּ • (סנהדרין פג) לְמַדְנִי, שֶׁהִיא מִיתָה בְּיָדִי שְׁמַיִם.

(י) וְכָל־זֶר לֹא־יֹאכֵל קֹדֶשׁ תּוֹשֵׁב כְּתָן וְשָׂכִיר
לֹא־יֹאכֵל קֹדֶשׁ:
י וְכָל חִלּוּנִי לֹא יִיכּוֹל קוֹדֶשׁא תוֹתָבא
דְּכִתְנָא וְאַגִּירָא לֹא יִיכּוֹל קוֹדֶשׁא :

כ"י • לֹא־יֹאכֵל קֹדֶשׁ • (סנהדרין פג) בְּתַרּוּמָה הַכְּתוּב מְדַבֵּר, שֶׁכָּל הַעֲנִין דְּבַר בְּה • תּוֹשֵׁב כְּתָן וְשָׂכִיר • תּוֹשֵׁב שֶׁל כְּתָן וְשָׂכִיר, לְפִיכָּךְ "תּוֹשֵׁב" זֶה זָקוּד פֶּתַח, לְפִי שֶׁהוּא דְּבּוּק • וְאַיְזָהוּ "תּוֹשֵׁב"? זֶה נִרְצֶע,

שֶׁהוּא קְנּוּי לוֹ עַד הַיּוֹבֵל • וְאַיְזָהוּ "שָׂכִיר"? זֶה קְנּוּי קִנְיָן שְׁנַיִם, שְׂוִיעָא בְּשֵׁשׁ • בָּא הַכְּתוּב וְלִמְדָּךְ כָּאֵן, שְׂאִין גּוֹפּוּ קְנּוּי לְאַדּוּנִי לְאַכֵּל בְּתַרּוּמָתוֹ.

(יא) וְכֵהֶן כִּי־יִקְנֶה נֶפֶשׁ קִנְיָן בְּסָפוֹ הוּא יֹאכֵל בוּ
וַיֵּלֶיד בֵּיתוֹ הֵם יֹאכְלוּ בְּלַחְמּוֹ:
יֵא וְכֵהֶן אַרְי יִקְנִי נֶפֶשׁ קִנְיָן בְּסָפָה הוּא
יִיכּוֹל בְּה וַיֵּלֶיד בֵּיתָה אֲנּוּן יִיכְלוּן בְּלַחְמָה :

כ"י • וְכֵהֶן כִּי־יִקְנֶה נֶפֶשׁ • עֲבָד כְּנַעֲנִי שְׁקִנְיָ לְגוֹפּוֹ • וַיֵּלֶיד בֵּיתוֹ • אֵלּוּ בְנֵי הַשְּׁפָחוֹת • וְאַשֶׁת כְּתָן אוֹכֶלֶת

בְּתַרּוּמָה מִן הַמִּקְרָא הַזֶּה, שְׂאֵף הִיא קִנְיָן בְּסָפוֹ • וְעוֹד לְמַד מִמִּקְרָא אַחֵר: "כָּל־טָהוֹר בְּבֵיתְךָ וְגו'", בְּסָפְרִי.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על־פי ספר השיחות תנש"א כרך ב, עמוד 847 – מוֹתֵךְ 'לקראת שבת')

איך הברכה מתיירה להנות מקדשי שמים

וַיֵּשׁ לְבָאָר זֶה עַל־פִּי הַדִּין שֶׁעָבַד שֶׁל כְּתָן, כִּיֵּן שֶׁהוּא "קִנְיָן בְּסָפוֹ" הִרִי "הוּא יֹאכֵל בוּ" – דְּמָתֵר לוֹ לְאַכּוֹל בְּתַרּוּמָה וּבְקִדְשִׁים. דְּנִרְאָה לּוֹמַר, שֶׁעַל־יְדֵי הַבְּרָכָה לְ"אַלְקִינוּ מִלֵּךְ הַעוֹלָם" – מִכִּיר הָאֲדָם בְּכָף שֶׁהוּא עָבָד שֶׁל הַקֶּבֶ"ה, וְאַזִּי מָתֵר לוֹ לְהַנּוֹת מִקְדְּשֵׁי שְׁמַיִם, עַל־דֶּרֶךְ שֶׁעָבַד שֶׁל כְּתָן רִשְׁאֵי לְאַכּוֹל בְּתַרּוּמָה.

וְכֵהֶן כִּי־יִקְנֶה נֶפֶשׁ קִנְיָן בְּסָפוֹ הוּא יֹאכֵל בוּ (כב, יא) אֵיתָא בְּגִמְרָא (ברכות לה, א): "כָּל הַנִּהְנֶה מֵעוֹלָם הַזֶּה בְּלֹא בְרָכָה כְּאִילוּ מְעַל בְּקִדְשֵׁי שְׁמַיִם, שְׂנֵאמַר לֵה' הָאֶרֶץ וּמִלּוּאָה". וְצָרִיךְ בִּיאור, הֵיאֵף תּוֹעִיל הַבְּרָכָה לְהַפְקִיעוֹ מִהַמְעִילָה בְּקִדְשֵׁי שְׁמַיִם; וְכִי בְכָף שֶׁמִּבְרָךְ הוּא מִפְּקִיעַ אֶת הַקְדוּשָׁה מִהַדְבַּר שְׁנִיחָה הִימּוּנִי?

(יב) וּבִתְכֵהֶן כִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זֶר הוּא בְּתַרּוּמָת
הַקִּדְשִׁים לֹא תֹאכֵל:
יב וּבִתְכֵהֶן אַרְי תִּהִי לְגִבְרַת חִלּוּנִי הִיא
בְּאַפְרָשׁוֹת קוֹדֶשׁא לֹא תִיכּוֹל :

כ"י • לְאִישׁ זֶר • לְלוֹי וְיִשְׂרָאֵל.

(יג) וּבִתְכֵהֶן כִּי תִהְיֶה אֶלְמָנָה וְגִרּוּשָׁה וְזָרַע אֵין
לָהּ וְשָׂכָה אֶל־בֵּית אָבִיהָ בְּנִעוּרֶיהָ מִלַּחֶם אָבִיהָ
תֹּאכֵל וְכָל־זֶר לֹא־יֹאכֵל בוּ:
יג וּבִתְכֵהֶן אַרְי תִּהִי אֶרְמִלָא וּמִתְרָקא וּבִר
לִית לָהּ וּתְתוּב לְבֵית אָבוּהָא בְּרִבְיִיתָהָא
מִלַּחְמָא דְּאָבוּהָא תִיכּוֹל וְכָל חִלּוּנִי לֹא
יִיכּוֹל בְּה :

כ"י • אֶלְמָנָה וְגִרּוּשָׁה • מִן הָאִישׁ הָזֶר • וְזָרַע אֵין לָהּ • מִמֶּנּוּ (ויכחות פז) • וְשָׂכָה • הֵא אִם יֵשׁ לָהּ זָרַע מִמֶּנּוּ, אֲסוּרָה בְּתַרּוּמָה כָּל זֶמֶן שֶׁהִזְרַע קִיָּם • וְכָל־זֶר

לֹא־יֹאכֵל בוּ • לֹא בָּא אֶלָּא לְהוֹצִיא אֶת הָאוֹנָן, שֶׁמִּתֵּר בְּתַרּוּמָה; זְרוֹת אֲמַרְתִּי לָךְ וְלֹא אֲנִינוֹת.

(יד) וְאִישׁ כִּי־יֵאָכֵל קֹדֶשׁ בְּשִׁגְגָה וְיִסַּף חֲמִשִּׁיתוֹ עָלָיו וְנָתַן לַכֹּהֵן אֶת־הַקֹּדֶשׁ:

כ"י • כִּי־יֵאָכֵל קֹדֶשׁ • תְּרוּמָה. וְנָתַן לַכֹּהֵן אֶת־הַקֹּדֶשׁ • (ת"כ) דָּבָר הָרְאוּי לְהִיטֵת קֹדֶשׁ, שְׂאִינוּ פּוֹרְעֵ לֹ מַעוֹת אֲלָא פְּרוּת שֶׁל חֲלִין, וְהֵן נַעֲשִׂין תְּרוּמָה.

(טו) וְלֹא יַחֲלֹל אֶת־קִדְשֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת אֲשֶׁר־יָרִימוּ לַיהוָה:

כ"י • וְלֹא יַחֲלֹל וְגו' • לְהַאֲכִילם לְזָרִים.

(טז) וְהִשְׂאוּ אוֹתָם עֹן אֲשֶׁמָּה בְּאֲכָלָם אֶת־קִדְשֵׁיהֶם כִּי אֲנִי יְהוָה מְקַדְּשָׁם:

כ"י • וְהִשְׂאוּ אוֹתָם • אֶת עֲצָמָם יִטְעֲנוּ עֹן בְּאֲכָלָם אֶת קִדְשֵׁיהֶם – שֶׁהִבְדִּילוּ לָשֵׁם תְּרוּמָה וְקִדְשׁוֹ וְנֶאֱסְרוּ עֲלֵיהֶם. וְאוּנְקָלוּם שֶׁתִּרְגְּם: "בְּמִיכָלְהוֹן בְּסוּאָבָא", שְׁלֹא לַצֶּרֶף תִּרְגְּמוּ בֶן. וְהִשְׂאוּ אוֹתָם • זֶה אֶחָד מִשְׁלֹשָׁה "אֶת־יָם" שֶׁהִיא רַבִּי יִשְׁמַעֵאל דּוֹרֵשׁ בַּתּוֹרָה,

שְׁמִדְבָּרִים בְּאֲדָם עֲצָמוֹ. וְכֵן (במדבר ו יג): "כִּיּוֹם מְלֹאת יָמֵי נַזְרוֹ יָבִיא אֹתוֹ", הוּא יָבִיא אֶת עֲצָמוֹ; וְכֵן (דברים לד ח): "וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ בְּגִי" – הוּא קָבַר אֶת עֲצָמוֹ, כֶּף נִדְרָשׁ ב'סִפְרִי'.

♦ יום שלישי י"ג אייר ♦

(יז) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר:

יו ומליל יי עם משה למימר:

(יח) דִּבֶּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו וְאֶל כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִקְרִיב קָרְבָּנוֹ לְכָל־נִדְרֵיהֶם וּלְכָל־נִדְבוֹתָם אֲשֶׁר־יִקְרִיבוּ לַיהוָה לַעֲלֹה:

כ"י • נִדְרֵיהֶם • (חולין ב) הָרִי עָלֶי. נִדְבוֹתָם • הָרִי זֶה.

(יט) לְרֹצְנֵכֶם תָּמִים זָכָר בַּבֶּקֶר בַּפְּשָׁבִים וּבַעֲזִים:

יט לרצוא לכוז שלים דכורא בתורי באמריא ובעזיא:

כ"י • לְרֹצְנֵכֶם • הִבִּיאוּ דָּבָר הָרְאוּי לְרִצּוֹת אֶתְכֶם לִפְנֵי, שִׁיחָא לָכֶם לְרִצּוֹן, אִפִּישִׁימֵנִיט בְּלַע"ז; וְאִיזְהוּ הָרְאוּי לְרִצּוֹן? תָּמִים זָכָר בַּבֶּקֶר בַּפְּשָׁבִים וּבַעֲזִים •

(כ) כָּל אֲשֶׁר־בּוֹ מוֹם לֹא תִקְרִיבוּ כִּי־לֹא לְרִצּוֹן יִהְיֶה לָכֶם:

כ כל די בה מומא לא תקריבון ארי לא לרצוא יהי לכוז:

(כא) וְאִישׁ כִּי־יִקְרִיב זֶבַח־שְׁלָמִים לַיהוָה לְפָלֶא־נֶדֶר
אוּ לְנִדְבָה בַּבֶּקֶר אוּ בַצֹּאן תָּמִים יִהְיֶה לְרִצּוֹן
כָּל־מוֹם לֹא יִהְיֶה־בּוֹ:

כ"י - לְפָלֶא־נֶדֶר • לְהַפְרִישׁ בְּדַבּוּרוֹ.

(כב) עֹרֹתָ אוּ שְׂכוֹר אוּ־חֲרוּץ אוּ־יִפְלֹת אוּ גֶרֶב אוּ
יִלְפַת לֹא־תִקְרִיבוּ אֵלָה לַיהוָה וְאִשָּׁה לֹא־תִתְּנֶנּוּ
מֵהֶם עַל־הַמִּזְבֵּחַ לַיהוָה:

כ"י - עֹרֹת • שֵׁם דָּבָר שֶׁל מוֹם, עֹרֹן בְּלִשׁוֹן נִקְבְּהָ,
שֶׁלֹּא יִהְיֶה בּוֹ מוֹם שֶׁל עֹרֹת. אוּ שְׂכוֹר • לֹא
יִהְיֶה. חֲרוּץ • (בְּכוֹרוֹת לה) רִיס שֶׁל עֵין שֶׁנִּסְדָּק אוּ
שֶׁנִּפְגַּם, וְכֵן שִׁפְתּוֹ שֶׁנִּסְדָּקָה אוּ נִפְגַּמָּה. יִפְלֹת •
וּרְוֹא"ה בְּלַע"ז. גֶּרֶב • מִין חֲזוּזִית, וְכֵן יִלְפַת; וּלְשׁוֹן
כ"י - לְפָתָה, כְּמוֹ (שׁוֹפְטִים טז כט) : "וַיִּלְפַת שְׁמֹשׁוֹן", שְׁאֲחֻזָּה
בּוֹ עַד יוֹם מִיתָה, שְׁאֵין לָהּ רְפוּאָה. לֹא־תִקְרִיבוּ •
שְׁלֹשָׁה פְעָמִים, לְהַזְהִיר עַל הַקִּדְּשָׁן וְעַל שְׁחִיטַתָּן
וְעַל זְרִיקַת דָּמָן (תְּמִידָה ו'). וְאִשָּׁה לֹא־תִתְּנֶנּוּ • אֲזַהֲרַת
הַקִּטְרֶתָן.

כג וְתֹרֵר וְאִמֵּר תִּתִּיר וְחֹסִיר נִדְבָתָא תַּעֲבִיד
יְתֵה וּלְנִדְרָא לֹא יִהְיֶה לְרַעְיָא:

כ"י - שְׂרוּע • אָבֵר גָּדוֹל מִחֲבֵרוֹ. וְקָלוּט • פְּרָסוּתָיו
קְלוּטוֹת. נִדְבָה תַעֲשֶׂה אֹתוֹ • לְבָדֵק הַבֵּית. וּלְנִדְרָא •
(ת"כ) לְמַזְבֵּחַ. לֹא יִרְצָה • אֵיזָה הַקִּדְּשׁ בָּא לְרִצּוֹת?
הוּא אוֹמֵר: זֶה הַקִּדְּשׁ הַמִּזְבֵּחַ.

כד וְיָדִי מְרִיס וְיָדִי רִסִּים וְיָדִי שְׁלִיף וְיָדִי גִזִּיר
לֹא תִקְרִיבוּן גְּדָם יְיָ וּבִאֲרַעְכוֹן לֹא תַעֲבִידוּן:

כ"י - וּמַעֲוֹף וְכַתּוּת וְנִתּוּק וְכָרוֹת • בְּבִיצִים אוּ בְגִידִי.
מַעֲוֹף • בִּיצָיו מַעֲוִיכִין בִּידִי. כַּתּוּת • כַּתּוּשִׁים יוֹתֵר
מִמַּעֲוֹף (בְּכוֹרוֹת לה). נִתּוּק • תְּלוּשִׁין בִּידִי, עַד שֶׁנִּפְסְקוּ
חוּטִים שֶׁתְּלוּיִים בָּהֶן, אֲבָל נִתּוּנִים הֵם בְּתוֹךְ הַכִּיס,
וְהַכִּיס לֹא נִתְּלַשׁ. וְכָרוֹת • כָּרוֹתִין בְּכָלִי וְעוֹדֵן בְּכִיס.
וּמַעֲוֹף • תַּרְגוּמוֹ: "וְיָדִי מְרִיס", זֶהוּ לְשׁוֹנוֹ בְּאֲרַמִּית
לְשׁוֹן 'כַּתִּישָׁה'. וְכַתּוּת • תַּרְגוּמוֹ: "וְיָדִי רִסִּים", כְּמוֹ

(כה) וּמִידָּ בֶן־נֶכֶד לֹא תִקְרִיבוּ אֶת־לֶחֶם אֱלֹהֵיכֶם
מִכָּל־אֵלֶּה כִּי מִשְׁחַתֶּם בָּהֶם מוֹם בָּם לֹא יִרְצוּ
לָכֶם: ׀

כ"י - וּמִידָּ בֶן־נֶכֶד • נֶכֶדִי שֶׁחִבֵּא קֶרְבֵּן בִּידִי כֹהֵן
לְהִקְרִיבוֹ לַשָּׁמַיִם, לֹא תִקְרִיבוּ לוֹ בַּעַל מוֹם; וְאֶף־
עַל־פִּי שֶׁלֹּא נֶאֱסָרוּ בַּעֲלֵי מוֹמִים לְקֶרְבֵּן בְּגִי נֹחַ
אֶל־אֵם־בֶּן מַחֲסֵרִי אָבֵר, זֹאת נִוְהֶגֶת בְּכֻמָּה שֶׁבִּשְׂדוֹת
(תְּמִידָה ו'), אֲבָל עַל הַמִּזְבֵּחַ שֶׁבִּמְשָׁכָן לֹא תִקְרִיבוּהָ, אֲבָל
תְּמִידָה תִּקְבְּלוּ מֵהֶם, (חולין יג) לְכָף נֶאֱמַר לְמַעַלָּה:
"אִישׁ אִישׁ", לְרִבּוּת אֶת הַנֶּכֶדִּים, שְׁנוּדָרִים נִדְרִים
וְנִדְבוֹת כִּישְׂרָאֵל. מִשְׁחַתֶּם • חִבּוּלָהוֹן. לֹא יִרְצוּ
לָכֶם • לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך 2 עמ' 72)

המזבח עמד במקום שנקבע במקום כפרה והקרבת קרבנות מתחלת הבריאה, ושם הקריבו אדם ונח קרבנות; וגם גוי, מזרע אדם ונח, זכאי להקריב עליו קרבן.

איש איש, לרבות את הגוים (רש"י כב, כה) וקשה, הרי אין מקבילים מגוי נדר או נדבה לחזיק בדק הבית, ומדוע מתר לקבל ממונו קרבן. ויש לומר, דהנה **בית המקדש** נועד להשגת השכינה בישראל, ואין לשיתף גוי בבנייתו. אף

כיומליל יי עם משה למימר:

(כו) **וידבר יהוה אל־משה לאמור:**

כז תור או אמר או עזא ארי יתיליד ויהי שבועא יומין בטר אמה ומיומא תמינאה ולהלא יתרעי לקרבא קרבנא קדם יי:

(כז) **שור או־כֶּשֶׁב או־עֹז כִּי יוֹלֵד וְהָיָה שְׁבַעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וְהָלָאָה יִרְצָה לְקַרְבָּן אִשָּׁה לַיהוָה:**

כש"י • **כִּי יוֹלֵד** • פֶּרֶט לְיוֹצֵא דִפֶּן (חולין לח ב).

כח ותורתא או שיתא לה ולברה לא תפסון ביומא חד:

(כח) **וְשׁוֹר או־יִשָּׁה אִתּוֹ וְאֶת־בָּנוֹ לֹא תִשְׁחַטּוּ בַּיּוֹם אֶחָד:**

לשחט הקב והבן. אתו ואת־בנו • (שם פב) אף בנו ואותו במשמע.

כש"י • **אִתּוֹ וְאֶת־בָּנוֹ** • (ת"כ, חולין עח) נוהג בנקבה, שאסור לשחט האם והבן או הבת, ואינו נוהג בזכרים ומתר

כט וארי תפסון נכסת תודתא קדם יי לרעוא לכוון תפסנה:

(כט) **וְכִּי־תִזְבְּחוּ זֶבַח־תּוֹדָה לַיהוָה לְרִצְנֹכְכֶם תִּזְבְּחוּ:**

אחר: "לרצנכם", לדעתכם; מכאן למתעסק שפסול בשחיטת קדשים. ואף־על־פי שפרט בנאכלים לשני ימים, חזר ופרט בנאכלין ליום אחד, שתהא זביחתו על־מנת לאכלן בזמן.

כש"י • **לְרִצְנֹכְכֶם תִּזְבְּחוּ** • תחלת זביחתכם, הנהירו שתהא לרצון לכם. ומהו הרצון? **בַּיּוֹם הַהוּא יֵאָכֵל** • לא בא להזהיר אלא שתהא שחיטה על־מנת בן, אל תשחטוהו על־מנת לאכלו למחר, שאם תחשבו בו מחשבת פסול, לא יהא לכם לרצון. דבר

ל ביומא ההוא ותאכל לא תשארו מנה עד צפרא אנא יי:

(ל) **בַּיּוֹם הַהוּא יֵאָכֵל לֹא־תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד־בֹּקֶר אֲנִי יְהוָה:**

כבר כתיב (לעיל י טו): "ובשר זבח תודת שלמיו וגו'". **אֲנִי ה' • דע, מי גזר על הדבר ואל יקל בעיניך.**

כש"י • **בַּיּוֹם הַהוּא יֵאָכֵל** • לא בא להזהיר אלא שתהא שחיטה על־מנת בן, שאם לקבע לה זמן אכילה,

לא ותשרון פקודי ותעבדון יתהון אנא יי:

(לא) **וּשְׁמַרְתֶּם מִצְוֹתַי וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם אֲנִי יְהוָה:**

כש"י • **וּשְׁמַרְתֶּם** • (ת"כ) זו המשנה. **וַעֲשִׂיתֶם** • זה המעשה.

כלי יקר – עוז והדר

השמיני והלאה ירצה, כי כל מספר שמיני קדש כמבאר למעלה פרשת שמיני (ט א) על בן אינו ראוי להיות קדש עד אשר יעבר עליו מספר זה: תורה כח

יא יט, וקנינת שלמתו תלוי במעשיו. ונראה שלכך הודיע לנו הכתוב כרי שלא תאמר מאחר שביום הולדו יש להם כל השלמות הראוי להם אם בן יהיו בשר להקריבה מיד, תלמוד לומר **וְהָיָה שְׁבַעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ וּמִיּוֹם**

כב (כז) שור או כֶּשֶׁב או עֹז כִּי יוֹלֵד. אמרו המפרשים שביום הולדו יש לו עליו שם **שור** או **כֶּשֶׁב**, כי אינו מוסיף על שלמתו ועל עצמותו כלום כי הוא נולד עם כל שלמתו, לאפוקי "האדם עיר פרא יולד" (ע"פ איוב

(לב) וְלֹא תַחֲלֹל אֶת־שֵׁם קִדְשִׁי וְנִקְדַּשְׁתִּי בַתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי יְהוָה מְקֻדָּשָׁם:

על-מנת הנס, אין עושין לו נס; שכן מצינו בחנניה, מישאל ועזריה, שלא מסרו עצמן על-מנת הנס, שנאמר (דניאל ג יח): "והן לא ידיע להוא-לך מלפא וגו'", מציל ולא מציל: "ידיע להוי-לך וגו'".

כ"י וְלֹא תַחֲלֹל • לעבר על דברי מזידין. ממשמע שנאמר: "ולא תחלול", מה תלמוד לומר "ונקדשתי"? מסר עצמו וקדש שמי. יכול ביחיד? תלמוד לומר: "בתוך בני ישראל"; וכשהוא מוסר עצמו ומוסר על-מנת למות, שכל המוסר עצמו

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת ש"פ תשא תשמ"ט)

משקים אשה סוטה "השם נחקק לעשות שלום בין איש לאשתו". הרי שהקב"ה מותר על שמו הקדוש מתוך 'מסירת נפש', כביכול, כדי להשפין שלום.

וְנִקְדַּשְׁתִּי בַתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (כב, לב) על הפסוק "מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל" אמרו חז"ל "מה שהוא עושה, אמור לישראל לעשות". ואף בצווי זה, החיוב של מסירת נפש על קדוש השם, כך; מצינו, שפאשר

(לג) הַמוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לַהֲיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יְהוָה: פ

כ"י הַמוֹצִיא אֶתְכֶם • על-מנת כן. אני ה' • נאמן לשלם שכר.

♦ יום רביעי י"ד אייר ♦

א ומליל יי עם משה למימר:

כג (א) וידבר יהוה אל-משה לאמר:

ב מליל עם בני ישראל ותימר להון מועדיא דיי די תערעון יתהון מערעי קדיש אליו אנון מועדי:

(ב) דבר אל-בני ישראל ואמרת אליהם מועדי יהוה אשר-תקראו אתם מקראי קדש אלה הם מועדי:

השנה על גליות שנעקרו ממקומן לעלות לרגל, ועדין לא הגיעו לירושלים.

כ"י דבר אל-בני ישראל וגו' מועדי ה' • עשה מועדות, שיהיו ישראל מלמדין בהם; שמעבדים את

כלי יקר – עוז והדר

פרכא א' (כא): דבר אחר, אשר תקראו אתם במועד, קריאה זו היא בדברי תורה, שיתעסקו בהלכות פסח בפסח כו' ראה מגילה לב, לך נאמר במועד, ועל קריאה זו אמר אלה הם מועדי, אמנם בשאין עסוקים בהם כי אם במאכל ומשתה אינן מועדי ה' כלל, ועליהם נאמר (ישעיה א יד) "חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי". ומה שנאמר "אלה תעשו לה' במועדיכם" (במדבר כט לט), לפי שצריק לתן חזיו לה' וחזיו לכם (ראה ביצה טו): תורה ג

להעיד עליהם, תלמוד לומר (פסוק ד) אשר תקראו אתם במועד, יכול בשם שמחללין את השבת להעיד עליהם כך יחללו את השבת להודיע עליהם שנתקיימו, תלמוד לומר אשר תקראו כו'. ועל כן הקדים למצות שבת מצות העבור, להודיע שהעבור דוחה שבת, ואחר השבת חזר ופרט מצות העבור בפסוק אלה מועדי ה', כדי להקדים מצות השבת לעבור ולומר לך שאין העבור דוחה שבת, והא להעיד עליהם, והא להודיע עליהם שנתקיימו. ודין זה יש גם במסכת ראש השנה

(ב) מועדי ה' אשר תקראו אתם מקראי קדש. וסמיר ליה מצות השבת, ופרש רש"י 'מה ענין שבת למועדים' כו'. ואני אומר שכן פרושו, כי כבר בארנו למעלה פרשת ויקהל (שמות לה ב) על מה שפרש רש"י 'הקדים שבת למלאכת משכן לומר לך שאין משכן דוחה שבת', כי בכל מקום המצוה המקדמת דוחה את המאחרת. ופסוק זה אשר תקראו אתם מקראי קדש מדבר בקביעות השנה והחדש וענין העבור, ומסיק בילקוט פרשה זו (רמז תרמג) 'מנין שמחללין את השבת

(ג) שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת שַׁבְתוֹן מִקְרָא־קֹדֶשׁ כָּל־מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ שַׁבָּת הוּא לַיהוָה בְּכָל מוֹשְׁבְּתֵיכֶם: פ

ג שְׁמָא יוֹמִין תַּתְּעַבְד עֲבִידָא וּבִיּוֹמָא שְׁבִיעָאָה שַׁבָּת שַׁבְתָּא מְעָרַע קֳדִישׁ כָּל עֲבִידָא לֹא תַעֲבִדוֹן שַׁבְתָּא הִיא קֳדָם יי בְּכָל מוֹתְבִנְכוֹן:

כ"י- שֵׁשֶׁת יָמִים • מָה עֲנִין שַׁבָּת אֲצֵל מוֹעֲדוֹת? לְלַמֶּדֶךָ שֶׁכָּל הַמַּחֲלֵל אֶת הַמוֹעֲדוֹת - מַעֲלִין עָלָיו

כָּאֵלּוּ חָלַל אֶת הַשַּׁבָּתוֹת, וְכָל הַמְקִיִּים אֶת הַמוֹעֲדוֹת - מַעֲלִין עָלָיו כָּאֵלּוּ קִיָּם אֶת הַשַּׁבָּתוֹת.

(ד) אֵלֶּה מוֹעֲדֵי יְהוָה מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֲשֶׁר־תִּקְרְאוּ אֹתָם בַּמוֹעֲדִים:

ד אֵלִין מוֹעֲדֵי דִי מְעָרַע קֳדִישׁ דִּי תַעֲבִדוֹן יִתְהוֹן בְּזַמְנֵיהוֹן:

כ"י- אֵלֶּה מוֹעֲדֵי ה' • לְמַעַלְה מְדַבֵּר בְּעִבּוּר שָׁנָה, וְכֵאן מְדַבֵּר בְּקֳדוּשׁ הַחֹדֶשׁ.

~ נְקוּדוֹת מִשִּׁיחוֹת קוֹדֶשׁ ~ (לְקוּטֵי שִׁיחוֹת כֹּדֶךְ טו עמ' 98)

אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם בַּמוֹעֲדִים (כג, ד) בַּ"ל דָּרְשׁוּ: "אֹתָם, אֲפִלּוּ מוֹטְעִין". וְנִשׁ לְבָאֵר, דְּהִנֵּה הִנָּח נִשְׁתַּלְשַׁל מִן ה'רַח' לְמַעַלְה, וְקִבִּיעַת יוֹם הַמוֹלֵד לְרֹאשׁ חֹדֶשׁ הִיא בְּעֵקֶר מִצַּד ה'מוֹלֵד' לְמַעַלְה; אֵלֶּה שְׁאֵנוּ קוֹבְעִים רֹאשׁ חֹדֶשׁ לְפִי הַמוֹלֵד לְמִטָּה, כִּי מִזֶּה יוֹדְעִים שְׁאֵז הוּא ה'מוֹלֵד' לְמַעַלְה. מוֹבֵן אֲפֹא, שֶׁכְּאֲשֶׁר בֵּית־דִּין קִבְּעוּ רֹאשׁ חֹדֶשׁ בַּיּוֹם אַחֵר, סִימָן הוּא שֶׁזֶּהוּ יוֹם ה'מוֹלֵד' לְמַעַלְה; אֵלֶּה שְׁאֵין הַעוֹלָם רְאוּי שֶׁהַדָּבָר יִשְׁתַּקֵּף בּוֹ.

(ה) בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאַרְבַּעַה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ בֵּין הָעֲרֻבִים פֶּסַח לַיהוָה:

ה בִּירְחָא קֳדָמָא בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר לִירְחָא בֵּין שְׁמִשָּׁא פֶּסַחָא קֳדָם יי:

כ"י- בֵּין הָעֲרֻבִים • מִשָּׁשׁ שָׁעוֹת וּלְמַעַלְה. פֶּסַח לַה' • הַקִּרְבַּת קֳרָבִן שְׁשֻׁמו "פֶּסַח".

(ו) וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה חַג הַמִּצּוֹת לַיהוָה שַׁבֻּעַת יָמִים מִצּוֹת תֹּאכְלוּ:

וּבַחֲמִשָּׁת עָשָׂר יוֹמָא לִירְחָא הַדִּין תִּגָּא דְּפִטְרִיָּא קֳדָם יי שְׁבַעַת יוֹמִין פִּטְרִי תִיכְלוֹן:

(ז) בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל־מְלָאכָת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:

ז בִּיּוֹמָא קֳדָמָא מְעָרַע קֳדִישׁ יְהִי לְכוֹן כָּל עֲבִידָת פִּלְחָן לֹא תַעֲבִדוֹן:

(ח) וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה לַיהוָה שַׁבֻּעַת יָמִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא־קֹדֶשׁ כָּל־מְלָאכָת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ: פ

ח וְהִתְקַרְבוֹן קֳרַבְנָא קֳדָם יי שְׁבַעַת יוֹמִין בִּיּוֹמָא שְׁבִיעָאָה מְעָרַע קֳדִישׁ כָּל עֲבִידָת פִּלְחָן לֹא תַעֲבִדוֹן:

כ"י- וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה וְגו' • הֵם הַמוֹסְפִין הָאֲמֻרִים בְּפֶרֶשֶׁת פִּינְחָס; וְלָמָּה נִאֲמָרוּ כֵּן? לֹא־מֵר לָד, שְׁאֵין הַמוֹסְפִין מַעֲבִיִּין זֶה אֶת זֶה. וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה לַה' • מִכָּל־מְקוֹם. אִם אֵין פְּרִים, הֵבֵא אֵילִים. וְאִם אֵין פְּרִים וְאֵילִים, הֵבֵא כִבְשִׁים. שַׁבֻּעַת יָמִים • כָּל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר "שַׁבֻּעַת", שֶׁם דָּבָר הוּא, שְׁבֻעַ שֶׁל יָמִים;

שְׁטִינָא "בְּלַע", וְכֵן כָּל לְשׁוֹן "שְׁמוֹנֶת", "שֵׁשֶׁת", "חֲמִשָּׁת", "שְׁלֹשָׁת". מְלָאכָת עֲבֹדָה • אֲפִלּוּ מְלָאכּוֹת הַחֲשׂוֹבוֹת לָכֶם עֲבֹדָה וְצִרְף, שְׁיִשׁ חֲסִרוֹן פִּיס בְּבִטְלָה שְׁלֵהֵן, כְּגוֹן דָּבָר הָאֲבָד, כְּדֵּי הַבְנִי מְתוּרַת כְּהָנִים, דְּקִתְנִי: יְכוֹל אִף חֲלוּ שֶׁל מוֹעֵד יְהִי אֲסוּר בְּמְלָאכָת עֲבֹדָה וְכו'.

ט וּמִלֵּיל יי עִם מִשָּׁה לְמִימָר:

(ט) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

שיעור יומי ליום רביעי י"ד אייר ושנים מקרא ואחד תרגום – כג – פרשת אמור

נה
(י) דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי־תֵבֹאוּ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם וּקְצַרְתֶּם אֶת־קִצְיָהּ וְהִבֵּאתֶם אֶת־עֹמֶר רֵאשִׁית קְצִירְכֶם אֶל־הַכֹּהֵן:

כז"י • רֵאשִׁית קְצִירְכֶם • שְׁתָּהּא רֵאשׁוֹנָה לְקָצִיר. עֹמֶר • עֲשִׂירִית הָאִיפָה, כֶּף הָיְתָה שְׁמָה, כְּמוֹ (שמות טו יח) : "וַיִּמְדוּ בַעֲמֹר".

(יא) וְהִנִּיף אֶת־הָעֹמֶר לִפְנֵי יְהוָה לְרִצְוֹנְכֶם מִמַּחֲרַת הַשָּׁבֹת יִנִּיפּוּ הַכֹּהֵן:

כז"י • וְהִנִּיף • (מנחות סא) כָּל תְּנוּפָה : - מוֹלִיף וּמְבִיא, מַעֲלָה וּמוֹרִיד; מוֹלִיף וּמְבִיא - לַעֲצֹר רוּחוֹת רָעוֹת, מַעֲלָה וּמוֹרִיד - לַעֲצֹר טָלָלִים רָעִים. לְרִצְוֹנְכֶם • אִם תִּקְרִיבוּ בַּמִּשְׁפָּט הַזֶּה, יִהְיֶה לְרִצּוֹן לָכֶם. מִמַּחֲרַת הַשָּׁבֹת • (שם סו) מִמַּחֲרַת יוֹם־טוֹב הָרֵאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח, שָׁאֵם אֶתָּה אוֹמֵר שֶׁבֶת בְּרֵאשִׁית, אִי אֶתָּה יוֹדֵעַ אֵיזֶהוּ.

(יב) וַעֲשִׂיתֶם בַּיּוֹם הַנִּיפְכֶם אֶת־הָעֹמֶר בִּבֶּשׂ תָּמִיד בֶּן־שְׁנָתוֹ לַעֲלָה לַיהוָה:

כז"י • וַעֲשִׂיתֶם. בִּבֶּשׂ • חֻבָּה לַעֲמֹר הוּא בָּא.

(יג) וּמִנִּחְתּוֹ שְׁנֵי עֶשְׂרִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַּשֶּׁמֶן אִשָּׁה לַיהוָה רֵיחַ נִיחַח וְנִסְפּוֹ יִזֵּן רְבִיעֵת הַחֵיץ:

כז"י • וּמִנִּחְתּוֹ • מִנִּחַת נִסְכּוֹ. שְׁנֵי עֶשְׂרִים • כְּפוּלָה הִיְתָה. וְנִסְפּוֹ יִזֵּן רְבִיעֵת הַחֵיץ • (מנחות פט) אֶף־עַל־פִּי שְׁמִנְחָתוֹ כְּפוּלָה, אֵין נִסְכּוֹ כְּפוּלִים.

(יד) וְלֶחֶם וְקָלִי וְכֶרֶמֶל לֹא תֹאכְלוּ עַד־עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה עַד הִבֵּיאְכֶם אֶת־קֶרְפֶּן אֱלֹהֵיכֶם חֶקֶת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכָל מִשְׁבְּתֵיכֶם: ׀

כז"י • וְקָלִי • קֶמַח עֲשׂוּי מִכֶּרֶמֶל בֶּד שְׁמִיבָשִׁין אוֹתוֹ בַּתְּנוּרָה. וְכֶרֶמֶל • הֵן קָלִיּוֹת שְׁקוּרִין גְּרִיילִי"ש. בְּכָל מִשְׁבְּתֵיכֶם • (קידושין לו) נִחְלְקוּ בּוֹ חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל: יֵשׁ שְׁלֹמֹה מִכָּאן מִכָּאן שֶׁהַחֲדָשׁ נֹהֵג בְּחוּצָה לָאָרֶץ, וְיֵשׁ אוֹמְרִים: לֹא בָּא אֶלָּא לְלַמֵּד, שְׁלֹא נִצְטוּוּ עַל הַחֲדָשׁ אֶלָּא לְאַחֵר יִרְשָׁה וְיִשְׁכְּבָה, מִשְׁכָּבָשׁוֹ וְחֻלְקוֹ.

(טו) וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמַּחֲרַת הַשָּׁבֹת מִיּוֹם הִבֵּיאְכֶם אֶת־עֹמֶר הַתְּנוּפָה שֶׁבַע שָׁבָתוֹת תְּמִימוֹת תִּהְיֶינָה:

כז"י • מִמַּחֲרַת הַשָּׁבֹת • מִמַּחֲרַת יוֹם־טוֹב. תְּמִימוֹת תִּהְיֶינָה • מְלַמֵּד שֶׁמִּתְחִיל וּמוֹנָה מִבְּעָרֵב, שָׁאֵם לֹא כֵּן אֵינָן תְּמִימוֹת.

~ נְקוּדוֹת מְשִׁיחוֹת קוֹדֶשׁ ~ (יעוּיין לְקוּטִישִׁחוֹת כִּדָּא, עֲמוּד 270. וְשֵׁם נִסְמָן - מִתּוֹךְ 'לְקֵרֶאת שִׁבְת')

סְפִירַת הָעֹמֶר: מִצּוּחַ אַחַת אוֹ כָּל יוֹם מִצּוּחַ חֲדָשָׁה

וּסְפַרְתֶּם לָכֶם . . שֶׁבַע שָׁבָתוֹת תְּמִימוֹת תִּהְיֶינָה: (כג), מִהֶנְאָמֵר "תְּמִימוֹת תִּהְיֶינָה" לּוֹמְדִים חֶלֶק מִהֶרֶאשׁוֹנִים, כִּי מִי שֶׁשָּׁכַח יוֹם אֶחָד מִהַסְפִּירָה, שׁוֹב לֹא יוּכַל לְהִמָּשִׁיךְ

(טו)

ולספור. ולהלכה נפסק בשלחן-ערוך (אורח-חיים סימן תפט) לספור בלא ברכה. ומבארים האחרונים (ראה מנחת חינוך מצוה שו), דשיטה זו סבירא לה דכל ימי הספירה "הם מצוה אחת". ובאם לא מנה יום אחד הפסיד המניין".
אף לכאורה אי-אפשר לומר כן: אם היא מצוה אחת, היא תקנו לברך בכל יום ויום ברכה בפני עצמה? (ב) אם היא מצוה אחת, נמצא שאדם ששכח באמצע ימי הספירה לספור, כל ברכותיו עד עתה היו 'ברכה לבטלה', ומחשש זה היה לחכמים לתקן הברכה בסוף כל הימים! ועל כן צריך לומר, דודאי אף לשיטה זו כל יום הוי מצוה

בפני עצמה, ועל כן קובעת ברכה לעצמה, ומוכן שאם חסר יום אחד באמצע, לא נהיו הימים שלפניו מצוה לבטלה.
אלא, דזה שלא יוכל להמשיך ולספור בברכה, הוא משום דהנה ראשונים סבירא להו דאם חסר איזה יום, הרי בפעל לא יוכל ביום שלמחרת לקיים המצוה (הנוספת) של אותו היום, כיון שתלויה היא ובאה בהמשך למצות היום שקדם לה. והטעם לזה הוא, דלא תתכן ספירה של "יום שלישי" (לדגמא) כשה"יום שני" נחסר מהספירה, כי בלעדי ספירת ה"שני" אינו אוחד ב'שלישי'. ודו"ק.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פ לקוטר שיחות כרך א, עמוד 265 – מתוך 'לקראת שבת')

"ממחרת השבת" – דרגה שלמעלה מהעולם

וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את-עמר התנופה שבע שבתות תמימות תהינה: (כג, טו).
על לשון "ממחרת השבת" איתא בגמרא (מנחות סה, א) כי הביתוסים טעו ודרשו "ממחרת שבת בראשית", וחכמי ישראל הצרכו להתנפח עמם ולהוכיח שאכן הפונה לממחרת הפסח.
ואינו מובן: מדוע כתבה התורה בלשון כזו הנותנת מקום לטעות, ולא כתבה לכתחלה בלשון שאינו מובן לשני פנים – "ממחרת הפסח"?
והבאור בזה בדרך עבודת האדם לקונו: ענינה של 'ספירת העמר' בעבודת ה' הוא ברור וזכוה המדות, לזככם ולהעלותם לקדושה – "ספירה" מלשון ספירות, בהירות. וכן בשבעת השבועות מתקנים אנו מדה

אחר מדה משבעת המדות דנפש-הבהמית, וכפי שאומרים בגמרא התפלה שאחר הברכה "ותקן מה שפגמתי בספירה". והנה, בכדי לברר מדה המשקעת בקלפות ובסטרוא-אחרא ולהפכה לקדושה, דרוש כח עליון ומיוחד שביכולתו לרדת למטה ולהשפיע אפילו על הרע.
זוהי מדרגת "ממחרת השבת". דהנה, שבת היא הדרגה הנעלית ביותר בשבעת ימי השבוע, אף היא עדין בבחינה של זמן מדוד ומגבל. אף "ממחרת השבת" קאי על דרגה נעלית שלמעלה ("ממחרת") מהשבת, האור האלקי שלמעלה מגדרי העולם, זמן ומקום.
וזהו "וספרתם לכם ממחרת השבת" – שבכדי לקחת את שבעת המדות של נפש הבהמית ולספרם' ולזככם, יש הכרח ב"ממחרת השבת", דרגה שלמעלה מעלה מהעולם.

~ נקודות משיחות קודש ~

"וספרתם לכם" – זו העבודה של ברור הנפש הבהמית, הארת ה"לכם".
"ממחרת השבת" – זו בחינה שלמעלה מהזמן, למעלה מ'שבעת ימי ההיקף' של בריאת העולם. וב'לשון החסידות: "למעלה מסדר ההשתלשלות".

"וספרתם לכם ממחרת השבת" – הפוח לברר את השפל ביותר, המידות המושחתות של הנפש הבהמית, בא דוקא מהגבוה ביותר, "למעלה מסדר השתלשלות".
כי כן היא המדה: כל הגבוה-גבוה יותר, יורד למטה-מטה יותר.

(טו) **עד ממחרת השבת השביעת תספרו חמשים יום והקרבתם מנחה חדשה ליהוה:**

ש"י **השבת השביעת** • כתרגומו: **שבועתא שביעתא**. **עד ממחרת השבת השביעת תספרו** •

ולא עד בכלל, והן ארבעים ותשעה יום. **חמשים יום והקרבתם מנחה חדשה לה'** • **ביום החמשים**

(טו) **והקרבתם מנחה חדשה לה'.** סימן ליום מתן תורה, כי 'התורה צריכה להיות חדשה אצל האדם בכל יום כאלו היום קבלה מזהר סיני' (ספרי ראה נח):
ומה שלא נזכר בתורה בפרוש כי יום זה מתן תורה, וכן לא נזכר בתורה בפרוש כי ראש השנה הוא יום דין, וטעם שניהם אחד הוא כמו שכתבתי בחבורי עוללות אפרים (מאמר
וכא), שעל מתן תורה לא רצה ה' להגביל יום ידוע, לפי שצריך האדם שיהיה דומה לו בכל יום ויום מפל זמון השנה כאלו באותו יום קבלה מהר סיני, כי באמת אמרו רבותינו ו"ל

כלי יקר – עוז והדר

תקריבוהו, ואומר אני: זהו מדרשו, אבל פשוטו: עד ממחרת השבת השביעית, שהוא יום חמשים, תספרו; ומקרא מסרס הוא. מנחה חדשה • היא

~ נקודות משיחות קורש ~ (על-פי 'תורת מנחם – התועדויות' כרך לג, עמוד 428 – מתוך 'לקראת שבת')

שער החמשים – תחלת עבודה חדשה

חמשים הדרגות.

ויש לבאר זה בהקדים הסבר נוסף לענין "שער החמשים" המובא בספר הקדוש "תולדות יעקב יוסף" (פרשת דברים) בשם הבעל-שם-טוב הקדוש: "שער החמשים הוא חוזר ומתחיל נ' שערים למעלה מזה, וכן למעלה מעלה עד אין סוף".

ועל-פי באור זה נראה, שלאחר שהאדם התעלה בעבודתו וקבל מלמעלה את דרגת "שער החמשים", ואזי הרי הוא צריך להתחיל נ' שערים למעלה מזה, נמצא דשער הנז' שקבל הוא הוא השער הראשון של עבודתו החדשה, ושפיר נחשב בכלל עבודת האדם – "תספרו".

תספרו חמשים יום (כג, טז)

אודות הקושיא הידועה (ענין תוספות דבורהמתחיל כתבו, מנחות טה, ב) מדוע נאמר "תספרו חמשים יום", בעוד הספירה לפעל היא רק ארבעים ותשעה ימים, מבאר בספרים (לקוטי-תורה במדבר י, ד. שיר-השירים לה, ג), אשר ארבעים ותשעה הימים הנספרים הם כנגד מ"ט דרגות (שערי בינה) שיכול האדם להשיג בעבודת ה'. וכאשר משלים את עבודתו בהשגת מ"ט השערים, הוא מקבל מלמעלה, באופן של מתנה, את "שער החמשים" ("תספרו חמשים"), שאין נתן להשיגו בכחות עצמו.

אף עדין צריך-עיון בזה, שהרי משמעות הלשון "תספרו חמשים יום" היא, שעבודת האדם עצמו משיגה את

יוממותבניכון תיתון לחם ארמוותא תרמין (גריצו) תרין עשרונין סלמא יתרון חמיצ תאפון בפורין קדם יי:

(י) ממושבתיהם תביאו לחם תנופה שתים שני עשרנים סלת תהייה חמץ תאפינה בפורים ליהנה:

לכל המנחות, אף למנחת קנאות הבאה מן השעורים, לא תקרב מן החדש קדם לשתי הלחם.

משי- ממושבתיהם • ולא מחוצה לארץ. לחם תנופה • לחם תרומה המורם לשם גבה, וזו היא המנחה החדשה האמורה למעלה. בפורים • ראשונה

כלי יקר – עוז והדר

בהם למלא חסרונם, לכה נאמר (פסוק יז) חמץ תאפינה: וזה השעם גם כן העלם יום דין של ראש השנה, כדי שלא ילך אדם בשרירות לבו ויסגל עונות כל זמות השנה ויחשב לתקן מעשיו בהיותו קרוב יום ה' אשר בו יושב "על פסא דין", אלא ידמה בנפשו כאלו בכל יום ויום ה' יושב על פסאו למשפט ומתבקר פנקסו, ועל ידי זה יהיה כל יום ויום בתשובה. וכן איכא למאן דאמר (ר"ה טו) 'אדם נדון בכל יום שנאמר (איוב ז יח) 'ותפקדנו לבקרים לרגעים תבחנונו'. ובחבורי הנזכר הארכתו בשני טעמים אלו, כי נכונים "למצאי דעת": תורה יז

הרע נמשל בו כי בלשון רבותינו ו'ל (מכות יז) הוא נקרא 'שאר שבעסה', לפי שבמקום שהתורה מצויה שם אין היצר הרע יכול להזיק, כאמרו רבותינו ו'ל (קידושין ג) 'אמר הקדוש ברוך הוא בראתי היצר הרע בראתי לו תבלין' דהיינו התורה. ואלמלא היצר הרע לא היה הקדוש ברוך הוא מוריד התורה מן העליונים אל התחתונים, כי בטענה זו נצח משה רבנו את המלאכים בשאמרו לפני הקדוש ברוך הוא חמדה גנוזה יש לך כו' ואתה רוצה לתנה לבשר ודם, והשיב להם משה כלום יש יצר הרע ביניכם כו' (שבת פח). ורצה לומר שהיה צריך לתן התורה אל התחתונים כדי לתן להם תבלין על היצר הרע הנפיר

(עירובין נד) 'שהתורה נמשלה לךד זה שכל זמן שהתנינוק ממשמש בזה הוא מוצא בזה טעם חדש, כך התורה כל ההוגה בזה מוצא בכל יום טעם חדש', על כן דין הוא שיהיה דומה אליו בכל יום כאלו היום קבלה מהר סיני, ואם כן כל יום הוא מתן תורה אצל ההוגים בזה, על כן אין ראוי להגביל יום ידוע לנתינתה. ועל כן אמרו רבותינו ו'ל (ספרי ואחזקן ג) שיהיה דברי תורה חדשים עליך ולא כדבר הישן שלבו של אדם קץ בו, שהרי באמת אתה מוצא בזה דבר חדש בכל יום ויום. ועל כן אין יום נתינתה מבאר בתורה יותר ממה שנקמו בהבאת מנחה חדשה, להורות שהתורה מנחה חדשה בכל יום ויום: והיו בשתי הלחם החמץ אשר היצר

(יח) וְהִקְרַבְתֶּם עַל-הַלֶּחֶם שְׂבַעַת כִּבְשִׁים תְּמִימִם בְּנֵי שָׁנָה וּפָר בֶּן-בָּקָר אֶחָד וְאֵילִם שְׁנַיִם יִהְיוּ עֲלֵה לֵיהוָה וּמִנְחָתָם וְנִסְפֵיהֶם אִשָּׁה רִיח־נִיחֹחַ לֵיהוָה:

יח ותקרבון על לחמא שבִּעָא אֲמִרִין שְׁלֵמִין בְּנֵי שָׁנָה וְתוֹר פֶּר תוֹרֵי חֵד וְדָכְרִין תְּרִין יְהוֹן עֲלֵתָא קָדָם יי ומנחתהון וְנִסְפֵיהוֹן קֶרֶפֶן דְּמִתְקַבֵּל בְּרַעְיָא קָדָם יי:

כ"ט◀ עַל-הַלֶּחֶם • בְּגִלֵּל הַלֶּחֶם, חֹבֶה לֶלֶחֶם. וּמִנְחָתָם וְנִסְפֵיהֶם • כְּמִשְׁפֹּט מִנְחָה וְנִסְכִּים הַמִּפְרָשִׁים בְּכָל בְּהֵמָה בַּפָּרֶשֶׁת נִסְכִּים (במדבר טו):

כ"ט◀ "שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרוֹנִים לֶפֶר, וּשְׁנֵי עֶשְׂרוֹנִים לְאֵיל וְעֶשְׂרוֹן לִכְבֹּשׂ", זוּ הִיא הַמִּנְחָה; וְהַנִּסְכִּים: חֹצֵי הַהֵין לֶפֶר, וְשְׁלִישִׁית הַהֵין לְאֵיל וּרְבִיעִית הַהֵין לִכְבֹּשׂ.

(יט) וַעֲשִׂיתֶם שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לַחֲטָאת וּשְׁנֵי כִבְשִׁים בְּנֵי שָׁנָה לִזְבַּח שְׁלָמִים:

יט ותעבדון שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לַחֲטָאת וּשְׁנֵי כִבְשִׁים וְתִרִין אֲמִרִין בְּנֵי שָׁנָה לְנִכְסַת קוֹדֶשֶׁת:

כ"י◀ וַעֲשִׂיתֶם שְׁעִיר־עִזִּים • (ת"כ. מנחות מה) יָכוֹל שְׂבַעַת הַכִּבְשִׁים וְהַשְּׁעִיר הָאֲמֹרִים כָּאן, הֵם שְׂבַעַת הַכִּבְשִׁים וְהַשְּׁעִיר הָאֲמֹרִים ב'חֲמֵשׁ הַפְּקוּדִים? כִּשְׁאֵתָה מְגִיעַ

כ"י אֲצֵל פָּרִים וְאֵילִים, אֵינָן הֵם. אָמַר מַעֲתָה: אֱלוֹ לַעֲצֻמָּן וְאֱלוֹ לַעֲצֻמָּן; אֱלוֹ קֶרְבּוֹ בְּגִלֵּל הַלֶּחֶם וְאֱלוֹ לְמוֹסָפִין.

(כ) וְהִנִּיף הַכֹּהֵן אֹתָם עַל לֶחֶם הַפָּרִים תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה עַל-שְׁנֵי כִבְשִׁים קֹדֶשׁ יִהְיוּ לֵיהוָה לַכֹּהֵן:

כ ויריב פִּתְחָא וְתִתְּנוֹן עַל לֶחֶם בְּכוֹרֵיָא אֲרַמִּיתָא קָדָם יי עַל תְּרִין אֲמִרִין קוֹדֶשֶׁת יְהוֹן קָדָם יי לְכַהֲנָא:

כ"י◀ וְהִנִּיף הַכֹּהֵן אֹתָם. תְּנוּפָה • (מנחות סב) מִלְּמוֹד שְׁטַעוּנִין תְּנוּפָה מִחַיִּים. יָכוֹל בָּלָם? תִּלְמוּד לומר: עַל-שְׁנֵי כִבְשִׁים. קֹדֶשׁ יִהְיוּ • לִפִּי שְׁשִׁלְמִי-יְחִיד

כ"י קֹדֶשִׁים קָלִים, הִזְקַק לומר בְּשִׁלְמִי-צָבוּר, שֶׁהֵן קֹדֶשִׁי קֹדֶשִׁים.

(כא) וּקְרַאתֶם בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה מִקְרֵא-קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל-מִלְאכַת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ חֻקַּת עוֹלָם בְּכָל-מוֹשְׁבֵיכֶם לְדֹרֹתֵיכֶם:

כא וְתַעֲרַעְיוּן בְּכָרֵן יוֹמָא הַדִּין מַעֲרַע קוֹדֶשׁ יְהִי לְכוֹן כָּל עֲבִידַת פְּלִחָן לֹא תַעֲבִדוּן קָנִים עֲלֵם בְּכָל מוֹתְבָנִיכוֹן לְדִרְיָכוֹן:

(כב) וּבִקְצֹרְכֶם אֶת-קִצִּיר אֲרֻצְכֶם לֹא-תִכְלֶה פֹאֵת שְׂדֶךְ בִּקְצֹרְךָ וְלֶקֶט קִצִּירְךָ לֹא תִלְקֹט לְעֵנִי וְלִגֵּר תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: פ

כב וּבִמְחַצְדִּיכוֹן יֵת חֲצָדָא דְאַרְעִיכוֹן לֹא תַשִּׁיבִי פֹאֵתָא דְחִקְלָךְ בְּמִחַצְדֶּךָ וְלֶקֶט דְּחִצְדֶּךָ לֹא תִלְקֹט לְעֵנִי וְלִגִּירִי תַשְׁבּוּק יִתְהוֹן אָנָּה יי אֱלֹהֵיכוֹן:

כ"י◀ וּבִקְצֹרְכֶם • חֲזוֹר וְשָׁנָה, לַעֲבֹר עֲלֵיהֶן בְּשָׁנֵי לְאוֹיִן. אָמַר רַבִּי אֲבָדִימִי בְּרַבִּי יוֹסֵף: מָה רָאָה הַכֹּתוּב לַתֵּנֶם בְּאֻמָּצַע הַגָּדִלִים: פֶּסַח וְעֶצֶרֶת מִכָּאן, וְרֹאשׁ-הַשָּׁנָה וַיּוֹם-הַכַּפּוּרִים וְחַג מִכָּאן? לְלַמֶּדֶךָ שֶׁכָּל הַנוֹתֵן

כ"י לֶקֶט שְׂכָחָה וּפֹאֵה לְעֵנִי כְּרֹאִי, מַעֲלִין עָלָיו כְּאֱלוֹ בְּנֵה בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ וְהַקְרִיב עָלָיו קֶרֶבְנוֹתָיו בְּתוֹכוֹ. תַּעֲזֹב • (פאה פ"ד) הַנֵּחַ לַפְּנִיָּה וְהֵם יִלְקֹטוּ, וְאֵין לָךְ לִסְיַע לְאַחֵד מֵהֶם. אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם • נֶאֱמַן לְשִׁלָּם שְׂכָר.

כלי יקר – עוז וחדר

מִצְוָה אֲחֵרִיתִי, תִּלְמוּד לומר לֹא תִכְלֶה פֹאֵת שְׂדֶךְ, לומר לָךְ שֶׁמִּכָּל מְקוֹם מִצְוָה זוֹ אֵינָה פּוֹטֶרֶת אוֹתָךְ מִן לֶקֶט שְׂכָחָה וּפֹאֵה. וְכֵן מִשְׁבַּח מַה שֶּׁלֹּא הַזְכִּיר 'פֶּרֶט בְּרִמְק', לִפִּי שֶׁאֵין קִצִּיר הָעֵמֶר שִׁיךְ בִּכְרֶם וּמִהִיכָא תִּיתִי בְּשׁוֹר וְחִמּוֹר" (דברים כב י), יִצָּא לְרַע, "לֹא תִנְרַע בְּלֵאִיִּם" (שם פסוק ט), יִצָּא לְקִצְרָה, לֹא תִכְלֶה פֹאֵת שְׂדֶךְ' כו'. וְסִלְקָא דְעֵתָךְ אֲמִינָא שְׂשֻׁדָה זוֹ שְׂכִינִין שְׁקוּצָרִין מִמֶּנּוּ הָעֵמֶר וּבְכָר גַּעֲשָׂה בֵּה מִצְוָה אַחַת שׁוּב אֵינּוּ חֹזֵב לְמַעֲבֹד בֵּה

(כב) וּבִקְצֹרְכֶם אֶת קִצִּיר אֲרֻצְכֶם וְגו'. סְמִיכוֹת פֶּסוּק וְהָ לְפָרֶשֶׁת הָעֵמֶר, נִרְאָה עַל דְּרָךְ הַמִּוֶּדֶשׁ (במדבר יז ה) הָאוֹמֵר שֶׁסֶבֶב הַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל בְּמִצְוֹת בְּכָל מַעֲשֶׂה, 'יִצָּא לְחֶרֶשׁ', לֹא תִחְרֹשׁ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך יז עמ' 256)

ואלו צדקה יכולה להיות מכסף שהנותן הרויח בלי מאמץ גדול. זאת ועוד: לקט שכהה ופאה שייכים לכל העניים בשנה, ואין לבעל השדה טובת הנאה; ואלו בצדקה יכול אדם לבחור בעני שהוא חפץ בטובתו.

הנותן לקט שכהה ופאה . . כאלו בנה בית המקדש (רש"י כג, כב) יש לשאל, מדוע קצת מעלה זו במצות אלו דוקא, ולא במצות צדקה בכלל. ויש לומר, שכן לקט שכהה ופאה צומחים כתוצאה מגיע כפיו של בעל השדה;

♦ יום חמישי ט"ו אייר ♦

כג ומליל י"ז עם משה למימר:

(כג) וידבר יהוה אל־משה לאמור:

כד מלל עם בני ישראל למימר בירחא שביעאה בחד לירחא יהי לכוון ניהא דוכרן יבכא מערע קדיש:

(כד) דבר אל־בני ישראל לאמר בחודש השביעי באחד לחודש יהיה לכם שבתון זכרון תרועה מקרא־קדש:

נ"י • זכרון תרועה • (ר"ה לב) זכרון פסוקי זכרונות ופסוקי שופרות, לזכר לכם עקדת יצחק, שקרב תחתיו איל.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך לד עמ' 186)

. . נמשך עתה בראש השנה באמירת (פסוקי) שופרות. ויש להעיר מהשקלא־וטרנא בלשון הש"ס "אמר הקב"ה אמרו לפני מלכותו כו". וברמב"ם כאן: "כל זה אסמכתא מדבריהם". וראה מפרשי רש"י.

זכרון פסוקי זכרונות ופסוקי שופרות (רש"י כג, כד) אף שאמירת הפסוקים היא רק מדרבנן, היא פועלת יותר מהתקיעה עצמה, וזאת - מצד מעלת דברי תורה על קיום מצוה. וכמבאר בחסידות, ש"אמתית הגלוי שיהיה לעתיד

כה כל עבדת פלחנא לא תעבדון ותקרבון קרבנא קדם יי:

(כה) כל־מלאכת עבודה לא תעשו והקרבתם אשה ליהוה:

נ"י • והקרבתם אשה • המוספים האמורים ב'חמש הפקודים'.

כלי יקר – עוז והדר

ויעשיתם עלה וגו', שמע מינה שמדבר במקום שהקרבנות קרבין והינו במקדש ששבת דחויה אצל הקרבנות, ואז תדחה גם מפני השופר. אבל כאן נאמר זכרון תרועה מקרא קדש כל מלאכת עבודה לא תעשו, והקרבתם וגו', מדהרזיק מאמר והקרבתם וסמך לזכרון תרועה צווי אסור מלאכה, שמע מינה שבגבולין הוא מדבר ששם נוהג אסור מלאכה לבד ואין שם קרבן; ונוכל לומר עוד שיש חלוק בין 'ועשיתם' ל'והקרבתם', כי עשה הינו בפעל ממש, והינו במקדש, אבל הקרבה נופל גם על זכרון הקרבנות בתפלה כי על ידיהם ישראל קרובים אל ה', והינו בגבולין: תורה כה

ובקצרכם וגו', כי טוב אשר תאחזו בזה וגם מזה אל תנח ידך" (קהלת יח), כי הא והא גרמא. אבל לפרוש רש"י קשה מה ענין קרבנות למתנות עניים, וכפי הנראה יש קצת דמיון ביניהם, כי גם הקרבנות רבן נאכלין לכהנים דרך צדקה. והרמב"ם פרש רמז לקציר העמר שאינו דוחה לקט ופאה: תורה כג (כד) שבתון זכרון תרועה. רבותינו ז"ל אמרו (ר"ה בט) 'בתיב (במדבר כט א) "יום תרועה יהיה לכם", ובתיב זכרון תרועה, הא בחל הא בשבת, לךך נאמר שבתון זכרון תרועה. ודוקא בגבולין יש חלוק בין שבת לחל אבל לא במקדש (ר"ה שם), וראיה לדבר מדכתיב פרשת פנחס (במדבר שם) "יום תרועה יהיה לכם",

לפטרו. וראיה גדולה לדברינו, מה שמסיק בילקוט (רמז תרמג) בשם תורת כהנים 'אף משהביאה שליש מתחיל וקוצר ופטור מלקט שכהה ופאה' כו', וסלקא דעתך אמינא שכל השדה פטורה, קא משמע לן: דבר אחר, כדמסיק בגמרא (ר"ה טו) 'אמר רבי עקיבא מפני מה אמרה תורה הביאו עמר בפסח, כדי שתתברך לכם תבואה שבשדה, ועל ידי שתי הלחם המים ברוך האילן, ועל ידי שתי נסוף המים ברוך היתברכו גשמי השדה'. וכדי שלא 'יהיה עם לבבו דבר בליעל לאמר' מאחר שבוכות העמר ושתי הלחם ונסוף המים יתברכו תבואות השנה אם כן למה זה אתן מתנות עניים למען יברכני ה', תלמוד לומר

(כו) וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

כו ומליל יי עם משה למימר:

(כו) אַךְ בַּעֲשׂוֹר לַחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה יוֹם הַכִּפָּרִים
הוא מקרא־קדש יהיה לכם וענייתם את־נַפְשֵׁיכֶם
והקרבתם אִשָּׁה לַיהוָה:

כו בָּרַם בַּעֲשָׂרָה לַיְרֵחָא שְׁבִיעָאָה הָדִין
יומא דכפוריא הוא מַעֲרַע קַדִּישׁ יְהִי לְכוּן
ותענון תת נַפְשֵׁיכוֹן ויתקרבון קִרְבָּנָא קָדָם
יְיָ:

כז יא אף • כל "אכ"יין ו"רק"יין שפותרה מעוטין – מכפר הוא לשבים, ואינו מכפר לשאינם שבים.

(כח) וְכָל־מְלֹאכָה לֹא תַעֲשׂוּ בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה כִּי
יוֹם כִּפָּרִים הוּא לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

כח וְכָל עֲבִידָא לֹא תַעֲבִידוּן בְּכֶרֶן יוֹמָא הָדִין
אַרִי יוֹמָא דְכַפּוּרִיא הוּא לְכַפֵּרָא עֲלֵיכוֹן
קָדָם יְיָ אֱלֹהֵיכוֹן:

(כט) כִּי כָל־הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר לֹא־תַעֲנֶה בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה
וְנִכְרְתָה מֵעַמִּיהָ:

כט אַרִי כָל אָנְשָׁא דִּי לֹא מַתְעִנִי בְּכֶרֶן יוֹמָא
הָדִין וְלִשְׁתִּיבִי מֵעַמִּיהָ:

(ל) וְכָל־הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה כָל־מְלֹאכָה בַּעֲצֵם הַיּוֹם
הַזֶּה וְהֵאֲבִדְתִּי אֶת־הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִקִּרְבַּ עַמִּיהָ:

ל וְכָל אָנְשׁ דִּי תַעֲבִיד כָּל עֲבִידָא בְּכֶרֶן יוֹמָא
הָדִין וְאוֹבֵד יֵת אָנְשָׁא הֵיאָה מִגּוֹ עַמָּה:

כז יא וְהֵאֲבִדְתִּי • לפי שהוא אומר 'פרת' בכל מקום, ואיני יודע מה הוא? כשהוא אומר "וְהֵאֲבִדְתִּי", למד
על הפרת, שאינו אלא אָבֵדוֹן.

(לא) כָּל־מְלֹאכָה לֹא תַעֲשׂוּ חֻקַּת עוֹלָם לְדִרְתֵּיכֶם
בְּכָל מִשְׁבְּתֵיכֶם:

לא כָּל עֲבִידָא לֹא תַעֲבִידוּן חֻקִּים עֲלֵם לְדִרְיִכוֹן
בְּכָל מוֹתְבְּנִיכוֹן:

כז יא כָּל מְלֹאכָה וְגו' • לעבר עליו בלאוין הרבה, או להזהיר על מלאכת לילה במלאכת יום.

כלי יקר – עזר וזהר

"כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם" (ראה יומא פו.) אף על פי שאמרנו במדרש (ויקרא ל ז) 'בערב ראש השנה הקדוש ברוך הוא מוטרף שלישי ובעשרת ימי התשובה גם כן שלישי', אבל ביום כפור מותר הכל, לכה נאמר 'מכל חטאתיכם'. ומכלל זה אתה למד שאין יום כפור מכפר כי אם לשבים, דאם לא כן מהיכא תיתי שיכפרו עד שהצריך למעטם. ואף על פי שלא נזכר בתורה מפרש שהימים הקודמים הם ימי תשובה, מכל מקום שופר של ראש השנה הוא כמו התראה שישבו בימים שבינתיים, כמו שנגמאר (עמסו ג א) "אם יתקע שופר בעיר ועם לא יתירדו": תורה כח

"ומי יתן ידעתי ואמאצאדו" (איוב כג א) לפרש מאי משמע ששלשון אף למעט הכלתי שבים, שהרי לשון אף קאי על יום העשור ומשמעותו למעט הימים הקודמים:
וְלִישָׁב פְּרוּשׁ רַש"י אומר אני, שמדקאמר אף בעשור ובא למעט הימים הקודמים, שמע מינה שגם הימים שלפני יום כפור נקראו ימי תשובה, דאם לא כן מהיכא תיתי שיכפרו הימים הקודמים עד שהצריך למעטם, אלא ודאי שגם עשרת הימים הקודמים הם עשרת ימי התשובה. וסלקא דעתך אמינא שימי התשובה מכפרין מיד על כל עברות, קא משמע לן שיש לה עברות שתשובה תולה ויום כפור מכפר, כמו שנגמאר (לעיל טו ב)

(כו) אַךְ בַּעֲשׂוֹר לַחֲדָשׁ וְגו' יוֹם הַכִּפָּרִים הוּא. 'כל אכין ורקין מעוטין המד' (רש"י), לפי שנגמאר למשה (פסוק א) וענייתם את נפשותיכם בתשעה לחדש בערב, ואמרנו רבותינו ו"ל (ברכות ח) 'וכי בתשיעי מתעניין והלא בעשירי מתעניין, אלא לומר לה שכל האוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאלו התענה תשיעי ועשירי', וכדי שלא תטעה לומר מאחר שגם יום תשיעי חשוב כאלו התענה בו שמא גם הוא מכפר כמו יום העשירי, תלמוד לומר אף בעשור לחדש וכו', לומר לה שישירי לבד מכפר ולא תשיעי. וזה יותר מחזק מן מה שפרש רש"י, שפרש מכפר הוא לשבים ואינו מכפר לשאינן שבים' (עין שבעות גא),

(לב) שֶׁבֶת שֶׁבֶתוֹן הוּא לָכֶם וְעֵינֵיכֶם אֶת־נַפְשֵׁיכֶם בַּתְשָׁעָה לַחֹדֶשׁ בְּעָרֹב מַעְרָב עַד־עָרֹב תִּשְׁבֹּתוּ שֶׁבֶתְכֶם: פ

לב שֶׁבֶת שֶׁבֶתוֹן הוּא לָכֶם וְעֵינֵיכֶם אֶת־נַפְשֵׁיכֶם בַּתְשָׁעָה לַחֹדֶשׁ בְּעָרֹב מַעְרָב עַד־עָרֹב תִּשְׁבֹּתוּ שֶׁבֶתְכֶם: פ

♦ יום שישי ט"ז אייר ♦

(לג) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

לג וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

(לד) וַיְדַבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הִזֶּה חַג הַסֻּכּוֹת שִׁבְעַת יָמִים לַיהוָה:

לד וַיְדַבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הִזֶּה חַג הַסֻּכּוֹת שִׁבְעַת יָמִים לַיהוָה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך ב עמ' 417)

ב. היא חלה במושך כל שבעת ימי החג (מה-שאיין-כן מצות נטילת ארבעת המינים חלה (מן התורה) רק ביום הראשון).
ג. נתן לקימה כל שעות היום והלילה.

ב. היא חלה במושך כל שבעת ימי החג (מה-שאיין-כן מצות נטילת ארבעת המינים חלה (מן התורה) רק ביום הראשון).
ג. נתן לקימה כל שעות היום והלילה.

(לה) בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא־קֹדֶשׁ כָּל־מְלָאכָת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:

לה בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא־קֹדֶשׁ כָּל־מְלָאכָת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:

כט"א מִקְרָא־קֹדֶשׁ [בַּיּוֹם הַכַּפּוּרִים] קֹדֶשׁוֹ בְּכִסּוֹת נִקְיָה וּבַתְּפִלָּה, וּבִשְׂאֵר יָמִים טוֹבִים – בְּמַאֲכָל וּבְמִשְׁתֶּה וּבְכִסּוֹת נִקְיָה וּבַתְּפִלָּה.

כט"א מִקְרָא־קֹדֶשׁ [בַּיּוֹם הַכַּפּוּרִים] קֹדֶשׁוֹ בְּכִסּוֹת נִקְיָה וּבַתְּפִלָּה, וּבִשְׂאֵר יָמִים טוֹבִים – בְּמַאֲכָל וּבְמִשְׁתֶּה וּבְכִסּוֹת נִקְיָה וּבַתְּפִלָּה.

(לו) שִׁבְעַת יָמִים תִּקְרְבוּ אִשָּׁה לַיהוָה בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְהַקְרַבְתֶּם אִשָּׁה לַיהוָה עֲצֶרֶת הוּא כָּל־מְלָאכָת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:

לו שִׁבְעַת יָמִים תִּקְרְבוּ אִשָּׁה לַיהוָה בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְהַקְרַבְתֶּם אִשָּׁה לַיהוָה עֲצֶרֶת הוּא כָּל־מְלָאכָת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:

כט"א עֲצֶרֶת הוּא • עֲצֶרֶת אֶתְכֶם אֲצִלִּי כְּמִלּוֹ שְׁזַמַּנְתִּי אֶת בְּנֵי לִסְעָדָה לָכֶם וְכָךְ יָמִים. בֵּינוֹן שֶׁהִגִּיעַ זְמַנָּהּ לַהֲפֹטֵר, אָמַר: בְּנִי, בְּכַקְשָׁה מִכֶּם, עֲכָבוּ עָמִי עוֹד יוֹם אֶחָד, קֶשֶׁה עָלַי פְּרִידְתְּכֶם. כָּל־מְלָאכָת עֲבֹדָה •

כט"א עֲצֶרֶת הוּא • עֲצֶרֶת אֶתְכֶם אֲצִלִּי כְּמִלּוֹ שְׁזַמַּנְתִּי אֶת בְּנֵי לִסְעָדָה לָכֶם וְכָךְ יָמִים. בֵּינוֹן שֶׁהִגִּיעַ זְמַנָּהּ לַהֲפֹטֵר, אָמַר: בְּנִי, בְּכַקְשָׁה מִכֶּם, עֲכָבוּ עָמִי עוֹד יוֹם אֶחָד, קֶשֶׁה עָלַי פְּרִידְתְּכֶם. כָּל־מְלָאכָת עֲבֹדָה •

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך ב ע' 433)

בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי . . עֲצֶרֶת הִיא (כג, לו)
עֲצֶרֶת אֶתְכֶם אֲצִלִּי . . בְּנִי, עֲכָבוּ עָמִי עוֹד יוֹם אֶחָד, קֶשֶׁה עָלַי פְּרִידְתְּכֶם (רש"י)
לְכַאוֹרָה מִהוּ הַלְשׁוֹן "פְּרִידְתְּכֶם", הִיא צ"ל "פְּרִידְתְּנוּ"? וְיִשְׁ לֹאמַר, שֶׁהִקְבֵּה אֶת פֶּעַם לֹא נִפְרַד מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְתִמִּיד נִמְצָא עִמָּם. וְ"פְּרִידְתְּכֶם" הִפְנָה פְּרִידַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶחָד מִהֶשְׁנִי,

בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי . . עֲצֶרֶת הִיא (כג, לו)
עֲצֶרֶת אֶתְכֶם אֲצִלִּי . . בְּנִי, עֲכָבוּ עָמִי עוֹד יוֹם אֶחָד, קֶשֶׁה עָלַי פְּרִידְתְּכֶם (רש"י)
לְכַאוֹרָה מִהוּ הַלְשׁוֹן "פְּרִידְתְּכֶם", הִיא צ"ל "פְּרִידְתְּנוּ"? וְיִשְׁ לֹאמַר, שֶׁהִקְבֵּה אֶת פֶּעַם לֹא נִפְרַד מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְתִמִּיד נִמְצָא עִמָּם. וְ"פְּרִידְתְּכֶם" הִפְנָה פְּרִידַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶחָד מִהֶשְׁנִי,

(יז) אֱלֹהִים מוֹעֲדֵי יְהוָה אֲשֶׁר־תִּקְרְאוּ אֹתָם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ לְהַקְרִיב אִשָּׁה לַיהוָה עֹלָה וּמִנְחָה זֶבַח וְנִסְכִּים דְּבַר־יוֹם בְּיוֹמוֹ:

לואלין מוֹעֲדֵי דַיִּי דִּי תַעֲרַעְנוּ יְהוֹן מְעַרְעֵי קֹדֶשׁ לְהַקְרִיב אִשָּׁה לַיהוָה עֹלָה וּמִנְחָה זֶבַח וְנִסְכִּים דְּבַר־יוֹם בְּיוֹמוֹ:

כ"י- עֹלָה וּמִנְחָה • (מנחות מד) מִנְחַת נִסְכִּים הִקְרָה עִם הָעוֹלָה. דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ • חֵק הַקָּצִיב בְּחֻמֶּשׁ הַפְּקוּדִים'. דְּבַר יוֹם־בְּיוֹמוֹ • הָא אִם עֶבֶר יוֹמוֹ, בְּטַל קָרְבָּנוֹ.

(לח) מִלֶּכֶד שִׁבְתָּת יְהוָה וּמִלֶּכֶד מִתְּנוּתִיכֶם וּמִלֶּכֶד כָּל־נִדְרֵיכֶם וּמִלֶּכֶד כָּל־נִדְבָתֵיכֶם אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לַיהוָה:

לח בר שְׂפִינָא דַיִּי וּבִר מִתְּנִיכֹן וּבִר כָּל נִדְרֵיכֹן וּבִר כָּל נִדְבָתֵיכֹן דִּי תִתְּנוּ קָדָם יי:

(לט) אַךְ בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאַסְפְּכֶם אֶת־תְּבוּאֹת הָאָרֶץ תַּחֲנוּ אֶת־חֲגִי־יְהוָה שִׁבְעַת יָמִים בְּיוֹם הָרֵאשׁוֹן שִׁבְתָּו וּבְיוֹם הַשְּׁמִינִי שִׁבְתָּו:

לט בְּרַם בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹמָא לִיְהִיָּה שְׁבִיעָאָה בְּמִכְנָשִׁיכֹן יֵת עֲלִילַת אַרְעָא תַּחֲנוּ יֵת חֲגָא קָדָם יי שְׁבִיעָא יוֹמִין בְּיוֹמָא קְדָמָא נִיחָא וּבְיוֹמָא תְּמִינָאָה נִיחָא:

כ"י- אַךְ בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם. תַּחֲנוּ • קָרְבֵּן שְׁלָמִים לַחֲגִיגָה. יָכוֹל תִּדְּחָה אֶת הַשִּׁבְתָּ? תִּלְמֹד לֹמֵר: "אַךְ", הוֹאִיל וְיֵשׁ לָהּ תִּשְׁלוּמִין כָּל שְׁבָעָה. בְּאַסְפְּכֶם אֶת־תְּבוּאֹת הָאָרֶץ • שִׁיחָא חֹדֶשׁ שְׁבִיעִי זֶה בֵּא בְזִמָּן אֲסִיפָה. מִכָּאן שְׁנַצְטוּוּ לַעֲבֹד אֶת הַשָּׁנִים, שָׁאם אֵין

הַעֲבוּר, פְּעָמִים שֶׁהוּא בְּאַמְצַע הַקִּיץ אוֹ הַחֶרֶף. תַּחֲנוּ • שְׁלָמִי חֲגִיגָה. שִׁבְעַת יָמִים • (חגיגה י) אִם לֹא הָבִיא בָּזָה, יָבִיא בָּזָה. יָכוֹל יֵהָא מִכָּאֵין כָּל שְׁבָעָה? תִּלְמֹד לֹמֵר: וְחֲגָתֶם אֹתוֹ, יוֹם אֶחָד בְּמִשְׁמַע וְלֹא יוֹתֵר. וְלָמָּה נֶאֱמַר "שְׁבָעָה"? לְתִשְׁלוּמִין.

(מ) וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בְּיוֹם הָרֵאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת תְּמָרִים וְעֵנָף עֵץ־עֵבֶת וְעַרְבֵי־נַחַל וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם שִׁבְעַת יָמִים:

מ וְתִסְבֹּן לְכוּן בְּיוֹמָא קְדָמָא פְּרִי אֵילָנָא אֲתִירוֹגִין וְלַלְבִּין וְהַדְסִין וְעַרְבִין דְּנַחַל וְתַחֲדִין קָדָם יי אֲלֵהֶכֹן שִׁבְעַת יוֹמִין:

כ"י- פְּרִי עֵץ הָדָר • (סוכה לד) עֵץ שְׁטַעַם עֵצוֹ וּפְרִיָּו שֹׁה. הָדָר • הָדָר בְּאֵילָנוֹ מִשְׁנֶה לְשָׁנָה, וְזֶהוּ אֲתִירוֹג. כַּפֹּת תְּמָרִים • חֶסֶר ו'ו'; לָמַד שְׂאִינָה אֵלָא אַחַת.

וְעֵנָף עֵץ־עֵבֶת • שְׁעָנְפֵי קְלוּעִים פְּעֻבוֹתוֹת וְכַחֲכָלִים, וְזֶהוּ הַדַּס הָעֲשׂוִי כָּמִין קְלִיעָה.

כלי יקר - עוז והדר

הַסִּפָּה וְהַחֵק (פסוק לד). "ומה ראיה" בעל מדרש זה "על כבוד" לעשות שלש חלקות כנגד שלש פתות, ומה היה חסר אם היה אומר שלכוך נקרא יום ראשון לפי שביום כפור נמחל הכל, ובין יום כפור לסבות אין עושין עונות, על כן נקרא יום ראשון לחשבון עונות (ראה ויק' ל ז):

וְנִרְאָה שְׁבַעל מִדְּרָשׁ זֶה רָצָה לְהַרְץ שְׁתֵּי קָשִׁיוֹת, הֵן קָשִׁית וְכִי רֵאשׁוֹן הוּא, הֵן קָשִׁית 'לָכֶם'. וְלֹא רָצָה לְפָרֵשׁ 'לָכֶם', מִשְׁלָכֶם, הַלּוּצִיָּה הַגּוֹזֵל (סוכה מא), כִּי הוּא טוֹבֵר שְׂאִין זֶה

בְּזִמָּן אֲסִיפָה קָאָמַר, וְלֹא בְיוֹם שְׁנִי בֹו אֲסִיפָה: תורה מ

(מ) וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בְּיוֹם הָרֵאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר. אָמְרוּ רַבּוּתֵינוּ ו'ל' (תנחומא כב) שְׁנִקְרָא רֵאשׁוֹן לְחֻשְׁבוֹן עֲוֹנוֹת, מִשְׁלַל לְמִדְיָנָה שְׁחִיבַת מַס לְמִלְכָּה כו', כִּךְ בְּעֶרְבֵי רֵאשׁ הַשָּׁנָה יִצְאֻ הַגְּדוֹלִים לְקַרְאָתוֹ כו', וּבַעֲשֶׂרֶת יָמִי תִשְׁוָבָה הַבִּינּוֹנִים, וּבְיוֹם כְּפֹר הַכֹּל יוֹצְאִין כו'. וְיֵשׁ לְהַתְּבוּנָה לָמָּה קִרְאוּ יוֹם רֵאשׁוֹן לְחֻשְׁבוֹן עֲוֹנוֹת כְּשֶׁצָּנָה עַל אֲרֻכָּה מִינִים אֵלּוּ, וְלָמָּה לֹא קִרְאוּ רֵאשׁוֹן לְחֻשְׁבוֹן עֲוֹנוֹת כְּשֶׁצָּנָה עַל

(לט) אַךְ בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם וְגו'. פִּרְשׁ רש"י יָכוֹל תִּדְּחָה הַחֲגִיגָה אֶת הַשִּׁבְתָּ, תִּלְמֹד לֹמֵר אַךְ. וְקִשָּׁה שִׁבְתָּ מֵאֵין דְּכַר שְׁמִיָּה. וְנִרְאָה שְׁכָךְ פִּרְשׁוֹ, אַךְ בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בְּאַסְפְּכֶם אֶת תְּבוּאֹת הָאָרֶץ, הִינּוּ בְיוֹם שְׁמִתָּ לְאַסֹּף הַתְּבוּאָה מִן הַשָּׂדֶה לְכָל הַפְּחוֹת לְצַרֵּף אֶכָּל נֶפֶשׁ דִּהְיוּ בְיוֹם טוֹב שְׂאִינוּ חַל בְּשִׁבְתָּ, בְּאוֹתוֹ יוֹם תַּחֲנוּ הַחֲגִיגָה, אֶכָּל לֹא בְיוֹם שְׂאִין בֹו שׁוּם אֲסִיפָה מִן הַשָּׂדֶה בְּשׁוּם צַד אִף אִם אֵין לֹו מַה לְאַכֵּל וְהִנּוּ בְשִׁבְתָּ. וְאֵלּוּ לֹא נֶאֱמַר אַךְ, הִיטִי אֹמֵר בְּאַסְפְּכֶם הִינּוּ

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם – התנועותיות תשמ"ז כרך א ע' 165, ע' 9 ביאורי החומש)

ולקחתם לכם ביום הראשון (כג, ו) **בשכר שלשה ראשון**
זכו לשלשה ראשון.. ולשמו של משיח, דכתיב 'ראשון
לציון הנה הנם' (פסחים ה, א) דודע, שסבת הגלות היא שגזאת
חנם, ואלו הגאולה תבוא על ידי אהבת ואחדות ישראל,

כמאמר חז"ל "אין ישראל נגאליו עד שיהיו כלם אגודה אחת".
ונמצא, שנטילת ארבעת המינים - הרוקזת, כידוע, לאחדות
ארבעת הסוגים שבין ישראל, כך שכלם נעשים "אגודה אחת" -
היא המביאה לידי גלוי "שמו של משיח", בגאולה השלמה.

כלי יקר – עוז והדר

משמעות 'לכם', כי 'מכם' ו'בכם' הם
שני הפכים, כך 'משלכם' הוא 'מכם',
'לכם' הינו 'בכם';
אלא ודאי שארבעה מינים אלו הם
כנגד ארבע כחות מן ישראל, **פרי**
עץ הדר שיש בו טעם וריח, כנגד בעלי
תורה ומצוה, והם הצדיקים גמורים.
וערבי נחל שאין בהם לא טעם ולא
ריח, כנגד הכחות שאין בהם לא תורה
ולא מצוה, והם הרשעים גמורים.
וכפת תמרים שיש בו אכל בלא ריח,
וענף עץ אבות שיש בו ריח בלא אכל,
שניהם כנגד הבינונים שיש בהם או
תורה בלא מצוה או מצוה בלא תורה
(ויקרא שם יב):

ועל כן נאמר ולקחתם לכם, הינו 'לכם'
ממש, כמו שמצינו בכם שלש
כחות אלו, כך תקחו ארבע מינים
המתחייבים לשלש כחות אלו. ואצל
חלקה זו הודיע לנו הכתוב שיום זה
ראשון לחשבון עונות, ואם כן קשה לו
מה ענין זה לזה, אלא ודאי שהא בזה
תליא, לפי שיש בכם שלש כחות אלו
והם מתכפרים אחת אחת, על ידי זה
נעשה יום זה ראשון לחשבון, ואם היה
דעת המקרא לתלות כל הכפרה ביום
כפור לבד, למאי נפקא מינה הודיע
לנו בפעם זה שישראל חלוקים לשלש
כחות, אלא ודאי כוננו לומר שאין
יום כפור מכפר לכלם בבת אחת, כי
אם מעט מעט הקדוש ברוך הוא
מעביר ראשון ראשון בסדר שנוכרו
אצל ארבעה מינים אלו, כי מתחלה
הוא מותר עון הכחות שנמשלו ל**פרי**
עץ הדר, והם הגדולים שיצאו מתחלה
לקראתו יתברך בערב ראש השנה.
ואחר כך מותר השליש בעבור
הבינונים שיצאו לקראתו בעשרת ימי
תשובה שנמשלו ל**כפת תמרים** **וענף**
עץ עבת. ואחר כך ביום כפור מותר
לכלם אפלו לרשעים שנמשלו ל**ערבי**
נחל, כי אז כלם יצאו לקראתו

ומתענין. ועל כן לא היה הכנה גדול
רשאי לבא ביום כפור אל הקדש כי
אם בענן הקטרת (לעיל טז ב, ראה רש"י שם),
כי בו מערב החלבנה עם סממני
הקטרת, לצרף כל פושעי ישראל
ולעשותם אגדה אחת עם הטובים כדי
שיכפרו אלו על אלו (ראה ברייתא ה),
כדרך שאמרו במדרש (ויקרא שם)
בארבעה מינים אלו, 'לאבדם אי
אפשר, אלא יעשו אגדה אחת והם
מכפרים אלו על אלו, ואם חסר אחת
מן הכחות הללו אין לכהן גדול מבוא
לבוא אל הקדש. וזה פרוש יקר מאד:
ויכלל עוד באגדה זו ענין התשובה, כי
דודע שכל ימות השנה אין
הקדוש ברוך הוא מקבל כי אם
תשובת הרבים, אבל תשובת היחיד
אין הקדוש ברוך הוא מקבל כי אם
בעשרת ימי תשובה, כמו שלמדו (ריה
יח) מן פסוק (ישעיה נה ו) "דרשו ה'
בהמצאו". ועל כן רצה הכתוב לתן
"טוב טעם ודעת" למה צריכין להיות
אגדה אחת ביום זה יותר מבימים
הקודמים, על כן בא כמתרץ ואמר לפי
שהוא ראשון לחשבון עונות, לומר לך
כי בודאי היה מן הראוי לעשותם
אגדה אחת בהתחלת השנה כדי שיהיו
כך בכל ימות השנה לעשות להם
הכנה אל התשובה של כל ימות השנה
באם יחטאו ואז יהיו השבים רבים
ותהיה תשובתם מרצה בכל ימות
השנה, אך מן ראש השנה עד יום
כפור אין צורך כל כך לעשותם אגדה
אחת שהרי באותן הימים אפלו
תשובת היחיד מקבלת, ומן יום כפור
ועד סכות עוסקין במצות סכה ולולב
ואין עושין עונות, כי מצוה בעידןא
דעסוק בה מגינא ומצלא מכל חטא
(סוטה כא), וגם בזמן זה אין צורך כל כך
לתשובת הרבים, אך ביום ראשון של
חג שהוא ראשון לחשבון עונות, על כן
צריכין לעשות בפעם הנה הכנה

אל תשובת הרבים, והוא כשיהיו כל
ארבע כחות הללו באגדה אחת ויכפרו
אלו על אלו, ואז תשובתם רצויה בכל
ימות השנה. וכוה התרו גם כן כל
הספקות בדרך נכון וברור:
ושמחתם לפני ה' אלהיכם. אין
שמחתם לפני ה' כי אם
בזמן שהם באגדה אחת. ופרט
השמחה דוקא בחג זה, לפי שהוא זמן
אסיפה אשר מדרך העולם לשמח בה
ביותר, על כן הזהירם שתהיה השמחה
לפני ה' דוקא, לא בשמחת הרקים
אשר כל מזמורתם "הרג בקר ושחט
צאן" (ישעיה כב יא) "השתים במוזיקי יין"
(עמוס ו ו) ומרבים מחלקת בישראל.
ובשמחה זו חתריבו שני בתי מקדשים
וגלו "בראש גליל" (ע"פ שם פסוק ז), כמו
שנאמר (ישעיה נה יב) "כי בשמחה תצאו",
באמרו רבותינו ז"ל (קידושין פא) "סקבא
דשתא ריגלא", כי בעבור שהיו
שמחים שלא לשם שמים סבבו כל
חלי וכל מכה, כמעשה האתרוג שזרקו
בנצאי המלך (סוכה מח: ראה יוסיפון פל"א), ועל
"שמחה" זו אמר "מה זו עשה" (קהלת ב
ט), הלא על ידה תצאו בראש גולים.
אמנם "בשלום" (ישעיה שם), כשיהיו
באגדה אחת ושלום ביניהם, "ותכלו"
אל הארץ. "ההרים והגבעות", המה
ראשי המעלה אשר גבה להם ויראה
להם' (ע"פ יחזקאל א יח), "יפצחו לפניכם
רנה", כי יהיו קודמים לכל דבר
שבקדשה בדינם, ולא יהיו הנערים
דוחפין את הזקנים כמעשה הקרנולים
(ספרי דברים כ). "וכל עצי השדה ימחאו
כף", המה כל ארבע כחות הרמזים
בארבעה מינים אלו הבאים מעצי
השדה, ימחאו כף לשמח לפני ה'. וכן
במקום אחר דרשו (ויקרא לד ה) פסוק (תהלים
צא יב) "אז ירננו כל עצי יער" על
ארבעה מינים אלו, ורמו במלת 'אז',
א' ו', שהלולב נטל במקדש כל שבעה
ובגבולין יום אחד (ריה ל): תורה מא

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך יט עמ' 350)

וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן (כג, מ) כָּאן נֶאֱמַר "לָכֶם", וְאֵלּוּ בְּסִפּוֹת נֶאֱמַר "חַג הַסִּפּוֹת תַּעֲשֶׂה לָּךְ". בְּטַעַם הַדָּבָר יֵשׁ לוֹמַר, דִּהְיָה אֲרַבְעַת הַמִּינִים מִסְּמָלִים אֲרַבְעָה סוּגִים בְּבִנְיַיִשְׁרָאֵל, שֶׁכֻּלָּם מִתְאַחֲדִים בְּמִצְוָה זוֹ, אֵף הֵם נִשְׁאָרִים

~ נקודות משיחות קודש ~ (על-פי לקוטי שיחות כרך כב, עמוד 132 – מתוך 'לקראת שבת')

כל הערבות בשרות לברכה

וְהִנֵּה, הַתְּאַחֲדוּת הָאֲתֵרוֹג הַלּוּלָב וְהַהֲדָס אֶחָד עִם הַשְּׁנִי, הֲרִי הִיא קְשׁוּרָה עִם מַעְלוֹתֵיהֶם הַגְּלוּיֹת הַמִּשְׁכּוֹת וּמִקְשָׁרוֹת בִּינֵיהֶם. מִה־שְּׁאִי־כֵן זֶה שֶׁנִּמְשָׁל לַעֲרֵבָה הִנֵּה הַקָּשֶׁר עִמּוֹ הוּא רַק מִצַּד עֲצָמִיּוּתוֹ, מִצַּד עֶצֶם הִיּוֹתוֹ מֵעַם יִשְׂרָאֵל, לֵאמֹר כָּל מַעֲלָה מְגֻדָּרֶת וְגִלּוּיָהּ. וּמִזֶּה נִשְׁתַּלְשֵׁל לְהִלָּכָה: בְּשִׁלְשֵׁת הַמִּינִים הָרִאשׁוֹנִים, הִנֵּה סִימְנֵי הַתּוֹרָה בָּהֶם צָרִיכִים לְהִיּוֹת בְּגִלּוּי, דִּהְסָמְנִים הֵם אֵלּוּ הַעוֹשִׂים אוֹתָם לְקִשְׁרִים וּמִיחָדִים, וּבִלְעֲדֵיהֶם הָאֲתֵרוֹג אֵינוֹ אֲתֵרוֹג וְהַלּוּלָב אֵינוֹ לוּלָב. מִה־שְּׁאִי־כֵן פְּעֻרָּה – הֲרִי עֶצֶם זֶה שֶׁהִיא מִמִּין הַקָּשֶׁר "עֲרֵבִי נָחַל" (שְׁמִיטָה יִשְׂרָאֵל הִיא), עַל אֵף שֶׁמַּעֲלָתָהּ זֶה אֵינָה בְּגִלּוּי, וּלְפַעַל לֹא גִדְּלָה אֶצֶל נָחַל – "תִּינוּק שֶׁנִּשְׁבָּה לְבֵין הַעֲבָדִים" – הֲרִי הִיא קְשָׁרָה וְרִאשִׁיָּה לְהַצְטָרֵף לְ"אַרְבַּעַת הַמִּינִים".

וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת תְּמָרִים וְעֵנָף עֵץ־עָבֹת וְעֲרֵבֵי־נָחַל (כג, מ).

הִנֵּה, הַגִּמְרָא (סוכה, לא – לד) מְדַיֶּקֶת בְּמִלּוֹת הַפָּסוּק, וְדוֹרֶשֶׁת מֵהֶם פְּרָטִים רַבִּים בְּנוֹגֵעַ לְד' הַמִּינִים הֵאָף צָרִיכִים לְהִיּוֹת: הָאֲתֵרוֹג – "פְּרִי עֵץ" וְ"הָדָר" דִּקְא, הַלּוּלָב – "הָרִאשִׁי לְאוֹגְדָן" דִּקְא וכו'. אִמָּנִם לְגַבֵּי הָעֲרֵבָה, לֹא מִצִּיּוֹ בְּגִמְרָא דִּיּוֹק שֶׁצָּרִיכִים לְהִיּוֹת דִּקְא "עֲרֵבִי נָחַל", וְאֵין אֶפְלוּ שׁוּם הַדּוּר בָּהּ. וְטַעַמָּא בְּעִי. וַיּוֹבֵן זֶה עַל־פִּי פְּנִימִיּוֹת הָעֲנָנִים:

יְדוּעִים דְּבָרֵי הַמִּדְרָשׁ (ויקרא רבה פרשה ל, יב) שֶׁבִּד' הַמִּינִים רְמוּזִים ד' הַסּוּגִים שֶׁבְּבִנְיַיִשְׁרָאֵל, הַמְּחַלְקִים לְבַעֲלֵי־תּוֹרָה וּבַעֲלֵי מַעֲשִׂים־טוֹבִים. וְהָעֲרֵבָה רּוֹמֶזֶת לִיהוּדֵי שְׁאִין בּוֹ לֹא תּוֹרָה וְלֹא מַעֲשִׂים טוֹבִים.

מא וּתְחַגְּגוּן יְתֵה תִּגְאָ קָדָם יְיָ שְׁבַעַת יוֹמִין בְּשִׁמְתָא קָנִים עָלֶם לְדִרְכֵּיכוֹן בְּיַרְחָא שְׁבִיעָאָה תְּחַגְּגוּן יְתֵה:

(מא) וְחַגְגַּתְּם אוֹתוֹ חַג לִיהוָה שְׁבַעַת יָמִים בַּשָּׁנָה חֶקֶת עוֹלָם לְדִרְתֵּיכֶם בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי תַּחֲגּוּ אוֹתוֹ:

מב בְּמִטְלֵיא תִּתְבּוֹן שְׁבַעַת יוֹמִין כָּל יְצִיבָא בְּיִשְׂרָאֵל יְתְּבּוֹן בְּמִטְלֵיא:

(מב) בַּסִּפָּת תִּשְׁבּוּ שְׁבַעַת יָמִים כָּל־הָאֲזָרָה בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בַּסִּפָּת:

כ"י אֲזָרָה • זֶה אֲזָרָה • בְּיִשְׂרָאֵל • (ת"י) לְרַבּוֹת אֶת הַגָּרִים.

מג כִּדִּיל דִּידְעוֹן דִּרְכֵּיכוֹן אֲרִי בְּמִטְלֵיּוֹת עֲנְנֵי אוֹתְבִית יֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאַפְקוּתֵי יְתֵהוּן מֵאַרְעָא דְּמַצְרַיִם אֲנָא יְיָ אֱלֹהֵינוּ:

(מג) לְמַעַן יֵדְעוּ דְרִתֵּיכֶם כִּי בַּסִּפּוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

כ"י אֶת־כִּי בַּסִּפּוֹת הוֹשַׁבְתִּי • (סוכה יא) עֲנֵנִי כְבוֹד.

כלי יקר – עוז והדר

ר"ה טו, וְעַל יְדֵי זֶה לֹא יִכְטַח בְּצֵל קוֹרְתוֹ כִּי אִם "בְּצֵל שְׂדֵי יִתְלוּנָן" (תהלים צא א), כְּמוֹ שֶׁעָשׂוּ יִשְׂרָאֵל בְּצִאֲתָם מִמִּצְרַיִם שְׁלֹא יֵשְׁבוּ בְּבִתִּים סְפוּנִין וְחֲשׂוּבִים כִּי אִם בְּהִקְףָּ שְׁבַעַת עֲנָנִים אֲשֶׁר כְּבוֹד ה' הָיָה בְּתוֹכָם, וְהוּא 'בְּצֵל שְׂדֵי' וְלֹא בְּצֵל קוֹרוֹת בְּתֵינֵיהֶם אֲרֻזִּים:

מִצְאָה יְדוֹ כְּבִיר וְיִשְׁמֹן וְיִבְעֵט' (ע"פ איוב לא כה, דברים לב טו), עַל כֵּן נֶאֱמַר כָּל הָאֲזָרָה, הָרוּצָה לְהִיּוֹת כְּתוּשָׁב בְּעוֹלָם הִנֵּה וְלֹא כְּגַר, אֲלִיו צִוָּה ה' לְצִאֲת מִדִּירַת קָבַע לְדִירַת אֶרֶצִי, כְּדֵי שִׁיכִיר בְּפִחִיתוֹת עֲרֻכּוֹ שְׁאִינוֹ בְּעוֹלָם הִנֵּה כִּי אִם גַּר וְלֹא תוּשָׁב כְּמִדְרַשׁ בִּי דִּירַ' (ע"פ

(מב) כָּל הָאֲזָרָה בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בַּסִּפָּת. נֶקֶט דִּקְא אֲזָרָה שְׁהוּא לְשׁוֹן תּוּשָׁב, לְפִי שְׁבָנָן אֲסִיפַת הַתְּבוּאָה מִן הַשָּׂדֶה כָּל אֶחָד רוּצָה לִילֶף מִן הַשָּׂדֶה לְתוֹף בֵּיתוֹ לִישֹׁב בּוֹ יִשְׁכָּה שֶׁל קָבַע, וְחֲשֻשָׁה הַתּוֹרָה אוֹלִי עַל יְדֵי יִשְׁכַּת קָבַע יְרוּם לְכַבּוֹ כִּי

(מר) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת־מַעְדֵי יְהוָה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: פ
מד ומליל משה ית סדר מועדיא דיי
ואלפנון לבני ישראל:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך יח עמ' 355)

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת מוֹעֲדֵי ה' אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (כג, מד) בְּסוֹף
פְּרַשְׁת הַמוֹעֲדִים בְּפֶרֶשֶׁת פִּנְחָס כְּתִיב "וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל כֹּל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה", וְרַש"י מְבָאֵר אֶת
הַחֲדוּשׁ בְּכַתּוּב; מִהֲשֹׁאִין כֵּן כֵּאֵן. וְנֵשׁ לּוֹמֵר, שְׂכָאן הַחֲדוּשׁ

◆ שבת קודש י"ז אייר ◆

כד (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

(ב) צֹו אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ שִׁמֶן זֵית זָךְ
כְּתִית לַמָּאֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד:

כ"י צו את־בני ישראל • זו פְּרַשְׁת מַצּוֹת הַנֵּרוֹת;
וּפְרַשְׁת "וְאִתָּה תִּצְנֶה" לֹא נֶאֱמָרָה אֲלֵא עַל סֵדֶר
מְלֹאכֶת הַמִּשְׁכָּן, לְפָרֵשׁ צֶרֶף הַמְּנוּחָה, וְכֵן מִשְׁמַע:
וְאִתָּה, סוֹפֵךְ לְצוּוֹת אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל כֵּן. שִׁמֶן

(ג) מִחוּץ לְפָרְכַת הָעֵדוּת בְּאֹהֶל מוֹעֵד יַעֲרֹף אֹתוֹ
אֶהְיֶה מֵעַרְב עַד־בֹּקֶר לִפְנֵי יְהוָה תָּמִיד חֻקַּת עוֹלָם
לְדֹרֹתֵיכֶם:

כ"י לְפָרְכַת הָעֵדוּת • שֶׁלִּפְנֵי הָאֲרוֹן שֶׁהוּא קְרוִי
"עֵדוּת". (שבת כב, ח"כ) וְרַבּוֹתֵינוּ דְּרָשׁוּ עַל גֵּר מַעֲרָכִי,
שֶׁהוּא עֵדוּת לְכָל בְּאֵי עוֹלָם שֶׁהַשְׂכִּינָה שׁוֹרָה בִּישְׂרָאֵל,
שְׁנוֹתָן בֵּה שִׁמֶן כְּמֵדַת חֲבֻרוֹתֶיהָ, וּמִמֶּנָּה הָיָה מִתְחִיל

(ד) עַל הַמְּנוּחָה הַטְּהוֹרָה יַעֲרֹף אֶת־הַנֵּרוֹת לִפְנֵי יְהוָה
תָּמִיד: פ

כ"י הַמְּנוּחָה הַטְּהוֹרָה • שֶׁהִיא זֶהָב טָהוֹר. דָּבָר אַחֵר: עַל טְהוּרָה שֶׁל מְנוּחָה, שֶׁמִּטְהוּרָה וּמִדְּשֻׁנָּה תַּחֲלָה מִן
הָאָפֶר.

(ה) וְלִקְחַת סֹלֶת וְאִפִּית אֹתָהּ שְׁתֵּים עָשָׂרָה חֲלוֹת
שְׁנֵי עֶשְׂרִינִים יִהְיֶה הַחֲלָה הָאֶחָת:

כלי יקר – עוז והדר

וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמָר (פסוק מג) **כִּי בַסֹּבֹת**
הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו'
כִּי אֵין לּוֹמֵר שֶׁמִּדְּבַר בִּסְתָם סֹבֹת שֶׁל
הוֹלְכֵי דְרָכִים, דָּאִם כֵּן הָיָה לִיָּה לְמִימֵר

"פֶּרֶשׁ ד' עָנָן לְמִסְפָּה" עֲלִיָּהֶם (תהלים קה
לט), "כִּי עַל כֵּן בָּאָה בְּצִל" שְׂדִי
תְּבַרְךָ: תוֹרָה מַג

כִּי בַסֹּבֹת יֵשְׁבוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל, מִדָּו
הוֹשַׁבְתִּי, מִשְׁמַע שֶׁהַקּוֹדֵשׁ בְּרוּךְ הוּא
בַּעֲצָמוֹ וּבְכַבּוּדוֹ הוֹשִׁיבָם בַּסֹּבֹת, וְאֵין
זֶה כִּי אִם הֵקֵף שְׂבָעָה עֲנָנִים אֲשֶׁר

(ו) וַיִּשְׁמַת אֹתָם שְׁתֵּים מֵעֶרְכֹת שֵׁשׁ הַמַּעֲרֶכֶת עַל הַשְּׁלֶחַן הַמְּהוּר לִפְנֵי יְהוָה:

וַיִּשְׁמַת אֹתָם שְׁתֵּים מֵעֶרְכֹת שֵׁשׁ חֲלוֹת הַמַּעֲרֶכֶת הָאֵחָת. הַשְּׁלֶחַן הַמְּהוּר • שֶׁל זָהָב טָהוֹר. דָּבָר אֲחֵר: עַל טָהוֹר

(ז) וַנִּתֵּן עַל־הַמַּעֲרֶכֶת לְבָנָה זָכָה וְהִיתָה לְלֶחֶם לְאֻזְפָּרָה אִשָּׁה לַיהוָה:

וַנִּתֵּן עַל־הַמַּעֲרֶכֶת • עַל כָּל אַחַת מִשְׁתֵּי הַמַּעֲרֶכֶת הָיוּ שְׁנֵי בְּזִיכֵי לְבֹנָה, מֵלֹא קִמֵּץ לְכָל אַחַת. וְהִיתָה • הַלְּבֹנָה הַזֹּאת. לְלֶחֶם לְאֻזְפָּרָה • שָׂאִין מִן הַלֶּחֶם לְגִבָּה כְּלוּם, אֲלֹא הַלְּבֹנָה נִקְטְרַת

(ח) בַּיּוֹם הַשַּׁבָּת בַּיּוֹם הַשַּׁבָּת יַעֲרֹכְנוּ לִפְנֵי יְהוָה תָּמִיד מֵאֵת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם:

(ט) וְהִיתָה לְאֹהֲרָן וּלְבָנָיו וְאָכְלָהּ בַּמָּקוֹם קָדֵשׁ כִּי קָדֵשׁ קֳדָשִׁים הוּא לֹא מֵאִשֵּׁי יְהוָה חֶק־עוֹלָם: ׀

וַיִּהְיֶה • הַמִּנְחָה הַזֹּאת, שֶׁכָּל דָּבָר הַבָּא מִן הַתְּבוּאָה, בְּכָל־ל מִנְחָה הִיא. וְאָכְלָהּ • מוֹסֵב עַל הַלֶּחֶם, שֶׁהוּא לְשׁוֹן זָכָר.

(י) וַיֵּצֵא בֶן־אִשָּׁה יִשְׂרָאֵלִית וְהוּא בֶן־אִישׁ מִצְרִי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּנָּצוּ בַּמִּחְנֶה בֶּן הַיִּשְׂרָאֵלִית וְאִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי:

וַיֵּצֵא בֶן־אִשָּׁה יִשְׂרָאֵלִית • (ת"כ) מִהֵיכָן יָצָא? רַבִּי לִוִּי אוֹמֵר: מֵעוֹלָמוֹ יָצָא, רַבִּי בְּרַכְיָה אוֹמֵר: מִפְּרֹשָׁה שְׁלֹמֶעֱלֶה יָצָא; לְגַלְגַּל וְאָמַר: "בַּיּוֹם הַשַּׁבָּת יַעֲרֹכְנוּ", דֶּרֶךְ הַמֶּלֶךְ לְאָכֹל פֶּת חֻמָּה בְּכָל יוֹם, שֶׁמָּא פֶת צוֹנֶנֶת שֶׁל תְּשׁוּעָה יָמִים? בְּתִמְיָהָ. וּמִתְנִיתָא אֲמָרָה: מִבֵּית דִּינוֹ שֶׁל מֹשֶׁה יָצָא מִחֵיב: בָּא לְטַע אֶהְלוּ בְּתוֹךְ מִחְנֶה דֵּן, אָמְרוּ לוֹ: מַה טִּיבְךָ לְכָאן?

אָמַר לָהֶם: מִבְּנֵי דֵּן אֲנִי! אָמְרוּ לוֹ: (במדבר ב): "אִישׁ עַל־דָּגְלוֹ בָּאֵת לְבֵית אֲבֹתָם" כְּתִיב. וְכִנְס לְבֵית דִּינוֹ שֶׁל מֹשֶׁה וַיָּצֵא מִחֵיב; עֲמַד וּגְדָף. בֶּן־אִישׁ מִצְרִי • הוּא הַמִּצְרִי שֶׁהִרְג מֹשֶׁה. בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל • מִלְּמַד שֶׁנִּתְגַּדֵּר. וַיִּנָּצוּ בַּמִּחְנֶה • עַל עֲסָקֵי הַמִּחְנֶה. וְאִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי • זֶה שֶׁכִּנְגְּדוֹ, שֶׁמָּחָה בּוֹ מִטַּע אֶהְלוּ.

כלי יקר - עוז והדר

וּלְתַהֲלָה, אֲלֹא מִן הַפְּחוּתִים אֲנָשִׁי בְּלִיעַל "גַּם בְּנֵי בְלִי שֵׁם" (איוב ל ח), וְלֹא הָיָה בָהֶם כִּי אִם שֵׁם הַיְּחוּס שֶׁל אֲבוֹתָם, שֶׁזֶה הָיָה בֶּן יִשְׂרָאֵלִית, וְזֶה אִישׁ יִשְׂרָאֵלִי. וְעַל כֵּן נֶאֱמַר וַיִּנָּצוּ בַּמִּחְנֶה, כִּי שְׁנֵיהֶם הָיוּ בְּעַלֵּי מִצָּה. כֹּד (י) וַיֵּצֵא בֶּן אִשָּׁה יִשְׂרָאֵלִית וְגו'. לֹא פֶרַט הַכְּתוּב שֶׁם שֶׁל אֲחָד מֵהֶם, לְהוֹרֹת שֶׁהָיוּ שְׁנֵיהֶם פְּגוּמִים, כִּי כָּל הַיּוֹצֵא "לְרִיב מִהָרָ" (ע"פ מִשְׁלִי כה ח) וְדָאִי הוּא פְּגוּם וְאִינוּ מִן הָאֲנָשִׁים הַנּוֹדְעִים בְּשִׁמְם לְשֵׁם

וּמִרִיבָהּ, וְנִתְגַּלְגַּל חוּבָה עַל יְדֵי חֵיב, כִּי עַל יְדֵי שֶׁזֶה הַיִּשְׂרָאֵלִי נִכְנָס עִמּוֹ בְּמִרִיבָה גָרַם לוֹ לְגַדֵּף הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד: וְקִצְצָה רָאִיָּה לָזֶה מִמּוֹה שֶׁנֶּאֱמַר (פסוק טו) וְאֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר אִישׁ אִישׁ כִּי יִקְלַל אֶלְהֵיו וְגו', וְאִיךְ

יא וּפָרַשׁ בַּר אֱתָתָא בֶּת יִשְׂרָאֵל יֵת שְׁמָא וְאַרְגֹּז
וְאַיְתִיאוּ יֵתָה לְוֵת מֹשֶׁה וְשׁוּם אָמָה שְׁלֵמִית
בֶּת דְּבָרִי לְשִׁבְטָא דְדָן :

(יא) וַיִּקָּב בֶּן־הָאִשָּׁה הַיִּשְׂרָאֵלִית אֶת־הַשֵּׁם וַיִּקָּלֵל
וַיָּבִיאוּ אֹתוֹ אֶל־מֹשֶׁה וְשֵׁם אָמוֹ שְׁלֵמִית בֶּת־דָּבָרִי
לְמִטָּה־דָן:

בֶּת־דָּבָרִי • דְּבָרְנִית הָיְתָה, מְדַבֶּרֶת עִם כָּל אָדָם, לְפִיכָף
קִלְקֵלָה. לְמִטָּה־דָן • מַגִּיד שֶׁהָרָשָׁע גֹּרֵם גְּנָאִי לוֹ,
גְּנָאִי לְאָבִיו, גְּנָאִי לְשִׁבְטוֹ. כִּיּוֹצֵא בּוֹ (שְׁמוֹת לא) :
”אֶהְיָא בֶּן אַחִיסָמָךְ לְמִטָּה־דָן”, שָׁבַח לוֹ, שָׁבַח
לְאָבִיו, שָׁבַח לְשִׁבְטוֹ.

כ"י • וַיִּקָּב • כְּתִירוֹמוֹ: ”וּפָרַשׁ”, (סנהדרין פז) שֶׁנֶּקֶב שֵׁם
הַמִּיחָד וְגִדְף, וְהוּא שֵׁם הַמְּפָרֵשׁ שֶׁשָּׁמַע מִסִּינִי. וְשֵׁם
אָמוֹ שְׁלֵמִית בֶּת־דָּבָרִי • שִׁבְחָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁפָּרְסָמָה
הִכְתוּב לָזוֹ, לומר שֶׁהָיָא לְבָדָה הָיְתָה זִוְנָה. שְׁלֵמִית •
דִּהּוֹת פְּטָפְטָה: ”שָׁלֵם עָלָי, שָׁלֵם עָלָי, שָׁלֵם
עָלֵינוּ!” מְפָטְפֵט בְּדָבָרִים, שׂוֹאֵלֶת בְּשִׁלּוּם הַכֹּל.

יב וְאַסְרוּהִי בְּבֵית מִטְרָא עַד דִּיתְפָּרֵשׁ לְהוֹן
עַל גְּזֵרַת מִימְרָא דִּינִי:

(יב) וַיִּנְיַחְהוּ בְּמִשְׁמֶר לְפָרֵשׁ לָהֶם עַל־פִּי יְהוָה: פ

(במדבר טו ד): ”כִּי לֹא פָרַשׁ מִה־יַּעֲשֶׂה לוֹ”; אָבֵל בְּמִקְלָל
הוּא אוֹמֵר: ”לְפָרֵשׁ לָהֶם”, שֶׁלֹּא הָיוּ יוֹדְעִים אִם חָיִב
מִיָּתָה אִם לֹא.

כ"י • וַיִּנְיַחְהוּ • לְבָדוֹ וְלֹא הִנִּיחוּ מְקוֹשֵׁשׁ עִמּוֹ,
שֶׁשְׁנֵיהֶם הָיוּ בְּפָרֶק אֶחָד; (סנהדרין עח) וַיּוֹדְעִים הָיוּ
שֶׁהַמְּקוֹשֵׁשׁ בְּמִיָּתָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת לא) : ”מִחֻלָּיָהּ מוֹת
יוֹמָת”, אָבֵל לֹא פָרַשׁ לָהֶם בְּאִיזוֹ מִיָּתָה, לְכָךְ נֶאֱמַר

~ נְקוּדוֹת מִשִּׁיחוֹת קוֹדֶשׁ ~ (שיחת שבת פרשת קרח, מברכים החודש תמוז, ה'תשכ"ז)

שֶׁהַתּוֹרָה הִיא תּוֹרַת חֶסֶד, בְּשִׁבִּיל הַתִּיקוֹן כִּי, וְכִיּוֹן
שֶׁבְּמִאֲסָר לֹא יָכוֹל לְהִיּוֹת עֵינָן שֶׁל הַלִּיכָה, שֶׁזֶּהוּ תַּכְלִית
הַמְּכֻוֹן, לְכֵן לֹא נִמְצָא בַּתּוֹרָה עֹנֵשׁ שֶׁל מִאֲסָר.

לֹא מְצִינוּ בְּעֹנְשֵׁי הַתּוֹרָה עֵינָן שֶׁל מִאֲסָר [וְמָה שֶׁתּוֹב
”וַיִּנְיַחוּהוּ בְּמִשְׁמֶר”, הִרִיזָה רַק עַד שִׁיתְבָּרַר דִּינוֹ, וְלֹא בַּתּוֹרָה
עֹנֵשׁ] - כִּי גַם עֹנְשֵׁי הַתּוֹרָה הֵם עֵינָן שֶׁל חֶסֶד (כָּשֶׁם)

יג וּמִלִּיל יָי עִם מֹשֶׁה לְמִימָר:

(יג) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר:

יד אֲפָקִי יֵת דְּאַרְגֹּז לְמִבְרָא לְמִשְׁרִיתָא וְיִסְמְכוּן
כָּל דִּי שְׁמַעוּ יֵת יִדְהוֹן עַל רִישָׁה וַיִּרְגְּמוּן
יֵתָה כָּל כְּנִשְׁתָּא:

(יד) הוֹצֵא אֶת־הַמִּקְלָל אֶל־מַחוּץ לְמַחֲנֶה וְסִמְכוּ
כָּל־הַשְּׁמָעִים אֶת־יְדֵיהֶם עַל־רִאשׁוֹ וְרָגְמוּ אֹתוֹ
כָּל־הָעֵדָה:

• אֲנוּנְעִנְשִׁים בְּמִיָּתָה, שֶׁאַתָּה גֹרֵמָתָ לָךְ! • כָּל־הָעֵדָה •
(ח"ב) בְּמַצְמֵד כָּל הָעֵדָה, מִכָּאן שֶׁשְׁלּוּחוֹ שֶׁל אָדָם כְּמוֹתוֹ.

כ"י • הַשְּׁמָעִים • אֵלּוּ הָעֵדִים. כָּל • לְהִבִּיאַת אֵת
הַדְּיָנִים. אֶת־יְדֵיהֶם • אוֹמְרִים לוֹ: 'דָּמָךְ בְּרֹאשְׁךָ, וְאֵין

כלי יקר – עוז והדר

שְׁמִים בְּסִתֵּר נִפְרָעִים מִמֶּנּוּ בְּגִלּוֹי" (אבות
פ"ד מ"ד), עַל כֵּן סִבֵּב הַשֵּׁם שֶׁיּוֹצֵא מֵאֲהָלוֹ
בַּתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כְּדִי שֶׁ"תִּגְלֶה רַעְתּוֹ
בְּקֶהֱל" (משלי כו כו), כִּי כִּף הַמִּדָּה בְּחֻלּוֹל
הַשֵּׁם. וַיְכּוֹל לְהִיּוֹת שֶׁלְכָף נֶאֱמַר וַיּוֹצֵא,
כִּי בְּמֹשֶׁה נֶאֱמַר (שְׁמוֹת ב יא) "וַיּוֹצֵא מֹשֶׁה
אֶל אֶחָיו", גַּם אֲנִי אֵצָא לְגִדְף, בְּמֹשֶׁה
נֶאֱמַר (שם פסוק יב) "וַיִּפֶּן כֹּה זָכָה וַיֵּרָא כִּי
אֵין אִישׁ" וְעָשָׂה בְּצַנְעָה, אֲנִי אֵצָא
בַּתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת
בְּרָבִים: תּוֹרָה יֵא
חֲסִלַּת פְּרִשְׁתָּא אָמַר

בְּקִדּוּשִׁים, כְּאֲשֶׁר עָשָׂה בְּעֵקֶמֶת
שְׁפָתָיו דִּהְיוּ מַעֲשֶׂה (ראה ב"מ צ), כֵּן
יַעֲשֶׂה לוֹ, כִּי יֵאמְרוּ לוֹ שֶׁפּוֹסְלוֹ בְּמוֹמוֹ.
וְלִמְטָה מְדַבֵּר בְּמוֹם מִמֶּשׁ, עַל כֵּן אָמַר
(פסוק ב) כֵּן יִנָּתֵן בּוֹ, וְכֵן זֶה בֶּן יִשְׂרָאֵלִית
וְזֶה אִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי, כִּי כָּל אֶחָד פֹּסֵל
חִבְרוּ בְּמוֹם, כִּי שְׁנֵיהֶם לֹא הָיוּ "אֲנָשִׁי
שֵׁם" וְלֹא נִדְּעוּ כִּי אִם מִצַּד אֲבוֹתָם:
וְכֵאֲמַר וַיּוֹצֵא בֶּן אִשָּׁה יִשְׂרָאֵלִית
וְהוּא בֶּן אִישׁ מִצְרִי, הוּא הַמִּצְרִי
שֶׁהִרְגוּ מֹשֶׁה בְּשֵׁם הַמְּפָרֵשׁ (רש"י), וְעַל
כֵּן כָּל הַיָּמִים הָיָה מְגִדְף בַּתּוֹךְ לְבּוֹ וְלֹא
נִדְּעָה בַּחוּץ הַדָּרֵךְ, רִיכָל הַמִּחְלָל שֵׁם

הַכִּנִּס בְּדַבּוּר זֶה מֵאֲמַר וַאֲישׁ כִּי יִכָּה
כָּל נֶפֶשׁ אָדָם (פסוק יז), וְכֵן פֶּסוּק וַאֲישׁ כִּי
יִתֵּן מוֹם בְּעַמִּיתוֹ וְגו' (פסוק טז). וְעוֹד
שֶׁפֶּסוּק זֶה בָּלוּ מִיָּתֵר שֶׁהָיָה נֶאֱמַר אַחֲרָי
כִּף בְּפִירוֹשׁ (פסוק ב) שֶׁבֶר תַּחַת שֶׁבֶר וְגו':
אֵלָּא שֶׁכֵּל זֶה מְדַבֵּר בְּגִנוּת הַמִּצְוָה
וְהַמְּרִיבָה, שֶׁאֵין שְׁלוֹם יוֹצֵא
מִתּוֹךְ מְרִיבָה (ספרי כי תצא רפז), וְעַל יְדֵי
הַמְּרִיבָה יוֹבֵא שְׁיִבָּה נֶפֶשׁ אָדָם אוֹ
בְּהֵמָה וַיִּזְיקוּ אוֹ בְּגוֹפוֹ אוֹ בְּמִמּוֹנוֹ. וְלִפִּי
שֶׁאֲמַרו רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (קידושין ע) 'כֹּל
הַפּוֹסֵל בְּמוֹמוֹ פּוֹסֵל', לְכָף נֶאֱמַר וַאֲישׁ
כִּי יִתֵּן מוֹם בְּעַמִּיתוֹ, לְהַשִּׁיל מוֹם

(טו) וְאֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תִּדְבֹּר לֵאמֹר אִישׁ אִישׁ כִּי־יִקְלָל
אֱלֹהָיו וְנָשָׂא חֲטָאוֹ:
כ"י • וְנָשָׂא חֲטָאוֹ • בְּכֶרֶת, כְּשֶׁאֵין הַתְּרָאָה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על-פי לקוטי שיחות כרך I, עמוד 165 – מתוך 'לקראת שבת')

ענש המגדף – הוראת שעה

רש"י בפ' שנתנו (כד טו) גבי מקלל, שדינו "בכרת כשאיין התרעה", מפרש שגם מגדף צריך התרעה. והטעם על-פי הפשט, שצריך התרעה אף במקלל, כי בלא התרעה אין ודאות גמורה שהוא מזיד, ואיך יחייבו הפתוב מיתה (מה-שאיין-כן בנוגע למגדף שבמגדף, דכלפי שמיא גליא, והיתה הוראה מיוחדת אודות זה).
והנה מצינו חלוק בין המקושש למגדף, שבמקושש היתה התרעה, מה-שאיין-כן במגדף (דמאחר שלא היו יודעים אם חייב מיתה, לא יכלו להתרותו), ואם כן לפי השיטות שבמגדף צריך התרעה, זה שהענישו את המקלל במגדף היתה בגדר הוראת שעה, ולכן התורה צריכה לכפל שוב את הציווי בנוגע לדורות – "ואל בני ישראל תדבר לאמור".

אִישׁ אִישׁ כִּי־יִקְלָל וגו' וידבר משה . . ויציאו
את־המקלל . . וירגמו אותו אכן ובני־ישראל עשו
כאשר צוה וגו' (כד, טו-כג)
וצריך באור מפני מה התורה צריכה לכפל ולכתב את הציווי לבני ישראל, הרי אנו למדים זאת כבר מהענש שנאמר למקלל עצמו, וכמו שמצינו במקושש, שהתורה פתבה את ענשו של המקושש, ולא כפלה שוב לבני ישראל?

ויש לומר, שהנה מצינו מחלוקת בין ה'פסוק משנה' להרדב"ז בדעת הרמב"ם, האם מגדף צריך התרעה או לא, ה'פסוק משנה' למד ברמב"ם שמגדף אין צריך התרעה, ואילו הרדב"ז למד שצריך התרעה, וכן דעת הראב"ד. ומדברי

(טז) וְנָקַב שֵׁם־יְהוָה מוֹת יוֹמָת רָגוֹם יִרְגְּמוּ־בּוֹ
כָּל־הָעֵדָה בִּגְדָהּ בְּאֶזְרָהּ בְּנִקְבוֹ שֵׁם יוֹמָת:
כ"י • וְנָקַב שֵׁם • אינו חייב עד שיפרש את השם, ולא המקלל בכנוי. ונקב • לשון קללה, כמו (במדבר כג ח):
"מה אקב".

כ"י • וְנָקַב שֵׁם • אינו חייב עד שיפרש את השם, ולא המקלל בכנוי. ונקב • לשון קללה, כמו (במדבר כג ח):
"מה אקב".

(יז) וְאִישׁ כִּי יִכֶּה כָּל־נֶפֶשׁ אָדָם מוֹת יוֹמָת:
כ"י • וְאִישׁ כִּי יִכֶּה • לפי שנאמר (שמות כא יב): "מכה איש וגו'", אין לי אלא שהרג את האיש, אשה וקטן מניין? תלמוד לומר: "כל־נפש אדם".

(יח) וּמִכָּה נֶפֶשׁ־בְּהֵמָה יִשְׁלַמְנָה נֶפֶשׁ תַּחַת נֶפֶשׁ:
יח ודיקטול נפש בעירא ישלמנה נפשא
חלה נפשא:

(יט) וְאִישׁ כִּי־יִתֵּן מוֹם בְּעַמִּיתוֹ כְּאִשֶּׁר עָשָׂה בּוֹ
יַעֲשֶׂה לוֹ:
יט וגבר ארי יתן מומא בחברה כמא די עבד
בן יתעבד לה:

(כ) שֶׁכֶּר תַּחַת שֶׁכֶּר עֵין תַּחַת עֵין שֵׁן תַּחַת שֵׁן
כְּאִשֶּׁר יִתֵּן מוֹם בְּאָדָם בּוֹ יִתֵּן בּוֹ:
כ תבדא חלה תבדא עינא חלה עינא שנא
חלה שנא כמא די יתן מומא באנשא בן
יתקב בה:

כ"י • בן יתן בו • פ'רשו רבותינו שאינו נתינת מום ממש, אלא תשלומי ממוין; שמיין אותו כעבד, לכוף פתיב בו לשון 'נתינה' – דבר הנתון מיד ליד.

(כא) וּמִכָּה בְּהֵמָה יִשְׁלַמְנָה וּמִכָּה אָדָם יוֹמָת:
כא ודיקטול בעירא ישלמנה ודיקטול אנשא
יתקטל:

שיעור יומי לשבת קודש י"ז אייר ושנים מקרא ואחד תרגום - כד - פרשת אמור

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר
בְּהַמָּה בְּהֵמָה יִשְׁלַמְנָה • לְמַעַלְהָ דְּבֵר בְּהוֹרֵג
בְּהֵמָה, וְכֹאֵן דְּבֵר בְּעוֹשֶׂה בָּהּ חֲבוּרָה. וּמִכָּה אָדָם
יוֹמָת • אֶפְלוּ לֹא הִגְדוּ אֶלָּא עָשָׂה בּוֹ חֲבוּרָה, שְׁלֹא
נֶאֱמַר כָּאֵן "נִפְשׁ". וּבְמִכָּה אָבִיו וְאִמּוֹ דְּבֵר הַכְּתוּב,
וּבָא לְהַקְשִׁישׁוֹ לְמִכָּה בְּהֵמָה: מַה מִּכָּה בְּהֵמָה - מִחַיִּים,

(כב) מִשְׁפָּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם בְּנֵר כְּאֲזֹרַח יִהְיֶה כִּי
אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:
כב דִּינָא חָדָא יְהִי לְכוּן בְּגִיּוּרָא כְּנִצִּיקָא יְהִי
אַרִי אָנָּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ:

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ וְאֶל־כָּל־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם, כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם, כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם.

(כג) וַיִּדְבֹּר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ אֶת־הַמִּקְלָל
אֶל־מַחֲוִי' לְמַחְנֶה וַיִּרְגְּמוּ אוֹתוֹ אֲבָן וּבְנֵי־יִשְׂרָאֵל
עָשׂוּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה:
כג וּמְלִיל מֹשֶׁה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶפְיָקוּ יָת
דְּאֶרְגֹּז לְמַכָּרָא לְמִשְׁרִיתָא וַיִּרְגְּמוּ יָתָּה אֲבָנָא
וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל עָבְדוּ כְּמָא דִּי פִקִּיד יְיָ יָת
מֹשֶׁה: פ פ פ

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ וְאֶל־כָּל־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם, כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם, כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם.

קכ"ד פסוקים, עוזיא"ל סימן. הסלת פרשת אמור

ההפטרות לציבור ולשמו"ת לקמן עמודים רמב - רמד

אגרות קודש

ב"ה, ה' אייר תשט"ו

ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבם משילחי אדר, דו"ח מפעולותיהם בקדש. ויה"ר מהשי"ת שרבות בשנים יעלה בידם לקים פסק רז"ל מעלין בקדש, ויוסיפו בהפצת התורה בכלל ובהפצת המעיינות בפרט ככל האפשרי, עד שנוכח כולנו לקיום היעוד, ומעיין מבית ה' יצא והשקה, וכמבואר הענין בארוכה בהמשך וככה הגדול ועוד יותר בקונטרס ומעין.

בכלל אין דעתי נוחה ממה שמפצלים הענינים והפעולות ולכל ענין מנגנון מיוחד ושם מיוחד, שמלבד שמבלים כחות על ענינים של מה בכך, הנה כמה דברים שהם בבחי' נר לאחד נר למאה מכפילים ומשלשים אותו, ובמילא, חסרה ההשתדלות במקום אחר, מובן שלפעמים יש טעמים שאי אפשר לערב, עכ"פ כלפי חוץ שני דברים יחד, אבל זה צ"ל יוצא מן הכלל, ולא כהתנועה שבין הצעירים, שמכל דבר ודבר נעשה פרק, ואולי גם ספר בפ"ע וכו'. ומהנכון ה' שיעשו אסיפה מהנהלת צעירי אגו"ח, ובהשתתפות מזקני אנ"ש, וידונו על מדוכה זו, ויעבירו בשבט הבקורת כל הפעולות השונות הנעשים ע"י אנ"ש אגו"ח וצעירי אגו"ח בירושתי"ו, ויחפשו אופנים שאפשר יהי' לרכז הדברים בכדי שתהי' הפעולה גדולה יותר, וכבר נמנו וגמרו ותשועה ברוב יועץ דוקא.

בברכה לבשו"ט בכל הנ"ל ומהצלחתם בהמושפעים שלהם ביחוד.

נ.ב. השם אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש או אפילו בהשמטת התיבה אהלי, הנה מכמה טעמים בהנוגע לפעולות באה"ק ת"ו, הרי, לעת עתה, הוא רק לבתי ספר הרשת. ויש לסלקו משאר הענינים.

שיעורי תהלים לשבוע פרשת אמור

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שי' אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום ראשון - י"א אייר מפרק ס עד סוף פרק סה	יום רביעי - י"ד אייר פרק כ, מפרק עב עד סוף פרק עו
יום שני - י"ב אייר מפרק סו עד סוף פרק סח	יום חמישי - ט"ו אייר מפרק עז עד סוף פרק עח
יום שלישי - י"ג אייר מפרק סט עד סוף פרק עא	יום שישי - ט"ז אייר מפרק עט עד סוף פרק פב
שבת קודש - י"ז אייר פרק כ מפרק פג עד סוף פרק פז	

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

[תמוז תרס"ו]

שמעתי מזקני ארץ שבימיהם היה המנהג שכל אחד היה אומר בכל יום את הקאפיטל תהילים לפי שנות חייו. למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס לשנת הכ"א היה אומר פרק כ"א בתהילים וכן היו אומרים גם את התהילים לפי שנות בניו ובנותיו באמרו שזוהי סגולה שלא ייצאו לתרבות רעה...

יום ראשון י"א אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 130, וז"ש אשר קדשנו... עד עמ' 130, בחייהם.

ליקוטי אמרים

1 "קדושה", היא לשון הכבדלה, מה שהקדוש ברוך הוא הוא
2 מכבד - ולמעלה, מהעולמות, והיא בחינת "סוכב כל
3 עלמין", - מקיף כל העולמות, מה שאינו יכול להתלבש
4 בהן, - אין ביכולתו להתלבש בפנימיות בעולמות, אלא פועל
5 ומשפיע בעולמות, בהיותו למעלה מהם -
6 למדריגה זו של קדושה, מתעלים בני ישראל על
7 ידי מצוות. כי על-ידי יחוד הנפש
8 והתפללותה באור אין סוף ברוך הוא, הרי
9 היא במעלת ומדרגת קדשת אין-סוף ברוך
10 הוא ממש, מאחר שמתיוחדת - הנפש,
11 ומתפללת בו יתברך, והיו לאחדים ממש.
12 וזהו שכתוב¹⁰: "והייתם לי קדשים כי קדוש אני ה', ואבדל אתכם
13 מן העמים להיות לי", - הפסוק נותן טעם
14 לקדושתם של בני ישראל, ומקשר אותה
15 לקדושתו של הקב"ה - "קדוש העליון", אליה
16 מתעלים בני ישראל על ידי תורה ומצוות ובה הם
17 מתקדשים. הפסוק מוסיף ומשתמש בלשון הבדלה - "ואבדל",
18 ש"קדושה" משמעה - הבדלה; ואומר¹¹: "ועשיתם את כל
19 מצותי והייתם קדשים לאלהיכם אני ה' אלהיכם ונני";
20 - כמו שאדם מקדש אשה, שתהיה מיוחדת רק לו¹². פרוש,
21 כי על-ידי קיום המצוות הריני אלוה שלכם, - של בני
22 ישראל, כמו - שהקב"ה נקרא: "אלהי אברהם אלהי יצחק
23 וכו'", שנקרא בן מפני שהאבות היו בחינת מרכבה לו
24 יתברך, - האבות היו מסורים כל כולם ובטלים להקב"ה כמו
25 "מרכבה" הבטלה לרוכב עליה, שאין למרכבה כל רצון אחר
26 מאשר רצונו של הרוכב, ובטלים ונכללים באורו, - של
27 הקב"ה. וככה הוא בכל נפש מישראל בשעת עסק
28 התורה והמצוות. - שבשעת מעשה הוא בטל ונכלל באור
29 יתברך; באבות זה היה תמיד, ואילו בשאר בני ישראל, הם
30 עומדים במצב כזה רק בשעה שהם עוסקים בתורה ובמצוות.

1 וזהו שאומרים: - בברכה שמברכים על קיום מצוה: "אשר
2 קדשנו במצותיו", - הקב"ה מקדש אותנו במצוותיו. "קדשנו"
3 מלשון קידושין, כמו שאומרים בשעה שמקדשים אשה - הרי
4 את מקודשת, שהרי גם במצוות הדבר הוא: באדם המקדש
5 אשה להיות מיוחדת
6 עמו ביחוד גמור, כמו
7 שכתוב: "ורכב באשתו והיו לבשר אחד. ככה ממש ויתר על כן
8 והיו לבשר אחד". ככה ממש
9 הרי, שיש כאן התאחדות
10 מלאה, עד שהם נהיים
11 "לבשר אחד". ככה ממש
12 - כמו ה"יחוד" שעל ידי
13 קידושין, ויתר על כן
14 לאין קץ, הוא יחוד נפש
15 האלהית העוסקת
16 בתורה ומצוות ונפש
17 החיונית ולבושיתה
18 הנזכרים לעיל, - שהם
19 כולם מתאחדים באור
20 אין-סוף ברוך הוא. -
21 יחוד זה הוא "יתר לאין
22 קץ" מהיחוד של איש
23 ואשה. רבנו הזקן מציין
24 את היחוד של איש ואשה,
25 מפני שבגשמיות זהו אופן
26 היחוד החזק ביותר, וזה
27 מתואר בלשון קידושין.
28 ולכן המשיך שלמה
29 על-ידי השלום ב"שיר
30 השירים", יחוד זה - של ישראל והקב"ה על ידי תורה
31 ומצוות, ליחוד חתן וכלה, - שהוא בדיקה - דבקות
32 שהיא חיצונית, חשיקה בחשק שהוא יותר פנימי, וחשיפה
33 ב"חפץ" שהוא פנימי עוד יותר, בחבוק ונשוק. - כל
34 הדברים האמורים, ישנם ביחודו של יהודי עם הקב"ה כשהוא
35 מקיים תורה ומצוות. למדנו לעיל: שהמלה "קדשנו" הוא
36 מלשון "קידושין", כמו שהדבר למטה, שה"יחוד" נעשה על ידי
37 "קידושין". להלן יסביר רבנו הזקן, שבמלה "קדשנו" כאן,
38 מתכוונים גם למדריגה בקדושה, בה מתקדש יהודי ומתעלה
39 על ידי תורה ומצוות - מדרגת "קדש" שלמעלה מהעולמות
40 ומובדלת מעולמות: וזהו שאומרים: - כשמברכים על מצוה:
41 "אשר קדשנו במצותיו", - שהמלה קדשנו משמעה,
42 שהעלנו למעלת קדש העליון ברוך הוא, שהיא קדשתו
43 של הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו, וקדשה - המלה

9. בראשית ב, כד. 10. ויקרא כ, ו. 11. במדבר טו, מ. 12. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "י"ל ג' הפסוקים: והייתם גו' כי קדוש אני (ל' קדושה קדש העליון) ואבדל - ל' הבדלה, קדושים לאלהיכם - כאדם המקדש אשתו [לי דפסוק הא' עיקר פי' בשבילי או לשמי,

- 1 וְלֹכֵן חֵיבו ר"ז¹³ לָקוּם וְלַעֲמֹד מִפְּנֵי כָּל עוֹסֵק בְּמִצְוָה, נִדְבָּקָה, וּמַחֲשִׁיךְ עֵינֵי הַנֶּפֶשׁ מֵרְאוֹת "מֵרְאוֹת אֱלֹהִים",
2 אִם אֵם - מִקִּיִּים הַמִּצְוָה, הוּא בּוֹר וְעַם הָאָרֶץ, - בְּכָל כְּמוֹ הָאֲבוֹת וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן שָׂרְאוּ עוֹלָמָם - העולם הבא,
3 זאת, בִּשְׁעָה שֶׁהוּא מִקִּיִּים בְּחִיָּהֶם. - שְׁגָם בְּהִיּוֹתָם
4 מִצְוָה, כְּמוֹ לְמַשֵּׁל בִּשְׁעָה בְּעוֹלָם־הַזֶּה, רָאוּ הָאֲבוֹת
5 שֶׁהוּא מְבִיא בִּיכּוּרִים, הַתְּגִלּוֹת אֱלֹקִיּוֹת
6 צְרִיכִים לָקוּם מִפְּנֵי, שֶׁהִנֵּשְׁמָה רּוֹאֵה בְּעוֹלָם־
7 וְהֵינּוּ מִפְּנֵי ה' הַשּׁוֹכֵן הַבָּא - וְזֹאת, מִפְּנֵי שְׁגוּפָם
8 וּמִתְלַבֵּשׁ בְּנִפְשׁוֹ בְּשִׁעָה הִיא מְזוּכָּר וְלֹא הַסְתִּיר
9 זוּ. - שֶׁהוּא מִקִּיִּים אֵת עַל אֵלֶקוֹת; כִּךְ בְּאֵמֶת
10 הַמִּצְוָה, וְלֹכֵן צְרִיכִים הִיא יִכּוֹל כָּל יְהוּדֵי
11 לָקוּם מִפְּנֵי, רַק שָׂאִין לִרְאוֹת בִּשְׁעָה קִיּוּמוֹ
12 נִפְשׁוֹ מִרְנָשָׁתָה, לִמְצוֹה, לִזְלֹא הַחֹמֶר
13 בְּקִדּוּשָׁה הַשּׁוֹרָה בְּנִפְשׁוֹ שֶׁהוּא מִקִּיִּים מִצְוָה, וְכָל כִּךְ
14 לְמַדָּה? - מִפְּנֵי מִסְּךְ הַחֹמֶר הַגּוֹפֵנִי - בּוֹ מְלֻבֶּשֶׁת נִפְשׁוֹ, שֶׁלֹּא
הַגּוֹפֵנִי שְׁלֹו, הַמְסַתֵּיר וְאֵינוֹ מֵאִפְשֵׁר לְעֵינֵי נִפְשׁוֹ, לִרְאוֹת אֵת
הַקִּדּוּשָׁה הַנִּמְשַׁכֶּת בְּנִפְשׁוֹ בִּשְׁעָה שֶׁהוּא מִקִּיִּים מִצְוָה.

יום שני י"ב אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' סו, וז"ש אסף ברוח הקדש... עד עמ' 132, האצילות].

- 29 וְזֶהוּ שֶׁאִמְרָ אֶתְּךָ¹⁴ בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ בְּעֵד כָּל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל
30 שֶׁבְּגוֹלָה¹⁵: - הַהֶעֱלָם וְהַהִסְתָּרָה עַל אֵלֶקוֹת וְקִדּוּשָׁה, הֵם בְּמַדָּה
31 חֲזָקָה יוֹתֵר בְּזִמְנֵן שֶׁל גָּלוּת - וְעַל זִמְנֵן הַגָּלוּת, אָמַר אֶסֶף: "וְאֵנִי
32 בְּעֵד וְלֹא אֲדַע, בְּהִמּוֹת הָיִיתִי עִמָּךְ, וְאֵנִי תָמִיד עִמָּךְ",
33 כְּלוֹמֵר¹⁶ שֶׁאֶף־עַל־פִּי
34 שֶׁאֵנִי בְּהִמּוֹת בְּהִיּוֹתִי עִמָּךְ, - שְׁגָם בִּשְׁעָה שֶׁאֵנִי
35 מִקִּיִּים מִצְוָה, הַמֵּאֲחֵדֶת
36 אוֹתִי אֲתָךְ - אֵנִי דוֹמָה
37 לְבִהמָה, וְלֹא אֲדַע וְלֹא
38 אֲרִגִּישׁ בְּנִפְשִׁי יְחִיד זֶה, וְזֶה שֶׁתְּפוֹל עָלֶיהָ אֵימָתָהּ וּפְחָד תַּחֲלָה וְאִח־כֹּ
39 - שֶׁל נִפְשִׁי עִם הַקֶּבֶה, עַל
40 יְדֵי קִיּוּמָה שֶׁל מִצְוָה, חוֹמֶרֶם וְכוּנּוּדֶה שֶׁדַּעַת הוּא לְשׁוֹן הַרְגֵּשָׁה בְּנִפְשׁוֹ וְהוּא
41 שֶׁהִרִי לוֹ הַרְגֵּשָׁתִי בְּכִי, כּוֹלֵל חֶסֶד וְגִבּוּרָה. אַעֲפ־כֹּ אֵנִי תָמִיד עִמָּךְ כִּי אֵין
42 הִיא הַדְּבָר צָרִיךְ לְהַשְׁפִּיעַ
43 - שֶׁתְּפַל עָלֶיהָ - עַל
44 הַנֶּפֶשׁ, אֵימָתָהּ וּפְחָד תַּחֲלָה, וְאַחֲרֵי כֵךְ - הִיתָה הַנֶּפֶשׁ מִקְבֵּלָת
45 אֶתְּכָה רַבָּה בְּתַעֲנוּגִים - אֶתְּכָה שֶׁבָּה יֵשׁ לְנִפְשׁ תַּעֲנוּג מֵאֲלֵקוֹת,
46 אוֹ - אֶתְּכָה, בְּרִשְׁפֵּי אֵשׁ, - לֵאֲלֵקוֹת, בְּמִדַּת הַצְּדִיקִים
47 שֶׁנִּדְבָּקָה בְּחֹמֶרֶם, - בִּשְׁעָה שֶׁהַצְּדִיקִים מִקִּיִּימִים מִצְוָה, הֵם, אֲנִי,
48 מִרְגִּישִׁים אֵת ה"יְחִיד", אֵיךְ הַנֶּפֶשׁ מֵתְאַחֵדֶת עִם הַקֶּבֶה עַל יְדֵי

בְּאִפְּנֵי - שֶׁלֹּכֵן אֵינוֹ זֶה לְעוֹלָם - וְכִיּוֹ"ב וְכַדְמִסִּים כִּי קְדוּשָׁה אֵנִי שֶׁגִּזְרָה קְדוּשָׁה בְּפִ"ע מִשְׁאֲכֹ אֲלֵקִיכֶם - בִּיחָד עִם יִשְׂרָאֵל¹³. רָאֵה
קְדוּשִׁין לָךְ, א. 14. תְּהִלִּים עַג, כִּב־כֹּג. 15. הֵעֵרַת כִּ"ק אֲדַמּוּ"ר שְׁלִיט"א: "אֵינוֹ רִגִּיל בְּתַנְיָא לְצִיּוֹן מִי אִמֵּר הַכְּתוּב וּשְׁבִירוּהוּ" וְכִי. וִילִ"פ
בְּרִא"פ: פִּי הַפֶּשׁוּט (וְכֵן מוֹכֵרֶת פִּי הַפֶּסּוּקִים שֶׁלִּפִּי) שֶׁאִסָּף מְדַבֵּר בְּשִׁאלַת רִשְׁעוֹ וְטוֹבוֹ לוֹ כִּי, בְּעֵד עֲצֻמוֹ, עֲכִ"פ בִּשְׁם בְּנִי שְׁבִירוֹ, וְכַדְמִפְּרִשׁ: אֲבֹא אֶל מִקְדְּשִׁי אֶל, שְׁבִיהִמָּ"ק קִיִּים. וְאֵז הִרִי לֹא הִי' הַחֹמֶר מִסְתִּיר כִּכ־. וּמִפְּרִשׁ דִּלָּא כֵן הוּא: זֶה שֶׁאִמְרָ (גַּם "בְּהִמּוֹת
הִיִּיתִי עִמָּךְ" כְּדִלְקִמֶן) אֶסֶף (אִף שֶׁלֹּא הִי' נְבִיא - רִשְׁ"י מְגִילָה יד, א. וּמִדְמוּכִיר שֶׁם רִשְׁ"י סִדֵּר עוֹלָם, מוֹכַח דְּגַם בְּסִדֵּר לֹא גִרִּים לִי
רִשְׁ"י. אֲבָל אָמַר זֶה) בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ (שִׁיּוּדֵעִים עֲתִידוֹת עִי"ז - גַּם אֵלֶּה שֶׁאֵינִים נְבִיאִים. וְכַדְמוּכָה מֵהַעֲתִידוֹת דְּדִנְיָאֵל אִף שֶׁמִּפּוֹרֶשׁ בְּגִמְרָא,
הוֹבָא בְּרִשְׁ"י שֶׁם, דִּלָּא הוּי נְבִיא) - (שְׁעִי"ז יֵדֵעַ וְדִיכֵר) בְּעֵד כָּל כְּנֶסֶת"י שְׁבִיגוּלָה (אִף שֶׁהִי' זֶה כְּמָה שֶׁנִּים לֹאח־י). 16. הֵעֵרַת כִּ"ק
אֲדַמּוּ"ר שְׁלִיט"א: "לֹא כִפִּי הַפֶּשׁוּט וְכַהֲפִסּוּקִים שֶׁלִּפִּי, שֶׁאִסָּף מְדַבֵּר בְּעֵד עֲצֻמוֹ, דַּעַמֵּל הִיא בְּעֵינֵי עַד אֲבֹא אֶל מִקְדְּשִׁי אֶל (שֶׁאֵז)
אֲבִינָה (וְכֹאֵן כּוֹפֵל) "וְאֵנִי בְּעַד וְלֹא אֲדַע" מֵה מוֹסִיף בִּ"בְּהִמּוֹת הִיִּיתִי עִמָּךְ"? וְעִ"כֹּ צִ"ל דִּהֲפִי אֵינוֹ כְּפִשּׁוּטוֹ, אֲלֵא כְּלוֹמַר, דֹּאנִי בְּעַד וְגו'

בתלמיד-חכם, כפי שהפסוק אומר מיד לאחר מכן (אחרי 37
 "בהמות הייתי עמך") - "ואני תמיד עמך". הדבר מוסבר להלן 38
 כך, שלכן אומר הפסוק "בהמות הייתי עמך" בהמות - לשון 39
 רבים (ולא "בהמה הייתי עמך"), כדי להדגיש שעלידי קיום 40
 מצוות באופן של 41
 "בהמה", שלמטה מדעת 42
 והרגשה, קשור הדבר 43
 בבחינה שלמעלה מדעת 44
 והרגשה, שגם בחינה זו 45
 נקראת "בהמה", מפני 46
 שאין בה "דעת", אלא 47
 שאין משמעה שהיא 48
 למטה מ"דעת", כ"אם 49
 שהיא למעלה מ"דעת", 50
 וזו המשמעות בלשון 51
 "בהמות" (לשון רבים) - 52
 שתי בחינות בבהמה - 53
 שבחינת "בהמה" שלמטה 54
 מ"דעת", קשורה בבחינת 55
 "בהמה" שלמעלה מ"דעת". [ומה שכתוב "בהמות" לשון 56
 רבים - כשהוא משתמש לפני זה בלשון יחיד "ואני בער", וכן 57
 מיד לאחר מכן: "ואני תמיד", לרמז כי לפניו ותפלה גם 58
 בחינת דעת העליון, הכולל חסד ונבירה, נדמה בבהמות 59
 ועשייה גופנית - לא כמו עולם העשייה הרחוק, אלא כ"עשייה 60
 גופנית" לגבי אור אינסוף, כמו שכתוב²⁰: "כלם בבהמה 61
 עשית", - הרי שמייחס את הלשון עשייה לחכמה ("בחכמה 62
 עשית"), מפני שגם חכמה היא כמו עשייה לגבי הקב"ה, ונקרא 63
 "בהמה רבה", - לא בחינת בהמה שלמטה מ"דעת", אלא זו 64
 שלמעלה מ"דעת", כמו שנתבאר במקום אחר. והוא - 65
 בשמות העליונים, שם "בן" - אחד מצירופי שם הוי' עולה נ"ב 66
 (52) הנקרא בן, בגימטריא "בהמה" שלפני האצילות - 67
 שלמעלה מ"עולם האצילות". הרי שגם בקיום מצוות בבחינת 68
 "בער" ו"בהמה", מבלי לדעת ומבלי להרגיש בקדושה הנמשכת 69
 בנפש בשעת מעשה - משמש אדם כלי לבחינת "בהמה" 70
 שלמעלה מ"דעת", - ולא יזהו סוג של דעת? - ל"דעת" של 71
 "עולם האצילות". 72

בנפש, שלא יהיה גלוי ומורגש בנפש איך שהיא מתאחדת עם 1
 אור אינסוף בשעת קיום מצוה, ואילו, את עצם ה"חוד" אין 2
 בבחן ה"חומר" למנוע. וכמו שכתוב¹⁷: "גם חשך לא יחשיך 3
 מן". וכן - במה שלמדנו, שלכל יהודי המקיים מצוה, 4
 נמשכת בנשמתו, קדושה 5
 מ"קודש העליון" ומתהווה 6
 יחוד של אור אינסוף 7
 ברוך הוא, וזאת, גם 8
 כשאין הוא מרגיש את 9
 הקדושה ואת היחוד 10
 בנפשו, כפי שהדבר אצל 11
 צדיק, יובן חסד ענין 12
 אסור מלאכה בשבתות 13
 וחמץ בפסח השנה לכל 14
 נפש - אותו עונש חמור 15
 שהיה מגיע לצדיק לו היה 16
 חסד-שלום עושה מלאכה 17
 בשבת או אוכל חמץ 18
 בפסח, אותו עונש חמור 19
 מגיע ל"בור" ול"עם הארץ", כשהוא עושה אותן עבירות, וכל 20
 כך למד - לפי שאף בנפש בור ועם הארץ נמור מאיר 21
 אור קדשת שבת ויום טוב, ונדרן בנפשו בכת - על 22
 אכילת חמץ בפסח, ופקילה - על עשיית מלאכה בשבת, על 23
 חלול קדשה¹⁸, - המאירה בנפש; ומכיוון שכאמור, 24
 שלמרות שאין הוא מרגיש בקדושה, בכל זאת היא מאירה 25
 בנפשו, לכן מובן מדוע ניתן אותו עונש חמור גם למי שאינו 26
 מרגיש בקדושה, כי גם הוא פוגם, על ידי כך, בקדושת השבת 27
 או החג המאירה בנפשו. וגם משהו חמץ - בפסח, או מלטול 28
 מקצה¹⁹ - בשבת, פוגם בקדשה שעל נפשו - של עם הארץ, 29
 כמו - שהדבר פוגם בקדשת נפש הצדיק, כי תורה אחת 30
 לכל - כלפי כל בני ישראל, במדה שווה, קיים אותו דין 31
 ואיסור לעשות מלאכה בשבת, או לאכול חמץ בפסח, וכדומה. 32
 על כל פנים, למדנו, שלמרות ש"ואני בער ולא אדע" - למרות 33
 שאינני מרגיש בקדושה הנמשכת בנפש על ידי מצוה, ו"בהמות 34
 הייתי עמך" - אני בבחינת בהמה ואיני מרגיש - בכל זאת 35
 נמשכת הקדושה בעם-הארץ בדיוק כפי שהיא נמשכת 36

ליקוטי אמרים

עלמין וכמ"ש גם חושך לא יחשיך ממך. וזוהי יובן
 חומר עונש איסור מלאכה בשבתות וחמץ בפסח
 השנה לכל נפש לפי שאף בנפש בור ועם הארץ נמור
 מאיר אור קדושת שבת וי"ט ונידון בנפשו בכת
 וסקילה על חילול קדושה זו. וגם משהו חמץ או
 מלטול מוקצה פוגם בקדושה שעל נפשו כמו בקדושת
 נפש הצדיק כי תורה אחת לכולנו. [ומ"ש בהמות
 לשון רבים לרמז כי לפניו ית' גם בחי' דעת העליון
 הכולל חו"ג נדמה בבהמות ועשייה גופנית לגבי אור
 א"ס כמ"ש כולם בחכמה עשית ונק' בהמה רבה כמ"ש
 כמ"א. והוא שם ב"ן בגימ' בהמ"ה שלפני האצילות:]

ולא עוד אלא דאפילו בהיותי עמך אני כבהמה כו'. - ועפ"ז מובן מה שהובאו בתניא גם התיבות "ואני בער ולא אדע" אף שאין להם
 שייכות להדובר כאן; והטעם - שהן המוכיחות דלא כפי' הפשוט¹⁷. תהלים קלט, יב. 18. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "עיי"ז
 יובן (מה שלכאורה אינו מובן כלל וכלל) (1) חומר עונש (סקילה וכתר) איסור מלאכה בשבתות וחמץ בפסח (דמחלל את הקדושה
 ששורה בזמן זה, ולכאורה ע"ה - אין שורה בו מקדושת שויו"ט) (ואת"ל שעכ"פ שמץ מנהו מהקדושה דשויו"ט שבצדיק - ישנו גם
 בע"ה, עדיין אינו מובן, (2) זה שהחומר הוא) השווה לכל נפש (אף שבע"ה יש רק שמץ מנהו מהקדושה וכו'). יש להמתיק הדיוק
 דמביא ראי' מאיסור שויו"ט דוקא דמלאכה בשבת "אין גופה עבירה אלא הוא (האדם) עבר עבירה" (ירוש' שבת פ"ג, ג) ובפרט
 לכאור כמה אחרונים (בירושלמי שבת הנ"ל) שזהו איסור גברא (ולא חפצא) וככ"ז גם בזה אין חילוק בין גברא לגברא. 19. הערת
 כ"ק אדמו"ר שליט"א: "משווה שניהם - לשיטתו בשו"ע שלו דשניהם הם איסור חכמים (ולא מה"ת): ר"ס שח ר"ס תמו. ומביא -
 שגם רבנן אסרו בשווה לע"ה וצדיק". 20. תהלים קד, כד.

יום שלישי י"ג אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 132, פרק מז והנה בכל... עד עמ' סז, כמש"ל.

ליקוטי אמרים

פרק מז והנה בכל דור ודור וכל יום ויום חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא היום ממצרים. והוא יציאת נפש האלהית ממאסר הגוף משכא דחויא ליכלל ביחוד אור א"ס ב"ה ע"י עסק התורה והמצות בכלל ובפרט בקבלת מלכות שמים בק"ש שבה מקבל וממשיך עליו יחודו ית' בפירוש כאמרו ה' אלהינו ה' אחד. וכמש"ל כי אלהינו הוא כמו אלהי אברהם וכו' לפי שהיה בטל ונכלל ביחוד אור א"ס ב"ה רק שאברהם זכה לזה במעשיו והילוכו בקודש ממדרגה למדרגה. כמ"ש ויסע אברהם הלך ונסוע וגו': אבל אנחנו ירושה ומתנה היא לנו שנתן לנו את תורתו והלביש בה רצונו וחכמתו ית' המיוחדים במהותו ועצמותו ית' בתכלית היחוד והרי זה כאלו נתן

1 **פרק מז.** בפרק מז' החל רבנו הזקן להסביר, דרך נוספת השווה לכל
2 אדם מישראל, להגיע לאהבה גדולה להקב"ה, ואשר מתוך אהבה זו
3 יקיים תורה ומצוות – והיא האהבה של "כמים הפנים לפנים": כמו שהמים
4 בטבעם משקפים את הפנים שאדם מראה בהסתכלו אל תוך המים, כך גם
5 "לב האדם לאדם" – בשעה
6 שאחד אוהב את השני,
7 ובמיוחד כשהוא מראה
8 אהבתו זו, הדבר משפיע על
9 השני שתתעורר בו אהבה
10 אליו. הדבר הוא בטבע, גם
11 כששני האנשים שווים
12 במעלה. וודאי שהדבר כך,
13 כשמלך גדול רוב מראה
14 אהבה גדולה לאדם פשוט
15 ושפל, יורד אליו למקומו
16 הנחות, מעלה אותו ומביאו
17 לחדרו הפרטי שבהיכל המלך,
18 ושם הוא מתייחד אתו
19 בהתאחדות חזקה – ברור
20 הדבר, שזה יעורר באדם
21 הנחות והשפל, אהבה גדולה
22 למלך, עד לידי כלות הנפש לאהבת המלך. ורבנו הזקן הסביר, שככל
23 הפרטים שפורטו באהבתו של המלך הגדול אל האדם השפל – והרבה
24 יותר מהם – עשה הקב"ה אתנו בני ישראל, שבהיות בני ישראל במצב
25 הנחות ביותר במצרים – הראה לנו הקב"ה אהבה גדולה כזו, שהוא יתברך
26 בבדודו ובעצמו ירד להצילנו ממצרים, כדי להביאנו לחדריו הפנימיים,
27 בשעת מתן תורה, שעל ידי תורה ומצוות – מתאחד יהודי בהקב"ה, במדה
28 הגדולה ביותר של התאחדות. בכך פירש רבנו הזקן את המלה "קדשנו",
29 שיהודי אומר בברכתו על מצוה, שהיא מלשון "קידושין", כאדם המקדש
30 אשה שתהיה אתו ביחוד גמור; כמו כן מוסבת המלה "קדשנו" על
31 המדרגה העליונה של קדושה, קודש העליון, בה מתקדש יהודי על ידי
32 קיום מצוה. וכן מורה המלה "קדשנו" (מלשון הבדלה). על ההבדלה שבני
33 ישראל נעשים מובדלים ומורמים על ידי קיום מצוות, כמו קדושתו של
34 הקב"ה המובדלת והיא למעלה מהעולמות.
35 בפרק מז', אותו אנו עומדים ללמוד, ממשיך רבנו הזקן להסביר (ובלשון
36 הערת הרבי שליט"א) ולתת: כיצד דורשים כיום את האהבה של כמים
37 הפנים לפנים, בשעה שאת האהבה מלמעלה הראו לפני אלפי שנים,
38 בשעת יציאת מצרים? אלא, מסביר רבנו הזקן, שלא זו בלבד שיכולה
39 וצריכה להיות האהבה של כמים הפנים לפנים, על ידי שניזכר **כעת**
40 שבשעת יציאת מצרים ומתן תורה, ירד הקב"ה בעצמו כו' (כלומר:
41 הקב"ה הראה אהבה גדולה לישראל, ב"ידידתו" אליהם בבדודו
42 ובעצמו), אלא גם מצד **הזהוה** – שכן, דוגמת יציאת מצרים ו"יורד ה" –
43 ישנה יציאת מצרים בכל יום ויום.

44 **והנה, בכל דור ודור, וכל יום ויום, חייב אדם לראות עצמו**
45 **כאלו הוא יצא היום ממצרים.** – "בכל דור ודור חייב אדם
46 וכו'", הוא לשון המשנה (פסחים פרק י' משנה ה'), ורבנו הזקן
47 מוסיף: "וכל יום ויום", שלא רק בכל דור ישנו הענין של יציאת
48 מצרים, אלא גם בכל יום,
49 יש בעבודתו הרוחנית של
50 יהודי, ענין יציאת מצרים,
51 **והוא יציאת נפש**
52 **האלהית ממאסר הגוף,**
53 **משכא דחויא,** – "עור
54 הנחש" – שכן, חיותה של
55 הנפש באה מהקליפה,
56 ולכן לגבי הנפש האלקית,
57 נחשב הגוף לגלות ולבית
58 סודר – והנפש האלקית
59 יוצאת מן הגלות והמאסר,
60 **לכלל ביחוד אור א"ס**
61 **סוף ברוך-הוא, על-ידי**
62 **עסק התורה והמצות**
63 **בכלל,** – שעל-ידי שיהודי
64 לומד תורה ומקיים
65 מצוות, יוצאת נפשו האלקית מגלות הגוף, ומתאחדת עם אור
66 אי"סוף ברוך-הוא – ובמיוחד נעשה דבר זה על ידי שהוא מקבל
67 על עצמו עול מלכות שמים בשעת קריאת שמע. ובלשון
68 ה"תניא": **ובפרט בקבלת מלכות שמים בקריאת שמע,**
69 **שבה – בקריאת שמע הוא מקבל וממשיך עליו יחודו יתברך**
70 **בפרוש, כאמרו: "ה' אלהינו ה' אחד", וכמו שנתבאר**
71 **לעיל,** – בפרק הקודם, כי "אלהינו" הוא כמו "אלהי אברהם
72 וכו'", **לפי שהיה – אברהם אבינו, בטל ונכלל ביחוד אור**
73 **אי"סוף ברוך-הוא; – שעקב ביטולו והתאחדותו עם הקב"ה,**
74 **נקרא הקב"ה "אלקי אברהם", כך נקרא הקב"ה "אלקינו" –**
75 **האלקה של כל יהודי, כי על-ידי קיום מצוה – יהודי בטל**
76 **ומאוחד עם אור אי"סוף ברוך-הוא. רק שאברהם זכה לזה –**
77 **להיות מאוחד עם אור אי"סוף ברוך-הוא, במעשיו והילוכו**
78 **בק"ש ממדרגה למדרגה, – עד שהתעלה למדרגה העליונה,**
79 **להיות בטל ומאוחד עם אור אי"סוף ברוך הוא, כמו שכתוב:**
80 **"ויסע אברהם הלך ונסוע וגו'", – הנגבה, אברהם הלך**
81 **ממדרגה למדרגה עד שהגיע "הנגבה", המרמז על המדרגה**
82 **העליונה ביותר באהבה להקב"ה – הרי שבאברהם זה בא על**
83 **ידי עבודתו העצמית. אבל אנחנו – בני אברהם, ירשה ומתנה**
84 **היא לנו, שנתן לנו – הקב"ה, את תורתו, והלביש בה –**
85 **בתורה, רצונו וחכמתו יתברך, המיוחדים במהותו ועצמותו**
86 **יתברך בתכלית היחוד, – כך, שחכמתו ורצונו הם דבר אחד**

בלבד, שאם אין האדם רוצה כלל חס־ושלום לדבקה בו
בו, - אז, אין בו יחוד זה. אבל מיד שרוצה ומקבל וממשיך
עליו אלהותו ותברך ואומר "ה' אלהינו ה' אחד" - הרי
ממילא נכללת נפשו ביחודו ותברך, דרוח איתי רוח
ואמשיך רוח, - רוח

מביאה רוח וממשיכה רוח
שכן, ה"רוח"
והתעוררות הרצון של
אדם, מביאה "רוח"
והתעוררות מלמעלה,
וממשיכה, לאחר מכן,
"רוח" באדם, שיימשך
ויהיה דבוק בהקב"ה.
והיא - ביחס לנפש,
בחינת יציאת מצרים. -
ענין קבלת עול מלכות
שמים בקריאת שמע
והתבטאות הרצון להיות
דבוק ביחודו של הקב"ה -
זה ענין יציאת מצרים,
שהנפש יוצאת מגלות
הגוף ומתאחדת עם

הקב"ה. ולכן תקנו - החכמים, לומר פֿרֿשֿת יציאת מצרים
בשעת קריאת שמע דוקא - יחד עם קריאת שמע, אף,
שהיא - זכירת ואמירת פרשת יציאת מצרים, מצוה בפני
עצמה, ולא ממצות קריאת שמע, כדאיתא - כמו שזכרנו
בגמרא ופוסקים, - שיציאת מצרים היא מצוה בפני עצמה,
מדוע, איפוא, הורו חכמינו לאומרן יחד? - אלא מפני שהן
דבר אחד במש. - קבלת עול מלכות שמים בקריאת שמע,
וענין יציאת מצרים, הם דבר אחד ממש. שכן, על ידי קבלת
עול מלכות שמים בקריאת שמע, נוצר ענין יציאת מצרים
ברוחניות, שהנפש האלקית יוצאת מהגבלות הגוף. וכן בסוף
פרשת יציאת מצרים מסים נס־כן "אני ה' אלהיכם",
והינו נס־כן כמו שנתבאר לעיל: - שעל ידי יציאת מצרים
- נעשה "אני ה' אלקיכם", אלקה שלכם, שיהודי מתאחד עם
הקב"ה. הרי, שבכל יום יש ביהודי ענין יציאת מצרים - וכשם
שכאמור, האהבה שהראה הקב"ה לבני ישראל בשעת יציאת
מצרים צריכה לעורר בבני ישראל "כמים הפנים לפנים" אהבה
גדולה להקב"ה, כך צריכה לעורר יציאת מצרים שבכל יום,
שגם בכך, באה לידי ביטוי אהבתו הגדולה של הקב"ה לבני
ישראל.

1 אתו יתברך, והרי זה כאלו נתן לנו את עצמו בנכול, -
2 על ידי מה שיהודי לומד תורה ומקיים מצוות "קח" אותו יתברך
3 ויתאחד אתו יתברך. כמו שכתוב בזהר הקדוש: על פסוק:
4 "ויקחו לי תרומה" [ו"ל] כלומר "אותי", - כי ב"זהר"4

5 מפרש את המלה
6 "תרומה" - תורה, המלה
7 תרומה, מורכבת מ"תורה
8 מ" - התורה שניתנה
9 לארבעים יום - ומבואר
10 ב"זהר" שם, שעל ידי
11 "תרומה", על ידי תורה,
12 באים ל"ויקחו לי", תקחו
13 אותי, את הקב"ה עצמו,
14 והיו ליה למימר - והיה
15 עליו לומר: "ותרומה", -
16 ב"זא"ד" - מכיון ש"לי"9
17 מכון להקב"ה, ו"תרומה"10
18 - לתורה, היה על הפסוק
19 לומר "ויקחו לי תרומה",12
20 שיקחו אותו יתברך ו (על)
21 ידי מה? - "ותרומה" - על
22 (ידי) תורה - אלא משום

23 דבֿלֿא חר, - הכל דבר אחד. הקב"ה ותורה הם דבר אחד -
24 ולכן לא כתוב "ותרומה", כי אז היתה המשמעות ש"לי" הוא
25 דבר אחד ותרומה (תורה) דבר נוסף, אלא "לי תרומה" - הם
26 דבר אחד. עין שם - ב"זהר", היטב. והיו שאומרים: "ותתן
27 לנו ה' אלהינו באהבה בו", - כלומר: מצד אהבתו של
28 הקב"ה לישראל, נתן לנו מתנה, שיהיה ה' אלקינו - אלקה
29 שלנו, שנהיה מאוחדים אתו יתברך, "כי באור פניך נתת לנו
30 ה' אלהינו בו". ולזה - ולכן, מכיון שאין זה ענין שיהודי
31 משיג אותו על ידי עבודתו העצמית - שאז, יש מקום לומר,
32 שלא כל אחד נמצא במדריגה הנחוצה להיות מאוחד עם
33 הקב"ה, עד לידי כך שהקב"ה יקרא אלקה שלו - אלא זה ענין
34 של ירושה ומתנה, וביחס לירושה לא משנה מצבו ודרגתו של
35 היורש - אם הוא רק נכלל במושג של "יורש" - הריהו יורש;
36 כמו כן מתנה איננה כמו שכר, שהוא תלוי בכמות ואיכות
37 העבודה של מקבל השכר, אלא זה ניתן לו במתנה, מבלי
38 שיתייגע על כך - לכן, זהו ענין ששייך לכל אחד מישראל, וכפי
39 שיוסבר להלן: אין מונע לנו מדבקות הנפש ביחודו ואורו
40 ותברך, - שנפשו של יהודי תהיה דבוקה ומאוחדת עם אור
41 אינסוף ברוך-הוא - אין מה שימנע מכך - אלא הרצון, -

יום רביעי י"ד אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' סז, פרק מח והנה כאשר... עד עמ' 134, ויחזור למקורו.

ליקוטי אמרים

פרק מח והנה כאשר יתבונן המשכיל בגדולת

א"ס ב"ה כי כשמו כן הוא א"ס

ואין קץ ותכלית כלל לאור וחיות המתפשט ממנו ית' ברצונו הפשוט ומיוחד במהותו ועצמותו ית' בתכלית היחוד ואילו היתה השתלשלות העולמות מאור א"ס ב"ה בלי צמצומי רק כסדר המדרגות ממדרגה למדרגה בדרך עלה ועלול לא היה העוה"ו נברא כלל כמו שהוא עתה בבחי' גבול ותכלית מהארץ לרקיע מהלך ת"ק שנה וכן בין כל רקיע לרקיע וכן עובי כל רקיע ורקיע ואפי' עו"הב וג"ע העליון מדור נשמות הצדיק' הגדולים והנשמו' עצמן ואצ"ל המלאכי' הן בבחי' גבול ותכלית כי יש גבול להשגתן באור א"ס ב"ה המאיר עליהן בהתלבשות חב"ד כו'. ולכן יש גבול להנאתן שנהנין

1 פרק מח. בהמשך למה שלמדנו, אודות האהבה שהראה הקב"ה לבני
2 ישראל בשעת יציאת מצרים, הסביר רבנו הזקן, בפרק הקודם, שהקב"ה
3 מראה, אהבה זו גם בשעת יציאת מצרים ברחובות, שמתרחשת כל יום
4 בנפשו של יהודי – ועל אהבה זו, לעורר "כמים הפנים" ולגלות ביהודי
5 אהבה גדולה להקב"ה. בפרק
6 מ"ח, אותו אנו עומדים
7 ללמוד, יסביר רבנו הזקן, 1
8 שכשם שבגלל אהבתו לבני
9 ישראל, צמצם הקב"ה 3
10 בכיכול את עצמו, והרחיק 4
11 את כל מה שמפריע, כדי 5
12 לתת מקום לבריאת העולם 6
13 הזה – עולם, בו יהודי יקיים 7
14 תורה ומצוות – כך, על יהודי 8
15 "כמים הפנים לפנים" – מצד 9
16 אהבתו להקב"ה, לצמצם 10
17 ולהרחיק את כל ההפרעות, 11
18 הפנימיות והחיצוניות, שישנן 12
19 לעבודתו את ה'.
20 והנה, כאשר יתבונן 13
21 המשכיל בגדולת איך

22 סוף ברוך-הוא, כי כשמו – "איך-סוף", בן הוא – איך-סוף
23 ואין קץ ותכלית כלל לאור וחיות המתפשט ממנו ית' בדרך
24 ברצונו הפשוט, – כלומר: הרצון שלו מופשט מכל גדר פרטי
25 ולא קיימות לגביו כל ההגבלות של רצונו של נברא, ומיוחד –
26 הרצון, במהותו ועצמותו ית' בדרך בתכלית היחוד. – כלומר:
27 האור והחיות הנמשכים מאתו יתברך, שיווצרו ממנו עולמות
28 מוגבלים, ושהוא יחיה אותם – אין אור זה כמו האור בנברא:
29 למטה, בנברא, ישנה, מצד אחד, מעלה ב"אור" לגבי "שפע"
30 "שפע" מצומצם ומדוד בהתאם למקבל השפע – ולדוגמה:
31 כשרב משפיע שכל לתלמיד, מדודה השפעת השכל בהתאם
32 לפי מה שהתלמיד יכול לקבל. ואילו, "אור" המאיר בדרך
33 ממילא מהמאור – אינו מצומצם) – אך, מאידך גיסא, יש חסרון
34 באור, שהוא בא בהכרח, הוא אינו מאיר מפני שכך רוצה
35 המאור, אלא מכיון שקיים מאור, נמשך ממנו אור. ברם למעלה,
36 יש לאור המעלה שבאור, שאינו מצומצם, אך אין בו החסרון
37 שבאור המאיר בהכרח, אלא הוא נמשך למעלה ברצון. והרצון
38 למעלה להאיר, אינו כמו אצל הנברא, שהרצון הוא צינור
39 וצמצום, עד כמה ובאיזו מדה יימשך, ואילו ברצון שלמעלה
40 קיימת רק המעלה והשלמות שברצון, שאינו בהכרח, אבל אין
41 בו הגדר והצמצום שיש ברצון הנברא. כך, שהאור למעלה
42 (למרות שהוא נמשך ברצון, בכל זאת) הוא איך-סוף, כמו
43 שהמאור (הקב"ה עצמו בכיכול) הוא איך-סוף. ומכיון שהאור
44 הוא איך-סוף – אי אפשר שיתוהו ממנו עולמות ונבראים

45 מוגבלים. לשם כך היו צריכים לצמצומים באור, כדי שיוכלו
46 להיווצר ממנו עולמות ונבראים – וכפי שיסביר להלן: ואילו
47 היתה השתלשלות העולמות מאור איך-סוף ברוך-הוא בלי
48 צמצומים, רק כסדר המדרגות ממדרגה למדרגה בדרך
49 עלה ועלול –
50 שהמדרגה העליונה
51 מהווה עילה וסיבה
52 למדרגה התחתונה,
53 שהיא ה"עלול" מזה"עילה"
54 (ה"מסובב", התוצאה
55 מה"סיבה"). ב"עילה
56 ועלול" יש לשתי
57 המדרגות, שייכות ויחס
58 בין אחת לשניה. למשל:
59 מחשבה ודיבור, המחשבה
60 היא ה"עילה" לדיבור
61 שהוא ה"עלול", שהרי
62 מהמחשבה שהוא מהרהר
63 בה מקודם, בא לאחר מכן
64 הדיבור שהוא מדבר.
65 ובכן, מחשבה היא אמנם
66 למעלה מדיבור, אך בכל זאת יש למחשבה שייכות לדיבור,
67 שכן גם מחשבה מורכבת מאותיות כמו דיבור. משמעות הדבר
68 היא, איפוא, שהעלול (הבא מן העילה) קיים ביחס מסוים
69 לעילה (ובדרך עילה ועלול, אי אפשר שיווצר עלול שאינו
70 ביחס כלשהו לעילה). כיוון שמהאור והחיות הנמשכים מאתו
71 יתברך באופן של איך-סוף, מתהווים נבראים בעלי גבול –
72 מכאן שאין זה בסדר של עילה ועלול, שהרי אילו היה כן –
73 לא היתה העולם הזה נברא כלל כמו שהוא עתה בבחינת
74 גבול ותכלית, – שכל דבר יש לו גבול וסוף: מהארץ לרקיע
75 מהלך ת"ק – חמש מאות, שנה, – הרי יש בכך הגבלה של
76 חמש מאות שנה, וכן בין כל רקיע לרקיע, – מהלך חמש
77 מאות שנה, וכן עבי כל רקיע ורקיע. – מהלך חמש מאות
78 שנה – כל האמור מהווה את העולם הזה; ואפלו עולם-הבא
79 ונצ"ע העליון – מדור נשמות הצדיקים הגדולים –
80 והנשמות עצמן, ואין צריך לומר המלאכים – הן בבחינת
81 גבול ותכלית, – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ואף שכנ"ל
82 רפ"ט – הנשמות מתענגות על ה' ונהנין ומשיגין מאור"ס ב"ה
83 – לא קשה. כי יש גבול להשגתן – והבנתם, באור איך-סוף
84 ברוך-הוא המאיר עליהן בהתלבשות חכמה-בינה-דעת
85 כו', – על ידי שאור איך-סוף ברוך-הוא מתלבש בספירות
86 חכמה-בינה-דעת של העולם, יש לנבראים של אותו עולם
87 (נשמות ומלאכים) השגה והבנה בגדלות איך-סוף – אלא
88 שהשגתם היא מוגבלת. ולכן יש גבול להנאתן שנהנין מיו

- 1 הַשְׂכִּינָה וּמִתְעַנְּגִין בְּאֹר ה', - שכן, מכיוון שהנאתם
2 ותענוגם באים מהשגתם את אור איך־סוף ברוך־הוא, הרי כמו
3 שהשגתם מוגבלת - כך גם הנאתם ותענוגם מוגבלים, כִּי אֵין
4 יְכוּלִין לְקַבֵּל הַנָּהָה
5 וְתַעֲנוּג בְּחִינַת אֵיךְ־סוף
6 מִמֶּשׁ, - שהתענוג יהיה
7 בלתי מוגבל, שְׁלֹא
8 יִתְבַטְּלוּ מִמְּצִיאוֹתָן
9 וְיִחְזְרוּ לְמִקְדָּן. - אם
10 תענוגם היה בלי גבול
11 ובלי סוף, היתה מתבטלת לגמרי מציאותם (המוגבלת) והיו
12 שבים למקורם שהוא "איך־סוף". הרי, שכל הנבראים, גם
- הנבראים של העולמות העליונים הרוחניים, הם נבראים
מוגבלים. וכדי שהם יתהוו, מאור איך־סוף ברוך־הוא, באופן
כזה (כבעלי גבול), היה זה צריך להיות (לא בסדר של
השתלשלות, אלא) על
ידי צמצומים; הצמצום
פועל, שהאור הנמשך
אחרי הצמצום, לא יהיה
כלל בערך ומהות האור
שלפני הצמצום. ולכן,
אפשרי הדבר, שלמרות
שהאור הוא, איך־סוף, - יתהוו ממנו נבראים שיש להם סוף
ושהם בעלי גבול - דבר זה בא מהצמצום.

ליקוטי אמרים

יום חמישי ט"ו אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 134, והנה פרטיות הצמצומים... עד עמ' סח, ותכלית.

- 1 ויחס כלל, בְּנֹדֶע פְּרוּשׁ מֵלֵת עֶרֶךְ בְּמִסְפָּרִים, שְׁאֶחָד
2 בְּמִסְפָּר יֵשׁ לוֹ עֶרֶךְ לְגַבִּי מִסְפָּר אֶלֶף אֲלֵפִים, - המושג
3 "ערך" פירושו כגון זה שלמספר אחד יש "ערך" לגבי מיליון בכך
4 שְׁהוּא - המספר אחד מהווה חלק אחד מני אלף אֲלֵפִים, -
5 מאחר שהמספר הכולל
6 של מיליון, מורכב מאלף
7 פעמים אלף יחידים - הרי
8 מובן, שלמספר אחד יש
9 ערך ויחס לגבי המספר
10 של אלף פעמים אלף -
11 מיליון חסר אחד, אינו
12 מיליון; אֲכָל לְגַבִּי דָּבָר
13 שְׁהוּא בְּחִינַת בְּלִי גָבֹל
14 וּמִסְפָּר כָּל־ל - אֵין בְּנִגְדּוֹ
15 שׁוּם עֶרֶךְ בְּמִסְפָּרִים, -
16 אין מספר, ככל שיהיה
17 גדול, שיהיה לו ערך ויחס
18 לעומת דבר שאין לו
19 מספר ואין לו סוף. שְׁאֵפֶלֶו
20 אֶלֶף אֲלֵפִי אֲלֵפִים
21 וְרִבּוּא רִבְבוֹת, - מספר
22 של מיליונים ומיליארדים,
23 אֵין אֵפֶלֶו בְּעֶרֶךְ מִסְפָּר
24 אֶחָד לְגַבִּי אֶלֶף אֲלֵפִי אֲלֵפִים וְרִבּוּא רִבְבוֹת, - שכן, אחד
25 לגבי מיליוני מיליארדים, יש לו, כאמור, איזה ערך, ואילו,
26 המספר של מיליוני מיליארדים לעומת דבר שהוא בלי גבול -
27 אין ביניהם ערך כלל, אֶלֶא כְּלֹא מִמֶּשׁ חֲשִׁיבִי. - הם נחשבים
28 לכולם. המספר הגדול ביותר אין לו ערך ויחס כלל לגבי דבר
29 שהוא בלי גבול. וְכֵבֶה מִמֶּשׁ הִיא בְּחִינַת הַהֶאֱרָה מוֹעֲטָת זו,
30 - מעט האור שאחרי הצמצום, הַמִּתְלַבֶּשֶׁת בְּעוֹלָמוֹת עֲלִיוֹנִים
31 וְתַחְתּוֹנִים לְהַשְׁפִּיעַ בָּהֶם לְהַחְיֹתָם, - אין לה ערך כלל והיא

ליקוטי אמרים

- 1 וְהֵנָּה, פְּרִמִּיּוֹת - אופן, הַצְמָצוּמִים, אֵיךְ וּמָה - אֵין כָּאֵן
2 מְקוֹם בְּאֹרֶם. אֶךְ דֶּרֶךְ כָּל־ל, הֵן הֵם בְּחִינַת הַסֵּתֶר וְהַעֲלָם
3 הַמְּשַׁכֵּת הָאֹר וְהַחַיּוֹת, שְׁלֹא יֵאִיר - הָאֹר, וְיִמְשָׁךְ
4 לְתַחְתּוֹנִים - לנבראים התחתונים, בְּחִינַת גָּלוּי, - הצמצום
5 פועל שהחיות בנבראים
6 לא תהיה גלויה,
7 לְהַתְלַבֵּשׁ וְלְהַשְׁפִּיעַ בָּהֶן
8 - בנבראים התחתונים,
9 וְלְהַחְיֹתָם לְהַיּוֹת יֵשׁ
10 מֵאֵין, כִּי־אֵם מִעַט מוֹעֵר
11 אֹר וְחַיּוֹת בְּכָדִי שִׁיחִי
12 בְּחִינַת גָּבֹל וְתַכְלִית, -
13 אם החיות היתה בהם
14 בהתגלות, לא היו
15 הנבראים באופן של גבול
16 ותכלית; הצמצום פועל,
17 שהאור והחיות לא יהיו
18 בהתגלות בנבראים, ומה
19 שכן בא בהתגלות, זהו
20 מעט מאד מהאור והחיות
21 - ולכן הם יכולים להיות
22 נבראים בעלי גבול
23 ותכלית, שְׁהִיא - מעט
24 האור והחיות הבאים בהתגלות בנבראים אחרי הצמצום, הוא,
25 הָהֶאֱרָה מוֹעֲטָת מֵאֵד, וּמִמֶּשׁ כְּלֹא חֲשִׁיבִי - אינה נחשבת כלל,
26 לְגַבִּי בְּחִינַת הָהֶאֱרָה בְּלִי גָבֹל וְתַכְלִית, - שזהו כשההארה
27 היא לפני הצמצום, וְאֵין בִּינֵיהֶם עֶרֶךְ וְיָחַס כָּל־ל, - בין
28 ההארה שבלי גבול המוסתרת ונעלמת, לבין ה"הארה מועטת"
29 (שלאחרי הצמצום), המתגלה בנבראים - אין ערך ויחס כלל,
30 כלומר: ההבדל אינו מתבטא רק בין הרבה לבין מעט - אף שזהו
31 הבדל בין הרבה מאד לבין מעט מאד - כי אם, אין ביניהן ערך

העולמות מלבישים ומשינים והשפעה שמקבלים, - הרי
שההשפעה באה בהם בפנימיות בהשגתם; מה שאין כן
ההשפעה שאינה בבחינת גילוי אלא בקהטר והעלם, ואין
העולמות משינים אותה - אינה נקראת מתלבשת -

בעולמות, אלא מקפת

וסוככת. הלכה, מאחר

שהעולמות הם בבחינת

גבול ותכלית - לכן,

נמצא שאין השפעת אור

אין-סוף - שהוא בלי

גבול, מתלבש ומתגלה

בהם בבחינת גילוי, רק

מעט מועד, הארה

מועטת מצמצמת מאד

מאד, והיא - מאירה

בהם, רק כדי להחיותם

בבחינת גבול ותכלית. -

כדי להחיות עולמות

ונבראים, מן ההכרח

שתהיה בהם התגלות

מהארה זו, אלא, התגלות

זו היא מהארה מצומצמת

מאד מאד, שלכן אפשרי

הדבר שהעולמות יהיו

באופן של גבול ותכלית.

אבל עקר האור - שהוא

כלי צמצום כל-כך -

נקרא "מקיף" ו"סוכב", מאחר שאין השפעתו מתגלית

בתוכם, - בעולמות, מאחר שהם בבחינת גבול ותכלית. - ואי

אפשר שיתגלה בהם אור שהוא בלי גבול, אלא האור בהם הוא

בהעלם, ולכן מצויין אור זה כ"סוכב" ו"מקיף" מעליהם.

נחשבת לכולם, לגבי ערך אור הגנוז ונעלם, שהוא בבחינת
"אין-סוף", ואינו מתלבש ומשפיע בעולמות בבחינת גילוי
להחיותם, אלא מקיף עליהם מלמעלה, - בהיותו במדרגתו
הגבוהה, הוא משפיע בעולמות, ונקרא "סוכב כל עלמין". -

מקיף כל העולמות, לא

"ממלא כל עלמין" שהוא

מתלבש בפנימיות

בעולמות, כמו שהנשמה

מתלבשת בפנימיות בגוף,

אלא "סוכב כל עלמין" -

ואין הפרוש סוכב ומקיף

מלמעלה בבחינת מקום

חס-ו-שלום, - שבעולמות

עצמם אין הוא נמצא חס-

ושלום, אלא הוא נמצא

מעליהם, במובן של מקום,

חס-ו-שלום, כי לא שייך

כלל בבחינת מקום

ברוחניות, - בדבר גשמי,

שבגדר "מקום", מתאים

לומר שהוא מעל דבר שני

במקום, אך כשאומרים

"סוכב" ומקיף ברוחניות,

שאינו בגדר מקום - אין

במשמעו ענין של מקום.

אלא רוצה לומר סוכב

ומקיף מלמעלה לענין

בחינת גילוי השפעה, - המושגים "סוכב" ו"מקיף" למעלה,

אמורים רק בנוגע להתגלות ההשפעה בדבר, כי ההשפעה

שהוא בבחינת גילוי בעולמות - זו הנקראת "ממלא כל עלמין"

נקראת בשם "הלכשה", שמתלבשת בעולמות, כי הם -

ליקוטי אמרים

בעולמות עליונים ותחתונים להשפיע בהם להחיותם
לגבי ערך אור הגנוז ונעלם שהוא בבחי' א"ס ואינו
מתלבש ומשפיע בעולמות בבחי' גילוי להחיותם אלא
מקיף עליהם מלמעלה ונקרא סוכב כל עלמין. ואין
הפי' סוכב ומקיף מלמעלה בבחי' מקום ח"ו כי לא
שייך כלל בחי' מקום ברוחניות. אלא ר"ל סוכב ומקיף
מלמעלה לענין בחי' גילוי השפעה כי ההשפעה שהוא
בבחי' גילוי בעולמו' נקראת בשם הלכשה שמתלבשת
בעולמות כי הם מלבישים ומשינים ההשפעה שמקבלים
משא"כ ההשפעה שאינה בבחי' גילוי אלא בהסתר
והעלם ואין העולמות משיגים אותה אינה נקראת
מתלבשת אלא מקפת וסוכבת הלכך מאחר שהעולמות
הם בבחי' גבול ותכלית נמצא שאין השפעת אור א"ס
מתלבש ומתגלה בהם בבחי' גילוי רק מעט מועד
הארה מועטת מצומצמת מאד מאד והיא רק כדי
להחיותם בבחי' גבול ותכלית. אבל עיקר האור בלי
צמצום כ"כ נק' מקיף וסוכב מאחר שאין השפעתו
מתגלית בתוכם מאחר שהם בבחי' גבול ותכלית.

המושגים "סוכב" ו"מקיף" למעלה,
אמורים רק בנוגע להתגלות ההשפעה בדבר, כי ההשפעה
שהוא בבחינת גילוי בעולמות - זו הנקראת "ממלא כל עלמין"
נקראת בשם "הלכשה", שמתלבשת בעולמות, כי הם -

יום שישי ט"ז אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' סח, והמשל בזה... עד עמ' 136, בפועל ממש.

סוף ברוך-הוא, אלא שהוא בא בה באופן של סוכב ומקיף.
ובלשון ה"תניא":

והמשל בזה, הנה הארץ הלוו הגשמיים, אף שמלא כל
הארץ כבודו, והינינו אור אין-סוף ברוך-הוא, - לא רק

הארה מצומצמת, אלא

הארץ מלאה באור שהוא

אין-סוף, כמו שכתוב:

"הלא את השמים ואת

הארץ אני מלא, נאם

ה' - הרי שהוא אומר

"אני מלא", והכוונה היא

להבהרת הענין, מביא רבנו חזקן להלן, משל ודוגמה מהאדמה
הגשמית, המורכבת מ"דומם" ו"צומח" (הנחותים בארבעת

הסוגים: דומם, צומח, חי, מדבר), שהחיות שבדומם וצומח
מצומצמת בהרבה מאשר החיות שבשאר שתי הבחינות חי

ומדבר, הרי שהחיות

האלקית ב"ארץ" מתגלה

רק באותה מדה שהיא

באה לידי ביטוי ב"דומם"

וצומח - ובכל זאת -

"מלא כל הארץ כבודו",

שהארץ מלאה באור אין

ליקוטי אמרים

והמשל בזה הנה הארץ הלוו הגשמיים אף שמלא כל
הארץ כבודו. והיינו אור א"ס ב"ה כמ"ש הלא את
השמים ואת הארץ אני מלא נאם ה'. אעפ"כ אין

נמצא בכל מקום בעולם, ובכל זאת אור זה "סובב" ר"מקיף, 34
מכיוון שאין אור זה בא בצורה של התלבשות גלויה - הוא 35
בדרך משל, כמו האדם שמצייר בדעתו איזה דבר שראה 36
או שרואה, הנה אף שכל גוף עצם הדבר ההוא ונבו 37
ותוכו ותוך תוכו, כלו 38
מצייר בדעתו ומחשבתו, 39
מפני שראהו כלו או 40
שרואהו, הנה נקראת 41
דעתו מקפת הדבר 42
ההוא כלו, - זהו מבחינת 43
ה"דעת", שדעתו מקיפה 44
את הדבר מכל צדדיו 45
הפנימיים והחיצוניים. וכך 46
גם מבחינת הדבר עצמו - 47
והדבר ההוא מקף 48
בדעתו ומחשבתו, רק 49
שאינו מקף בפעל 50
מש, רק בדמיון 51
מחשבת האדם ודעתו. 52
- הדבר מוקף, אבל לא 53
בפועל ממש. שכן, 54
מחשבתו של אדם 55
מוגבלת, ולא שייך שתקוף 56
ממש את הדבר; היא רק 57
מהרהרת באותו דבר, ורק מבחינה דמיונית אותו דבר מוקף. 58
אבל תקדוש-פרוך-הוא דכתיב ביה: - שלגביו כתוב: "כי 59
לא מחשבותי מחשבותיכם בו", - מחשבותיו של הקב"ה 60
כביכול, שונות לגמרי ואינן כלל בגדר מחשבות האדם, הרי 61
מחשבתו ודעתו - של הקב"ה, שידע כל הנבראים, מקפת 62
כל נברא ונברא מראשו ועד תחתיתו, ותוכו ותוך תוכו, 63
הכל - מוקף במחשבתו של הקב"ה, בפעל מש. - שלא כמו 64
שהדבר הוא באדם, שהקפה היא רק בדמיון, אלא כאן מדובר 65
בפועל ממש. 66

1 לאור איך-סוף ברוך-הוא, ואור זה "מלא" בשמים ובארץ,
2 אף-על-פי-כן אין מתלבש בתוכה - ב"ארץ", בבחינת גלוי
3 ההשפעה, רק חיות מעט מועד, בחינת דומם וצומח לבד.
4 - עד כמה שהחיות נראית ב"דומם" ו"צומח" - הארץ היא
5 דומם, וממנה בא
6 ה"צומח", וכל אור איך
7 סוף ברוך-הוא -
8 הממלא את כל הארץ
9 באופן בלתי גלוי, נקרא
10 סובב עליה, אף שהוא
11 - אור זה נמצא בתוכה
12 ממש, - הרי, שלמרות
13 ש"מלא כל הארץ כבודו",
14 בכל זאת, זהו רק באופן
15 של "סובב ומקיף". מדוע,
16 אכן, זה נקרא "סובב"
17 ר"מקיף? - הרי זה: מאחר
18 שאין השפעתו - של אור
19 זה, מתגלית בה - בארץ,
20 יותר, - מאשר החיות
21 שבדומם וצומח, רק -
22 אור איך-סוף זה, משפיע
23 בה בבחינת הסתר
24 והעלם, וכל השפעה
25 שבבחינת הסתר נקרא מקיף מלמעלה, - השפעה שמקיפה
26 מלמעלה, כי "עלמא דאתכסיא" - העולם המכוסה, הוא
27 למעלה במדרגה מ"עלמא דאתגליא". - מהעולם המגולה.
28 ההשפעה שבבחינת "אתכסיא" - מכוסה - היא בבחינת "עלמא
29 דאתכסיא" - עולם מכוסה. - שלמעלה במדרגה מההשפעה
30 שבהתגלות, שהיא בבחינת "עלמא דאתגליא" - עולם מגולה. -
31 ולכן נקראת השפעה זו "מקיף מלמעלה", מפני שהיא למעלה
32 במדרגה. ולקרב אל השכל יותר, - להבין בקלות יותר את
33 אופן ההשפעה והפעולה של "סובב כל עלמין", שאור איך-סוף

יום שבת קודש י"ז אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 136, למשל כדור הארץ הלזו... עד עמ' 136, במ"א.

76 הקב"ה, היא חיות כל עני כדור הארץ כלו, והתהוותו
77 מ"אין" ל"יש". - כדור הארץ כולו, נוצר (ומתהווה תמיד)
78 "מאין ליש", וזאת מפני
79 שהידיעה שלמעלה
80 יודעת את כל כדור
81 הארץ. רק שלא היה
82 מתהווה - כדור הארץ,
83 כמות שהוא עתה,
84 בעל גבול ותכלית

67 למשל, כדור הארץ הלזו, - המשל בא להמחיש כיצד
68 נברא פרטי מוקף במחשבה ובידיעה שלמעלה - הרי ידיעתו
69 יתברך מקפת כל עני
70 כדור הארץ וכל אשר
71 בתוכו ותוך תוכו עד
72 תחתיתו, - את הכל -
73 מקיפה ידיעתו של
74 הקב"ה, בפעל ממש,
75 שהרי ידיעה זו - של

ליקוטי אמרים

למשל כדור הארץ הלזו הרי ידיעתו ית'

מקפת כל עובי כדור הארץ וכל אשר בתוכו ותוך תוכו
עד תחתיתו הכל בפועל ממש שהרי ידיעה זו היא
חיות כל עובי כדור הארץ כולו והתהוותו מאין ליש
רק שלא היה מתהווה כמות שהוא עתה בעל גבול

ובידיעת עצמו כביכול, הוא יודע כל הנבראים הבאים ממנו) –
 ישנם גדולי ישראל שאינם מסכימים לדעתו של הרמב"ם. אחד
 מגדולי ישראל אלה, הוא המהר"ל מפראג, שבהקדמה לספרו
 "גבורות ה'", סותר את דברי הרמב"ם. אחת מקושיותיו
 העיקריות, היא: התואר
 של ידיעה ושכל, משמעו

הגדרה מסויימת, זהו ענין
 של הבנה ולא ענין של
 רגש וכדומה. כיצד,
 איפוא, אפשר לומר על
 הקב"ה, שהוא מוגדר
 באיזה גדר שהוא? הקב"ה
 הוא הרי פשוט בתכלית
 ואינו מוגדר חסיושלום
 בשום דבר! וגם
 כשאומרים שהידיעה

והשכל למעלה הם (לא כמו באדם, אלא) בצורה מופשטת
 ובלתי מושגת, באופן של "הוא היודע והוא המדע וכו'" – הרי
 בכל זאת, זהו בגדר של שכל וידיעה ולא של משהו אחר, דבר
 שאי אפשר ליחסו להקב"ה. והמהר"ל מפראג אומר שם,
 שחכמינו ז"ל קוראים להקב"ה "הקדוש ברוך הוא" – לא השכל
 ברוך הוא, מפני ש"קדוש" משמעו, שהוא מובדל ונעלה לגמרי
 מכל דבר שיכולים לציין בתואר מסויים; ומחמת העובדה
 שהוא קדוש ומובדל מהכל – לכן הכל בא ממנו, כי אין הוא
 מוגבל בשום דבר שמפאתו יהיה נמנע דבר אחר. אלא – אומר
 המהר"ל – ענין השכל הוא פעולה בלבד של הקב"ה, ומה
 שאומרים "יודע אלקים" יש לכך אותה משמעות כמו ל"ויאמר
 אלקים" או ל"ויעש אלקים", כלומר: הוא יצר וברא את הפעולה
 של שכל וידיעה. ב"הגהה" אותה אנו עומדים ללמוד, אומר
 רבנו הזקן, שחכמי הקבלה הסכימו לדעת הרמב"ם, שהידיעה
 שלמעלה היא באופן של "הוא המדע והוא היודע וכו'". אלא
 שדבר זה אמור רק, כשאור אינסוף ברוך הוא מצמצם עצמו
 בעשר הספירות: חכמה, בינה, דעת וכו', זאת אומרת, אחרי
 שהאורות התלבשו בכלים, כשאור החכמה מתלבש בכלי של
 ספירת החכמה, ואור הבינה – בכלי של ספירת הבינה; כלומר,
 קיים כבר ענין החכמה והידיעה, ואז החכמה והידיעה הן דבר
 אחד עם הקב"ה. אך, כפי שהקב"ה הוא בעצם, לפני שהוא
 מצמצם עצמו בעשר הספירות – הוא אז למעלה לגמרי משכל
 וידיעה, למעלה גם מהדרגה העליונה ביותר, השכל המופשט
 והבלתי מושג של הוא המדע והוא היודע וכו' (כפי שהרמב"ם
 אומר). בהתאם להסברה זו, שתורת החסידות מסבירה את
 הענין, ובעיקר לפי קבלתו של האריז"ל, שגילה את ענין
 הצמצום – יוצא, ששניהם, גם הרמב"ם וגם המהר"ל, צודקים:
 כפי שהקב"ה הוא בעצם, לפני שהוא מצמצם את עצמו – צודק
 המהר"ל, שהוא למעלה מכל גדר של שכל וידיעה, גם משכל
 מופשט כזה של הוא המדע והוא היודע וכו'; אך, אחרי שהקב"ה
 צמצם עצמו בעשר הספירות – צודק הרמב"ם – כי ספירות אינן
 "נבראים", אלא – אלקות, והן דבר אחד אתו יתברך, כמו
 הלשון: "איהו וחיהו חד, איהו וגרמוהו חד" – שאור אינסוף

והיות מועטת מאד, כפי פחינת דומם וצומח, – ולא
 למעלה מזה – אם לא – מה שכדור הארץ נתהווה על ידי
 צמצומים רבים וצומחים, שצמצמו האור והחיות
 שנתלבש בכדור הארץ להחיותו ולקיימו בבחינת גבול
 ותכלית, ובבחינת
 דומם וצומח בלבד. –

וההארה הבאה על ידי
 צמצומים, נותנת חיות
 בכדור הארץ, באופן
 שכדור הארץ יהיה
 בבחינת גבול, ובבחינת
 "דומם" ו"צומח" בלבד.
 ואילו הידיעה שלמעלה,
 שהיא מאוחדת עם
 הקב"ה עצמו – "מקיפה" –
 מעל כדור הארץ, מכיוון

שהידיעה היא "אינסוף", וכדור הארץ הוא בעל גבול. והגם
 שהידיעה היא החיות וההתהוות של כדור הארץ מאין ליש,
 הרי שישנו בידיעה זו, כדור הארץ כולו על כל פרטיו – בכל
 זאת זה נקרא רק שהידיעה היא בבחינת "מקיפה", היא "מקיפה"
 את כדור הארץ. אך ידיעתו יתברך המיוחדת במהותו
 ופעולתו, כי הוא המדע והוא היודע והוא היודע, – כפי
 שכבר למדנו בפרק ב', מה שהרמב"ם אומר שבהקב"ה ענין
 הידיעה והשכל אינו כמו הידיעה והשכל באדם – כשאדם,
 למשל, יודע ומבין דבר הלכה, ישנם כאן שלשה דברים: (א)
 "היודע" – נפש האדם היא היודעת ומבינה את ההלכה; (ב)
 "מדע" – כוח ההבנה שבו נפש האדם יודעת ומבינה; (ג) "יודע"
 – ההלכה, שאותה נפש האדם יודעת ומבינה. ואילו, בהקב"ה –
 הוא המדע הוא היודע והוא היודע – שלשת הדברים הם הוא –
 הוא עצמו יתברך. הרי שהידיעה היא דבר אחד עם הקב"ה,
 ובידיעת עצמו כביכול – הקב"ה, יודע כל הנבראים, –
 שהרי, כל הנבראים באים מאמיתת הימצאו, ובידיעת עצמו
 הוא יודע את כל הנבראים, ולא בידיעה שחיוץ ממנו בידיעה
 האדם, – שכן, אדם יודע דבר בידיעה שחיוץ ממנו, הידיעה
 מקרבת ומוסיפה את הדבר לנפשו. ואילו, מה שהקב"ה יודע את
 כל הנבראים, אין זה חסיושלום בידיעה שחיוץ ממנו, אלא
 "בידיעת עצמו", כי כלם – כל הנבראים, נמצאים מאמתתו
 יתברך, – שמוזה שהוא נמצא באמת, נמצאים כל הנבראים.
 וממילא כאמור, בידיעת עצמו כביכול, הוא יודע כל הנבראים.
 ודבר זה אין ביכולת האדם להשיגו על בוריו וכו' – שכל
 האדם אינו מסוגל להבין ידיעה כזו, שמי שיועד ובמה שיועד
 והדבר שיועד – הם כולם הוא עצמו. שכן, כשאדם רוצה להבין
 דבר, הוא מתאר את הדבר כפי שזה אצלו, אלא – הוא גם מבין,
 שאצל הקב"ה אותו דבר הוא באופן נעלה ומופשט בהרבה. כך
 הידיעה שלמעלה, מכיוון שהיא אחרת לגמרי מאשר הידיעה
 שבאדם, – אין לאדם שום ציור לתאר בו ידיעה כזו, ולכן אין
 שכלו מסוגל להבין זאת. הנהגה – על מה שהרמב"ם אומר,
 שהידיעה למעלה היא באופן שהוא המדע והוא היודע וכו',
 שה"מדע", השכל והידיעה, הוא "הוא" – הוא עצמו כביכול

1 ברוך־הוא והאורות והכלים של הספירות, הם "חד", דבר אחד,
2 זהו אותו ענין של הוא המדע הוא היודע וכו'. שכן, ענין הידיעה
3 של הספירות הוא דבר אחד עם הקב"ה, ולא ענין של "בריאה",
4 כדעת המהר"ל, כי על מה שהמהר"ל אומר, שידיעה ושכל הם
5 "בריאה" — ישנן קושיות
6 חזקות. שהרי אנו מוצאים,
7 שפסוקי התורה מייחסים 1
8 את ענין הידיעה לו יתברך: 2
9 "ולתבונתו אין מספר" 3
10 וכדומה, גם על פי השכל, 4
11 אי אפשר היה לומר, שכל 5
12 ענין הידיעה למעלה בא 6
13 על ידי נברא שברא 7
14 הקב"ה. אלה הן נקודות 8
15 מתוכן ההגהה הבאה: 9
16 הגהה (כמו) שכתב
17 הרמב"ם ז"ל, — שבהקב"ה — הוא המדע והוא היודע והוא
18 והספימו עמו חכמי הקבלה, — שגם על פי קבלה —
19 הענין אמתי, כמו שכתוב ב'פרדס' מהר"מ"ק ז"ל. — רבי משה
20 קורדובירו, וכן הוא לפי קבלת האר"י ז"ל, — האר"י"ל גילה
21 את ענין הצמצום, שלפיו מודגשת יותר ההפלאה, איך אור אין
22 סוף ברוך־הוא מופלא ולמעלה בלי גבול מענין ה"ספירות".
23 בהתאם לכך היה מקום לומר, שענין זה של "הוא המדע והוא
24 היודע וכו'" אינו נכון, שתואר מיוחד של חכמה וידיעה יצוין
25 בתור דבר אחד עם אור אין־סוף — ובכל זאת הדבר כך הוא (כמו
26 שסובר הרמב"ם) גם לפי קבלתו של האר"י"ל — אלא, מתי הדבר
27 כך? — בסוד הצמצום והתלבשות אורות בגלים, — כשאורות
28 הספירות מתלבשים בכלים של הספירות, כמו שנתבאר לעיל

ליקוטי אמרים

הגהה

(כמ"ש הרמב"ם ז"ל והסכימו
עמו חכמי הקבלה כמ"ש
בפרד"ם מהר"מ"ק ז"ל וכו"ה לפי
קבלת האר"י ז"ל בסוד הצמצום
והתלבשות אורות בכלים כמ"ש
פ"ב):

ותוכו בפועל ממש ומהווה אותו עי"ז מאין ליש וכמ"ש
במ"א:

29 פְּרָק ב): - הרי למדנו בפנים ה"תניא", שהידיעה שלמעלה היא
30 דבר אחד אתו יתברך, שהוא אין־סוף — ולהלן יוסבר, שמכיוון
31 שהידיעה היא "אין־סוף", לכן אין זה נקרא שהיא מתלבשת
32 בכדור הארץ, אלא, היא מקיפה עליו. וכך נבין זאת גם ביחס
33 לנבראים.
34 ה"תניא": הרי ידיעה זו,
35 מאחר שהיא בבחינת
36 "אין־סוף", — ובלי גבול,
37 אינה נקראת בשם
38 "מתלבשת" בכדור
39 הארץ שהוא בעל גבול
40 ותכלית, — והידיעה היא
41 הרי "אין־סוף", אלא
42 "מקפת" ו"סוקבת", —
43 את כדור הארץ. אף
44 שידיעה זו כוללת כל
45 עיני ותוכו בפועל ממש, — שלא כמו שהדבר באדם, שאצלו זה
46 דמיון בלבד, אלא, בידיעה למעלה ישנו כל כדור הארץ על תוכו
47 וברו, ומהוה אותו — את כדור הארץ, על־ידיעה — שהידיעה
48 שלמעלה כוללת אותו בתוכה, כמ"אין" ל"יש", — ההתהוות מאין
49 ליש היא דוקא על ידי הידיעה שלמעלה הסובבת ומקפת, ולא
50 על ידי ההארה הבאה למטה אחרי הצמצום, מההארה הזו באה
51 רק חיות הנברא באופן של דומם וצומח; הרי למרות שהידיעה
52 שלמעלה פועלת בנברא לברוא אותו מאין ליש, בכל זאת נקרא
53 הדבר שהידיעה סובבת ומקיפה על הנברא בלבד, ולא שהיא
54 מתלבשת בו, כיוון שידיעה זו היא "אין־סוף" ואילו הנברא הוא
55 "בעל גבול". וכמו שנתבאר במקום אחר: — שהתהוותו של
56 נברא מאין ליש, היא דוקא על ידי האור של "סובב כל עלמין".

אגרות קודש

ב"ה, ד' אייר תשט"ו
ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מוה"ר שמואל חיים שי

שלום וברכה!

... במ"ש אודות נוסח התפלה ובאיזה אותיות להסביר זה להתפללים, הנה יעוין בהקדמת
שער הכולל שהעתיק שם מנשיאנו הק' אשר נוסח האר"י הוא נוסח השוה לכל נפש. ובשו"ת מהרשד"ם
חלק או"ח פסק שמנוסח אשכנז לספרד מותר לשנות, וכן בשו"ת דברי חיים חלק ב' חלק או"ח סי'
ח'. ומה שהקשה עי"ז בחת"ס חלק או"ח וחלק יו"ד ושו"ת מנחת אלעזר חלק ראשון סי' י"א, שתירצו
כל הקושיות, ומסקנתם שמותר לשנות מנוסח אשכנז לספרד ואין שום דיעה להתיר מנוסח ספרד
לאשכנז.

בברכה.

יום ראשון

יום ראשון

יא אייר, כו לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: בהר, פרשה ראשונה עם פירש"י.
תהלים: ס"סה.
תניא: פרק מח. והנה . . . 134- למקורן.

אומרים בתפלה:

וכן - בצירי ולא בפתח - שני כתובים.
חיייתי - בקמץ ולא בפתח - מירדי בור.
זכר - זין בסגול ולא בצירי - רב טובך.
משליך קרחו - בפתח ולא בקמץ - כפתים.
ומלכותו ואמונתו לעד קימת.

יום שני

יום שני

יב אייר, כז לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: בהר, שני עם פירש"י.
תהלים: ס"סח.
תניא: והנה פרטיות . . . 134- חשיבי.

אומרים בתפלה:

מנו מאמר - מ"ם שלישית קמוצה.
כיום כו' נאמר - ים פתוחה.
זכור - במלאפום - כי עפר אנחנו.
ונטלתי - טית פתוחה, למד בשבא, תיו דגושה פתוחה.
ואהבתך לא תסור - ולא אל תסיר.

יום שלישי

יום שלישי

יג אייר, כח לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: בהר, שלישי עם פירש"י.
תהלים: סט"עא.
תניא: וככה ממש . . . "סח" ותכלית.
במנחה אומרים תחנון.

רבנו ה"ק - באותם השנים שהיה אומר מאמרים קצרים - אמר: 'דע מה למעלה ממך', דע כי כל מה שיש למעלה בפרצופים וספירות העליונות, הכל הוא ממך, שתלוי בעבודת האדם.

יום רביעי

יום רביעי

יד אייר, כט לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: בהר, רביעי עם פירש"י.
תהלים: עב"עו.
תניא: והמשל . . . "סח" האדם ודעתו.

פסח שני ענינו איז - עס איז ניטא קיין "פארפאלען", מען קען אלע מאל פאריכטען. אפילו מי שהי' טמא, מי שהי' בדרך רחוקה. און אפילו "לכם", אז דאס איז געווען ברצונו, פונדעסטוועגען קען מען מתקן זיין.

פסח שני ענינו הוא – אין "אבוד" [=להתיאש מלתקן], תמיד אפשר לתקן. גם מי שהיה טמא, מי שהיה בדרך רחוקה, ואפלו – "לכם", שהדבר היה ברצונו, אף-על-פי-כן אפשר לתקן.

ה'תש"ג

טו אייר, ל לעומר

יום חמישי

יום
חמישי

שיעורים. חומש: בהר, חמישי עם פירש"י.

תהלים: עז-עח.

תניא: אבל הקב"ה . . . 136- בלבד.

בימי רבינו הזקן הי' שגור בפי החסידים הפתגם: דער שטיקעל ברויט וואס איך האב, איז ער דיינער ווי מיינער. והיו מקדימים מלת "דיינער" – דיינער ווי מיינער.

בימי רבינו הזקן היה שגור בפי החסידים הפתגם: פרוסת הלחם שיש לי, היא שלך כמו שלי. והיו מקדימים תבת "שליך" – שלך כמו שלי.

ה'תש"ג

טז אייר, לא לעומר

יום ששי

יום
שישי

שיעורים. חומש: בהר, ששי עם פירש"י

תהלים: עט-פב.

תניא: אך ידיעתו . . . במ"א.

אאמו"ר כשהי' נוטל צפרניו, הי' מערב עמהם קיסם, קודם השריפה. אאמו"ר אמר להחסיד ר' אלי' אבעלער – איש פשוט מצד כשרונותיו וידיעותיו – כשנכנס אליו ליחידות: אלי' איך בין דיר מקנא. פאָהרסט אויף מערק זעהסט א סך מענשען, איז ווען אינמיטען עסק רעדט מען זיך מיט יענעם פאנאנדער אין א אידישען וואָרט א עין יעקב וואָרט, און מ'איז מעורר אויף לערנען נגלה און חסידות, פון דעם ווערט א שמחה למעלה. און די מעקלעריי צאָהלט דער אויבערשטער אָפּ בבני חיי ומזוני. און וואָס גרעסער דער מאַרק מעהר ארבעט, איז גרעסער די פרנסה.

אָדוני אָבי מורי ורבי [הרש"ב] כְּשֶׁהָיָה נוֹטֵל צִפְרָנָיו, הָיָה מְעַרֵב עִמָּהֶם קִיסָם קִדָּם הַשְּׂרָפָה. אָדוני אָבי זְקֵנִי מורי ורבי [מהר"ש] אָמַר לְהַחֲסִיד ר' אֱלִיהוּ אֲבַעְלֵעֶר – אִישׁ פְּשׁוּט מִצַּד כְּשִׁרְוֹנוֹתָיו וִידִיעוֹתָיו – כְּשֶׁנִּכְנַס אֵלָיו לִיְחִידוּת: אֱלִיהוּ, אֲנִי מְקַנָּא בָּךְ. אַתָּה נֹסֵעַ לִירֵדִים, נִפְגָּשׁ עִם הַרְבֵּה אֲנָשִׁים, כְּאִשּׁוֹר תּוֹךְ כְּדֵי הָעֵסֶק מְשׁוּחָחִים עִם הַזּוּלָּת בְּעֵינֵי יְהוּדֵי, 'וואָרט' [=פִּתְגָּם] מִ"עֵין יַעֲקֹב", וּמַעֲוָרִים אֹדוֹת לְמוֹד נִגְלָה וְחֲסִידוּת – מִכָּךְ נֹצֵרֶת שְׂמֵחָה לְמַעְלָה. וְאַתָּה דְּמִי הַ"תּוֹרֶף" מְשַׁלֵּם הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּבִנְיַי חַיִּי וּמְזוֹנֵי. וְכָכָל שֶׁהַשּׁוֹק גָּדוֹל יוֹתֵר, יוֹתֵר עֲבוּדָה – כָּךְ הַפְּרִנְסָה גְּדוּלָּה.

ה'תש"ג

יז אייר, לב לעומר

שבת

שבת
קודש

שיעורים. חומש: בהר, שביעי עם פירש"י.

תהלים: פג-פז.

תניא: פרק מט. והנה . . . 138- אהבת ה'.

אין אומרים צדקתך.

בק"ש שיש אומרים בבוקר – קודם התפלה – כדי לצאת חובת ק"ש בזמנה, ג"כ כופלים ג' התיבות, ומסיימים בתיבת "אמת". בק"ש דתפלין דר"ת ושמ"ר אין כופלים, אבל אומרים "אמת".

היום יום . . .

ל"ג בעומר שנת תר"ד - לערך - סיפר הצ"צ תורת הבעש"ט: עס שטעהט כי תהיו אתם ארץ חפץ אמר ה' צבאות. אט אזוי ווי די גרעסטע חכמים וועלען אייביג ניט דערגיין די גרויסע טבעיות'דיגע אוצרות, וועלכע השי"ת האָט טובע געווען בארץ, אז הכל ה' מן העפר, אָט אזוי קען קיינער ניט דערגיין די גרויסע אוצרות וואָס ליגען אין אידען, וואָס זיי זיינען דעם אויבערשטענס ב"ה ארץ חפץ. וסיים הבעש"ט: איך וויל מאכען פון אידען, אַז זיי זאלען געבען דעם יבול, וואָס דעם אויבערשטענס ב"ה א ארץ חפץ קען געבען.

בְּקִרְיַאת שְׁמַע שֵׁשׁ אֲמָרִים בְּבֶקֶר - קִדְּם הַתְּפִלָּה - כְּדֵי לְצַאת חֻכְתָּ קִרְיַאת שְׁמַע בְּזִמְנָהּ, גַּם כֵּן כּוֹפְלִים ג' הַתְּבוּת [אָנִי ה' אֱלֹקֵיכֶם], וּמְסִימִים בְּתַבַּת "אֶמֶת". בְּקִרְיַאת שְׁמַע דְּתַפְלִין דְּרַבְּנֹו-תָם וְשִׁמוּשָׁא-רַבָּא אֵין כּוֹפְלִים, אַבְל אֲמָרִים "אֶמֶת".

ל"ג בעומר שנת תר"ד - לערך - ספר ה"צמח צדק" תורת הבעל-שם-טוב: כתוב "כי תהיו אתם ארץ חפץ אמר ה' צבאות". כָּשֶׁם שֶׁהַחֲכָמִים הַגְּדוֹלִים בְּיוֹתֵר לְעוֹלָם לֹא יִשְׁיגוּ אֶת אוצרות הטבע הגדולים שֶׁה' יִתְבָּרֵךְ הַטְּבִיעַ בָּאָרֶץ, שֶׁהַכֹּל הִיא מִן הָעֶפֶר, כֵּן לֹא יִכּוֹל אֶף אֶחָד לְהַשִּׁיג אֶת הָאוּצְרוֹת הַגְּדוֹלִים שֶׁחֲבוּיִים בִּיהוּדִים, שֶׁהֵם ה'אֶרֶץ חֶפֶץ' שֶׁל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. וְסִיֵּם הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב: רְצוּנִי לְהַפִּיק מִהִיּוּדִים שֶׁהֵם יִתְנוּ אֶת הַיְּבוּל שֶׁה'אֶרֶץ חֶפֶץ' שֶׁל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יִכּוֹלָה לְתַתּוֹ.

אגרות קודש

ב"ה, ט' אייר תשט"ו

ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ כו' מוה"ר אברהם צבי שי' הכהן

שלום וברכה!

לפלא שמאז מכתבו מקודם הפסח אין ממנו כל ידיעות, ויה"ר שיהי' זה סימן לטובה בטוב הנראה והנגלה. ובכ"ז, ע"פ פסק תוה"ק תורת חיים (יו"ד בתחלתו) שבמקום שיש לברר אין מסתפקים בהחזקה - בטח יכתוב אודות זה בפירוש.

ובמה ששואל שכיון שהקטן מברך על כל המצות שעושה, אף עושה רק מטעם חינוך. א"כ במה נשתנה חינוך דהנחת תפילין שהתחלתו הוא, כפי מנהגינו (מועתק בהיום יום ב' מנ"א) שני חדשים קודם הגיל דיי"ג שנה, ובתחילתו בלא ברכה. וכמובא שם הוראת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

הנה בפשטות י"ל, כי בשאר המצות שמברך הקטן בעשייתם לשם חינוך, הנה אין חסרון באופן עשיית המצוה כ"א בגדלות מקיים המצוה - משא"כ בהנחת תפילין שצריך לכוון מקום ההנחה וכן הקשירה וכו', ואין לסמוך על הקטן, גם לאחר שילמדו אותו איזה ימים, וכפי המבואר בקונטרס התפלה הטעם עפ"י נגלה - שמפני קטנותו אינו מכיר יוקר גודל הענין, משא"כ לכשילמדוהו בזה איזה שבועות. ויש להמתק הדבר עוד יותר, עפ"י נגלה, קרוב לפנימיות התורה, כי הרי ענין מצות תפילין הוא לשעבד הלב והמוח, כמעותק גם בשו"ע, ועיקר ענינה ברוחניות הוא, כהמשכת המוחין, היינו ענין הגדלות - ולכן אין שייך בזה כ"כ חינוך. משא"כ בשאר המצות שענין הגדלות הוא, רק תנאי להתחייב במצוה ולא עצם המצוה. והשי"ת יצליחו ויזכהו עם זוגתו תחי' לגדל את ילדיהם שיחיו שיהי' יר"ש חסידים ולומדים.

בברכה.

יום ראשון י"א אייר ה'תשע"ז

ספק במצוות עשה – מה דינו?

וודאי וחלב וודאי, אבל ספקו מותר באכילה. וכן מצוות 'עשה', כנטילת אתרוג או אכילת מצה, היא באתרוג וודאי ומצה וודאי, ובספק אין המצוה מתקיימת. ולכן, תבואה שספק בה האם היא 'קצירכם' אי אפשר להקריבה לעומר כי 'קצירכם' משמעו וודאי.

אך ה'תורת חסד' (א"ח סי' ג) דוחה חילוק זה בנימוק שלפי דברי ה'חיות דעת' יש מאכלות אסורות שספקן יהא אסור מן התורה, כגון בהמה טמאה (הל' מאכ"א פ"ב ה"א) שבאכילתה יש גם איסור 'עשה' שנאמר "אותה (את הטהורה) תאכלו" (דברים יד, ו) - אותה (את בהמה הטהורה) ולא את הספק. ואילו מלשון הרמב"ם כאן "כל הספיקות... בין במאכלות אסורות... אין חוששין להן אלא מדברי סופרים" משמע שאין חילוק וכל הספיקות במאכלות אסורות (גם אלו שיש בהם איסור עשה) איסורם מדרבנן.

הלכות טומאת מת פרק ט, הלכה יב: כל הספיקות - בין בטמאות, בין במאכלות אסורות... אין חוששין להן אלא מדברי סופרים.

והקשה ה'כרתי ופלטתי' (י"ד סי' קי, בית הספק ד"ה והנה יש לדקדק):

בגמרא (ר"ה יג, א) הקשו איך לקחו שעורים לקרבן העומר בעת כניסת ישראל לארץ בימי יהושע, והרי יתכן שהשעורים הבשילו כדי שליש גידולם בבעלות הגויים, והתורה אמרה "ראשית קצירכם - ולא קציר נכרי". ואם כדעת הרמב"ם שמן התורה ספק מותר ורק מדרבנן מחמירים ב'ספיקא דאורייתא' - מדוע לא יקריבו את השעורים אף שספק אם הביאו שליש ביד ישראל?

ומבאר ה'חיות דעת' (י"ד שם, בית הספק בתחילתו):

איסור אכילת חזיר או חלב ב'לא תעשה' הוא על חזיר

יום שני י"ב אייר ה'תשע"ז

מה מעכב בפני הטומאה?

שהוא עצמו אינו נטמא בה (ראה חידושי רבי שמואל ב"ב סי' טו, ג ובהערות לחידושי הר"י מגאש ב"ב יט, ב הערה יד).

אמנם כתב ה'משנה אחרונה' (אהלות יג, ו) כי דין שתי וערב שונה מדינו של דבר המקבל טומאת מת: שתי וערב אינם חוצצים רק כאשר כבר נטמאו בפועל, ואילו שאר דברים אינם חוצצים משום שהם ראויים לקבל טומאה אע"פ שעדיין לא נטמאו, שהרי עכשיו הם עצמם נטמאים על ידי המת.

ולגבי דבר המקבל טומאה מדרבנן אך לא מדאורייתא, ה'משנה למלך' (פ"ב ה"ב) הוכיח מדברי התוספות (ב"ב כ, א ד"ה ועכו"ם) שלענין זה קובע רק הדין מדאורייתא. ולכן דבר שמקבל טומאה רק מדרבנן, עדיין בכוחו לחצוץ בפני הטומאה.

וטעם הדבר: טומאה מדאורייתא יוצרת מציאות רוחנית על החפץ, אבל טומאה מדרבנן אין בכוחה לשנות את עצם החפץ אלא שחכמים גזרו שהאדם הנוגע בה יטמא, אך החפץ עצמו נותר כשהיה ולכן בכוחו לחצוץ בפני הטומאה (משנת יעקב ע' רב).

הלכות טומאת מת פרק יג, הלכה ד: ואלו מביאין, ולא חוצצין: האדם... ואכלין טמאים או מכשרין, שדבר טמא אינו חוצץ.

בהלכה זו הרמב"ם מדבר על שני סוגי מאכלים: מאכלים טמאים ומאכלים שהוכשרו לקבל טומאה (על ידי שנגעו במשקה), ואומר ששניהם אינם חוצצים, כיון 'שדבר טמא אינו חוצץ'. כלומר, גם דבר הראוי לקבל טומאה אינו חוצץ משום שהוא עצמו נטמא כעת מהטומאה.

ובפשטות נראה שהטעם לכך הוא כי דבר שהוא עצמו נטמא מהמת, אין בכוחו למנוע מהטומאה להמשיך ולהתפשט הלאה.

אך להלן (פס"ו הל' ה) פסק הרמב"ם, "שתי וערב (חוטים העומדים לאריגה) המנוגעים" אינם חוצצים בפני הטומאה. והרי חוטם אלו אינם מקבלים טומאת מת אלא רק טומאת נגעים ואף-על-פי-כן אינם חוצצים מטומאת מת. ואם כן יסוד הדין הוא כי כל דבר טמא אין בכוחו לחצוץ מטומאת מת, למרות

יום שלישי י"ג אייר ה'תשע"ז

האם יש דין 'לבוד' בטומאת אהל?

והארוכה הם כאהל אחד המאהיל על הטומאה, וגם כשהטומאה נמצאת כנגד הארוכה יטמא הבית כולו, אלא שלענין טומאה אין דין 'לבוד'.

ותמה ה'תוספות' יום טוב' (אהלות פ"י מ"ב) על לשונו של ה'כסף משנה' שנוצא כתוב שבטומאה אין דין 'לבוד', והרי כך מפורשת הלכה זו בגמרא (סוכה יח, א) שאם הטומאה היא כנגד הארוכה - הבית כולו טהור, ואינה נחשבת כסתומה מדין 'לבוד', כי לענין טומאה הלכה למשה מסיני שאין דין 'לבוד'?

הלכות טומאת מת פרק טז, הלכה א: ארבה שהיא באמצע תקרת הבית, בין שיש בה פותח טפח בין שאין בה פותח טפח, והיתה טמאה תחת תקרת הבית - בנגד ארבה טהור, שהרי הוא גלוי לאויר; ושאר הבית טמא. היתה הטמאה בנגד ארבה בלבד, כל הבית טהור.

וכתב ה'כסף משנה':

"מצאתי כתוב, ואף-על-פי שאין בארוכה פותח טפח לא אמרינן דהוי כלבוד, דשאני טומאה דהכי גמירי לה". כלומר, מדין 'לבוד' היתה נחשבת תקרת הבית כסתומה, והתקרה

ומבאר ה'שש המערכת' (הובא בתוס' אנשי שם אהלות שם):

בהמשך הגמרא (שם יט, א) מבואר לדעת רבי אבא שאויר פחות משלשה טפחים בסוכה נחשב כסתום מדין 'לבוד' ומצטרף להשלים שיעור סוכה, ואף שהסוכה כשרה אין לישון ולאכול תחת אויר זה (ע"פ רש"י שם ד"ה אמר ליה. וכך הוא בירושלמי ברכות פז ה"א), שאינו בצל סוכה.

ולפי זה אפשר לפרש את המשנה גם אם יש דין 'לבוד'

בטומאה, היינו שאם יש טומאה בצד אחד של הבית, הכלים שבצד השני נטמאים אף שארובה מפסיקה ביניהם אך עם זאת כאשר "טומאה כנגד ארובה בלבד - כל הבית טהור", כי האויר שעל הטומאה אינו אהל. ואין להוכיח מכאן שבטומאה אין דין 'לבוד'. וזהו שכתב ה'כסף משנה' שמצא הלכה זו במקום אחר.

יום רביעי י"ד אייר ה'תשע"ז

איך ניצלים מהטומאה?

דבר הבלוע בכלים, כי רק הבלוע בבעלי חיים נחשב כ"אין סופו לצאת" משום שהחיות של בעלי החיים סוגרת על הדבר הבלוע ומונעת ממנו לצאת, אך הבלוע בדומם יכול לצאת, ואף שלא ייצא ממילא, כיון שיוכל לצאת על ידי פעולת אדם נחשב "סופו לצאת" (ע"פ "מים טהורים" כלים פ"ט משנה ו, חרד"ג ג). ועוד יש לחלק בין דבר גוש למשקה: משקה הנבלע בכלי אינו ניכר כלל במקומו, והרי הוא מאבד את חשיבותו ובטל לגבי הכלי ואינו מטמא אלא אם כן סופו לצאת, ולכן במשקין נאמר במשנה שנטמאים משום שסופם לצאת. אך דבר גוש הניכר בפני עצמו אינו מתבטל לדבר שבו הוא בלוע, ולכן מטמא אף כשאין סופו לצאת, והבלוע בבעלי חיים אינו מטמא כי בעל החיים נחשב העיקר והנבלע טפל ובטל אליו אף כשהוא גוש (מים טהורים שם. סדרי טהרות כלים קה, א"ב).

הלכות טומאת מת פרק כ, הלכה ה: אין תלויין נצולין אלא ככסן נפש חיה, כמו שבארנו; אבל תלויין בגוף הכלים והאבנים, אינם נצולין.

הראב"ד משיג על כך: "הרבה עיינתי וחשבתי, ולא נתברר לי דבר זה ראייה ברורה...". ואף מוסיף שלכאורה יש ראייה להיפך מהמשנה "ספוג שבלע משקין טמאין ונפל לאויר התנור - טמא, שסוף המשקין לצאת". כלומר: המשקין הטמאים הספוגים בספוג מטמאין את התנור, ואין הספוג 'מציל' מפני הטומאה כי מאחר וסופם לצאת ממנו אין זו בליעה גמורה, ואם כן טומאה הבלועה שאין סופה לצאת לא מטמאה, גם כשהיא בלועה בספוג ולאו דווקא בבעלי חיים.

והראב"ד עצמו מנסה ליישב את הרמב"ם כי יתכן והטעם האמור במשנה "שסוף המשקין לצאת" הוא טעם כללי לכל

יום חמישי ט"ו אייר ה'תשע"ז

קדירה כחלק מתקרה

מאידך, לגבי הדין שכלי חרס אטום מונע מהטומאה לחדור לתוכו, פוסק הרמב"ם (פכ"ב ה"ג) שאם כלי העשוי למאכלים ומשקין, ניקב בשיעור שמשקה יכול לחדור דרכו, כבר אינו נחשב אטום ואינו חוצץ בפני הטומאה. ולכאורה הדברים סותרים לדבריו בהלכה זו שבנקב בשיעור זה עדיין הקדירה נחשבת כאטומה!

והביאור:

אמנם כאשר הכלי ניקב בשיעור זה אין הוא נחשב כאטום ולכן הטומאה חודרת לתוכו, אך כאשר הכלי מונח על הארובה, הרי הוא מצטרף לדפנות ונעשה כחלק מהם ולכן דינו כדין תקרת הבית עצמה שכל עוד אין בה נקב בשיעור טפח אין הטומאה עוברת דרכה.

(תוספות י"ט כלים סוף פ"ט, וראה יד ה'זו' אהלות פ"ה מ"ב)

הלכות טומאת מת פרק כג, הלכה ד: ארבה שביין בית לעליה, וטמאה בפית, וקדירה נתונה על פי ארבה, ונקובה בבונים משקה - הקדירה טמאה, והעליה טהורה.

בהלכה זו מדובר על קדירה המונחת בפתח שבין הקומה התחתונה לקומה העליונה, ובקומה התחתונה נמצא מת. כאשר הקדירה שלמה, היא 'סותמת' את הפתח ומונעת מהטומאה לעלות לקומה העליונה, אך כאשר יש בקדירה נקב בשיעור שמשקה יכול לחדור דרכו, דינה תלוי במחלוקת תנאים (אהלות פ"ה מ"ב), והרמב"ם פוסק כדעת בית הלל שהעליה טהורה והקדירה טמאה.

והטעם, כי מעיקר הדין למרות הנקב הקדירה נחשבת כאטומה ואין הטומאה חודרת לתוכה, ורק מדרבנן החמירו שהקדירה עצמה יטמא, אך לא החמירו שתחדור הטומאה דרכה ותטמא גם את מה שמעליה (רא"ש וברטנורא שם).

יום שישי ט"ז אייר ה'תשע"ז

מתי נחשב העובר כילוד?

אם נגעה בו המילדת - נטמאת, גזירת חכמים שמא יוציא הוולד את ראשו חוץ ל'פרוזדור' (המגיע עד פתח בית הרחם) "והרי הוא כילוד ומטמא" (רש"י שם) והמילדת תטעה לחשוב שהיא טהורה כי עדיין לא נולד.

ואדמו"ר הזקן מדייק מלשון הרמב"ם - "שמא תגע בו משיצא לפרוזדור" - שגם אם העובר עדיין ברחם, אם הגיע

הלכות טומאת מת פרק כה, הלכה יב: מת עברה בתוך מעיה, ופשטה תחיה את ידה ונגעה בו - תחיה טמאה שבעה... וטמאת תחיה מדרביהם - גזרה, שמא תגע בו משיצא לפרוזדור.

מקור ההלכה הוא בדברי רבי אושעיא (חולין עב, א), שגם לדעת רבי ישמעאל הסובר שעובר מת במעי אמו אינו טמא,

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ פז

ל'פרוודור' הרי הוא כבר כילוד ומטמא (כי אין העובר מטמא עד שנולד. תוס' שם ד"ה גזירה). ואילו לפי הגרסה שלפנינו, "שמא יוציא הוולד ראשו חוץ לפרוודור" פירוש הדבר שהעובר נחשב כילוד רק בצאתו לבית החיצון, שמחוץ לפרוודור הרחם.

והנה, בגמרא (נדה מב, ב) הובאו דברי רבי אושעיה גם לענין טומאת יולדת – שאם הולד הוציא ראשו חוץ ל'פרוודור', הרי אף שעדיין לא יצא החוצה נחשב כילוד והאם טמאה טומאת לידה.

ומדייקים התוספות (שם ד"ה שהוציא) שהדברים אמורים דווקא חוץ לפרוודור, אבל ב'פרוודור' עצמו טהורה ועדיין

אין הוולד נחשב לילוד. ולפי זה הקשו מדברי הגמרא (שם יז, ב) "דם הנמצא בפרוודור ספקו טמא", והרי הגמרא משווה שם דם נדה ללידה? ולכן חילקו בין דם נדה הנמצא ב'פרוודור' שספקו טמא ללידה שהיא רק כאשר הוולד הוציא ראשו חוץ ל'פרוודור', שלא כמשמעות הגמרא.

אבל לפי גרסת הרמב"ם שטומאת המילדת היא גזירה שמא תגיע בעובר "משיצא לפרוודור" כי אכן ביציאה ל'פרוודור' בלבד נחשב העובר כילוד. וגם דם נדה טמא כשיצא ל'פרוודור'.

(קונטרס אחרון י"ד ט"ו קנ"ג סק"ג)

שבת קודש י"ז אייר ה'תשע"ז

הזאת מי חטאת ע"י קטנים

ולכן מחנכים אותו לתקוע אפילו בשבת (מג"א אר"ח סי' שמג סק"ג בשם ראשונים), והזאת מי חטאת בזמנה היא מצוה (כמשמעות הגמרא יומא ח, א), ואם כן מדוע אין הזאה בשבת על ידי קטן? ומבאר ה'פרי יצחק' (סי' יא):

הזאה בזמנה היא אמנם מצוה, אך היא חלה על האדם שמוזם עליו ולא על המזה (היכול להיחשב רק כמסייע לדבר מצוה), ואילו הזאה האסורה משום שבות היא על המזה (שנראה כימתקן את האדם שיוכל לאכול קדשים. רש"י פסחים סה, ב ד"ה הזאה) ולכן אסורה גם לקטנים.

ויש ליישב גם על פי דברי אדמו"ר הזקן (אר"ח שם ס"ח), שההיתר להביא את הקטן לידי איסור הוא רק משום 'חינוך מצוה', היינו לצורך חינוכו של הקטן "אבל מצוה שלא שייך בה חינוך, דהיינו שלא יוכל לעשותה כשיגדל שזהו עיקר טעם החינוך... גם עכשיו אסור". והזאה זו הרי לא יעשוה הקטנים כשיגדלו כי היא מוטלת על קטנים, ולכן לא הותרה לעשותה על ידי קטנים.

הלכות פרה אדומה פרק ב, הלכה ז: ומתבאר כי היות התנינוקות שמתלמדין ומקדשין ומזין על השורף.

הקשה ה'תוספות יו"ט' (פרה פ"ג מ"ב): איך מילאו התנינוקות מים וקידושם לצורך הזאה על הכהן השורף את הפרה, והרי הלכה היא (להלן פ"ו ה"ב) ש"הכל כשרין למלאות המים... והכל כשרין לקדש חוץ מחרש שוטה וקטן"?

ותירץ: ההזאות לצורך טהרת פרה אדומה נעשו משום חשש שמא נטמא הכהן, כמובא לעיל (ה"א) "מעלות יתירות עשו בטהרת פרה אדומה והרחקות גדולות הרחיקו מטומאת המת בכל מעשיה". וכיון שהחיוב הוא מדרבנן הקילו חכמים ("הם אמרו והם אמרו") שמילוי וקידוש מי חטאת להזאה על הכהן ייעשו על ידי קטנים.

וה'ישועות יעקב' (אר"ח סי' שמג סק"ד) הקשה: כיון שההזאה נעשית על ידי קטנים, מדוע כתב הרמב"ם (לעיל ה"ה) שהזאת מי חטאת בשבעת ימי ההפרשה אסורה בשבת והרי מותר להביא את הקטן לידי איסור לצורך מצוה,

אגרות קודש

ב"ה, ה' אייר תשט"ו

ברוקלין.

שלום וברכה!

...מ"ש אודות הקושיות ששואלים אותו על פרטי מנהגים כו'...

ובהנוגע להקושיות, הרי ידוע מאמר הזהר הועתק באגה"ק דכל קושיא מסטרא כו', והוא נוסף על המאמר הידוע סתם מקשן כו' (מובא בספרי המפתחות משו"ת חוות יאיר, ואינו עתה תחת יד), ובנדון דידן, הנה ראינו במוחש שהמקשים, קושייתם באה לאחר החלטתם לגלות אי שביעת רצונם (או עוד יותר גרוע מזה) ומחפשים ענין במה לתלות את זה. וכשיתרץ פרט אחד הרי יטרידם לחפש אחרי "עולה" ואמתלא אחרת (וכמובא דאמתלא פירושו אמת - לא). וכשיהי' בהחלט אצל אנ"ש, ואלו שיש להם השפעה בסביבתם בפרט, אשר ליובאוויטש הוא טוב, ויהי' זה בתוקף - לכה"פ כמו אי שביעת רצון של הנ"ל, הרי אפילו מעט אור דוחה הרבה חושך, משא"כ כשרואים חלישות ונמיכת רוח ועניויות שלא במקומה מאנ"ש, הרי זה גורם להגבהה ונפיחת רוח של המנגדים...

ברכה לבשו"ט בכל הנ"ל.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - י"א-י"ז אייר תשע"ז

יום ראשון י"א אייר ה'תשע"ז

הלכות טמאת מת

פרק תשיעי

(1) יבאר דין מי שהיה חופר בשדה ומצא מתים רבים או הרוגים אם חושש לבית הקברות, היה חופר ומצא מת מושכב כדרך הנקברים או שנים או שלושה אם צריך לבדוק, ודין גוים אם יש להם טומאת קברות, למי יש תבוסה ושכונת קברות, וכיצד בודקים, גל טמא שנתערב עם שני גלים טהורים, המאהיל על בור שמפילים בו נפלים, ואם הוא ספק מה דינו.

א. מי שהיה חופר בשדה ומצא מתים רבים בגמא אחת זה על גב זה או זה בצד זה, או שמיצא הרוגים, או שמיצא מת יושב או ראשו בין ברקיו - אינו חושש שמא מקום זה בית הקברות היה²; אלא נוטל המת שמצא, ונוטל כל העפר התחת³ שתחתיו, וחופר בבתולת קרקע⁴ שלש אצבעות⁵, ומציא הפל, ושאר השדה בחזקת טהרה כשהיתה קדם שמיצא. ועפר זה עם שלש אצבעות שחופר הוא הנקרא תבוסת המת⁶.

(2) מפני שיהודים אינם קוברים כך. (3) העפר הרך. (4) אדמה שלא הזיזה מעולם ממקומה. (5) כעובי שלוש אצבעות. (6) עפר שהתבוסס בדם המת. מלשון המקרא (יחזקאל טו, ו): מתבוססת בדמך.

ב. שדה שנהרגו בה הרוגים⁷ - מלקט כל העצמות שבה, והרי היא טהורה⁸. וכן המפנה קברו⁹ מתוך שדהו - מלקט כל העצמות עצם עצם והרי היא טהורה וכן בור שמטילים בתוכו נפלים או הרוגים¹⁰ - מלקט כל העצמות שבו עצם עצם והרי הוא טהור¹¹.

(7) והם מוטלים על פני השדה גלויים. והמדובר כשיש להם קוברים, שאם אין להם, דינם כמת מצוה ואסור לפנותם. (8) ואינו צריך ליטול את תבוסתם. (9) שקבר שם המת על מנת לפנותו (רא"ש שם). [ובמשנה אחרונה למשנתנו מפרש על פי התוספתא שם הלכה ה: "מי שנפחת קברו לתוך שדהו אומרים לו לקט עצם עצם והכל טהור". פירוש, שהיה קבר לא רחוק משדהו ונפרצה מחיצת הקבר ונתגלגל המת לתוך שדהו. וכן פירש גם בסדרי טהרות. (10) בלי כוונה לקוברם שם. (11) בבא זו משמיעה אותנו רבותא, שלא רק אם נמצאו גלויים במקום שנהרגו אין להם תבוסה, אלא אפילו אם השליכו ככוונה לתוך הבור, אבל בלי כוונת קבורה, הדין כן.

ג. היה חופר ומצא מת משכב בדרך שקוברים

המתים - נוטלו ואת תבוסתו. וכן אם מצא שנים - נוטל כל אחד מהן ותבוסתו עמו, וכל השדה טהורה. מצא שלשה מתים, כל אחד מהן נוטל בדרך הנקברין, אם יש בין זה לזה מארבע אמות ועד שמונה, במלא מטה¹² וקובריה - הרי זה חושש שמא בית הקברות הוא זה¹³, וצריך לבדק מן האחרון עשרים אמה, שהן כשתי מערות ויחצר שביניהם¹⁴. ואם לא מצא שם מת אחר - הרי אותו העשרים שבדק טהורות, אף על פי שהן שכונת קברות¹⁵. מצא מת אחד בסוף עשרים אמה - צריך לבדק ממנו עשרים אמה אחרות, לפי שרגלים לדבר¹⁶. ואם היה אחד מאלו שמצא בתחלה או בסוף הרוג או יושב או משכב שלא בדרך, שיהיה ראשו בין ירכותיו - אינו בודק עשרים אמה, אלא נוטלן ואת תבוסתן בלבד; שחזקתן עובדי פוככים.

(12) המיטה שהמת מוטל עליה. (13) כללו של דבר: אם שלושת המתים נמצאים באופן, שאפשר להניח ששלושתם נקברו במערה אחת, חוששים שבית קברות הוא זה, וזה אפשר רק אם המרחק מקבר ראשון עד שלישי הוא לא פחות מארבע אמות ולא יותר על שמונה. [קבריהם היו בכוחם שנחפרו בכותל מערות בצורה אחידה ובמרחקים קבועים]. (14) הקברים היו מסודרים באופן שכזה: במרכזם נמצא חצר שש אמות על שש אמות ושתי מערות של שש על ארבע משני צדדיה, ובכתלי המערות נחצבו הכוכים. יוצא סך הכול שמונה עשרה אמות, והוסיפו שתי אמות מפני החשש שמא עמדה מערה אחת באלכסון. (15) כלומר, אף על פי שהן בשכונת לקברות, שהרי שכונת קברות ממש - טמאה. ורבינו לשיטתו, שמודדים מן האחרון (כסף משנה). (16) השערה מבוססת, שבית הקברות כאן.

ד. העובדי פוככים אין להם טמאת קברות. הואיל ואינן מטמאין באהל, הרי הנוגע בקברן טהור, עד שיגע בעצמה של טמאה או ישאנה.

ה. מת שחסר¹⁷ איבר שאם ינטל מן החי ימות - אין לו תבוסה ולא שכונת קברות. ומתים הנמצאים גלויים על פני השדה - אין להם שכונת קברות ולא תבוסה, אלא מלקט עצם עצם והפל טהור¹⁸. והנקבר שלא ברשות - יש לו תבוסה¹⁹ ואין לו שכונת קברות.

(17) תוספתא אהלות פרק ט"ז הלכה ב: "והחסר אין לו תבוסה ואין לו שכונת קברות". (18) שם פרק ט"ז, משנה ה שנינו: "שדה שנהרגו בה הרוגים מלקט עצם עצם והכל טהור". וסובר רבינו שהוא הדין למתים גלויים שמתו מיתה טבעית, כרב יהודה בבזיר סד, ב "מצא פרט למצוי". [רבינו

טומאה אוכל בדמעו" ומפרש שם רבינו שהכוונה לכהן המפנה למקום אחר את העפר שנחפר. בדמעו - תרומתו. מלשון הכתוב (שמות כב, כח): "מלאתך ודמעך לא תאחר" ודרשו בגמרא תמורה ד, א "מלאתך" אלו ביכורים, "ודמעך" זו תרומה (רבינו שם. והוא מוסיף תנאי, שלא יעמוד במקום הנבדק). (29) שהרי העפר שהוציא משם טמא, אבל לפני שמצא אין מחזיקים בחזקת טומאה את העפר שהוציא. (30) סיפא של המשנה שם. ומפרש רבינו, שהמדובר בבניין שנהרס ונפל על אדם ונהרג והמפקח (הנוטל את האבנים ומגלה את השטח) אינו יודע באיזה מקום מונח המת ואפשר שהוא עומד על מקום הטומאה. (31) מפני שהחזקה טומאה מה שאין כן במוציא עפר הבדיקה שלא הוחזקה טומאה כלל. (32) בפירושו למשנה כתב: "ולא יודע אם שם מת". וגם הר"ש שם אומר, שאפילו בספק חי ספק מת אסור בתרומה.

י. גל טמא³³ שנתערב בשני גלין טהורין: בדיק אחר מהן ומצאו טהור - הוא טהור והשנים טמאין; בדיק שנים ונמצאו טהורים - הן טהורים והשלישי בחזקת טמא; בדיק שלשתן ומצא טהור - כלן בחזקת טמאה³⁴ עד שיבדק שלשתן עד שנגיע לסלע או לבתולה ויהיו שלשתן טהורין³⁵.

(33) ידוע לנו שטומאה נמצאת בו. (34) הוברר, שלא בדק יפה. (35) תולים שעורבים נטלו את הטומאה.

יא. בור שמטילין לתוכו נפלים - המאחיל עליו טמא דין תורה. אף על פי שחלדה וברדלס מצויין שם, אין ספק מוציא מידי ודאי³⁶. אבל אם הפילה שם אשה נפל, ואין ידוע אם הפילה דבר המטמא או לא הפילה³⁷, הואיל וחלדה וברדלס מצויין שם - הרי ספקו טהור³⁸.

(36) שהרי הוחזקה שם טומאה ואין לטהר מפני הספק שמא אכלוהו החיות. (37) דבר המטמא, אלא שלפוחית מלאה מים או דם. (38) משום שיש כאן שני ספיקות להיתר, שמא הפילה דבר שאינו מטמא ואם תימצא לומר דבר המטמא הפילה, שמא גררוהו חולדה וברדלס.

יב. דבר ידוע, שכל אלו הטמאות³⁹ וכיוצא בהן שהן משום ספק - הרי הן של דבריהן⁴⁰. ואין טמא מן התורה אלא מי שנטמא טמאת ודאי; אבל כל הספקות, בין בטמאות בין במאכלות אסורות בין בעריות ושבתות - אין להם אלא מדברי סופרים, [ואף על פי כן, דבר שחזקין על זדונו פרת - ספקו אסור מן התורה, שהרי העושה אותו חזב אשם תלוי]. כמו שבארנו בהלכות אסורי ביאה ובכמה מקומות.

(39) הכוונה לדינים השונים שנאמר עליהם "טמא מספק". (40) דברי חכמים וגזירותיהם. כלל זה אינו נוגע לדיני נפל האמורים למעלה בהלכה י"א, שהרי בדין הראשון כתב רבינו בפירוש "טמא דין תורה", והטעם, מפני שאין ספק

הביא דין הרוגים למעלה בהלכה ב להשמיענו, שאין דינם כהרוגי מלחמה שנקברים במקומם. וכאן משמיענו שגם במתים מיתה טבעית הדין כך, כדי שלא תטעה לומר, שרק הרוגים אין להם תבוסה מפני שחסר דמם, אבל מתים שלמים יש להם תבוסה]. (19) כרבי שמעון בן גמליאל בתוספתא שם הלכה ו נגד רבים. בכסף משנה מבאר שהכרעת רבינו היא על פי הכלל: "כל מקום ששנה רבן שמעון בן גמליאל במשנתנו הלכה כמותו, חוץ מערב וצידון וראיה אחרונה" והוסיף שגם בבדיקות הלכה כמותו. [ראה יד מלאכי אות כף, שהוכיח, שרבינו לא קיבל להלכה את הכלל הזה].

ו. אחד המוצא שלשה מתים פדרפן בתולה²⁰, או שמצא שלשה פוכין או פוף ונקיע²¹ ומערה²² - הרי זו שכוונת קברות. מצא שנים ואחד היה ידוע - יש להם תבוסה ואין להם שכוונת קברות; שהקבר הידוע אינו עושה שכוונה. ולא אמרו אלא המוצא שלשה בתולה הוא שצריך בדיקה. כיצד בודק העשרים אמה שאמרנו? חופר עד שהוא מגיע לסלע או לבתולה²³, והיא הקרקע שגראית שאינה עבודה²⁴. העמיק אפלו מאה אמה ומצא חרש - הרי זו כבתולה, וצריך להעמיק עד שנגיע לבתולה. הגיע למים - הרי זו כבתולה.

(20) שלא ידעו עליהם לפני כך. (21) חפירה בקרקע בניגוד לכך שהוא חצוב בכותל מערה. (22) שמצא מת במערה עצמה. (23) דבר הנמצא במצבו הטבעי נקרא "בתולה". (24) שלא נחרשה מעולם.

ז. אינו צריך לחפור תלם אחד מתחת העשרים עד סופן, אלא חופר אמה על אמה ומניח אמה, וחופר אמה על אמה ומניח אמה, וכן עד סופן; שאין בין קבר לקבר פחות מאמה²⁵.

(25) ולפיכך אם יש שם קבר יגלהו אפילו אם ישאיר אמה בלי בדיקה.

ח. היה בודק והגיע בתוף העשרים לנהר או לשולית²⁶ או לדרך הרבים - יפסיק²⁷ ואינו צריך לבדק, שהרי נפסקה שכוונת הקברות.

(26) תעלה מלאכותית המובילה מים מן הנהר לגנות ופרדסים לצרכי השקאה (רבינו בפירושו שם. והר"ש פירש מקום שנקו בו מי גשמים). (27) שאין קוברים מתים במקומות אלה.

ט. המוציא²⁸ עפר זה של בדיקה - טהור, אלא אם כן מצא טמאה במקום שחפר²⁹; אבל קדם שימצא אוכל בתרומה. והמפקח בגל³⁰ - אינו אוכל בתרומה³¹; שהרי ידוע ודאי שהמתים שם³² תחת הגל, אלא שאינו מכיר מקומן.

(28) במשנה ד שם שנינו: "המוציא את העפר ממקום

וכשתרבע את השטח הנמצא בגבולות שני התלמים (החרישות), תקבל מרובע של מאה על מאה, שהוא בית ארבע סאים, ועל כל השטח הזה גזרו טומאת בית הפרס אם נחרש. אם האריך את החרישה - אפילו את הראשונה - יותר ממאה אמה אין העודף מטמא, מפני שהמחרישה אינה מוליכה את העצמות למרחק זה. החרישה השניה לרוחב מתחילה גם כן מן הקבר, ומה שאמרו (לקמן ה"ג) "וניער את המחרישה וכו' והשאר טהור", הכוונה אם המשיך וחרש מן המקום שניער ולא הולך עמו את העפר שניער, אבל אם הוא מתחיל שנית מן הקבר הוא עושה בית הפרס. ומה שכתב רבינו: "כל המרובע וכו' הוא בית הפרס", המדובר כשנחרש החל מאחת משתי החרישות הראשונות, ואף-על-פי שאין בית פרס עושה בית פרס (לקמן ה"ז), זה נאמר בחרש מבית פרס למקום שמחוץ לגבולות המרובע הנתפס ע"י שתי החרישות, אבל המרובע שביניהן נתפס כבר כבית הפרס, ואין הכלל הזה חל עליו. במה דברים אמורים כשנחרש, כאמור, אבל כל זמן שלא נחרש אין כל סיבה לטומאה. פירוש זה, שעליו אנו מסתמכים, מסלק כמעט כל הקושיות ואי-הבהירות שבהלכות סבוכות אלו.¹³ (14) למעלה פ"ב הט"ז. (15) אם עפר זה האהיל על אדם וכלים.

ג. התחיל לחרש¹⁶ את הקבר, והיה חורשו והולך, וקדם שיגמר מאה אמה נער את המחרשה¹⁷ או שהטיח¹⁸ בסלע או בגדר¹⁹ - עד שם הוא עושה בית הפרס בלבד, והשאר²⁰ טהור, שהרי לא הגיע אליו במשוף המחרשה²¹. חרש כמו חמשים אמה או יתר וחזר וחרש²² עד שהשלים המאה - הפל בית הפרס²³. היה חורש והולך חוץ למאה אמה - הפרס אמה ולחוץ לטהור, שאין עצמות קבר מגיעות לתוך המאה.

(16) שם מ"ב. (17) הפך את המחרישה בכוונה, ושפך את העפר שעליה. (18) המחרישה נתקלה בסלע ונשפך העפר. (19) מן הצד. (20) אם המשיך את החרישה. (21) ממקום הקבר, ואין חוששים שמא לא ניער יפה ונשארה עצם כשעורה על המחרישה. (22) אחרי הפסק זמן מסוים, מבלי להוריד את העפר מן המחרישה או שהתחיל את החרישה השניה לפני המקום שהפסיק, ומתוך כך הוליכה המחרישה את עפר הקבר (ראה תפארת ישראל, יכין אות טז). (23) שם.

ד. חזקת העצמות המכסות שהן של אדם, עד שיועד שהן של בהמה; וחזקת העצמות²⁴ המגלות שהן של בהמה, עד שיועד שהן של אדם²⁵. היה שם חרין מלא עצמות אדם²⁶, או שהיו עצמות אדם צבורות על גבי קרקע, וחרש עצמות אלו עם השדה, או שחרש שדה שאבד בה [או שנמצא בה] קבר²⁷ - הרי זה אינו עושה בית הפרס; שלא גזרו טמאה²⁸ אלא על שדה שנחרש בה קבר ודאי²⁹. וכן החורש את המת³⁰ בשדה - אינו עושה בית הפרס;

מוציא מידי ודאי. ובדין השני טהור אפילו מדבריהם, מפני שהוא "ספק ספיקא".

פרק עשירי

(1) יבאר איזהו בית הפרס ועד כמה נעשה ומה דינו, החורש קבר בשדה שאינה שלו, ואם הוא שותף או אריס או אפוטרופוס, בית הפרס למעלה ושדה טהור למטה ושטפו גשמים מעפר בית הפרס לטהור, טהרת בית הפרס במעמד חכמים וכיצד מטהרין אותו.

א. איזהו בית הפרס? זה המקום שנחרש בו קבר. שהרי נתקדקדקו³ עצמות המת בתוך העפר ונתפרסו⁴ בכל השדה, וגזרו טמאה על כל השדה שנחרש בה הקבר. אפלו חרש על גבי הארון, ואפלו היה משקע ברובדין⁵ ובאבנים⁶, ואפלו היה על גבי הארון רום שתי קומות, הואיל וחרש על קבר - הרי זה עושה בית הפרס⁷. עד כמה הוא נעשה בית הפרס? מאה אמה⁸ על מאה אמה⁹ ממקום הקבר¹⁰.

(2) אהלות פ"ז מ"א. (3) נשברו לחלקים דקיקים. (4) נתפשטו. אונקלוס מתרגם את הכתוב (שמות מ, יט): "ויפרוש את האהול", ופרס ית פרסא. ועל שם כך נקרא המקום "בית הפרס" (רבינו בפירושו למשנה. ורש"י נדה נז, א מפרש שבור ופרוס). (5) לוחות שיש שמניחים על הארון. (6) ולא נגעה המחרישה בעצמות המת. (7) השוו חכמים דין כל קבר שנחרש, כדי שלא יטעו וייטמאו (תוספתא אהלות פ"ז ה"א). (8) משנה שם. שיערו חכמים שעד מאה אמה מוליכה המחרישה את פירווי העצמות. (9) מאה באורך ומאה ברוחב. (10) רבינו לא ביאר דין מקום הקבר עצמו אחרי החרישה, אם הוא נשאר בטומאתו החמורה הראשונה ומטמא באוהל מדאורייתא או טמא מדרבנן מבית הפרס כולו. בתוספות כתובות כח, ב כתבו שגם מקום הקבר דינו כבית הפרס. אולם ברור, שאם היה "מושקע ברובדים ובאבנים" (ראה ה"א) לא יצא מטומאת קבר, שהרי המחרישה לא הזיזה את העצמות ממקומן.

ב. כל המרבע¹¹, שהוא בית ארבעת סאים¹², הרי הוא בית הפרס¹³, ועפרו מטמא במגע ובמשא, כמו שבארנו¹⁴, ואינו מטמא באהל¹⁵. וכן המאהיל על בית הפרס הזה - טהור.

(11) מאה אמה באורך ומאה ברוחב, עושה מרובע של מאה על מאה. (12) שטח שזורעים בו ארבעה סאים. בעירובין (כג, ב) אמרו: "שיעור סאתים כחצר המשכן", וחצר המשכן היה מאה על חמשים, יוצא שבית סאה הוא חמשים על חמשים, ושטח של מאה על מאה יש בו ארבעה שטחים של חמשים על חמשים. (13) [מפירשי המשנה וכמה מגדולי האחרונים התלבטו בקביעת שטח בית הפרס, והאריכו בביאור במשנה ובבירור שיטת רבינו. ואלה הן מסקנותיו של הגאון בעל סדרי טהרות בפירושו למשנה שם: גזרו חכמים טומאת בית הפרס על שתי חרישות מן הקבר עד מרחק של מאה אמה. חרישה אחת ממזרח למערב (או ממערב למזרח), והשניה מדרום לצפון או בכיוון הפוך,

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ראשון י"א אייר - ספר טהרה - הלכות טומאת מת צא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 1 **שָׁפַל אֱלֹהֵי³¹ דָּבָר שְׁאִינוּ מְצוּי הוּא, וְלֹא גָזְרוּ אֵלָא**
- 2 **בְּקֶבֶר שֶׁנֶּחֱרַשׁ שֶׁהוּא דָּבָר הַמְצוּי³².**
- 24 (תוספתא אהלות פ"ז ה"ב. 25) מפני כבוד המת מכסים את עצמותיו, אבל לא נהגו לכסות עצמות בהמות וחיות. 26) משנה ג שם. 27) בחלק השדה שלא נחרש, ויש לחשוש שהיה שם עוד קבר ונחרש (רבינו בפירושו למשנה שם, והר"ש פירש אחרת). 28) זה נימוק לאבד או נמצא קבר. 29) גם בשדה שאבד בו קבר, המדובר כשלא נחרש כל השדה, ואפשר שמקום הקבר לא נחרש. 30) תוספתא שם ה"א. 31) פירוש, חריץ מלא עצמות עצמות צבורות ומת בשדה. 32) חכמים לא גזרו אלא על מקרים שכיחים, ואין הדבר שכיח שאדם יחרוש עצמות אדם גלויות או גוף מת.
- 3 **ה. הַחֹרֵשׁ³³ אֶת הַקֶּבֶר בַּשָּׂדֶה שְׁאִינָה שְׁלוֹ - אֵינוּ**
- 4 **עוֹשֶׂה בֵּית הַפֶּרֶס, שְׁאִין אָדָם אוֹסֵר דָּבָר שְׁאִינוּ**
- 5 **שְׁלוֹ³⁴. אֶפְלוּ שֶׁתֶּף³⁵ אוֹ אֶרֶס³⁶ אוֹ אֶפֹּטְרוֹפּוֹס אֵינוּ**
- 6 **עוֹשֶׂה בֵּית הַפֶּרֶס. חֹרֵשׁ קֶבֶר בַּשָּׂדֶה שְׁלוֹ וְשָׁל**
- 7 **חֲבֵירוֹ³⁷ בְּאֶחָד³⁸ - שְׁלוֹ עוֹשֶׂה בֵּית הַפֶּרֶס, וְשָׁל חֲבֵירוֹ**
- 8 **אֵינוּ עוֹשֶׂה בֵּית הַפֶּרֶס.**

33) משנה ג שם. 34) כלל זה נאמר אמנם בחולין (מ, ב) בשוחט בהמת חבירו לעבודה זרה. [לכאורה אין לדמות לזה את הנידון כאן, שהרי שם המחשבה אוסרת, ואין מחשבתו של אדם מועילה בדבר שאינו שלו. אבל כאן גורם הטומאה היא העצם שהולכה המחרישה, ומה ההבדל בין הובאה ע"י בעל השדה או ע"י אחר? ובתפארת ישראל שם, יכין אות כא, מבאר כוונת רבינו, שכל הגזירה היא מטעם קנס, מפני שחרש את הקבר וביזה את המת, ולא קנסו את בעל השדה על מעשהו של אדם אחר]. 35) תוספתא שם ה"ג. 36) חוכר שדה לזורעה או לנוטעה על-מנת לקבל חלק מהיכול. 37) שם. 38) שחרש חמשים אמה בשדה עצמו, והמשיך עד מאה בשדה של חבירו הגובל עם שדהו.

9 **ו. עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁתֶּרֶשׁ³⁹ קֶבֶר בַּשָּׂדֶה - אֵינוּ עוֹשֶׂה**- 10 **בֵּית הַפֶּרֶס, שְׁאִין בֵּית פֶּרֶס לְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים⁴⁰.**

39) משנה שם. 40) לא גזרו עליהם. [רבינו בפירושו למשנה גורס: "שאין בית פרס לכותיים (שומרונים)", ומפרש שהמשנה מנמקת במשפט זה למה אין בית פרס לגויים, ואומרת שהרי אפילו לכותיים אין בית פרס ומכל-שכן לגויים].

11 **ז. שָׂדֶה⁴¹ בֵּית פֶּרֶס לְמַעַלָּה וְשָׂדֶה טְהוֹרָה לְמַטָּה,**- 12 **וְשִׁטְפוּ גִשְׁמִים מֵעַפְר בֵּית הַפֶּרֶס לְטְהוֹרָה, אֶפְלוּ**
- 13 **הֵיטָה אֲדָמָה וְהִלְבִּינָה⁴² אוֹ לְבָנָה וְהִאֲדִיקָה -**
- 14 **טְהוֹרָה; שְׁאִין בֵּית פֶּרֶס עוֹשֶׂה בֵּית פֶּרֶס, וְלֹא גָזְרוּ**
- 15 **טְמָאָה אֵלָא עַל גּוֹשׁ בְּכִרְיָתוֹ⁴³.**

41) משנה ד. 42) וברור שהגיעה לכאן האדמה משדה בית הפרס שאדמתו לבנה. 43) כמו שנברא, ולא על אדמה שבאה אליו ממקום אחר.

16 **ח. בֵּית הַפֶּרֶס⁴⁴ הִזָּה מִתָּר לְנֻטֵּעַ בּוֹ כָּל נֻטֵּעַ⁴⁵, לְפִי**

44) שם פ"ח מ"ב. 45) אפילו אם דעתו לעקרו (סדרי טהרות). 46) טפחים. ואין לחשוש שתדבק בהם עצם כשעורה ותעלה בשעת עקירת העץ (ראה ראב"ן). 47) כגון חטה ושעורה, אבל לא ירקות הנעקרים, שמא תידבק עצם קטנה בשרשים ותעלה עמהם ותגרום לטומאה (ראה למעלה פ"ח ה"ג). 48) בתוך השדה, ואינו מוביל את התבואה לחצרו. [ויש לשאול, למה התירו לזרוע כל זרע בשדה שאבד בה קבר, הלא גם שם חששו שמא נדוש הקבר, ולפיכך עפרה מטמא (שם ה"א)? אולם אין הענינים דומים, שם מטמא מספק, ולפיכך לא גזרו על זרעים מפני החשש שמא תידבק עצם כשעורה, שהרי זה "ספק ספיקא", אבל כאן ידוע שהקבר נחרש, ויש רק ספק אחר]. 49) מעביר דרך כבדה. 50) לא אמר "פעמיים", משמע מזה, שהמדובר בכבדות שאינן דומות זו לזו, אלא באחת חורים דקים ובשניה גסים, שעל-ידיה מתפורר העפר שנדבק בגרעינים (תפארת ישראל). 51) בשרשי קטניות נדבקים יותר גושי עפר מבשיבילי תבואה. 52) קש של קטניות. 53) בשדה. 54) גורם להתפשטות הטומאה. והתבואה והקטנית טהורות מפני שמחובר לקרקע אינו מקבל טומאה, ואחרי שנתלשו אינן מקבלות טומאה עד שיוכשרו (ראה למעלה פ"ה ה"ג).

ט. שָׂדֶה שֶׁהִחֲזִיקָה⁵⁵ שְׁהִיא בֵּית הַפֶּרֶס, אֶפְלוּ הִיא בֵּית אֶרְבָּעָה פוֹרִין⁵⁶, וְאֶפְלוּ מִשְׁכָּה מִמָּקוֹם הִטִּט הָרֹךְ שְׁאִינוּ נֶחֱרַשׁ וְלֹא נַעֲשֶׂה בֵּית הַפֶּרֶס, וְאֶפְלוּ שָׂדֶה טְהוֹרָה⁵⁷ מִקְּפַת אוֹתָהּ מֵאַרְבַּע רִוְחוֹתֶיהָ - הִרִי הִיא בְּחֻזְקָתָה⁵⁸.

55) תוספתא אהלות פ"ז, ה"ד. 56) כור מחזיק שלושים סאה. והטעם, שמא נחרשו בו כמה קברים (זו זהב על התוספתא). 57) שנבדקה ולא נמצאה בה טומאה. 58) דינה ככל בית הפרס.

י. מֵצֵא⁵⁹ שָׂדֶה מְצִינָה וְאִין יוֹדֵעַ מַה טִּיבָהּ⁶⁰: אִם יֵשׁ בָּהּ אֵילָן - בִּידוּעַ שֶׁנֶּחֱרַשׁ קֶבֶר בְּתוֹכָהּ; אִין בָּהּ אֵילָן - בִּידוּעַ שְׁאֵבֵד קֶבֶר בְּתוֹכָהּ, כִּמּוֹ שְׁבָאֲרָנוּ. וְהוּא שְׁהִיָּה בְּאוֹתוֹ מָקוֹם זָקֵן אוֹ תִלְמִיד חֲכָם⁶¹; שְׁאִין כָּל אָדָם בְּקִיאִין בְּכֶךְ וְיוֹדְעִין שְׁמִתָּר לְנֻטֵּעַ בּוֹ וְאִסוּר לְנֻטֵּעַ בְּאַחֶרֶת.

59) תוספתא שם ה"ב. 60) הלכה זו עצמה כתובה למעלה בפ"ח ה"י, ושם ביארנוה. ונכפלה כאן מפני הסיום:

האילנות, אפשר שלא בדק יפה. (79) מפני כובדן. ובדפוס רומי ר"מ: מתנדנדין.

פרק אחד עשר

(1) יבאר דין אוויר ארץ העמים אם מטמא בטומאת עפרה, עפר חוצה לארץ ועפר בית הפרס שבא בירק וכל הדברים הבאים בחוצה לארץ, המהלך בארץ העמים והנכנס ביניהם מקום טמא, מקום ששכנו בו גויים בארץ ישראל, תרומה וקדשים שנטמאו מחמת מדור עמים, מדור גויים שהיה בו עבד מישאל או אשה או קטן. והמקומות שלא גזרו עליהם, חצר שהיא טמאה משום מדור עמים, עיירות המובלעות בארץ ישראל.

א. ארץ העמים² - בתחלה גזרו על גוש³ בלבד²⁶ כבית הפרס, ולא היו מטמאים אלא המהלך בה או נוגע או נושא מעפרה. חזרו וגזרו על אוירה²⁸ שיטמא ואף על פי שלא נגע ולא נשא, אלא פנין²⁹ שהכניס ראשו ורבו לאויר ארץ העמים נטמא. וכן כלי חרש³⁰ שהכניס אוירו³¹ לארץ העמים, ושאר כלים שהכניס רבם³² לאויר ארץ העמים - נטמאו⁸.

~ נקודות משיחות קודש ~

"ארץ העכו"ם בתחילה גזרו על גוש.. חזרו וגזרו על אוירה שיטמא בו".

בעניין זה מודגשת מעלתה של "הארץ" - ארץ ישראל כיתרון האור מן החושך, ולמעלה מזה כתב הרמב"ם בסוף הפרק "חזקת דרכים של עולי בבל טהורות אע"פ שהן מובלעות בארץ העכו"ם", שאפילו ההליכה לארץ ישראל פועלת טהרה גם בדרכים שמובלעות בארץ העכו"ם, והטהרה בחזקתה לאחר מאות שנים!.

(על"פ לקו"ש חלק כ"ח עמוד 280 הערה 9)

(2) בשבת טו, א - מנו טומאת ארץ הגויים בין שמונה עשר דבר שגזרו ביום שרבו בית-שמאי על בית-הלל. (3) עפר מגובש, ושיעורו מבואר לקמן ה"ג, אבל עפר מפורר לגריגרים קטנים - אינו מטמא. (4) שם עמוד ב. ומה שכתב רבינו למעלה (פ"ג ה"ב) שארץ הגויים אינה מטמאה באוהל, הכוונה כשהביא לארץ ישראל גוש עפר מארץ הגויים. ראה 'תוספות' שם ד"ה ואוירא. (5) שטמא מאויר תוכו בלבד. (6) אפילו לא הכניס רובו של הכלי. (7) ולמה כלי חרס טמא אף כשהכניס מקצתו? מפני שהאויר מתערב, משא"כ בשאר כלים. (8) תוספתא, אהלות פי"ח ה"ב. ולמה גזרו טומאה על ארץ הגויים? רבינו (בפירושו למשנה, אהלות פ"ב מ"ג) כתב, מפני שהגויים קוברים מתיהם בכל מקום שהוא, ואינם מייחדים מקומות לבתי קברות (ראה משנה-למלך).

ב. טמאת אויר ארץ העמים לא עשו אותה כטמאת עפרה, אלא קלה היא ממנה⁹: שעל טמאת עפרה שורפין תרומות וקדשים, והמתטמא בגושה¹⁰ - טמא טמאת שבעה וצריך הדין שלישי ושביעי¹¹; אבל הנטמא באוירה - אין צריך הדין שלישי

"והוא שיהיה וכו'". (61) בתוספתא שם מסיים ר' יהודה: "במה דברים אמורים, בזמן שיש שם זקן (חכם) אחד או תלמיד חכם אחד, שאין כל אדם בקיין בכך". ואם אין שם חכם, יש לחשוש שלא ידעו שאסור לנטוע בשדה שאבד בה קבר. ופסק רבינו כמותו, כי כלל הוא בידינו, שכל מקום שאמר ר' יהודה "במה דברים אמורים" אינו חולק על דברי חכמים אלא בא לפרשם.

1 יא. המהלך⁶² בבית הפרס על גבי אבנים שאין מתנדנדין תחת רגלי אדם בשעה שמהלך עליהן, או שנכנס לה והוא רוכב על גבי אדם ובהמה שפחן יפה⁶³ - הרי זה טהור⁶⁴. אבל אם הלך על גבי אבנים שמדעזעזעין בשעת הלוך, אף על פי שנשמר⁶⁵ ולא נתנדנד - הרי זה טמא כמי שהלך על העפר עצמו. 2 וכן אם הלך על גבי אדם שפחו רע⁶⁶ עד שתהיינה ארכבותיו נוקשות זו לזו⁶⁷ ושוקיו מרעידות כשהוא נושא, או על גבי בהמה שפחה רע עד שתטיל גללים בשעת רכיבה⁶⁸ - הרי זה טמא וכאלו הלך ברגליו⁶⁹.

(62) משנה אהלות פי"ח, ג. (63) חזקים, ואינם מתנועעים מכובד המשא שעליהם. (64) שאפילו אם הזיזה הבהמה או האדם הנרכב עצם כשעורה, אין ההיסט הזה בא מכוחו של הרוכב. והמדובר כשבגדים מפסיקים בין הרוכב והנרכב ולא נגע בגופו, שהרי הנרכב טמא טומאת שבעה, ומטמא את הנוגע בו טומאת ערב (תוי"ט שם). (65) שמה התנדנד ולא הרגיש. (66) אדם חלש. (67) בבא מציעא קה, ב. (68) שם. (69) שהרי מכוח כובדו זוה העצם ממקומה.

12 יב. המטהר בית הפרס צריך לטהרו במעמד שני תלמידי חכמים⁷⁰. וכיצד מטהרין אותו? כונס את כל העפר שהוא יכול להסיט⁷² מעל כל פני השדה ונותנו לתוף כברה שנקבה דקין, וממחה⁷³ ומציא כל עצם פשעורה הנמצא שם, ויטהר⁷⁴. וכן אם נתן⁷⁵ על גביו שלשה טפחים⁷⁶ עפר ממקום אחר, או שנטל מעל כל פניו שלשה טפחים - הרי זה טהור. נטל מחציו אחד שלשה טפחים ונתן על חציו האחר שלשה טפחים - הרי זה טהור. נטל מעל פניו טפח ומחצה ונתן עליה טפח ומחצה עפר ממקום אחר - לא עשה כלום. וכן אם עזק⁷⁷ ובדק⁷⁸ בשעת עזוק מלמטה ומלמעלה - לא עשה כלום. ורצפו באבנים שאינן מתנדנדין⁷⁹ מהלוך אדם - הרי זה טהור.

(70) תוספתא שם פי"ז ה"ו. (71) משנה שם פי"ח ד. (72) שיכול להזיזו כשידרוס עליו. (73) מפרר את גושי העפר. (74) ואינו צריך להרחיק את העפר הזה ממקומו. (ראה השלמות). (75) משנה שם. (76) ואין בית הפרס מטמא למטה מג' טפחים. (77) הסיר את האבנים הפזורות באדמה, כדי לשפר יניקת השרשים, מלשון "ויעזקה" (ישעיה ה, ב). (78) מפני שצריך כוונתו היא לטובת

ה. המהלך³³ בארץ העמים בהרים ובסלעים - 19
טמא³⁴ טמאת שבעה; פים ובמקום שהים עולה 20
בזעפון³⁵ - טהור משום נוגע בארץ העמים³⁶ וטמא 21
משום אוריה³⁷. הנכנס³⁸ לארץ העמים בשדה³⁹ תכה 22
ומגדל⁴⁰ הפורחין⁴¹ באויר - טמא⁴²; שאהל זרוק⁴³ 23
אינו קרוי אהל⁴⁴. 24

(33) משנה, שם פי"ח, ו. (34) אף-על-פי שאין קוברים שם מתים - טמא, משום שמשתפכת שם לפעמים אדמת ארץ הגויים (רבינו בפרושו, שם). (35) כשהים סוער מאוד, עולים שם הגלים, וכשנח מזעפו מתגלה המקום הזה. (36) מפני שאין קוברים שם מתים, וגלי הים הסוערים שוטפים את העפר שהשתפך שם. (37) טומאה קלה שהיא טומאת יום אחד, ובלי הזאת מי פרה אדומה (ראה למעלה ה"ב). במשנה כתוב סתם "טהור", ורבינו מפרש טהור מטומאת הגוש אבל טמא טומאת אויר (ראה משנה-למלך ה"ג, ד"ה תנן). (38) גיטין ח, ב. (39) מרכבה הנישאת בידי אדם או על גבי בהמה (ויש מפרשים - עגלה מיוחדת לנשים). (40) ארגז גדול עשוי בתבנית מגדל. (41) כלומר, שאינם עומדים על הקרקע אלא נישאים באויר. (42) טומאת אויר. (וראה לחם-משנה הל' נזירות פ"ז ה"ג, שצידד לפרש "טמא" משום גושה). (43) אוהל שאינו קבוע בקרקע אלא מיטלטל ממקום למקום. (44) ואינו מפסיק. פסק כרבי שם. מדובר כשהם סתומים מכל צדדיהם. אבל אם הם פתוחים, נטמא האדם טומאת אויר, אפילו לדעת האומרים אוהל זרוק נקרא אוהל (לחם-משנה שם, ומשנה-למלך כאן).

ו. סוריא⁴⁵ - עפרה טמא פחוץ לארץ, ואוריה 25
טהור. לא גזרו על אוריה. לפיכך, אם היה 26
סמוכה⁴⁶ לארץ ישראל שפה בשפה ולא היה מפסיק 27
ביניהן לא ארץ העמים ולא בית הקברות ולא בית 28
הפרס⁴⁷ - הרי זה יכול להכנס לה בטהרה בשדה 29
תכה ומגדל, והוא שלא יגע בגושה. וכן ארץ 30
העמים⁴⁸ הסמוכה לארץ ישראל ואין ביניהן מקום 31
טמא - הרי זו נבדקת⁴⁹ וטהרה⁵⁰. 32

(45) גיטין, שם. (46) אהליות שם מ"ז. (47) כלומר, שדה שאבד בו קבר, אבל נחרש בו קבר אינו חשוב הפסק, שהרי אינו מטמא באוהל (כסף-משנה). [באהלות שם מ"א ומ"ב, קראו "בית הפרס" לשדה שאבד בו קבר]. (48) תוספתא שם ה"א. (49) צריכה בדיקה שמא יש קבר במקום שהוא רוצה ללכת בו (ראה למעלה ה"א). (50) שלא גזרו על אויר ארץ הגויים הסמוכה לארץ ישראל.

ז. מקום⁵¹ ששכנו בו עובדי פוככים בארץ ישראל 33
- הרי זה מטמא בארץ העמים עד שיבדק, שטמא 34
קברו בו נפלים. 35

(51) אהליות פי"ח מ"ז.

ח. ותרומה⁵² וקדשים שנטמאו מחמת מדור העובדי 36
פוככים - תולין, לא אוכלין ולא שורפין. וכמה 37

ושביעי אלא טבילה¹² והערב שמש¹³, וכן תרומה 1
וקדשים שנטמאו מחמת אוריה - תולין, לא אוכלין 2
ולא שורפין¹⁴. 3

(9) שם "על גושה לשרוף, ועל אוריה לתלות".
(10) כשנשא עפרה. (11) ככל טמא טומאת מת (נזיר נד, א רב). (12) אפילו ביום טומאתו. (13) שקיעת החמה, ולפני שקיעתה נקרא "טבול יום" שדיניו מבוטלים במקומם. (14) ומניחים אותם עד שירקבו מאליהם.

ג. עפר ארץ העמים ועפר בית הפרס מטמאין במגע 4
ובמשא, כמו שבארנו¹⁵. וכמה שיעורן? פחותם 5
המרצופין¹⁶, והוא¹⁷ פפקה¹⁸ גדולה של סקאין¹⁹. 6
עפר בית הפרס ועפר חוצה לארץ שבא ברוק²⁰: אם 7
יש במקום אחד פחותם המרצופין - מטמא, ואם 8
לא - אינו מצטרף²¹; שלא גזרו אלא על גוש 9
כבית²². מעשה²³ שהיו אגרות באות מחוצה לארץ 10
לבני פהנים גדולים, והיו בהן פסא וקסאתים 11
חותמות²⁴, ולא חשו להן משום טמא, לפי שלא 12
היה פחותם מהן²⁵ פחותם המרצופין. 13

(15) בהלכה א. (16) שם מ"ה. ופירש רבינו: "כמו נודים (נודות) מעור, ישימו בהם עוברי אורח (הולכי דרכים) בגדיהם וכליהם, יעלו אותם ויחתמו אותם בחותם מטיט". (17) גודל החותם. (18) כדור חוטים העומד לאריגה. (19) עושי שקים. חוטים שאורגים מהם שקים, והם יותר עבים מחוטי שתי או ערב של בגדים, ומתוך כך גם הפיקה של סקאים יותר גדולה (בכורות כב, א). (20) שהובא מחוץ לארץ. (21) כחכמים. (22) כלומר, אפילו אם הדביק יחד את הגושים הקטנים, ויצא גוש כשיעור - אינו מטמא (ראה משנה אהליות פי"ג, בדין לבינה). (23) שם. (24) ככולן יחד היה שיעור גדול כזה. (25) לא היה ביניהם אף אחד חותם המרצופים.

ד. המביא²⁶ תנורים וספלים²⁷ וכלי חרש²⁸ מחוצה 14
לארץ: עד שלא הסקו²⁹ - טמאים משום ארץ 15
העמים³⁰; מששהסקו - טמאים משום כלי חרס 16
שנטמא בארץ העמים³¹, שאינו מטמא אדם וכלים, 17
כמו שבארנו³². 18

(26) תוספתא, שם פי"ז ה"י. (27) של חרס. (28) כלים קטנים, כגון צלחות וקדירות. (29) לפי שנשרפו ונתקשו אינם ראויים להשתמש בהם. (30) דינם כגושי עפר, ומטמאים אדם וכלים במגע ובמשא. (31) אחרי שנשרפו אין עליהם דין עפר אלא דין כלים, ואינם טמאים מחמת עצמם אלא מפני שנגעו בעפר ארץ הגויים. ואם הוסקו בארץ ישראל ולא נגעו בעפר ארץ הגויים אחרי ההסקה - טהורים (משנה-למלך). (32) למעלה פ"ה ה"ו, שכלי חרס אינו נעשה אב הטומאה לעולם ואינו מטמא אדם וכלים. ה'תוספתא' מסיימת: "נמצאת אומר, בשעה שהן טמאים משום ארץ העמים - טהורים משום כלי חרס, ובשעה שהן טמאים משום כלי חרס - טהורים משום ארץ העמים".

בפירושו שם, מסיים: ואין הלכה כרבי שמעון בן גמליאל (ראה ראב"ד וכסף-משנה).

י. האצטונות⁶⁷ - אין בהן משום מדור עובדי פוכבים, לפי שהיא גלויה ואין בה מקום להטמין הנפלים. ועשרה מקומות⁶⁸ אין בהם משום מדור עובדי פוכבים. לפי שאין דירתן קבועה⁶⁹, לא גזרו עליהן טמאה. ואלו הן העשרה מקומות: אהלי הערבים, והספות⁷⁰, והצריפין⁷¹, והברגין⁷², והתקרה שעל גבי העמודים ואין לה דפנות, והן בתי הקניץ⁷³, ובית שער⁷⁴, ואוירה של חצר⁷⁵, והמרחץ, ומקום שעושין בו החצים וכלי המלחמה, ומקום הלגונות⁷⁶.

(67) שם מ"ט. מקום ברשות הרבים על יד הבית, ויש עליו תקרה סמוכה על עמודים ואין לו כתלים. (68) שם. (69) ואין קוברים שם נפלים. (70) בנין עראי בשביל שומרי פירות. (71) אוהל עשוי ממין גומא שנקרא "צריפא" (רבינו בפירושו למשנה) ואין להם גג, אלא הקירות משתפעים כלפי מעלה עד שנוגעים זה בזה. (72) סוכות שמכניסים שם את הפירות. (73) במשנה: "אלקטיות". (74) לפני פתח החצר היו בונים דרך קטן שיושב בו שומר החצר והוא פתוח לרשות הרבים. (75) פירוש, הבלתי מקורה שבחצר (דוגמה תמצא למעלה פ"ו ה"ט) והגוי דר שם. ראה להלן אות עו. (76) מקום מריצות הפרשים (רבינו, שם).

יא. החנות⁷⁷ - אין בה משום מדור עובדי פוכבים, אלא אם כן היה דר בתוכה. חצר שהיא טמאה⁷⁸ משום מדור העובדי פוכבים - הרי בית שער שלה ואוירה⁷⁹ טמאין כמותה. ואין מדור העובדי פוכבים⁸⁰ ולא בית הפרס בחוצה לארץ⁸¹.

(77) תוספתא שם פ"ח ה"ו. (78) כגון שדר בשטח המקורה. (79) טמא גם השטח שאינו מקורה. ונראה שלפירוש זה התכוון הר"י קורקוס (ראה כסף-משנה שפירש אחרת, וקשה מאוד ליישב לשונו של רבינו לפי פירושו). (80) שם. (81) פירוש, בעיירות המובלעות בארץ ישראל (ראה ההלכה הבאה), שלא גזרו עליהן טומאת ארץ הגויים, אבל בלתי מובלעות טמאות משום ארץ העמים, שטומאתה חמורה ממדורות גויים (ר"י קורקוס, מובא בכסף-משנה כאן).

יב. עירות⁸² המבלעות⁸³ בארץ ישראל, כגון סיסית וחברותיה, [אשקלון וחברותיה], אף על פי שפשוטות מן המעשרות ומן השביעית⁸⁴ - אין בהן משום ארץ העמים. וחזקת דרכים של עולי ככל טהורות⁸⁵, אף על פי שהן מבלעות בארץ העמים.

(82) שם ה"ג. (83) מוקפות ארץ ישראל משלושה צדדים, והן אדמת חוץ לארץ. (84) פירות שגדלו בהן בשנת

1 יִשְׁהוּ בְּמָקוֹם וְיִהְיֶה צָרִיף בְּדִיקָה? אֲרָפְעִים יוֹם, פְּדִי
2 שֶׁתַּעֲבֹר אִשָּׁה וְתַפִּיל נֶפֶל שְׁמִטָּמָא⁵³. אֶפְלוּ אִישׁ
3 שְׂאִין עִמּוֹ אִשָּׁה, אִם שָׁהָ אֲרָפְעִים יוֹם - מְדוּרוֹ
4 טָמֵא עַד שְׂיִבְדֹּק. גְּזָרָה מִשּׁוֹם מְדוּר שֶׁתִּהְיֶה בּוֹ
5 אִשָּׁה. אֶפְלוּ עֶבֶד⁵⁴ וְסָרִיס⁵⁵ אוֹ אִשָּׁה⁵⁶ אוֹ קָטָן בֶּן
6 תִּשְׁעַ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד⁵⁷ עוֹשֶׂה מְדוּר הָעוֹבְדֵי
7 פּוֹכְבִּים.

(52) תוספתא שם ה"ג, כתנא-קמא. (53) צורת הוולד נגמרת ארבעים יום אחרי הבעילה, ולפני כן אין עליו תורת וולד (ראה פ"י מהל' איסורי ביאה ה"ב). ולא החמירו חכמים לגזור טומאה מפני החשש שמא באה האשה לשם כשהיא מעוברת. (54) גוי, שגם רבו גוי, ואין עמו אשה. ומשמיענו, שלא תאמר שעליו לא גזרו מפני שאימת רבו עליו ולא יכניס זונה לביתו (תפארת ישראל' שם, בועז יא). (55) שאינו מוליד. (56) שאין עמה איש. (57) בגיל נמוך מזה אינו עושה מדור. ולא נתבאר מה בינו לבין סריס. ואולי, סריס גדול אפשר להחליפו באדם בריא.

ט. מְדוּר⁵⁸ עוֹבְדֵי פּוֹכְבִּים שֶׁהָיָה בּוֹ עֶבֶד
9 (מִיִּשְׂרָאֵל)⁵⁹ אוֹ אִשָּׁה אוֹ קָטָן בֶּן תִּשְׁעַ מִשְׁמֵרִין
10 אוֹתוֹ שְׁלֹא יִקְבְּרוּ שָׁם נֶפֶל - אִינוּ צָרִיף בְּדִיקָה⁶⁰.
11 וְאֵת מֶה הֵן בּוֹדְקִין? אֵת הַבִּיבִין⁶² הָעִמְקִים⁶³ וְאֵת
12 הַמִּים הַסְּרוּחִין⁶⁴. וְכָל מָקוֹם שֶׁהַחֲזִיר וְהַחֲלָדָה
13 כּוֹלֵלִין לְהוֹלִיךְ מִשָּׁם⁶⁵ הַנֶּפֶל - אִינוּ צָרִיף בְּדִיקָה,
14 מִפְּנֵי שֶׁהֵן גּוֹרְרִין אוֹתָם מִשָּׁם. מְדוּר הָעוֹבְדֵי פּוֹכְבִּים
15 שְׂחָרֵב - הֲרִי הוּא בְּטִמְאָתוֹ עַד שְׂיִבְדֹּק⁶⁶.

(58) שם. (59) יש לקיים את הגירסה עבד "מישראל" (וכן הגירסה בכת"י תימן, ובדפוס רומא), והכוונה לעבד גוי שנמכר לישראל ומל וטבל לשם עבדות והוא חייב במצוות שהאשה חייבת בהן, והאמינוהו חכמים באיסורי דרבנן (בפסחים ד, ב אמרו: "הימנוהו רבנן בדרבנן"). וכן פירשו הרא"ש והר"ש במשנה, שהכוונה לעבד גוי שרבו ישראל. (60) תוספתא, שם. שיערו חכמים שקטן בן תשע אפשר לסמוך על שמירתו, אבל לא על קטן למטה מגיל זה. (61) שם מ"ח. (62) תעלות הביוב. (63) אבל שאינם עמוקים, אפשר לראות את הנמצא בהם בלי בדיקת קפדנית. (64) המכונסים בבורות וכדומה. (65) בית-הלל במשנה, שם. ויש גורסים במשנה: חזיר וחולדה וברדלס, וכן בגמרא נדה טו, ב "שחולדה וברדלס מצויין שם", וברור שהוא-הדין לכל חיה אוכלת נבילות. ואין בדיון זה ניגוד לבור שמטילים לתוכו נפלים, שמטמא באוהל מדין תורה אפילו אם חולדה וברדלס מצויים שם (למעלה פ"ט ה"א), מפני ששם ידוע ודאי שהיתה טומאה בבור זה, והגריה היא ספק, ואין ספק מוציא מידי ודאי. אבל כאן גזרו חכמים טומאה מפני הספק, שמא קברו נפלים, ולפיכך סומכים על גריה. (66) תוספתא שם ה"ו. מדובר כשאין חזיר וחולדה מצויים שם. במ"ט שם, אומר רבי שמעון בן גמליאל: "עיר של גויים שחרבה, אין בה משום מדור גויים". ורבינו

השמיטה אין עליהם קדושת פירות שביעית. (85) ברור הדבר שהדרכים טהורות.

יום שני י"ב אייר ה'תשע"ז

פרק שנים עשר

1) יבאר שטפח על טפח ברום טפח מביא טומאה וחוצץ בפניה וקרוי אוהל, אדם או כלים שהם אוהל אם חוצץ, ונסר שהוא נתון על פי תנור חדש, נסר שהוא נתון על פי שני תנורים או על פי תנור ישן, אדם שנשא כלי והאחיל צדו האחד על הטומאה, ארונות של עץ שמניחים בהם המת ויש בהם חלל טפח, קורה שהיא נתונה מכותל לכותל וטומאה תחתיה, וסאה שהיא מוטה על צדה באויר, עמוד עגול שהוא מוטל לאויר ומונח על הארץ.

א. טפח על טפח מרבע² על רום טפח³ מביא את הטמאה וחוצץ בפני הטמאה דין תורה. שאין קרוי אהל אלא טפח על טפח ברום טפח או יתר על זה. כיצד? כזית מן המת מנח לאויר⁴ ובצדו כלים, כגון מחטין וצנורות⁵ וכיוצא בהן, ואינן נוגעים בטמאה, אם האחיל עליהן אהל שיש בו טפח על טפח והיה גבוה מעל הארץ טפח - הרי זה מביא את הטמאה לכלים וטמאין. היו כלים אחרים על גבי אהל זה שיש בו טפח על טפח - הרי הן טהורין, מפני שהאהל חוצץ בינם וביין הטמאה. הנה למדת, שפושם שהאהל מטמא כל שתחתיו, מציל כל שחוצה לו, וחוצץ בין הטמאה ובין כלים שעל גביו. וכן אם היתה הטמאה על גביו וכלים תחתיו - הכלים טהורין; שהאהל חוצץ בפני הטמאה. היה האהל פחות מרום טפח, או פחות מטפח על טפח אף על פי שהוא גבוה כמה טפחים - הכלים שפצד הטמאה טהורים⁶; וכלים שלמעלה מאהל זה - כל שפגג הטמאה טמא, מפני שהאחילו על הטמאה ואין שם אהל לחץ בפני הטמאה. וכן אם היתה טמאה על גבי אהל זה וכלים תחתיו - כל שפגג הטמאה טמא, שהרי האחילה עליהן ואין שם אהל שיחץ בפני הטמאה. שכל פחות מרום טפח כנגיעה הוא חשוב⁷, וטמאה שתחתיו טמאה רצוצה היא, כמו שפארנו. במה דברים אמורים? כשלא היה האהל אדם או כלים; אבל אדם או כלים שנעשו אהל על הטמאה, בין שהיו הן עצמן אהל בין שהיו עמודי האהל, אפלו היו כלים שאין מקבלין טמאה כל עקר⁸ - הרי אלו מביאין את הטמאה, ואינן חוצצין בפני הטמאה. כיצד? לוח שהיה מנח על גבי ארבעה בני אדם או על גבי ארבעה כלים, אפלו כלי אבנים וכיוצא בהן מכלים שאין למינן טמאה, ואין צריך לומר אם היה מנח על ארבעה שפודין או ארבעה קנים שגבוהין טפח, והיתה טמאה וכלים תחתיו - הכלים טמאים⁹. ואם היו כלים על

גביו, אפלו שלא כנגד הטמאה - טמאים¹⁰. ואם היתה טמאה על גבי לוח וכלים תחתיו - כל כלים שתחת הלוח טמאין. אבל אם הלוח היה מנח על גבי ארבע אבנים או על גבי בהמה ותייה¹¹, והיתה טמאה תחתיו - הרי הכלים שעל גביו טהורין.

2) כלומר, צריך שיהיה טפח באורך וטפח ברוחב, ואם מצד אחד הוא פחות מטפח אף על פי שהשני הוא יותר מטפח ומשלים את החסר, אינו אוהל. (3) אוויר פנוי על גבי הטומאה. (4) לא קבור. (5) ווים דקים עקומים. מפני שהמדובר בשטח קטן נותן רבינו דוגמאות של כלים זעירים. (6) שהרי לא נגעו בה וגם לא היו באוהל המת. (7) כאילו נוגע השטח העליון בשטח התחתון ואין אוהל כלל. (8) כלי אבנים, כלי גללים וכלי אדמה. (9) שהרי הלוח האחיל על המת ועליהם. (10) כאילו היו תחת הלוח, כי הלוח מונח על אדם וכלים אינו חוצץ. (11) חיות.

ב. היתה טמאה על גביו - הרי כל הכלים שתחתיו טהורין, מפני שהאהל חוצץ בפני הטמאה. וכלי גללים וכלי אבנים וכלי אדמה הפאים במדה¹² - הרי הם פאהלים ואינם בכלים, ולפיכך חוצצים בפני הטמאה¹³.

12) גדולים ואינם מיטלטלים ממקום למקום. (13) והוא הדין לכלי עץ הבאים במידה.

ג. נסר¹⁴ שהוא נתון על פי תנור חדש¹⁵ ועודף מכל צדדיו¹⁶ בפותח טפח: היתה טמאה תחת הנסר - כלים שעל גביו טהורין, טמאה על גביו - כלים שתחתיו טהורים, מפני שתנור חדש אינו בכלים לעגן זה¹⁷. ואם היה ישן¹⁸ - הכל טמא¹⁹.

14) קרש. (15) תנורים שלהם עשויים מטיט בתבנית סיר גדול. וכל זמן שלא הוסקו באש אין עליהם תורת כלי כלל. (16) הקרש יוצא ברוחב טפח מחוץ לתנור סביב סביב. (17) לעניין חציצה ולפיכך הקרש חוצץ. (18) שהוסק כבר. (19) בין טומאה למעלה וכלים למטה ובין כלים למעלה וטומאה למטה, מפני שכל האוויר שתחת עודף הנסר מכל צדדיו נידון כאוהל אחד, והנסר אינו חוצץ מפני שהתנור מעמידו והוא כעמוד של האוהל.

ד. נסר שהוא נתון על פי שני תנורים, אפלו ישנים, ועודף²⁰ מחוצה לתנור זה²¹ ומחוצה לתנור זה, והיתה טמאה תחתיו בין שני התנורים - ביניהן בלבד טמא; אבל כלים שתחת שתי הקצוות שחוצה לתנורים - טהורים, שהרי הן כשני אהלים²² זה בצד זה. וכן נסר שהוא נתון על פי תנור, אפלו ישן, ויוצא מזה טפח ומזה טפח אבל לא מן הצדדין, וטמאה בצד זה - כלים שפצד השני טהורין²³.

20) טפח. (21) בקצוות, אבל לא מן הצדדים. (22) שאינם מחוברים. (23) מפני שהתנור מפסיק בין האוהלים.

ה. אדם שנשא כלי, כגון מרדעת וכיוצא בו,

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ח. סָאָה שֶׁהִיא מִטָּה עַל צִדָּהּ³³ פְּאִוּרִי³⁴ - אֵינָהּ²⁴
מְבִיאָה אֶת הַטְּמֵאָה תַּחַת פְּלֶה עַד שִׁיהִיהָ בְּהֶקְפָּה²⁵
אַרְבַּעַת טַפָּחִים וּמִחֲצָה בְּקֶרֶב, כְּדִי שִׁיהִיהָ גְבֵהָ²⁶
הַצַּד הָעֲלִיוֹן³⁵ טַפַּח וּמִחֲצָה, וְיִהְיֶה הַטַּפַּח עַל טַפַּח²⁷
מְמֻנָּה גְבֻהָה מֵעַל הָאָרֶץ טַפַּח³⁶. לְפִיכָךְ, אִם הָיְתָה²⁸
גְבֻהָה מֵעַל הָאָרֶץ חֲצִי טַפַּח³⁷ וְהָיָה בְּהֶקְפָּה²⁹
שְׁלֹשָׁה - מְבִיאָה אֶת הַטְּמֵאָה³⁸. וְכֵן עֲמוּד עֶגְלָה³⁹
שֶׁהוּא מְטִיל לְאִוִּיר וּמִנַּח עַל הָאָרֶץ - אֵינָהּ מְבִיאָה³¹
טְמֵאָה תַּחַת דָּפְנוּ עַד שִׁיהִיהָ בּוֹ הֶקֶף עֶשְׂרִים³²
וְאַרְבַּעַת טַפָּחִים; וְאִם אֵין בְּהֶקְפּוֹ עֶשְׂרִים וְאַרְבַּעַת³³
טַפָּחִים - טְמֵאָה בּוֹקֵעַת וְעוֹלָה, בּוֹקֵעַת וְיוֹרֶדֶת. זֶה³⁴
שֶׁהֶצְרִיכוּ עֶשְׂרִים וְאַרְבַּעַת טַפָּחִים - עַל הָעֶקְרִין³⁵
שֶׁסּוֹמְכִים עָלֶיהֶן חֲכָמִים בְּחֻשְׁבוֹן כָּל הַמְשַׁפְּטִים:³⁶
שְׁכַל שֵׁשׁ בְּהֶקְפּוֹ שְׁלֹשָׁה - יֵשׁ בּוֹ רַחֵב טַפַּח, וְכָל³⁷
טַפַּח עַל טַפַּח בְּרִבּוּעַ - יֵשׁ בְּאֶלְכֶסוֹנוֹ טַפַּח וּשְׁנֵי³⁸
חֲמִשִּׁין. לְפִיכָךְ, אִם הָיָה בְּהֶקֶף הָעֲמוּד עֶשְׂרִים³⁹
וְאַרְבַּעַת טַפָּחִים - נִמְצָא תַּחַת כָּל דָּפְנוּ טַפַּח עַל רוּם⁴⁰
טַפַּח מְרַבֵּעַ וְיֵתֵר מֵעֵט, שֶׁחֲשׁוֹנוֹת אֵלּוּ בְּקֶרֶב הֵן.⁴¹

הסאה היא כלי מידה עגול והניחה על צידה העגול ולא על שוליה. (34) במקום גלוי. (35) הנקודה הגבוהה ביותר מעל פני הקרקע. (36) אם תחתוך את הסאה במקום המרוחק טפח מן הקרקע אפשר יהיה לרבע בשטח החתך טפח על טפח. והחשבון הוא כזה: כשיש בהיקפו ארבעה טפחים וחצי שהם שמונה עשרה אצבעות יהיה רחבו של העיגול (הקוטר) טפח ומחצה היינו שש אצבעות, ואם תחתוך את הסאה באמצע גבהה תקבל שטח עגול שרחבו שש אצבעות וגבהו מעל הארץ 3 אצבעות, וכדי להגיע לרום טפח יש להגביה את נקודת החתך עוד אצבע ומתוך כך יצמץ הרוחב אצבע מכאן ואצבע מכאן וישיאר רוחב בן ארבע אצבעות (טפח), ויצא לך מרובע של טפח על טפח ברום טפח (על-פי הכסף משנה). (37) תלוייה באוויר ומרוחקת חצי טפח מהקרקע. (38) במקרה זה השטח הרחב ביותר, שהוא טפח על טפח, גבוה חצי טפח מדופנה התחתון של הסאה וממנו לארץ עוד חצי טפח, יוצא לך טפח על טפח ברום טפח. [בשני הדינים האלה המדובר בסאה, שהיקפה שווה בכל אורכה ואינה מתעגלת לא בכיוון שוליה ולא בכיוון פיתהה]. (39) משנה שם פרק י"ב ז. - ההבדל בין עמוד לסאה הוא, שהסאה חלולה וכשיש בה השיעור שנאמר למעלה הרי היא כאוהל ומביאה את הטומאה, והעמוד הוא גוש אטום והטומאה שתחתיו היא טומאה רצוצה (ראה למעלה הלכה א), אולם, כשהעמוד העגול מונח על הארץ לארכו יש מקום פנוי תחת עיגולו ואם יש במקום זה טפח על טפח ברום טפח דינו כאוהל ומביא את הטומאה אפילו למקומות שאינם גבוהים מן הקרקע טפח (ראה למעלה הלכה ז). חשבו חכמים ומצאו, שאם היקפו של העמוד הוא עשרים וארבעה טפחים ולמעלה אפשר לרבע במקום פנוי זה טפח על טפח ברום טפח, מה שאין כן בהיקף פחות מזה. כיצד? נקוט בידך שני כללים: א. הכלל שלמעלה, שהיקפו של עיגול הוא פי

1 וְהָאֵהִיל צַד הַפְּלִי הָאֶחָד עַל הַטְּמֵאָה, אִם הָיָה
2 בְּהֶקְפּוֹ²⁴ טַפַּח, אָף עַל פִּי שְׁאִין בְּרַחְבּוֹ אֲלָא רַחֵב
3 אֲצַבְעַ וּשְׁלִישׁ²⁵ - הָרִי זֶה מְטַמֵּא אֶת הַנּוֹשֵׂא²⁶ וּמְבִיא
4 לוֹ טְמֵאָה מִדְּבָרֵיהֶם, שֶׁגִּזְרוּ עַל שֵׁשׁ בְּהֶקְפּוֹ טַפַּח
5 מְשׁוּם שֵׁשׁ בְּרַחְבּוֹ טַפַּח²⁷; אָבֵל אֵינּוּ מְבִיא אֶת
6 הַטְּמֵאָה לְכָלִים שֶׁתַּחְתּוֹ וְלִשְׂאֵר אֲדָם שִׁיֵּאֵהִיל
7 עָלֶיהֶן וְעַל הַטְּמֵאָה עַד שִׁיהִיהָ בּוֹ רַחֵב טַפַּח.

(24) של הכלי. (25) בהתאם לכלל החשבון המקובל בידיהם: "כל שיש ברחבו טפח, יש בהיקפו שלושה טפחים" (אין כלל זה מדויק והוא מוסר רק את המספרים השלמים ולא את שבריהם) והטפח ארבע אצבעות. (26) טומאת אוהל שבעה ימים וטעון הזאת מי פרה ביום השלישי וביום השביעי. (27) שהשומע שטימאווה טומאת ערב בלבד יחשוב שטימאווה טומאת אוהל ויטעו ויאמרו שאוהל מטמא טומאת ערב בלבד, ולפיכך טימאווה טומאת שבעה. אבל אדם וכלים שלא נגעו במרדע זה ולא נשאוהו אלא האהילו טהורים לגמרי, ואין לחוש שמא מת אינו מטמא באוהל כלל.

8 ו. אַרְוֹנוֹת שֶׁל עֵץ שֶׁמְנִיחִין בָּהֶן אֶת הַמֵּת - אֵינָן
9 כְּבָבֶר²⁸, [אָבֵל] (אֲלָא) אִם יֵשׁ בֵּין כְּסוּי הָאָרוֹן וְהַמֵּת
10 גְבֵה טַפַּח - חוּצָין, וְהָעֲמוּד עַל גְּבִי הָאָרוֹן טָהוֹר מִן
11 הַתּוֹרָה. וְאֵף עַל פִּי שֶׁרֵב אַרְוֹנוֹת יֵשׁ בָּהֶן חֲלָל טַפַּח,
12 הוֹאִיל וְיֵשׁ שְׁאִין שֵׁם חֲלָל טַפַּח - גִּזְרוּ עַל כָּל
13 הָאַרְוֹנוֹת שֶׁאֵינָן חוּצָין, וְשִׁיהִיהָ הַמֵּת לָהֶן עַל גְּבִי
14 הָאָרוֹן כְּנוֹגֵעַ בְּמֵת אוֹ בְּכָבֶר²⁹.

(28) בנוי, שטמא מכל צדדיו, ודינם ככל דבר המאהיל על הטומאה. (29) מקור דין זה בברכות יט. "אמר ר' אלעזר בר' צדוק מדלגין היינו על גבי ארונות של מתים לקראת מלכי ישראל". והוא היה כהן ואסור לו להיטמא למתים. וביארו שם שמפני כבוד המלכות מותר בטומאות דרבנן, ומזה למד רבינו, שארונות של עץ אינם כקבר המטמא מן התורה.

15 ז. קוֹרֶה שֶׁהִיא נְתוּנָה מִפְתָּל לְכַתֵּל וְהַטְּמֵאָה תַּחְתֶּיהָ:
16 אִם יֵשׁ בָּהּ פּוֹתֵחַ טַפַּח³⁰ - מְבִיאָה אֶת הַטְּמֵאָה תַּחַת
17 פְּלֶה, וְכָל הַפְּלִים אוֹ אֲדָם שֶׁתַּחְתֶּיהָ טְמֵאִים. אָף עַל
18 פִּי שְׁאִין פְּלֶה שׁוֹה וּקְצָתָהּ פְּחוּתָהּ מִטַּפַּח³¹, מִפְּנֵי
19 שֶׁקְצָתָהּ מְקַצֵּת אֶהֱל הוּא. וְאִם אֵין בָּהּ פּוֹתֵחַ טַפַּח
20 - טְמֵאָה בּוֹקֵעַת וְעוֹלָה, בּוֹקֵעַת וְיוֹרֶדֶת, כְּמוֹ
21 שֶׁבִּאֲרָנוּ. כְּמָה יִהְיֶה בְּהֶקְפָּה³² וְיִהְיֶה בָּהּ פּוֹתֵחַ
22 טַפַּח? בְּזִמְן שֶׁהִיא עֲגֻלָּה - שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים, וּבְזִמְן
23 שֶׁהִיא מְרַבֵּעַת - אַרְבַּעַת טַפָּחִים.

(30) הקורה רחבה טפח. (31) וגם הכלים הנמצאים במקום שאין בו טפח טמאים. זה למד מלשון המשנה; מביא את הטומאה "תחת כולה". ואפילו אם הטומאה מונחת תחת הקורה במקום שאין בו טפח, מפני שזה כשיפועי אהלים. (32) אורך חוט החוגר את כל עובי הקורה.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

כחכמים במשנה שם פ"ח, ב, ולפי פירוש רבינו (ראה תפארת ישראל שם, יכין לג ולד). (12) במס' נדה סח, ב אמרו: "סככות ופרעות וכו' רבנן הוא דגזרו (חכמים הם שגזרו)", ולכאורה זה בניגוד למשנתנו שהסככות והפרעות מביאים וחוצצים, ומשמע שמן התורה הם כאוהל ממש, שהרי חכמים לא יטהרו דבר שהוא טמא מן התורה, ולפיכך מפרש רבינו, שאם יכולים לקבל מעזיבה בינונית דינם מן התורה כאוהל ומביאים וחוצצים, ובגמרא נדה שם המדובר כשאינם יכולים לקבל מעזיבה כזו, ומן התורה אינם אוהל, וגזרו רבנן להחמיר שיביאו את הטומאה, אבל לא הקילו לענין חציצה (כסף-משנה).

- ג. אלו¹³ מביאין וחוצצין: כלי עץ הבא במדה¹⁴.
וכן כלי אבנים כלי גללים כלי אדמה הבאין במדה.
ופשוטי כלי עור ויריעה וסדין ומפץ¹⁵ ומחצלת¹⁶
שהן עשוין אהלים¹⁷. ובהמות או חיות, בין טמאות
בין טהורות. והוא שיהיה ראש זו בין רגלי זו והיו
כלן דבוקות. והעוף ששכן¹⁸. והחוטט בשבלים
מקום לקטן להצילו מן השמש. ואכלין שאינן
מקשרין, כדי שלא יטמאו¹⁹. ירקות המתקמין
בימות החמה והגשמים - הרי הן כאילנות ומביאין
וחוצצין. ואלו הן: הארוס²⁰ והקיסוס²¹ וירקות
חמור²² ודלעת וינתי. וכן הסככות והפרעות²³
והיזין והגזורות²⁴ והשוככות והשקיפין²⁵
והסלעים²⁶ והנחירים²⁷ והשננין²⁸. כל אלו מביאין
וחוצצין.

(13) שם משנה א. (14) גדולים וכבדים. ראה למעלה פי"ב
ה"ב וביארנו שם. (15) שטיח עשוי מגמי. (16) עשויה
מקנים או קש. (17) שעשאוה אוהל ממש נטוי (תנאי זה
נמשך אל כל האמור בבבא זו, החל מפשוטי כלי עור).
ואע"פ שהם מקבלים טומאה, וכל דבר המקבל טומאה אינו
חוצץ, מכיוון שעשאוה אוהל ממש נטוי, בטלו מתורת כלי
(רבינו בפירושו למשנתנו). (18) וקשור לעץ או לכותל
(רבינו במשנה שם). (19) אבל אוכלין המוכשרים לקבל
טומאה אינם חוצצים (לקמן ה"ד). (20) איריס. (21) מין
עשב המתפשט לגבהו ולרחבו, ומשתמשים בו להאחיל.
(22) מין קישואים, בערבית "אלתקם" (רבינו במשנה שם).
(23) נתבאר דינם למעלה (הלכה ב). (24) אבן או עץ
הבולט מכותל הבית, ובסופו תוספת. כשהתוספת כלפי
מעלה נקרא זיז, ואם היא כלפי מטה - נקראת גזורה (רבינו
בפירושו למשנה כאן. ראה משנה שם פי"ד, א). (25) רבינו
במשנה שם מפרש: "תוספת ההרים" כנראה בליטות
באמצע גבהם. (26) אבן יוצאת מן הכותל (שם), [ויש
מפרשים: נקיקי הסלעים]. ואין זה דומה לזיז וגזורה שנעשו
בידי אדם ככוונה. (27) רבינו במשנה גורס "והגהרים",
מלשון "ויגהר ארצה" (מלכים-א יח, מב). ופירושו: תוספת
הכותל המשתפעת כלפי הקרקע. (28) שיני הסלע בראש
ההר (רבינו שם).

- ד. ואלו²⁹ מביאין ולא חוצצין: האדם³⁰. וכלי עץ
שאינן באין במדה. מפני שהן ככל הכלים

שלושה ברחבו (בקוטרו); ב. כל טפח שבצלע המרובע
שווה הצלעות נותן טפח ושני חומשי טפח באלכסונו של
המרובע. ויוצא מזה, שאם ההיקף הוא 24 טפחים רוחב
העיגול הוא שמונה טפחים. וכאשר תצייר מרובע של 8 על
8 על פני העיגול הזה מבחוץ יהיה אלכסונו של מרובע זה
8 טפחים ועוד 16 חומשים, השמונה מכסים את רוחב
העיגול ושש עשרה החומשים עודפים על הרוחב 8 מכאן
ו-8 מכאן. ועכשיו תצייר מרובע קטן שהעודף יהיה
אלכסונו. מרובע קטן זה יהיה בו קצת יותר מטפח על טפח,
שהרי הטפח נותן אלכסון של שבעה חומשי טפח וכאן יש
לך 8 חומשים ונשאר עודף קטן של חומש אחד באלכסון,
שהוא כשני שלישי חומש במרובע. וזהו שסיים רבינו הלכה
זו בכתבו: "ויתר מעט, שחשבונות אלו בקירוב הם". אגב,
גם שני הכללים עצמם אינם בתכלית הדיוק. יש בהיקף יותר
מפי שלושה ברוחב (3,1415), והאלכסון גדול קימעה משבע
חמישיות, ולא הטילו חכמים על האדם לחשב חשבונות
הנדסיים מדויקים כל כך.

פרק שלשה עשר

(1) יבאר אוהל שאינו עשוי בידי אדם ואוהל רעוע, המביאים
טומאה וחוצצים, ומביאים ולא חוצצים, ושאנים חוצצים
ולא מביאים.

- א. כל טפח על טפח ברום טפח קרוי אהל, כמו
שבארנו², וחוצץ בפני הטמאה ומביא את הטמאה.
בין שעשאוהו להאחיל בין שנעשה מאליו, אפלו
היה שלא בידי אדם - הרי זה מביא וחוצץ. כיצד?
אחד חור שתרוהו מים³ או שרצים או שאכלתו
מלחת⁴, או שצבר אבנים או קורות ונעשה בהן חלל
טפח - הרי זה אהל ומביא וחוצץ.

(2) למעלה פי"ב ה"א. ראה שם. (3) אהלות פ"ג מ"ז.
(4) מלשון הכתוב (ירמיה יז, ו): "ארץ מלחה", והיא
מתבקעת מאליה.

- ב. במה דברים אמורים? בשהיה האהל חזק ובריא;
אבל אהל רעוע⁵ אינו מביא את הטמאה ואינו חוצץ
בפני הטמאה מן התורה, אבל מדברי סופרים מביא
את הטמאה ואינו חוצץ. כיצד? שריגי האילנות⁶
הסוככים על הארץ, והן הנקראים סככות, ואבנים
היוצאות⁷ מן הגדר⁸ הסוככות על הארץ, והן
הנקראין פרעות⁹: אם יכולין לקבל מעזיבה¹⁰
בינונית¹¹ והן עומדים - הרי אלו מביאין וחוצצין
מן התורה; ואם אינן ראויין לקבל מעזיבה בינונית,
אלא הן נופלים - הרי אלו מביאין מדבריהם¹² ואינן
חוצצין. וכן כל פיוצא בהן.

(5) שבקלות אפשר להזיזו ממקומו או להפילו. (6) ענפי
העצים. (7) בולטות לחוץ. (8) של אבנים. (9) מלשון
הכתוב (במדבר ו, ה): גדל פרע שער ראשו. (10) שכבת
טיט, שנותנים על קרשי התקרה. (11) שהם חזקים ויעמדו
בפני לחץ משא שכזה, מבלי להשבר או להתכופף ולהפילו.

25 שְׁנֵי בָתִּים וְהַטְמָאָה בְּבֵית אֶחָד, וְהָיָה אֶחָד מֵאֵלּוּ
26 מִתּוֹחַ בְּחִלּוֹן זֶה וּסְתָמוֹ, אָף עַל פִּי שֵׁשׁ בִּינֵיהֶן
27 אֲוִיר⁵⁷ - הָרִי אֵלּוּ חוֹצְצִין וְלֹא תִּכְנַס טְמָאָה לְבֵית
28 שְׁנֵי. וְהוּא שְׂלֵא יִהְיֶה שֵׁם בְּסָרִיגוֹת אֵלּוּ אוֹ בְּעֵינֵי
29 הַמְשַׁפְּלוֹת אוֹ בֵּין חָבֵל לְחָבֵל פּוֹתֵחַ טֶפֶח; שָׁאֵם הָיָה
30 שֵׁם פּוֹתֵחַ טֶפֶח - תִּכְנַס בּוֹ הַטְמָאָה, כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר⁵⁸.

(51 שם משנה ד. 52) כגון שהיו מונחים על ארובה של הבית שטומאה בתוכו וכלים טהורים על גביהם או שסותמים חלון שבין בית לבית. (53) מחצלת (רבינו בפירושו שם. ראה ר"ש, ברטנורא ותפארת ישראל, שפירשו: חוטי שתי). (54) חבלים סרוגים שמניחים אותם על המיטה כדי לקבל את הכרים והכסתות, ואויר מפסיק בין חבל לחבל. (55) סלים קלועים שמוציאים בהם את הזבל. (56) שבכות. (57) הסריגה אינה צפופה. ואויר מפסיק בין חבל לחבל וכדומה. (58) בפרק הבא.

פֶּרֶק אֶרְבָּעָה עָשָׂר

(1) יבאר שאין טומאה נכנסת לאוהל ולא יוצאת ממנו בפחות מטפח על טפח, חלון הנעשה לאורה וחלון הנעשה שלא בידי אדם, מאור שהתחיל לסותמו ולא הספיק לגומר, חלון העשוי לאורה או לתשמיש והיה בו שבכה, וחלון שבין שני בתים, חור שבדלת או העושה חור בכותל להניח בו מסמר.

31 א. אֵין טְמָאָה נִכְנָסֶת? לֹאֵהֶל וְלֹא יוֹצֵאָה מִמֶּנּוּ
32 בְּפָחוֹת מִטֶּפֶחַ עַל טֶפֶח. כִּיצַד? חֲלוֹן שֶׁבֵּין בֵּית
33 לְבֵית אוֹ שֶׁבֵּין בֵּית לְעֵלְיָה: אִם יֵשׁ בּוֹ טֶפֶחַ עַל טֶפֶחַ
34 מִרְבָּע³ וְהָיָה טְמָאָה בְּאֶחָד מֵהֶן - הַבֵּית הַשְּׁנִי
35 טָמֵא; אֵין בְּחִלּוֹן פּוֹתֵחַ טֶפֶח - אֵין הַטְמָאָה יוֹצֵאָה
36 מִמֶּנּוּ וְלֹא נִכְנָסֶת לֹאֵהֶל הַשְּׁנִי. בְּמָה דְּבָרִים
37 אֲמֹרִים? בְּחִלּוֹן שֶׁעָשָׂה אוֹתוֹ הָאָדָם לְתִשְׁמִישׁ⁴;
38 אֲבָל חֲלוֹן שֶׁעָשָׂה אוֹתוֹ הָאָדָם לְאוֹרָה כְּדִי שִׁכְנֹס
39 מִמֶּנּוּ⁵ הָאוֹר - שְׁעוּרֹו כְּפֻנְדִּיּוֹן⁶, וְהַטְמָאָה יוֹצֵאָה
40 מִמֶּנּוּ. כִּיצַד? הָיָה טְמָאָה בְּבֵית, וּבֵא אָדָם וְנִסְמַךְ
41 לְחִלּוֹן זֶה שֶׁל מְאוֹר אוֹ שֶׁהֵנִיחַ בּוֹ כְּלִי אוֹ שֶׁהֶאֱחִיל
42 עָלָיו אֵהֶל בְּצַד הַפֶּתֶל - נִטְמָא כָּל שֶׁבְּאֵהֶל,
43 שֶׁהַטְמָאָה יוֹצֵאָה לוֹ. וְחֲלוֹן הָעָשׂוּי לְאוֹרָה הוּא
44 שְׂאִין עָלָיו תְּקֵרָה, אֲלֵא גְלוּי הוּא לְשִׁמְשׁ⁷.

(2) אהל פ"ג מ"א. (3) טפח באורך וטפח ברוחב, אבל טפחים באורך וחצי טפח, ואפילו יותר קצת ברוחב, אינו מכניס ומוציא את הטומאה (ראה למעלה פ"ב ה"א). (4) להניח שם חפצים וכדומה. (5) דרכו. (6) מטבע עתיקה, משנים עשר דינר. וטעמו של דבר, מפני שחור כזה מכניס אור מספיק להאיר קצת את הבית. במשנה שם כתוב: "כמלוא מקדח", ובכורות לו, א - פירשו שזהו כפונדיון האיטלקי. (7) כך מפרש רבינו מה שנאמר במשנה: "חלון שהיה לאויר".

45 ב. חֲלוֹן⁸ הַנְּעָשָׂה שְׂלֵא בִּידֵי אָדָם, כְּגוֹן שֶׁתְּרֹוּהוּ
46 מִים אוֹ שְׂרָצִים אוֹ שֶׁאֲכַלְתּוּ מִלַּחַת⁹, אוֹ שֶׁהָיָה חֲלוֹן

1 וּמִתְטָמֵאִין. וּפְשׁוּטִי כְּלִי עוֹר וִירִיעָה וְסָדִין וּמִפְּץ
2 וּמִחֲצֵלֶת שְׂאִין עֲשׂוּיִין אֵהֶלִים, אֲלֵא מִתּוֹחִין
3 בְּלִבְד³¹, וְאֵין לָהֶן שְׁפּוּעַ וְאֵין שֵׁם בְּתָלִים. וּבִהְמָה
4 וְחִיָּה שְׁמֵתוֹ³², וְאֲכָלִין טְמֵאִין אוֹ מִכְשָׁרִין. שְׂדָבָר
5 טְמֵא³³ אֵינוֹ חוֹצֵץ. וְרַחֲמִים שֶׁל יָד³⁴, שֶׁהָרִי הִיא בְּכָלֵל
6 כְּלִי אֲבָנִים³⁵. כָּל אֵלּוּ מְבִיאִין וְאֵינָן חוֹצְצִין.

(29 שם פ"ח מ"ג. (30) שם פ"ו ה"א. (31) פרושים מלמעלה כגג בלי כתלים. (32) ונבילה מטמאה. והוא הדין כשנשחטו, שהרי הוכשרו בשחיטה (רבינו בפ"ב מהלכות אבות הטומאות ה"ז, וראה באות הבא). (33) וכן המוכשר לקבל טומאה, שהרי הוא מתטמא עכשיו (רבינו במשנה שם). (34) שאינם כבדים כל-כך. (35) שאינם באים במידה.

7 ה. וְאֵלּוּ³⁶ לֹא מְבִיאִין וְלֹא חוֹצְצִין: הַזְּרָעִים³⁷
8 וְהַיִּרְקוֹת³⁸ הַמְּחַבְּרִין לְקֶרְקַע³⁹, חוּץ מִן הָאֶרְבֶּעַ
9 יִרְקוֹת שְׁמָנִינוּ. וְכַפֶּת הַבֶּרֶד⁴⁰ וְהַשִּׁלַּג וְהַכַּפּוֹרִי⁴¹
10 וְהַגְּלִיד⁴² וְהַמֶּלַח. וְהַדּוֹלֵג⁴³ מִמְּקוֹם לְמְקוֹם,
11 וְהַקּוֹפֵץ⁴⁴ מִמְּקוֹם לְמְקוֹם. וְהַעוֹף הַפּוֹרֵחַ, וְטָלִית
12 הַמְּנַפֶּנֶת⁴⁵, וְסָפִינָה שֶׁהִיא שְׂטָה עַל פְּנֵי הַמַּיִם. כָּל
13 אֵלּוּ לֹא מְבִיאִין וְלֹא חוֹצְצִין. שָׂאֵף עַל פִּי שֶׁהֶאֱחִילוּ
14 - אֵינוֹ אֵהֶל הַמִּתְקַנֵּם⁴⁶.

(36) שם משנה ה. (37) צמחים שבתוכם גרעינים הנאכלים. (38) שהם עצמם נאכלים. (39) מפני שאין להם קיום אינם כאוהל, ואם הם תלושים דינם ככל האוכלין. (40) בגורל טפח. (41) טיפות הטל שקפאו. (42) קרח. (43) רגל אחת מצד זה של הטומאה, והשנייה בצד שני. (44) בשתי רגליו ביחד. (45) הרוח מגביהה אותה והיא מאהילה על הטומאה, אבל אינה מחוברת לשום מקום. (46) אינו מתקיים כלל והוא גרוע מאוהל רעוע, שמביא את הטומאה מדבריהם (למעלה הלכה ב).

15 ו. קֶשֶׁר⁴⁷ אֵת הַסָּפִינָה בְּדָבָר שֶׁהוּא יָכוֹל לְהַעֲמִידָה⁴⁸,
16 כְּבֶשׂ כְּנָף הַטָּלִית בְּאֶבְזָן⁴⁹ - הָרִי זֶה מְבִיאָה אֵת
17 הַטְמָאָה.

(47) שם. (48) בשבת קא, ב "והוא (בתנאי) שקשרה בשלשלת ברזל". מובן שברזל לאו דוקא, וגם חבל חזק המעמיד את הספינה דינו כברזל. (49) הניח על כנפה אבן כבידה, והרוח אינה מזיזה את הכנף, והטלית מתנופפת ומאהילה.

18 ז. וְסָרֹו⁵⁰ שֶׁהוּא צָף עַל פְּנֵי הַמַּיִם וְטְמָאָה תַּחַת צְדוֹ
19 הָאֶחָד - הָרִי הַגָּבִלִים שֶׁתַּחַת צְדוֹ הַשְּׁנֵי טְהוּרִים;
20 שֶׁהָרִי כָּבֵר בְּאֶרְנוֹ, שֶׁהַסָּפִינָה הַשְּׂטָה אֵינָה מְבִיאָה
21 הַטְמָאָה.

(50) תוספתא אהל פ"ט ה"ו.

22 ח. אֵלּוּ⁵¹ חוֹצְצִין⁵² וְלֹא מְבִיאִין: מִסֶּכֶת⁵³ פְּרוּסָה,
23 וְחִבְלִי מִטָּה⁵⁴, וְהַמְשַׁפְּלוֹת⁵⁵, וְהַסְּרִיגוֹת⁵⁶
24 שֶׁבְּחִלּוֹנוֹת. כִּיצַד הֵן חוֹצְצִין? שָׁאֵם הָיָה חֲלוֹן בֵּין

פְּתוּחַ מְלֻמָּעָה או מְלֻמָּטָה³⁰, או שְׁהִיָּה אֶת הַדִּלְתָּ
וְלֹא גָמַר לְהִדְקָה וְנִשְׁאַר אֲוִיר בֵּין שְׁתֵּי הַדִּלְתוֹת, או
שֶׁסָּגַר הַדִּלְתָּ וּפְתַחוּ הָרוּחַ, בְּכָל אֶלוּ: אִם הָיָה
הַפּוֹתֵחַ כְּאֶגְרוֹף³¹ - הַטְּמָאָה יוֹצֵאָה מִמֶּנּוּ וְנִכְנָסֶת לָהּ
בְּמָקוֹם פְּתוּחַ זֶה; וְאִם הָיָה פְּחוֹת מִכְּאֶגְרוֹף - הָרִי
הוּא כְּסֻתּוֹם³².

(27 שם מ"ג. 28) שנעשה שלא בכוונה להשתמש בו,
אלא הנגר היה צריך לו בשעת עבודתו ושכח לסותמו.
(29 הנגר. 30) הדלת קצרה מפתח השער, ונשאר מקום
פנוי למעלה או למטה. (31) כדין חלון שנעשה שלא בידי
אדם, בהלכה ב. (32) כרבי עקיבא, שם.

ז. הַעוֹשֶׂה³³ חוֹר בְּכֹתֵל כְּדִי לְהַנִּיחַ בּוֹ קֶנֶה או מִסְמָר
גָּדוֹל³⁴, או לְרִאשׁוֹת מִמֶּנּוּ הַעוֹבְרִים וְהַשָּׁבִים, או לְדַבֵּר
עִם חֲבֵרוֹ - הָרִי זֶה כְּחֹלּוֹן הָעוֹשִׂיָה לְתַשְׁמִישׁ
וְשַׁעוּרָה בְּפּוֹתֵחַ טֶפַח³⁵.

(33 שם מ"ד. 34) לפתוח בו את הדלת. (35) כבית-הלל
שם. [בשני הדינים האחרונים, לראות ממנו ולדבר עם
חבירו, מודים בית-שמאי לבית-הלל. ראה ראב"ד וכסף-
משנה].

יום שלישי י"ג אייר ה'תשע"ז

פֶּרֶק חֲמִשָּׁה עָשָׂר

(1) יבאר דין חלון תשמיש שסתמה כולה או עד שנשאר בה
פחות מטפח, אם סתמו באוכלין שאינם מוכשרים או
סרוחים או תבואה שגדלה וסתמה, חבית שהיא מליאה
גרונגרות סרוחות שאינן מוכשרות ומונחות בחלון, כל
הדברים הראויים למעט בהם החלון ודבר טמא אם חוצץ.

א. חֹלּוֹן תַּשְׁמִישׁ שֶׁסְּתָמָה כְּלָה או סְתָמָה עַד
שֶׁנִּשְׁאַר בָּהּ פְּחוֹת מִטֶּפַח, אִם בְּדָבָר הַחוּצָין בְּפָנָיו
הַטְּמָאָה סֵתֵם - הָרִי זֶה חוּצָין. וְהוּא שְׁהִיָּה דָבָר
שֶׁאֵין דַּעְתּוֹ לְפָנָיו. לְפִיכָךְ, אִם סֵתֵם הַחֹלּוֹן או
מַעֲטוֹ בְּאֶבְלִין שֶׁאֵין מְכֻשְׂרִין² - אֵינָן חוּצָיִן; שֶׁאִם
עַל פִּי שֶׁאֵין מְקַבְּלִין טְמָאָה וְהָרִי הֵן טְהוֹרִין³, דַּעְתּוֹ
לְפָנָיו⁴. הָיוּ סְרוּחִין - הָרִי אֵלּוּ חוּצָיִן. וְכֵן תִּכְּן
סְרוּחַ - חוּצָין, וְשֶׁאֵינוּ סְרוּחַ - אֵינּוּ חוּצָיִן, מִפְּנֵי
שֶׁדַּעְתּוֹ לְפָנָיו⁵. תְּבוּאָה שֶׁגָּדְלָה וְסְתָמָה אֶת הַחֹלּוֹן
או מַעֲטָתָהּ - אֵינָה חוּצָצָה, לְפִי שֶׁדַּעְתּוֹ לְפָנָיו
שֶׁמָּא תִפְסִיד הַכֹּתֶל⁶. הָיָה עֶקְרָה רְחוּק מִן הַכֹּתֶל
וְנָטָה רֹאשָׁהּ וְסֵתֵם - הָרִי זֶה חוּצָצָה. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא
בָּזֶה.

(2) אף על פי שאינם מוכשרים. (3) ואמרנו למעלה (פרק
י"ד הלכה ג), שאוכלים טהורים חוצצים. (4) ושם המדובר
כשהניחם בכוונה על מנת להשאירם זמן מסויים. [ואולי יש
לחלק בין אוהל למחיצה, אוהל חוצץ אפילו דעתו לפנות,
ומחיצה רק כשאין דעתו לפנות]. (5) מיד. (6) שרשי
התבואה חותרים תחת הכותל.

1 פְּקוּק¹⁰ וְנִשְׁלַּל הַפֶּקֶק, או שְׁהִיָּה בּוֹ זְכוּכִית וְנִשְׁבְּרָה
2 - שְׁעוּרוֹ מְלֵא אֶגְרוֹף¹¹, וְהוּא פְּרָאשׁ גָּדוֹל שֶׁל אָדָם.
3 וְהוּא שְׁלֵא חֶשֶׁב עָלָיו לְתַשְׁמִישׁ; אָבֵל אִם חֶשֶׁב
4 עָלָיו לְתַשְׁמִישׁ - שְׁעוּרוֹ בְּפּוֹתֵחַ טֶפַח. חֶשֶׁב עָלָיו
5 לְמֵאוֹר - שְׁעוּרוֹ בְּפּוֹנֵדִיּוֹן. שְׁהִמְחִשְׁבָה כָּאֵן
6 כְּמַעֲשָׂה¹².

(8) אהלות, שם. (9) ראה פ"ג ה"א. (10) סתום בפקק.
(11) במסכת כלים פ"ז מ"ב, שנינו: "זהו אגרופו של בן
בטיח", אדם ידוע בזמנם גדול כענק, ואגרופו כראש גדול
של אדם בינוני. (12) כאילו עשה בתחילה את החלון לשם
כך.

7 ג. מְאוּר¹³ שֶׁהִתְחִיל לְסַתְּמוֹ¹⁴ וְלֹא הִסְפִּיק לְגַמְרוֹ,
8 מִפְּנֵי שְׁלֵא הָיָה לוֹ טִיט או שֶׁקָּרָא חֲבֵרוֹ או
9 שֶׁחֲשָׁבָה לִילִי שֶׁבֵּת, וְנִשְׁאַר מִמֶּנּוּ מַעֲט¹⁵: אִם נִשְׁאַר
10 מִמֶּנּוּ רוּם אֶצְבָּעִים עַל רֹחַב הַגּוֹדֵל - מְבִיא אֶת
11 הַטְּמָאָה; פְּחוֹת מִכָּאֵן - הָרִי הוּא כְּסֻתּוֹם¹⁶.

(13) חלון העשוי לאורה. (14) אהלות, שם: "שירי מאור".
(15) ובדעתו לגמור את הסתימה. (16) ואם רוצה להשאירו
כמו שהוא, מחשבתו קובעת כמו בה"ב. כל השיעורים הללו
הלכות מקובלות הן.

12 ד. חֹלּוֹן גָּדוֹל¹⁷ הָעוֹשִׂי לְאוּרָה וְהָיָה בָּהּ שֶׁבְּכָה
13 וְכִיּוּצָא בָּהּ: אִם יֵשׁ שָׁם בְּמָקוֹם אֶחָד מִמֶּנָּה
14 כְּפּוֹנֵדִיּוֹן - מְבִיא אֶת הַטְּמָאָה וּמוֹצִיא אֶת הַטְּמָאָה;
15 הָיוּ נִקְבֵי הַשֶּׁבְכָה דְּקִים וְאֵין בְּאֶחָד מֵהֶן כְּפּוֹנֵדִיּוֹן -
16 הָרִי זֶה כְּסֻתּוֹם¹⁸. וְכֵן חֹלּוֹן הָעוֹשִׂיָה לְתַשְׁמִישׁ¹⁹
17 וְבָהּ סְבֻכּוֹת²⁰ וְרַפְּפוֹת²¹: אִם יֵשׁ בְּמָקוֹם אֶחָד טֶפַח
18 עַל טֶפַח מְרַבֵּעַ - מְבִיא וּמוֹצִיא, וְאִם לֹא - הָרִי
19 הִיא כְּסֻתּוֹם²².

(17) שם. (18) כבית-הלל שם, שאין הנקבים מצטרפים.
(19) ושיעורו להביא ולהוציא את הטומאה - טפח.
(20) צ"ל: סבכות. (21) מסגרת ובה נסרים דקים מונחים זה
על זה בשיפוע ומרוחקים קצת זה מזה, כדי להכניס אויר
לחור (תפארת ישראל').

20 ה. חֹלּוֹן שֶׁהָיָה גְלוּיָה²² לְאוּרָה - שְׁעוּרָה כְּפּוֹנֵדִיּוֹן,
21 מִפְּנֵי שֶׁאֵינָה עוֹשִׂיָה אֶלָּא לְאוּרָה, כְּמוֹ שֶׁאֶמְרִנוּ²³.
22 בְּנֵה בֵּית חוּצָה לָהּ וְנַעֲשִׂית חֹלּוֹן זֶה תַּחַת תִּקְרָה²⁴
23 וְהָרִי הִיא בֵּין שְׁנֵי בָתִּים - שְׁעוּרָה בְּפּוֹתֵחַ טֶפַח. וְתַּחַת
24 אֶת הַתִּקְרָה בְּאֶמְצַע הַחֹלּוֹן - הַתַּחְתּוֹן²⁵ שֶׁתַּחַת
25 הַתִּקְרָה שְׁעוּרוֹ בְּפּוֹתֵחַ טֶפַח, וְהַעֲלִיּוֹן שֶׁלְּמַעְלָה מִן
26 הַתִּקְרָה שְׁעוּרוֹ כְּפּוֹנֵדִיּוֹן, מִפְּנֵי שֶׁהוּא גְלוּיָה לְאוּרָה²⁶.

(22) שם מ"ב. (23) למעלה ה"א. כפל בבא זו, כעין הקדמה
לבבא שלאחריה. (24) כגון שהתקרה למעלה מן החלון
וסומכת עליו. (25) החלק התחתון של החלון. (26) כמו
שהיה לפני שבנה את התקרה.

27 ו. הַחוֹר²⁷ שֶׁבְּדִלְתָּה²⁸, או שְׁשִׁיר בָּהּ הַחֲרָשׁ²⁹ מִקּוֹם

מִכְשָׁרֵינוּ אֲכָלִים שְׂאִינָן מִכְשָׁרֵינוּ²⁵ - אֵינָן חֲשׂוּבִין
אֲצִלוּ וְאֵין דַּעְתּוֹ לִפְנוֹתָן²⁶, וּלְפִיכָךְ מִמַּעֲטִין אֶת
הַטָּפָח.

(24) וגם אינם חשובים. (25) אבל מוכשרים אינם חוצצים
אפילו אין דעתו לפנותם. (26) אנו מניחים, שאין דעתו
לפנותם, אבל כביצה אוכלין אינם ממעטים, אלא אם גילה
דעתו להשאירם במקום זה.

ד. סתם החלון בכלי חרש והיה פיו לחוץ - הרי
זה חוצץ, לפי שאינו מטמא מגבו והרי הוא טהור.
וצריך להיות כלי חרש זה מאוס ונקוב עד שלא
יהיה ראוי אפילו להקיז בו דם, כדי שלא תהיה
דעתו לפנותו.

ה. היה בפית מת או רבע עצמות וכיוצא בהן
מעצמות המטמאות באהל, ומעט החלון של בית
זה בעצם פחות ממשעורה²⁷ - אינו מעוט, שהעצם
מצטרף לעצמות²⁸. וכן אם היה שם מת או פזית
מבשר המת, ומעט החלון בפחות מכוזית מבשר
המת - אינו מעוט, לפי שהבשר מצטרף לבשר.
אבל עצם פחות ממשעורה ממעט על ידי פזית
בשר²⁹, ופחות מכוזית בשר ממעט על ידי רבע
עצמות וכיוצא בהן. מעט את הטפח בשתי וערב³⁰
המנגעין או בגוש מבית הפרס - אינו מעוט, שדבר
טמא אינו חוצץ³¹. עשה לבנה מעפר בית הפרס -
הרי זו טהורה וממעט; שלא אמרו³² אלא גוש
בכרית³³. נסתם הטפח או נתמעט בקורי עקביש³⁴:
אם היה בה ממש³⁵ - הרי זו חוצצת, ואם אין בה
ממש - אינה חוצצת.

(27) אף על פי שאינה מטמאה. (28) שבתוך האוהל, מפני
שהיא ממין הטומאה. (29) מפני שהיא ממין אחר אינה
מצטרפת לכזית הבשר. (30) חוטי אורך וחוטי רוחב
העומדים לאריגה והם מיטמאים בנגעי צרעת (פרק י"ג
טומאת צרעת הלכה א), אבל לא בטומאות מת ושרץ
ונבילה. (31) ואפילו כשהוא ממין אחר וגם הטומאה היא
מסוג אחר לגמרי. (32) חכמים, שבית הפרס טמא.
(33) במצבו הטבעי. (34) שדרכם להימצא בחלונות.
(35) שהם עבים ולא ינותקו מאליהם.

פרק נשעף עשרו

יבאר דין ארובה שהיא באמצע תקרת הבית והיתה
טומאה תחת התקרה כנגד הארובה, אם היתה מקצת
הטומאה תחת ארובה ומקצתה תחת התקרה, היתה כזית מן
המת כפי העורב והאהיל על גבי ארובה, בית וארובה
באמצע תקרת הבית ועלייה על גביו, וארובה בעלייה
מכוונת לארובה שבבית, ארובה שבתוך תקרת הבת וקדרה
מונחת על הארץ כנגד הארובה וטומאה תחתיה, קורות
הבית והעלייה שאין עליהן מעזיבה והן מכוונות וטומאה

ב. חבית שהיא מלאה גרוגרות⁷ סרוחין, שאינן
מכשרין ולא ראויין לאכילה⁸, ומנחת בחלון ופי
החבית כלפי הטמאה⁹, שהרי החבית טמאה¹⁰, וכן
קפה שהיא מלאה תבן סרוח, שאינו ראוי לא
למאכל בהמה ולא לטיט¹¹ ולא להסקה, ומנחת
בחלון: אם יכולין הגרוגרות והתבן לעמד בפני
עצמן כשיצטל הפלי שהן בו - הרי אלו¹² חוצצין,
ואם לאו - אינן חוצצין¹³. עשבים המרים שאינן
ראויין לבהמה, ומטלניות¹⁴ שאין בהן שלש על
שלש¹⁵ שהיו מטנפים וקשים כדי שלא יהיו ראויין
אפילו לקנח הדם מן השריטה, והאיבר והבשר
המדלדלים¹⁶ בבהמה טמאה¹⁷, והוא שתהיה כחושה
שאינה ראויה להמכר לעובד פוכבים וקשורה כדי
שלא תברח¹⁸, והעוף טמא ששכן בחלון¹⁹, והוא
שהיה משרט שהרי אינו ראוי אפילו לתינוק לשחק
בו²⁰, ועובד פוכבים כפות²¹ שהוא מאסורי המלך
שאינן אחר יכול להתירו²², וכן שמונה²³ ביום
השבת, שהרי אסור לטלטלו, והמלח המערב
בקוצים שאינו ראוי לא לאכילה ולא לעבדה, והוא
שהיה מנח על החרש כדי שלא יזיק את הפתל -
כל אלו ממעטין בחלון, שהרי אינן מקבלין טמאה
ואין דעתו לפנותן מפני שאינן ראויין למלאכה. וכן
ספר תורה שפלה והיה מנח בחלון, אם גמר שתהיה
שם גניזתו - הרי זה ממעט בחלון. אבל השלג
והברד והקפור והגלד והמים - אינן ממעטין
בחלון, שהרי הן ראויין ומקבלין טמאה.

(7) תאנים מיובשות. (8) במשנה כתוב סתם: "חבית של
גרוגרות" ורבינו מוסיף שני תנאים: אינן מוכשרות ואינן
ראויות לאכילה, בהתאם למה שכתב בהלכה הקודמת.
(9) המדובר בחבית של חרס שאינה מקבלת טומאה מגבה.
(10) ואינה חוצצת. (11) כגון שמעורבים בו קוצים (בבא
בתרא יט, ב). (12) הגרוגרות והתבן. (13) שהרי הם
עצמם אינם סותמים אלא החבית המחזיקה אותם והיא
מקבלת טומאה. (14) מטליות קטנות. (15) אצבעות,
ואינן מקבלות טומאה. (16) מנותקים ברובם ולא ניתקו
לגמרי. (17) אבל של בהמה טהורה - טמאים ואינם
חוצצים (בבא בתרא כ, א). (18) שאם היא יכולה לברוח
אינה מחיצה בת קיימא. (19) והוא כחוש ואינו ראוי
לאכילת אדם, וקשור שאינו יכול לברוח. (20) ולפיכך אין
דעתו לקחתו משם. (21) אבל ישראל מקבל טומאה ואינו
חוצץ. (22) אבל כפות שלא מטעם המלך יתירוהו עוברים
ושבים. (23) נפל שנוול לשמונה חדשי הריון.

ג. מעט את הטפח בפחות מכוזית מבשר המת,
בפחות מכוזית מבשר נבלה, או בעצם פחות
ממשעורה מן המת, או בפחות מפעדשה מן השרץ
- הרי אלו חוצצין; שפל אלו טהורין, ואינן
חשובין²⁴ אצלו, לפיכך אין דעתו לפנותן. וכן פחות

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי י"ג אייר - ספר טהרה - הלכות טומאת מת קא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

תחת אחת מהן, בית שנסדק גגו וכתולו, ואכסדרה שנסדקה, אם היה אדם מוטל על הארץ תחת הסדק.

א. אַרְבָּה² שֶׁהִיא בְּאֻמְצַע תִּקְרַת הַבַּיִת, בֵּין שְׁנֵי בָּה פּוֹתֵחַ טֶפַח בֵּין שְׁאִין בָּה פּוֹתֵחַ טֶפַח, וְהִיתָה טִמְאָה תַּחַת תִּקְרַת הַבַּיִת - כְּנֶגֶד אַרְבָּה³ טְהוֹר⁴, שֶׁהָרִי הוּא גָלוּי לְאֹוִיר, וְשָׁאֵר הַבַּיִת טָמֵא. הִיתָה טִמְאָה כְּנֶגֶד אַרְבָּה בְּלִבָּד - כָּל הַבַּיִת טְהוֹר⁵. הִיתָה מְקַצֵּת הַטִּמְאָה תַּחַת הַתִּקְרָה וּמְקַצֵּת תַּחַת אַרְבָּה⁶: אִם הָיָה בְּאַרְבָּה פּוֹתֵחַ טֶפַח - הַבַּיִת כָּלוּ טָמֵא⁷, וְכֶנֶגֶד כָּל הָאַרְבָּה טָמֵא⁸; אִין בָּה פּוֹתֵחַ טֶפַח: אִם יֵשׁ בְּטִמְאָה כְּדִי שֶׁתִּתְחַלֵּק וְיִמָּצֵא כְּשֶׁעוֹר תַּחַת הַתִּקְרָה וְכְשֶׁעוֹר תַּחַת הָאַרְבָּה⁹ - הַכָּל טָמֵא; וְאִם לֹא - הַבַּיִת טָמֵא¹⁰, וְכֶנֶגֶד הָאַרְבָּה טְהוֹר¹¹. הָיָה בְּאַרְבָּה פּוֹתֵחַ טֶפַח וְנִתֵּן אָדָם רִגְלוֹ מִלְּמַעְלָה¹² עַל הָאַרְבָּה - נַעֲשֶׂה הַכָּל אֶחָד¹³, וְכִין שֶׁהִיתָה הַטִּמְאָה תַּחַת הַתִּקְרָה בְּלִבָּד אוֹ תַּחַת הָאַרְבָּה בְּלִבָּד - הַכָּל טָמֵא, הַבַּיִת וּמֵה שֶׁכֶּנֶגֶד אַרְבָּה. וְהָאָדָם שֶׁעָרַב אֶת הַטִּמְאָה טָמֵא, מִפְּנֵי שֶׁנַּעֲשֶׂה אֶחָד עַל הַטִּמְאָה¹⁴. אִין בְּאַרְבָּה פּוֹתֵחַ טֶפַח, וְהִיתָה הַטִּמְאָה תַּחַת הַתִּקְרָה - זֶה שֶׁנִּתֵּן רִגְלוֹ מִלְּמַעְלָה טְהוֹר, שְׁאִין טִמְאָה יוֹצֵאת לוֹ בְּפָחוֹת מִטֶּפַח¹⁵. הִיתָה הַטִּמְאָה תַּחַת הָאַרְבָּה¹⁶: אִם טִמְאָה קִדְּמָה אֶת רִגְלוֹ - טָמֵא¹⁷, שֶׁהָרִי הָאֵהִיל עַל הַטִּמְאָה¹⁸; אִם רִגְלוֹ קִדְּמָה אֶת הַטִּמְאָה - טְהוֹר¹⁹, שֶׁהָרִי רִגְלוֹ מְקַצֵּת הָאֵהִל וְאִין טִמְאָה יוֹצֵאת לוֹ²⁰.

(2) אהלות פ"י, א, ב, ג. (3) הכלים המונחים בבית כנגד הארובה הפתוחה מלמעלה. (4) אמנם אמרנו (למעלה פ"ד ה"א) שאין טומאה נכנסת ויוצאת בפחות מפותח טפח, אבל אין דין פתח קטן זה כסתום לגמרי לטמא מה שתחתיו. (5) פירוש, הכלים המונחים בבית, בין כנגד התקרה בין כנגד הארובה טהורים, מפני שהטומאה אינה נמצאת באוהל, אבל המאהיל על הטומאה - טמא. (6) ואפילו אין ביחד יותר מכשיעור מצומצם. (7) מפני שהחלק הנמצא תחת הארובה מצטרף לחלק שתחת התקרה. (8) טעות-סופר, וצ"ל: "וכנגד הטומאה - טמא" (כסף-משנה), וכן כתוב במשנה שם. פירוש, כל המאהיל על חלק הטומאה המונח תחת הארובה - טמא, מפני שהחלק הנמצא תחת התקרה מצטרף עמו לכשיעור. (9) פירוש, שבחלק המונח תחת הארובה לבדו יש שיעור מלא, וכן גם בחלק שתחת התקרה, ואם תחתוך את הטומאה בגבול שבין שני השטחים האלה יימצא בכל אחד מהם כשיעור טומאה. כך מפרש רבינו במשנתנו את דברי ר' יוסי: "אם יש בטומאה, כדי שתחלק ותטמא את הבית ותטמא כנגד הטומאה - טמא, ואם לאו הבית טמא, כנגד הטומאה טהור", ובהתאם לפירושו זה, כתב כאן בפירוש: "ויימצא כשיעור תחת התקרה ותחת הארובה". משמע מדבריו, שאם אין בחלק שתחת הארובה כשיעור, אף-על-פי שביחד יש שני שיעורים, דינו כפחות מכשיעור. ולמה אין החלק שתחת

התקרה מצטרף עם החלק שתחת הארובה? מפני שטומאה אינה מתפשטת למקום שאין בו פותח טפח. [והרא"ש מפרש, שהמדובר בכזית וחצי בבית וחצי זית נגד הארובה, וכן פירש בתפארת ישראל שם]. (10) אפילו אם תחת התקרה פחות מכשיעור, מפני שחלק הטומאה שכנגד הארובה מצטרף עמו. (11) טומאת הבית אינה נכנסת שם, מפני שאין בה פותח טפח. (12) וסתם את פי הארובה. (13) שם משנה א. (14) שהרי רגלו חלק מהאוהל. (15) הטומאה אינה מתפשטת לארובה כלל, ואם-כן לא האהיל בכלל עליה. (16) וסתם ברגלו את פיה. (17) האדם וגם הכלים שבכל הבית. (18) בשעה שהניח רגלו על פי הארובה לפני שנסתם. (19) האדם, אבל כל הנמצא בבית - טמא. (20) כמו שאמרנו, שאין טומאה יוצאת בפחות מפותח טפח. ואף-על-פי שאדם אינו חוצץ בפני הטומאה (למעלה פ"ב, ה"א) - כאן רגלו חוצצת. והטעם, מפני שלא האדם הוא החוצץ בפני הטומאה, אלא הגג הסתום (תפארת ישראל יכין טו).

ב. הָיָה כְּזִית מִן הַמֵּת בְּפִי הָעוֹרֵב²¹ וְהָאֵהִיל עַל גִּבִּי אַרְבָּה עַד שֶׁנִּמָּצֵא כְּזִית בְּאֹוִיר אַרְבָּה, אָף עַל פִּי שְׁאִין בָּה פּוֹתֵחַ טֶפַח - הַבַּיִת טָמֵא²².

(21) תוספתא אהלות פ"א ה"א. (22) כל מה שבבית טמא, כחכמים שם. ואין זה דומה לטומאה תחת ארובה שבהלכה הקודמת, שאין הטומאה יוצאת כשאין בפי ארובה פותח טפח, כי שם אין אוהל כלל על הטומאה, אבל כאן הטומאה נעשתה אוהל ונתערבה בכל הבית (כסף-משנה).

ג. בֵּית²³ וְאַרְבָּה בְּאֻמְצַע תִּקְרַת הַבַּיִת וְעָלְיָה עַל גִּבִּיו, וְאַרְבָּה אַחֲרֵת יֵשׁ בְּאֻמְצַע תִּקְרַת הָעָלְיָה, וְהָאֲרָבוֹת מְכוּנוֹת זֹו לְמַעְלָה מִזֹּו, בֵּין שְׁנֵי בְּאַרְבוֹת פּוֹתֵחַ טֶפַח בֵּין שְׁאִין בֵּהֶן פּוֹתֵחַ טֶפַח, וְטִמְאָה בַּבַּיִת²⁴ - כְּנֶגֶד הָאֲרָבוֹת²⁵ טְהוֹר, וְהָשָׁאֵר טָמֵא²⁶. הִיתָה טִמְאָה כְּנֶגֶד אַרְבוֹת - הָרִי הַבַּיִת כָּלוּ טְהוֹר²⁷. הָיָה בְּאַרְבוֹת פּוֹתֵחַ טֶפַח וְהַטִּמְאָה בֵּין תַּחַת תִּקְרַת הַבַּיִת בֵּין כְּנֶגֶד אַרְבוֹת, וְנִתֵּן דָּבָר שֶׁהוּא מְקַבֵּל טִמְאָה בֵּין לְמַעְלָה מֵאַרְבַּת הַבַּיִת בֵּין לְמַעְלָה מֵאַרְבַּת הָעָלְיָה²⁸ - הַכָּל טָמֵא²⁹, שְׁאִין דָּבָר טָמֵא חוּצָין³⁰. נִתֵּן דָּבָר שְׁאִינוֹ מְקַבֵּל טִמְאָה³¹ עַל אַרְבַּת הַבַּיִת - הַבַּיִת טָמֵא, וְהָעָלְיָה טְהוֹרָה³². נִתְּנוּ עַל אַרְבַּת הָעָלְיָה - הַבַּיִת וְהָעָלְיָה טָמֵאִים³³, וְכֶנֶגֶד מִלְּמַעְלָה וְלִשְׁמַיִם טְהוֹר³⁴. אִין בְּאַרְבוֹת פּוֹתֵחַ טֶפַח וְהַטִּמְאָה תַּחַת תִּקְרַת הַבַּיִת, וְנִתֵּן בֵּין דָּבָר מְקַבֵּל טִמְאָה וְכִין דָּבָר שְׁאִינוֹ מְקַבֵּל טִמְאָה בֵּין עַל אַרְבַּת הַבַּיִת בֵּין עַל אַרְבַּת הָעָלְיָה - אִין טָמֵא אֶלָּא הַבַּיִת, שְׁאִין טִמְאָה יוֹצֵאת לְעָלְיָה בְּפָחוֹת מִטֶּפַח. הִיתָה הַטִּמְאָה כְּנֶגֶד אַרְבוֹת וְנִתֵּן דָּבָר שֶׁהוּא מְקַבֵּל טִמְאָה בֵּין לְמַעְלָה בֵּין לְמַטָּן - הַבַּיִת וְהָעָלְיָה טָמֵאִים³⁵, שֶׁהָרִי עָרַב אֶת הַטִּמְאָה. נִתֵּן דָּבָר שְׁאִינוֹ מְקַבֵּל טִמְאָה בֵּין לְמַעְלָה בֵּין לְמַטָּן - אִינוֹ טָמֵא אֶלָּא הַבַּיִת³⁶. וְכָל אֵלּוּ

ה. אֲרֵבָה⁴⁴ שְׁבִתוֹף תִּקְרָת הַבֵּית וַהֲדָרָה⁴⁵ מִנְחַת עַל
הָאֶרֶץ וּמִכְנֹנֶת פִּנְגֵּד אֲרֵבָה, שָׁאֵם תַּעֲלָה תַצָּא
בְּצִמְצִימֵם מִן הָאֲרֵבָה, וְהִיתָה טְמֵאָה תַחַת הַקְּדֵרָה
רְצוּצָה בִּינָה וּבִין הָאֶרֶץ, אוֹ שֶׁהִיתָה הַטְּמֵאָה בְּתוֹף
הַקְּדֵרָה אוֹ עַל גִּבָּה - טְמֵאָה בּוֹקֶעַת וְעוֹלָה, בּוֹקֶעַת
וְיִוֵּרֶדֶת⁴⁶, וְאֵין טְמָא אֶלָּא בְּנִגְדָה⁴⁷, וְהַבֵּית כָּלוּ
טְהוֹרִים⁴⁸. הִיתָה הַקְּדֵרָה גְבוּהָה מִן הָאֶרֶץ טֶפַח
וְטְמֵאָה תַחְתִּיהָ אוֹ תַחַת תִּקְרָת הַבֵּית - הַבֵּית כָּלוּ
טְמֵא⁴⁹, וְתַחַת הַקְּדֵרָה טְמָא, שֶׁהָרִי הוּא אֵהָל; אֲכָל
תוֹף הַקְּדֵרָה וּגְבָה טְהוֹר, שָׁאֵין כָּלִי חֶרֶשׁ מִטְמֵא
מִגְבוּ, וְהָרִי אֲוִיר הַקְּדֵרָה גָּלוּי לְאֲוִיר⁵⁰. אִם הִיָּה
כָּלִי בְּתוֹכָה אוֹ לְמַעַלָּה עַל גִּבָּה - טְהוֹר. הִיתָה
טְמֵאָה בְּתוֹכָה אוֹ עַל גִּבָּה - הַבֵּית כָּלוּ טְהוֹר⁵¹,
שֶׁהָרִי הַטְּמֵאָה פִּנְגֵּד אֲרֵבָה בְּלִבָּד⁵². הִיתָה הַקְּדֵרָה
תַּחַת הָאֲרֵבָה וְהָאֲרֵבָה גְדוּלָּה מִן הַקְּדֵרָה, שָׁאֵם
תַּעֲלָה הַקְּדֵרָה וְתַצָּא מִן הָאֲרֵבָה נִמְצָא בִּינָה וּבִין
שְׁפָתֵי הָאֲרֵבָה פּוֹתֵחַ טֶפַח, אָף עַל פִּי שֶׁהַקְּדֵרָה
גְבוּהָה מִן הָאֶרֶץ טֶפַח וְטְמֵאָה בְּתוֹכָה אוֹ עַל גִּבָּה
אוֹ תַחְתִּיהָ - הַבֵּית טְהוֹר⁵³. הִיתָה הַקְּדֵרָה מִנְחַת בְּצֵד
אֶסְקֶפֶת הַבֵּית⁵⁴, שָׁאֵם תַּעֲלָה נִמְצָא מִמֶּנָּה פּוֹתֵחַ
טֶפַח לְפָנִים מִן הַמִּשְׁקוֹף, וְהִיתָה טְמֵאָה רְצוּצָה
תַּחְתִּיהָ אוֹ בְּתוֹכָה אוֹ עַל גִּבָּה - טְמֵאָה בּוֹקֶעַת
וְעוֹלָה, בּוֹקֶעַת וְיִוֵּרֶדֶת. הִיתָה גְבוּהָה מִן הָאֶרֶץ טֶפַח
וְטְמֵאָה תַחְתִּיהָ אוֹ בְּבֵית - תַּחְתִּיהָ וְהַבֵּית טְמָא,
שֶׁהִכָּל אֵהָל אֶחָד, וְתוֹכָה וּגְבָה טְהוֹר⁵⁵. הִיתָה
הַטְּמֵאָה בְּתוֹכָה אוֹ עַל גִּבָּה - הַבֵּית טְמָא, מִפְּנֵי
שֶׁהִיא נֹגַעַת בַּמִּשְׁקוֹף טֶפַח; וְכֵן תַּחְתִּיהָ טְמָא, מִפְּנֵי
שֶׁהַטְּמֵאָה יוֹצֵאָה לְתַחְתִּיהָ מִן הַבֵּית, שֶׁהִכָּל אֵהָל
אֶחָד. לְפִיכֵךְ, אִם לֹא הִיתָה נֹגַעַת בַּמִּשְׁקוֹף בְּפּוֹתֵחַ
טֶפַח⁵⁶, אוֹ שֶׁהִיתָה בְּצֵד הַמִּשְׁקוֹף⁵⁷ וְטְמֵאָה תַחְתִּיהָ
- אֵין טְמָא אֶלָּא תַחְתִּיהָ, אֲכָל הַבֵּית טְהוֹר.

(44) שם משנה ו. (45) של חרס. (46) כדין כל טומאה רצוצה (ראה למעלה פ"ז ה"ה). (47) ואף-על-פי שכלי חרס אינו מיטמא מגבו, כאן מטמא כנגדו מפני שהטומאה בוקעת דרך הגב. וכן כשהטומאה בתוכה או על גבה, רואים אותה כאילו היא מונחת רצוצה תחת הכלי, מפני שכלים נעשים אוהל לטמא אבל לא לטהר (למעלה פ"ב ה"א), ולפיכך אינה חוצצת והטומאה בוקעת ועולה ובוקעת ויורדת (כסף-משנה, וכן פירש הרא"ש במשנתנו). (48) מפני שאין הטומאה הבוקעת נוגעת בצדי הארובה. (49) מפני שגג הבית ביחד עם שולי הקדירה נעשו אוהל אחד. (50) כלומר לאויר העולם. (51) כך היא גירסת רבינו במשנה שם (ראה השגת הראב"ד וכסף-משנה). (52) וגם מה שתחת הקדירה טהור, מפני ששולי הקדירה חוצצים (כסף-משנה). והוא עצמו מביע תמיהתו על דין זה, שהרי כלי נעשה אוהל לטמא, אבל לא לטהר. (53) מפני שאין כאן אוהל על הטומאה, שהרי ארובה פתוחה לחוץ

הדינין - פְּעוּשָׁה אֲרֵבָה; אֲכָל תִּקְרָה שְׁנִפְחָתָה
מֵאֲלִיהָ - שְׁעוּרָה מְלֵא אֶגְרוֹף, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ³⁷.

(23) שם פ"י, מ"ד. (24) שלא כנגד הארובות. (25) הכלים המונחים בבית כנגד הארובות. (26) בין בבית ובין בעליה. (27) כולל את העליה. (28) ונמצא הכל אוהל אחד. (29) כשנתן למעלה, טמא כל מה שבבית וגם כל מה שבעליה, שהרי הכל אוהל אחד ממש, וכן הדין אם כיסה ארובת הבית. מפני שדבר טמא אינו חוצץ, רואים אנו את הכיסוי כאילו הוא מונח למעלה והכול אוהל אחד (ברטנורא). (30) נימוק זה נמשך גם לדין נתנו על ארובת הבית, כמבואר באות הקודמת. ויוצא מזה, שהכיסוי מועיל להביא את הטומאה לבית ולעליה, ואינו מועיל לעכב עליה מלהתפשט לעליה. (31) ראה למעלה פ"ב ה"א. (32) שהכיסוי חוצץ, והרי זה אוהל על גבי אוהל. (33) כי שניהם נעשו אוהל אחד, ונתערבבה הטומאה. (34) שהכיסוי חוצץ. (35) משמע, שאין הבדל בין בית ובין עליה, ובשניהם נתפשטה הטומאה אפילו שלא כנגד הטומאה. שהרי רבינו אמר בפירוש "ערב את הטומאה". (36) בנתן למטה, העליה כולה טהורה, מפני שהכיסוי שאינו מקבל טומאה חוצץ, וכשנתן למעלה - העליה טהורה, מפני שדבר טהור אינו מערבב את הטומאה. והבית טמא, מפני שאין הטומאה מגולה לאויר, הרי היא כמונחת תחת התקרה, ואף-על-פי-כן אינה יוצאה לעליה מפני שאין בארובה פותח טפח. ונראה שכנגד הטומאה בעליה טמא כשנתן למעלה, שהרי מאהיל על הטומאה, ואין שום דבר חוצץ. (37) למעלה בפ"ד ה"ב. ואם עשה את הארובה כדי שייכנס אור לבית, שיעורו כפונדיון (ראה שם).

ד. הַפּוֹתֵחַ³⁸ אֶת הַמַּעְזִיבָה³⁹ עַד שֶׁעָשָׂה אֲרֵבָה בְּתוֹף
תִּקְרַת הַבֵּית כְּדִי שֶׁתִּכָּנס בָּהּ רֶגֶל הָעֶרְשָׁה⁴⁰, וְהִיתָה
רֶגֶל הָעֶרְשָׁה סוֹתֶמֶת אֶת הָאֲרֵבָה: אִם יֵשׁ בָּהּ פּוֹתֵחַ
טֶפַח וְטְמֵאָה בְּבֵית - אָף הָעֲלִיָּה טְמֵאָה, שָׁאֵין כָּלִי
הַמִּקְבֵּל טְמֵאָה חוּצָץ; וְאִם אֵין בָּהּ פּוֹתֵחַ טֶפַח -
הָעֲלִיָּה טְהוֹרָה⁴¹, וְהָרֶגֶל שֶׁלְמִטָּה טְמֵאָה בְּכָלִים
הַמֵּאֲהִילִים⁴². נִפְחָתָה הַמַּעְזִיבָה מֵאֲלִיהָ - שְׁעוּרָה
מְלֵא אֶגְרוֹף, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ⁴³.

(38) שם פ"ב מ"ד. (39) הטיט שבין קורה לקורה. (40) רגל המיטה הנתונה בחישוק מתכת עשוי כעין סנדל (ראה משנתנו, ופירוש רבינו שם) ונותנים את הסנדל בחור שברצפה, כדי שלא תזוז המטה ממקומה. (41) ואין זה דומה לדין ארובות שאין בהם פותח טפח שבהלכה הקודמת שהעליה טמאה, מפני "שכל דבר הנכנס בעובי המעזיבה וממלא הפתח ויושב שם, מהתקרה הוא חשוב, ואין אומרים בו: עירב את הטומאה" (הר"י קורקוס מובא בכסף-משנה כאן. וקשה מאוד להתאים ביאור זה לפירושו של הכסף-משנה בהלכה הקודמת, וצ"ג). (42) פירוש, העריסה טמאה טומאת שבעה, כדין כלים שנגעו בכלים. שהרי נגעה בסנדל, והתינוק שבמיטה טמא טומאת ערב. והמדובר כשקדמה טומאה לרגל (כסף-משנה. ראה ביאורנו בהלכה ג, וראה ר"ש במשנתנו). (43) בהלכה הקודמת.

לקרקע, יש לדון בה כאילו נמשכה עד לקרקע. וכן מעלים מחיצה נמוכה. ובנידון שלפנינו, רואים את הקורה העליונה, כאילו היא מגיעה עד לתחתונה וסותמת את ההפסק שבין הקורות ונעשה אוהל מושלם. (67) והוא-הדין כשטומאה על התחתונה (ראב"ד), שהרי אין כלום כנגדה למעלה. (68) תוספתא אהלות פ"א ה"ג. (69) שבפחות מטפח אין אומרים "גוד אחית" (סוכה כה, א: לא אמרינן "חבוט רמי"). (70) שאין בינה לבין הדבר המאהיל עליה טפח ברוחב טפח על טפח. (71) שנתבאר דינה למעלה פ"ז ה"ד וה"ה. (72) משנה שם פ"א א. (73) במשנה שם כתוב סתם: "בית שנסדק". ורבינו מפרש במשנה כמו שכתב כאן, ומשמע מזה, שאם לא נסדקו הכתלים, דינו כאוהל אחד אם אין בסדק פותח טפח. (74) מפני שהסדק מפסיק, ובטומאה לא אמרו את הכלל שפחות משלשה טפחים הוא כלבוד. (75) חוט ומשקל עופרת בסופו, והבנאים משתמשים בו כדי ליישר את הכתלים. ראה כלים כט, ג. [בתוספתא שם פ"ב ה"א פירשו כך דברי בית-הלל במשנתנן]. (76) כבית-הלל במשנה שם. (77) מפני שסופה של הטומאה לצאת דרך החלק החיצון הצריכו שיעור זה, אבל כשטומאה בחלק שהפתח בו וכלים בצד הפנימי, סדק כלשהו מפסיק, מפני "שאיין דרך הטומאה להיכנס".

- 24 ז. אכסדרה⁷⁸ שנסדקה וטמאה בצד אחד⁷⁹ - הכלים
- 25 שפצד השני טהורין⁸⁰; שהרי היא שני אהלים זה
- 26 בצד זה ואויר ביניהן, שהרי הסדק בכל התקרה. נתן
- 27 רגלו או קנה מלמעלה על הסדק⁸¹ - ערב את
- 28 הטמאה⁸². נתן את הקנה בארץ פגד הסדק, ואפילו
- 29 כלי גדול - אינו מערב את הטמאה, עד שיהיה
- 30 גבוה טפח⁸³ תחת הסדק. היה אדם⁸⁴ מטל על הארץ
- 31 תחת הסדק - מערב את הטמאה⁸⁵; שאדם חלול
- 32 הוא, והצד העליון הרי הוא פאהל שיש בו גבה
- 33 טפח⁸⁶. וכן אם היו תחת הסדק כלים מקפלין⁸⁷
- 34 מנחין על הארץ זה על גב זה, והיה העליון גבוה
- 35 מעל הארץ טפח - ערב את הטמאה⁸⁸, וכל הכלים
- 36 שלמטה ממנו הרי הן ככלים שתחת האהל.

(78) שם משנה ב. המדובר כאן באכסדרה פתוחה משלוש רוחותיה, וגגה מחובר לבית (כך פירש ה'תוספות יום טוב' בשם הר"מ מרוטנבורג במשנה, וראה תפארת ישראל שם שדחה פירושו של הכסף-משנה). (79) באיזה צד שהוא. (80) אפילו אם רוחב הסדק פחות מחוט המשקולת. והטעם, מפני שאפשר לה לטומאה לצאת שלא דרך החלק שהכלים נמצאים בו. (81) וסתמו באורך טפח או יותר, אבל פחות מטפח אינו מחבר את שני החלקים. (82) ודינם כאוהל אחד. (83) פירוש, שיהיה תחתיו מקום חלול טפח. שאם לא כן, הרי זו טומאה רצוצה, ואפילו אם רואים את הקנה כאילו הוא סותם את הסדק ואינה מתפשטת לצדדים. (84) שם משנה ג. (85) אף-על-פי שאין מקום פנוי בינו ובין הקרקע. (86) כבית-הלל שם. (87) שם. (88) אף-על-פי שבגדים ממלאים את החלול שבין הבגד העליון

בפותח טפח. תוספתא אהלות פ"א. (54) משנה אהלות פ"י, ז. (55) המדובר בכלי שפיו צר ומתרחב כלפי מטה, ופי הכלי נשאר מוחץ למשקוף, והבטן יש בו פותח טפח ונמצא תחת המשקוף (כך פירש הראב"ד את המשנה. וגם רבינו, כנראה, מפרש כך). אבל אם פי הכלי מבפנים, הטומאה נכנסת מן הבית לתוך הכלי. (56) וגבוהה מן הארץ טפח. (57) במשנה כתוב "מודבקת". ופירש רבינו, שאם תעלה תהיה מודבקת למשקוף. ומשמיענו שאוהל ארעי (הקדירה) שאין בו טפח, אינו מצטרף לאוהל קבע. [לכאורה לא היה צריך להשמיענו שבצד המשקוף הבית טהור, שהרי כל-שכן הוא, מדין אינה נוגעת בפותח טפח. והר"מ מרוטנבורג מפרש, שאפשר לטעות ולומר שמודבקת מצטרפת למשקוף, מפני שאם תעלה נראית כגוף אחד עמו].

- 1 ו. קורות הבית⁵⁸ והעליה שאין עליהם מעזיבה⁵⁹
- 2 והן מכונות קורה פגד קורה⁶⁰ ואויר פגד אויר,
- 3 ובכל קורה מהן פותח טפח וביניהן אויר פותח
- 4 טפח⁶¹, וטמאה תחת אחת מהן⁶² - תחתיה בלבד
- 5 טמא⁶³. היתה הטמאה בין התחתונה לעליונה - בין
- 6 שתייהן בלבד טמא⁶⁴. היתה הטמאה על גבי
- 7 העליונה - פגדה עד לרקיע טמא. היו הקורות
- 8 העליונות מכונות פגד האויר שבין הקורות
- 9 התחתונות⁶⁵ וטמאה תחת אחת מהן - תחת כלם
- 10 טמא⁶⁶. היתה הטמאה על גבי קורה העליונה⁶⁷ -
- 11 פגדה הטמאה עד לרקיע טמא. אין בקורות פותח
- 12 טפח⁶⁸, בין שהיו מכונות זו על גבי זו ובין שהיו
- 13 העליונות פגד אויר התחתונות, והיתה הטמאה
- 14 תחתיהן או ביניהן או על גביהן - טמאה בוקעת
- 15 ועולה, בוקעת ויורדת, ואינה מטמאה אלא פגדה
- 16 בלבד⁶⁹; לפי שכל טמאה שאינה תחת פותח טפח
- 17 ברום טפח⁷⁰ - הרי היא כרצוצה⁷¹. בית שנסדק⁷²
- 18 גגו וכתליו⁷³ ונעשה שני חלקים, והיתה הטמאה
- 19 בחציו החיצון שהפתח בו - הכלים שבחציו הפנימי
- 20 כלם טהורין⁷⁴. היתה טמאה בחציו הפנימי: אם
- 21 היה רחב הסדק פחות המשקלת⁷⁵ - כלים שבחציו
- 22 החיצון טהורין⁷⁶, ואם היה פחות מכאן - הרי הן
- 23 טמאין⁷⁷.

(58) שם פ"ב מ"ה. (59) טיט או נסרים הממלאים את האויר שבין קורה לקורה. (60) קורת בית כנגד קורת עליה, וגם רחבן שווה. (61) פירוש, בין קורות הבית לקורות העליה. אבל בין קורה לזו שבצידה, אפילו פחות מטפח מפסיק ואין הטומאה עוברת (כסף-משנה). (62) תחת אחת מקורות הבית. (63) שהקורה חוצצת. (64) שהטומאה אינה יורדת ואינה עולה דרך הקורות כשיש עליה פותח טפח. (65) וממלאות את כל רוחב האויר. (66) כלל הוא בידינו: "גוד אחית מחיצתא, וגוד אסיק מחיצתא" שבת קא, א (בעברית: משוך והורד את המחיצה, ומשוך והעלה את המחיצה). פירוש, אם יש לפניך מחיצה שאינה מגיעה עד

והקרקע, נידון העליון כאוהל, והשאר ככלים המונחים באוהל.

פרק שבעה עשר

ב. זיז¹⁴ שהוא סובב את כל הבית¹⁵ ואוכל בפתח¹³ טפח - מביא את הטמאה¹⁶. היה אוכל בפתח פחות מטפח¹⁷ וטמאה בבית - כלים שתחתיו טמאין¹⁸; טמאה תחתיו - אינו מביא את הטמאה לבית¹⁹. וכן בחצר שהוא מקפת אכסדרה²⁰.

(14) שם מ"ד. (15) ויש ברחבו טפח. (16) בין אם הטומאה בבית וכלים תחת הזיז, ובין להיפך (ראה לקמן סוף ה"ג). (17) במשנה כתוב "שלוש אצבעות", וסובר רבינו שלא דווקא שלוש אצבעות אלא כל פחות מטפח – בין יתר על שלוש ובין פחות מזה – דינו כך. ומדובר כשהזיז למעלה משנים-עשר טפחים (כסף-משנה). (18) מפני שסופה של הטומאה לצאת דרך פתח זה, רואים אנו את הזיז שבפתח כאילו הוא חלק מהפתח, ומפני שהזיז סובב את כל הבית - מתפשטת הטומאה גם לכל הזיז. (וב'תפארת ישראל' כתב, שזה נאמר רק אם יש בזיז שמחוץ לפתח פותח טפח, אבל בפחות מטפח – לא). (19) לרבי יהושע, הנימוק "סופה של הטומאה לצאת" מועיל רק לטמא את הכלים שתחת הזיז, כשהטומאה בבית, אבל לא להיפך. (20) החצר מגולה למעלה, ואכסדרה היא מקורה. אם אכסדרה זו תופסת טפח בפתח הבית – מביאה את הטומאה. ואם פחות מטפח וטומאה בבית, כלים שתחת כל גג האכסדרה טמאים, ואם פחות מטפח וטומאה בבית, כלים שתחת כל גג האכסדרה טמאים מפני שסוף הטומאה לצאת דרך פתח הבית, שגג האכסדרה מאהיל עליו בפותח טפח. ואם הטומאה מונחת תחת גג האכסדרה, אינה מטמאה את הכלים הנמצאים בבית.

ג. חלון²¹ העשויה לתשמיש²² וזיז יוצא על גבי החלון, אפילו היה פרחב אגודל²³ - מביא את הטמאה. והוא שיהיה גבוה מעל החלון רום אצבעים או פחות. היה למעלה מאצבעים - אינו מביא את הטמאה אלא אם כן יש בו רחב טפח. זיז שעל גבי החלון העשויה למאור²⁴ - מביא את הטמאה בכל שהוא²⁵, ואפילו גבוה כל שהוא. בנך היוצא לפני החלון²⁶ שהמשקיף נסמך עליו בשערה שמשקיף - אינו מביא את הטמאה²⁷. היה בו זיז²⁸ - רואין את הבנך פאלו אינו, והזיז העליון²⁹ מביא את הטמאה. וכיצד מביאין כל הזיזין האלו טמאה? שאם היתה טמאה תחת אחד מהן או בבית - הפל טמא, בין בבית בין תחת הזיז³⁰.

(21) שם מ"ב. (22) להניח שם חפצים וכדומה. (23) בולט לחוץ כרוחב אגודל (אגודל – האצבע העבה שביד). תוספתא, שם ה"ז. (24) המביא את הטומאה ברוחב פונדיון (למעלה פ"ד ה"א). (25) פירוש, כל גובה שהוא, אפילו למעלה משתי אצבעות (רבינו, בפירוש המשנה). (26) כך מפרש רבינו, מה ששינו (אהלות פ"ב ה"ג) "הבטח" אינו מביא את הטומאה. (27) כשהיא תחת

(1) יבאר זיז היוצא מפתח הבית ופניו למטה והיה גובהו מעל לארץ שנים עשר טפח או יותר, זיז הסובב את כל הבית ואוכל בפתח טפח, חלון העשוי לתשמיש וזיז יוצא על גבי החלון, ובנך היוצא לפני החלון שהמשקיף נסמך עליו, שני זיזין זה על גבי זה ויש בכל אחד מהם פותח טפח וטומאה תחת התחתון, כלים או בגדים שהם זה על גב זה וטומאה רצוצה ביניהם, חבית שיושבת על שוליה וכזית מן המת נתון בתוכה, שתי חביות שיושבות על שוליהן ונוגעות זו בזו וטומאה תחת אחת מהן, שיפועי אוהלים אם הם כאוהלים.

א. זיז² שהוא יוצא מפתח הבית³ ופניו למטה⁴, והיה גבוה מעל הארץ שנים עשר טפח⁵ או פחות מקאן - הרי זה מביא את הטמאה⁶ בכל שהוא⁷. ודבר ברור הוא, שאינו מביא אלא מדבריהם⁸. וכן כל היוצא בהבאת הטמאה פזו שאינה פאהל טפח הבריא - אינה אלא מדבריהם. היה גבוה יתר משנים עשר טפח או שהיו פניו למעלה⁹, וכן העטרות והפתוחים היוצאות מן הבנך¹⁰ - אין מביאין אלא בפותח טפח. וכן זיז שעל גבי הפתח היוצא מן המשקיף¹¹, ואפילו היה קנה בצד המשקיף¹² פרחב הפתח - אינו מביא אלא אם כן היה בו פותח טפח¹³.

(2) אהלות פ"ד מ"א. (3) פירוש, יוצא ממזוזת הפתח ונכנס לתוך חללו ('סדרי טהרות' רחזון איש', וכן משמע מלשון רבינו בפירושו למשנה, שם). (4) יש תוספת לאותו זיז כלפי מטה, וצורתו כך !. פיה"מ שם, ובפ"ח ה"ב. (5) במשנה כתוב: "בזיז שהוא גבוה מן הפתח וכו' יב טפח". ורבינו מפרש, שהכוונה ממקום הזיז בפתח עד לארץ יש שנים-עשר טפח ('סדרי טהרות'). (6) אם טומאה מונחת תחת הזיז – הבית טמא, וכן כלים שתחתיו טמאים כשטומאה בבית. (7) אף-על-פי שאינו בולט טפח מן המזווה. (8) בפירושו למשנה, כתב רבינו: "ואלו השיעורים כולם הלכה למשה מסיני", ברור שחזר בו כאן. (9) התוספת היתה כלפי מעלה, כזה _____ !. (10) כעין עלים ופרחים וכדומה, המפותחים באבני הבנין לפאר את הבית. (11) בפירושו למשנתנו מנמק רבינו, מפני שהמשקיף גבוה יותר משנים-עשר טפחים מן הארץ. ואולי גם כאן התכוון לכך, אבל קשה ליישב את סגנון ההלכה ע"פ הנימוק הזה. וב'סדרי טהרות' כתב, שרבינו חזר בו כאן מפירושו. (12) שם מ"ג, שינו: "קנה שעל גבי הפתח". ונראה שרבינו מקיים את הגירסא שלפנינו, אלא שהוא מוסיף ואומר, שמדובר כשהקנה הוא מצד המשקיף ואינו יוצא מתחתיו ולמטה. (13) פסק כרבי יוחנן בן נורי, נגד דעת רבי יהושע, מפני שרבי יהושע היה תלמידו של רבי יוחנן בן נורי, כמו שאמרו בעירובין יא, ב: מעשה שהלך

הבטח. הטעם, מפני שהוא חוצץ בפני הטומאה שלא תיכנס לחלון. (28) בולט לתוך החלון והטומאה תחת הבטח. (29) שהוא כאילו תלוי באויר ומאהיל על הטומאה. (30) פירוש, כל מקום שאמרנו למעלה שהזיו מביא את הטומאה, הכוונה היא, שאם טומאה תחת הזיו הוא מביא את הטומאה לבית, וכן גם להיפך. ומובן מאילו, שהכלים הנמצאים במקום הטומאה עצמו - טמאים. מצא רבינו לנכון להדגיש זאת, כדי שלא יטעו לפרש את הביטוי "מביא את הטומאה" במשמעות מצומצמת, היינו שהוא מביא את הטומאה לבית, אבל אין הבית מביא את הטומאה אליו.

ד. שְׁנֵי זִיזִין³¹ זֶה עַל גַּב זֶה³², וְיֵשׁ בְּכָל אֶחָד מֵהֶן פֹּתַח טֶפַח וּבִינֵיהֶם פֹּתַח טֶפַח, וְטִמְאָה תַּחַת הַתַּחְתּוֹן - תַּחְתּוֹי בְּלִבְד טִמְאָה³³. הִיתָה טִמְאָה בִּינֵיהֶן - בִּינֵיהֶם בְּלִבְד טִמְאָה³⁴. הִיתָה עַל גַּב הָעֲלִיּוֹן - כִּנְגָדוֹ עַד הָרְקִיעַ טִמְאָה³⁵. הִיָּה הָעֲלִיּוֹן עוֹדֵף עַל הַתַּחְתּוֹן פֹּתַח טֶפַח וְטִמְאָה תַּחַת הַתַּחְתּוֹן אוֹ בִּינֵיהֶן - תַּחְתּוֹי וּבִינֵיהֶן טִמְאָה³⁶. הִיתָה עַל גַּב הָעֲלִיּוֹן - כִּנְגָדוֹ וְעַד הָרְקִיעַ טִמְאָה³⁷. הִיָּה הָעֲלִיּוֹן עוֹדֵף עַל הַתַּחְתּוֹן פָּחוֹת מִטֶּפַח וְטִמְאָה תַּחְתּוֹי - תַּחְתּוֹי וּבִינֵיהֶן טִמְאָה³⁸. הִיתָה הַטִּמְאָה בִּינֵיהֶם אוֹ תַּחַת הַמֹּתֵר³⁹ - בִּינֵיהֶן וְתַּחַת הַמֹּתֵר טִמְאָה⁴⁰, אֲבָל תַּחַת הַתַּחְתּוֹן טְהוֹר⁴¹. יֵשׁ בְּכָל אֶחָד⁴² מֵהֶן פֹּתַח טֶפַח וְאֵין בִּינֵיהֶם פֹּתַח טֶפַח⁴³ וְטִמְאָה תַּחַת הַתַּחְתּוֹן - תַּחְתּוֹי בְּלִבְד טִמְאָה⁴⁴. הִיתָה בִּינֵיהֶן אוֹ עַל גַּב הָעֲלִיּוֹן - כִּנְגָד הַטִּמְאָה עַד לְרְקִיעַ טִמְאָה⁴⁵. אֵין בֵּינֵן פֹּתַח טֶפַח, בֵּין שֵׁשׁ בִּינֵיהֶם פֹּתַח טֶפַח וּבֵין שְׁאֵין בִּינֵיהֶם פֹּתַח טֶפַח, בֵּין שְׁהִיתָה הַטִּמְאָה תַּחַת הַתַּחְתּוֹן אוֹ בִּינֵיהֶן אוֹ עַל גַּב הָעֲלִיּוֹן - טִמְאָה בּוֹקֵצַת וְעוֹלָה, בּוֹקֵצַת וְיֹרֶדֶת, שְׁהִיָּה הִיא רְצוּצָה⁴⁶. וְכֵן שְׁתֵּי רִיעוּת שֶׁהֵן גְּבוּהוֹת מִן הָאָרֶץ פֹּתַח טֶפַח זֶה עַל גַּבֵּי זֶה. כְּלִים אוֹ בְּגָדִים⁴⁷ אוֹ לִוחוֹת שֶׁל עֵץ שֶׁהֵן מְנַחֲיִין זֶה עַל גַּבֵּי זֶה וְטִמְאָה רְצוּצָה בִּינֵיהֶן, אִם הִיָּתָה הַטִּמְאָה גְּבוּהָה מִן הָאָרֶץ טֶפַח⁴⁸ - הָרִי הַכְּלִי שֶׁעָלֶיהָ מְלַמְעָלָה מְאֵהִיל עַל חֻלָּל הַטֶּפַח וּמְבִיא אֶת הַטִּמְאָה לְכָל הַכְּלִים שֶׁתַּחְתּוֹי. הִיָּה טְבִילוֹת שֶׁל שֵׁשׁ, אֶפְלוֹ גְבוּהוֹת מִן הָאָרֶץ אֶלְף אֲמָה⁴⁹ - טִמְאָה בּוֹקֵצַת וְעוֹלָה, בּוֹקֵצַת וְיֹרֶדֶת, מִפְּנֵי שֶׁהֵן כִּקְרָע⁵⁰.

(31) שם מ"ה. (32) מכוונים ורחבים שווה. (33) ומה שלמעלה מהתחתון טהור, מפני שהוא חוצץ בפני הטומאה. (34) התחתון מציל על הכלים שתחתיו, והעליון על אלה שלמעלה ממנו. (35) ומה שלמטה ממנו טהור. זה פשוט. (36) העודף שיש בו טפח מערב את הטומאה, והכול נעשה אוהל אחד. (37) ומה שתחתיו טהור, שהרי הוא חוצץ. (38) שהטומאה מתפשטת כנגד העודף, אפילו אם הוא פחות מפותח טפח, ועולה למעלה ובדרך עלייתה היא פוגעת באויר שביניהם ונכנסת ומטמאה (הרא"ש בפירושו למשנה

שם, וכן פירש ב'אליהו רבא'). (39) העודף של העליון. (40) שהעליון מאהיל עליהם. (41) כרבי יהושע, שם. והטעם, שבפחות מטפח, טומאה מתפשטת ועולה אבל אינה יורדת (רא"ש שם). (42) שם מ"ו. (43) והתחתון גבוה מן הארץ טפח (ראה ר"ש ורא"ש במשנתנו) (44) אבל ביניהם ועליון טהורים, מפני שהתחתון חוצץ. (45) הטומאה שביניהם היא טומאה רצוצה ובוקעת ועולה, שהרי אין ביניהם פותח טפח, ואף-על-פי-כן אינה בוקעת ויורדת מפני שהתחתון הגבוה מהארץ טפח - חוצץ. (46) אף-על-פי שיש על גבה חלול טפח. רבינו משמיענו כאן ביאור חדש למושג "טומאה רצוצה", היינו שהמקום שהיא מונחת עליו הוא פחות מטפח על טפח, ואף-על-פי שהמקום פתוח מארבע רוחותיו, וגם הדבר המאהיל עליה גבוה ממנו טפח. וחדושו הוא שלא שמענוהו בכל מקום אחר. ראה השגת הראב"ד. (47) שם פט"ו ה"א. (48) פירוש, הכלי שהטומאה תחתיו, הוא גבוה מן הארץ טפח (כסף-משנה). (49) תוספתא, שם. (50) ששיש מין אדמה הוא, ומתחבר עם הקרקע ונעשים כולם גוש אחד, אבל לוחות של עץ אינם בטלים לגבי קרקע, ולפיכך העליון הוא אוהל והלוחות שתחתיו הם כלים הנמצאים באוהל. [בתוספתא שם אמרו: "טבלאות של שיש חלקות", ומשמע שאם אינן חלקות ואויר מפסיק בין הטבלאות אינן כגוש אחד].

ה. לוחות⁵¹ שֶׁל עֵץ שֶׁהֵן⁵² נִוְגְעוֹת זוּ בְּזוֹ בְּקִרְנוֹתֵיהֶן⁵³ וְהֵן גְּבוּהוֹת מִן הָאָרֶץ טֶפַח וְטִמְאָה תַּחַת אַחַת מֵהֶן - כְּלִים שֶׁתַּחַת הַשְּׁנֵי טְהוֹרִין, לְפִי שְׁאִינָה נִוְגְעַת בַּחֲבִרְתָּהּ בְּפֹתַח טֶפַח⁵⁴. וְהַנּוֹגֵעַ בְּלוֹחַ זֶה הַשְּׁנֵי - כִּנְגָדָה כְּלִים שֶׁנִּגְעוּ בְּאֵהֶל הַמֶּת⁵⁵. אֲבָל כָּל הַכְּלִים שֶׁאִמְרָנוּ שֶׁמְבִיאִין אֶת הַטִּמְאָה וְאֵינָן חוֹצְצִין, אִם הָאֵהִיל הַכְּלִי עַל הַמֶּת - כָּל כְּלִים שֶׁעַל גַּבֵּי טִמְאִים, כִּמּוֹ שֶׁבְּאִמְרָנוּ⁵⁶, וְטִמְאָתָן מְשוּם כְּלִים הַמְּאֵהִילִין עַל הַמֶּת⁵⁷, וְאִם הַכְּלִים שֶׁעַל גַּבֵּי שְׁאֵינָן כִּנְגָד הַטִּמְאָה⁵⁸ טִמְאִים מְשוּם כְּלִים שֶׁנִּגְעוּ בְּכָלִים שֶׁהָאֵהִילוּ עַל הַמֶּת⁵⁹.

(51) שם מ"ב. (52) מדובר בטבלאות של שולחן שהן מקבלות טומאה (תפארת ישראל' שם, בועז ב). (53) כזה 00 ומנחים זה בצד זה. (54) אין דינו כאוהל ממש, לטמא גם מה שתחתיו. (55) במשנה כתוב: "טמא טומאת שבעה", ולכאורה דברי רבינו כאן מנוגדים למשנתנו, שהרי כתב למעלה (פ"ה ה"ד) "והשלישי טמא טומאת ערב", והנוגע בכלים שנגעו באוהל הוא שלישי. ב'כסף משנה' עמד על זה ופירש, שרבינו התכוון לנוגע בכלים שנגעו באוהל המת בעודו מאהיל על המת. ובטומאה בחיבורים גם השלישי טמא שבעה, ולמעלה בפ"ה ה"ד מדובר כשנגעו לאחר פרישה מן המת. ראה השלמות. ולדין עצמו, ברור שהלוח השני טמא טומאת שבעה כחלק מן האוהל, והנוגע בו כנוגע באוהל ואעפ"כ כלים שתחתיו טהורים, מפני שאינו נוגע בראשון בפותח טפח (ראה פירושו למשנתנו). והבדל כזה בין טומאת עצמו לטומאת אחרים, מצאנו שם פט"ו א: "כל המטלטלין מביאין את הטומאה וכו' ועל עצמן בכל שהן, ועל שאר אדם וכלים בפותח טפח" (ראה

סביבות הכלי. (71) ואפילו כנגד מקצת הזית שתחתיה ('סדרי טהרות'). וכן משמעות לשון רבינו, שכתב: "שהרי הטומאה פשטה בדפנות לבד". ובמשנה, מנמק רבינו: "לפי שהטומאה כבר התפשטה והראה (?) פעולתה וכו'" וב'סדרי טהרות' פירש כוונת רבינו, כיוון שנתפשטה הטומאה ע"י הדופן-האוהל, נפסקה רציצותו של חצי הזית שתחת הדופן, ונשאר פחות מכשיעור תחת אוירו ואינו מטמא. ומפירוש זה יוצא, שאם יש בחלק הטומאה שתחת אויר החבית שיעור מלא – גם כנגד פיה טמא. (72) זה נמשך לדין מקצתה תחת דופןה ומקצתה תחת אוירה, ויש בדופן פותח טפח, שאמרנו שכנגד פיה טהור. ומתנה רבינו כאן ואומר, שזה דווקא בכלי טהור, שמדאורייתא הוא אוהל גמור בין לטמא בין לטהר, אבל כלי טמא אינו נעשה אוהל לטהר מדאורייתא, ונשארה כולה רצוצה ובוקעת ועולה ומטמאת את תוכה של החבית ('סדרי טהרות'). (73) והרי כולה מאהילה על הטומאה. (74) והרי היא כקבר סתום שמטמא מכל צדדיו (רבינו בפירושו למשנתנו). סתם חבית יש באוירה פותח טפח, ואם אין בה פותח טפח – אין לה דין קבר סתום. (75) תוספתא, אהלות פ"י ה"ח. (76) כיסוי מהודק יפה. (77) וכל כלי חרס שבתוכה, שכלי חרס מכוסה ומהודק יפה מציל על עצמו ועל כל מה שבתוכו. (78) מפני שהם מאהילים על המת, שהרי החבית אינה חוצצת (ראה למעלה פ"ב ה"א). (79) שם פט"ו מ"ג. (80) ויש הבדל בין יושבות על שוליהן, ובין מוטות ופיהן מן הצד. ביושבות, גם כל מה שבתוך החבית שהטומאה תחתיה – טמא, מפני שהטומאה בקעה לתוכה וכמו שביארנו למעלה בחבית אחת, אבל כשפיהן מן הצד הדפנות חוצצים ומצילים על תוך הכלי. ומה בין זה לכלים ובגדים ולוחות עץ שאמרנו למעלה בהלכה ד, שהעליון מאהיל ואלה שתחתיו הם כמונחים באוהל? שם מדובר בדברים המקבלים טומאה, אבל חביות של חרס אינן מקבלות טומאה מגבן, ולפיכך מצילות מה שבתוכן, ואף-על-פי-כן אין מצילות את מה שעל גבי החביות, כנגד הטומאה ממש. (81) זה נמשך לדין מוטות על צידיהן. (82) וכלי טמא אפילו באופן כזה אינו חוצץ, ונכנסה הטומאה לתוך החבית שהטומאה תחתיה, ומפני שהחביות נוגעות זו בזו בפותח טפח, נעשו כל הדפנות העליונים כאוהל אחד ומביא את הטומאה לכולם (על-פי פירוש ה'תפארת ישראל' במשנה). (83) אע"פ שהן טהורות. (84) מקום נגיעתן מצרפן, מפני שיש בו פותח טפח.

יום רביעי י"ד אייר ה'תשע"ז

פרק שמונה עשר

(1) יבאר דין אדם שהאהיל בידו אחת על המת ובידו האחרת על הכלים, אדם שהשקיף בצד החלון והאהיל על הטומאה ואם היה מוטל על האסקופה, נושאי המת שעברו בו תחת אכסדרה והגיף אחד מהם הדלת וסמכו, תנור שעומד בתוך הבית ועינו קמורה לחוץ והאהיל מת על עינו.

א. אדם שהאהיל בידו אחת על המת והאהיל בשיניה² על הכלים³, או שנגע במת והאהיל על

'אליהו רבא' (למשנתנו). (56) למעלה פ"ג ה"ד. (57) ומטמאים כלים ואדם טומאת שבעה. במה דברים אמורים? בכלים שהם נגד הטומאה עצמה. (58) כגון שהאוהל רחב ומתפשט לצידי הטומאה, והכלים עומדים שם. (59) והם עצמם טמאים טומאת שבעה ומטמאים אחרים טומאת ערב, כשנגעו בהם אחר שפירשו מן המת (ראה למעלה פ"ה ה"ג).

1 ו. חבית⁶⁰ שהיא יושבת על שוליה⁶¹ באויר⁶², וכזית
2 מן המת נתון בתוכה או תחתיה⁶³ כנגד אוירה -
3 טמאה בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת⁶⁴, והחבית
4 טמאה⁶⁵, שהרי הטמאה בוקעת מתחתיה⁶⁶ ונטמאת
5 אוירה. היתה הטמאה תחת עבי דפנה⁶⁷ - טמאה
6 בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת⁶⁸, והחבית טהורה.
7 ולמה החבית טהורה? שהרי אין הטמאה בוקעת
8 באוירה אלא בדפנה, ואין כלי חרש מטמא אלא
9 מאוירו. היתה מקצת הטמאה תחת עבי דפנה
10 ומקצתה תחת אוירה - טמאה בוקעת ועולה, בוקעת
11 ויורדת. היתה בדפנות פותח טפח⁶⁹ - כלה טמאה⁷⁰,
12 וכנגד פיה טהור⁷¹, שהרי הטמאה פשטה בדפנות
13 בלבד. במה דברים אמורים? בחבית טהורה⁷²; אבל
14 אם היתה טמאה או גבוהה מן הארץ טפח⁷³ או
15 מכסה או כפויה על פיה⁷⁴, והיתה טמאה תחתיה או
16 בתוכה או על גבה - הכל טמא, וכל הנוגע בה פלו
17 טמא. היתה מקפת⁷⁵ צמיד פתיל⁷⁶ ונתונה על גבי
18 המת - האכלים והמשקין שבתוכה טהורין⁷⁷,
19 והפלים שעל גבה טמאים⁷⁸. חביות שהן יושבות⁷⁹
20 על שוליהן או מוטות על צדיהם באויר, והן נוגעות
21 זו בזו בפותח טפח, וטמאה תחת אחת מהן -
22 טמאה בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת⁸⁰, מפני שהיא
23 רצוצה. במה דברים אמורים? בטהורות; אבל אם
24 היו טמאות⁸² או גבוהות מן הארץ פותח טפח⁸³
25 וטמאה תחת אחת מהן - תחת פלן טמא, שהרי הכל
26 אהל אחד⁸⁴.

(60) שם פ"ט מט"ז. (61) מדובר בחבית של חרס. (62) כלומר, במקום מגולה לאויר. (63) ואין טפח בין שוליה לקרקע. (64) נתבאר כבר, שכלי אינו חוצץ בפני הטומאה, ולפיכך דין הטומאה שבתוך הכלי, כאילו היא תחת הכלי ובוקעת ועולה ובוקעת ויורדת ומטמאה כל מה שכנגדה. (65) אף-על-פי שכלי חרס אינו מיטמא מגבו. (66) ונכנסה לתוך החבית וטימאתו. ואפילו שלא כנגד הטומאה – טמא, מפני שהאויר הטמא מתערב עם שאר האויר. (67) שלא כנגד התוך. (68) וכל מה שכנגד הטומאה – טמא. (69) קשה לקבל הדברים כפשוטם, כי אין להעלות על הדעת כלי שעובי דפנו טפח, ופירש ב'סדרי טהרות' כגון שיש לכלי שפה למעלה, כזה, והשפה עם עובי הדופן רחבם טפח. (70) כל מה שיגע בחבית, בין כנגד הטומאה בין שלא כנגדה וכן תחת השפה, מפני שהטומאה בוקעת ועולה ומתפשטת תחת האוהל כל

מַעַל הָאָרֶץ²⁵ כְּדִי שֶׁיָּבִיא טָמְאָה לְבֵית. מִגְדֵּל הָפֶא
בְּמִדָּה²⁶ שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּתוֹךְ הַפֶּתַח²⁷ וְנִפְתַּח לְחוּץ²⁸:
טָמְאָה בְּתוֹכוֹ - הַבֵּית טָהוֹר²⁹, טָמְאָה בְּבֵית - מֵה
שֶׁבְּתוֹכוֹ טָמְאָה³⁰; שֶׁהָרִי הוּא פְּתוּחַ בְּתוֹךְ הַפֶּתַח³¹,
וְדֶרֶךְ הַטָּמְאָה לָצֵאת וְאֵין דְּרָכָה לְהִכְנֵס. הִיתָה
מוֹכֵנִי³² שְׁלֹ מְשׁוּכָה לְאַחֲרֵיוֹ³³ וְיוֹצֵאת³⁴ פְּחוֹת
מִשְׁפַּח³⁵ וְאֵינָה נִשְׁמָטָה³⁶, וְטָמְאָה שֶׁם בְּתוֹכָה כְּנָגֵד
הַקּוֹרוֹת³⁷ - הַבֵּית טָהוֹר; שֶׁאֵף עַל פִּי שֶׁהִיא יוֹצֵאתָ,
אֵינָה נִשְׁמָטָה³⁸ וְאֵינָה יוֹצֵאת טָפַח³⁹. וְהוּא שִׁיחִיָּה
בָּה⁴⁰ טָפַח⁴¹ עַל רוֹם טָפַח חָלוּל; אָבֵל אִם אֵין
בְּמוֹכֵנִי חָלָל טָפַח - הָרִי הַטָּמְאָה רְצוּצָה בְּתוֹךְ הַבֵּית
וְהַבֵּית טָמֵא. הִנֵּה הַמִּגְדֵּל עוֹמֵד בְּתוֹךְ הַבֵּית⁴²
וְהַטָּמְאָה בְּתוֹכוֹ אוֹ בְּתוֹךְ הַתֵּבָה שְׁלֹ⁴³, אָף עַל פִּי
שֶׁאֵין בִּיצִיאָתָה פּוֹתַח טָפַח - הַבֵּית טָמֵא⁴⁴. טָמְאָה
בְּבֵית - מֵה שֶׁבְּתוֹכוֹ טָהוֹר⁴⁵; שֶׁדֶּרֶךְ הַטָּמְאָה לָצֵאת
וְאֵין דְּרָכָה לְהִכְנֵס.

(21) לתנורים המוסקים מבפנים היו חורים שדרכם יוצא העשן ומוציאים את האפר, ונקרא עין התנור. (22) כעין סילון יוצא מהחור לחוץ. ויש מפרשים "קמורה" היינו שעל גבי העין מבחוץ עשוי כעין גג קטן כדי שלא יכנס הגשם לתנור, והמדובר כשעין התנור שבחוץ פחותה מטפח (הר"ש במשנתנו, ודעת הרא"ש, שהמדובר כשיש בה פותח טפח, ורבינו לא גילה דעתו בפירושו). (23) שהטומאה נכנסת לכלי חרס אפילו דרך נקב קטן ורק "צמיד פתיל" (כיסוי מהודק) חוצץ. (24) כי התנור המחובר לכתלי הבית הרי הוא מן התורה כבית ממש שיש לו דפנות, שאין טומאה נכנסת לו בפחות מפותח טפח, אלא שחכמים גזרו בתנור שבתוך הבית משום חוץ לבית, וסוברים בית הלל במשנתנו, שגזרו על התנור בלבד, אבל לא החמירו לטמא את כל הבית. (25) אלא קבוע בקרקע ולפיכך אין עליו דין כלי מן התורה ואינו מביא את הטומאה לבית אפילו מדרבנן, שלא גזרו על הבית. ומכאן, שאם התנור העומד בבית אינו עומד על הקרקע והרי הוא ככלי מן התורה, הטומאה יוצאת ממנו דרך פיו לבית ומטמאהו. (26) כעין ארגז גדול, שמחזיק ארבעים סאה בלח (למעלה פרק ו הלכה ב) ואינו מקבל טומאה וחוצץ בפני הטומאה. (27) וממלא כל רחבו. (28) דלת המגדל. (29) ואף על פי שהמגדל בולט לבית אין הטומאה נכנסת לו מפני שהמגדל הבא במידה חוצץ. (30) המדובר, כשאין לבית פתח אחר להוציא בו את הטומאה ואין לה יציאה אחרת אלא דרך הפתח שהמגדל ממלא אותו. (31) שהטומאה תצא שם. (32) בסיס המגדל העומד על גלגלים. (33) לאחורי המגדל. (34) לתוך חלל הבית. (35) במשנה כתוב "שלוש אצבעות" ומפרש רבינו שלאוו דווקא שלוש אצבעות והכוונה לפחות מטפח (טפח = ארבע אצבעות. בכורות לט עמוד ב). (36) הבסיס מחובר למגדל. (37) במקום מגולה לתקרת הבית. (38) אבל אם היא נשמטת דינה ככלי ואינה חוצצת. (39) ולפיכך אין הטומאה יוצאת ממנה לבית כמו שנתבאר כבר כמה פעמים, שטומאה אינה עוברת דרך פתח שאין בו

הַפְּלִים: אִם יֵשׁ בִּידוֹ פּוֹתַח טָפַח - הַפְּלִים טָמְאִין,¹
וְאִם לֹא - טָהוֹרִין.² וְכֵן שְׁנֵי בָתִּים וּבֵהֶם שְׁנֵי חֲצָאֵי
זֵיתִים,³ וּפְשֻׁט יָדוֹ לְבֵית זֶה וְיָדוֹ הַשְּׁנִיָּה לְבֵית הַשְּׁנִי:
אִם יֵשׁ בִּידוֹ פּוֹתַח טָפַח - עֵרַב אֶת הַטָּמְאָה⁴ וְנַעֲשֶׂה
הַפֶּל כְּאֶהֱל אֶחָד, וְנִטְמָא הוּא וְהַבָּתִּים⁵; וְאִם לֹא -
אֵינוֹ מְבִיא אֶת הַטָּמְאָה.⁶

(2) בעורו מאהיל על המת. (3) בעוד ידו נוגעת במת. (4) שהאדם נעשה אוהל והוא מאהיל על המת ועל הכלים. (5) וכן אם האהיל על הכלים אחר שפירש מן המת - הכלים טהורים, אפילו אם יש בידו טפח, מפני שאינו מטמא באוהל אלא המת עצמו, אבל לא אדם וכלים שנשמאו במת, אבל בחיבורים מטמא באוהל. (6) מבשר המת, ושיעורו לטמא - כזית. (7) שהרי הוא מאהיל על כזית שלם. (8) כלומר, הכלים ובני אדם הנמצאים בשני הבתים.

ב. אָדָם שֶׁהִשְׁקִיף בְּעַד הַחֲלוֹן וְהָאֵהִיל עַל הַטָּמְאָה⁹
- מְבִיא אֶת הַטָּמְאָה לְבֵית¹⁰ וְנִטְמָא כָּל הַבֵּית. הִנֵּה
מִטְּל¹¹ עַל הָאֶסְקָפָה וּמִקְצָתוֹ בְּתוֹךְ הַבֵּית וּמִקְצָתוֹ
בְּחוּץ, וְהָאֵהִילָה טָמְאָה עַל מִקְצָתוֹ שֶׁבְּחוּץ - הַבֵּית
טָמֵא. מִפְּנֵי שֶׁהָאָדָם חָלוּל וְיֵשׁ בּוֹ גְּבֵה טָפַח¹², וְכֵינֵן
שֶׁהָאֵהִילָה טָמְאָה עָלָיו - הָרִי זֶה כְּמָאֵהִיל עָלֶיהָ
וּמְבִיא אֶת הַטָּמְאָה. וְכֵן אִם הִיתָה טָמְאָה בְּבֵית
וְהָאֵהִילוֹ טָהוֹרִין עַל מִקְצָתוֹ¹³ שֶׁבְּחוּץ - הָרִי אֵלֹ
טָמְאִין, מִפְּנֵי שֶׁהוּא¹⁴ כְּמָאֵהִיל עַל הַטָּמְאָה, וְהָאָדָם
מְבִיא וְאֵינוֹ חוֹצֵץ, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

(9) שהייתה בחוץ סמוך לכותל הבית, והמשקיף כפף את גופו לחוץ דרך החלון. (10) אף על פי שהמשקיף נשען על החלון ונמצא אדן החלון מפסיק בין הטומאה לבית, והטעם מבואר למטה: "מפני שהאדם חלול וכו'". (11) אדם חי. (12) ונעשה אוהל. (13) של האדם החי המונח על האסקופה. (14) האדם המוטל על האסקופה.

ג. נוֹשְׂאֵי הַמֶּת שֶׁעָבְרוּ בּוֹ¹⁵ תַּחַת הָאֶסְקָדְרָה¹⁶,
וְהִגִּיף¹⁷ אֶחָד מֵהֶן אֶת הַדֶּלֶת וְסָמְכוּ בְּמִפְתַּח¹⁸ כְּדִי
שֶׁלֹא יִטְמָא הַבֵּית, וְכֵן אִם הָיָה אָדָם מִבְּפָנִים¹⁹ אוֹ
מִבְּחוּץ סוֹמֵךְ הַדֶּלֶת: אִם יָכֹל הַדֶּלֶת לַעֲמֹד בְּפָנֵי
עֲצָמוֹ²⁰ - הַבֵּית טָהוֹר, וְאִם לֹא - הַבֵּית טָמֵא; לְפִי
שֶׁנִּמְצָא הָאָדָם הוּא שֶׁחֲצִץ בְּפָנֵי הַטָּמְאָה, וְהָאָדָם
וְהַפְּלִים מְבִיאִין וְאֵינֶן חוֹצְצִין, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

(15) כלומר, עימו. (16) שטח מקורה לפני חזית הבית ומשקוף הדלת נכנס תחת גגה (רבינו בפירושו למשנה, ויש מפרשים, שתקרת הבית סוככת על האכסדרה). (17) סגר את הדלת לפני שנכנס המת תחת גג האכסדרה. (18) כדי שלא תיפתח הדלת. המפתחות שלהם היו כמין יתד של עץ. (19) בבית. (20) ולא תיפתח מאליה.

ד. תִּנּוֹר שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּתוֹךְ הַבֵּית וְעֵינָיו²¹ קְמוּרָה
לְחוּץ²², וְהָאֵהִילוֹ נוֹשְׂאֵי הַמֶּת עַל עֵינָיו הַקְּמוּרָה -
הַתִּנּוֹר טָמֵא²³ וְהַבֵּית טָהוֹר²⁴; שֶׁהָרִי אֵין הַתִּנּוֹר גְּבוּהָ

דברים: א. אין אנו דנים את הכתלים כאילו הם זקופים ומסגרות הגג יורדות וסותמות והאווהל מצטמצם לשטח שתחת הגג; ב. שאפילו המקומות שאין בינם ובין הקרקע טפח נידונים כאווהל, והטעם מפני שכל השטח המוקף יריעות הוא אוהל אחד ואם יש בו פותח טפח במקום אחד דין אוהל על כולו ואפילו במקום שאין בו טפח. (60) בכל מקום שהוא אפילו במקום שאין בו רום טפח. (61) שהרי הכל אוהל אחד. (62) עד כאן למדנו דיני השיפוע כמאהיל, ומכאן ואילך דיני נגיעה בשיפוע. (63) כלומר, בין הקרקע ובין היריעה המשופעת בכל מקום שהוא. (64) בשיפוע. (65) בפנים האווהל. (66) אפילו אם פינו המת מתוכו לפני שנגע. (67) המדובר ביריעות המקבלות טומאה אפילו כשהן נטויות כאווהל וחוצצות בפני הטומאה, כגון של פשתן או צמר או עור, ולפיכך שני צדדיהן נידונים כשני כלים, הפנימי מאהיל על המת ומיטמא וגם מטמא אחרים כמת עצמו, והחיצון טמא מפני שנגע בפנימי ודינו ככלים שנגעו בכלים שנגעו במת, שמטמאים טומאת ערב בלבד. והמדובר כשפינו את המת לפני שנגע, אבל הנוגע בחיצון בעוד המת שם טמא טומאת שבעה. (68) שני החלקים אמנם מצטרפים אף על פי שהאחד מבפנים והשני מבחוץ, אולם, מפני שאין כזית שלם מצד אחד אין שום צד נידון כאילו היה בו בעצמו כזית שלם. (69) תוספתא שם פרק א הלכה א. יריעות האווהל טמאים טומאת שבעה, מפני שלטומאת עצמן אין הבדל בין תוכו ובין אחריו. ולפיכך מצטרפים שני חצאי הזיתים לטמאן טומאת שבעה.

- ח. הִיָּה כִּנְף הָאֵהָל מְרֻדָּה⁷⁰ עַל הָאֶרֶץ וְטִמְאָה תַּחַת כִּנְף הָאֵהָל הַפְּרוּשׁ עַל הָאֶרֶץ אוֹ עַל גִּבֵּי הַכִּנּוֹף - טִמְאָה בּוֹקֵעַת וְעוֹלָה⁷¹, בּוֹקֵעַת וְיֹרֶדֶת.

(70) סרוח ומונח על הארץ ואין אוויר תחתיו מחובר לאוויר האווהל. (71) ככל טומאה רצוצה, מובן שכל האווהל נטמא כנוגע בכלים שנטמאו במת, אבל הכלים שתחת האווהל ולא נגעו בו - טהורים.

פֶּרֶק תְּשַׁעָה עָשָׂר

(1) יבאר דין כוורת שהיא מוטלת בארץ והיא בתוך פתח הבית ופיה לחוץ וכזית ממת נתון תחתיה או על גבה, היתה גבוהה מהארץ טפח וטומאה תחתיה או בבית או בתוכה, כוורת המוטלת בארץ בתוך הפתח ופיה לפנים והיא כלי שלם וחלולה וכזית מת נתון תחתיה וכו', כוורת שהיא בתוך הבית והיא ממלאה את כל גובה הבית ופיה למעלה וכו', כוורת חלולה שהיא כלי שלם והיתה מונחת על צידיה באויר וכזית מת תחתיה וכו', כוורת שהיא כלי שלם והיא יושבת על שוליה לאויר וטומאה תחתיה וכו', גמל העומד באויר וטומאה תחתיו או שהיה רובץ, אם הנוזר מגלח על אלו הטומאות ואם הנכנסים למקדש חייבים עליהן כרת.

- א. כִּנְתָּר⁷² שֶׁהִיא מְטֻלָּה בְּאֶרֶץ⁷³ וְהִיא בְּתוֹךְ פֶּתַח הַבַּיִת וּפִיהָ לַחוּץ, וּכְזִית מִן הַמַּת נִתֵּן תַּחְתֶּיהָ אוֹ עַל גִּבְהָ מִבְּחוּץ⁷⁴ - כָּל שֶׁהָיָה כִּנְגֵד הַזֵּית בְּתַחְתֶּיהָ⁷⁵ אוֹ כִּנְגֵד⁷⁶ טִמְאָה⁷⁷, וְכָל מֶה שֶׁבְּאֵוִיר תּוֹכָהּ⁷⁸ טְהוֹר⁷⁹, חוּץ מִכְּלִי שֶׁהָיָה כִּנְגֵד הַטִּמְאָה⁸⁰, וְהַבַּיִת טְהוֹר⁸¹.

טפח. (40) בכל המוכני. (41) ובחלק שתחת התקרה אין טפח. (42) כל הדינים שלמעלה נאמרו במגדל העומד בפתח הבית. (43) תיבה קטנה העומדת בתוך המגדל. (44) מפני שסוף הטומאה לצאת דרך הבית. (45) כשאין בפתח המגדל טפח. ואם יש בו טפח נכנסת הטומאה לתוכו מן הבית.

- ה. כָּלִים שֶׁבִּין הַמִּגְדָּל וּבֵין הָאֶרֶץ⁸², שֶׁבִּינוּ וּבֵין הַכֶּתֶל, וְשֶׁבִּינוּ וּבֵין הַקּוֹרוֹת⁸³: אִם יֵשׁ שָׁם פּוֹתֵחַ טִפֵּחַ - טִמְאִים⁸⁴, וְאִם לֹא - טְהוֹרִים; שֶׁהָיָה אֵנִי וְאִם אֵת הַקּוֹרוֹת פָּאֵלוּ הֵן יוֹרְדוֹת וְסוֹתְמוֹת.

(46) המגדל עומד על גלגלים ויש מקום פנוי בין שוליו ובין הקרקע. (47) וטומאה בבית. (48) שטומאת הבית נכנסת שם.

- ו. הִיָּתָה הַטִּמְאָה תַּחַת הַמִּגְדָּל בֵּינוּ וּבֵין הָאֶרֶץ, אוֹ בֵּינוּ וּבֵין הַקּוֹרוֹת, אוֹ בֵּינוּ וּבֵין הַכֶּתֶל, בֵּין שֵׁשׁ שָׁם חָלָל טִפֵּחַ בֵּין שְׁאִין שָׁם - הַבַּיִת טִמְאָה⁸⁵. הִיָּה עוֹמֵד בְּאֵוִיר⁸⁶ וְטִמְאָה בְּתוֹכוֹ - כָּלִים שֶׁבְּעֵבְיוֹ⁸⁷ טְהוֹרִים⁸⁸; טִמְאָה בְּעֵבְיוֹ - כָּלִים שֶׁבְּתוֹכָו⁸⁹ טְהוֹרִים.

(49) כלל אמרו: צמיד פתיל ואהלים מצילים על הטהורים מליטמא, אבל אינם מצילים על הטמאים מליטמא. לפיכך, אף על פי שהטומאה מונחת באווהל הפנימי, היא מטמאה את הכלים שבאווהל החיצון. (50) במקום מגולה לרקיע. (51) המדובר במגדל שכתליו עשויים לוחות כפולים וביניהם חלול, ובשטח שבין לוח ללוח עומדים או תלויים כלים. (52) שהרי הם מוגנים מכל צד על ידי אוהל. וזה שאמרנו למעלה שאווהל אינו מציל על הטמאים מליטמא הכוונה לאווהל תוך אוהל, וטומאה בפנימי וסוף הטומאה לצאת. (53) שבתוך המגדל עצמו.

- ז. כָּל שְׁפּוּעֵי אֵהָלִים - כָּאֵהָלִים. כִּי־צָד? אֵהָל שֶׁהָיָה שׁוֹפֵעַ וְיֹרֶד⁹⁰ וְכִלָּה⁹¹ עַד כְּאֶצְבָּע⁹², וְטִמְאָה בְּאֵהָל⁹³ - כָּלִים שֶׁתַּחַת הַשְּׁפּוּעַ⁹⁴ טִמְאִים⁹⁵; טִמְאָה תַּחַת הַשְּׁפּוּעַ⁹⁶ - כָּלִים שֶׁבְּאֵהָל טִמְאִים⁹⁷. הַטִּמְאָה⁹⁸ מִתּוֹךְ הַשְּׁפּוּעַ⁹⁹ - הַנוֹגֵעַ בָּיו¹⁰⁰ מִתּוֹכָו טִמְאָה שֶׁבְּעָה¹⁰¹, וְהַנוֹגֵעַ בַּשְּׁפּוּעַ מֵאֲחֵרֵי טִמְאָה שֶׁבְּעָה¹⁰²; נַעֲשֶׂה הַשְּׁפּוּעַ מֵאֲחֵרֵי פָּאֵלוּ הוּא כָּלִי שֶׁנִּגַּע בְּאֵהָל. הִיָּתָה הַטִּמְאָה עַל אֲחֵרֵי הַשְּׁפּוּעַ - הַנוֹגֵעַ בּוֹ מֵאֲחֵרֵי טִמְאָה שֶׁבְּעָה, וְהַנוֹגֵעַ בַּשְּׁפּוּעַ בְּתוֹכוֹ טִמְאָה שֶׁבְּעָה עָרֵב. כִּי־חֲצִי זֵית מִתּוֹכוֹ וְכִי־חֲצִי זֵית מֵאֲחֵרֵי טִמְאָה שֶׁבְּעָה עָרֵב¹⁰³, וְהָאֵהָל עֲצוּמוֹ¹⁰⁴ טִמְאָה שֶׁבְּעָה.

(54) שכתליו אינם זקופים אלא משתפעים והולכים ומתוך כך שטח האווהל מתרחב אולם המרחק בין הקרקע ובין יריעות האווהל פוחת והולך. (55) בסמוך לקרקע. (56) כלומר, פחות מטפח. המדובר באווהל שגגו שטוח בטפח על טפח או יותר. (57) תחת הגג לא תחת הכתלים המשופעים. (58) בין במקום הגבוה טפח על הארץ ובין במקום שאין בינו ובין הארץ טפח. (59) משמיענו שני

1 הִיְתָה הַטְּמֵאָה בְּבֵית - אֵין טְמֵא אֶלָּא הַבֵּית¹⁴, אָבֵל
2 כָּלִים שֶׁבְּתוֹכָהּ אוֹ תַּחְתֶּיהָ אוֹ עַל גְּבֻהָ¹⁵ טְהוּרִים¹⁶.
3 הִיְתָה הַטְּמֵאָה בְּתוֹכָהּ¹⁷ - הַכֵּל טְמֵא, כָּל שֶׁבְּבֵית וְכָל
4 שֶׁבְּתוֹכָהּ¹⁸ וְכָל שֶׁעַל גְּבֻהָ וְכָל שֶׁתַּחְתֶּיהָ כִּנְגַד
5 הַטְּמֵאָה¹⁹, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ. הִיְתָה גְבוּהָ מִן הָאָרֶץ
6 טַפַּח וְטְמֵאָה תַּחְתֶּיהָ אוֹ בְּבֵית אוֹ עַל גְּבֻהָ - הַכֵּל
7 טְמֵא²⁰, כָּל שֶׁבְּבֵית וְכָל שֶׁתַּחְתֶּיהָ וְכָל שֶׁעַל גְּבֻהָ;
8 אָבֵל כָּל שֶׁבִּאֲוִיר תוֹכָהּ טְהוּר²¹, חוּץ מִפְּלִי שֶׁהוּא
9 כִּנְגַד הַטְּמֵאָה²². הִיְתָה הַטְּמֵאָה בְּתוֹכָהּ - הַכֵּל טְמֵא,
10 כָּל שֶׁבְּתוֹכָהּ וְכָל שֶׁבְּבֵית וְכָל שֶׁתַּחְתֶּיהָ וְכָל שֶׁעַל
11 גְּבֻהָ. שֶׁהַפְּלִים אוֹ הָאָדָם שֶׁנַּעֲשֶׂוּ אֹהֶל עַל הַטְּמֵאָה
12 אוֹ שֶׁהִיְתָה הַטְּמֵאָה עַל גְּבִיהָ - מְבִיאִין וְלֹא
13 חוֹצְצִין²³, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ²⁴. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים²⁵?
14 בְּזֶמֶן שֶׁהָיָה כָּלִי²⁶ וּמַחְלִחֶלֶת²⁷; אָבֵל אִם הִיְתָה
15 פְּחוּתָהּ²⁸ וְסִתָּם הַמָּקוֹם הַנִּפְתָּח בְּקֶשׁ, שֶׁהָיָה אֵינָהּ
16 כָּלִי, אוֹ שֶׁהִיְתָה אֲפֻצָּה²⁹ עַד שֶׁלֹּא יִהְיֶה בָּהּ חָלָל
17 טַפַּח אֶלָּא אֲטוּמָה כְּדִי שֶׁלֹּא יִמָּצֵא בָּהּ חָלָל טַפַּח
18 בְּמָקוֹם אֲחֵר³⁰. הִיְתָה³¹ גְבוּהָ מִן הָאָרֶץ טַפַּח
19 וְטְמֵאָה תַּחְתֶּיהָ אוֹ בְּבֵית - הָרִי הַבֵּית וְכָל שֶׁתַּחְתֶּיהָ
20 טְמֵאִין, מִפְּנֵי שֶׁהוּא אֹהֶל אֲחֵר³², וְתוֹכָהּ וְגְבֻהָ
21 טְהוּר³³, מִפְּנֵי שֶׁהוּא אֹהֶל שֶׁל עֵץ³⁴ וְאֵינוֹ כָּלִי. הִיְתָה
22 טְמֵאָה בְּתוֹכָהּ³⁵ - אֵין טְמֵא אֶלָּא תוֹכָהּ. הִיְתָה עַל
23 גְּבֻהָ - כִּנְגַדוֹ עַד לְרִקְיעַ טְמֵא³⁶. הִיְתָה מְנַחֵת עַל
24 הָאָרֶץ³⁷ וּפִיָּה לַחוּץ וּכְזִית מִן הַמַּת נִתּוּן תַּחְתֶּיהָ³⁸ -
25 כִּנְגַדוֹ עַד הַתְּהוֹם טְמֵא³⁹. הָיָה עַל גְּבֻהָ⁴⁰ - כִּנְגַדוֹ עַד
26 הָרִקְיעַ טְמֵא⁴¹. הִיְתָה טְמֵאָה בְּבֵית - אֵין טְמֵא אֶלָּא
27 הַבֵּית בְּלִבְדוֹ⁴². הִיְתָה טְמֵאָה בְּתוֹכָהּ - אֵין טְמֵא אֶלָּא
28 תוֹכָהּ⁴³.

(2) כל מקום שנאמר בפרק זה "טהור" או "טמא", הכוונה לכלים הנמצאים בשטח שבו דנים. (3) אהלות פ"ט מ"א. (4) ואין בינה ובין הקרקע טפח. (5) ומקצת הכוונה עצמה. (6) על גב המקצת שבחוץ או תחתיה. והמדובר, כשהכוונה מחזיקה ארבעים סאה (רבינו בפירושו למשנה), שאינה מקבלת טומאה. אבל היא מביאה את הטומאה, וגם חוצצת בפני הטומאה (למעלה פ"ג ה"ג). (7) כשהטומאה על גבה. (8) כשהטומאה תחתיה. (9) שטומאה בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת. ואף-על-פי שכלי עץ הבאים במידה (מחזיקים 40 סאה) חוצצים, זה נאמר רק להציל מה שבצידי הטומאה. אבל שכנגד הטומאה, מציל רק אוהל עם דפנות בלבד (ראה 'תוספות יום טוב'). (10) שלא כנגד הטומאה. (11) ואין אנו אומרים מכיוון שהטומאה בקעה ונכנסה לכוורת שהיא אוהל, הרי היא מתפשטת בכל אורה ומטמאה כל מה שבתוכה, לפי הכלל שכל הבית כאילו מלא טומאה. והטעם, מפני שלא אמרו כלל זה אלא כשעצם הטומאה, היינו הכזית מן המת, נמצא בבית. אבל כאן, כשאין בכוורת אלא כוחה של הטומאה בלבד, אינה מתפשטת לצדדים, אלא ממשיכה ובוקעת כנגד הכזית (כסף-משנה) [ראה משנה אחרונה, שהביא כמה הוכחות

לסתור סברא זו, אבל קשה למצוא הסבר אחר לדברי רבינו כאן]. (12) ואין הכוונה מצילה, אף-על-פי שיש בתוכה פותח טפח. והטעם, מפני שגזרו משום אין בה פותח טפח (סדרי טהרות). יוצא מזה, שלהלכה אין כל הבדל בין גבה ובין תוכה. ולמה לא כלל אותם רבינו בבבא אחת? מפני שבדין גבה, התכוון להדגיש שכנגד הטומאה טמא, ובדין תוכה החידוש הוא שאינה מטמאה שלא כנגד הטומאה. (13) שהרי הטומאה מונחת בחוץ והיא רצוצה. (14) משמע, כל מה שבבית אפילו הכלים שתחת הכוורת בפנים הבית, ואף-על-פי שאין תחתיה פותח טפח. (15) בחלק שמחוץ לבית. (16) תחתיה ועל גבה אין כל סיבה שתתפשט לשם הטומאה, וכלים שבתוכה טהורים אפילו בחלק שבתוך הבית, מפני שהכוורת מצילה על מה שבתוכה, ואף-על-פי שאין בה פותח טפח. ומה שאמרו: כלי נעשה אוהל לטמא אבל לא לטהר, הכוונה רק לכלים שמחוצה לו (סדרי טהרות). (17) בתוך הכוורת, אפילו אם היא בחלקה שמחוץ לבית. (18) כשהטומאה בתוכה, כאילו כולה מליאה טומאה (ראה למעלה הערה ח), והדופן העליון מאהיל עליה ומטמא כל מה שבתוכה, בין בחלק שבבית ובין בחלק שחוצה לו. והבית טמא, מפני שאוהל בתוך אוהל אינו מציל על הטומאה מלטמא (ראה הערות פ"ח ה"ו), וכאילו הטומאה בבית. [בסדרי טהרות מבאר, שאוהל ממש בתוך אוהל מציל, כשיש פתח פתוח לחוץ. אבל כלי שנעשה אוהל, אינו מציל אפילו עם פתח. הבדל זה משמש יסוד להבנת שיטת רבינו בהלכות הבאות]. (19) זה נמשך גם לעל גבה, ובשניהם מטהר רבינו כלים שמחוץ לבית שאינם כנגד הטומאה. וטעמו, מפני שיש כאן אוהל פותח טפח על הטומאה, הרי הוא גם חוצץ בפני הטומאה, ואף-על-פי-כן מה שכנגד הטומאה טמא, גזירה דרבנן. משום אין בכוורת פותח טפח, שהיא טומאה רצוצה הבוקעת ומטמאה כל מה שכנגדה (סדרי טהרות). (20) מפני שהכוורת מאהילה על הטומאה, נתחברה לאוהל אחד עם כל הבית. ואפילו אם הטומאה על גבה, שהרי הכוורת אינה חוצצת, וכאילו הטומאה תחתיה, כמבואר למעלה. (21) שעל תוכה מצילה, כמבואר למעלה. (22) גזירה משום אין בה פותח טפח, כמבואר למעלה. (23) דבריו אלו נראים סותרים למה שכתב בפרק י"ג ה"ג, שכלים הבאים במידה חוצצים, והרי המדובר כאן בכלי הבא במידה. ובכסף-משנה מבאר, שכלי שאינו מקבל טומאה חוצץ בפתיחה שבין בית לבית, אבל כשטומאה תחתיו או על גביו, מביא ואינו חוצץ, כמו ששנינו (אהלות פ"ו מ"א) "אדם וכלים נעשים אוהל לטמא אבל לא לטהר", ואפילו כלים שאינם מקבלים טומאה. [ראה רא"ש בפירושו לפ"ח מ"א שהקדים את הכסף-משנה בקביעת הבדל זה]. (24) בפ"ג ה"ג. ראה השלמות שם. (25) שם מ"ג ואילך. (26) שלם, לא שבור. (27) שיש בה חלול (רבינו בפירושו למשנה). (28) ניטל חלק מדופנה. (29) תוכה ממולא בקש, ודפנותיה שלמים. (30) הסגנון אינו בהיר, אבל הכוונה ברורה: שיש בה כמה מקומות חלולים, ואין באחת מהם טפח, אבל אם תצרפם יחד יצא לך יותר מטפח. (31) הכוורת הפחותה או האפוצה. (32) כמו במחולחלת. (33) כלים שבתוכה, בין בחלק שבחוץ ובין שבבית. אבל

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

פתוחה לפנים, מתחבר אירה עם אויר הבית ונעשו אוהל אחד, ולפיכך אם הטומאה באחד מהם - שניהם טמאים. (47) ויש מקום לטומאה להכנס תחתיה ולצאת. (48) אפילו תחת החלק שמחוץ לבית. (49) בפנים או בחוץ. (50) נימוק לטומאת תוכה כשהטומאה בבית, וכן להיפך. (51) נימוק לטומאת גבה שבחלק החוץ, וגם לטומאת תוכה והבית כשהטומאה על גבה מבחוץ. מפני שהכוורת, שהיא כלי, אינה חוצצת, הרי הטומאה כאילו מונחת תחת הכוורת המאהילה עליה, והכלים שעל גבה כאילו מונחים באוהל. (52) אפילו מה שבתוכה, כמבואר למעלה: מפני שהיא כאוהל אחד עם הבית, מה שאין כן בפיה לחוץ, שאמרנו למעלה: "ותוכה וגבה טהור". (53) בחלק שבחוץ, מפני שהכוורת הפחותה או הפקוקה, שאינה כלי כלל - חוצצת. (54) מחוץ לבית. (55) כלי המאהיל עליה בכל גובה שהוא. (56) כדין טומאה רצוצה, ואינה בוקעת ועולה מפני שהכוורת חוצצת. (57) מבחוץ. (58) כללו של דבר: בפיה לפנים נידונים תוכה של הכוורת והבית כאוהל אחד, ודיניהם שווים בכל המקרים.

- ג. פִּוֶּרֶת⁵⁹ שֶׁהִיא בְּתוֹךְ הַבֵּית⁶⁰ וְהִיא מְמַלְאָה אֶת כָּל גְּבֵה הַבֵּית, וּפִיָּה לְמַעַלָּה לְקוֹרוֹת הַבֵּית, וְאֵין בִּינָה לְבֵין הַקּוֹרוֹת פּוֹתֵחַ טֶפַח, וְטִמְאָה בְּתוֹכָהּ - הַבֵּית טָמֵא⁶¹, טִמְאָה בְּבֵית - מֵה שֶׁבְּתוֹכָהּ טָהוֹר⁶²; שְׁדָרָךְ הַטִּמְאָה לְצֵאת לְתוֹךְ הַבֵּית בְּפָחוֹת מִטֶּפַח וְאֵין דִּרְכָּה לְהַפְגֵּס. בֵּין שְׁהִיתָהּ⁶³ מִטָּה עַל צִדָּהּ וּפִיָּה לְכַתֵּל וּבֵינוּ וּבֵין הַכַּתֵּל פָּחוֹת מִטֶּפַח, בֵּין שְׁהִיתָהּ פִּוֶּרֶת אַחַת בֵּין שְׁהִיו שְׁתֵּים זָו עַל גְּבִי זָו וְאֵין בֵּין הָעֲלִינָהּ לְקוֹרוֹת אוֹ לְכַתֵּל פּוֹתֵחַ טֶפַח⁶⁴. הִיתָה עוֹמֶדֶת⁶⁵ בְּתוֹךְ הַפֶּתַח וּפִיָּה לְמַעַלָּה וְאֵין בֵּינוּ לְבֵין הַמִּשְׁקוֹף פּוֹתֵחַ טֶפַח, וְטִמְאָה בְּתוֹכָהּ - הַבֵּית טָהוֹר⁶⁶, טִמְאָה בְּבֵית - מֵה שֶׁבְּתוֹכָהּ טָמֵא⁶⁷; שְׁדָרָךְ טִמְאָה לְצֵאת וְאֵין דִּרְכָּה לְהַפְגֵּס.

(59) שם משנה ט. (60) כולה. במקרה זה אין הבדל בין שלימה ופחותה, בין מחולחלת ואפוצה, בין גבוהה מן הארץ טפח או לא. (61) אפילו אוהל ממש עם דפנות אינו מציל, מפני שסופה של הטומאה לצאת דרך הבית (כמו שמסיים רבינו), עוברת היא גם בפחות מפותח טפח. (62) שאין הטומאה נכנסת בפחות מפותח טפח, והכוורת עם הדפנות מצילה. (63) הכוורת שכולה בתוך הבית. (64) כל אלה דינם כאמור למעלה. (65) שם משנה יוד. כאן מתחילה בבא חדשה. (66) שהרי הטומאה יכולה לצאת מבלי להכנס לאויר הבית. (67) מפני שאין מקום לטומאה לצאת אלא דרך הכוורת, אינה מצילה על מה שבתוכה אפילו עם דפנות.

- ד. פִּוֶּרֶת חֲלוּלָה⁶⁸ שֶׁהִיא כְּלִי שְׁלֵם⁶⁹ וְהִיתָה מְנוּחָת⁷⁰ עַל צִדָּהּ בְּאוֹרֵי⁷¹, וּכְזֹת מִן הַמֵּת נִתּוֹן תַּחְתֶּיהָ אוֹ עַל גְּבֵה - כָּל שֶׁהוּא כְּנֹגֵד הַיָּת בְּתַחְתֶּיהָ וּבְגִבָּהּ טָמֵא, וְכָל מֵה שֶׁבְּאוֹרֵי תוֹכָהּ טָהוֹר, אֲלָא כְּנֹגֵד הַטִּמְאָה, וְכָל שֶׁאֵינוּ כְּנֹגֵד הַטִּמְאָה בְּתוֹכָהּ טָהוֹר. הִיתָה טִמְאָה בְּתוֹכָהּ - הַכָּל טָמֵא, כָּל מֵה שֶׁבְּתוֹכָהּ

גבה, רק החלק שבחוץ טהור. וזה יתבאר מהנימוקים שנאמרו למעלה במחולחלת. תוכה טהור, מפני שעל תוכה היא מצילה, ואפילו כנגד הטומאה טהור, שרק במחולחלת שהיא כלי, גזור משום אין בו טפח (למעלה הערה יט), אבל באוהל שאינו כלי לא גזור. והכלים שעל גבה בפנים הבית - טמאים מפני שהם נמצאים באויר האוהל. (34) שאינו מקבל טומאה, אבל אוהל של אריג או עור מיטמא (ראה למעלה פ"ה ה"ב), ודבר טמא אינו חוצץ (כסף-משנה). (35) הטומאה היא כקבורה באדמה (מפני שהכוורת האטומה אינה כלי, ובטלה לגבי קרקע) ואינה יוצאת לבית (רבינו בפירושו למשנה). (36) כלי שיאהיל למעלה ממנה, בכל גובה שהוא. אבל אינה בוקעת למטה, מפני שאינה רצוצה. (37) הכוורת האטומה. (38) תחת החלק שבחוץ. (39) שהרי היא רצוצה, ואף-על-פי-כן אינה בוקעת ועולה, מפני שהכוורת שבטלה לגמרי מתורת כלי, היא כאוהל וחוצצת. [ראה כסף-משנה שתירץ באופן אחר, ותירוצו נראה דחוק מאוד]. (40) מבחוץ. (41) ולא יותר. ואינה בוקעת למטה, מפני שהאוהל חוצץ. ברור ללא צל של ספק, שהמדובר במונחת על גב החלק שבחוץ, שהרי בפנים נעשה כל הבית אוהל המת. (42) הכלים שבבית עצמו וגם הכלים שעל גבה, אבל אלה שתחתיה אפילו בחלק שבבית - טהורים, מפני שאין מקום לטומאה להכנס שם, למטה אין פותח טפח ומלמעלה הכוורת חוצצת, מפני שהיא פחותה או אפוצה ויצאה מתורת כלי, כמבואר למעלה. [ואין בזה משום אוהל בתוך אוהל שאינו מציל, מפני שכל דבר שאינו כלי ויש לו פתח לחוץ, אין בו משום אוהל בתוך אוהל]. (43) מבואר ממה שאמרנו למעלה.

- ב. פִּוֶּרֶת⁴⁴ הַמְשֻׁלָּת בְּאַרְץ בְּתוֹךְ הַפֶּתַח וּפִיָּה לַפְּנִים, וְהִיא כְּלִי שְׁלֵם וְחֲלוּלָה, וּכְזֹת מִן הַמֵּת נִתּוֹן תַּחְתֶּיהָ אוֹ עַל גְּבֵה מִבְּחוּץ - כָּל שֶׁהוּא כְּנֹגֵד הַיָּת בְּתַחְתֶּיהָ אוֹ עַל גְּבֵה טָמֵא, וְכָל מֵה שֶׁבְּאוֹרֵי תוֹכָהּ טָהוֹר, חוּץ מִכְּנֹגֵד הַטִּמְאָה, וְהַבֵּית טָהוֹר⁴⁵. הִיתָה טִמְאָה בְּתוֹכָהּ אוֹ בְּבֵית - הַכָּל טָמֵא⁴⁶. הִיתָה גְּבוּהָ מִן הָאָרֶץ טֶפַח⁴⁷ וְטִמְאָה תַּחְתֶּיהָ⁴⁸ אוֹ בְּתוֹכָהּ אוֹ עַל גְּבֵה⁴⁹ אוֹ בְּבֵית - הַכָּל טָמֵא; כָּל שֶׁבְּבֵית וְכָל שֶׁתַּחְתֶּיהָ - מִפְּנֵי שֶׁהִיא וְהַבֵּית כְּאוֹהֵל אֶחָד⁵⁰, וְכָל שֶׁעַל גְּבֵה וְכָל שֶׁבְּתוֹכָהּ טָמֵא - שֶׁהַכָּלִי מְבִיא אֶת הַטִּמְאָה וְאֵינוּ חוֹצֵץ⁵¹, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. הִיתָה פָּחוֹתָה וּפְקוּקָה בְּקֶשׁ אוֹ אֶפּוּצָה, וּגְבוּהָ מִן הָאָרֶץ טֶפַח, וְטִמְאָה תַּחְתֶּיהָ אוֹ בְּבֵית אוֹ בְּתוֹכָהּ - הַכָּל טָמֵא⁵², חוּץ מִעַל גְּבֵה⁵³. הִיתָה טִמְאָה עַל גְּבֵה⁵⁴ - כְּנֹגֵדוֹ בְּלִבָּד עַד לְרִקְיעַ⁵⁵ טָמֵא, אֲבָל תוֹכָהּ טָהוֹר, וְתַחְתֶּיהָ וְהַבֵּית כָּל מֵה שֶׁבֵּינָהּ טָהוֹר; מִפְּנֵי שֶׁאֵינָה כְּלִי, חוֹצֵצָה. הִיתָה מְנוּחָת עַל הָאָרֶץ וּפִיָּה לַפְּנִים, וּכְזֹת מִן הַמֵּת נִתּוֹן תַּחְתֶּיהָ - כְּנֹגֵדוֹ עַד הַתְּהוֹם טָמֵא⁵⁶. הִיתָה עַל גְּבֵה⁵⁷ - כְּנֹגֵדוֹ עַד לְרִקְיעַ טָמֵא. הִיתָה הַטִּמְאָה בְּתוֹכָהּ אוֹ בְּבֵית - תוֹכָהּ וְהַבֵּית טָמֵא⁵⁸.

(44) שם מ"ה. (45) בכל הדינים שנימנו בהלכה זו עד כאן, אין הבדל בין פיה לפנים לבין פיה לחוץ. (46) כשהכוורת

טמא, וכלים שתחתיה טהורין, מפני שהיא אהל
והוצאת.

(75) שם משנה יג. (76) ואין טפח בינה ובין הקרקע. המדובר בהלכה זו, כשפי הכוונה רחב טפח על טפח (סדרי טהרות). (77) שאין על גבה אוהל. (78) הטומאה תלויה נגד תוכה, למעלה מדפנות הכלי, אבל לא באויר תוכה. (79) ומטמאה כל שכנגדה, ואע"פ שהיא תלויה ואינה רצוצה, רואים אותה כאילו היא תחת השולים, מפני שכלי אינו חוצץ, כמו בפיה לחוץ, בראש פרק זה (ראה הערות שם). (80) והכיסוי אינו מחובר בטיט לכוורת.

(81) בגבוהה טפח, שוליה מאהילים על הטומאה, ומביאים את הטומאה לכל מה שתחתיה, ותוכה ועל גבה טמא מפני שהשוליים אינם חוצצים כמבואר למעלה. ואם הטומאה בתוכה או על גבה, רואים אותה כאילו היא תחת שוליה, שהרי אינם חוצצים. ובמכוסה אף-על-פי שאינה גבוהה טפח מן הקרקע, גם כן הכול טמא מפני שהטומאה בוקעת לתוכה, והרי היא כקבר סתום וטומאה בו במקום אחד, שרואים אותו כאילו מלא טומאה, ומטמא את כל הנוגע בו מכל צד שהוא (רבינו בפירושו למשנה). אמנם למעלה, בדין מוטלת על צידה ואין טפח בינה ובין הקרקע, אמרנו שרק הטומאה עצמה מתפשטת לצדדים, אבל בקיעתה אינה מתפשטת, אולם שם פי הכוונה פתוח, ולא אמרו בבקיעה "כמלא טומאה" אלא במקום סתום מכל צד. (בסדרי טהרות, כתב הבדל אחר בין שני דינים אלה. ולדעתי הוא דחוק מאוד, ראה שם). ובכפיה על פיה, מחלק רבינו בין טומאה על גבה לבין טומאה בתוכה: כשהטומאה בתוכה הכול טמא מדין קבר סתום, אבל אם הטומאה על גבה, אינה מטמאה מה שתחתיה, בהתאם לשיטתו (לקמן פכ"א ה"ג), שכלים טהורים הכפויים על פיהם מצילים על כל מה שבתוכם, ואפילו אינם מחוברים בטיט. ולזה התכוון רבינו בסיום דין זה, באמרו: "וכל שעל גבה, אם היתה הטומאה למטה". ולפי זה, ההגבלה נוגעת לדין כפיה בלבד, ולא לגבוהה טפח ולמכוסה (סדרי טהרות). (82) ויצאה מתורת כלי, כמו שביארנו למעלה. (83) רבינו עומד בשיטתו, שדברים הבאים במידה אינם כלים, ולפיכך חוצצים (ראה בהלכה א הערה ו, ובה"ד הערה ע). (84) וכנגד הטומאה בלבד - טמא, מפני שהכוונה חוצצת בפני התפשטות הטומאה, אבל לא בפני כוח בקיעתה כנגדה ממש. (85) הכלים שתחתיה, אפילו אלה שבצידי הטומאה, טמאים - מפני ששולי הכוורת מאהילים על הטומאה ועל הכלים, ומה שבתוכה ועל גבה טהור, שהשוליים חוצצים.

ו. גמל⁸⁶ שהוא עומד פאור⁸⁷: טמא תחתיו - כלים שעל גביו טהורים⁸⁸; טמא על גביו - כלים שתחתיו טהורין. הנה רובץ וטמא תחתיו - הרי זו בוקעת ועולה⁸⁹, בוקעת ויורדת. וכן אם היתה טמא רצוצה תחת רגלו או על גבי רגלו⁹⁰ - הרי זו בוקעת ועולה ובוקעת ויורדת. כבר בארנו בגזירות⁹¹, שאם היה הנזיר וכוונתו מן המה תחת הגמל או תחת המטה וכיוצא בה משאר הפלים, אף על פי שנטמא טמאת שבעה - אינו מגלח⁹². ומשם

וכל שפנגד הטמא למעלה על גבה או למטה תחתיה. היתה גבוהה מן הארץ טפח וטמא תחתיה או על גבה - כל שתחתיה טמא, וכל שעל גבה טמא; אבל כל שבתוכה טהור, חוץ מפלי שהוא כנגד הטמא. היתה טמא בתוכה - הכל טמא, כל מה שבתוכה וכל שתחתיה וכל שלמעלה על גבה; שהפלים מביאים ואין חוצצין, כמו שבארנו⁷². לפיכך, אם היתה פורת זו המטלת על הארץ פחותה ופקוקה בקש או שהיתה באה במדה⁷³, וכוונת מן המה נתון תחתיה - כנגדו עד התהום טמא; על גבה - כנגדו עד לרקיע טמא; בתוכה - אינו טמא אלא תוכה. היתה גבוהה טפח מעל הארץ וטמא תחתיה - תחתיה בלבד טמא; בתוכה - תוכה בלבד טמא; על גבה - כנגדו עד לרקיע טמא. שפכר בארנו⁷⁴, שפלי עץ הבא במדה - באהל הוא חשוב, לא כלים, ולפיכך חוצץ.

(68) שם משנה יא. (69) אינה פחותה. (70) ואין תחתיה פותח טפח. (71) תחת כיפת הרקיע. (72) דינים אלה זהים עם הדינים האמורים בבבא ראשונה של פרק זה, שהרי אין כל נימוק לחלק בין שני המקרים, ונאמרו כאן משום הדינים שבבבות הבאות. (73) כאן משווה רבינו באה במידה לפחותה, כדברי חכמים במשנתנו. וזה סותר לכמה דינים שנאמרו למעלה המנומקים בהבדל שביניהם, היינו, שבאה במידה אף-על-פי שהיא אוהל לא יצאה מתורת כלי, ולפיכך כוח חציצתה מוגבל, ואינה חוצצת בפני מה שעליה ותחתיה, אבל פחותה או אפוצה בטלה מתורת כלי לגמרי, וחוצצת גם בפני מה שעליה ושתחתיה, וגם לא חלו עליה כמה גזירות שגזרו על כלי שהוא אוהל. ולא מצאתי יישוב מניח את הדעת לסתירה זו. [בכסף-משנה צמצם את הקושיא, ושאל רק למה כתב רבינו כאן "אם שהיתה באה במידה", הלא גם בדינים שלמעלה המדובר בבאה במידה? ותירץ מה שתירץ, אבל אין כוח תירוצו יפה ליישב את הסתירה]. (74) למעלה פי"ג ה"ג.

ה. פורת⁷⁵ שהיא כלי שלם והיא יושבת על שוליה⁷⁶ לאויר⁷⁷, וטמא תחתיה או בתוכה או על גבה⁷⁸ - טמא בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת⁷⁹. אבל אם היתה גבוהה מן הארץ טפח או מכסה⁸⁰ או כפיה על פיה, וטמא תחתיה או בתוכה או על גבה - הכל טמא⁸¹, כל שבתוכה וכל שתחתיה וכל שעל גבה, אם היתה הטמא למטה; שהפלי המאהיל מביא את הטמא ואינו חוצץ, כמו שבארנו. לפיכך, אם היתה פחותה ופקוקה בקש⁸² או באה במדה⁸³, טמא תחתיה או בתוכה או על גבה - טמא בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת⁸⁴. ואם היתה גבוהה טפח וטמא תחתיה - תחתיה בלבד טמא⁸⁵. היתה טמא בתוכה או על גבה - כנגדו עד לרקיע

הנמצאים באוהל המת אינם מתטמאים אם אחד משלושת הדברים המנויים למטה מגן עליהם. (5) לשון הכתוב (במדבר מט, טו), ופירושו: כיסוי מהודק ומחובר. (6) יבואר בהלכה ב. (7) טהורים בלועים הנמצאים באוהל המת, לא נטמאו. (8) טומאה בלועה אינה מטמאה. (9) בית שיש בו כזית מן המת וכדומה. (10) ראה למעלה פ"ח דיני מגדל, ופ"ט דיני כוורת. (11) מדובר באוהל פנימי המקבל טומאה, כגון אריגים או עור ואינו חוצץ או כשאין לטומאה מקום לצאת לחוץ אלא דרך האוהל החיצון אפילו כשאינו מקבל טומאה, אבל כשיש בו שני תנאים מועילים אלה, היינו אינו מקבל טומאה ויש לטומאה דרך אחרת – מציל (הראב"ד מפרש כאן את דברי רבינו, ואינו משיג).

- ב. אָבֵל הַבְּלוּעִין מְצִילִין עַל הַטְּהוּרִים וּמוֹנְעִין אֶת הַטְּמֵאָה. פִּיֶּצֶד? כָּלֵב שְׂאֵבֵל בֶּשֶׂר הַמֵּת¹² וְנִכְנָס לְבֵית - הַבֵּית טְהוֹר. פָּלַע טַבַּעַת, אָפֵלֹ אָדָם¹³ שְׂפָלַע טַבַּעַת¹⁴, וְנִכְנָס לְאֹהֶל הַמֵּת, אָף עַל פִּי שְׁנֵטְמָא טְמֵאָה שְׂבָעָה - הַטַּבַּעַת טְהוֹרָה¹⁵. וְכֵן כָּל הַבְּלוּעִין בְּחִיָּה וּבִהֶמָּה וּבַעֲוֹפוֹת וּבְדָגִים¹⁶ מְצִילִין כָּל זֶמֶן שֶׁהֵן חַיִּין. וְאִם מֵתוֹ וּבֶשֶׂר הַמֵּת בְּתוֹךְ מַעֲיָהֵן אוֹ הַפְּלִים¹⁷ - הֲרֵי הֵן כְּמוֹ שְׂאִינוֹ בְּלוּעֵ¹⁸.

(12) כלים פ"ח מ"ד: "תרנגול שבלע את השרץ ונפל לאויר תנור – טהור". (בחולין עא, א – למדו זה מן המקרא). (13) שהוא מקבל טומאה. (14) שאינה מתעכלת במעיו. (15) אם יצאה מגופו אחרי שנשטה ע"י הזאת אפר וטבילה, אבל אם יצאה לפני טהרת האדם – נטמאה ע"י נגיעה בגופו בשעת יציאה (מקוואות פ"י מ"ח). (16) משנה, אהלות פ"א, מ"ז. (17) הטהורים הם בתוך מעיהם ונכנסו לאוהל המת. (18) שם. ראה לקמן ה"ד.

- ג. נִשְׁחַט רֵב אַחֵד בַּעֲוֹף¹⁹ וְרֵב שְׁנַיִם בִּבְהֶמָה, אָף עַל פִּי שְׂעֵדִין הֵן מִפְּרָקְסִין - הֲרֵי הֵן כְּמֵתִים, וְאֵינָן מְצִילִין²⁰ עַל הַפְּלִים הַבְּלוּעִים, וְלֹא מוֹנְעִין אֶת הַטְּמֵאָה שֶׁבְּתוֹךְ מַעֲיָהֵן שְׁלֹא תִטְמָא.

(19) הגרגרת והוושט שבצוארי בהמות חיות ועופות, נקראים בלשון המשנה "סימנים" או סימני שחיטה. בהמה ניתרת לאכילה אחרי חיתוך רובם של שני הסימנים. ובעוף, שהוא חלש, מספיקה שחיטת אחד מהם. (20) אב"י, חולין קכא, ב.

- ד. וְכִמְהָ תִשְׁהֶה²¹ הַטְּמֵאָה בְּמַעֲיָהֵן וְתִהְיֶה מְטֵמָאָה בְּשִׁמְמוֹתָ²²? בְּכָלֵב - שְׁלֹשָׁה יָמִים מַעַת לַעֲת²³, וּבִשְׂאֵר חִיָּה וּבִהֶמָּה וְעוֹפוֹת וְדָגִים - יוֹם אֶחָד מַעַת לַעֲת²⁴. בְּמָה דְּכָרִים אֲמוּרִים²⁵? כְּשֶׁנִּשְׂאֵר בֶּשֶׂר הַמֵּת בְּתוֹךְ מַעֲיָהֵן; אָבֵל זָאֵב שְׂפָלַע תִּינוּק²⁶ וְהִקְיָאוּ דֶּרֶךְ בֵּית הָרַעֲיָין²⁷ - הַבֶּשֶׂר טְהוֹר²⁸, וְהַעֲצָמוֹת בְּטֵמְאָתָן²⁹.

(21) שם. (22) ברור, שאם מתו אחר ששהה בשר המת במעיהם כדי עיכול אינו מטמא, ולפיכך שואל עד כמה תשהה הטומאה במעי החי ותטמא אחרי מיתתו. (23) ידעו

- 1 אֶתָּה לָמַד, שְׂפָל אֱלוֹ הַהִלְכוֹת הָאֲמִירוֹת בְּטֵמְאָת
2 אֱהִלִּים הַנֶּעֱשִׂים מִן הָאָדָם אוֹ מִן הַבְּהֶמָּה אוֹ מִן
3 הַפְּלִים - הַכָּל מִדְּכָרִי סוֹפְרִים, מִהֵן דְּכָרִי קִבְּלָה⁹³
4 וּמִהֵן גְּזוּרֹת וְהִרְחָקוֹת. וּלְפִיכָף אֵין הַנְּזִיר מְגַלַּח
5 עָלֵיהֶן, וְאֵין חֲבִיבִין עָלֵיהֶן כְּרַת עַל בִּיאַת מְקַדָּשׁ אוֹ
6 אֲכִילַת קֶדְשִׁיו; וְאֵין הַדְּכָרִים כָּלֵן אֲמוּרִין אֲלָא לְעִנְן
7 טְמֵאָת תְּרוּמָה וְקֶדְשִׁים בְּלִבָּד, כְּמוֹ שְׂבָאֲרָנוֹ⁹⁴.

(86) תוספתא אהלות פ"ג ה"ה. (87) שאין דבר סוכך עליו. (88) שבהמה וחיה טהורה וטמאה חוצצות (למעלה פ"ג ה"ג). מובן שהכלים שתחתיו טמאים, שהרי הגמל מאהיל עליהם ועל הטומאה. (89) דין זה תמוה, למה הטומאה בוקעת ועולה, הלא הצד העליון מציל? וכי בעל-חי גרוע מכוורת פחותה או אפוצה? ובתוספתא שלפנינו הגירסא: "טומאה תחתיו כנגדו עד התהום טמא, ועל גביו כנגדו עד לרקיע טמא". ומפני שבעל-כרחינו עלינו להגיה אחת משתי הגירסאות המנוגדות, רצוי להגיה כאן ולהשוות לגירסא שבתוספתא. (בעקבות החזון-איש). בכסף-משנה הקשה, למה אין אנו אומרים גמל חלול הוא, והצד העליון מאהיל ומטמא כל מה שתחתיו אפילו מה שבצידי הטומאה כמו אדם, למעלה פ"ח ה"א? ודבריו מפליאים, כיצד אפשר לרמות גמל לאדם. הלא אדם אינו חוצץ, ובטן גמל חוצצת? (90) והבטן אינה מאהילה עליה. (91) פ"ז ה"ו. (92) נזיר נשטמא במת, מגלח תוך תקופת נזירותו ומביא קרבנות (תגלחת טומאה וקרבנות טומאה) וסותר את ימי נזרו שעברו בטהרה, ומתחיל למנות מראש. (93) מקובלים איש מפי איש עד משה רבינו מסיני. (94) למעלה פ"ג ה"ג, ופ"ה ה"ה.

פֶּרֶק עֶשְׂרִים

(1) יבאר ששלושה דברים מצילים באוהל המת, ומה בין בלועים לצמיד פתיל ואהלים, אין הבלועים ניצלים אלא בבטן נפש חיה, ודין הבלועים בקרקעיתו של בית או בכתלים, שתי חביות וחצי זית בכל אחת, ומוקפות צמיד פתיל ומונחות בבית.

- 8 א. שְׁלֹשָׁה דְּכָרִים² מְצִילִין³ בְּאֹהֶל הַמֵּת⁴: צָמִיד
9 פְּתִיל⁵, וְאֹהֶלִין, וּבְלוּעִין⁶. הַבְּלוּעִין מְצִילִין עַל
10 הַטְּהוּרִים שְׁלֹא יִתְטַמְּאוּ⁷, וּמוֹנְעִין הַטְּמֵאָה שְׁלֹא
11 תֵּצֵא וְתִטְמָא⁸; אָבֵל צָמִיד פְּתִיל וְאֹהֶלִין מְצִילִין עַל
12 הַטְּהוּרִים שְׁלֹא יִתְטַמְּאוּ, וְאֵינָן מוֹנְעִין אֶת הַטְּמֵאָה
13 שְׁלֹא תֵּצֵא וְתִטְמָא אֶת אֲחֵרִים. פִּיֶּצֶד? בֵּית טְמָא⁹
14 שֵׁישׁ בּוֹ כְּלֵי מִקְּחַ צָמִיד פְּתִיל - כָּל שֶׁבְּתוֹךְ הַכְּלֵי
15 טְהוּרִים. וְכֵן אִם הָיָה שֵׁם אֹהֶל בְּתוֹךְ הַבֵּית - כָּל
16 הַפְּלִים שֶׁבְּתוֹךְ הָאֹהֶל טְהוּרִין¹⁰. אָבֵל אִם הָיָה כְּזוֹת
17 מִן הַמֵּת נִתּוֹן בְּכָלִים וּמִקְּחַ עָלָיו בְּצָמִיד פְּתִיל
18 וְהִכְנִיסוֹ לְבֵית - הַבֵּית טְמָא. וְכֵן אֹהֶל בְּתוֹךְ אֹהֶל
19 וּכְזוֹת מִן הַמֵּת בְּאֹהֶל הַפְּגִימִי - כָּל הַפְּלִים שֶׁבְּאֹהֶל
20 הַחִיצוֹן טְמָאִים¹¹.

(2) תוספתא, כלים פ"ו ה"ו. (3) מפני הטומאה. (4) דברים

רחב מלמעלה. (40) שלא כנגד פי החבית. (41) העורף ברוחב המגופה אינו טפל לתנור, מפני שהתנור אינו צריך לו, ולפיכך אינו כחלק מהתנור, ובלוץ בכלים אינו מציל, וגם צמיד פתיל אינו מציל מפני שכלי מתכת אינם ניצלים בצמיד פתיל כמבואר למעלה. (42) שנשאר עליהם שכבה דקה מאד של טיט המגופה. (43) כמו בטפילת התנור. (44) הכלי היוצא מן המגופה אינו בטל לגבה, ודינו ככלי הנמצא בכלי חרס בצמיד פתיל. (45) לקמן פכ"ג, ה"א. (46) תחת המחט והטבעת הבלועות במגופה. (47) שכבה דקה של טיט. (48) בולטות לתוך אויר החבית, אבל אינן גלויות לאוירה. (ראה השגות הראב"ד, וביאורו של ה'כסף משנה').

חז"ל שכלי העיכול של הכלב פועלים בקצב איטי, והמזון שבלע אינו מתעכל עד עובר שלושה ימים. (24) כרבי יהודה בן בתירה, שם. במשנה שלפנינו לא נאמר כלל דין שאר בהמה וחיה אלא דין כלב ועופות ודגים, ורבינו סובר שלא אמרו שלושה ימים אלא בכלב בלבד, אבל חיה אחרת ובהמות דינן כעוף. ולמד זה מגמרא שבת קנא, ב: "יודע הקדוש-ברוך-הוא בכלב שמזונותיו מועטים, לפיכך שוהה אכילתו במעיו שלושה ימים". משמע שלא אמרו שלושה ימים אלא בכלב בלבד. (25) שאם לא שיה כשיעורים הקבועים – מטמא. (26) תענית כב, ב. ומנחות סט, ב. (27) דרך החלחולת. (28) אפילו יצא לפני ששהה מעת לעת, מפני שיציאתו מוכיחה שנתעכל. (29) במנחות סט, ב – נימקו, מפני שהעצמות קשות אינן מתעכלות.

ו. כל הבלועין⁴⁹ בקרקעיתו של פית - הרי הן טמאין ואין נצלין; שְׁקָרַקַע הָאֵהָל כְּמוֹהוּ עַד הַתְּהוֹם. מֵה שְּׂאִין בֶּן בְּתָלְיוֹ, כְּמוֹ שְׂוִיתְבְּאָר⁵⁰. פִּיצֵד? הַטְּמֵאָה בַּפִּית וּבָלִים טְמוּנִים בְּקַרְקָעִיתוֹ, אִפְּלוּ תַּחַת מֵאָה אָמָה - טְמֵאִים. אִם יֵשׁ בְּמִקוֹמָן טֶפֶח עַל טֶפֶח - טְהוֹרִין, שְׁהָרִי הֵן תַּחַת אֵהָל אֶחָד⁵¹. לְמָה זֶה דּוּמָה? לְעֵלְיָה שְׁעַל גְּבִי הַפִּית וְטְמֵאָה בְּעֵלְיָה, שְׁהַפִּית טְהוֹר⁵². וְכֵן אִם חֵלֶק הַפִּית⁵³ בְּמַחֲצִיזָה מְכַלְפִּי אֲרָצוֹ⁵⁴, וְהִיתָה הַטְּמֵאָה בֵּין הַמַּחֲצִיזָה וְהָאָרֶץ - פָּלִים שְׂפָפִית לְמַעַלָּה מִן הַמַּחֲצִיזָה טְמֵאִין; שְּׂאִין הָאֵהָלִים מוֹנְעִין הַטְּמֵאָה, כְּמוֹ שְׂבִאֲרָנוֹ⁵⁵. הִיתָה הַטְּמֵאָה לְמַעַלָּה מִן הַמַּחֲצִיזָה - פָּלִים שְּׂבִין הַמַּחֲצִיזָה וְהָאָרֶץ טְהוֹרִין; שְׁהָאֵהָל מְצִיל⁵⁶. וְאִם אֵין בֵּין הַמַּחֲצִיזָה וְהָאָרֶץ גְּבֵה טֶפֶח - הָרִי הֵן בְּטְמוּנִים בְּקַרְקָע הַפִּית וְטְמֵאִים.

ה. אין הבלועין נצלין³⁰ אלא בקטן נפש החיה, כמו שביארנו; אבל הבלועין בגוף הפלים והאבנים - אינן נצלין. פיצד? כוש³¹ שנקבלעה בו הצנור³² של מתכת, ומלמד³³ שנקבלע בו הדרבן, ולבנה שהיתה טבעת מקלעת בתוכה, ונכנסו לאהל המת - נטמאו, אף על פי שאין נראין והרי הן מחפין; שאין הבלועין בכלים מצילין אלא בצמיד פתיל³⁴. וכן מחט או טבעת שהיו מבלעין בטפלת התנור³⁵, ונטמא התנור באהל המת או שנפל שרץ לאויר³⁶ - נטמאו הפלים שבתוך הטפלה. ואם היה התנור מקף צמיד פתיל - הואיל והתנור טהור, אף הכלים המבלעין בטיט שעל גביו טהורים³⁷. וכן חבית³⁸ המקפת צמיד פתיל והיתה מחט או טבעת במקומה החבית³⁹ מצודה⁴⁰ - הרי אלו טמאין⁴¹ ואין מצילין באהל המת. היו במקומה החבית כנגד פיה: אם היו נראין לתוך החבית⁴² ואינן יוצאין לאוירה - טהורין⁴³, ואם יצאו לאוירה - טמאין⁴⁴; שאין פלי חרש המקף צמיד פתיל מציל על הפלים שבתוכו, כמו שיתבאר⁴⁵. ואם יש תחתיה⁴⁶ בקלפת השום⁴⁷, אף על פי שהן שוקעין לתוך אוירה⁴⁸ - הרי אלו טהורין.

(49) ב'ספרי' פרשת חוקת, פיסקה קכו, שנינו: "וכל אשר באוהל יטמא שבעת ימים - (במדבר יט, יד) לעשות קרקעו של בית עד התהום כמוהו. (50) לקמן פכ"א ה"ג. (51) צ"ל: אחר. (52) אף-על-פי שאמרנו למעלה בפ"א, שאוהל אינו מונע את הטומאה מלצאת, כאן חוצץ מפני שהוא כבית אחר ממש עם דפנות הגג. (53) אהלות פט"ו מ"ה. (54) המחיצה היא לרוחב הבית, ומפרידה בין התקרה והרצפה. ומדובר כשיש בחלק התחתון פותח טפח, ופתח הבית נשאר בחלק העליון. (55) בפרק זה ה"א, בדין אוהל בתוך אוהל. ואין זה דומה לבית ועליה, מפני שאין לטומאה מקום לצאת אלא דרך הבית, וגם המחיצה היא אוהל עראי (ראה ראב"ד וכסף-משנה). (56) על הטהורים מלטמא, הואיל והטומאה אין דרכה לצאת דרך המקום שבין הרצפה והמחיצה אלא דרך הבית. (ראה הערה יוד בהלכה א, בדין אוהל בתוך אוהל).

(30) כלים פ"ט מ"ו. (31) פלך של עץ. (32) מחט מעוקמת התקועה בפלך, ונבלעה כולה בתוך העץ. (33) של עץ שמשמים על צואר הבהמה כדי ליישר על ידו את הילוכה. ובמלמד תקוע מסמר של ברזל, והוא הדרבן. (34) שאינו מציל אלא על אוכלין ומשקין וכלי חרס בלבד, וכאן מדובר בכלי מתכת ולפיכך אינם ניצלים כבלועים ולא בצמיד פתיל ולכן נטמאו. לקמן יתבאר כיצד מציל בצמיד פתיל. (35) בטיט שטחים על התנור, כדי לחזקו. שם מ"א. (36) אף-על-פי שלא נגע בדופני התנור. נתבאר כבר, שכלי חרס מיטמא ומטמא מאוירו בלי נגיעה. (37) שם מ"א. ואע"פ שצמיד פתיל אינו מציל על כלי מתכת, לא נטמאו המחט והטבעת. והטעם, מפני שהטיט עם כל הבלוץ בו נעשה חלק מהתנור. רבינו בפירושו שם. (38) של חרס. שם. (39) פקק עשוי מטיט, וסוגרים בו את פי החבית והוא

ז. פיב⁵⁷ שהוא קמור⁵⁸ תחת הפית, ויש בו פותח טפח ויש בפתחו שהוא חוץ לפית פותח טפח, והיתה טמאה בתוכו - הפית טהור⁵⁹; היתה טמאה בפית - מה שבתוכו טהור⁶⁰. היה בו פותח טפח ואין ביציאתו פותח טפח, והיתה טמאה בתוכו - הפית טמא⁶¹; טמאה בפית - מה שבתוכו טהור⁶²,

פתוחות - נכנסת לתוכן טומאת החיצון ('תפארת ישראל').
(77) חצי כזית שבאמצעו לא ייכנס לפנימי. (78) החצי שבפנימי יצא לאמצעי ויצטרף עם חצי הזית שבו ויצא לחיצון, ולפיכך שניהם טמאים.

יום חמישי ט"ו אייר ה'תשע"ז

פרק אחד ועשרים

(1) יבאר דין הכלים המצילים מצמיד פתיל, ואם כלי חרס מציל באוהל, כלים המצילים באוהל כמה צריך שיהיה בדופנם, ואם מצילים חוץ לאוהל אם סמכם לאוהל, קורה שיש בה פותח טפח והיא נתונה מכותל לכותל וטומאה תחתיה וקדירה תלויה בקורה, בור שבתוך הבית וטומאה בבית וכלי בבור, חדות הבנוי בתוך הבית ומנורה בתוכו והפרח שלו מכסה פי החדות, חדות הבנוי בתוך הבית וכלי המציל נתון על פיו והיתה טומאה בין הבית והחדות, תנור ישן בתוך חדש וסרידה על פי החדש או להיפך, קדירה שכפאה על פי החבית ומרר דפנותיה עם החבית.

- א. מִנֵּין לְצִמִּיד פְּתִיל שֶׁמְצִיל בְּאֵהָל הַמָּת? שְׁנָאֵמַר: 18
- וְכָל כְּלִי פְתוּחַ אֲשֶׁר אֵין צִמִּיד פְּתִיל עָלָיו טָמֵא הוּא. 19
- הָא יֵשׁ צִמִּיד פְּתִיל עָלָיו - טָהוֹר. וּמִפִּי הַשְּׁמוּעָה 20
- לְמִדּוֹ, שֶׁאֵין הַפְּתוּחַ מְדַבֵּר אֶלָּא בְּכָלִי חָרָשׁ בְּלִבָּד, 21
- כְּלִי שֶׁאֵינוֹ מְטַמֵּא אֶלָּא דֶּרֶךְ פְּתָחוֹ²; לְפִיכָךְ, אִם הִיָּה 22
- פְּתָחוֹ סָתוּם וּמִקֵּץ צִמִּיד פְּתִיל - הִצִּיל עַל כָּל 23
- שֶׁבְּתוֹכוֹ. קָל וְחֹמֶר לְכָל הַפְּלִים שֶׁאֵין מְקַבְּלִין 24
- טָמְאָה³ שֶׁיִּצְלָלוּ בְּצִמִּיד פְּתִיל. וְהֵם: כְּלִי גָלִילִים, 25
- כְּלִי אֲבָנִים, כְּלִי אֲדָמָה, וְכָלִי עֲצָמוֹת הַדָּג וְעוֹרוֹ 26
- וְעֲצָמוֹת הָעוֹף, וְכָלִי עֵץ הַבָּא בְּמִדָּה⁴, וְנִסְרִים שֶׁל 27
- עֵץ שֶׁהֵן פְּשוּטִין וְאֵינוֹן פְּלִים, וְגִלְמֵי כְּלִי מִתְּכָה. כָּל 28
- אֵלוֹ מְצִילִין בְּצִמִּיד פְּתִיל. אִם הַדְּבָרִים שֶׁבְּתוֹךְ הַכְּלִי 29
- הַמִּקֵּץ נִצְלוּ, קָל וְחֹמֶר לְבָלוּעִין וְלִפְלִים שֶׁפְּתַח 30
- הָאֵהָלִים⁷. מָה בֵּין אֵהָלִים לְכָלִים שֶׁמְצִילִין בְּצִמִּיד 31
- פְּתִיל? שֶׁהַפְּלִים אֵינוֹן מְצִילִין אֶלָּא בְּצִמִּיד פְּתִיל, 32
- וְהָאֵהָלִים מְצִילִין בְּכִסּוֹי בְּלִבָּד. 33

(2) אבל לא מגבוי. הדרשה מסתמכת על המלה "פתוח".
ואומר רבינו שאין כאן דרשה גמורה אלא מפי השמועה למדו. (3) לא מתוכם ולא מגבם. (4) עשויים מרפש בקר מיובש. (5) שמחזיק ארבעים סאה. (6) בברייתא חולין כה, א אמרו: "גולמי כלי עץ טמאין, פשוטיהן טהורין; גולמי כלי מתכת טהורין, פשוטיהן טמאים". גולמי כלים = כלים שלא נגמרו מלאכתם, ואף על פי שיש להם בית קיבול; פשוטים = כלים שאין להם בית קיבול, אבל מלאכתם נגמרה. (7) שאוהל מפסיק בינם ובין הטומאה.

- ב. מִשְׁפָּךְ שֶׁפָּקְדוֹ⁸ - מְצִיל בְּכִסּוֹי. אֵף עַל פִּי 34
- שֶׁקָּצְתוֹ נִקְוֶה נִקְבֵּי קֶטֶן¹⁰ - הֲרִי הוּא כְּסִתוּם¹¹. 35

(8) הניחו ופיו הרחב למטה. (9) הדבר שהמשפך מונח עליו חשוב כמכוסה. (10) הפה הצר. (11) מפני שנקב זה נעשה בכוונה מתחילת יצירת הכלי אין דינו כנקב שנעשה

- 1 שֶׁאֵין דְּרָכָה שֶׁל טָמְאָה לְהִפְסֵס⁶³. אֵין בּוֹ פּוֹתַח טָפַח
- 2 וְאֵין בִּיצִיאָתוֹ פּוֹתַח טָפַח: טָמְאָה בְּתוֹכוֹ - הַבֵּית
- 3 טָמֵא קָאָלוּ הִיא בְּתוֹךְ הַבֵּית; טָמְאָה בְּבֵית - מָה
- 4 שֶׁבְּתוֹכוֹ טָמֵא, מִפְּנֵי שֶׁהֵן כְּכָלִים הַטְּמוּנִים בְּקֶרֶקַע,
- 5 וְקֶרֶקַע הַבֵּית כְּמֹדוֹ עַד הִתְהַוֶּה⁶⁴.

(57) שם פ"ג ה"ז. (58) מקורה, מכוסה מלמעלה. כעין מרוב חפור ברצפת הבית, ועובר מתחת כותל הבית לרשות הרבים, ודרך מרוב זה מוציאים את השופכים לחוץ, ופתח המרוב שבפנים הוא סגור, כדי שלא יכנס ריח רע לבית, ופותחים אותו בשעת שפיכת המים המזוהמים ('סדרי טהרות'). (59) מפני שהטומאה יוצאת לחוץ דרך פתח היציאה שיש בו טפח ואינה מתפשטת לפנים, מכיוון שדרך הטומאה לצאת ולא להכנס. במה דברים אמורים, כשהפתח הפנימי סגור. אבל אם הוא פתוח, הטומאה מתפשטת דרכו לבית, שהרי גם בו יש פותח טפח ('סדרי טהרות'). (60) שהטומאה תצא דרך פתח הבית ולא דרך הביב, ומפני שפתח הביב הפנימי סגור - אין טומאת הבית מתפשטת לביב. (61) כיוון שאין מקום לטומאה לצאת לחוץ, לפי שבפתח מטפח אין טומאה יוצאת, היא נכנסת לבית אף-על-פי שפתחו סגור, שהרי סופו להיפתח ואז תצא הטומאה לבית. (62) כשהפתח לצד הבית הוא סגור. (63) שסוף הטומאה לצאת דרך פתח הבית ולא דרך הביב. (64) ראה הערה מז.

- ח. שְׁתֵּי חֲבִיּוֹת⁶⁵ וְכַחֲצִי זֵית בְּכָל אַחַת וּמִקְפּוֹת צִמִּיד 6
- פְּתִיל וּמִנְחוֹת בְּתוֹךְ הַבֵּית - הֵן טָהוֹרוֹת, שֶׁאֵין חֲצִי 7
- שְׁעוֹר מְטַמֵּא⁶⁶; וְהַבֵּית טָמֵא, שֶׁהֲרִי יֵשׁ בְּבֵית כְּזֵית⁶⁷, 8
- וְאֵין צִמִּיד פְּתִיל לְטָמְאָה⁶⁸. וְאֵינוֹן מְטַמְּאוֹת מִחֻמַּת 9
- הַבֵּית⁶⁹, שֶׁהֲרִי הֵן מִקְפּוֹת צִמִּיד פְּתִיל⁷⁰. נִפְתַּחְתָּה אַחַת 10
- מֵהֵן - הִיא וְהַבֵּית טָמֵא⁷¹, וְחִבְרַתָּה טָהוֹרָה. וְכֵן שְׁנֵי 11
- חֲדָרִים⁷² שֶׁהֵן פְּתוּחִים זֶה לָזֶה וְלַבֵּית⁷³, וְכַחֲצִי זֵית 12
- בְּפִנְיָמִי אוֹ בְּאֲמָצְעִי וְכַחֲצִי זֵית בְּחִיצוֹן - הַחִיצוֹן⁷⁴ 13
- טָמֵא⁷⁵, וְהַפְּנִימִי וְהָאֲמָצְעִי טָהוֹרִין⁷⁶. כַּחֲצִי זֵית 14
- בְּפִנְיָמִי וְכַחֲצִי זֵית בְּאֲמָצְעִי - הַפְּנִימִי טָהוֹר⁷⁷, 15
- וְהָאֲמָצְעִי וְהַחִיצוֹן טָמֵאִים⁷⁸; שֶׁדֶּרֶךְ הַטָּמְאָה לְצֵאת 16
- וְאֵין דְּרָכָה לְהִפְסֵס. 17

(65) שם פ"ח מ"ו. (66) ושיעורו לטמא - כזית. (67) שני החצאים מצטרפים. (68) נתבאר למעלה ה"א, שצמיד פתיל אינו מונע את הטומאה מלצאת. (69) כדין כלים הנמצאים באוהל המת. (70) התורה טיהרה כלי חרס שבאוהל המת, אם הוא מוקף צמיד פתיל (ראה לקמן פכ"א ה"א). (71) טומאת הבית נכנסת לאויר החבית הפתוחה. (72) במשנה, הגירסה: "וכן שני חדרים הפתוחים לבית", ורבינו נקט לשון התוספתא (פ"ט ה"י). (73) החדר האמצעי פתוח לבית ולחדר הפנימי, ושני החדרים אינם פתוחים לחוץ. (74) כלומר, הבית. (75) מפני שדרכו יעבור כל הכזית. (76) מכיוון שאין בהם כזית שלם, ואין דרכה של הטומאה להכנס אלא לצאת דרך פתח החיצון. ומדובר כשדלתות הפנימי והאמצעי נעולות, אבל אם הן

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי ט"ו אייר - ספר טהרה - הלכות טומאת מת קטו

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

וְהִיְתָה הַקּוֹרָה נֹגַעַת בְּפִי הַקְּדֵרָה כְּלָה וּמִכֶּסֶה אוֹתָהּ 33
- כָּלִים שֶׁבְּקֵדְרָה טְהוּרִים²⁹, שֶׁהָרִי הֵצִילוּ בְּכֶסֶּי 34
הָאֵהָל לָהֶם³⁰. וְאִם לֹא הָיָה פִּי הַקְּדֵרָה מִכֶּסֶה בְּקוֹרָה 35
אֵלָּא בִּינֵיהֶם רִנּוּחַ³¹ - כָּל מָה שֶׁבְּקֵדְרָה טָמְאָה³², 36
וְהַקְּדֵרָה עֲצָמָה טָמְאָה. 37

(29) רבינו קובע שני תנאים לטהר: א. שהקורה נוגעת בפי הקדירה, אבל אם היא מרוחקת אפילו כל שהוא - טמאים; ב. שיהיה פי הקדירה כולו מכוסה. (30) לקדירה ומה שבתוכה. (31) כל שהוא. (32) הקורה מאהילה על הטומאה ועל הקדירה ומה שבתוכה ואינה מצילה, מפני הריווח שבינה ובין הקדירה.

ו. בור שבתוך הבית, וטמאה בבית וכלים בבור, אם 38
היה מכסה בנסר חלק או בכלי המציל שיש לו דפן 39
טפח - הרי כל מה ששבור טהור³³. הנה לבור בננין 40
סביב לפיו גבוה טפח על הארץ, בין שפסוהו בכלי 41
המציל שיש לו דפן בין שלא היתה לו דפן³⁴ - הרי 42
זה מציל, שהרי יש לו דפן טפח ממקום אחר³⁵. 43

(33) אבל אם כסהו בכלי שדופנו פחות מטפח אינו מציל, כמבואר למעלה בהלכה ג (קירות הבור שבחפירה אינם נחשבים כדפנות). ואם אין לכיסוי דופן כלל - טהור, כמו בנסר חלק. (34) גבוה טפח אלא פחות מזה. (35) דופן הבניין.

ז. חדות³⁶ הבנוי בתוך הבית ומנונה בתוכו, 44
והפרח³⁷ שלה יוצא ומכסה פי החדות³⁸, ונתן כלי 45
המציל באהל המת על פי החדות והרי הוא נשען 46
על פרח המנונה³⁹ - רואין: אם תנטל המנונה 47
והכלי המציל עומד⁴⁰ - הרי זה מציל על כל 48
שפחדות, וכלים שבין שפת הכלי ושפת החדות⁴¹ 49
טהורים⁴² עד התהום⁴³, ואף המנונה טהורה, אף על 50
פי ששפת הפרח נראה⁴⁴ בין הכסוי והחדות; ואם 51
לא⁴⁵ - הכל טמא⁴⁶. 52

(36) חדות או דות הוא בור ומסביב לשפתו בנויים כתלים ולפיכך דינו כאוהל עם דפנות. (37) רבינו שם מפרש: "אשר עליו תשים הנר". (38) הפרח הוא רחב ומכסה את עובי דופן הדות אבל אינו בולט לתוך הבית. (39) ונשאר ריווח אווירי בין הכיסוי ובין דופן הדות, וטומאה בבית. (40) ואינו נופל לתוך הדות. (41) פירוש, אפילו הכלים הנמצאים באותו השטח שהוא כנגד עובי פרח המנונה שהיא עצמה כלי ואינה מצלת. (42) מפני שרואים את הכיסוי כאילו הוא מונח על שפת הדות. (43) הכלים הנמצאים תחת כותלי הדות בכל עומק שהוא. (44) אבל לא בולט, כמו שביארנו למעלה. והמדובר, כשעובי הפרח פחות מטפח, אבל כשיש בו טפח עוברת הטומאה מן הבית לדות. [יש מבדילים בין "חדות" ו"דות" ואומרים, שחדות הוא בנין סביב חפירה לא עמוקה ודות בנוי על גבי קרקע חלקה, אולם מפירושו של רבינו משמע שחדות ודות אחד הם]. (45) שאם תינטל המנונה יפול הכיסוי לתוך הדות.

בידי אדם בכלי שלם שמטמא (כלומר, שאינו מציל) בכל שהוא (כסף משנה).

ג. כל הכלים המצילין בצמיד פתיל, אם היו בהן 1
טפח על טפח על רום טפח וכפאץ על פיהם על 2
הארץ, אף על פי שלא מרח בצמיד פתיל מן 3
הצדדין - הרי אלו מצילין כל מה שתחתיהן עד 4
התהום, מפני שהן באהל והאהל מציל. אלא אם בן 5
היה הפלי כלי חרש, שאין אהל כלי חרש מצילין. 6
פיצד? חבית¹² שפסויה על פיה, אף על פי שמרח 7
בטיט מן הצדדין - כל מה שתחתיה טמא; שנאמר: 8
צמיד פתיל עליו, ולא צמיד פתיל על גבו. והביק 9
פיה לפתל ומרחיה מן הצדדים¹³ - מצלת¹⁴ על כל 10
מה שבתוכה ועל כל שפנגדה בפתל. ואם לא מרח 11
מן הצדדין - אינה מצלת; שאין כלי חרש מציל 12
משום אהל¹⁵, כמו שפארנו. אבל שאר כל הכלים 13
המצילין בצמיד פתיל שהיו פויתיהן דבוקות בדפני 14
הבית - מצילין בלא צמיד פתיל, מפני שהן מצילין 15
משום אהל. לפיכך¹⁶ צריך שיהיה בדפן הפלי¹⁷ 16
טפח¹⁸, שאין הכלים מצילין עם דפנות אהלים עד 17
שהיה להן דפן [טפח]. הנה לכלי דפן חצי טפח, 18
והנה יוצא מדפן האהל שפה חצי טפח, והביק זה 19
לזה¹⁹, אף על פי שיש שם חלל טפח - אינו מציל, 20
עד שיהיה טפח ממקום אחד²⁰. 21

(12) של חרס. (13) סביב כל הפה והידקו לכותל. (14) זה אינו בכלל "על גביו" שנתמטע בספרי. (15) וצמיד פתיל אינו מציל בלי מירוח. (16) מפני שמציל מדין אוהל. (17) גובה הדופן. (18) מראש דופנו עד שוליו, כי אין אוהל פחות מטפח. (19) דופן הכלי לשפה ונוצר ריווח טפח בין שולי הכלי לדופן האוהל. (20) בדופן האוהל או בכלי.

ד. כשם שמצילין מבפנים²¹ עם דפנות האהל, כך 22
מצילין חוץ לאהל אם סמכן לאהל, שהרי האהל 23
נעשה פסוי מכל מקום. פיצד? כלי מחם²² שיש לו 24
דפן טפח, שהניחו²³ על גבי יתדות²⁴ חוץ לאהל 25
וסמך פיו לדפן האהל, והיתה טמאה תחתיו²⁵ - 26
כלים שבתוכו טהורין²⁶. ואם היה סמוך לכתל חצר 27
או לכתל גנה - אינו מציל, לפי שאינן פתל אהל²⁷; 28
ולפיכך כלים שבתוך הכלי טמאים, שהרי האהילו 29
על הטמאה²⁸. 30

(21) בתוך אוהל הטומאה. (22) כלי גדול שמחממים בו מים. (23) על צידו. (24) ומרוחק טפח מן הקרקע. (25) תחת המיחם. (26) אף על פי שדופן התחתון של האוהל מאהיל עליהם מפני שהם מונחים באהל אחר. (27) מפני שאין תקרה על החצר והגינה. (28) שהכלי אינו חוצץ.

ה. קורה שיש בה פותח טפח והיא נתונה מפתל 31
לכתל וטמאה תחתיה, וקדירה תלויה מן הקורה, 32

46) מפני שכלי טמא מעמיד את האוהל ואוהל שכזה אינו מציל.
 47) מפני שכלי טמא מעמיד את האוהל ואוהל שכזה אינו מציל.

אֲוִירוֹ שֶׁל תַּנּוּר⁶⁶ - מִכְנָגְדִּי⁶⁷ עַל לְרִיקֵעַ טָמֵא, וְכָל²⁹
 30 מֶה שֶׁבְּתוֹכוֹ טָהוֹר.

62) בירור מוקדם של דעת רבינו בדיני סרידה יסלול את הדרך להסברה קצרה ונוחה להבנת דבריו בהלכה שלפנינו, ובכן: א. סרידה שאין לה שפה כלל דינה כנסר וחוצצת בפני הטומאה (ראה למעלה פרק י"ב הלכה ג), כמו ששנינו באהלות פרק ה משנה ו. במה דברים אמורים, כשהיא מכסה תנור חדש שלא הוסק שאינו כלי, אבל אם היא מונחת על תנור ישן (מוסק) אינה חוצצת, מפני שהיא נשענת על כלי. ב. אם התנור מוקף צמיד פתיל, חוצצת אפילו בתנור ישן. והטעם, שתנור סתום מכל צדדיו ומוקף צמיד פתיל נחשב כאבן לעניין טומאה ולא ככלי. ולפיכך אם הסרידה עורפת ברוחבה טפח מן התנור וטומאה תחתיה, טמאים כל הכלים שתחתיה, מפני שהעורף מאהיל עליהם ועל הטומאה, אבל מה שעליה טהור, שהסרידה חוצצת. ג. אם יש לה שפה הרי היא כלי שיש לה בית קיבול, ואם יוצאת חוץ לתנור פחות מטפח וטומאה תחתיה מטמאה כל מה שכנגדה בין תחתיה ובין על גבה (כשהיא רצוצה) שהסרידה אינה חוצצת, אבל מה שבצידה טהור. ד. אם יוצאת לחוץ טפח וטומאה תחתיה או על גבה, טמא כל מה שתחתיה וגם מה שעל גבה בחלק שמחוץ לתנור, שהסרידה עם שפה אינה חוצצת מפני שהיא עצמה כלי. 63) שם במשנה א' אנו שונים: "נסר שהוא נתון על פי תנור חדש ועורף מכל צדדיו בפותח טפח". ולפיכך מניחים אנו, שגם משנתנו שהיא המשכה של משנה א', עוסקת בעורף טפח אף על פי שלא פירשה. ורבינו נקט לשון המשנה, כדרכו. 64) כל מה שתחת העורף ועל גביו. 65) מפני שהוא מוקף צמיד פתיל ומפסיק בין העורף ובין אווירו של תנור וגם אין דבר מאהיל על האוויר הטמא וגם על האוויר שכנגד התנור. והמדובר בתנור ישן אבל תנור חדש דינו כטיט ואינו מציל על מה שבתוכו בצמיד פתיל. וכל זה נאמר בצמיד פתיל, אבל כשאינו צמיד פתיל טמא גם מה שבתוך התנור, שהרי הסרידה מאהילה עליו ועל הטומאה. 66) על הסרידה. 67) בכתב יד תימן: כנגדו. פירוש, נגד מקום הטומאה.

יא. קִדְרָה⁶⁸ שֶׁכָּפְפָה עַל פִּי הַחֲבִית⁶⁹ וּמִרַח דְּפִנּוּתֶיהָ³¹
 32 עִם הַחֲבִית - מַצֵּלֶת עַל כָּל מֶה שֶׁבְּתוֹכָהּ וְעַל מֶה
 33 שֶׁבִּינָהּ וּבֵין שְׁפָתוֹת הַחֲבִית⁷⁰. הוֹשִׁיבָה עַל פִּי
 34 הַחֲבִית דְּרִפָּה⁷¹ וּמִרַח⁷² - אֵינָה מַצֵּלֶת; מִפְּנֵי
 35 שֶׁהִקְדְּרָה מִתְטַמָּאה מֵאוֹרֶיהָ, וְאֵין כָּלִי טָמֵא מַצִּיל⁷³,
 36 כְּמוֹ שֶׁבָּאֲרָנוּ.

68) של חרס. 69) וטומאה בבית. 70) כגון שפי הקדירה עורף על פי החבית או כגון שנתן שכבה עבה של טיט בין שתי השפתות. 71) על שוליה. 72) כלומר, אף על פי שמירה. 73) אבל כשכפאה על פיה לא נטמאה, שכלי חרס אינו מטמא מגבו.

פֶּרֶק שְׁנֵים וְעֶשְׂרִים

1) יבאר דין המחצים ושולי קרקעות כלים ודפנותיהם מאחוריהם אם מצילים בצמיד פתיל, כלי חרס שנתן בו טיט עד חציו אם ביטלו, כלי חרס עד כמה יינקב ולא יציל

ח. הַחֲדוֹת הַבְּנוּי בַּתּוֹךְ הַבֵּית וְכָלִי הַמַּצִּיל נָתוּן עַל
 2 פִּיו, וְהִיתָה טָמְאָה בֵּין שְׁפַת הַכָּלִי וּשְׁפַת הַחֲדוֹת או
 3 בַּתּוֹךְ הַחֲדוֹת - הַבֵּית טָמֵא; שְׁאִין הָאֵהָל שֶׁבְּתוֹךְ
 4 הַבֵּית מוֹנֵעַ הַטָּמְאָה, כְּמוֹ שֶׁבָּאֲרָנוּ. הִיתָה טָמְאָה
 5 בַּבֵּית - כָּלִים שֶׁבְּכַתְלֵי הַחֲדוֹת, אִם יֵשׁ בְּמִקְוֵמָן טַפַּח
 6 עַל טַפַּח עַל רוּם טַפַּח - טָהוֹרִים⁴⁷, וְאִם לֹא -
 7 טָמְאִים⁴⁸. וְאִם הָיוּ כְּתָלֵי הַחֲדוֹת רַחְבִּים מִשָּׁל בֵּית⁴⁹
 8 - בֵּין כֶּף וּבֵין כֶּף⁵⁰ טָהוֹרִים, מִפְּנֵי שְׁאִינָן מִכְתָּלֵי
 9 הַבֵּית. וְכַשֵּׁם שֶׁמַּצִּיל⁵¹ הַחֲדוֹת בְּתוֹכוֹ, כֶּף מַצִּיל
 10 בְּכַתְלֵיו. כְּבֵר בָּאֲרָנוּ, שֶׁהַתַּנּוּר הַיָּשָׁן⁵² הָרִי הוּא כָּכָל
 11 הַכָּלִים שֶׁהֵן מְבִיאִים אֶת הַטָּמְאָה וְאֵינָן נִצְעָשִׁין
 12 אֲהֵלִים, וּמִפְּנֵי זֶה אֵינוֹ מַצִּיל עַל מֶה שֶׁבְּתוֹכוֹ אֲלֵא
 13 אִם כֵּן הָיָה מִקֵּף צָמִיד פָּתִיל, כְּשֶׁאֵר כָּלִים הַמַּצִּילִים.
 14 וְכֵן בָּאֲרָנוּ, שֶׁהַתַּנּוּר הַחֲדָשׁ⁵³ אֵינוֹ כָּכָלִים לְעֻנְיָן זֶה,
 15 אֲלֵא נִצְעָשָׂה אֲהֵל, וּלְפִיכָךְ מַצִּיל עַל מֶה שֶׁבְּתוֹכוֹ
 16 בְּכִסּוֹ בְּלִבָּד בְּלֵא צָמִיד פָּתִיל, כְּאֲהֵלִים. וְכִסּוֹ
 17 הַתַּנּוּר הוּא נִקְרָא סְרִידָא.

47) כמו ביב קמור בפרק כ הלכה ז. והמדובר, כשהמקום שבו הכלים אינו פתוח לחלל הדות ולא לבית ברוחב טפח. 48) כותלי הבור אינם מצילים, שהרי אינם אוהל. 49) כגון שחלל הדות מרחיב והולך עד מחוץ לכתלי הבית ושם בנוי חלק מכתלי הדות, וכלים בכתלים שמחוץ לבית. 50) בין שיש שם פותח טפח ובין שאין שם פותח טפח. 51) פיסקה זו משלימה את הנימוק למה הכלים טהורים אם אין פותח טפח ואינה משמיעה דין חדש. 52) תנור של טיט שהוסק באש אף על פי שטרם השתמשו בו. 53) שנתייבש אבל לא הוסק.

ט. תַּנּוּר יָשָׁן בַּתּוֹךְ הַחֲדָשׁ⁵⁴ וְסְרִידָא עַל פִּי הַחֲדָשׁ,
 19 וְהָרִי הַפְּסוּי נִשְׁעָן עַל פִּי הַתַּנּוּר הַיָּשָׁן⁵⁵ - רֹאִין: אִם
 20 כְּשֶׁיִּצְטַל הַיָּשָׁן תִּפֹּל הַסְרִידָא⁵⁶ - לֹא הַצִּיל, וְכָל
 21 שֶׁבְּתוֹכוֹ⁵⁷ טָמֵא⁵⁸; וְאִם לֹא - הִכַּל טָהוֹר⁵⁹. הִיָּה
 22 הַחֲדָשׁ בַּתּוֹךְ הַיָּשָׁן וְהַסְרִידָא מְנַחֶת עַל פִּי הַיָּשָׁן⁶⁰,
 23 אִם יֵשׁ בֵּין הַחֲדָשׁ וְהַכִּסּוֹי פָּחוֹת מִטַּפַּח - כָּל שֶׁבְּתוֹךְ
 24 הַחֲדָשׁ טָהוֹר, וְכֹאֵלֹ הַסְרִידָא מְנַחֶת עַל פִּיו⁶¹.

54) וטומאה בבית. 55) כגון שהתנור הישן בולט קצת מחוץ להחדש. 56) לתוך החדש. 57) בתוך החדש וכל שכן הכלים שבתוך הישן. 58) מפני שהישן מעמיד את הכיסוי, וישן אינו מציל. 59) מפני שהתנור החדש הוא אוהל ומציל אם הוא מכוסה אפילו כשאינו מרוח בטיט (צמיד פתיל). 60) ששפתו גבוהה משפת החדש שבתוכו. 61) נתבאר כבר, שטומאה אינה נכנסת בפתח פחות מטפח.

י. סְרִידָא⁶² שֶׁל חֶרֶס שֵׁשׁ לָהּ שְׁפָה⁶³ וְהִיא עוֹדֶפֶת
 26 עַל פִּי הַתַּנּוּר וּמִקְפָּת צָמִיד פָּתִיל, אֲפִלּוּ הִיתָה
 27 טָמְאָה תַּחְתֶּיהָ אוֹ עַל גְּבֶהָ - הִכַּל טָמֵא⁶⁴; אֲבָל
 28 כְּנִגְדַּ אֲוִירוֹ שֶׁל תַּנּוּר טָהוֹר⁶⁵. הִיתָה טָמְאָה כְּנִגְדַּ

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום חמישי ט"ו אייר – ספר טהרה – הלכות טומאת מת קיז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

משקה". ורבינו מעיר על הסתירה בין משנה זו לסוגיית הגמרא שבת הנ"ל, הקובעת שיעור כמוציא רימון או רובו, ומבאר שבפחות מכמוציא זית מציל אפילו בלי סתימה [וסובר כרש"י שבת שם, שלא הקפידה תורה על צמיד פתיל אלא על פי הכלי בלבד, אבל כשניקב שלא בכוונה מן הצד מציל אם הפחת הוא פחות מהשיעורים הקבועים בגמרא שם, מפני שנאמר "כלי תפוח"], ואם ניקב כמוציא זית וא"כ אינו כלי לקבל טומאה, אינו מציל אלא אם סתם את הנקב בצמיד פתיל, ואם היה הנקב כמוציא רימון (רימון גדול פי כמה מזית) יש הבדל בין כלי גדול לקטן, בכלי קטן אין צמיד פתיל מועיל להציל, ובגדול מציל עד חציו ועד בכלל. ורבינו מסיים ביאורו, וכתב: והבן זה, שהוא עיון דק ומקום הטעא (ראה תוספות שבת שם ד"ה ולענין). לאור בירור זה, מתפרשת ההלכה ללא קשיים וסתירות. בבא ראשונה זו עוסקת בכלי חרס קטן, והנקב הוא למעלה ממוציא זיתים (ואם הוא למטה משיעור זה, יתבאר דינו בסוף ההלכה). (11 כלי גדול. 12) אבל בפחות מרובו, אפילו הנקב כמוציא רימון - מציל. [בגמרא שם אמרו: "הא ברברבי, הא בזוטרי" (בעברית: כאן בגדולים, ושם בקטנים). ומפרש רבינו (וכן פירש רש"י) בגדולים רוב, ובקטנים כמוציא רימון (ראה תוספות שם, וראב"ד כאן)]. (13) והוא-הדין בכלי קטן שנפחת פחות מכמוציא רימון. (14) אינו מקבל טומאה. (15) בין גדול בין קטן. כלים פ"ט מ"ח. (16) בצמיד פתיל. (17) כדי שלא יציל בלי סתימה בצמיד פתיל. (18) להניח בו אוכלין. (19) שאם יעמיד שולי הכלי המנוקב על משקה וילחץ קצת - ייכנס המשקה. (20) לאוכלין ולמשקין. (21) נותנים עליו שתי החומרות: מקבל טומאה עד שיינקב כמוציא זיתים, ואינו מציל בכונס משקה (רבינו מבאר כאן רק את החומרא השניה, מפני שאין אנו עוסקים כאן בטומאת כלים אלא בדיני הצלה בצמיד פתיל). וכל הדינים הללו אמורים בניקב מעצמו, אבל כשניקבו בכוונה - שיעורם בכל שהוא. [אפשר גם לפרש שיטת רבינו באופן אחר ולומר, שיש הבדל בין כלי קטן כמוציא זית, ובין כלי גדול כמוציא רימון עד חציו. בקטן מספיקה סתימה בלי צמיד פתיל במקום הנקב, אבל בגדול שנפחת חציו צריך צמיד פתיל. כמו שמבאר רבינו כאן בפירוש. ולפי פירוש זה, מה שאמר בבבא הראשונה "מציל בצמיד פתיל", הכוונה הצמיד פתיל שעל פי הכלי ולא של סתימת הנקב, והדוגמא בבבא "כיצד", נאמרה בכלי גדול בלבד. ומזה יוצא שהפיסקא "ולא סתם הנקב", פירושה סתימה בלי צמיד פתיל. והראשון נראה לי יותר].

בצמיד פתיל, תנור שהיתה סרידה על פיו ומוקף צמיד פתיל ונתון באוהל המת ונסדק התנור, תנור המוקף צמיד פתיל שניקב נקב בעינו או מגופת חבית שניקבה, חבית מוקפת צמיד פתיל שהיא מליאה משקין טהורים ומניקת של חרס בתוכה ונתונה באוהל המת, חבית שניקבה מצידה וסתמו שמרים את הנקב, ואם אגף חצי הנקב וכמה מקיפים, מגופת חבית שנתחלחלה וחבית זפותה שנתקלף החרס מלמעלה והזפת עומד.

1 א. שולי המִחְצִיץ² ושולי קרקעות הפלים³
2 ודפנותיהן מאחוריהן⁴ - אין מצילין בצמיד פתיל
3 באהל המת. קרסמן⁵ ופפן⁶ ועשאן פלים - מצילין
4 בצמיד פתיל. שאין מציל בצמיד פתיל אלא פלים.

(2) תוספתא כלים פ"ז ה"י. מחץ = כלי חרס גדול שמשמשים בו לשאוב יין מן הגת, ובקרקעיתו קערורית ונקראת "שולי המחץ" (רבינו בפירושו לפרה פ"ה מ"ה). (3) צ"ל: הכלים, וכן הגירסא בכת"י תימן. פירוש, בית קיבול שבשולי הכלי מבחוץ. [בתוספות נדה מט, א, ד"ה אלא, מובאת תוספתא זו, וגורסים: "שולי המחצים וקרקעות הכלים"]. (4) אם יש שם שקערורית (הגר"א בהגהותיו על התוספתא מוחק המלה "מאחוריהן", ורצוי למוחקה גם כאן, שהרי גם בפנים אין שקערורית שבדפנות מצלת). (5) חתך אותן. (6) החליקן.

5 ב. פלי חרש⁷ שנתן בו טיט עד חציו - לא בטל⁸,
6 ואם השקיע בו את הפלים - מציל.

(7) תוספתא שם, ה"ז. (8) לא יצא מתורת כלי, ולפיכך מציל בצמיד פתיל, אבל אם הוצא מתורת כלי אינו מציל, כמו טבעת הבלועה בלבינה (למעלה פ"כ ה"ה). ראה כסף-משנה.

7 ג. פלי חרש⁹ מציל בצמיד פתיל עד שיינקב כמוציא
8 רמון¹⁰. ובגדול¹¹ - עד שייפחת רבון¹². פיצד? פלי
9 גדול שניפחת [חציו]¹³, והקיפו צמיד פתיל, וסתם
10 מקום הפחת בצמיד פתיל - הרי זה מציל, אף על
11 פי שאינו חשוב פלי לענין טמאה¹⁴. אבל פלי¹⁵
12 המקף צמיד פתיל שהיה נקוב או סדוק ולא סתם¹⁶
13 הנקב - נטמא ואינו מציל. וכמה יהיה הנקב? אם
14 היה פלי העשוי לאכלים¹⁸ - שעורו כמוציא זיתים;
15 היה עשוי למשקה - שעורו בכונס משקה¹⁹. העשוי
16 לכה ולכך²⁰ - מטילין אותו לחמרא²¹, ומשניקב
17 בכונס משקה אינו מציל עד שייסתם הנקב או עד
18 שיימַעטנו.

(9) שבת צה, ב, רצו, א. (10) שרימון בינוני יעבור דרך הנקב. לכאורה הלכה זו תמוהה מאוד. מתחילה ב"מוציא רימון" ומסיימת ב"מוציא זיתים"; שנית: לפעמים נאמר "סתימה" סתם, ולפעמים סתימת "מקום הפחת בצמיד פתיל". אולם עיון מעמיק בפירוש רבינו למשנה כלים הנ"ל, מגלה לנו הסבר ההלכה הזו. שנינו שם: "העשוי לאכלין שיעורן כזיתים, עשוי למשקין שיעורן כמשקין וכו' ובכונס

ד. תנור²² שהיתה סרידה²³ על פיו ומקף צמיד
פתיל²⁴ ונתון באהל המת, ונסדק התנור: אם היה
הסדק מלא פי מרדע²⁵, שהוא הקף טפח - נטמא
התנור, ואף על פי שאין המרדע יכול להכנס בסדק
אלא הרי הוא כמותו בשוה; פחות מכאן - התנור
טהור. נסדקה הסרידה שעל פיו: כמלא פי מרדע
נכנס²⁶ - הרי זה טמא; פחות מכאן²⁷ - נצל בצמיד
פתיל. היה הסדק עגל - אין רואין אותו ארך²⁸, אלא
שעורו כמלא פי מרדע נכנס.

טְמָאָה, מִפְּנֵי שֶׁקָּצְתָהּ הָאֵחָת בְּתוֹךְ הַחֲבִית הַמְּקַפֶּת
וְהַקָּצָה הַשְּׁנִי פְתוּחַ לְאַהֲלֵ הַמֶּת וְאִינוּ סָתוּם. אָף עַל
פִּי שֶׁהִיא עֵקֶמָה - אֵין הָעֵקֶם בְּסָתוּם.

44 שם מ"ב. 45 כלי ארוך וחלול שמוצאים על-ידו יין
מִן הַחֲבִית. 46 בַּמִּשְׁנָה כְּתוּב "מְנִיקָת" סָתָם, וּרְבִינוּ
מִפְּרֵשׁ - שֶׁל חֶרֶס (רָאָה רַאב"ד וְכֹסֶף-מִשְׁנָה). 47 וְאָף-
עַל-פִּי שֶׁהַמִּנְיָקָת פְּתוּחָה לַחוּץ, לֹא יֵצֵא הַחֲבִית מִיַּד צִמִּיד
פְּתִיל. וְהַטַּעַם, מִפְּנֵי שֶׁקָּנָה הַמִּנְיָקָת עָקוּם, אֵין פִּיהָ שֶׁלֹּמְעֵלָה
נַעֲשֶׂה פֶתַח לַחֲבִית, אֲבָל לִגְבִי טוֹמָאֵת עֲצָמָה מִסִּיִּים רְבִינוּ
"אֵין הָעֵקֶם כְּסָתוּם", מִפְּנֵי שֶׁבִּמְקוֹם הָעֵיקוּם מִתְעַכְּבִים כִּמָּה
טִיפּוֹת יֵיִן - הֵרִי זֶה כְּבִית קִיבּוֹל. פֶּסֶק כְּבִית-שְׁמָאִי, מִפְּנֵי
שֶׁחֲזָרוּ בֵּית-הַלֵּל וְהוֹרוּ כְּמוֹתָם.

ח. חֲבִית⁴⁸ הַמְּקַפֶּת צִמִּיד פְּתִיל שֶׁנִּקְבָּה מִצְדָּה
וְסָתְמוּ שְׁמֵרִים⁴⁹ אֶת הַנֶּקֶב - הַצִּיל. אֲנָף⁵⁰ חֲצִי הַנֶּקֶב
וְסָתְמוּ חֲצִי⁵¹ - הֵרִי זֶה סִפְקָה⁵² אִם הַצִּיל אִם לֹא
הַצִּיל. סָתְמוּ אֶת הַנֶּקֶב בְּזִמְרָה⁵³ - עַד שֶׁיִּמְרָח⁵⁴ מִן
הַצִּדְדִּין⁵⁵. סָתְמוּ בְּשֵׁנֵי קְסָמִים⁵⁶ - עַד שֶׁיִּמְרָח מִן
הַצִּדְדִּין וְכֵן זְמִירָה לְחִבְרָתָהּ⁵⁷. וְכֵן נָסַר⁵⁸ שְׁתֹּתוֹן עַל
פִּי הַתַּנּוּר וּמִרְחָ מִן הַצִּדְדִּין - [הַצִּיל. הֵיוּ שְׁנֵי נָסָרִים
- עַד שֶׁיִּמְרָח מִן הַצִּדְדִּין וְכֵן] נָסַר לְחִבְרָתָהּ. חֲבֵר אֶת
שְׁנֵי נָסָרִים בְּמִסְמָרִים שֶׁל עֵץ⁵⁹ וְכִיּוֹצֵא בָהֶן, אוֹ
שֶׁלֹּפֶף עֲלֵיהֶן שְׁוֹגְמִין⁶⁰ - אִינוּ צָרִיד לְמִרְחָ מִן
הָאֲמִצָּע. בָּמָה מְקִיפִין?⁶¹ בְּסִיד וּבְחִרְסִית וּבְגִפְסִין,
בְּזָפֶת וּבְשִׁעוּרָה, בְּטִיט וּבְצוּאָה וּבְחִמְרָה⁶², וּבְכָל דְּבָר
הַמְתַּמְרָח. וְאֵין מְקִיפִין לֹא בְּכַעֲצִין⁶³ וְלֹא בְּעוֹפְרָת,
מִפְּנֵי שֶׁהוּא פְּתִיל⁶⁴ וְאִינוּ צִמִּיד⁶⁵. וּמְקִיפִין בְּדִבְלָה⁶⁶
שְׁמִנָה שֶׁלֹּא הַכְּשֶׁרָה⁶⁷ וּבְכַצָּק שְׁנִלּוּשָׁה בְּמֵי פְרוֹת⁶⁸,
כְּדִי שֶׁלֹּא יִטְמָא; שֶׁדְּבָר טְמָא אִינוּ חוֹצֵץ.

48 שם פ"י מ"ו. 49 שמרי היין שבחבית. 50 סתם
בטיט וכדומה. 51 השמרים סתמו חצי הנקב השני.
52 בעיא שלא נפשטה, בבא קמא קה, ב, ולפי פירוש
התוספות שבת צו, א, ד"ה ולענין. 53 ענף של עץ גפן.
54 בטיט. 55 כדי לסתום את הסדקים הדקים שבין דופן
החבית ובין הזמורה, אבל אינו צריך למרוח טיט על
הזמורה עצמה למרות סופגיותה. 56 שתי זמורות
חתוכות לאורכן, ואפילו הצמיד חתך לחתך. 57 שם.
58 קרש. 59 במשנה, "בסינין". ומפרש שם רבינו,
יתדות של עץ שתוחבים בנקבים העשויים בנסרים.
60 מין קליפת עץ שעליה לחלוחית מדבקת, והדביק את
הקליפה במקום חיבור הנסרים (והר"ש מפרש ששם).
61 מחברים, כדי שיהיה עליו דין צמיד פתיל. 62 מין
אדמה המתמרחת יפה בלי גיבול במים. 63 מתכת רכה
דומה לעופרת ("ציון" באידיש). 64 כיסוי. 65 מודבק
יפה. המדובר בכלי חרס. 66 תאנה מיובשת. 67 לקבל
טומאה. אוכלין אינם מקבלים טומאה כל זמן שלא
נתלחלו באחד משבעת המשקין (ראה פ"א מה' טומאת
אוכלין ה"ב). 68 מיץ פירות שלא נימנה בין שבעת
המשקין.

22 שם מ"ז. 23 כלי חרס גדול שיש לו דפנות, ומכסים
בו את התנורים. 24 שהיתה מחוברת לתנור בטיט
וכדומה. 25 מלמד שנותנים על צואר הבהמה כדי לכוון
הילוכה. 26 הסדק גדול קצת מעובי המרדע.
27 אפילו הם שווים - טהור. 28 לשון המשנה שם. נלאו
כל מפרשי המשנה ליישב את התמיהה החמורה: הרי
המרדע עגול הוא? והרא"ש גורס: אם הוא ארוך, אין רואים
אותו עגול. ראה 'תוספות יום טוב' ומלאכת שלמה.

ה. תַּנּוּר²⁹ הַמְּקַף צִמִּיד פְּתִיל שֶׁנִּקְבָּה נֶקֶב בְּעִינוּ שֶׁל
תַּנּוּר³⁰ הַטוֹחָה³¹: אִם הָיָה הַנֶּקֶב מְלֹא כוֹשׁ³² נִכְנָס
וְיוֹצֵא פְּשָׁהוּא דוֹלֵק³³ - הֵרִי זֶה נְטָמָא; וְאִם הָיָה
הַנֶּקֶב פְּחוּת מְזָה - נִצָּל³⁴.

29 שם מ"ח. 30 נקב עשוי בגגו של התנור להוציא את
העשן, ונקרא עין התנור (ר"ש). 31 שטחו אותה בטיט
וסגורה כדי שלא יפוג חומו של התנור. 32 פלך.
33 ואינו כבה כשמוציאים אותו דרך הנקב. 34 כחכמים
שם.

ו. נֶקֶב הַתַּנּוּר מִצְדָּה³⁵ - שְׁעוּרוֹ מְלֹא כוֹשׁ נִכְנָס
וְיוֹצֵא שֶׁלֹּא דוֹלֵק³⁶. וְכֵן מְגוּפַת הַחֲבִית³⁷ שֶׁנִּקְבָּה -
שְׁעוּרָה כְּדִי שֶׁתִּפְגַּס מִיָּצָה שְׁנִיָּה³⁸ שֶׁל שִׁיפוֹן³⁹ בְּנֶקֶב.
וּבְצִבְיָה⁴⁰ גְּדוֹלִים שֶׁנִּקְבּוּ - שְׁעוּרֵן כְּדִי שֶׁתִּפְגַּס מִיָּצָה
שְׁנִיָּה שֶׁל קֶנָה⁴¹. פְּחוּת מִכָּאן - טְהוּרִין. בָּמָה דְּבָרִים
אֲמוּרִים? בְּזִמְן שֶׁנַּעֲשׂוּ לֵינִי; אֲבָל אִם נַעֲשׂוּ לְשֹׁאֵר
הַמִּשְׁקִין, אֲפִלּוּ נֶקֶב בְּכָל שָׁהֵן⁴² - נְטָמָא, וְאֵין
הַצִּמִּיד פְּתִיל מוֹעִיל לָהֶם עַד שֶׁיִּסְתָּם הַנֶּקֶב. וְאָף
בְּזִמְן שֶׁנַּעֲשׂוּ לֵינִי, לֹא אֲמָרוּ אֲלֹא שֶׁנִּקְבּוּ שֶׁלֹּא בִּידֵי
אָדָם; אֲבָל אִם נַעֲשׂוּ בִּידֵי אָדָם, אֲפִלּוּ כָּל שָׁהֵן -
טְמָאִים⁴³, וְאֵינָן נִצָּלִין עַד שֶׁיִּסְתָּם הַנֶּקֶב.

35 במשנה שם כתוב: "ניקב מצידו". וכל מפרשי המשנה
מבארים, מצידו של העין במקום המירוח. 36 שיעור קטן
מדולק. 37 פקק של חרס שסותמים בו פי החבית. סתם
חבית - של חרס היא. 38 הקשר השני. 39 מין תבואה
ממשפחת השעורה (רוגגן בלעז), וקנה שלו דק וחלול ויש
בו שלושה קשרים, הקשר שלמטה עבה, האמצעי - בינוני,
והעליון דק. 40 כלים גדולים מחביות. 41 קנה סוף
הגדל על שפת נהרות ואגמים הם חלולים, ובהם קשרים.
והקשר התחתון הוא עבה מכולם. רגילים היו לשאוף יין מן
החביות בקנה של שיפון, ומן החצבים בקנה סוף, ושיעורם
מותאם להרגל זה. 42 אבל לא פחות מכונס משקה
(רבינו בפירושו למשנה). ומה בין יין לשאר משקין? מבאר
הגר"א בהגהותיו למשנה, שהאוויר מפיג טעמו של היין,
ובעל היין אינו מרוצה מן הנקב, ולפיכך צריך שיעור יתור
גדול. אבל שאר משקין האוויר יפה להם, והבעלים רוצים
בנקב, ולפיכך דינו כאילו עשוהו בעצמם. 43 שהרי
נפתחה הסתימה, מפני שהמנקב החשיב את הנקב כפתח.

ז. חֲבִית⁴⁴ שֶׁהִיא מְלֹאָה מִשְׁקִין טְהוּרִין וּמְנִיקָת⁴⁵ שֶׁל
חֶרֶס⁴⁶ בְּתוֹכָהּ, וְהַחֲבִית מְקַפֶּת צִמִּיד פְּתִיל וְנִתְּוֶנָה
בְּאַהֲלֵ הַמֶּת - הַחֲבִית וְהַמִּשְׁקִין טְהוּרִין⁴⁷, וְהַמְּנִיקָת

פרק שלשה ועשרים

(1) יבאר דין כלים המצילים בצמיד פתיל על מה מצילים, כלי חרס שמשתמשים בהם באפר פרה או בקדשים אם עמי הארץ נאמנים עליהם, ארובה שבין בית לעלייה וטומאה בבית וקדירה על פי הארובה, היתה בה אשה לשה בעריבה של עץ, ואם היה אוהל נטוי בעלייה ומקצתו מרודד על הארובה.

- א. כל הכלים² המצילים³ בצמיד פתיל - מצילין על כל מה שבתוכו, בין אכלין בין משקין, בין בגדים וכלי שטף⁴. זהו דין תורה. אבל מדברי סופרים, שפלי חרס המקף צמיד פתיל אינו מציל אלא על האכלין ועל המשקין ועל כלי חרס אחרים שיהיו בתוכו; אבל אם היו בתוך כלי חרס המקף כלי שטף או בגדים - הרי אלו טמאים. ומפני מה אמרו שלא יציל על הכל כשאר כלים המצילין?⁵ מפני ששאר הכלים המצילין אין מקבלין טמאה, וכלי חרס מקבלין טמאה, וכלי טמא אינו חוצץ, וכל כלי עם הארץ בחזקת טמאה כמו שיתבאר⁶. ולמה לא אמרו: כלי חרס של עם הארץ לא יציל על הכל⁸, ושל חבר יציל על הכל, שהרי הוא טהור? מפני שאין עם הארץ טמא בעיני עצמו, שאומר: הואיל וכלי חרס מציל על הכל, אחד אני ואחד החבר⁹. ולפיכך חשו¹⁰ וגזרו שלא יציל על הכל¹¹. ולמה אמרו: מציל על האכלין ועל המשקין ועל כלי חרס? מפני שאלו השלשה טמאים הן על גב עם הארץ בין קדם שיהיו באהל המת בין אחר שיהיו שם תחת צמיד פתיל, ולעולם לא ישאל החבר מעם הארץ לא אוכלין ולא משקין ולא כלי חרס אלא על דעת שהן טמאין, שהרי אין להן טהרה לעולם¹², ולא יבוא בהן לידי תקלה. אבל כלי שטף שואל אותם החבר מעם הארץ ומטבילן מפני מגע עם הארץ ומעריב שמשו ומשתמש בהן בטהרות, לפיכך חשו חכמים שמה ישאל ממנו כלי שטף שפכר היה תחת צמיד פתיל בכלי חרס שלו, שהרי עם הארץ הזה מדמה שנצל, והרי הוא טמא טמאת שבועה, ויטביל החבר ויעריב שמשו וישתמש בו בטהרות ויבוא לידי תקלה. ומפני זה גזרו שלא יציל כלי חרס על כלי שטף שבתוכו.

- (2) עדויות פ"א מ"ד. (3) נמנו למעלה פכ"א ה"א. (4) כלים שיש להם טהרה במקווה. (5) כגון כלי אבנים, כלי גללים וכלי אדמה. (6) פ"י מהל' מטמאי משכב ומושב, ה"א. (7) חגיגה כב, א"ב. (8) על שום דבר לא יציל. (9) בין אני ובין החבר. (10) שהרי חבר שואל מעם הארץ כלים שיש להם טהרה במקווה ומטבילם ומשתמש בהם לערב, וחששו חכמים שמה ישאל לחבר כלים שהיו באוהל המת בכלי חרס בצמיד פתיל, שלדעתו הם טהורים, אבל לחבר הם טמאים שבועה ימים, וצריכים

- ט. מגופת החבית⁶⁹ שנתחללה⁷⁰, אף על פי שאינה נשמטת⁷¹ - אינה מצלת⁷², שהרי נתרעע הצמיד. הפדור⁷³ והפקעת⁷⁴ של גמיו⁷⁵ שנתן על פי החבית ומרח מן הצדדין - לא תציל⁷⁶, עד שימרח על כל הפדור ועל כל הפקעת ממש למעלה⁷⁷. וכן במטלת של בגד⁷⁸ שקשרה על פי הכלי. היתה של נגר או של עור וקשרה במשיכה⁷⁹, אם מרח מן הצדדין - הציל⁸⁰.

(69) שם מ"ג. (70) נתרופפה. (71) אינה יוצאת מפי החבית. (72) כחכמים שם. (73) מטלית שכרכה ככדור (שם מ"ד). ואפילו אם המטלית גדולה משלוש על שלוש והיא מקבלת טומאה, מכיוון שכרכה ככדור והקטינה אינה מקבלת טומאה ומצלת (תפארת ישראל). (74) צ"ל: והפקעת. (75) מין עשב ארוך, וכרכו ועשה כדור. (76) מפני הנקבים שבהם. (77) במשנה כתוב: "מלמעלן ומלמטן". ופירש הרא"ש שם, שימרח מלמטה במקום שהוא נוגע בדופן החבית. ומלמעלה, היינו כל מה שבולט מחוץ לחבית. ונראה שגם רבינו מפרש כך (ראה ר"ש שם). (78) שיש בה נקבים בין החוטים. (79) חבל דק. (80) עור ונייר אינם מנוקבים.

- י. חמת⁸¹ של עור הדג⁸² או הנמר⁸³ שהלביש בהן את החבית⁸⁴ וצרה⁸⁵ מלמטה - הרי זו מצלת⁸⁶. ואם לא צרה, אף על פי שמרח מן הצדדין - לא תציל⁸⁷.

(81) נאד גדול (תוספתא כלים פ"ז ה"ז). (82) שאינו מקבל טומאה (למעלה פכ"א ה"א). (83) נייר אינו מקבל טומאה. (84) ופי החבית למעלה ומכוסה בשולי החמת. (85) קשרה מלמטה תחת שולי החבית. (86) אם מירחו לשולי החבית (כסף-משנה). ולמה מצלת, הלא אין כאן צמיד פתיל על פי החבית אלא במקום השולים (ראה למעלה פכ"א ה"ג)? מפני שהחבית משמשת צמיד פתיל לנאד, כי היא סותמת את פיו. ואין זה דומה לחבית כפויה שבפכ"א ה"ג, מפני ששם הצמיד פתיל הוא תחת פי הכלי, אבל כאן הוא על פי הכלי. יוצא מזה, שהנאד מציל על החבית הנמצאת בתוכו וסותמת את פיו (על פי פירוש הר"ש במשנה כלים פ"י, ד). (87) מפני שהמירוח יתפרק (ואפשר גם לנמק מפני שפי הנאד נשאר פתוח, שהרי המירות הוא מן הצדדים).

- יא. חבית⁸⁸ זפותה שנתקלה⁸⁹ החרס מלמעלה והזפת שלה עומד, ונתן הפסוי על הזפת ודחקו עד שידיבק בזפת, ונמצא הזפת עומד בין הפסוי ובין קרקע החבית - הרי זה מציל. וכן בכלי המוריס⁹⁰ וכיוצא בהן מדברים המתמרחין שהיה המתמרח בין הפסוי ובין הכלי כמו זר, הואיל והפל דבוקין - הרי זה מציל⁹¹.

(88) שם מ"ה. (89) נשבר חלק מדופנה ונתקלה מעל הזפת. (90) כדים שנותנים בהם שומן דגים מלוח. במשנה: "קבוסים". (91) כחכמים.

ד. אֲרֵבָה¹⁶ שְׁבִין בֵּית לַעֲלִיָּה, וְטִמְאָה בְּבֵית, 10
וְקִדְרָה¹⁷ נְתוּנָה עַל פִּי הָאֲרֵבָה¹⁸ וְנִקְבָּה בְּכוֹנֶס 11
מִשְׁקָה¹⁹ - הַקִּדְרָה טִמְאָה²⁰, וְהַעֲלִיָּה טְהוֹרָה²¹, הֵיחָה 12
שְׁלֵמָה - כָּל שְׁבַעֲלִיָּה מֵאֲכָלִין וּמִשְׁקִין וְכָלִי חָרָס 13
טְהוֹר, אֲבָל אָדָם וְכָלִי שֶׁשֶּׁטֶף שְׁבַעֲלִיָּה טִמְאָה; שְׁאִין 14
כָּלִי חָרָס חוּצָץ אֵלָּא עַל הָאֲכָלִים וְעַל הַמִּשְׁקִין וְכָלִי 15
חָרָס, וְכָל שְׁבַעֲלִיָּה טְהוֹר²² כָּאִלוּ הוּא תַּחַת צְמִיד 16
פְּתִיל בְּכָלִי חָרָס²³, וְטִמְאוּ הָאָדָם²⁴ שְׁבַעֲלִיָּה זֶה, 17
מִפְּנֵי שֶׁהוּא דָּבָר הַמְּצוּי²⁵, לְפִיכָף, אִם הָיָה בְּעִלְיָה 18
זוֹ כָּלִי מִתְּכוּת וְכִיּוּצָא בּוֹ מֵלֵא מִשְׁקִין - הַכָּלִי טִמָּא 19
טִמְאָת שְׁבַעֲה²⁶, וְהַמִּשְׁקִין טְהוֹרִין²⁷, הֵיחָה כֹּה אִשָּׁה 20
לְשֶׁה בְּעֶרְבָה שֶׁל עֵץ²⁸ - הָאִשָּׁה וְהַעֲרָבָה טִמְאִין 21
טִמְאָת שְׁבַעֲה, וְהַבֶּצֶק טְהוֹר כָּל זֶמֶן שְׁעוֹסֶקֶת בּוֹ²⁹, 22
פֶּרֶשָׁה³⁰ וְחִזְרָה וְנִגְעָה בּוֹ - טִמְאָתוֹ, וְכֵן אִם פֶּנֶה 23
הַבֶּצֶק אוֹ הַמִּשְׁקִין לְכָלִי אַחֵר מִכָּלִי שֶׁשֶּׁטֶף שְׁבַעֲלִיָּה 24
- נִטְמָאוּ בְּמַגַּע הַכָּלִי הָאֵחֶר, הֵיחָה עַל פִּי אֲרֵבָה זֶה 25
שְׁאֵר כָּלִים הַמְּצִילִים בְּצִמִּיד פְּתִיל³¹, שְׁאִין מְקַבְּלִין 26
טִמְאָה כְּמוֹ שְׁבַעֲרִנּוּ³², וְלְפִיכָף אֵין מַגַּע עִם הָאֶרֶץ 27
מִטִּמְאָה, אוֹ שֶׁהָיָה כָּלִי חָרָס הַטְּהוֹר לְפָרָה אֲדָמָה אוֹ 28
לְקֹדֶשׁ, שֶׁהַכָּל נֶאֱמָנִין עַל טְהָרְתָן - הָרִי זֶה מְצִיל עַל 29
כָּל מָה שְׁבַעֲלִיָּה, הֵיחָה אֵהֵל נְטוּי³³ בְּעִלְיָה וּמִקְצָתוֹ 30
מְרֻדָּד³⁴ עַל הָאֲרֵבָה שְׁבִין בֵּית לַעֲלִיָּה - הָרִי זֶה 31
מְצִיל³⁵ וְאֵף עַל פִּי שְׁאִין גָּגוֹ³⁶ עַל הָאֲרֵבָה, שֶׁהָאֵהֵל 32
מְצִיל בְּכִסּוֹ כְּמוֹ שְׁבַעֲרִנּוּ³⁷, 33

(16) שם מ"ב. (17) של חרס. (18) ומכסה את כולה.
(19) ראה למעלה פכ"ב ה"ב. (20) אפילו אם גבה למטה,
מפני שהטומאה עוברת דרך הנקב הקטן הזה לתוכה
ומטמאתה ואת כל מה שבתוכה, ואף-על-פי שטומאה אינה
עוברת בפחות מטפח. והטעם, מפני שלטומאת עצמה
חודרת גם בנקב קטן (ראה כלים פ"י מ"ח). (21) מפני
שאין בנקב פותח טפח. (22) פירוש, וכל מה שבעליה,
שאמרנו למעלה שהוא טהור (אין זה דין חדש אלא הרחבת
הנימוק). (23) ולפיכך אינו מציל אלא על אוכלין ומשקין
וכלי חרס, כמבואר בה"א. (24) אף-על-פי שאמרנו
(בהלכה ב), שצמיד פתיל מציל על האדם. (25) שאדם
ימצא בעליה, ובהלכה ב טיהרו דבר שאינו מציל בלבד.
(26) שהרי נטמא באוהל המת. (27) הקדירה הצילה.
(28) להוציא של חרס שניצל בצמיד פתיל. (29) ואינה
מטמאה את הבצק בנגיעתה, שאם נאמר שטמאתה - לא
תועיל ההצלה כלום, וחכמים קבעו שמציל על אוכלין
ומשקין (רבינו בפירושו למשנה). (30) סילקה ידיה מן
הבצק. (31) כגון כלי אבנים כלי גללים וכלי אדמה.
(32) למעלה פכ"א ה"א. (33) שם פ"ז מ"ב. (34) עודף
נסחב ומכסה את הארובה. (35) אם יש טומאה בבית, כל
שבעליה טהור, ואפילו אם יש בארובה פותח טפח, מפני
שהעודף המרודד מציל כמו האוהל עצמו. (36) של
האוהל. (37) למעלה פכ"א ה"ג.

הזאת מי פרה מפני שכלי עם-הארץ טמאים ואינם מצילים.
(11) אלא על אוכלין ומשקין. (12) כלי חרס שנטמא אין לו
טהרה במקוה, ככתוב בתורה (ויקרא יא, לג): "כל אשר
בתוכו יטמא ואותו תשבֹור" (כדי להקל על הקורא, הבנת
הנימוקים המסובכים, מצאנו לנכון לשנות קצת את סדר
הדברים ולהקדים את המאוחר).

ב. אָדָם¹³ שֶׁהָיָה נֶתוּן בְּתוֹךְ הַחֲבִית וּמִקְפֶּת צְמִיד 1
פְּתִיל - טְהוֹר. וְאֶפְלוּ עֲשָׂאָה גוֹלָל לְכָבֵד. וַיִּרְאָה לִי, 2
שֶׁזֶה שְׁלֵא גָזְרוּ עַל כָּלִי חָרָס שְׁלֵא יֵצֵיל עַל הָאָדָם¹⁴, 3
מִפְּנֵי שֶׁהוּא דָּבָר שְׁאִינוּ מְצוּי, וְכָל דָּבָר שְׁאִינוּ מְצוּי 4
לֹא גָזְרוּ בּוֹ. 5

~ נקודות משיחות קודש ~

"אדם שהיה נתון בתוך החבית ומוקפת צמיד פתיל טהור"
("מפני שלא גזרו על כלי חרס שלא יציל על האדם").

דין זה בא בהמשך לדינים השונים של כלי המוקף צמיד
פתיל שמציל אוכלין ומשקין וכלי חרס אחרים שהיו בתוכו
מטומאת אוהל.

ויש לבאר הלכה זו בעבודת ה': עניין החיים בעבודה
רוחנית הוא הדביקות בה' "ואתם הדבקים בה' אלקיכם
חיים כולכם היום", כיון שהקב"ה נקרא חיים והוא מקור
החיים, וממילא הדביקות בו ית' היא עלי-ידי קיום התורה
והמצוות, שהרי 'מצוה' היא מלשון 'צוותא וחיבור' שעל-
ידה נעשה חיבור בין יהודי לקב"ה.

גם כאשר יהודי נמצא בעולם הזה במצב של דביקות בה',
הרי עצם ירידתו לעולם הזה הגשמי, עולם הקליפות
וסט"א אשר הרשעים גוברים בו, היא בדוגמת הכניסה
לאוהל המת ר"ל.

והעצה לזה היא להכניס את עצמו לכלי חרס שנעשה
מעפר האדמה, ועניינו בעבודת ה' עניין הביטול - "ואנכי
עפר ואפר", וכאשר הוא מבטל את כל מציאותו - הופך
את עצמו למציאות של קדושה. ובנוסף צריך להקיף עצמו
בצמיד פתיל, כי כאשר ישנו פתח לאוהל המת יכול לקבל
השפעה, על-דרך שמצינו ש"הלשכות הבנויות בקודש
ופתוחות לחול, תוכן חול", היינו שכאשר יש אפילו פתח
לחול ולטומאה משפיע הדבר על "תוכן", ולכן צריך לסתום
החבית בצמיד פתיל.

(על-פי "זיין מלכות" סי' קלז)

(13) בתוספתא, אהלות פט"ו ה"ח. (14) הרי גם באדם יש
לחשוש שעם-הארץ שיהיה בתוך כלי חרס יחשוב שלא
נטמא, ולמעשה נטמא מפני שכליו טמאים וכלי טמא אינו
מציל.

ג. כָּלִי חָרָס¹⁵ שֶׁמִּשְׁתַּמְשִׁין בֵּהֶן בְּאֶפֶר הַפָּרָה אוֹ 6
בְּקֹדֶשִׁים - עֲמִי הָאֶרֶץ נֶאֱמָרִים עַל טְהָרְתָם, מִפְּנֵי 7
שֶׁהֵן נִזְהָרִים בֵּהֶן הַרְבֵּה, וְלְפִיכָף יֵצֵילוּ עַל הַכָּל 8
בְּצִמִּיד פְּתִיל אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן שֶׁל חָרָס. 9

יום שישי ט"ז אייר ה'תשע"ז

פרק ארבעה ועשרים¹

(1) יבאר דין בית שחלקו בקנקנים טהורים או בנסרים ויריעות וטומאה בחציו האחד, בית שהוא מלא תבן ואין בינו לקורות פותח טפח וטומאה בתוכו, כותל שבין שתי בתים וטומאה בתוך הכותל, ודין כותל המשמש את הבית, ודין כותל שחצי עוביו בנין וחציו סלע.

א. בית שחלקו בקנקנים² טהורות מן הארץ ועד הקורה, וטמאה בחציו האחד: אם היה פי הקנקנים כלפי הטהרה - והרי אלו מצילות³, ואם היה כלפי הטמאה - אינן מצילות⁴. טחן בטיט⁵, בין מפנקים⁶ בין מבחוץ⁷ - רואין: אם יכול הטיט לעמוד בפני עצמו - מציל, ואם לאו - אינו מציל, והרי הכל אהל אחד.

(2) של חרס. (3) שכלי חרס אינו מיטמא מגבו, וכלים טהורים עם דפנות הבית חוצצים. (4) שהרי נטמאו מתוכם וכלי טמא אינו חוצץ אפילו עם דפנות. (5) ופיהם לצד הטומאה. (6) מצד הטהרה. (7) בצד הטומאה.

ב. בית שחלקו בנסרים⁸ או ביריעות⁹, אם חלקו מן הצדדין¹⁰ או מכלפי הקורות¹¹, והיתה הטמאה בפניה¹² - כלים שבין המחיצה ובין הכתל או שבין המחיצה והקורות טהורין¹³. היתה הטמאה בין מחיצה לכתל או בין מחיצה לקורות - כלים שפבית טמאין; שאין המחיצה מונעת הטמאה שלא תצא ותטמא¹⁴, כמו שבארנו באהל שבתוף הפית. היו הכלים בתוף עבי המחיצה עצמה¹⁵, בין שהיתה הטמאה לפניו מן המחיצה או שהיתה בתוף הפית: אם היה מקום הכלים טפח על טפח - טמאים¹⁶, ואם לאו - טהורין¹⁷. וכבר בארנו ביצד דין הפית אם חלקו מכלפי ארצו¹⁸.

(8) שאינם מקבלים טומאה וחוצצים. (9) שקבעו לאוהל וחוצצות אף על פי שמקבלות טומאה. (10) העמיד את המחיצה בזקיפה בין כתלי הבית. (11) המחיצה מפרידה בין הבית והקורות, וקמה על גבה כעין עלייה. (12) החלק שבו הפתח לחוץ נקרא בית. (13) שהמחיצה מצילה מפני שאין דרך הטומאה להיכנס לחלק שאחורי המחיצה ולא לעלייה אלא דרך פתח הבית. (14) אם סופה לצאת הרי היא מטמאה אף לפני שיצאה. (15) במשנה שם בבבא האחרונה כתוב: "כלים שבחצץ" ומפרש רבינו בעובי המחיצה וכגון שהיה במחיצה חור מעבר לעבר והכלים מונחים שם. (16) מפני שהטומאה נכנסת לחור. (17) כדין כל פתח שאין בו טפח על טפח ברום טפח. ואין זה דומה לכותל שבין שני בתים (לקמן הלכה ד), שכלים הנמצאים בחציו שלצד הטומאה טמאים אפילו אין בסדק טפח, מפני שמחיצה זו "אינה משמשת את הבית" (פירוש, ואינה צורך בניין הבית), ולפיכך אין לה דין כותל (במשנה שם פרק ו, ג, כתוב: כותל המשמש את הבית) והרי זו דומה

לקיר המגדל (למעלה פרק י"ח הלכה ז) וטומאה בתוך המגדלים שכלים שבעוביו - טהורים. אמנם רבינו שם כתב "היה עומד באוויר" אבל הוא הדין בעומד בתוך הבית (כדעת הרא"ש) ורבינו נקט לשון המשנה. וכשיש בו טפח טמאים גם הכלים המונחים בחצייה שלצד הטהרה מפני שהיא מחיצה עראית אינה נידונית ככותל. (18) בנה מחיצה על פני שטח הבית סמוך לרצפה, ופתח הבית נשאר למעלה מן המחיצה.

ג. בית שהוא מלא תבן¹⁹ ואין בינו לבין הקורות פותח טפח: טמאה בפנים²⁰, בין בתוף התבן בין שהיתה בין תבן לקורות - כל הכלים שנגד יציאת הטמאה²¹ במלואו של פתח²² טמאים; היתה טמאה חוץ לתבן במלואו של פתח - כלים שפנקים²³, אם יש במקומן טפח על טפח על רום טפח - טהורין²⁴, ואם לאו טמאין²⁵. ואם יש בין תבן לקורות פותח טפח - בין כך ובין כך²⁶ טמאין²⁷; שאין התבן חוצץ, מפני שסתם תבן דעתו לפנותו.

(19) ונשאר פנוי המקום שכנגד הפתח בלבד, עד הכותל הנגדי להיכנס בו ולהוציא דרכו את התבן. (20) בחלק שהתבן בו. (21) כל המקום הפנוי שכנגד הפתח, אפילו החלק הרחוק מהפתח, שהטומאה לא תעבור שם, נקרא "יציאת הטומאה" מפני שהטומאה תצא דרך המקום הזה וכולו שטח אחד הוא (סדרי טהרות). (22) לשון התוספתא, והכוונה: ברוחב כל הפתח, אף על פי שהפתח רחב הרבה יותר מרוחב מיטת המת ונושאה. ונראה שגם הכלים שבתבן טמאים אם אין במקומם טפח על טפח ברום טפח. (23) שבתוך התבן. (24) מפני שהוא אוהל בפני עצמו ואף על פי שדעת בעל הבית להוציא את התבן, מציל הוא על הטהרה מליטמא כמו כל אוהל עראי בתוך אוהל שאף על פי שאינו מציל על הטומאה מלטמא כשדרכה לצאת שם, אבל מציל על הטהורים מליטמא. (25) שהרי אין כאן אוהל שיצילו וגם משום מחיצה אין התבן מציל שבעל הבית עתיד לפנותו (רבינו לשיטתו, שמחיצה שדעתו לפנותה אינה חוצצת, אפילו כשהיא סותמת את כל מקום הטומאה). (26) בין יש במקום הכלים פותח טפח ובין שאין בו. (27) משום שיש כאן אוהל בתוך אוהל ואינו מציל אלא כשאין דעתו לפנותו, אבל כשאין פותח טפח בין התבן לקורות אין זה אוהל בתוך אוהל, שהרי אין טומאה מאהילה על התבן.

ד. כתל שבין שני בתים וטמאה בתוף הכתל - בית הקרוב לטמאה טמא²⁸, והקרוב לטהרה²⁹ טהור³⁰. היתה מחיצה למחצה³¹ - שניהן טמאין. היתה הטמאה באחד משני הבתים, והכלים בתוף הכתל: מחציו וכלפי טמאה - טמאים; מחציו וכלפי טהרה - טהורין; מחצה למחצה - טמאין. וכן מצויבה³² שבין הפית והעליה, והטמאה בתוף מצויבה: מחציה וכלמטה - הפית טמא והעליה טהורה; מחציה וכלמעלה - העליה טמאה והפית טהור;

על גבי הכתל⁴⁴, אפלו מחציו ולפנים - הבית²⁶
טהור⁴⁵.²⁷

(39) ראש הכותל נשאר מחוץ לגג. (40) בין כנגד הטומאה ובין מן הצדדים. (41) הטומאה היתה מחצייה ולחוץ, וקילף שכבה דקה מהכותל בפנים הבית. (42) והטומאה היתה מחצייה ולפנים. (43) הטהרות שיכניסו לבית אחרי השינוי הזה - טהורים. (44) שהוא מחוץ לגג כאמור בראש הלכה זו. (45) והטעם, משום שהכותל אינו משמש את הבית. ועוד, שהטומאה גלויה לאוויר.

ו. בית המשמש את הכתל⁴⁶ - ידון בקלפת השום⁴⁷.
ביצד? החופר שני כוכים⁴⁸ או שתי מערות זו בצד²⁸
זו, עד שגמאצו שני בתיים⁴⁹ חפורים בקרקע ונעשה³⁰
ביניהן כתל המבדיל בין שניהן, והיתה טמאה³¹
בבתיים וכלים פתול, אם יש עליהן בקלפת השום -³²
טהורין; היתה טמאה בכתל זה וכלים בבתיים, אם³³
יש עליהן בקלפת השום - טהורין. הנה למדת,³⁴
שכתל בנין נדון מחצה למחצה, וכתל הסלע⁵⁰ או³⁵
שנעשה מגוש הארץ פשיחפור מכאן ומכאן נדון³⁶
בקלפת השום.³⁷

(46) כותל בנוי נקרא "משמש את הבית" מפני שהכותל עשה את הבית, וכותל שבין שתי מערות מוקם על ידי חפירת המערות, שחפרו מערה מכאן ומערה מכאן ונשארת ביניהן מחיצה של עפר או סלע ולפיכך המערה משמשת את הכותל. (47) כלומר, אפילו מחיצה דקה כקליפת השום מפרידה בין הטומאה והטהרות - הכל טהור ואין הבדל בין מחצייה ולפנים ובין מחצייה ולחוץ. (48) קברי מתים שלהם היו חצובים בכתלי מערות בעומק מתאים לאורך הארונות, וחפירה חצובה כזו נקראת כוך. (49) שטחים חלולים. (50) אם חצבו בית וכדומה בסלע ונעשו מחיצות מאלויהן.

ז. כתל שחצי עביו בנין וחציו סלע - נדון מחצה³⁸
למחצה⁵¹.³⁹

(51) ואף על פי שהסלע הנידון כקליפת השום הוא מבפנים - הבית טמא.

ח. טמאה שהיתה בין קורות הבית⁵², אפלו אין⁴⁰
תחתיה אלא בקלפת השום - הבית טהור⁵³, ורואין⁴¹
את הטמאה פאלו היא רצוצה⁵⁴ בארץ ומטמאה⁴²
בנגדה בלבד. ואם יש במקומה טפח על טפח -⁴³
הכל טמא⁵⁵. וכן אם היתה נראית בתוך הבית⁵⁶ -⁴⁴
בין כך ובין כך הבית טמא. שני פתחים זה על גבי⁴⁵
זה וטמאה בכתל שביניהן: אם נראית שהיא⁵⁷ לתוך⁴⁶
אחת מהן - הוא טמא וכתבו טהור, ואם לאו -⁴⁷
נדינן מחצה למחצה⁵⁸.⁴⁸

(52) הקורות נתונות מכותל לכותל שכנגדו ועליהן וביניהן המעזיבה מטיט. המדובר כשהטומאה בתוך הקורה עצמה. (53) דין קורה כדין סלע ונידונה כקליפת השום (למעלה

1 מחצה למחצה - שניהן טמאין. היתה טמאה באחד
2 מהן, וכלים בתוך המעזיבה: מחציה וכלפי טמאה
3 - טמאין; מחציה וכלפי טהרה - טהורין; מחצה
4 למחצה - שניהן טמאין. היתה המעזיבה לאויר³³
5 וטמאה בתוכה: מחציה ולמטה - הבית טמא,
6 והעומד מלמעלה אפלו כנגד הטמאה טהור³⁴,
7 שהרי פשטה הטמאה בכל הבית³⁵; היתה הטמאה
8 מחציה ולמעלה - הבית טהור³⁶, והעומד מלמעלה
9 כנגד הטמאה טמא³⁷; מחצה למחצה - הבית טמא,
10 והעומד מלמעלה כנגד הטמאה טמא, שהרי אי
11 אפשר לצמצם³⁸.

(28) המדובר כשאין פותח טפח במקום הטומאה, ואף על פי כן אין עליה דין טומאה רצוצה, משום שחלק זה של הכותל הוא כחלק מן הבית עצמו. ורואים אנו את הטומאה כאילו היא שקועה בטיט, שאין הטיט מציל. ואם יש פותח טפח במקום הטומאה ואינו פתוח לבית, הרי הוא כקבר סתום שמתמא מכל צד. (29) פירוש, שהוא רחוק מן הטומאה. (30) משום, שהטומאה נמצאת בחצי הכותל הנגדר אחר הבית השני. (31) באמצע עובי הכותל. (32) תקרה. (33) שאין עליה גג. (34) ואין דנים אותה כטומאה רצוצה הבוקעת עד לרקיע ומטמאה כל מה שכנגדה. (35) והסברנו למעלה שרואים את הטומאה, כאילו היא מונחת בתוך הבית אלא שהיא מכוסה טיט ואם כן אינה כלל רצוצה והמעזיבה חוצצת. (36) כמו בבית ועלייה. (37) שהרי אינה כמונחת בבית ומשום כך היא רצוצה ומטמאה כנגדה, אבל העומד על המעזיבה מן הצד - טהור. (38) מטמאים את האדם שמה הטומאה מונחת משהו למעלה מחצי המעזיבה, ומטמאים את הבית שמה היא מונחת משהו למטה מחצייה. [למעלה בכותל בין שני בתיים אין אנו צריכים לטעם זה, שהרי הבתיים שווים ואי אפשר לטהר אחד ולטמא את השני, אבל כאן המעזיבה מגולה לאוויר ואין הדבר נראה מוזר כל כך לחלק בין דין האדם העומד למעלה לדין הבית, ומפני כך מביא רבינו את הנימוק שאי אפשר לצמצם].

ה. וכן כתל המשמש את הבית - ידון מחצה¹²
למחצה. ביצד? כתל שהוא לאויר, וגג הבית סמוך¹³
לכתל ואינו מרפב על הכתל³⁹, וטמאה רצוצה בתוך¹⁴
הכתל: היתה מחציו ולפנים - הבית טמא, והעומד¹⁵
מלמעלה על ראש הכתל⁴⁰ טהור, כעומד על גג¹⁶
הבית; היתה מחציו ולחוץ - הבית טהור, והעומד¹⁷
מלמעלה כנגד הטמאה טמא, שהרי לא פשטה¹⁸
הטמאה בתוך הבית. היתה הטמאה מחצה למחצה¹⁹
- הבית טמא, והעומד מלמעלה טהור, שהרי פשטה²⁰
הטמאה בבית. נטל מהכתל מבפנים⁴¹ או שהוסיף²¹
בכתל מבחוץ עד שגמאצת הטמאה מחצי כתל²²
ולפנים - הבית טמא; נטל מבחוץ⁴² או שהוסיף²³
בעביו הכתל מבפנים עד שגמאצת הטמאה מחצי²⁴
כתל ולחוץ - הבית טהור⁴³. היתה הטמאה נתונה²⁵

מגיע עד לעליה העליונה. (10) כל זה כשיש במקום הטומאה טפח על טפח. ואם אין בו טפח על טפח, דינו ככותל המשמש את הבית, למעלה בפכ"ד ה"ה, ומטמא את החדר שכנגד הטומאה בלבד ולא את החדרים שתחתיו ושעליו. (11) שם. (12) ותקרת העליה התחתונה חוצצת בפני הטומאה.

ד. חור¹³ גדול¹⁴ שבעבי הכתלים שדרך בני אדם לעשותו לתשמיש, והוא הנקרא פרדסק, שהיתה טמאה מנחת בתוכו ויש עליו¹⁵ דלתות סגורות - הבית טהור¹⁶. היתה הטמאה רצוצה בקרקעיתו או בכתליו או בגגו - רואין את כל החור כלו כאלו הוא אטום¹⁷, ורואין¹⁸ מקום הטמאה: אם הוא פחצי עבי הכתל שלפנים - הבית טמא; ואם היתה טמאה מחצי כתל ולחוץ - הבית טהור; מחצה למחצה - הבית טמא.

(13) תוספתא שם פ"ז הי"א. (14) לא פחות מטפח על טפח ברום טפח. (15) פירוש, אפילו יש עליו (ראה הערה הבאה). (16) הכסף-משנה מגיה: הבית טמא, וכך גירסתנו בתוספתא שם. והטעם, מפני שסוף הטומאה לצאת דרך הדלתות לבית. (17) סתום. (18) דוגמה לטומאה בכתליו: עובי הכותל ששה טפחים, והפרדיסק פתוח לחוץ, ועומק שלושה, והטומאה בעובי הכותל במרחק שני טפחים מצד הבית, וטפח אחד מחללו של הפרדיסק, אין אנו אומרים שהטומאה מחציו של הכותל ולחוץ, שהרי עוביו במקום זה הוא שלושה טפחים, אלא רואים את החור כאילו הוא אטום. ואם כן, עובי הכותל הוא ששה טפחים, ונמצא שהטומאה המרוחקת לא יותר משני טפחים מן הבית מקומה במחצית הפנימית, והבית טמא.

ה. שני פרדסקין¹⁹ זה בצד זה או זה על גב זה²⁰, וטמאה מנחת באחד מהן, ונפתח²¹ - הוא והבית טמא, וכתבו טהור²². היתה טמאה רצוצה בתוך הבגין - רואין את הפרדסקין כאלו הן אטומין, וידון מחצה למחצה²³.

(19) משנה שם פ"ז, ז. (20) ודלתותיהם נעולות. (21) הדלת נפתחה. (22) הדלת הנעולה חוצצת, כשאין דרך הטומאה לצאת שם, כמו שנתבאר כמה פעמים. אבל אם גם דלתו פתוחה נכנסת לו הטומאה, מכיוון שיש בו פותח טפח (ראה למעלה פ"כ ה"ז דין ביב קמור). (23) כמו שביארנו בסוף ההלכה הקודמת.

ו. כזית²⁴ מן המית מדבק באסקפת הבית מבחוץ²⁵ - הבית טהור²⁶. היתה רצוצה תחת האסקפה - ידון מחצה למחצה²⁷. היתה מדבק למשקוף²⁸ - הבית טמא²⁹.

(24) שם פ"ב ה"ח. (25) במקום שאין עליו משקוף. (26) כר' יהושע שם, אפילו כשהדלת פתוחה, ואם יש עליו משקוף והדלת פתוחה הבית טמא, מפני שהמשקוף מאהיל על הטומאה ומתחבר עם אוהל הבית, ואם הדלת נעולה

הלכה ו), מפני שלא נעשו בה שינויים מכריעים ואפשר להוציאה מבלי לקלקלה (וכעין זה אמרו בבבא קמא סז, א, גבי גזל קורה: "מריש שמו עליו") אין עליה תורת "משמש את הבית", מה שאין כן במעזיבה, שהיא נפרכת כשמורידים אותה. (54) המדובר כשאין במקומה טפח על טפח. במעזיבה (למעלה בהלכה ד) אין דין טומאה רצוצה מפני שהיא נפרכת, מה שאין כן קורות, שאינן עומדות להיבקע (כסף משנה). (55) שהרי היא כקבר סתום המטמא מכל צדדיו. (56) פירוש, שאין עליה אפילו כקליפת השום. (57) כל שהוא אפילו כקליפת השום. (58) כשהטומאה במחצית הכותל העליונה, הפתח העליון טמא, וכשהיא בתחתונה התחתון טמא.

פרק חמשה ועשרים

(1) יבאר עמוד העומד בתוך הבית וטומאה רצוצה תחתיו, טומאה שבתוך הכותל ומקומה טפח על טפח על רום טפח, חור גדול שבעובי הכתלים שדרך לעשותו לתשמיש וטומאה בתוכו, ודין ב' פרדסקים זה בצד זה או למעלה מזה. וכלב שאכל בשר מת תוך שלשה ימים, האשה שמת עוברה בתוך מעיה והאשה שמקשה לילד, האשה שהפילה שלה, ואם ילדה ב' ילדים אחד חי ואחד מת, האשה שמת עוברה בתוך מעיה ונגעה בו המיילדת, והבולע טבעת טמאה.

א. עמוד² העומד בתוך הבית וטמאה רצוצה³ תחתיו - טמאה בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת, ואינו מטמא אלא כנגד הטמאה בלבד. ואם היה פרח⁴ יוצא מעמוד זה וכלים תחת הפרח - הכלים טהורים⁵, שאינו מטמא אלא כנגד הטמאה⁶.

(2) אהלות פ"ז מ"ו. (3) שאין במקומה טפח על טפח פנוי. (4) קישוט בולט מן העמוד עשוי בתבנית פרח. (5) שם מ"ז. (6) ולא מצדיה, ומשמיענו שאין אנו דנים את העמוד כשיפוע האוהל של הפרח, ושיפועי אוהלים כאוהלים (ראה למעלה פ"ח ה"ו).

ב. [ואם יש במקום הטמאה]⁷ טפח על טפח על רום טפח - הרי הוא כקבר סתום ומטמא מכל סביביו, והבית כלו טמא, שהרי האהיל על הקבר.

(7) כלומר, במקום הפנוי מחוץ לשטח התפוס ע"י הטומאה (ראה למעלה פ"ז ה"ד).

ג. טמאה שבתוך הכתל⁸ ומקומה טפח על טפח על רום טפח - כל העליות הבנויות על כתל זה, אפלו עשירי, טמאות; שהרי הכתל כלו קבר סתום עד סופו, והוא כתל העליות, וכל עליה מהן מאהלת על הקבר¹⁰. בנה בית¹¹ בצד הכתל מפאן ובית מפאן ובנה עליה על גבי שני הבתים עד שנמצא ראש הכתל השמא הוא באמצע קרקע העליה - הרי העליה טמאה, שהרי האהילה על הקבר, והעליה השנייה הבנויה על גבה טהורה, מפני שהן זו על זו גבי זו ואין הכתל הטמא בתלה¹².

(8) שם פ"ז מ"א. (9) זו על גבי זו, והכותל שהטומאה בה

י. האשה שהפילה⁴² שליא⁴³ - הפית טמא ודאי.²⁰
חזקה הוא שאין שליא בלא ולד.²¹

(42) משנה נדה כו, א. (43) כעין שק של עור שהולד מונח בו.

יא. מי שילדה⁴⁴ שני ילדים, אחד חי ואחד מת:²²
אם המת יצא ראשון - החי טהור⁴⁵, שהרי לא נגע בו משיצא לאויר העולם⁴⁶; ואם החי יצא ראשון - הרי הוא טמא, שהרי אי אפשר שלא יגע בו המת משיצא לאויר העולם, מפני שהוא מתגלגל אחריו כאבן, שאין בו רוח חיים כדי להעמיר עצמו⁴⁷.²⁷

(44) שם מ"ה. (45) פירוש, אינו טמא טומאת שבעה ואינו צריך הזאה שלישי ושביעי כנוגע במת, אבל טמא טומאת ערב מפני שנגע באמו שנגעה במת ושהיא טמאה גם כיולדת, שבעה ימים לזכר וארבעה עשר לנקבה. (46) והנגיעה בו בתוך גופה של האשה אינה מטמאה (למעלה פ"כ ה"א). והמדובר כשהוציאו את החי מן הבית לפני שיצא המת. שאם לא כן, נטמא החי טומאת שבעה באוהל המת. (47) כשיצא המת תחילה, אין החי נמשך אחריו, מפני שהוא מתאמץ ומעכב את עצמו מלהתגלגל אחרי המת שיצא, אבל דבר שאין בו רוח חיים מתגלגל מאליו למקום הפתוח (מפירושו של רבינו במשנתנו).

יב. האשה שילדה⁴⁸ ולד מת, אפילו נפל קטן כמו שפארנא⁴⁹ - הרי היא טמאה טמאת שבעה⁵⁰. מת עברה בתוך מעיה ופשטה החיה⁵¹ את ידה ונגעה בו - החיה טמאה שבעה, והאשה טהורה עד שיצא הולד. וטמאת החיה מדבריהם, גזרה שפא תגע בו משיצא לפרודור⁵². אבל מן התורה אין מגע בית הסתרים⁵³ מגע; האיל והוא בתוך המעים, הנוגע בו טהור. וכן הובלע⁵⁴ טבעת טמאה וחזר ובלע אחריה טבעת טהורה, אף על פי שנגעו זו בזו בודאי בתוך מעיו - אינו מגע, והטמאה בטמאתה⁵⁵.³⁸ וטהורה בטהרתה⁵⁶.

(48) משנה חולין עא, א. (49) למעלה פ"ב ה"א. (50) טומאת מת, וטעונה הזאה שלישי ושביעי, שהרי נגע גופה במת (מובן שהיא טמאה גם כיולדת, ואם הפילה נקבה טמאה ארבעה עשר יום, אבל כאן אנו עוסקים בדיני טומאת מת בלבד, ולפיכך כתב טומאת שבעה). (51) המיילדת. (52) שם עב, א. החלק החיצון של אברי הלידה. (53) מקום מכוסה מטבעו. (54) שם עא, ב. (55) כשתצא מן הגוף. (56) אשריך הלכות טומאת מת, שנכנסת בטמאה ויצאת בטהרה (ראה סיום מסכת כלים).

סליקו להו הלכות טמאת מת

הלכות פרה אדמה

יש בכללן שתי מצות עשה, וזהו פרטן: (א) דין פרה אדמה. (ב) דין טמאת מי נדה וטהרתן. ובאור מצות אלו בפרקים אלו:

טהור אפילו המשקוף מאהיל, מפני שאין דרך הטמאה להכנס, ולכן הדלת חוצצת (תפארת ישראל). (27) כמו במנוחת בכותל, מחציה ולפנים - ככפנים, מחציה ולחוץ - כבחוף. (28) שם. (29) אפילו אם מורבק כחלק שמחוץ לדלת. בזה גם ר' יהושע מודה, מפני שחלקו הפנימי הוא עצמו חלק מאוהל הבית, לכן כולו בטל לגבי הבית. מה שאין כן באסקופה, שהיא נמשכת יותר לקרקע מאשר לבית.

ז. פלב שאכל³⁰ בשר המת ומת³¹ בתוך שלשה ימים³² והרי הוא מטל על האסקפה - רואין חלל הטמאה מגופו³³: אם הוא פנגד המשקוף ולפנים³⁴ - הפית טמא³⁵, ומפנגד המשקוף ולחוץ - הפית טהור³⁶.

(30) שם פ"א מ"ז. (31) אבל אם הוא חי, אינו מטמא אפילו בתוך שלושה ימים, מפני שהטמאה בלועה בגופו (למעלה פ"כ ה"ב, וה"ה). (32) ולא נתעכל עדיין הבשר (ראה למעלה פ"כ ה"ד). (33) המקום בגופו שהטמאה מונחת שם (בפירושו למשנתנו, כותב רבינו: האי צטומכה, פירוש, קיבה). (34) בין שיש בחללו פותח טפח, ובין אין בו. (35) אם יש בחללו פותח טפח, צידו העליון מאהיל על הטמאה ואינו חוצץ, והמשקוף מאהיל עליו, ולפיכך כל הבית כאוהל הטמאה, ואם אין בו פותח טפח, הרי הטמאה רצוצה ובוקעת ועולה לתוך הבית, ומפני שדלת הבית פתוחה מתפשטת הטמאה לכל הבית (ראה תפארת ישראל "קריית ארבע" דיני טומאה רצוצה אות ב). (36) כר' יוסי במשנתנו, לפי פירוש הרע"ב (ראה 'תוספות יום טוב' וסדרי טהרות). [ויש לעיין בדבר, מהו ההבדל בין זה לדין אדם מוטל על האסקופה בפ"ח ה"ב, ולמה מטהר רבינו כשקיבת הכלב בחוף, אפילו אם מקצת גופו של הכלב מן המשקוף ולפנים?].

ח. האשה³⁷ שמת עברה בתוך מעיה, אם נעשה ראש הנפל כפקה³⁸ של שתי - מין שנפתח הרחם עד שנראה הראש נטמא הפית מפני העבר, אף על פי שעדיין לא יצא.

(37) שם פ"ז, מ"ד. (38) כראש המעוגל של פלך לחוטי האורך (בכורות כב ע"א).

ט. האשה שמקשה³⁹ לילד ויצאה מפית לבית והפילה נפל מת בבית שני - הפית הראשון טמא בספק, שפא בשהיתה בו יצא ראשו של נפל הזה. במה דברים אמורים? כשלא היה ראש הנפל כפקה של שתי; אבל אם העגיל ראש הנפל כפקה - הפית הראשון טהור; שאלו נפתח רחמה שם, לא היתה יכולה להלך על רגליה. לפיכך, אם היתה נטלת באגפים⁴⁰ והוציאה מפית לבית - הפית הראשון טמא בספק אף על פי שהעגיל ראש הנפל כפקה של שתי⁴¹.

(39) אהלות שם. (40) בידי חברותיה. (41) מאותו הנימוק שאמרנו: שפא הוציא הנפל ראשו בבית ראשון.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום שישי ט"ז אייר – ספר טהרה – הלכות פרה אדומה קכה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

פָּרָק רֵאשׁוֹן

- ב. זֶה שֶׁנֶּאֱמַר בַּתּוֹרָה¹¹ 'תְּמִימָה' - תְּמִימָה⁸
אֲדָמִימוֹת¹², לֹא תְּמִימָה קוֹמָה¹³; אֲלֵא אִם הִיְתָה⁹
נִפְסָה¹⁴ - כְּשֶׁרָה¹⁵, כְּשֶׁאָר הִקְדָּשִׁים. הָיוּ בָּה שְׁתֵּי¹⁰
שְׁעָרוֹת¹⁶ לְבָנוֹת אוֹ שְׁחֹרוֹת בְּתוֹךְ גִּמְאָ¹⁷ אֶחָת¹⁸, אוֹ
בְּתוֹךְ שְׁנֵי כּוֹסוֹת¹⁹ וְהָן מְנַחֲוֹת זֹל עַל זֹל - פְּסוּלָה.¹²

(11) במדבר, שם. (12) שכל שערותיה אדומות. ב'ספרי'
חוקת, פיסקה קכג, דרשו: תמימה – תמימה באדמות. או
(אולי) תמימה במומים (שלא יהיה בה מום)? כשהוא אומר:
"אשר אין בה מום" הרי מומים אמורים, הא (אם כן) מה
תלמוד-לומר תמימה? שתהא תמימה באדמות.
(13) שתהיה קומתה גבוהה. (14) נמוכת קומה. (15) פרה
פ"ב, מ"ב. ננסות, מום הוא באדם (בכורו) מה, ב), אבל לא
בבהמה. (16) פרה שם מ"ה. (17) שרשי השערות יושבים
בשקיעות קטנטנות שבעור, והן נקראות "גומות".
(18) [בבבא-בבא טז, א - אמרו: "כל נימא ונימא בראתי
לה גומא בפני עצמה". ואולי שונה עור האדם מעור הבהמה
(תפארת ישראל)]. (19) במס' פרה פ"ב מ"ה, שנינו: "היו
בה שתי שערות שחורות או לבנות בתוך גומא אחת
פוסלות. רבי יהודה אומר אפילו בתוך כוס אחד, היו בתוך
שתי כוסות והן מוכיחות זו את זו – פסולה". ופירש שם
רבינו: "וכוס הוא עגול מן הגשם יש בו כלל (הרבה) מן
השיעור (צ"ל השיעור) בשטח אחד". פירוש, השערות
מסודרות על גוף הבהמה כעין תלתלים (הגר"א), והם
בולטות ביותר כשהן רטובות. ודעת רבינו שנחלקו רבי
יהודה ותנא-קמא בדין שתי שערות יוצאות משתי גומות או
יותר ואינן כרוכות זו בזו או מונחות זו על זו. תנא-קמא
סובר שאינן פוסלות (וכן אמרו בפירוש בתוספתא פרה פ"ב
ה"ב: בתוך שתי גומות – כשירה), ורבי יהודה חולק ואומר
שלא רק בגומא אחת אלא אפילו בכוס אחת פסולה, ואפילו
אינן מונחות זו על זו. ומה שאמרו במשנה: "היו בתוך שתי
כוסות והן מוכיחות זו את זו – פסולה" דברי הכל הוא.
ומובן שכן הדין בכוס אחת לדעת תנא-קמא, ומשום רבי
יהודה הפוסל בכוס אחת אפילו אינן מוכיחות, נקט שתי
כוסות. ורבינו פסק כתנא-קמא, ונקט לשון המשנה, כדרכו
במקומות רבים.

- ג. הָיוּ בָּה שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת²¹ עֶקְרָן²² מֵאָדִים וְרֹאשׁוֹן¹³
מִשְׁחִיר, עֶקְרָן מִשְׁחִיר וְרֹאשׁוֹן מֵאָדִים - הַכֹּל הוּלָךְ¹⁴
אֶחָד הָעֶקְרָן²³. וְגִזְזוּ בְּמִסְפְּרֵיהֶם²⁴ אֶת רֹאשׁוֹן הַמִּשְׁחִיר²⁵
וְאִינוֹ חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם גָּזָה בְּקִדְשִׁים²⁶, שְׂאִין כּוֹנֵתוֹ¹⁶
לְגִזְזוֹ.²⁷

(20) שם. (21) בגומא אחת או בשתיים ומונחות זו על זו.
(22) מקום צמיחתן. (23) כחכמים, שם. (24) תוספתא
פרה פ"ב ה"ד. (25) רבינו בפירוש למשנה כותב, שצריך
לגזוז, וכל זמן שלא גזז – פסולה. (26) התורה אמרה
(דברים טו, יט) "לא תגזז בכור צאנך", והוא-הדין בשאר
קדשים הקרבים על המזבח. (27) טעם זה אינו מספיק
להתיר גזיזת קדשי מזבח, אבל קדושת פרה אדומה היא

(1) יבאר פרה אדומה בת כמה שנים כשירה, ואם לוקחים
עגלה לגדלה, אם היתה זקנה, והמראות פוסלות בה, ובאי
זה מקום, המומים הפוסלים בה, ואם העבודה פוסלת בה,
ואי זו עבודה, פרה שנולד בה פיסול, ואם לקחו פרה ומצאו
אחרת נאה ממנה, על יד מי נעשית הפרה, וטבולי יום אם
כשרים בה.

~ נקודות משיחות קודש ~

בהמשך להלכות טומאת מת, באות הלכות פרה אדומה.
על-דרך המבואר במדרשי חז"ל ש"נתכרכמו פניו של
משה" שלא ידע במה תהא טהרתו של זה הנטמא
בטומאה הכי חמורה – טומאת מת, ולכן נאמרה לו פרשת
פרה אדומה, כך גם הרמב"ם הביא הלכות פרה אדומה
תיכף לאחר הלכות טומאת מת, מבלי לסיים הלכות אלו
כדרכו בכמה מקומות בספרו בביאור עניינים של תיקון
הדעות.

(על"פ י"ן מלכות' החדש, ספר טהרה ט' ד)

- א. מְצוֹת פָּרָה² אֲדָמָה³ שֶׁתִּהְיֶה בֶּת שָׁלֹשׁ שָׁנִים⁴ או
בֶּת אַרְבָּע⁵. וְאִם הִיְתָה זָקֵנָה - כְּשֶׁרָה⁶; אֲלֵא שְׂאִין⁷
מִמֶּתִינִין לָהּ, שְׂמָא מִשְׁחִיר⁷ וְתַפְסֵל. וְאִין לֹקְחִין⁸
עֵגְלָה וּמִגְדָּלִין אוֹתָהּ⁸; שֶׁנֶּאֱמַר: וַיִּקְחוּ אֱלִיף פָּרָה -
וְלֹא עֵגְלָה. לֹא מֵצָאוּ אֲלֵא עֵגְלָה - פּוֹסְקִין עָלֶיהָ⁹
דָּמִים⁹ וְתִהְיֶה אֵצֶל פְּעֻלָּהּ עַד שֶׁתִּגְדִּיל וְתַעֲשֶׂה פָּרָה.
וְלֹקְחִין אוֹתָהּ מִתְרוּמַת הַלְשָׁכָה¹⁰.

(2) פרה פ"א מ"א. (3) טמאי מת אינם נטהרים בטבילה
במקווה בלבד, אלא צריכים הזאת מים שנתנו עליהם אפר
פרה אדומה, ודיניה מפורשים לקמן. (4) כל זמן שלא
הגיעה לגיל זה, נקראת "עגלה" או "עגלת בקר". רבינו
בפירושו שם מבאר, שעגל סתם הוא בן שנה, ו"עגלת בקר"
היא בת שתיים. (5) כחכמים, שם. (6) משמע שאינה
נקראת זקינה אלא אם עברו עליה יותר מארבע שנים.
ולכאורה זה מנוגד לדבריו בפ"א מהל' מעשה הקרבנות,
שפר למעלה מכן שלוש נקרא זקן. וב'משנה למלך' מבאר:
פרה אדומה שתחילתה מבת שלוש, נקראת זקינה אחר עבור
שנתיים. ז.א. למעלה מבת ארבע, וכן פר שתחילתו מכן
שתיים, נקרא זקן כשתעבורנה עליו שנתיים. (7) טבען של
שערות לשנות את גוונו מבהיר לכהה עם עלות הגיל, ושתי
שערות שחורות פוסלות את הפרה. (8) 'ספרי' זוטא.
(9) קובעים ומשלמים את מחירה (וכן בבבא-מציעא פ"ה
מ"ז: אין פוסקים על הפירות). (10) שקלים פ"ד מ"ב. כל
גבר מישראל מגיל עשרים ולמעלה מחוייב לתת מחצית
השקל (מטבע עתיק) לצרכי בית-המקדש ובעיקר לקניית
קרבתנות. השקלים ניתנו לידי הכהנים שהכניסום לחדר
(לשכה) בבית-המקדש, ושלוש פעמים בשנה – לפני הפסח,
לפני שבועות ולפני סוכות – ממלאים שלוש קופות גדולות
מאתם השקלים לצרכים השוטפים. המטבעות שבקופות
נקראים "תרומת הלשכה".

מִחִיר⁴¹ או אֶתְנָן⁴² או טֶרֶפֶה⁴³ או שְׁנִרְפָּעָה⁴⁴ - 12
פְּסוּלָה; שְׁכַל הַפּוֹסְלִין אֶת הַקְדָּשִׁים לְמִזְבֵּחַ - 13
פּוֹסְלִין אֶת הַפָּרָה וְאֵף עַל פִּי שֶׁהִיא קְדוֹשִׁי בְּדָק - 14
הַבֵּית, הוֹאִיל וְקִרְאָה הַכְּתוּב חֲטָאת. וּמִתָּר לָקַח - 15
אוֹתָהּ מִן הָעוֹבֵד בּוֹכְבִּים⁴⁵ וְאֵין חוֹשִׁשִׁין שְׂמָא רְבָעָה - 16
הָעוֹבֵד בּוֹכְבִּים, שְׂאִינוּ מִפְּסִיד בְּהִמְתּוֹ⁴⁶. יִתְּרָה - 17
פָּרָה⁴⁷ עַל הַקְדָּשִׁים, שֶׁהָעוֹבֵד פּוֹסֵלֶת בָּהּ. שְׁנֵאמַר: - 18
אֲשֶׁר לֹא עָלָה עָלֶיהָ עֹל, וּבִעְגָלָה עֲרוּפָה אוֹמֵר: - 19
אֲשֶׁר לֹא עָבַד בָּהּ אֲשֶׁר לֹא מְשַׁכָּה בָּעַל; מָה עַל - 20
הָאִמּוֹר בְּעִגָלָה - עֲשֵׂה שְׂאֵר עֲבוֹדוֹת כָּעַל, אֵף עַל - 21
הָאִמּוֹר בְּפָרָה - יִפְסֹל בָּהּ שְׂאֵר עֲבוֹדוֹת כָּעַל. אֶלְאִי⁴⁸ - 22
שֶׁהָעַל פּוֹסֵל בֵּין בִּשְׁעַת עֲבוֹדָה בֵּין שְׁלֹא בִשְׁעַת - 23
עֲבוֹדָה⁴⁹, וּשְׂאֵר עֲבוֹדוֹת אֵין פּוֹסְלוֹת אֶלְאִי בִשְׁעַת - 24
עֲבוֹדָה. כִּי־עַד? קָשֶׁר עָלֶיהָ הָעַל, אֵף עַל פִּי שְׁלֹא - 25
חֲרַשׁ בָּהּ - פְּסוּלָה; הַכְּנִיסָה לְדוֹשׁ - אֵינָה נִפְסֶלֶת - 26
עַד שִׁירֹשׁ בָּהּ. וְכֵן כֹּל פִּיּוּצָא בָּזָה. רִכֵּב עָלֶיהָ⁵⁰, - 27
נִשְׁעַן עָלֶיהָ, נִתְּלָה בִּזְנוּבָה⁵¹ וְעֵבֶר בָּהּ אֶת הַנֶּהָר, קָפַל - 28
עָלֶיהָ אֶת הַמוֹסְרָה⁵², נָתַן טְלִיתוֹ עָלֶיהָ, נָתַן עָלֶיהָ - 29
כְּסוּת שֶׁל שָׂקִים - פְּסוּלָה⁵³. קָשְׁרָה בְּמוֹסְרָה: אִם - 30
הִיתָה מוֹרֶדֶת⁵⁴ וְצִרְיָכָה שְׂמִירָה - כְּשֶׁרָה, וְאִם לֹא - 31
- פְּסוּלָה; שְׁכַל שְׂמִירָה שְׂאִינָה צִרְיָכָה מְשׁוּי הוּא. - 32
עֲשֵׂה בָהּ⁵⁵ סִנְדֵּל שְׁלֹא תַחְלִיק, פִּרְשׁ טְלִיתוֹ עָלֶיהָ - 33
מִפְּנֵי הַזְּנוּבִין - כְּשֶׁרָה. זֶה הַפְּסָל⁵⁶: כֹּל שֶׁהוּא - 34
לְצִרְפָּה⁵⁷ - כְּשֶׁרָה⁵⁸; לְצִרְף אַחֵר⁵⁹ - פְּסוּלָה. נַעֲשִׂית - 35
בָּהּ מְלֹאכָה מְאֻלֶּיהָ⁶⁰ או שֶׁעָלָה עָלֶיהָ עַל מְאֻלֵּי, אִם - 36
לְרִצּוֹנוֹ - פְּסוּלָה; שְׁנֵאמַר: אֲשֶׁר לֹא עָבַד בָּהּ, שְׂאֵם - 37
עָבַד בָּהּ לְרִצּוֹנוֹ - הָרִי זֶה כְּמִי שֶׁעָבַד בָּהּ⁶¹. לְפִיכָף, - 38
אִם שָׁכַן עָלֶיהָ הָעוֹף - כְּשֶׁרָה⁶²; עָלָה עָלֶיהָ זָכָר - 39
פְּסוּלָה⁶³. וְאֵין צִרְיָךְ לִזְמַר שֶׁהִמְעַבְרַת פְּסוּלָה. - 40
הַכְּנִיסָה⁶⁴ לְרִבְקָה⁶⁵ וְדָשָׁה מְאֻלֶּיהָ⁶⁶ - כְּשֶׁרָה; - 41
הַכְּנִיסָה כְּדִי שְׂתִינֵק וְתִדּוֹשׁ - פְּסוּלָה⁶⁷, שֶׁהִרִי עֲשֵׂה - 42
לְרִצּוֹנוֹ⁶⁸. וְכֵן כֹּל פִּיּוּצָא בָּזָה. - 43

קדושת בדק הבית (דברים שהוקדשו לצרכי תיקונים ושיפוצים בבית המקדש וכדומה). ורבינו פוסק בהל' מעילה (פי"א הי"ב) שאיסור גזירות הוא גזירת חכמים, ולא גזור בפרה מפני הנימוק האמור כאן.

1 ד. וְצִרְיָךְ שֶׁשְׂאֵר מִן הַמְּאֻדִּים²⁸ כְּדִי שִׁנְטֵל בְּזוּג²⁹;
2 שְׁכַל שְׂעָרָה שְׂאִינָה נִטְלָה בְּזוּג³⁰ - הָרִי הִיא פְּאֻלוֹ
3 אֵינָה³¹. לְפִיכָף, אִם הָיוּ בָּהּ שְׂתִי שְׂעֵרוֹת לְבָנוֹת אוֹ
4 שְׁחֹרוֹת שְׂאִינָן נִלְקָטִין בְּזוּג³² - הָרִי זֶה כְּשֶׁרָה³³.

(28) אחרי גזירת העליון השחור. (29) מספריים. (30) שסכיני המספריים אינן תופסות אותן. (31) [במסכת נידה (נב, ב) מחלוקת חכמים כמה הוא שיעורן של שערות בפרה ובנגעים וכו'. ובגמרא שם אמרו: "הלכה כדברי כולן להחמיר". ודעת רבינו (בפירוש שם), ששיעור ניטלות בזוג הוא הקטן שבכולם, ובהתאם לכך פסק בסוף הלכה זו, ששתי שערות לבנות או שחורות הנקלטות בזוג – פוסלות את הפרה. וכן בהל' טומאת צרעת (פ"ב ה"א) ששיער לבן שניטל בזוג מטמא בבשרת (ראה שם הערה ב). ולכאורה תמוהים דבריו כאן, למה הכשיר אם שיעור המאדים הוא כדי שניטל בזוג, ולא החמיר להצריך כדי לכופ ראשון לעיקרן כדעת רבי ישמעאל שם? ונראה, שדעת רבינו, ששערות הנקלטות בזוג, שם (השין צרייה) שערות עליהן לדברי הכול, ולא אמרו בהן "כאילו אינן", אולם נקבעו שיעורים לכל דבר (מהם הלכה למשה מסיני, ומהם שיעורי חכמים) ולמטה משיעורים הללו אינו מספיק, אבל אין זה אומר שהדבר "כאילו אינו", ולכן בראשון משחיר ועיקרן מאדים, הרי השערות האדומות כשהן לצמצמן לא קבעה להן התורה ולא חכמים שיעור מיוחד, שהרי פרה שכל שערותיה קצרות כשירה, אם רק שם שערות עליהן, ומה אנו צריכים כדי להכשירה? הרי אומר, הפסק בין השחורות לבין עור הפרה, ולזה מספיקות שערות כל שהן אם שם שעה עליהן (על-פי ה'כסף משנה' בתוספת ביאור). (32) אף-על-פי שכל ארכן לבן או שחור. (33) משמע ששערות אדומות קצרות משיעור זה – פוסלות.

5 ה. הָיוּ³⁴ קִרְנֵיהָ או טְלָפֶיהָ שְׁחֹרִים - יָגַד³⁵. גִּלְגַּל
6 הָעֵינָן³⁶ וְהַשָּׁנִים וְהַלָּשׁוֹן - אֵין מְרַאֲיָהּ פּוֹסְלִים
7 בְּפָרָה.

(34) שם מ"ב. (35) יחתוך כמו "גודו אילנא" (דניאל ד, יא). בכורות מד, א - מבואר, שמותר לחתוך את הקליפה החיצונית שעל גבי העצם הנקראת "זכרות הקרן", אבל אם חתך את הזכרות עצמה נעשית בעלת מום ופסולה. (36) פרה, שם.

8 ו. הִיתָה בָּהּ³⁷ יִבְלָת וְחִתְכָּה, אֵף עַל פִּי שְׂצֻמַּח
9 בְּמִקּוּמָהּ שְׂעֵר אָדָם - פְּסוּלָה³⁸.

(37) שם. (38) כרבי יהודה. הראב"ד מנמק: לפי שאין עולה בו אדמימות גמורה, אלא הוא שיער לקוי.

10 ז. כֹּל הַמוֹמִין³⁹ הַפּוֹסְלִין בְּקִדְּשִׁים - פּוֹסְלִין בְּפָרָה,
11 שְׁנֵאמַר: אֲשֶׁר אֵין בָּהּ מוֹם. הִיתָה יוֹצֵא דִפְן⁴⁰ או

(39) שם מ"ג. (40) לא נולדה באופן טבעי דרך הרחם, אלא פתחו את דופן הבהמה בסכין והוציאוה. (41) נתן כלב, ולקח פרה מחירה. (42) זונה שקיבלה פרה בשכרה. (43) טריפות שאינה עושה מום, כגון איברים הפנימיים שניקבו וכדומה (חולין יא ע"א). (44) בא עליה אדם. (45) שם. כחכמים. (46) דמי פרה אדומה מרובים, ואם יורדע שרבעה - לא יקנוה. (47) תוספתא פרה פ"ב. גמרא סוטה מו, א. (48) כלומר, קיים הבדל בין עול ובין עבודות אחרות. (49) שנתן עליה את העול, אבל לא עשה בה כל עבודה שהיא, כמבואר למטה. (50) משנה, פרה פ"ב, ג. (51) הוא-הדין בנתלה בחלק גוף אחר. (52) החבל הקשור בראש הבהמה נקרא "מוסירה" וקשירתו אינה פוסלת, אבל אם קיפל את החלק התלוי באויר והניחו על הפרה - הרי זה משא ונפסלה. (53) כשהתכוון לשם משא, אבל בנתניה בלבד ובלי כוונה - רק עול פוסל ('תפארת ישראל').

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי ט"ז אייר - ספר טהרה - הלכות פרה אדומה קכו

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

נפסלה - תיפדה אפילו אם נשחטה במקומה. (למעלה בה"ח סתם רבינו ולא חילק בין במקומה ובין שלא במקומה). (ה'חזון איש' פירש בדרך אחרת, אולם פירושו נראה דוחק).

י. לְקַחוּ⁷⁸ פָּרָה וּמִצָּאוּ אַחֶרֶת נֹאֶה מִמֶּנָּה - הָרִי זֶה תִּפְדֶּה שְׁלֹא בְמוֹם.

(78) שם.

יא. אִם כֹּהֵן הָדִיּוֹט⁷⁹ כָּשָׁר לְשִׁרְפַת הַפָּרָה⁸⁰; שֶׁנֶּאֱמַר: וַנִּתְּנָם אֵלָּהּ אֶלְעֶזֶר הַכֹּהֵן, וְעִדִּין אַהֲרֹן הָיָה קִיָּם. וּמִפִּי הַשְּׁמוּעָה⁸¹ לָמְדוּ: זֶה נִעְשִׂית בְּאֶלְעֶזֶר, וְשָׁאֵר כָּל הַפְּרוֹת - בֵּין כֹּהֵן גָּדוֹל בֵּין כֹּהֵן הָדִיּוֹט.

(79) כהן מן השורה. (80) שנינו (פרה פ"ד מ"א): "ושלא בכהן גדול - פסולה, ורבי יהודה מכשיר". אמנם דרכו של רבינו לפסוק כתנא-קמא, אולם כאן לא פסק כמותו מפני שב'ספרי' (חוקת קכג) אמרו: "זאת (פרה) שנעשתה בימי משה) נעשית באלעזר (בן אהרן, שהיה אז סגנו של כהן גדול) ושאר כל הפרות בכהן גדול, דברי רבי מאיר. רבי יוסי ורבי יהודה ורבי שמעון ורבי אליעזר בן יעקב אומרים: זאת נעשית באלעזר, ושאר כל הפרות בין בכהן גדול בין בכהן הדיוט". ומכאן למד רבינו שהתנא-קמא במסכת פרה הוא רבי מאיר, וחולקים עליו ארבעת חבריו, ופסק כרבים (כסף-משנה). (81) איש מפי איש עד משה רבינו.

יב. וְהַעֲוָשָׁה אוֹתָהּ⁸² לֹבֵשׁ אֶרְבָּעָה כְּלִים⁸³ שֶׁל כֹּהֵן הָדִיּוֹט, בֵּין שֶׁעֲשָׂאָה כֹּהֵן הָדִיּוֹט בֵּין שֶׁעֲשָׂאָה כֹּהֵן גָּדוֹל⁸⁴.

(82) פרה, שם. (83) ארבעה בגדי לבן שכהן הדיוט לובש בשעת עבודתו במקדש. (84) שבעבודות אחרות לובש שמונה בגדים. ב'ספרי' חוקת, פיסקה קכג - למדו זה מ'גזירה-שוה' (אחת המידות שהתורה נדרשת בהן). מלשונו משמע, שכהן גדול עושה אותה באותם הבגדים שכהן הדיוט עושה, וכן שנינו בתוספתא שם פ"ד ה"ד, ואף-על-פי שבעבודות אחרות אבנטו של כהן גדול אינו דומה לאבנטו של כהן הדיוט. וכן כתב רבינו בפ"ח מהל' כלי המקדש ה"ג, שבעשיית פרה לובש כהן גדול אבנט של כהן הדיוט (ראה משנה-למלך כאן).

יג. כָּל הָעוֹסְקִין⁸⁵ בַּפָּרָה מִתְחַלֵּה וְעַד סוֹף שְׁהִיּו טְבוּלֵי יוֹם⁸⁶ - כְּשֵׁרִים לְמַעֲשֵׂה הַפָּרָה וּלְקִדְשָׁהּ⁸⁷ וּלְהִזּוֹת מֵאֶפְרָה, וְאִם עַל פִּי שְׁעִדִּין לֹא הָעָרִיב שְׁמִשָּׁן. שְׁוֵה שֶׁנֶּאֱמַר כָּל הַפָּרָה 'אִישׁ טָהוֹר' - הוּא הַטָּהוֹר לְמַעֲשֵׂר שְׁנִי⁸⁸; אִם עַל פִּי שְׁאִינוּ טָהוֹר לְתַרוּמָּה עַד שְׁעָרֵיב שְׁמִשָּׁן - הָרִי זֶה טָהוֹר לְפָרָה.

(85) ביומא מג, ב - למדו מן הכתוב (במדבר יט, יט): "וזהו הטהור על הטמא", שטבול יום כשר בפרה. (86) טמא שטבל נקרא "טבול יום" כל זמן שלא שקעה השמש אחר טבילתו. (87) לתת את אפר הפרה על המים. (88) בכלים

(54) ואפשר שתברח (שבת נב, א). (55) צ"ל: לה. (56) שם. (57) לצורך הפרה בלבד, ולא לצורך האדם כלל. (58) אפילו משא כבד. (59) אף-על-פי שהדבר הוא גם לצרכה (בבא-מציעא ל, א). (60) שם. (61) שם, ל, ב: כתיב עבד (עין קמוצה) וקרינן (אנו קוראים) עובד (עין שרוקה), בעינן (צריכים) עובד דומיא (בדומה) דעבד. (62) שזה שלא ברצון הבעלים. (63) אפילו שלא בידיעתו, מפני שרצוי הדבר לבעליה, כדי שתלד. אמנם, כשאנו פוסלים את הפרה לא נוח לו, שהרי יצא שכרו בהפסדו פי כמה, אבל אם נכשירה יריוח דמי העגל וירצה בכך, ולפיכך אין להכשירה. (64) שם. (65) צמד פרות קשורות יחד, ודשות בפרסותיהן את שיבלי התבואה. (66) והוא לא נתכוון לדישה כלל. (67) בפסחים כו, א. וכן בבבא-מציעא ל, א - מובא דין זה בעגלה ערופה, אולם בתוספתא פרה פ"ב ה"ב נאמר בפרה. (68) ואף-על-פי שהתכוון גם לצורך הפרה.

ח. פָּרָה⁶⁹ שְׁנוּלָד בָּהּ פֶּסוּל - תִּפְדֶּה⁷⁰. וְכֵן אִם מָתָה - תִּפְדֶּה מִפְּנֵי עוֹרָה⁷¹, אֲכַל לֹא לְהַאֲכִיל בְּשָׂרָה לְכָלִּבַּיִם⁷².

(69) ברייתא, שבועות יא, ב. (70) קדשים העומדים להקרב על המזבח אין להם פדיון, אבל פרה אדומה שקדושתה קלה כקדושת בדק הבית - יש לה פדיון. (71) שם. (72) שאין פודים את הקדשים כדי להאכילם לכלבים. בבכורות טו, א - דרשו זה מן הכתוב בדין קדשים שהוממו ונפדו (דברים יב, טו): "ואכלת" - ולא לכלביך (ראה 'תוספות' שבועות יא, ב, ד"ה משום). (אף-על-פי שרבינו פסק בפ"ה מהל' ערכין, שקדשי בדק הבית צריכים העמדה והערכה, ככתוב בתורה (ויקרא כז, יב): "והעמיד את הבהמה לפני הכהן... והעריך", ואי אפשר להעמיד בהמה מתה - פרה אדומה "לב בית-דין מתנה עליה" (שבועות, שם) פירוש, בית-דין הקונה אותה מקדיש אותה על תנאי שאם לא יצטרכו לה - תצא לחולין).

ט. נִשְׁחָטָה⁷³ לִשְׁם חֲלִין⁷⁴ - תִּפְדֶּה וְאִינָה מִכִּפְרָת⁷⁵. נִשְׁחָטָה עַל גִּב מַעֲרֻכָתָה⁷⁶ - אֵין לָהּ פְּדִיּוֹן⁷⁷ עוֹלָמִית.

(73) שבועות, שם. (74) בברייתא, נאמר סתם: "נשחטה תפדה". ומפרש רבינו שנשחטה לשם חולין, ולא חילק רבינו בין נשחטה במקומה (על גבי מערכתה) או שלא במקומה, מכיוון שנשחטה לשם חולין מותר לפדותה. (בגמרא שם, אמרו הטעם, מפני שלב בית-דין מתנה עליה בשעה שמקדישים אותה, שאם תפסל תצא לחולין, ופירשו ב'תוספות' שם ד"ה אי הכי, שעל-ידי תנאי בית-דין זה, דינה כבעל מום מעיקרו (שקדם מומה להקדישה) שהכול מודים שאינה צריכה העמדה והערכה). (75) כלומר, אינה ראויה להזאת אפרה, וצריכים להביא פרה אחרת. מצאנו לשון כפרה בפרה אדומה, במסכת מועד קטן כח, א. (76) המקום המזומן לשחיטת פרה ושריפתה (ראה לקמן פ"ג ה"א). (77) כשנשחטה בהכשר מלא, גנאי הדבר להוציאה לחולין (רש"י שם). ומדובר כשאין בה פיסול, אבל אם

טמא מת, ולא כסתם טמא מת, שטעון הזאה שלישי ושביעי.
(97) טומאה דאורייתא, כמו שביארנו. (98) אפר פרה לפני שקיעת החמה.

פ"א מ"ה שנינו: טבול יום אסור בקודש ובתרומה, ומותר במעשר (שני).

יום ש"ק י"ז אייר ה'תשע"ז

פרק שני

(1) יבאר שמעלות והרחקות יתרות עשו בטהרת פרה אדומה ומה הן.

- 14 א. מעלות יתרות עשו בטהרת פרה אדומה והרחקות
- 15 גדולות הרחיקו מטמאת המת בכל מעשיה; מפני
- 16 שהיא כשרה בטבולי יום, חשו שמא יבואו לזלזל
- 17 בה. ומפני זה, בשמפרישין הכהן השורף אותה -
- 18 מפרישין אותו ללשפה מוכנת בעזרה². ובית אבן
- 19 היתה נקראת, מפני שפל פליה פלי אבנים שאין
- 20 מקבלין טמאה. ובכלי האבן היה משתמש כל
- 21 שבעת ימי ההפרשה. ולא היו נוגעין בו אחיו
- 22 הפהגים, כדי להרבות בטהרתו.

~ נקודות משיחות קודש ~

"מעלות יתירות עשו בטהרת פרה אדומה, והרחקות גדולות הרחיקו מטומאת המת בכל מעשיה, מפני שהיא כשירה בטבולי יום, חשו שמא יבואו לזלזל בה כו".

וממשיך: "הצדוקין היו אומרים שאין מעשה הפרה כשר אלא במעורבי שמש, לפיכך היו בית-דין בבית שני מטמאין את הכהן השורף את הפרה בשרץ וכיוצא בו וטובל ואח"כ עוסק בה, כדי לבטל דברי אלו הזדים שמורים מהעולה על רוחם, לא מן הקבלה".

וצריך להבין: מצד אחד נזהרים מאוד שמא יבואו לזלזל בפרה אדומה ו"מעלות יתרות" ו"הרחקות גדולות" עשו בה, ומצד שני מטמאין את הכהן כדי שדווקא טבול יום יעסוק בה כדי לבטל דברי הצדוקים, ואין חוששים לזלזול בפרה אדומה שטבול יום יעסוק בה, הגם שעדיין לא העריב שמשו.

והביאור בזה: כאשר קובעים את דרגת קדושתו האמיתית של עניין מסוים, ואומרים שקדושתו קלה מעניין אחר, אין בזה זלזול כלל, כגון הדינים השונים בשעיר המשתלח, הן באופן שילוחו שהיו "מתלשים בשערו ואומרים לו טול וצא, טול וצא כו". והן בנוגע לעשייתו שהיה "דוחפו לאחוריו והוא מתגלגל ויורד", או בקדשי הבית שהן קלים מקדשי המזבח שאין לפדותן וכו', כי אלו הדינים המיוחדים לכל דבר ודבר, ולכן אין לחשוש שמא יבואו לזלזל בהם. אבל זה שפרה אדומה מותרת בטבול יום עלול להביא לידי זלזול, כי יבוא לומר שאין צריכים להיות זריזין בטהרתה, וכשם שמותר בטבול יום כך מותר בלא טבילה כלל, ומשום זה עשו "מעלות יתירות" לפרה אדומה.

(על"פ יין מלכות' החדש, ספר טהרה סי' ה)

- 1 יד. הצדוקין⁸⁹ היו אומרים, שאין מעשה הפרה
- 2 כשר אלא במעורבי שמש. לפיכך היו בית דין בבית
- 3 שני מטמאין את הכהן⁹⁰ השורף את הפרה בשרץ⁹¹
- 4 וכיוצא בו, וטובל ואחר כך עוסק בה, כדי לבטל
- 5 דברי אלו הזדים שמורים מהעולה על רוחם, לא
- 6 מן הקבלה. וכן כל הכלים שמכניסין לתוכם אפר
- 7 הפרה - כלם טבולי יום⁹².

(89) כת דתית בימי בית שני, שכפרה בתורה שבעל-פה. (90) פרה פ"ג מ"ז. (91) (בתוספתא שם ה"ד שטימאווה ע"י סמיכת ידיים עליו. ורבינו לשיטתו בהלכה הבאה גבי שפופרת, שפסק כרבי יהושע שהקפידו שיהיה טבול יום דאורייתא (ראה הערה שם), והתוספתא היא לפי שיטת רבי אליעזר. ואולי לא היתה שם אפשרות לטמא את הכהן בשרץ, שהרי המעשה היה בזמן שגברה ידי הצדוקים, והכהן הגדול היה מחבירם, ומובן שלא יתנו להכניס שרץ לחדרו של הכהן, אבל אי אפשר היה לו לכהן זה להשמר מנגיעת ידי אחד מהפרושים. ראה 'תוספות יום-טוב' שם ד"ה ומטמאים). (92) דין זה למד רבינו מדין שפופרת של קנה, במשנה, פרה פ"ה, מ"ד (ראה הלכה הבאה).

- 8 טו. החותך⁹³ שפופרת של קנה⁹⁴ להניח בה אפר
- 9 חטאת - יטמא אותה ויטבילה ואחר כך יניח בה.
- 10 והחותכה והמטבילה טעון טבילה⁹⁵, מפני שעשאוה
- 11 בטמא מת בשביעי שלו. ולפיכך⁹⁶ אינה צריכה
- 12 הזאה שלישי ושביעי, אלא מטמאה⁹⁷ כדי להראות
- 13 לצדוקין ומטבילה ונותן בה⁹⁸.

(93) אפילו אם הוא טהור למעשה פרה. (94) שנינו (פרה פ"ה מ"ד): "שפופרת שחתכה לחטאת (סתם "חטאת" בכל מסכת זו משמעותה פרה אדומה, על-פי הכתוב (במדבר יט, ט: חטאת היא), רבי אליעזר אומר יטביל מיד, רבי יהושע אומר יטמא ויטביל". פירוש הדברים: אמרנו (בהלכה הקודמת), שהפרה נעשית בכלים שהם טבולי יום, ומפני שחכמים גזרו על הכלים הנגמרים בטהרה שיהיו טמאים לקודש ולפרה (משנה, חגיגה כ, ב) אומר רבי אליעזר שאין צורך לטמא את השפופרת שנגמרה בטהרה (כשטהור הוציא ממנה את התוך הרך ונעשתה כלי) ולהטבילה כדי שתהיה טבולת יום, אלא מטבילה מיד, שהרי היא טמאה לפרה כטומאת מת ביום שביעי שלו (חגיגה כג, א), ולפיכך יש כבר פרסום עובדתי לדעת הפרושים שטבול יום טהור לפרה. ורבי יהושע סובר, מכיוון שאין הצדוקים מודים בגזירות חכמים, אין כאן קביעת הלכה למעשה כחכמים, שהרי גם לדעת הצדוקים מותר להשתמש בכלי זה. ועוד, שהרי גם לדעת הפרושים אינה צריכה הערב שמש לקודש אלא לפרה בלבד, ואין כאן הוכחה שטבול יום הפסול לקודש כשר לפרה, ולכן מטמאים את השפופרת טומאה דאורייתא ומטבילים אותה ומשתמשים בה בניגוד לדעת הצדוקים. ופסק רבינו כרבי יהושע. (95) שם. מעלה יתירה בפרה שאינה בקודש. (96) מפני שטומאה כיום שביעי של

הָיָה שָׁם אֵלָא אִפְר פָּרָה אַחַת בְּלָבָד - מִזִּין מִמֶּנּוּ
עָלִיו כָּל הַשָּׂשָׂה.¹³

~ נקודות משיחות קודש ~

"ואם לא היה שם אלא אפר פרה אחת בלבד, מזין ממנו עליו כל הששה".

הנה אמרו חז"ל "שכל הפרות בטילות, ושלך קיימת". ועניין זה מדויק בלשון המשנה "לא מצאו משבע עושין משש, מחמש, מארבע, משלוש, משתים ומאחת, ומי עשאו: הראשונה עשה משה כו'" היינו שאפר פרתו של משה קיים לעד.

(על"פ לקו"ש ח"ג עמוד 127 והערה 3)

12 מימות משה ואילך, שליש מאפר כל פרה שנשרפה היה שמור בבית המקדש בחיל (שם משנה י"א). 13 כל ששת הימים. במשנה אמרו: "ומזין עליו וכו' מכל חטאות שהיו שם", ומפרש שם רבינו שכל יום היו מזים עליו אפר פרה אחת, ויש מפרשים שכל יום ויום היו מזים מכל החטאות. ורבינו כאן - לשיטתו בפירושו.

ז. כְּשֶׁמִּזִּין עָלָיו בְּיָמֵי הַהִפְרָשָׁה, אֵין מִזָּה עָלָיו אֵלָא
אָדָם שֶׁלֹא נִטְמָא בְּמַת מַעוֹלָם, שֶׁהַמִּזָּה צָרִיךְ שִׁיחִיָּה
טָהוֹר. וְאִם תֹּאמַר: יָדָה עָלָיו אִישׁ שֶׁנִּטְמָא וְהָיָה
עָלָיו? שָׁמָּה זֶה שֶׁהָיָה עָלָיו לֹא הָיָה טָהוֹר¹⁴ מִטְּמֵאָת
מֵת. וְכֵן הַפְּלִים שֶׁמִּמְלָאִין בִּהֶן וּמִקְדָּשִׁין לְהִזּוֹת עַל
הַפֶּה הַשּׁוֹרֵף - כֻּלָּם כָּלִי אֲכָנִים הָיוּ שְׁאֵין מִקְבָּלִין
טְמֵאָה. וְכָל אֵלֵי הַדְּבָרִים מַעֲלֹת יִתְרוֹת הֵן שֶׁעָשׂוּ
בָּהּ. וְכִיצַד יִמָּצֵא אִישׁ שֶׁלֹא נִטְמָא בְּמַת מַעוֹלָם?
חֲצֵרוֹת הָיוּ בִּירוּשָׁלַם בְּנוֹיּוֹת עַל גְּבֵי הַסָּלַע,
וְתַחְתֵּיהֶן חִלּוּל, מִפְּנֵי קִבְר הַתְּהוֹם¹⁵. וּמִבִּיֵּאִין הָיוּ
נָשִׁים עֲבֻרוֹת וְיוֹלְדוֹת שֶׁם וּמִגְדָּלוֹת שֶׁם אֵת בְּנֵיהֶם¹⁶.
וּכְשֶׁיִּצְאוּ לְהִזּוֹת עַל הַפֶּה הַשּׁוֹרֵף, מִבִּיֵּאִין שְׁוֵרִים,
מִפְּנֵי שֶׁפָּרְסִיֶּהֶן נְפִיחוֹת¹⁷, וּמִגִּיחִים עַל גְּבֵיהֶן
דְּלָתוֹת¹⁸, וְיוֹשְׁבֵין הַתִּינוּקוֹת עַל גְּבֵי הַדְּלָתוֹת, כְּדִי
שִׁיחִיָּה הָאֵהֶל¹⁹ מִבְּדִיל בֵּינָם לְבֵין הָאֶרֶץ, מִפְּנֵי קִבְר
הַתְּהוֹם, וְכּוֹסוֹת שֶׁל אֶבֶן בִּידָם וְהוֹלְכִין לְשִׁילוּחַ²⁰.
הִגִּיעוּ לְשִׁילוּחַ, יוֹרְדִין שֶׁם וּמִמְלָאִין²¹. שְׁאֵין לְחוּשׁ
שֶׁם מִפְּנֵי קִבְר הַתְּהוֹם, שְׁאֵין דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לְקַבֵּר
בְּנִהְיוֹת. וְעוֹלִין וְיוֹשְׁבֵין עַל גְּבֵי הַדְּלָתוֹת וְהוֹלְכִין
עַד שֶׁמִּגִּיעִין לְהַר הַבֵּית. הִגִּיעוּ לְהַר הַבֵּית, יוֹרְדִין
וּמִהֲלָכִין עַל רִגְלֵיהֶן. מִפְּנֵי שֶׁכָּל הַר הַבֵּית וְהָעֲצֻרוֹת
- תַּחְתֵּיהֶן הָיָה חִלּוּל, מִפְּנֵי קִבְר הַתְּהוֹם. וּמִהֲלָכִין
עַד פֶּתַח הָעֲצוּרָה²². וּבִפְתַח הָעֲצוּרָה הָיָה קָלַל שֶׁל
אֶפֶר, נוֹטְלִין הָאֶפֶר וְנוֹתְנִין בְּמִים שֶׁבִּפְסוּסוֹת וּמִזִּין
עַל הַפֶּה הַשּׁוֹרֵף. וּמִטְבִּילִין הָיוּ הַתִּינוּקוֹת
שֶׁמִּמְלָאִין וּמִקְדָּשִׁין וּמִזִּין עַל הַשּׁוֹרֵף, אִף עַל פִּי
שֶׁהֵן טָהוֹרִין מִטְּמֵאָת הַמֵּת, שָׁמָּה נִטְמָאוּ בְּטִמְאָה
אַחֲרָת.

2 במשנה שם כתוב: "שעל פני הבירה" ורבי יוחנן (ביומא שם) אומר שבירה הוא מקום בהר הבית ולמה כותב רבינו כאן ללשכה מוכנת בעזרה? ונראה, שהלשכות שלא נתקדשו בקדושת המקדש, אף על פי שהן בשטח העזרה, בכלל "בירה" הן, ולשכה זו לא נתקדשה.

ב. שְׂבַעַת יָמִים קִדְּם שְׁרִפַּת הַפָּרָה מִפְּרִישִׁין כֶּהֵן
הַשּׁוֹרֵף אוֹתָהּ מִבֵּיתוֹ, כְּשֶׁם שֶׁמִּפְּרִישִׁין כֶּהֵן גְּדוֹל
לְעִבּוֹדַת יוֹם הַכַּפּוּרִים. וְדָבָר זֶה קִבְּלָה מִמִּשְׁחָה רַבִּנּוּ³.
וְכֵן מִפְּרִישִׁין אוֹתוֹ מֵאֲשֵׁתוֹ, שָׁמָּה תִּמָּצֵא נִדָּה וְיִחִיָּה
טְמָא שְׂבַעַת יָמִים⁴.

3 במסכת יומא ב, א. דרשו מצות הפרשה מן המקרא. ורעת רבינו, שאין זאת דרשה גמורה אלא הדין מקובל ממש רבינו והסמיכוהו על המקרא. 4 "בועל נידה - כנידה".

ג. הַלְשָׁכָה שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב בָּהּ כָּל שְׂבַעַת צְפוֹנִית
מִזְרַחִית הָיְתָה, כְּדִי לְהִזְכִּירוֹ שֶׁהִיא בְּחֻטָּאת
הַנִּשְׁחָטָה בַּצֶּפֶן אִף עַל פִּי שֶׁהִיא נִשְׁחָטָה בַּחוּץ⁵.
(5 חוץ לבית המקדש.)

ד. כָּל יוֹם יוֹם מִשְׂבַּעַת יָמֵי הַהִפְרָשָׁה מִזִּין עָלָיו
מִי חֻטָּאת, שָׁמָּה נִטְמָא לְמַת וְהוּא לֹא יָדַע. חוּץ
מִיוֹם רַבִּיעִי לַהִפְרָשָׁה, שְׁאֵין צָרִיךְ הִזָּאָה; לְפִי שְׁאֵי
אִפְשָׁר שֶׁלֹא יִהְיֶה לֹא שְׁלִישִׁי לְטִמְאָתוֹ⁷ וְלֹא שְׁבִיעִי⁸,
שְׁאֵין הִזָּאָה כְּשִׁבְעִי עוֹלָה מִשּׁוּם הִזָּאת שְׁבִיעִי עַד
שִׁנִּיָּה בְּשְׁלִישִׁי מִלְּפָנֶיהָ. וּמִן הַדִּין הַזֶּה, שְׁאֵין צָרִיךְ
הִזָּאָה אֵלָא בְּשְׁלִישִׁי וּשְׁבִיעִי לַהִפְרָשָׁה בְּלָבָד; וְזֶה
שֶׁמִּזִּין יוֹם אַחֵר יוֹם, מַעֲלָה יִתְרָה עָשׂוּ בַּכֶּהֱ¹⁰.

6 פרה פרק ג משנה א. מי שנטמא במת צריך הזאת מי פרה אדומה ביום השלישי לטומאתו וביום השביעי. וזה צריך הזאה בכל יום שזא הוא שלישי או שביעי. 7 שהרי לא נטמא בהיותו בלשכה בשמירה קפדנית. 8 אמנם אפשר הדבר, שרביעי להפרשה יהיה שביעי לטומאה, כגון שהופרש ביום רביעי לטומאה, אבל לענין הזאה אין דינו כשביעי מפני שלא קיבל הזאת יום שלישי לטומאתו, כמו שמבאר רבינו. 9 ככל טמא מת שלא הקפידה תורה אלא על הזאת שביעי שתהיה ארבעה ימים אחר ההזאה הראשונה, אבל הזאה ראשונה שנתאחרה אין בכך כלום. 10 שם. והחמירו בה יותר מבעבודת יום הכיפורים, שאין מזים עליו אלא שלישי ושביעי בלבד.

ה. כְּרַבִּיעִי בַּשָּׁבַת הָיוּ מִפְּרִישִׁין אוֹתוֹ, כְּדִי שִׁיחִוֹל
רַבִּיעִי שֶׁלֹא לְהִיּוֹת בַּשָּׁבַת; שֶׁהָיְתָה אֵינָה דוֹחָה
שָׁבַת, וְהַרְבִּיעִי אֵין צָרִיךְ הִזָּה¹¹.

11 כמבואר בהלכה הקודמת, ואם יפרישו אותו ביום אחר נפסיד שני ימי הזאה.

ו. כָּל יוֹם יוֹם מִיָּמֵי הַהִפְרָשָׁה שֶׁמִּזִּין עָלָיו כֶּהֵן
מִזִּין מֵאֶפֶר פָּרָה מִן הַפְּרוֹת שֶׁנִּשְׁרָפוּ כְּבָר¹²; וְאִם לֹא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

במקום השריפה שמחוץ לחומת ירושלים (יומא סח, ב, ובחיים קה, ב). ורבינו עצמו מסיים כאן: ובהר המזבח (שהוא מחוץ לחומה) היו שורפים אותה (ובזה מסולקת תמימת החזון-איש על רבינו, הלא פרה נשרפת חוץ לחומת ירושלים, ולמה כתב חוץ להר הבית?). (3) למזרח ירושלים. (4) כעין גשר. (5) קשתות. (6) שתי שורות עשו, אחת על גבי חברתה, וכל כיפה עליונה עמדה על שתי כיפות של השורה התחתונה. (7) שלא כנגד הרגל. (8) כמבואר בפרק ב ה"ז גבי חצירות.

(14) והתורה אמרה (במדבר יט, יט): והזה הטהור על הטמא. (15) שמא יש קבר בעומק רב עד התהום ואי אפשר להגיע שם ולבדוק, וקבר שעפר על גביו אפילו אלף אמה אינו חוצץ בפני הטומאה והיא בוקעת ועולה ומטמאה כל מה שנגדה, ואם יש למעלה מן הקבר מקום חלול טפח על טפח בגובה טפח הוא מפסיק ואין הטומאה עוברת. (16) בתוספתא שם פרק ג הלכה ב: "עד שיהיו בני שמונה", ולא יותר מזה. ופירש בברטנורא הטעם, כדי שלא יראו קרי. (17) רחבות ויפסיקו בין התינוקות היושבים על גביהם ובין הטומאה הנמצאת במקומות שעליהם לעבור. (18) שחוצצות בפני הטומאה. (19) הדלתות נעשות אוהל, שהרי הן מאהילות על הנמצא תחתיהן. (20) נהר שוטף קרוב לירושלים. (21) בסוף הלכה זו כותב רבינו, שהתינוקות מקדשים, ולכאורה זה נוגד את דבריו לקמן בפרק ו הלכה ב: "הכול כשרים למלאות המים חוץ מחרש שוטה וקטן, והכול כשרים לקדש חוץ מחרש שוטה וקטן". בתוספות יום טוב עמד על סתירה זו במשנתנו וביאר מפני שכל ההזאה על הכהן העושה את הפרה היא מחמת חשש טומאה ומגזירת חכמים, לכן התירו מילוי וגם קידוש על ידי קטן. (22) עזרת נשים הסמוכה לחיל ששם שמור אפר הפרות.

ח. תינוק שטבל למלאות ולהזות - לא ימלא בכליו
תינוק אחר, אף על פי שטבל. ותינוק שטבל להזות
על כהן זה - אינו מזה על כהן אחר, עד שישטבל
לשם מעשה זה הפה. וכן פלים שטהרום לחטאת
זו ובגני אדם שטהרום לחטאת זו - לא יתעסק בהם
בפרה אחרת עד שישטבלו לשמה. וכל הדברים האלו
מעלות יתרות בפרה.

פרק שלישי

(1) יבאר באי זה מקום שורפים הפרה וכיצד שורפים אותה, האזוב והארז ושני התולעת אם מעכבים זה את זה, לשלשה חלקים היו חולקים אפר הפרה ומי מתקדש בכל חלק, כמה פרות נעשו משנצטוו במצוה זו ומי עשאו.

א. אין שורפין את הפרה אלא חוץ להר הבית,²
שנאמר: והוציא אתה אל מחוץ למחנה. ובהר
המשחה³ היו שורפין אותה. וכבש⁴ היו עושין מהר
הבית להר המשחה, ותחתיו בנוי בפין בפין,⁵ וכפה
על כל שתי בפין⁶, כדי שיהיו שתי רגלי הכפה על
גג⁷ שתי בפין שתחתיה, כדי שתהיה תחת הפל
חלול, מפני קבר התהום⁸. אף מקום שורפתה ומקום
הטבילה שהיו בהר המשחה - תחתיהן חלול, מפני
קבר התהום. והפרה והשורף וכל המסעדין
בשרפתה יוצאין מהר הבית להר המשחה על גבי
כבש זה.

(2) מפני שבהר הבית היה מקום שריפת קדשים שנפסלו (רבינו פ"ז מהלכות מעשה הקרבנות ה"ד), כתב כאן "חוץ להר הבית". כלומר, לא במקום השריפה שבהר הבית אלא

ב. כיצד⁹ שורפין אותה? זקני ישראל היו מקדימין
ברגליהן להר המשחה. ובית טבילה היה שם. וכהן
והמסעדין בשרפתה והפרה יוצאין על הכבש וקאין
להר המשחה. ומטמאין את הפה¹⁰, וסומקין¹¹
הזקנים את ידיהם על הפה¹² ואומרים לו: טבל
אחת. ואם היה כהן גדול, אומרים לו: איש¹³ כהן
גדול, טבל אחת. ירד וטבל, ועלה ונסתפג. ועצים
מסדירים היו שם: ארזים, אלונים וברושים, ועצי
תאנה חלקה¹⁴. ועושין מערכה כמין מגדל¹⁵,
ומפתחין בה חלונות¹⁶, כדי שתהיה האור מלפכת¹⁷
בהן. ומראה¹⁸ המערכה במערב. וכופתין את הפרה
בכבל של מגג¹⁹, ונותנין אותה על גבי המערכה,
ראשה לדרום ופניה למערב. הפה עומד כמזרח
ופניו למערב. שוחט בימינו ומקבל הדם בשמאלו²⁰.
ומזה באצבעו הימנית מן הדם שפכפו השמאלית
שבע פעמים כנגד בית קדשי הקדשים, על כל הזאה
טבילת אצבע בדם. ושירי הדם שבאצבע פסולים
להזיה, לפיכך על כל הזאה מקנח אצבעו בגופה של
פרה²¹. גמר מלהזות, מקנח את ידי²² בגופה של
פרה ויורד מן המערכה. והצית את האש בעצים
קטנים והקניסן תחת עצי המערכה והתחיל האש
בה, והכהן עומד ברחוק ומשמר לה עד שיעת האור
ברבה²³ ותקרב בטנה. ואחר כך נוטל עץ ארז ואזוב,
אין פחות מטפח²⁴, וצמר צבוע בתולעת משקל
חמשה סלעים²⁵. ואומר לעומדים שם: עץ ארז זה?
עץ ארז זה? עץ ארז זה? אזוב זה? אזוב זה? אזוב
זה? שני תולעת זה? שני תולעת זה? שני תולעת
זה? שלש פעמים על כל אחד ואחד. והן אומרים
לו: הין! הין! הין! שלש פעמים על כל אחד
ואחד. וכל כך למה? לפי שמגיני ארזים שבעה הן,
ומגיני אזוב ארבעה, והצבוע אדם - יש שצובעין
אותו בפואה, ויש שצובעין אותו בלפא, ויש
שצובעין אותו בתולעת. והתולעת היא הגרגרים
האדמים ביותר הדומים לגרעיני החרובים, והן כמו
האוג, ותולעת כמו יתוש יש בכל גרגיר מהן.
ולפיכך מודיע לכל ומגלה להן שאלו הן המינים
האמורים בתורה. והאזוב האמור בתורה הוא האזוב
שאובלין אותו בעלי בתים ומתבלין בו הקדרות.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ש"ק י"ז אייר – ספר טהרה – הלכות פרה אדומה קלא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

חולקין את כל אפרה: אחד נתן בחיל³⁰, ואחד בחר
המשחה, ואחד מתחלק לכל המשמרות. זה
שמתחלק³¹ לכל המשמרות - היו הכהנים מקדשין
ממנו. וזה שנתן בחר המשחה - היו ישראל מזין
ממנו. וזה שנתן בחיל היה מוכן ומצנע; שנאמר:
והיתה לעדת בני ישראל למשמרת - מלמד
שמצניעין ממנו. וכן היו מצניעין מאפר כל פרה
ופרה ששורפין בחיל. ותשע פרות³² אדמות נעשו
משנצטוו במצוה זו עד שחרב הבית בשניה.
ראשונה עשה משה רבנו, שניה עשה עזרא, ושבע
מעזרא עד חרבן הבית. והעשירית יעשה המלך
המשיח, מהרה יגלה. אמן, פן יהי רצון.

~ נקודות משיחות קודש ~

"... וזה שנתן בחיל היה מוכן ומצנע, שנאמר והיתה לעדת בני ישראל למשמרת."

וההוראה מזה לעבודת ה': יהודי יכול להיות שקוע בעסקנות ציבורית ובהשפעה על יהודי אחר, ולשכוח מענייניו הרוחניים בעצמו, ועל-כך באה ההוראה שגם כאשר "מטהרים" יהודי אחר, צריך לזכור ולהשמר שלא יהיה עניין של טומאת מות בו עצמו שבגללו יצטרך להגיע לאפר פרה אדומה.

(על-פי לקו"ש חלק ד' עמוד 1060)

~ נקודות משיחות קודש ~

"...ותשע פרות אדמות נעשו משנצטוו במצוה זו... והעשירית עושה המלך המשיח, מהרה יגלה."

וצריך להבין מדוע מציין הרמב"ם למספר הפרות שנעשו במשך כל הדורות, ומדוע ציין גם לפרה העשירית שיעשה מלך המשיח כמובדלת מכל העניינים והקרבות של "הנשיא" שבנבואת יחזקאל, והדגיש שיעשנה מלך המשיח.

ויש לומר הביאור בזה: על המילים "ויקחו אליך פרה גוי" (שנאמרו למשה דווקא), אמרו חז"ל "שכל הפרות בטילות, ושלך קיימת". ועוד אמרו "לך אני מגלה טעם פרה", "אמר הקב"ה תבוא פרה ותכפר על חטא העגל", וביארו המפרשים את השייכות בין חטא העגל לטהרה מטומאת מות, שלולא חטא העגל לא היתה מיתה אצל בני ישראל כי היתה "חירות ממלאך המות", שהרי במתן תורה פסקה זוהמתן (מחטא עץ הדעת – גורם המיתה) וחזרה על-ידי חטא העגל.

עפ"י תובן השייכות של פרה אדומה למשה רבינו, כי יסוד הטהרה של פרה אדומה אינו רק ביטול הטומאה בפועל אלא גם ביטול סיבת הטומאה מעיקרא, היינו ענין המיתה, ולזה צריך את הכח של משה רבינו – הנצחיות – שהרי מעשי משה נצחיים "לא מת משה.... מה להלן עומד

האזוב והארז והתולעת - שלשון מעפכין זה את זה. וכורך האזוב עם הארז בלשון של שני ומשליך אל תוך בטנה, שנאמר: והשליך אל תוך שרפת הפרה. ואינו משליך קדם שיצת האור ברבה ולא אחר שתעשה אפר²⁶, ואם השליך - פסולה; שנאמר: אל תוך שרפת - לא קדם שיצת האור ברבה ולא אחר שתעשה אפר. בין שהשליך שלשון באמת בין שהשליך זה אחר זה, בין שהשליך לתוך גופה או לתוך שרפתה, בין שנקרעה מאליה ואחר כך השליך בין שנקרעה בידו או בכלי - כשרה²⁷.

(9) הדינים האמורים בהלכה זו, מקורם במשניות פרה פ"ג, בתוספת פרטים אחדים שיתבארו לקמן. (10) ראה למעלה פ"ב הי"ד. (11) מבאר כיצד מטמאים את הכהן, כשלא היתה אפשרות לטמאו בשרץ. (12) והזקנים לא היו טהורים לפרה. (13) תואר לאדם רום המעלה. (14) שאין בה חורים או קשרים. (15) רחב למטה וצר למעלה. (16) מקומות פתוחים. (17) מתלהבת ומתחזקת. (18) החזית, הצד שמדליקים בו את האש. (19) מין גמי. (20) ביד ולא בכלי. בספרי חוקת פיסקה קכג, אמרו: מצוות מצוות יד ולא מצוות רגל. (21) במשנתנו כתוב: גמר מלהות, מקנח ידו בגופה של פרה. ומפרש אביי (בזבחים צג, ב) שבין הזאה להזאה מקנח אצבעו בשפת מזרק, וכשגמר מקנח ידו בגופה של פרה. ובסוף-משנה מתפלא למה נטה רבינו מדברי אביי. ולא ירדתי לעומק תירוצו. ובזרע אברהם מתוך, שרבינו סובר כר' נתן בספרי פיסקה קכ"ג, שאינו מחלק בין גמר ובין לא גמר. (22) גם השמאלית שקיבל בה את הדם. [ב'שיטה מקובצת' מנחות ז, ב, מביא גירסא לפי כתי" עתיקים: "בפנים" במאי מקנח, פירוש, בקרבות הנעשים בפנים, ואומר אביי: בשפת מזרק, והשאר נמחק. ונראה שגירסא זו היתה לעיני רבינו]. (23) כר' עקיבא, בספרי חוקת פיסקה קכד. (24) נדה כו, א. (25) ביומא מב, א, אמרו: משקל "עשרה זוז" [בתקופה העתיקה שימשו המטבעות משקלות]. ובהגהה כאן מסתמך על משנה תרומות פ"י מ"ח: "עשרה זוז ביהודה, שהם חמשה סלעים בגליל". אולם כבר הקדימו רבינו עצמו בפירושו למשנתנו. ולא נתבאר למה העדיף רבינו משקל גליל על משקל יהודה, שהסלע היה ארבעה זוזים. (26) תוספתא פרה פ"ג ה"ז. (27) תוספתא שם.

ג. נגמרה²⁸ שרפתה - חובטין אותה במקלות, היא וכל עצי המערכה שנשרפה בהן, וכוכרין את הפל בכבדות. וכל שחור שאפשר שיפתש ויהיה אפר, בין משרפה בין מן העצים - פותשין אותו עד שיעשה אפר; ושאין בו אפר - מניחין אותו. וכל עצם שנשאיר מעצמיה בלא שרפה - בין כך ובין כך היה נכתש.

(28) כל הלכה זו מקורה במשנה פ"ג, יא.

ד. אין מכניסין כלום מאפרה להניחו בעזרה, שנאמר: והנית מחוץ למחנה. ושלשה חלקים²⁹ היו

קלב שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק י"ז אייר - ספר טהרה - הלכות פרה אדומה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ומשמש, אף כאן כו". ולכן הטהרה של כל פרה ופרה צריכה לכח הטהרה שבפרה שעשה משה רבינו. ובזה יובן גם מה שמרמז הרמב"ם בכתבו על הפרה העשירית, ששלימות הטהרה עלידי פרה אדומה בכלל תהיה רק בפרה שתיעשה בידי מלך המשיח, שאין כפרה גמורה לחטא העגל עד לעתיד-לבוא.

(על-פי דק"ש חלק ל"ג עמוד 128)

(29) שם. (30) כל שטח המקדש היה מוקף חומה (חומת הר הבית), לפניו מן החומה היתה גדר מעשה רשת ונקראת סורג, ושטח שלפנים מהסורג בצד מזרח של המקדש ברוחב עשר אמות נקרא "חיל". (31) תוספתא שם. (32) כחכמים במשנה שם פ"ג ו.

פרק רביעי

(1) יבאר אם שוחטים ב' פרות אדומות כאחת, ואם לא רצתה לצאת אם מוציאים אחרת עמה, פרה שנשחטה שלא לשמה או על מנת לאכול מבשרה או מקבל דמה בכלי, אם היו (שבעה) כהנים כאחת או שלא כיוון כנגד ההיכל או חיסר אחת מהמתנות כו', הוציא הדם חוץ ממערכתה או היה בלילה, ואם שחטה חוץ ממקום שריפתה, שרפה חוץ למערכתה או הפשיטה ואחר-כך שרף ואם חסר או פקע ממנה, אם נפסלת בלינה, ואם שרפה שלא בקידוש ידיים ורגלים, והיכן מקדש, שרפה שלא בעצים, ואם מרבה לה עצים.

1 א. אין שוחטין² שתי פרות אדמות כאחת, שנאמר: 2 ושחט אתה.

(2) 'ספרי' חוקת קנג.

3 ב. לא רצתה³ פרה לצאת - אין מוציאים עמה 4 שחורה⁴, שלא לאמרו: שחורה שחטו; ולא אדמה, 5 שלא לאמרו: שמים שחטו.

(3) פרה, פ"ג מ"ו. (4) כשפרה מתעקשת ואינה רוצה לצאת, לוקחים פרה אחרת הנשמעת למוליכה, ועמה הולכת גם המסרבת.

6 ג. פרה⁵ שנשחטה שלא לשמה⁶, או שקבל⁷ או 7 שהזה⁸ שלא לשמה, או לשמה ושלא לשמה⁹, או 8 שלא לשמה ולשמה, או שנעשית שלא בכהן או 9 במחטר בגדים¹⁰, או שעשאה בכגדי זהב¹¹ או בכגדי 10 חל - פסולה¹². שחטה על מנת לאכל מבשרה או 11 לשמות מדמה - פשרה¹³, לפי שלא נאמר בה ריח 12 ניהוח¹⁴.

(5) שם פ"ד ה"א. (6) בשעת שחיטה אמר שהוא שוחטה לשם אחד הקרבנות, כגון עולה או חטאת. (7) דמה. (8) ראה פ"ג ה"ב. (9) כגון לשם פרה אדומה ולשם עולה. (10) שלא לבש כל ארבעת הבגדים. (11) של כהן גדול. (12) שלא לשמה פסולה, מפני שנקראה חטאת, שנאמר (במדבר יט, יט): "חטאת היא" וחטאת פסולה שלא לשמה.

13 ד. קבל דמה בכלי - פסולה; שנאמר: ולקח אלעזר 14 הפהן מדמה באצבעו - מצותה מצות יד ולא מצות 15 כלי¹⁵.

(15) 'ספרי' שם, פיסקה קנג.

16 ה. הזה בכלי¹⁶ אפלו אחת מהן - הזאת פסולה. 17 הזה אחת מהן בשמאלו - פסולה. היו שבעה 18 כהנים¹⁷ הזיתן כאחד¹⁸ - הזיתן פסולה; זה אחר זה 19 - פשרה¹⁹. הזה ולא פון כנגד ההיכל - פסולה²⁰; 20 שנאמר: אל נכח פני אהל מועד - עד שיכון כנגד 21 ההיכל ויהיה רואה²¹. וכן אם שחטה או שרפה 22 שלא כנגד ההיכל - פסולה; שנאמר: ושחט אתה 23 לפניו²².

(16) תוספתא, שם פ"ד ה"א. (17) כל אחד הוזה הזאה אחת. (18) בבת אחת. (19) שם. (20) פרה פ"ד מ"ב. (21) הכהן יראה את ההיכל בשעה שהוא מזה. (22) לא נתבאר כיצד נלמד ממקרא זה שצריך לשחוט ולשרוף כנגד ההיכל (בגמרא זבחים קיג, א - למדו דינים אלה מהיקש מן הזאה).

24 ו. במה דברים אמורים²³ שהזה או שרף או שחט 25 כנגד הדרום או כנגד צפון או שהזה אחוריו 26 למקדש; אבל אם עמד בין מזרח ומערב ופניו כנגד 27 ההיכל, אף על פי שלא פון כנגד [ההיכל] בדקדוק 28 - פשרה²⁴.

(23) שלא כנגד ההיכל, פסולה. (24) כרבא, מנחות כח, א - בפירושה של הברייתא, וכן מתפרשת לדעתו גם משנתנו (פ"ד, ג).

29 ז. חסר²⁵ אחת מן המתנות - פסולה. טבל שמים 30 והזה אחת - הזאת פסולה. טבל אחת והזה שמים, 31 אף על פי שלא חשב הזאה שניה אלא טבל והזה 32 אחרת - הזיתו פסולה²⁶. כיצד? טבל אצבעו טבילה 33 ששית והזה ששית ושביעית²⁷, אף על פי שחזר 34 וטבל אצבעו והזה שביעית - הזיתו פסולה. הזה 35 מטבילה שביעית [שביעית] ושמינית, אפלו חזר 36 וטבל טבילה שמינית והזה שמינית - פשרה; שכל 37 שמוסיף על השבע אינו פלום. והוא שהיה זה 38 שהוסיף כהן אחר; אבל הפהן השרף אותה אם

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ש"ק י"ז אייר – ספר טהרה – הלכות פרה אדומה קלג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

- 1 הוסיף - פסולה, מפני שנתעסק בדבר שאינו צריך
2 בפעולת שרפתה.
- 25 משנה, מנחות כז, א: "שבע הזאות שבפרה מעכבות זו את זו". ב'ספרי' חוקת, פיסקה קכד, למדו מן הכתוב (במדבר יט, י) "חטאת היא" שאם שינה אחד מכל מעשיה, פסולה. ובגמרא שם מנמק רבא, משום שכתוב בפרה (שם): "חוקת עולם", וכל מקום שנאמר בו לשון חוקה – מעכב. 26 תוספתא, פרה פ"ד, ה"א. ב'קריית ספר' להמבי"ט מנמק, מפני שהתורה קבעה טבילה אחת לכל הזאה ולא שתי טבילות. ודעתו, שבכל הדינים האמורים כאן נפסלה הפרה ולא אותה ההזאה בלבד, והטעם מפני שעשה פעולה שלא לצורך הזאה כשירה. 27 במשנה, שם: "הזה מששית שביעית". ומפרש רבינו, מטבילה ששית הזה גם את השביעית בלי טבילת אצבע בינתיים, והתורה אמרה טבילה לכל הזאה. כל שינוי במעשה פרה מעכב (פוסל אפילו בדיעבד). ראה למעלה הערה כד. במשנתנו מפרש רבינו: ואף-על-פי שהוא שם אחר זה וטבל טבילה שביעית, והזה ממנה הזאה שביעית, הנה זה לא יספיק לפי שהוא כבר פסלה.
- 3 ח. הוציא²⁸ את הדם חוץ ממערכתה והזה²⁹ -
4 פסולה³⁰.
- 28 תוספתא, שם פ"ג ה"ו. 29 חוץ למערכתה. 30 הפרה נפסלה. ולכתחילה לא יחזיר את הדם לשטח מערכתה על מנת להזות, אבל אם החזיר את הדם למערכתה והזה – כשירה. (בתוספתא זו ישנן כמה גירסאות, וקשה לקבוע את גירסת רבינו).
- 5 ט. הזה³¹ מקדמה בליזה, אפלו הזה שש הזיות ביום
6 ואחת בליזה - פסולה³².
- 31 תוספתא, שם פ"ד ה"א. 32 כמו בקרבנות, שהתורה קראה לפרה 'חטאת' (במדבר, שם).
- 7 י. שחטה³³ חוץ ממקום שרפתה, אפלו שחטה
8 לפנים מן החומה³⁴ - פסולה.
- 33 זבחים קיב, א. 34 חומת ירושלים. בגמרא שם קיג, א - אמרו, שאפשר להעלות על הדעת, שאם הקריב את הפרה למקום מקודש יותר – היא כשירה.
- 9 יא. שרפה³⁵ חוץ ממערכתה ששחטה עליה, או
10 שחלקה לשנים ושרפה בשתי מערכות, או ששרף
11 שתיים במערכת אחת - פסולה³⁶. ואם אחר ששחט
12 אפר מביא אחרת - שורף על גבה³⁷ ואינו חושש.
- 35 פרה פ"ד מ"ב. שם שנינו: "שרפה חוץ מגיתה". ודעת רבינו שגת ומערכה היינו הך (כסף-משנה), ובפירושו למשנה זבחים קיב, א - מפרש: "עצים מסודרים כעין גת במקום ששוחטים אותה בהר המשחה". ונראה שמדובר כשרפה שלא כנגד פתח ההיכל, ופסק כרבי יוחנן (שם קיג, א). וכן פירש הברטנורא במשנתנו. (ויש מפרשים, שאפילו נגד פתח ההיכל – פסולה, מפני שצריך לשורפה
- 38 שם מ"ג. 39 לכתחילה צריך לשרפה כשהיא שלימה (חולין יא, א) אבל בדיעבד לא נפסלה אם נותחה לפני שריפתה. 40 האוכל המעוכל שבמעיה. 41 כתוב בתורה (שם יט, ה): "את עורה ואת בשרה ואת דמה על פרשה ישרוף". 42 תוספתא, פרה פ"ג ה"ז. 43 בתוספתא שנינו: "פקע מעורה משערה ומבשרה חוץ לגיתה יחזיר, ואם לא החזיר פסול, חוץ ממערכתה הרי זה מרבה עליו ושורפו במקומו". כאן על-כרחנו עלינו לפרש שגת היא חפירה בקרקע, ובה מסודרים מערכת עצים לשורף עליה את הפרה, והמערכה אינה ממלאה את כל החפירה. ואם פקע ונפל חוץ לגת צריך להחזיר ואם לא החזיר פסול, אבל אם פקע ונפל בתוך הגת רחוק מן המערכה מרבה עצים ומרחיב את המערכה עד מקומו ושורפו במקום שנפל. וכן יש להבין גם דברי רבינו כאן. 44 תוספתא, שם.
- 45 הפרה⁴⁵ אינה נפסלת בלינה. לפיכך, אם נשחטה
20 היום והזה דמה בהלכתו ונשרפה למחר - פשרה.
21 תוספתא, שם פ"ד ה"א.
- 46 שרפה⁴⁶ אונן⁴⁷ או מחסר פפרה⁴⁸ - פשרה⁴⁹.
22 זבחים יז, ב. 47 אבל ביום מיתת קרוביו (רבינו בפ"ב מהל' ביאת מקדש ה"ט). ויש אומרים שלפני הקבורה בלבד נקרא אונן. בפ"ב מהל' אבל ה"א, מונה רבינו את הקרובים שאוננים על מיתתם. 48 מצורע, זב וזבה ויולדת מביאים קרבנות אחרי שטבלו והעריב שמשם, ולפני הקרבנות נקראים "מחוסרי כיפורים", 49 ואף-על-פי שהם פסולים בקרבנות, והתורה קראה לפרה – חטאת. והטעם, לפי שאמרה תורה טבול יום כשר בפרה (למעלה פ"א ה"ג) יש ללמוד מזה קל-וחומר להכשיר אונן ומחוסר כיפורים, שטומאתם קלה מטומאת טבול-יום ('תוספות' שם ד"ה שרפה).
- 50 שרפה⁵⁰ שלא בקדוש⁵¹ ידים ורגלים - פסולה,
23 מפני שמעשיה כעין עבודה⁵². והיכן מקדש⁵³ ידיו
24 ורגליו? בכלי שרת⁵⁴ בפנים⁵⁵. ואם קדש בחוץ
25 ומקדל חל, אפלו במקידה⁵⁶ של חרס - פשר, הואיל
26 וכל מעשיה בחוץ. וכן פשטבילין את הפהן
27 השורף אחר שטמאין אותו, כמו שפארנו⁵⁷ - אינו
28 שרפה.

אולם בפ"א מהל' פסולי המוקדשין פסק בפירוש שכשירה בזר. ראה סוף הלכה זו. (70) אם המתעסק בה עשה אז איזו מלאכה שהיא אינה לצורך שריפתה - הפרה פסולה. (71) תוספתא, שם פ"ד ה"ו. (72) במסכת יומא מב, ב. ומג, א - דרשו זה מהמקרא. (73) בין איש ובין אשה. (74) התורה אמרה "והניח", ודרשו חכמים (שם מג, א) מי שיש בו דעה להניח, ואלה אין בהן דעת. (75) נימוק להכשיר בכל אדם. (76) מזה שאמר "איש" ולא "כהן", יוצא ברור שגם זר (לא כהן) כשר. (77) שאם עשה מלאכה אחרת בשעה שהיה עוסק במעשה פרה - נפסלה. (78) כלומר, המילה איש אינה מוציאה את האשה, ופירושה - אדם. בגמרא שם אמרו: "איש" להכשיר את הזר, "טהור" להכשיר את האשה. פירוש: כתוב בתורה (במדבר יט, ט) "ואסף איש טהור את אפר הפרה", המילה "איש" מלמדת שאיסוף אינו צריך כהן, והמילה "טהור" שהיא מיותרת, שהרי נאמר בה (שם, יט) "חטאת היא" וטמא פסול למעשה חטאת, באה ללמד שעל טהרה בלבד הקפידה תורה, אבל לא על המין. (79) שם מב, א - נאמרה דרשה זו לדעת רב, ששחיטת פרה צריכה כהן, אבל לדעת שמואל למדו ממקרא זה ששחיטתה כשירה בזר, ופסול מלאכה נלמד מהכתוב (שם, ה) ושרף את הפרה לעיניו. ותמוה הדבר, שהרי רבינו פסק בפ"א מהל' פסולי המוקדשין ה"ב, ששחיטת פרה כשרה בזר, וכיצד למד ממקרא זה פסול מלאכה? (ונראה לומר בדעת רבינו, שאפשר לדרוש שתי הדרשות מהפסוק הזה, ולפיכך דקדק רבינו והביא כאן רק את קטע הפסוק "ושחט אותה", שממנו לומדים פסול מלאכה, ומן "לפניו" למדנו, שזר שוחט ואלעזר רואה, כשמואל. נראית לו לרבינו סברת רב, שצריכים לימוד מיוחד להיסח הדעת (פסול מלאכה) בשחיטה וכן גם בשריפה, אבל להלכה פסק כשמואל ששחיטה בזר כשירה, ואין בכך כל סתירה. עי' בגמרא שם).

יח. שחט⁸⁰ את הפרה ונשחטה בהמה אחרת עמה⁸¹ 27
או נחתכה דלעת עמה - פשרה, שהרי לא נתפון⁸² 28
למלאכה; אף על פי שהבהמה שנשחטה עמה 29
פשרה לאכילה⁸³, שאין שחיטת החלין צריכה פונה. 30
אבל אם נתפון לחתך הדלעת⁸⁴ ונחתכה בשעת 31
שחיטה - פסולה, שהרי עשה עמה מלאכה. 32

(80) חולין לב, א. (81) שלא בכוונה, כגון ששחט בסכין ארוכה. (82) עשיית מלאכה פוסלת מפני שמסיח דעתו מן הפרה, ומובן שמלאכה בלי כוונה אין בה היסח הדעת. (83) לפי הגירסה שלפנינו בדברי רבא שם, תלויים שני הדינים זה בזה, אם שחיטת בהמת חולין אינה צריכה כוונה - הפרה פסולה, מהדרשה "ושחט אותה" ולא אותה ואת חבירתה, ואם שחיטת בהמת החולין פסולה - הפרה כשירה, ומתפלא ה'כסף משנה' על רבינו כאן שמכשיר שתיהן (פתגם תלמודי אומר: "מזכי שטרא לבי תרי"), ולא מצא דרך אחרת אלא לשנות את הגירסא בדברי רבא. עיי"ש. (84) וכל-שכן אם נתכוון לשחוט בהמה אחרת.

1 צריך לחזור ולקדש⁵⁸, הואיל וכל מעשהו בטבולי 2
יום⁵⁹.

(50) פרה פ"ד מ"א. (51) כהן מחויב לרחוץ ידיו ורגליו לפני שהוא מתחיל בעבודה, ורחיצה זו נקראת "קידוש". (52) עבודת קרבנות. (53) זבחים ב, ב. (54) כלי שנתקדש לצרכי המקדש. (55) בעזרה. (56) כוס קטנה. (בסוף מס' שבת, מפרש רבינו: לוח קטן. מובן שכאן אין לפרש כך). (57) למעלה פ"ג ה"ב. (58) כהן שנטמא וטבל, צריך לקדש. (59) שם כ, א.

3 טז. שרפה⁶⁰ שלא בעצים⁶¹ או בכל עצים⁶², אפלו 4
בקש או בגבכא⁶³ - פשרה. ומצותה⁶⁴ שלא ימעט 5
לה עצים מן הראוי לה, אבל מרבה הוא לה חבילי 6
אזוב⁶⁵ ואזוב יון בזמן שרפה כדי להרבות את 7
האפר. ויש לו⁶⁶ להרבות עצים בשרפתה עד 8
שתעשה אפר; אבל משתעשה אפר, אם הוסיף בה 9
אפלו עץ אחד - הרי זה כמערב אפר מקלה⁶⁷ באפר 10
הפרה.

(60) פרה פ"ד מ"ג. (61) אלא הצית את גוף הפרה. (62) בכל עצים שהם, אפילו לא מסוגים שנמנו למעלה (פ"ג ה"ב). (63) בהל' שבת תחילת פ"ג, מפרש רבינו: "זבל שדות", ונראה שהתכוון למה שנשאר בקרקע אחר קצירת התבואה. (64) שם מ"ד. (65) בתוספתא, פרה פ"ד ה"ו: "לעולם מרבה לה עצים. אמר רבי יהודה, אף כשהיו מרבין לה לא היו מרבין אלא חבילי אזוב מפני שאפרו יפה ומרובה". ודעת רבינו שרבי יהודה אינו חולק על תנא קמא אלא מפרש דבריו, ולפיכך פסק כמותו (כסף-משנה). (66) כלומר, מותר לו עד שתיעשה אפר. (67) אפר מעצים שנשרפו לצרכי חולין.

11 יז. כל מעשה הפרה⁶⁸ מתחלה ועד סוף אינו אלא 12
ביום, ובזכרי פנה⁶⁹, והמלאכה פוסלת בה⁷⁰, עד 13
שתעשה אפר. אבל משתעשה אפר⁷¹, אם כנס 14
אפרה בלילה או שפנסתו אשה או שעשה מלאכה 15
אחרת בשעת פניסתו - הרי זו פשרה⁷². ומנין 16
שאסיפת האפר בכל אדם⁷³ מישראל חוץ מחרש 17
שוטה וקטן⁷⁴? שנאמר⁷⁵: ואסף איש טהור. 18
מכלל⁷⁶ שאינה צריכה פה. וכאלו אמר: אדם⁷⁷ 19
טהור, בין איש בין אשה. ומנין שהמלאכה פוסלת 20
בה⁷⁸? שנאמר: ושחט אותה⁷⁹. מפי השמועה 21
למדו, שלא בא הכתוב אלא ללמד, שאם נתעסק 22
בדבר אחר בשעת שחיטתה - פסלה. ונאמר: 23
ושרף את הפרה לעיניו - שהיה עיניו בה. ללמד, 24
שהמלאכה פוסלת בה משעת שחיטה עד שתעשה 25
אפר. וכל העוסק בשרפתה ועשה מלאכה אחרת 26
- פסלה, עד שתעשה אפר.

(68) שם פ"ד מ"ד. (69) משמע שגם שחיטה טעונה כהן,

שיעורי רמב"ם פרק א' ליום - י"א-י"ז אייר תשע"ז

שהיא למעלה מכוחותיה. וכן כתב הסמ"ע בחור"מ סי' שמ, ס"ק ג. (5) ושינה למלאכה יותר קלה מחרישה. וכן דישה קלה יותר מחרישה. (6) בבא זו כוללת שני דינים: א. השואל לא שינה את המלאכה שלצורכה שאל, והבהמה מתה שלא בשעת מלאכה; ב. מתה בשעת מלאכה, אלא שהשואל שינה, ובמקום לחרוש רכב או דש, ובכך השינוי הוא לטובת הבהמה. הדין הראשון נתבאר בהערות להלכה הקודמת ע"פ תשובת הריב"ש, ובדין שינוי ממלאכה חמורה לקלה משמיענו רבינו רבותא, שאפילו אם מתה בשעת המלאכה הקלה, ומתקבל על הדעת שאילו העסיקה בחמורה בוודאי היתה מתה, אף-על-פי-כן אין דנים אותה כמתה מחמת מלאכה וחייב לשלם, ומכל-שכן אם מתה שלא בשעת רכיבה או דישה, שהרי במקרה כזה אפילו אם לא שינה מחייבו רבינו, כמבואר למעלה (ע"פ הלחם-משנה, ובוזה מסולקת תמיהת הכסף-משנה). מקור דין שינוי - בגמרא שם צו: (7) כל הדינים מכאן עד סוף ההלכה - מבוארים בגמרא שם. (8) בשעה שהוא רוכב עליה, אבל אם מתה שלא בשעת רכיבה - חייב. (9) [בכל הדינים שלמעלה, חילק רבינו בין בשעת מלאכה ללא בשעת מלאכה, ולא הזכיר כלל "מחמת המלאכה". וכאן שינה והוסיף המלים "מחמת הביקוע", ואולי התכוון בזה לביאורו של הריב"ש שהבאנו למעלה].

ב. השואל בהמה¹⁰ מחברו ומתה, וטען השואל שבשעת מלאכה מתה, אם היה המקום ששאלה לילך בו מקום שבני אדם מצויין שם - יביא ראיה שמתה או נאנסה בשעת מלאכה, ושלם שנה בה¹¹, ויפטר; ואם לא הביא ראיה - משלם. שאלה ממנו למלאת בה עפר שבחצרבתו, שאין העדים מצויין שם, או ששאל ממנו דלי למלאת בו הבור בתוך ביתו, ונקרע בבור: אם הביא ראיה - יפטר אף משבוועה; ואם לאו - ישבע השואל שבועת השומרים שמתה בשעת מלאכה ויפטר. וכן כל פיוצא בזה.

(10) נתבאר למעלה בהלכות שכירות פ"ג ה"א. (11) ראה לקמן פ"ד ה"א, ופ"ה ה"א בענין שבועה שלא שלח בה יד.

ג. השואל כלי¹² מחברו ונשבר - שמיין לו¹³ פדרף ששמיין בנזקין¹⁴: או מדין כמה היה שנה שלם, וכמה הוא שנה עתה, ומחזיר לו הכלי או הבהמה השבורה, ומשלם הפחת. וכן אם מתה הבהמה - מחזיר הנבלה, ומשלם הפחת.

(12) בבא-קמא יא. וב"מ צו: (13) אין מחייבים את השואל לשלם כל דמי הכלי ויקח לעצמו את השברים, אלא אומדים את הנזק כמו שמבאר רבינו בסמוך. (14) למדו חכמים (בבא-קמא י:) מכמה פסוקים, שהמזיק משלם את ההפרש שבין דמי הכלי השלם ובין שבריו.

יום א' י"א אייר ה'תשע"ז

הלכות שאלה ופקדון

1 יש בכללן שתי מצות עשה. ראשונה - דין השואלים. שניה - דין שומר הנם.
3 ובאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

(1) מבאר דין שואל.

א. השואל² בלים או בהמה וכיוצא בהן משאך מטלטלין מחברו, ואבד או נגנב, אפילו נאנס אנס גדול³, כגון שנשברה הבהמה או נשפית או מתה - חייב לשלם הפל; שנאמר: וכי ישאל איש מעם רעהו וגו' ונשבר או מת, בעליו אין עמו שלם ישלם. כמה דברים אמורים? כשנאנס שלא בשעת מלאכה; ואכל אם שאל בהמה מחברו לחרש בה, ומתה פשהיא חורשת - הרי זה פטור⁴. אכל אם מתה קדם שיחרש בה או אחר שיחרש בה, או שרכב עליה⁵ או דש בה ומתה פשהיא דשה או בשעת רכיבה - הרי זה חייב לשלם⁶. וכן כל פיוצא בזה. וכן השואל⁷ בהמה מחברו לילך בה למקום פלוני, ומתה תחתיו⁸ באותה הדרך; או ששאל דלי למלאת בו, ונקרע בבור בשעת מלוו; או ששאל קרדם לפצל בו עצים, ונשבר בעת שפצל בו מחמת הביקוע⁹; וכל פיוצא בזה - הרי זה פטור. שלא שאל אלא לעשות בו מלאכה זו, והרי לא שנה.

(2) משנה בבא-מציא צג. "שואל משלם את הכל". (3) שאין ביד השואל למונעו. (4) רבינו מחלק כאן בין מתה בשעת מלאכה, לבין שלא בשעת מלאכה. ותמחו עליו הרמב"ן והרשב"א, שהרי לא מצאנו בגמרא הבדל כזה, אלא הבדילו (שם צו:) בין מתה מחמת מלאכה ובין לא מחמת מלאכה, ודחו דברי רבינו מהלכה (מגיד-משנה). [והריב"ש בתשובותיו סי' תקג מברר שיטת רבינו, ואומר שלא נטה כלל מההלכה שנאמרה בפירוש בגמרא שם, שמתה מחמת מלאכה פטור, ושלא מחמת מלאכה חייב, אלא שהוא מוסיף ומבאר כיצד אנו יודעים שהמלאכה גרמה למיתת הבהמה, ומלמדנו, שאם מתה בשעת המלאכה יש לתלות שמחמת המלאכה מתה, אע"פ שלא ראינו שנתייגעה, ואם מתה בשעת מלאכה - אין תולין במלאכה ואע"פ שנתייגעה (דברי הריב"ש מובאים כאן בכסף-משנה ובלחם-משנה, ונפלה שם טעות בציון מספר הסימן. והנכון כמו שכתבנו). ורוב הפוסקים חולקים על רבינו בזה, ודעתם שאם נתעייפה אגב מלאכתה שלשמה השאילה, ומתה אפילו שלא בשעת מלאכה - פטור]. וטעמו של דבר, למה מתה מחמת מלאכה פטור, מבואר בריב"ש שם: מפני שהמשאיל גרם למיתתה בזה שהשאילה למלאכה קשה

שמתירה לכל אדם ליהנות מהקרדום. ומאחר שרבינו פוסק (בהלכות מעילה פ"ו ה"ד) כרבי אמי, ברור שאינו סובר כרבי אלעזר. ע"פ סברת 'תוספות' זו, רצוי יותר להסמך דברי רבינו כאן על רב אמי ולא על רבי אלעזר. (24) כרבא, בכתובות לד: (25) יש ללמוד דין זה מסברא הגיונית. (26) אף-על-פי שהמקבל לא נתן כל דבר תמורת

החפץ. (27) שנתן לזמן קצוב ללא תמורה. (28) שקיבל תמורה בעד זכות השימוש במשך זמן מסוים. סברתו זו משמשת הסבר לתקנת קנין משיכה (מגיד-משנה). (29) לפי שהם לא שאלו את הפרה ולא קיבלו עליהם אחריות אונסין, אבל חייבים בגניבה ואבידה כשוכר, שהרי הם רשאים להשתמש בה, ואפילו לא השתמשו בה יש להם טובת הנאה מזה, שהרשות בידם להשתמש בה (מגיד-משנה). המדובר כשלא ירשו כלום מאביהם. ואם ירשו - יבואר דינם בסמוך. (30) המשך דברי רבא, שם. (31) פחות שליש משויו (בבא-בבא קמא: וראה רבינו בפ"ו מהלכות זכיה ומתנה הכ"ג בשם הגאונים). (32) בגמרא שם כתוב "אחריות נכסים". פירוש, קרקעות, שהרי מדין הגמרא בעל החוב אינו גובה ממטלטלין של יתומים שהוריש להם אביהם, ורבינו שינה וכתב: נכסים, בהתאם לתקנת הגאונים (ראה הלכות מלוה ולוה פ"א ה"א) לגבות ממטלטלין של יתומים. (33) כל דמי הפרה, ולא דמי בשר בזול. רבינו מפרש מה שאמר שם: "הניח להם אחריות נכסים, חייבים לשלם". הכוונה גם למתה הבהמה, כלשון ראשון בדעת רבא שם. והרמב"ן והרשב"א השיגו על זה, ומוכיחים מסוגיית הגמרא שם שזה נאמר רק באכלוה, לומר לך שמשלמים כל דמי הפרה ולא דמי בשר בזול, אבל פטורים מאונסין, מפני שהחוב בא בזמן שנאנסה, היינו אחר מיתת המוריש, ואינו חל על היורשים. ולא כדעת האומרים, שהחוב חל משעה ששאל, ומשום כך יורשיו חייבים לשלם כשהשאר נכסים (מגיד-משנה). ובכסף-משנה מבאר שיטת רבינו, שחוב האונסין בכוח בא בשעה ששאל ונשתעבדו נכסיו, אלא שהחוב למעשה בא כשמתה, ואז נתחייבו נכסיו בתוקף אותו השעבוד שחל בחיי המוריש, והוא מוסיף שרבינו גירסא אחרת בגמרא שם, מזו שבספרים שלנו (ראה משנה-למלך).

ו. השואל כלי מחברו לעשות בו מלאכה פלונית³⁴
- אין המשאיל יכול להחזירו מתחת ידו עד שייעשה³⁵
בו אותה מלאכה³⁶. וכן אם שאל ממנו בהמה לילך³⁷
בה למקום פלוני - אינו יכול להחזירה מיד השואל³⁸
עד שילך בה לשם ויחזיר.

(34) והשואל משך את הכלי. (35) כמו בהשאילו לזמן קצוב.

ז. האומר לחברו³⁹: השאילני קרדום לעדר בו הפרדס הנה - עדר בו אותו הפרדס בלבד, ואינו רשאי לעדר בו פרדס אחר. אמר לו פרדס סתם - עדר בו פרדס אחר אי זה שירצה⁴⁰. שאלו לעדר בו פרדסים הרבה שלוו⁴¹ - עדר בו כל הפרדסים שלוו⁴². ואפילו נשחת כל הפרדל בעדירה - מחזיר לו הנעב של עץ⁴³. וכן כל פיוצא בזה.

ד. השואל בהמה¹⁵ - חייב במזונותיה משעה שמשכה¹⁶ עד סוף ימי שאלתה. ואם פחש בשורה - חייב לשלם מה שפחתה בדמיה¹⁷. פחש בשורה מחמת המלאכה - פטור; וישבע שבועת השומרין¹⁸ שמתחמת מלאכה פחשה¹⁹.

(15) מימרא של רב פפא, בבבא-מציעא צא. (16) משיכת הבהמה גומרת את הקנין לשאלה (ראה למעלה הלכות שכירות פ"ג ה"ב). (17) כרבא, שם צו: (18) בנקיטת חפץ של קדושה (ספר תורה, תפילין). (19) ולא מיעט במזונותיה. כאן שינה רבינו, וכתב: מחמת מלאכה ולא בשעת מלאכה, כי אין אפשרות להכיר את ההכחשה בשעת מלאכה.

ה. השואל כלי מחברו או בהמה סתם²⁰ - הרי המשאיל מחזירו²¹ בכל עת שירצה²². שאלו לזמן קצוב - פיון שמשך וזכה אין הפעלים יכולין להחזירו²³ מתחת ידו עד סוף ימי השאלה. ואפילו מת השואל - הרי היורשין משתמשין בשאלה עד סוף הזמן²⁴. ודין הוא²⁵: הלוך קונה הגוף קנן עולם בדמים שנתן, ומקבל מתנה קנה הגוף קנן עולם ולא נתן כלום; והשוכר קנה הגוף לפרותיו עד זמן קצוב בדמים שנתן, והשואל קנה הגוף לפרותיו עד זמן קצוב ולא נתן כלום; פשם שהנותן פמוכר שאינו יכול לחזר בו לעולם²⁶, כך המשאיל²⁷ כמשפיר²⁸ שאינו יכול לחזר בתוך הזמן. הניח להם אביהם פרה שאילה ומתה - אין חייבין באנסיה²⁹. חשבו שהיא של אביהם, טבחה ואכלוה³⁰ - משלמין דמי בשר בזול³¹. ואם הניח להם אביהם נכסים³², ומתה או שטבחה - משלמין את דמיה מנכסיו³³.

(20) בלי קביעת זמן החזרה. (21) יכול הוא לקחת בחזרה. (22) ולא אמרו (מכות ג:): סתם הלוואה שלושים יום אלא בהלוואת כסף, שניתנה להוצאה, אבל שאלה שהשואל צריך להחזיר את הדבר ששאל, אין לה זמן כלל. וכן גם דעת רש"י במס' שבת דף קמח. [נורבינורתם (ב'תוספות' שם) חולק ואומר שגם סתם שאלה היא שלשים יום, ומביא ראיה ממה שאמרו (מנחות מד.) טלית שאולה - פטורה מן הצייצית כל שלשים יום. ראה ב'תוספות' שם ישוב שיטת רש"י, וראה גם רא"ש מכות שם, והגהות מיימוניות כאן]. (23) כרבי אלעזר (בבא-קמא עט:): "כדרך שתיקנו משיכה בלקוחות, כך תיקנו משיכה בשומרים" (מגיד-משנה). [ב'תוספות' שם ד"ה תיקנו, כתבו שרבי אלעזר מודה, שמן התורה יכול המשאיל לחזור בו, וחכמים תיקנו שהשואל יקנה במשיכה, אולם דעת רבי אמי (בבא-מציעא צט.) שקונה מן התורה, שאם לא כן, למה אמר (שם) שהמשאיל קרדום של הקדש מעל, וחבירו מותר לבקע בו לכתחילה (מפני שיצא לחולין ע"י מעילה של המשאיל)? הלא השואל לא קנה את הקרדום, ואם כן לא עשה המשאיל כלום. ויוצא מזה שהחומרא שהטילו חכמים על המשאיל, מביאה קולא

שיעורי רמב"ם פרק א' ליום - יום שני י"ב אייר - ספר משפטים - הלכות שאלה ופקדון קלז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

צריך גם קנין סודר כדי להקנות לו את הזכות לחפור בו כמה פעמים, לפי שבחפירה ראשונה לא זכה בכל השדה (נמוקי יוסף' שם בשם הריטב"א), ונראה שגם רבינו התכוון לזה. [כאן, וכן בדין השאילני בטובתך (בהלכה הקודמת) מצריך רבינו קנין סודר ע"פ דברי הגמרא שם, ובכל עניני שאלה אחרים לא כתב "אם קנו", ומספיקה משיכה (ראה למעלה ה"ה). וברא"ש שם סי' לג, שואל: לפי פירושם של הרי"ף והרמב"ם, למה אין המשיכה מספיקה והצריכו קנין סודר, ועוד הקשה מה מועיל קנין סודר יותר מן המשיכה? הרא"ש מעדיף איפוא פירוש רש"י שם בדין "בטובו לעולם", היינו שהתכוון לומר, שאפילו אם החזיר את הכלי, יכול הוא לדרוש מהמשאיל שיתננו לו שנית, ועל זה אמרו שצריך קנין סודר, לפי שתוקף קנין המשיכה פקע בשעה שהחזיר. ובדין גרנותא מפרש רש"י שצריך קנין, מפני שאין כאן משיכה אלא דברים בלבד ויכול לחזור בו].

(36) בבא-מציעא קג. (37) משמע, אפילו פרס שאינו שלו ('טור' חושן-משפט סימן שמא). (38) בגמרא שם כתוב: "פרדיסי". רבינו מנקד הסמ"ך בפתח, ובהתאם לכך כתב כאן "הרבה שלו" (ראה הערה הבאה). (39) אבל אם אמר סתם פרדסים, אינו עודד יותר משנים, כמו שאמרו בבבא-בטרא (סט): מכר לו "דיקלי" נתן לו שני דקלים (מגיד-משנה, וראה לחם-משנה). [וב'טור' שם כתב, שאפילו אמר כרמים סתם - עודד הוא כל הכרמים שלו (ראה 'דרכי משה' שם). ב'דרישה' שואל: למה בכרם סתם רשאי לעדור אפילו בכרם שאינו שלו, וכשאמר כרמים - עודד רק בשלו? ומבאר, שאין הדבר מתקבל על הדעת שהמשאיל הסכים שיעדור כל הכרמים שבעולם, שאם כן לא יחזיר הקרדום לידו לעולם, מה-שאין-כן בכרם אחד. וכן כתב ב'נמוקי יוסף' בבא-מציעא שם]. (40) ואינו משלם לו היזק. לשון הגמרא: "ומהדר ליה קתיה".

- י. השואל⁵⁰ פנדה מחרבו: ללינה - אין פחות מיום אחד; לשבתה⁵¹ - אין פחות משני ימים; לנשואים⁵² - אין פחות משלשים יום. שאל חלוק מחרבו לילה בו לבית האבל - פדי שילף ויחזור⁵³; שאלו לבית המשתה - כל אותו היום; שאלו לעשות המשתה שלו - אין פחות משבעה ימים.

(50) תוספתא בבא-מציעא פ"ח ה"א. (51) לשבת. (52) של השואל עצמו. (53) אין דרכם של בני אדם לשהות זמן רב בבית האבל.

יום שני י"ב אייר ה'תשע"ז

פרק שני

(1) מבאר דין שאלה בבעלים או שכירות בבעלים.

- א. השואל בפעלים², אפלו נגנב או אבד בפשיעה - פטור³; שנאמר: אם בעליו עמו לא ישלם. ובלבד ששאל הפעלים תחלה עם החפץ⁴, כמו שבארנו⁵. ואחד השואל⁶ את הפעלים או ששכרן, ואחד השואל את הפעלים לאותה המלאכה או ששאלן ושכרן למלאכה אחרת או לשום דבר פעולם. אפלו אמר לחברו: השקני מים⁷, ושאל ממנו בהמתו, והשקהו ונתן לו את הפהמה - הרי זו שאלה בפעלים, ופטור. משך את הפהמה בתחלה ואחר כך השקהו - אינה שאלה בפעלים. וכן כל פיוצא בזה.

(2) ששאל או שכר גם את בעל החפץ עצמו. (3) מחלוקת רבי אחא ורבינא בבבא-מציעא צה. ופסק להקל על השואל, שאין מוציאים ממון מספק. (4) אבל אם שאל תחילה את החפץ ואחר-כך את הבעלים - אין זה שאלה בבעלים וחייב באונסין אפילו אם לא פשע (שם צז). (5) בהלכות שכירות פ"א ה"ג. (6) משנה, שם צד. (7) מימרא של רבא, שם צז. (בפ"א מהלכות שכירות נתבאר בפרוטרוט כמה דינים שנכפלו כאן בהלכות שאלה ופקדון - ראה שם).

- ב. השואל⁸ בהמתו או השפירה למשוי, ויצא עמה

- ח. השואל⁴¹ פלי מחרבו להשתמש בו, ואמר לו: השאילני דבר פלוני בטובתך. פלומר: אין אתה משאיל לי דבר זה כדרך כל המשאילין, אלא כפי טובת לבך ונדבותיך, שאינך מקפיד על הזמן אם ארך. אם קנו⁴² מיד המשאיל על זה - הרי השואל משתמש בו לעולם, עד שיתבטל הפלי מלעשות מלאכתו, ויחזור שבריו או שיריו⁴³. ואין השואל רשאי לחזור ולתקן הפלי או לעשותו פעם אחרת.

(41) גמרא שם: "אמר רב נחמן, שואל אדם בטובו לעולם". ופירש שם הרי"ף בשם גאון ז"ל: "ואמר לו בלשון הזה: השאילני בטובתך כלי זה להשתמש בו, ולא קבע זמן לחזירתו - ישתמש בו ואינו חייב להחזירו לבעליו". ורבינו קיבל פירושו (ורש"י מפרש "בטובו" = כל זמן שהכלי טוב). (42) גמרא שם. (43) אע"פ שאפשר לתקנם ולהמשיך להשתמש בכלים, כמבואר בסמוך.

- ט. האומר לחברו⁴⁴: השאילני שקת⁴⁵ זו של מים, ונהרסה⁴⁶ - אינו יכול לבנותה⁴⁷. אמר לו: השאילני שקת סתם, ונהרסה - יש לו לבנותה. אמר לו: השאילני מקום שקת⁴⁸, אם קנו⁴⁹ מיד המשאיל - הרי השואל בונה והולך בקרקע המשאיל עד שתבוא לידו שקת שאפשר להשקות ממנה בהמתו או ארצו, כמו שהתנה עם המשאיל.

(44) שם. (45) בגמרא: "גרנותא". סתם גרנותא האמורה בכל מקום פירושה "באר", וכאן המדובר בבאר בנויה באופן שמתאימה להשקות ממנה הבהמות והשדות. (46) ואינה ראויה להשקיה. (47) כמו בכלי, בסוף ההלכה הקודמת. (48) מקום לחפור בו באר ולבנותה, ולהכשירה להשקיה. (49) ואם לא קנו מידו יכול המשאיל לחזור בו, שהרי אין כאן אלא דברים ללא כל קנין (רש"י שם). ב'נמוקי יוסף' מבאר בשם הריטב"א, שבגרנותא סתם צריך גם כן קנין, כגון שטר או חזקה, ובלי קנין יכול המשאיל לחזור בו, אבל אינו צריך קנין סודר, ובדין "מקום באר"

קלח שיעורי רמב"ם פרק א' ליום - יום שני י"ב אייר - ספר משפטים - הלכות שאלה ופקדון

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אשתו לאכול פירותיהם והגוף נשאר ברשותה, ופסק רבינו שאינה שאלה בבעלים. (22) כריש לקיש נגד דעת רבי יוחנן, מפני שרבא אמר שם: קרא ומתניתא מסייעי לריש לקיש (רדב"ז פ"ד מה' ביכורים ה"ו). ועוד, שאב"י בגיטין מח: סובר כריש לקיש (ראה לחם-משנה).

ז. השואל מאשתו²³, או שתפין ששאלו זה מזה²⁴ - הרי זו שאלה בבעלים²⁵. ואם אמר השתף לחברו²⁶: השאילני היום ואשאילך למחר - אינה שאלה בבעלים.

(23 ב"מ צו: 24) אחד שאל מחבירו דבר אפילו שאינם שותפים בו (כסף-משנה). (25) האשה עוסקת תמיד במלאכתו של בעלה, וכן השותף שאל לחבירו בעסק השותפות (למעלה בה"ב למדנו, שאפילו שאל את הבעלים למלאכה אחרת - הרי זו שאלה בבעלים). (26) במגיד-משנה מפרש בבא זו, כשאינם שותפים - אלא שאלו זה מזה, שאם הוא שותף ממש הרי זו שאלה בבעלים אע"פ שלא אמר השאילני היום ואשאילך מחר. [פירוש זה דחוק מאוד, שהרי כתוב בפירושו: "אמר השותף לחבירו". ומהר"ם פדוואה (הובא בכ"מ שם) מפרש שמדובר בשותף, וכשאמר ואשאילך למחר - גילה דעתו שהיום לא יהיה עמו במלאכתו].

ח. שאל²⁷ מן השתפין²⁸ ונשאל לו אחד מהן, וכן השתפין²⁹ ששאלו ונשאל לאחד מהן - הרי זה ספק³⁰ אם היא שאלה בבעלים אם אינה. לפיכך: אם מתה - אינו משלם, ואם תפסו הבעלים - אין מוציאין מידם; פשע בה - הרי זה משלם³¹.

(27) כל הדינים שבהלכה זו, הם בעיות שלא נפשטו (שם). (28) דבר השייך לשותפות. (29) המשאל את החפץ, נשאל לאחד מן השותפים. (30) רבינו דן כל בעיא שלא נפשטה - כסף, ולפיכך אין מוציאם מיד המוחזק. (31) בדין פשיעה בבעלים, נחלקו רב אחא ורבינא (בבא-מציעא צה.) ולא נפסקה הלכה שם, ולכן פסק רבינו לקולא לנתבע כדרכו (וכן דרכו של הרי"ף), אולם כאן ניתוסף עוד גורם לטובת הנתבע: שמה אין כאן שאלה בבעלים כלל, ולפיכך פסק לטובת התובע.

ט. השואל³² את הבהמה³³ בבעלים לרבעה, או להראות בה³⁴, או לעשות בה פחות משה פרוטה³⁵, או ששאל שתי פרות לעשות בהן שנה פרוטה - הרי כל אלו ספק שאלה בבעלים³⁶.

(32) כל הדינים שבהלכה זו, בעיות הן שלא נפשטו בגמרא שם, ומפרש רבינו שכולן נשאלו לענין שאלה בבעלים (לרש"י שם דרך אחרת בזה - מגיד-משנה). (33) שם, בעיות שלא נפשטו. (34) כגון ששאל סוס או פרד העומדים לרכיבה כדי שיתראה כעשיר. (35) בכל אחת חצי פרוטה. (36) ודינם כמו בהלכה הקודמת. בגמרא שם, שאל רמי בר חמא סתם "מהו", ולא הזכיר כלל "בעלים", ופירש רש"י שבכל ארבע הבעיות שאל, אם יש כאן דין שאלה וחייב באונסין או מקרים כאלה לא נכללו במה

לסעדה⁹ עם השואל או השוכר ולטען עמו במשא או - הרי זו שמירה בבעלים¹⁰. ואם יצא לבקר המשאוי בלבד ולראות שלא יטענו עליה יתר מן הראוי - אינה שמירה בבעלים¹¹.

(8) מעשה שהיה (שם). (9) לסייע. (10) שהרי הוא עושה מלאכה בשביל השואל. (11) לפי שאינו עושה דבר לטובת השואל אלא לטובת בהמתו.

ג. מלמד תינוקות¹², והנוטע לבני המדינה, והמקניז להם את הדם, והסופר שלהן, כל אחד מאלו וכיוצא בהן, ביום שהוא יושב בו לעסק במלאכתו, אם השאיל או השכיר לאחד מאלו שהוא עוסק במלאכתם - הרי זו שמירה בבעלים, ואפלו פשע בה השומר - פטור¹³. אבל הוא ששאל או ששכר מהן - חייב, שאינן שאולין לו¹⁴.

(12) שם. (13) כלמעה בראש הלכה א. (14) הם אינם עושים מלאכה בשבילו, אלא הוא בשבילם.

ד. הרב¹⁵ שהוא מקריא ברצונו לתלמידים בכל עת שירצה ואיזו מסכתא שירצה, והם היו קבועים¹⁶ לבוא תמיד, ונשמט להן ממסכתא למסכתא¹⁷ - הרי הן שאולין אצלו, ואין הוא שאול להם. וביום הפסק¹⁸, שהפל באין לשמע ענין אותו מועד - הרי הוא שאול להם, והם אינן שאולין לו.

(15) שם. (16) מחויבים. (17) רשאי הוא להפסיק את הלימוד במסכתא זו ולעבור למסכתא אחרת. (18) בגמרא: "ביומי דכלה" ומפרש רבינו: בימים שלפני הרגל, שהחכם דורש בעניני הרגל ואינו יכול להפסיק ולעבור לענינים אחרים.

ה. האומר לשלוחו: צא והשאל עם פרתי - אינה שאלה בבעלים¹⁹; שגגמר: אם בעליו עמו לא ישלם - הבעלים עצמן, לא שליח. אמר לעבדו הנכנעני: צא והשאל עם פרתי - הרי זו שאלה בבעלים; שיד העבד פיד רבו. נשאל העבד עמה שלא מדעת רבו - אינה שאלה בבעלים²⁰.

(19) בעיא בגמרא שם צו. ולא נפשטה בפירוש, והרי"ף (שם) פשטה מזה שאמרו שם בסוף העמוד, שאם אמר לעבדו הנכנעני צא והישאל עם פרתי - הרי זו שאלה בבעלים, מפני שיד עבד כיד רבו. משמע, שבשליח ישראל, שאין ידו כיד רבו, אין זה שאלה בבעלים, ורבינו קיבל דעתו. (20) שהעבד אינו יכול להשאל את עצמו לאחרים בלי הסכמת בעליו.

ו. השואל מן האשה²¹, ונשאל לו בעלה - אינה שאלה בבעלים; שקנין פרות - אינו קנינן הגוף²², ואין לבעל אלא פרות.

(21) שם אמרו, שדין זה תלוי במחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש אם קנין פירות קנינן הגוף, שהרי הבעל זוכה בנכסי

שיעורי רמב"ם פרק א' ליום - יום שלישי י"ג אייר - ספר משפטים - הלכות שאלה ופקדון קלט

מתוך מהדורת גוגל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

12 שְׁאֵלָתָהּ, אָפְלוּ פֶשַׁע⁴⁶, מִפְּנֵי שֶׁהוּא פְּלוּקָה; וְהָאִשָּׁה
13 חִיבָתָה לְשֹׁלֵם פְּשִׁיעֶיהָ לֹא מִמּוֹן. וְאִם הוֹדִיעָה אֶת
14 בַּעֲלָהּ שֶׁהִיא שְׂאוּלָה - הֲרֵי זֶה נִכְנָס תַּחְתֶּיהָ⁴⁷. כָּל
15 שְׂאֻמָּרָנוּ שֶׁהִיא שְׂאוּלָה בִּבְעָלִים, כִּף אִם הָיָה שׁוֹכֵר
16 אוֹ נוֹשֵׂא שְׂכָר - הֲרֵי הִיא שְׂכִירוֹת בִּבְעָלִים וּפְטוּר;
17 וְכָל שְׂאִינָה שְׂאוּלָה בִּבְעָלִים, כִּף אִינָה שְׂכִירוֹת
18 בִּבְעָלִים; וְכָל שֶׁהוּא סָפֵק בְּשְׂאוּלָה, כִּף הוּא סָפֵק
19 בְּשְׂכִירוֹת.

(43) מפני שנכסיה קנויים לבעלה. (44) להתחייב בגניבה ואבידה. (45) בדומה למה שאמרנו למעלה בפ"א ה"ה גבי יורשים שהזכויות עברו אליהם, אבל החיובים לא קיבלו עליהם. (46) שאפילו כשומר חנם אינו (ב'תוספות' שם ד"ה בעל, כתבו בשם ר"י, שדינו כשומר חנם וחייב בפשיעה. ראה הערה הבאה). (47) ועברו עליו כל החיובים המוטלים על האשה, ואפילו לא קיבלם עליהם בפירוש. ואין זה דומה ליורשים שאמרנו למעלה (שם) שאינם חייבים באונסין, כי ירושה באה ממילא, אבל לוקח (הבעל) אין כוחו יפה יותר מכוח המוכר (האשה) - מגיד-משנה. [סברא זו קלושה קצת, והמגיד-משנה עצמו מפקפק בה. ויותר מסתבר מה שכתב בלשון "אולי". היינו, שרבינו חולק גם ביורשים, וסובר שאם השתמשו בה חייבים באונסין, בניגוד לדעת הרשב"א. ראה מה שכתבנו שם. במגיד-משנה שם כתב שהיורשים דינם כשומר שכר, מפני ההנאה, שמשתמשים בפרה או שאפשר להם להשתמש בה. ולמה הבעל פטור לגמרי אף-על-פי שכוחו גרוע מכוחם של יורשים? שם המדובר כשידעו היורשים שהפרה שאולה, שהרי בבא שניה מתחילה: "חשבו שהיא של אביהם", מכלל שעד כאן דיברנו בידעו שהיא שאולה (ראה לחם-משנה). והראב"ד כאן משיג על דעת רבינו, וכותב: "והוא שקיבל אותה על עצמו בשאלה". אבל כשהודיעה לו ולא קיבל על עצמו בשאלה - לא נכנס תחתיה, ולפי דעתו אין הבדל בזה בין בעל ליורשים. ומסתבר שהראב"ד משווה לגמרי בעל ליורשים, וסובר כר"י שבעל חייב בפשיעה (ראה בהערה הקודמת)].

יום שלישי י"ג אייר ה'תשע"ז

פרק שלישי

(1) מבאר דין שואל פרה ושלחה לו המשאיל ביד עבדו, ודין שאלה חצי היום ושכרה חצי היום, ודין שאל אחת ושכר אחת, זה אומר שאולה מתה וזה אומר שכורה מתה.

20 א. הַשְּׂאוּלָה² אֶת הַפֶּהָרָה מִחִבְרָהּ, וְשִׁלְחָהּ לוֹ הַמִּשְׁאִיל
21 בְּיַד בְּנוֹ אוֹ בְּיַד שְׁלוּחוֹ אוֹ בְּיַד עֶבְדּוֹ⁴, אָפְלוּ שִׁלְחָהּ
22 לוֹ בְּיַד בְּנוֹ אוֹ בְּיַד עֶבְדּוֹ אוֹ בְּיַד שְׁלוּחוֹ שֶׁל שְׂאוּלָה⁵,
23 וּמִתָּה קָדָם שֶׁתִּכְנַס לְרֵשֶׁת הַשְּׂאוּלָה - הֲרֵי זֶה פְּטוּר⁶.
24 וְאִם אָמַר לוֹ הַשְּׂאוּלָה: שִׁלְחָהּ לִי בְּיַד בְּנִי, בְּיַד עֶבְדִּי,
25 בְּיַד שְׁלוּחִי, אוֹ בְּיַד עֶבְדְּךָ הָעֶבְרִי אוֹ בְּיַד שְׁלוּחְךָ,
26 אוֹ שְׂאֻמָּר לוֹ הַמִּשְׁאִיל: הֲרִינִי מִשְׁלָחָהּ בְּיַד בְּנִי,
27 בְּיַד עֶבְדְּךָ, בְּיַד שְׁלוּחְךָ, בְּיַד בְּנִי, בְּיַד עֶבְדִּי הָעֶבְרִי,

שכתבה תורה (שמות כב, יג) "וכי ישאל . . . שלם ישלם", אולם מלשונו של רבינו כאן משמע שהוא מפרש את הבעיות האלו לענין שאלה בבעלים. ולא מצאו נושאי-כליו הסבר מתקבל על הדעת, למה אין אלו שאלה בבעלים (ראה מגיד-משנה ולחם-משנה). [וכתב ה'טור' בשם הרמ"ה, שהשואל שתי פרות לעשות בהן - בכל אחת מהן - פחות משוה פרוטה, חייב בגניבה ואבידה כשומר שכר, מפני שהוא קיבל הנאה שוה פרוטה, ובעייתו של רמי בר חמא נוגעת רק לחיוב אונסין כשואל. ומדבריו למד הש"ך (חושן-משפט סי' שמו ס"ק ו) ששומר שכר אינו חייב בגניבה ואבידה כשהנאתו פחותה משוה פרוטה (ראה רא"ש ב"מ פ"ח סי' א, ופולולא חריפתא שם)].

1 י. שְׂאוּלָה³⁷ בִּבְעָלִים וְשְׂכָרָה³⁸ שְׂלָא בִּבְעָלִים -
2 פְּטוּר³⁹; שֶׁהַשְּׂכִירוֹת תְּלוּי בְּשְׂאוּלָה⁴⁰. אֲבָל אִם שְׂכָרָה
3 בִּבְעָלִים, וְחִזֹּר וְשְׂאוּלָה שְׂלָא בִּבְעָלִים⁴¹; אוֹ שְׂשְׂאוּלָה
4 בִּבְעָלִים, וְחִזֹּר וְשְׂכָרָה שְׂלָא בִּבְעָלִים, וְחִזֹּר וְשְׂאוּלָה
5 שְׂלָא בִּבְעָלִים; אוֹ שְׂשְׂכָרָה בִּבְעָלִים, וְחִזֹּר וְשְׂאוּלָה
6 שְׂלָא בִּבְעָלִים, וְחִזֹּר וְשְׂכָרָה שְׂלָא בִּבְעָלִים - כָּל אֵלּוּ
7 סָפֵק שְׂמִירָה בִּבְעָלִים הוּא⁴².

(37) בעיא שם צח: (38) לפני שהחזירה למשאל - שכרה ממנו. (39) אפילו מגניבה ואבידה, כדין שוכר בבעלים (ראה למעלה ה"א). (40) לשון הגמרא: "שכירות בשאלה מישך שייכא". פירוש, כל חיובי שכירות ישנם גם בשאלה ואין השכירות מוסיפה דבר, ולפיכך יש לראות את השכירות כהמשך השאלה והרי היא היתה בבעלים. בגמרא לא נפשטה הבעיא בפירוש, אלא לפי שאמרו שם: "אם תימצא-לומר שכירות בשאלה מישך שייכא וכו'" פסק רבינו כך כדרכו בכל מקום לפסוק כאם תימצא-לומר. (41) בגמרות שבידינו, כתוב גם כאן (לפני הבעיא השלישית) "אם תימצא-לומר", אולם הגירסא אינה ברורה (ראה רש"י ו'תוספות' שם), ולפיכך לא סמך רבינו על גירסא מפוקפקת, ודן את הבעיא כאילו לא נפשטה. וצדדי הבעיא הם: אפשר לומר, הרי השאלה מוסיפה על השכירות חיוב אונסין, ולכן אין לראות בה המשך השכירות שהיתה בבעלים, ומאידך אפשר לומר, הרי חיובי השכירות (גניבה ואבידה) כלולים בשאלה, ו"כיון דשייכא במקצת, כמאן (כמו) דשייכא בכולה דמי" (לשון הגמרא). בשני הדינים האחרונים הבעיא (שם) היא, אם ההפסק מבטל לגמרי את הפעולה הראשונה או חזרה למקומה, ומכיוון שזו היתה בבעלים דינה כשאלה בבעלים (ע"פ פירוש רש"י שם). בגמרות שבדפוסים שלנו כתוב: "וחזר ושאלה", וכן "וחזר ושכרה" בלי הסיום שלא בבעלים, אולם רבינו (וכן רש"י) גורסים כמו שכתוב כאן. (42) בעיות אלו נשארו בגמרא בתיקו. [ברא"ש בבא-קמא יח: כתב, שבעיא שאמרו עליה בגמרא "תיקו" - אפילו אם תפס מוציאם מידו. וראה ש"ך (שם) ס"ק י'].

8 יא. אִשָּׁה שְׂשְׂאוּלָה וְאֶחָד כִּף נִשְׂאָת - הֲרֵי הַבַּעַל
9 פְּלוּקָה מִמֶּנָּה⁴³, וְאִינוּ לֹא שׁוֹמֵר שְׂכָר⁴⁴. וְלֹא שְׂאוּלָה.
10 לְפִיכָף, אִם הָיְתָה דִּבְרֵי הַשְּׂאוּלָה בְּהִמָּה, וּמִתָּה -
11 הַבַּעַל פְּטוּר, אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא מְשַׁתְּמֵשׁ בָּהּ⁴⁵ כָּל יְמֵי

כל זמן שלא הגיעה לרשות המשאל (רש"י שם).
 (13) מימרא של רב חיסדא שם פא. (14) אמימר שם, והוא
 מנמק: מכיוון שהשואל נהנה מן הפרה בימי שאלתה תיקנו
 שיהא חייב בגניבה ואבידה גם אחר שכלו ימי השאלה
 (סמ"ע חושן משפט סימן שמ סעיף קטן יב). (15) אפילו
 נמצאת עדיין בבית השואל. (16) מאונסין. מלמדנו רבינו,
 שאין כל הברל בין החזירה וטרם הגיעה לרשות המשאל
 ובין לא עשה שום פעולה של החזרה. וכן נפסקה הלכה
 בשולחן ערוך חושן משפט סימן שמ, ח ראה בית יוסף
 (שם).

ג. השואל פרה מחברו¹⁷, שאלה חצי היום ושכרה
 חצי היום, שאלה היום ושכרה למחר, שאל אחת
 ושכר אחת ומתה אחת מהן, המשאל אומר:
 שאלה מתה¹⁸, ביום שהיתה שאלה מתה¹⁹,
 בשעה²⁰ שהיתה שאלה מתה, והשומר אומר: איני
 יודע, או שאמר השואל: שכורה מתה, ביום
 שהיתה שכורה מתה, בשעה שהיתה שכורה מתה,
 והמשאל אומר: איני יודע, או שאמר זה: איני
 יודע, וזה אומר: איני יודע - המוציא מחברו עליו
 הראיה. לא היתה שם ראיה - ישבע השוכר על
 השכורה שמתה, או שאינו יודע, ויפטר²¹. זה אומר
 שאלה, וזה אומר שכורה - ישבע השומר על
 השכורה שמתה פדרכה²² כמו ששטען, ויגלגל עליו
 שהשכורה היא שמתה.

(17) משנה שם צז: כפי שנתבארה בגמרא שם צח. (18) זה
 נמשך לדין שאל אחת ושכר אחת. (19) שייך לדין שאלה
 היום ושכרה למחר. (20) שייך לשאלה חצי יום ולשכרה
 חצי יום. (21) רבינו אינו מחלק בין משאל טוען ברי
 לטוען שמא ובשניהם אמר יישבע השוכר ויפטר. ובנימוקי
 יוסף בסוגייה שלנו מקשה למה הוא פטור כשטוען איני
 יודע? הלא הוא מודה ששאל את הפרה ונתחייב אז באונסין
 לפי שיטת רבינו למעלה (פרק א הלכה ו) שהלכה כלשון
 ראשון של רבא, אלא שאינו יודע אם מתה בזמן שהייתה
 שאלה או אחר שעבר זמן זה, ואם כן הרי זה כאומר לויתני
 ואיני יודע אם פרעתי, שהוא חייב (ראה פרק א מהלכות
 טוען ונטען הלכה ט) ובשיטה מקובצת בסוגייה שלנו
 מתוך בשם הריטב"א, שאפילו לדעת האומר שבשעת
 משיכת הפרה נתחייב באונסין אין זה חיוב גמור, שהרי
 הפרה עודה בריאה ושלמה, אלא הכוונה לשעבוד נכסיו
 של השואל ואם יארע אונס יגבה המשאל בתוקף אותו
 השעבוד את הנכסים אפילו ימכרם ביתניים, ולפיכך
 כשהשואל טוען איני יודע אם מתה כשהייתה שאלה - הרי
 זה כאומר איני יודע אם נתחייבתי שהוא נשבע ונפטר
 (רבינו שם הלכה ח. ראה מה שכתבנו למעלה בפרק א
 הלכה ה בשם הכסף משנה וראה לחם משנה כאן). ובשועה
 זו היא שבועת היסת מתקנת רב נחמן, אבל מדין המשנה
 פטור גם משבועה (כסף משנה). ומה שפסק רבינו בהלכות
 טוען ונטען שם, שאין נשבעים אפילו היסת על טענת שמא
 היינו בהלוואה, שעל התובע לידע אם הלווה או לא, אבל

בין שלוחי, ואמר לו השואל: שלח, ושלחה, ומתה
 בדרך - הרי זה חייב⁷. שלחה לו המשאל בין עבדו
 הפנעני, אף על פי שאמר לו השואל שלח, ומתה
 - פטור⁸; מפני שידו פנד רבו, ועדין לא יצאת
 מרשות המשאל.

(2) משנה בבא מציעא צח: (3) של המשאל. (4) בין עבד
 עברי ובין כנעני. (5) השואל עשה אותו שליח לקבל את
 הפרה מיד המשאל, ולא אמר למשאל: שלח לי ביד פלוני.
 (6) רבינו אינו מחלק כאן בין עשאו שליח בעדים לעשאו
 שלא בעדים וגם כתב סתם: "שלוחו של שואל" ומשמע
 אפילו שליח ממש וזה נגד דעת רב חסדא (בבא קמא קד).
 שהמדובר במשנה בשכירו ולקיטו (באדם המושכר לו או
 לוקט אצלו שיבולים בקביעות) ואין עדים שעשאו שליח
 לדבר זה. ופליאה היא, שהרי בהלכות גזילה פרק ז הלכה
 י פסק כרב חסדא. אולם מצאנו בכמה מקומות שרבינו
 מביא לשון המשנה ככתבה וסומך על הביאורים שנאמרו
 בגמרא ונראה שגם כאן נהג כך. (7) מכיוון שאמר
 למשאל: "שלח" עשה יד השליח כידו ממש. (8) במשנה
 נאמר סתם: שלחה לי ביד וכו' עבדך וכו' חייב ולא חילקו
 בין עבד עברי לעבד כנעני, אלא בגמרא שם (צט). מפרש
 שמואל מה ששינוי "שלחה לי ביד עבדך חייב" היינו בעבד
 עברי שאין גופו קנוי לבעליו, אבל בעבד כנעני פטור מפני
 שלא יצאה מרשותו. ראה הלכה הבאה.

ב. אומר לו השואל: הפישה במקל והיא תבוא
 מאלה, ועשה המשאל כך - אין השואל חייב בה עד
 שתפגס לרשותו⁹, אבל מתה בדרך - פטור. וכן בשעה
 שמתחזירה¹⁰ השואל לבעלים¹¹, אם שלחה ביד אחר,
 ומתה קדם שתגיע לרשות המשאל - הרי זה חייב,
 שעדין היא פאחריות השואל. ואם שלחה מדעת
 המשאל על ידי אחר, ומתה - פטור. שלחה ביד
 עבדו הפנעני, אף על פי שאמר לו המשאל שלח,
 אם מתה בדרך - חייב; שיד העבד פנד רבו, ועדין לא
 יצאת מיד השואל. במה דברים אמורים¹²?
 בשהחזירה בתוך ימי שאלתה; אבל אם החזירה אחר
 ימי שאלתה - הרי זה פטור, אם מתה בדרך¹³; שאחר
 ימי שאלתה יצאת מדין שאלה, והרי הוא פשומר
 שוכר¹⁴. לפיכך, אם נשפית או מתה אחרי ימי
 שאלתה¹⁵ - פטור¹⁶. וכן כל פיצא בזה.

(9) בגמרא שם אמר רב, שהמשנה האומרת, "ביד עבדך
 חייב" התכוונה גם לעבד כנעני וכגון שאמר שהעבד יכישו
 במקל ותלך מאלה, ושמואל מעמידה בעבד עברי בלבד,
 ולמד רבינו מזה, ששמואל חולק על רב בדין הכישה במקל,
 ולפיכך לא מצא אפשרות להעמיד את המשנה בעבד כנעני,
 ובהתאם לכלל שבידינו: הלכה כשמואל בדיני ממונות -
 פסק כמותו (מגיד משנה). (10) משנה שם צח: (11) הרי
 היא ברשות השואל כל זמן שלא הגיעה ליד המשאל או
 ליד אדם שהמשאל הסכים מראש לשלוח על ידו.
 (12) שהפרה נשארת ברשותו של השואל לעניין חיוב אונסים

שיעורי רמב"ם פרק א' ליום - יום רביעי י"ד אייר - ספר משפטים - הלכות שאלה ופקדון קמא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בבבא-קמא קז: אמרו שמשביעים אותו שלוש שבועות: שלא פשעתי (ששמרתי כראוי), שלא שלחתי בה יד (שלא השתמשתי בפקדון לטובת עצמי) ושאינה ברשותי. ושיטת רבינו שצריך השבועה שנאמרה בתורה היא, שאינה ברשותו אלא נגנבה או נאבדה - כטענתו. (4) והכוונה שיקרב לבית-דין להישבע (בבא-קמא סג: (5) מפרש רבינו: אימתי נשבע שנגנבה ונפטר - "אם לא שלח ידו במלאכת רעהו", אבל אם שלח בה יד - חייב אפילו נגנבה או נאבדה. (6) כשהוא נשבע שנגנבה, כוללים בה גם שתי השבועות האחרות, כמו שמבאר רבינו והולך. (7) בבא-מציעא מא: (ראה לקמן פ"ו ה"ג ובהערות שם).

ב. הואיל ופטר הכתוב את שומר חנם מן הגנבה, קל וחומר מן האנסין הגדולים, כגון שבורה ושבויה ומתה. והוא שלא שלח יד בפקדון; אבל שלח יד בפקדון - חייב באנסיו.⁸ כיצד דרך השומרים? הכל לפי הפקדון:⁹ יש פקדון, שדרך שמירתו להניחו בבית שער¹⁰, כגון הקורות והאבנים; ויש פקדון, שדרך שמירתו להניחו בחצר¹¹, כגון חבילות פשתן הגדולות וכיוצא בהן; ויש פקדון, שדרך שמירתו להניחו בבית, כגון שמלה וטלית; ויש פקדון, שדרך שמירתו להניחו בתבה או במגדל¹² ונוצל עליו, כגון בגדי משי וכלי כסף וכלי זהב וכיוצא בהן.

(8) מכיון ששלח בה יד שלא ברשות בעלים - נעשה גזלן, שחייב גם באונסין (ב"מ שם). (9) שם מב. (10) שטח גדול שאינו מקורה אלא מוקף גדר ונכנסים לו דרך שער שבגדר. (11) שהיא מוקפת בתי מגורים, והדברים הנמצאים בו נשמרים יותר מבבית שער. (12) ארון גדול העומד בבית.

ג. השומר שהניח הפקדון במקום שאינו ראוי לו, ונגנב משם או אבד, אפילו נאנס שם, כגון שנפלה דלקה ושרף כל הבית - הרי זה פושע וחייב לשלם.¹³ ואף על פי שהניח הפקדון עם שלו: אם ראוי לשמירה¹⁴ - פטור, ואם אין המקום ראוי לשמירה - חייב; בשלו הוא ראוי¹⁵, ואינו ראוי בשל אחרים.

(13) שם מב: אמרו: והילכתא, תחילתו בפשיעה וסופו באונס - חייב. [בהלכות שכירות פ"ג ה"ו בדין "פשע בה ויצאה לאגם ומתה" נתבאר, שלא אמרו תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב, אלא כשיש איזה קשר שהוא בין הפשיעה ובין האונס, ולולא מעשה הפשיעה לא אירע האונס, כגון כאן, שאם היה מניח הפקדון במקום אחר הראוי לשמירה לא היה נשרף, אבל כשאין כל קשר בין הפשיעה בשמירה ובין האונס, וגם שמירה יעילה לא היתה מצילה מן האונס - השומר פטור. הרי"ף בסוגיא שלנו מאריך בהבהרת סברא זו. ראה שם]. (14) לפי המבואר בהלכה הקודמת. (15) ירושלמי בבא-מציעא פ"ג ה"ח,

המשאיל שלא היה נוכח בזמן האונס אינו יכול לדעת אם זה אירע בתקופת השאלה או לא וטענת שמה שלו מבוססת ולפיכך על השואל להישבע (לחם משנה). (22) ולא פשע בה, וגם לא נגנבה או אבדה, שהרי השוכר חייב בכל אלה האירועים (ראה ש"ך חושן משפט סימן שדמ סעיף קטן ג-ד וראה כאן הלכה ד).

ד. השאילו שתי פרות, חצי היום בשאלה וחצי היום בשכירות, המשאיל²³ אומר: בזמן השאלה מתו, והלה אומר: אחת מתה²⁴ בזמן השאלה²⁵, והאחרת איני יודע²⁶ - מתוך שאינו יכול לשבע²⁷ ישלם השתים. וכן²⁸ אם מסר לו שלש פרות, שתיים שאולות ואחת שכורה, המשאיל אומר: שתיים השאולות הן שמתו, והשואל אומר: אחת השאולה מתה ודאי, אבל השניה שמתה איני יודע אם השאולה האחרת או השכורה - מתוך שאינו יכול לשבע, שהרי אומר איני יודע, ישלם השתים. ובהלכות טוען ונטען יתבאר דין זה וכיוצא בו מכל הטוענים שאינם יכולים להשבע, וכיצד משלמין, ומאי זה טעם הם משלמים.

(23) שם צד. (24) שלא מחמת מלאכה. (25) ועליו לשלם דמיה. (26) הרי זה כדין תבעו מאה והוא מודה שחייב חמישים שהטילה עליו התורה שבועת מודה במקצת. (27) שאינו חייב, שהרי אינו יודע. ולמה בשואל פרה אחת (בהלכה הקודמת) וטוען איני יודע אין מטילים עליו שבועת השומרים, שמתה כדרכה ולא פשע בה ועל ידי גלגול יחוייב לישבע ששכורה מתה ומתוך שאינו יכול להישבע - ישלם? מפני ששבועת שלא פשע היא על טענת שמה אין כוחה יפה לחייבו ממון על ידי גלגול (מגיד משנה). [בש"ך שם מפרש שהמדובר, כשיש עדים שמתה כדרכה או שהמשאיל מאמין לו, והבית יוסף שם כותב ששבועת היסט של השואל האומר איני יודע היא מטעם גלגול ולא ביאר למה אין מגלגלים שבועת התורה ואומרים מתוך וכו'. ראה שולחן ערוך שם, סמ"ע וש"ך שהאריכו לברר סוגייה זו]. (28) גמרא שם.

יום רביעי י"ד אייר ה'תשע"ז

פרק רביעי

(1) מבאר דיני שומר חנם ודין שמירת הפיקדון, כיצד ישמור אותו, ודין שומר שמסר לאשתו ובניו.

א. המפקיד אצל חברו בחנם², ונגנב או אבד - הרי זה נשבע³ ונפטר; שנאמר: וגנב מבית האיש וגו', ונקרב בעל הבית אל האלהים⁴ אם לא שלח ידו במלאכת רעהו⁵. ומגלגלין עליו בתוך השבועה⁶: שלא פשע, אלא שמר כדרך השומרים, ולא שלח בו יד ואחר נגנב; שאם נגנב אחר ששלח יד בפקדון - חייב באחריותו⁷.

(2) אינו מקבל כלום בעד שמירתו. (3) שנגנבה או נאבדה.

קמב שיעורי רמב"ם פרק א' ליום - יום רביעי י"ד אייר - ספר משפטים - הלכות שאלה ופקדון

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ולקבוע אם יש שם מקומות חלולים מתאימים להטמנת חפצים יקרי ערך. (23) בסמוך לשמי קורה או לקרקע קשה לבדוק ולקבוע. (24) אינו מתקלקל מרטיבות הקרקע. (25) גושים מהתכים. דרכם היה להתיר את הכסף והזהב לגושים מארכים בתבנית לשון. (26) כספים טעונים שמירה יתירה, מפני שגנבים להוטים אחריהם ויטרחו הרבה ויטכנו נפשם כדי לגונבם, ולפי שאינם מתקלקלים בקרקע הצריכו להטמינם שם, אבל דברים שאין הגנבים להוטים כל-כך אחריהם ואין מעמידים עצמם בסכנה כדי לגונבם, מספיקה שמירה פחות יעילה (הגהות מיימוניות). וכן בדברים כבדים לא הטריחו חכמים את השומר להטמינם בקרקע, אבל גושי כסף וזהב וכן אבנים טובות דומים למטבעות מכל הבחינות הקובעות, ולפיכך טעונים שמירה בקרקע. [ב'תוספות' שם ד"ה אמר, שאלו, מה דינו של שומר שכר שהטמין בקרקע ונגנבו. יש מקום לצדד לחייבו מפני שקיבל עליו אחריות גניבה ואבידה, ומאידך יש להגדיר גניבה זו כאונס, כי אין שמירה מעולה יותר מזו, ומה היה לו לעשות עוד. ולא אמרו הלכה ברורה ומוחלטת. והרב המגיד כאן פסק בפשיטות ששומר שכר חייב, שצריך להיות יושב ומשמר, ולא פטרתו תורה אלא באונס ממש. וכן כתב רב אחאי בשאלתות פ' ויצא (הביאו הרא"ש כאן): דבעי למיתב ולנטורי ביממא ובליליא, שנאמר (בראשית לא, מ) "הייתי ביום אכלני חורב וקרח בלילה וכו'". והרא"ש שם מביא מהירושלמי שבועות פ"ח, וז"ל (לפי גירסתו): "רבי אבא בשם רבי יוחנן, נאמרה שמירה בשומר חנם ונאמרה שמירה בשומר שכר, ולא דמיא שמירה האמורה בשומר חנם לשמירה האמורה בשומר שכר. דשמירה האמורה בש"ח כיון ששמר כל צרכו פטור, ושמירה האמורה בש"ש אפילו הקיפהו בחומה של ברזל - אין רואין אותו אם היה שם אם יכול להציל חייב ואם לאו פטור, אלא אומרים אם היה שם היה יכול להציל". אולם בספרים שלפנינו הגירסא: "אין משערין אותו אלא בגופו". ולפי גירסא זו אין ראייתו חזקה כל כך, עי"ש. ובהגהות מיימוניות שם כתב בשם 'ספר התרומות' שהוא פטור]. (27) גמרא שם.

מובא ברי"ף וברא"ש שם סימן כ. (16) להתרשל ולא לשמור כראוי.

ד. הפספס¹⁷ והדינר¹⁸ - אין להם שמירה אלא בקרקע¹⁹, ויתן עליהם טפח עפר. או יטמנם בפתל²⁰ בטפח הסמוך לקורה²¹; אבל לא באמצע הפתל, שמא יחפרו²² הגנבים שם ויגנבו²³. אפלו נעל עליהם כראוי בתבה, או הקביא אותם במקום שאין אדם מפירו ולא מרגיש בו - הרי זה פושע וחייב לשלם. הורו מקצת המבינים, שהוא הדין לכל דבר שמשאול קל ואין הקרקע מאבדת אותו²⁴ במהרה, כגון לשונות²⁵ של כסף, ואין צריך לומר לשונות²⁶ של זהב ואבנים טובות, שאין להם שמירה אלא בקרקע. ולזה דעתנו נטתה²⁷.

~ נקודות משיחות קודש ~

"הכספים והדינרים אין להם שמירה אלא בקרקע".

ובפנימיות העניינים "קרקע" מורה על ביטול כמ"ש "ונפשי כעפר לכל תהיה", וההוראה היא שאם רצונו של אדם להיות עשיר עליו לחיות בביטול ומתוך הכרה שהכל מאתו ית' ולא ש"כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", היינו בזכות היותו ממוחל ומוצלח בעסקים וכו'.

ומוסיף הרמב"ם (ענין שאינו מופיע בגמרא) "ויתן עליו טפח עפר" היינו שלא די בכך שישנה תנועה של ביטול אלא שצריך לכסות את הכספים ב"טפח עפר" להורות שזהו ענין עיקרי בכל עיני העולם.

עצה זו נאמרת לכל לראש לעשירות בתורה כמו שנאמר "ונפשי כעפר לכל תהיה" שהוא תנאי ל"פתח לבי בתורתך" ומשם תושפע לו גם עשירות בפועל.

(על פי יין מלכות קע"ב)

(17) מטבעות של כסף (דין גושי כסף, יבוארו למטה). (18) דינרי זהב. (19) כשמואל, שם. בספרים שלפנינו, כתוב שם: "והאידנא דשכיחי גשושיא (בזמנינו ששכיחים גנבים התוחבים שפודים בקרקע כדי לגשש את הטמון בו) אין להן שמירה אלא בשמי קורה". אולם הרי"ף השמיט פיסקא זו (אפשר שלא נמצאה בספרים שבידו), ופסק כשמואל, ורבינו הולך בשיטתו, כדרכו. בגמרא שם אמרו שצריך לכסות בעובי טפח, ומפרש הרי"ף שהמדובר בטמון בקרקע וצריך להעמיק טפח, וכן כותב רבינו כאן. וה"טור' כותב, שהדברים אמורים גם בכותל, היינו, שצריך להעמיק טפח בעובי הכותל (לחם-משנה). (20) בגמרא שם, אמר רבא: ומודה שמואל בכותל. (21) בגמרא: "בטפח הסמוך לקרקע או בטפח הסמוך לשמי קורה", וכן כתב גם הרי"ף. ולא נתבאר למה השמיט רבינו את הפיסקא הראשונה. בלחם-משנה מתרץ, שרבינו מסתמך על מה שאמר "אבל לא באמצע הכותל", וקשה מאוד לקבל ישוב דחוק זה, שאם לכך התכוון - היה לו להשמיט את הפיסקא השניה ולא את הראשונה. (22) מלשון "לחפור את הארץ" (יהושע ב, ג). פירוש, יבדקו היטב כגון ע"י דפיקות,

ה. המפקיד²⁸ אצל חברו פספס ערב שפת בין השמשות - אינו חייב לטרוח ולקבר אותן עד מוצאי שבת²⁹. ואם נתאחר למוצאי שבת פדי לקברן ולא קברן, ונגנבו או נאנסו - חייב. ואם תלמיד חכם הוא³⁰ - אינו חייב עד שישקהו אחר שייבדיל פדי לקברן³¹.

(28) ובמוצאי-שבת מחוייב לקוברם מיד. (29) נוסחת המגיד-משנה: תלמיד-חכם הוא המפקיד. (30) המפקיד (ע"פ משנה-למלך). תלמידי חכמים חרדים לקיים מצוות הבדלה על היין, והיין בימיהם ביוקר, ולפיכך רשאי הנפקד לעכב הטמנת הכספים, שמא יצטרך המפקיד לקחת כסף לקנות יין להבדלה (גמרא שם ע"פ פירוש רש"י), אבל הנפקד עצמו מחוייב להבדיל מיד ולהטמין את הפקדון (משנה-למלך), וכתב הרא"ש שם סי' כב, שזמנו עד אור הבוקר. מובן שאם ידע הנפקד שהמפקיד כבר הבדיל, חייב

שיעורי רמב"ם פרק א' ליום - יום רביעי י"ד אייר - ספר משפטים - הלכות שאלה ופקדון קמג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

להטמינם מיד. [הראב"ד מפרש: אם הנפקד תלמיד-חכם, ולא נתבאר לי מה ההבדל בין תלמיד-חכם ובין אדם פשוט, ראה 'בית יוסף' סי' רצא].

1. הפקיד³¹ אצל חברו כספים בדרך להוליכם
2. לביתו, או ששלה עמו מעות ממקום למקום -
3. צריכין שיהיו צוררים ומנחים בידו, או קשורים
4. פראוי על בטנו מפניו, עד שיגיע לביתו
5. ויקברם פראוי. ואם לא קשרן בדרך הזאת, אפלו
6. נאנסו - חייב לשלם³², שהרי תחלתו בפשיעה³³.
7. מעשה³⁴ באחד, שהפקיד מעות אצל חברו, והניחם
8. במחיצה של קנים, והיו טמונים בעבי המחיצה,
9. ונגנבו משם; ואמרו חכמים: אף על פי שזו שמירה
10. מעלה לענין גנבה - אינה שמירה פראוי לענין
11. האש; ומאחר שלא טמנו בקרקע או בכתל בנץ -
12. פושע הוא; וכל שתחלתו בפשיעה וסופו באנס -
13. חייב. וכן כל פיוצא בזה³⁵.

(31) משנה וגמרא שם. במשנה אמרו: "צרון והפשילן לאחריו וכו' חייב", ובגמרא "מה הוה ליה למעבר" (מה) היה יכול עוד לעשות לשם שמירה? ומתרצים שהיה לו להחזיקם בידיו, כמו שנאמר (דברים יד, כה): "וצרת הכסף בידך", וקשירה על הבטן לפניו יותר יעילה מבידו. (33) המדובר במקרה שאילו היו הכספים בידו או קשורים על בטנו - אפשר שהיה יכול להציל, אבל במקרה שגם בשמירה מעולה זו אי-אפשר היה לו להציל - פטור, כמו שנתבאר למעלה בה"ג. (34) מובא בגמרא שם, והמסקנה: והילכתא, תחילתו בפשיעה וסופו באונס - חייב. (35) בכל מקרה, שלולא הפשיעה לא היה קורה האונס. רש"י שם מפרש שהמדובר בשומר חנם, ודין גניבה אצלו כדין אונס, לכן אמרו: וסופו באונס.

14. המפקיד³⁶ אצל חברו, בין בלים בין מעות, ואמר
15. לו: תן לי פקדוני, ואמר לו השומר: איני יודע אנה
16. הוצאתי פקדון זה, או באי זה מקום קברתי הפספים,
17. המתן לי עד שאבקש ואמצא ואחזיר לך - הרי זה
18. פושע, וחייב לשלם מיד.

(36) מעשה שהיה, ואמר רבא (שם) כל 'לא ידענא' פשיעוּתא היא.

19. כל המפקיד³⁷ אצל בעל הבית, בין בלים בין
20. מעות - על דעת אשתו ובניו³⁸ ובני ביתו³⁹ הגדולים
21. הוא מפקיד. אבל אם מסרן לבניו ובני ביתו
22. הקטנים⁴⁰, או לעבדיו, בין גדולים בין קטנים, או
23. לאחד מקרוביו שאינן שרייין עמו בבית ואין
24. סומכין על שלחננו⁴¹, ואין צריך לומר אם מסרן
25. לאחר - הרי זה פושע, וחייב לשלם; אלא אם כן
26. הביא השומר השני ראיה שלא פשע⁴², כמו
27. שבארנו⁴³. מעשה באחד⁴⁴, שהפקיד מעות אצל
28. חברו⁴⁵, ונתנם השומר לאמו, והחביאה אותן⁴⁶ ולא
29. טמנה אותן⁴⁷, ונגנבו; ואמרו חכמים⁴⁸: אין השומר

30. חייב לשלם מפני שנתנם לאמו, שכל המפקיד - על
31. דעת בניו ובני ביתו הוא מפקיד; ואף על פי שלא
32. אמר לה: פקדון הם - יש לו לטעון: כל שכן שהיא
33. נזהרת בהן, אם היתה סבורה שהן שלי⁴⁹; וכן אין
34. אמו חייבת לשלם, שהרי לא אמר לה שהן פקדון⁵⁰.
35. ואמרו חכמים: ישבע השומר שאותן המעות עצמן
36. הן שנתנן לאמו, ותשבע האם שהחביאה אותן
37. ונגנבו, ויפטרו שניהם⁵¹. וכן כל פיוצא בזה.

(37) מימרא של רבא, שם לו. (38) הוא מסכים מראש שהנפקד ימסור שמירתם לאשתו ולבניו. (39) רבינו מוסיף על דברי רבא גם "ובני ביתו", ולמד זה מהמעשה המובא למטה במסר לאמו. (40) משנה, שם מב. (41) אינם מקבלים מזונותם בביתו. (42) ואם אינו מביא ראיה ברורה שלא פשע, אף-על-פי שהוא רוצה להישבע שלא פשע, יכול המפקיד לטעון: לראשון אני מאמין בשבועה, ולשני איני מאמין. (43) בהלכות שכירות פ"א ה"ד. (44) גמרא, שם מב. (45) שומר חנם. (46) בארגו. (47) בקרקע או בכותל. (48) רבא שם, ואין חולק עליו. (49) שהיא נזהרת שלא יפסיד בנה. (50) ומשום כך אין זה פשיעה. (51) ב'תוספות' שם ע"ב, ד"ה כל המפקיד, כתבו בשם רבינו-תם, שמה שאמרו: "כל המפקיד על דעת אשתו ובניו הוא מפקיד" היינו לענין שלא יוכל לטעון איני מאמין לשבועתם, אבל אם פשעו ואין להם מה לשלם - מחוייב הנפקד לשלם. שאם לא תאמר כן, יכול כל שומר למסור הפקדון לאשתו, והיא תאכל דברים הראויים או תוציא הכספים ויפסיד המפקיד. וכן פסקו הרא"ש וה'טור' בסימן רצא, אולם דעת רבינו אינו כן כמו שיתבאר בהלכה הבאה.

38. ט. מכאן⁵² אתה למד: שהשומר שמסר הפקדון
39. לאשתו ובני ביתו, והודיען שהוא פקדון, ולא שמרו
40. בדרך השומרים - שהן חייבין לשלם לבעל הפקדון,
41. ובעל הבית פטור⁵³; שכל המפקיד - על דעת אשתו
42. ובניו הוא מפקיד. מעשה באחד⁵⁴ שהפקיד פשות⁵⁵
43. אצל אחד, והיה לו לשומר פשות אחרת, ואמר
44. לשמשו: מזה הפשות תשליך לתוך השכר, והלך
45. השמש והשליך מפשות של פקדון; אמרו חכמים:
46. שהשמש פטור, שהרי לא אמר: מזה השליף ומזה
47. אל תשליף, ודמה שהוא מראה מקום⁵⁶ ואינו מפקיד
48. על זה; וכן בעל הבית פטור, שהרי אמר לו: מזה
49. השליף; ואינו משלם אלא דמי מה שנהנה⁵⁷ בלבד.
50. לפיכך, אם נעשה השכר חמץ⁵⁸ - פטור מלשלם.
51. ויבין כך ויבין כך - חייב השומר שבועה שקף ארע.
52. וכן כל פיוצא בזה.

(52) מזה שאמרו שם: שהאם פטורה מפני שלא ידעה שהמעות הם פקדון. (53) אפילו אין להם ממה לשלם (מגיד-משנה, וראה רמ"א חושן-משפט סי' רצא סכ"ד). (54) שם עמוד ב. (55) מין צמח שנותנים לתוך שכר של שעורים להשביח טעמו. (56) מראה לו איפה מקומה של הכשות. (57) מהשבחת השכר - כרב עמרם, שם. (58) לא

קמד שיעורי רמב"ם פרק א' ליום - יום חמישי ט"ו אייר - ספר משפטים - הלכות שאלה ופקדון

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שבויים גדול מזה? מפני שבכסף המיועד לשבוי זה, אסור להשתמש לשבוי אחר ('בית יוסף' סי' רצא בשם הרשב"א).
[ב'תוספות' שם ד"ה אין לך, כתבו שאם היה ביד הנפקד כסף משלו, ונתן לגנבים כסף השבויים - חייב לשלם. ורבינו סתם ולא גילה דעתו בזה]. (7) מיועד להם ע"י המנדבים או גבאי צדקה. (8) מיוחד רק להם ולא לאחרים (כסף-משנה). (9) היינו, העניים שבשבילים הופקדו, ולפיכך הן בכלל "לשמור". [במגיד-משנה מפרש ששני תנאים נאמרו: א. עניים ידועים. ב. סכום קצוב לכל אחד, וקשה להבין מה הכריחו לפירוש דחוק זה].

תסס השכר אלא החמיץ, ואם כן אין כל הנאה לבעל השכר [במסקנא שם אמרו, שאם הכשות של בעל השכר נמצא במקום קרוב למקום תעשיית השכר, ושל בעל הפקדון במקום רחוק, ושהה השליח זמן רב עד שהביא הכשות - חייב בעל השכר לשלם, שהרי היה לו להעלות על הדעת שממקום רחוק הביא].

יום חמישי ט"ו אייר ה'תשע"ז

פרק חמישי

- ב. המפקיד¹⁰ אצל חברו ממון או פלים חשובין, ויבאו עליו גנבים, וקדם ונתן להם הפקדון להציל עצמו: אם היה אמוד שהוא פעל ממון - חב, שחזקתו שבגללו באו הגנבים, ונמצא זה מציל עצמו בממון חברו¹¹; ואם אינו אמוד - חזקתו שלא באו אלא לשם הפקדון, ופטור. וכן כל פיוצא בזה.

(10) שם, מעשה שהיה. (11) שם ס: אמרו שדוד המלך שאל את הסנהדרין אם מותר להציל עצמו בממון חבירו. והשיבו: אסור. ומובן שאם הציל חייב לשלם.

- ג. המפקיד¹² אצל חברו פלים או פרות, ויבאו גנבים ויגנבו בפניו, ואלו היה צוות היו באין פני אדם ומצילין אותן, הואיל ולא צוה - הרי זה פושע וחב, לשלם¹³. וכן כל פיוצא בזה.

(12) שם. (13) בגמרא שם חילקו בין הוכר הגנב ובין לא הוכר, וכאן המדובר בלא הוכר. ולקמן בפ"ח ה"ו מבואר דין הוכר (ראה שם).

- ד. שנים שהפקידו¹⁴ אצל אחד, זה מאה וזה מאתים, וכל אחד משניהם אומר: אני הוא שהפקדתי המאתים, והשומר אומר: אני יודע - ישבע כל אחד מהן שהפקיד מאתים ונוטל, כדין כל נשבע ונוטל¹⁵, ויתן מאתים לזה ומאתים לזה, ומפסיד מאה מביטו; שהרי הוא פושע, שהיה לו לכתב שם כל אחד על פיס שלו. לפיכך, אם הביאו לו השנים פאחד שלש מאות בכרך אחד, ויבאו ותבעו, וכל אחד אומר: המאתים שלי - נותן מנה לזה ומנה לזה, והשאר יהיה מנה אצלו¹⁶ עד לעולם או עד שיודה האחד לחברו. שהרי הוא אומר להם: בין שראיתי שאין אתם מקפידין זה על זה והבאתם בכרך אחד, לא הטרחתני עצמי לידע ולזכר תמיד מי בעל המאה ומי בעל המאתים¹⁷. וכן אם הפקידו אצלו שני פלים¹⁸, אחד גדול ואחד קטן, וכל אחד ואחד אומר: אני הוא בעל הגדול, והשומר אומר: אני יודע - ישבעו שניהם, ויתן הגדול לאחד מהם, ודמי הגדול לשני, וישאר לו הקטן. ואם הביאום בכרך אחד פאחד - נותן הקטן לאחד, ודמי הקטן לשני¹⁹, והשאר יהיה מנה אצלו עד שיודה האחד

(1) מבאר דין מציל עצמו בממון הפיקדון, ודין שניים שהפקידו זה מנה וזה מאתים, או כלים אחד גדול ואחד קטן, ודין תבעוהו שניים, כל אחד אומר אני הוא בעל הפקדון, ודין מפקיד פירות כמה חסרונות יוציא, ודין מחלוקת שיש בין המפקיד והנפקד כמה הפקיד.

- א. מי שהפקידו אצלו מעות של עניים או של פדיון שבויים³, ופשע בהם ונגנבו - פטור; שנאמר: לשמר - ולא לחלק לעניים, והרי הוא ממון שאין לו תובעים⁴. אפלו באו עליו גנבים, וקדם והציל עצמו בממון שבויים - פטור⁵; אין לך פדיון שבויים גדול מזה⁶. במה דברים אמורים? בשאין זה הממון מפקד לעני מקום זה⁷ או לשבויים אלו; אבל אם היה לעניים אלו או לשבויים אלו, והרי הוא קצוץ להם⁸ - הרי זה הממון שיש לו תובעים⁹, וישלם אם פשע, או ישבע שלא פשע, כדרך כל השומרים.

(2) בבאקמא צג. (3) רבינו מדמה דין מעות פדיון שבויים - למעות של עניים. (4) ולמה מעות אלו אינן בכלל "לשמור"? מפני שנמסרו לידו כדי לחלקן לעניים, אין מי שיתבע את הנפקד, זה שמסר לו את המעות כבר הסתלק מהן, והעניים אינם יכולים לתבוע, שהרי יכול הוא לומר לתובעים: לעניים אחרים אתן (רש"י שם). [רש"י האריך קצת כדי לברר, שדרשה זו אינה הלכה למשה מסיני שאין צורך לנמקה, אלא מסקנא הגיונית של חז"ל, ממה שאמרה תורה "לשמור", וכל שמירה היא חובה כלפי מי שהוא כדי להחזיר הדבר בשלימותו. וכן משמע מלשוננו של רבינו כאן, שכתב: "והרי הוא ממון שאין לו תובעים" כלומר, אין כאן שני נימוקים אלא ביאורה של הדרשה (ראה סמ"ע סימן שא ס"ק ט, שמעיר על אפשרות שישנם תובעים ואעפ"כ פטור מגזירת הכתוב)]. (5) שם קיז: מעשה שהיה, ופטור רבה. (6) ולמה הוצרך לנימוק זה? הרי בלי זה פטור מפני שהוא ממון שאין לו תובעים, כאמור למעלה? בינמוקי יוסף שם שאל כן על דברי רבה, והשיב בשם הרא"ש, שהמדובר כשנמסרו לידו לשמירה על-מנת שיחזירן ליד המפקיד. אמנם מלשוננו של רבינו כאן משמע, שהמדובר במסרו לחלק ולא להחזיר, ואף-על-פי-כן הביא נימוק זה להשמיענו, שאפילו בנמסרו לו על-מנת להחזירן ויש תובעים - פטור. ומה שכתב רבינו: "הרי זה הממון שיש לו תובעים" הכוונה למעות של עניים (על-פי הלחם-משנה). ולמה בשבויים ידועים חייב לשלם, ולא אמרו אין פדיון

שיעורי רמב"ם פרק א' ליום - יום חמישי ט"ו אייר - ספר משפטים - הלכות שאלה ופקדון קמה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אפילו לצאת ידי שמים (ראה רמ"א חושן-משפט סי' ש"ג). (21) ב"מ לו: (22) כדרכה, והרועה פטור מלשלם. (23) ולמי עליו למסור את הבהמה החיה. (24) כלומר, לאחד יתן את הבהמה ולשני דמיה. (25) אף-על-פי שהרועה הסכים לקבל את הבהמה לשמירה, אלא שבעל הבהמה הכניסה לעדר שלא בנוכחותו ('תוספות' שם ד"ה שלא). (26) לפי שלא היתה לו האפשרות לציין ולהבחין בסימני היכר.

ה. המפקיד פירות אצל חברו - הרי זה לא יערכם עם פירותיו²⁷. עבר וערכ²⁸ - יחשב כמאן פמה היה הפקדון, ויראה כמאן חסר הפל²⁹, ויחשב חסרון הפקדון³⁰ ויתן לו אחר שישבע³¹. נסתפק מהן³², ולא ידע פמה נסתפק - יוציא לו חסרונו³³: לחטים ולאדז קלוף - ארבעה קבין ומחצה לכל פור³⁴, לשעורים ולדחן - תשעה קבין לכל פור, לכסמין ולזרע פשתן בגבעוליו³⁵ ולאדז שאינו קלוף - שלש סאין לכל פור. וכמדה הזאת לכל שנה ושנה³⁶. במה דברים אמורים? שם³⁷ שפירד לו בימות הגרן³⁸, והחזיר לו בימות הגרן; אכל מדד בימות הגרן, והחזיר לו בימות הגשמים - אינו מוציא לו חסרונו, מפני שהן מותרות³⁹. וכן⁴⁰ מוציא לו שתות לגין⁴¹, ושלוש לגין שמן למאה לגין: לג ומחצה שמרים, ולג ומחצה בלע⁴². אם היה מזקק - אינו מוציא לו שמרים; ואם היו הקנקנים ושנים - אינו מוציא לו בלע⁴³.

(27) משנה, שם לח. "המפקיד פירות אצל חברו וכו' לא יגע בהן". (28) משנה וגמרא שם מ. (29) כמה החסירה התערובת. פירות מאוחסנים, משקלם או מדתם פוחת והולך. (30) לפי יחס כמותם לכמות כל הפירות. (31) הנפקד שהחסרון בא שלא בפשיעתו. במה דברים אמורים, כשחסרו יותר ממה שדרכם של פירות לחסור, אבל אם החסרון אינו גדול מזה, פטור משבועה (סמ"ע סי' רצב ס"ק כת, וש"ך שם ס"ק כב). (32) נטל מן התערובת לצורך עצמו. (33) כשהוא מחזיר למפקיד פירותיו, מנכה לו החסרון המקובל. (34) הכור שלושים סאה, והסאה מחזיקה ששה קבים. (35) הגבעול דומה לשבולת של תבואה, ובראש הגבעולים גדלים גרעינים שהם זרע הפשתן. (36) ברייתא, שם. (37) ברייתא, שם. המדובר כשנסתפק מהם. (38) בקיץ כשהוכנסו הפירות לגורן והם יבישים. (39) מתנפחות מן הרטיבות. (40) משנה, שם. (41) הקנקנים בולעים אחד מששה. (42) בליעת הקנקנים השמן הוא סמך, ואין הקנקנים סופגים הרבה. (43) מפני שבלעו כבר כדי שביעה.

ו. הפקיד⁴⁴ אצלו פירות שאינן מדודין⁴⁵, וערכן עם פירותיו ולא מדדן - הרי זה פושע⁴⁶. בעל הפקדון אומר: כך וכך היו, והשומר אומר: איני יודע - ישלם בלא שבועה; שהרי חייב עצמו בתשלומין, ואינו יודע פמה הוא חייב, ונמצא חייב שבועה⁴⁷.

לחברו או עד לעולם. וכן מי שתבעוהו²⁰ שנים, זה אומר: אני הוא בעל הפקדון, וזה אומר: אני הוא, והשומר אומר: אחד מקם הוא, ואני יודע מי הוא - ישלם לשניהם. וכן שנים שהפקידו שתי בהמות אצל רועה²¹, ומתה אחת מהן²², ואינו יודע של מי היתה²³ - ישלם לשניהם²⁴. ואם הפקידו בעדרו שלא מדעתו²⁵ - מניח הבהמה ביניהם ומסתלק²⁶, ותהיה מנחת עד שיודה האחד לחברו או עד שירצו לחלק אותה.

(14) משנה וגמרא בבא-מציעא לו. (15) בפ"ד מהלכות טוען ונטען ה"ט כתב רבינו, שהתובע מחבירו מאה והנתבע אומר: חמשים אני יודע שלויתי ממך, וחמישים איני יודע - חייב לשלם מאה, ואין התובע צריך להישבע. ולמה כאן הצירכוהו שבועה? הרי הנפקד משיב לכל אחד: מאה אני יודע ומאה איני יודע? במגיד-משנה מבאר בשם הרשב"א שהנידון כאן אינו דומה לדין שבהלכות טוען ונטען. כאן הדבר ברור שביחד הפקידו רק שלוש מאות, אלא מפני שפשע הוא מפסיד ודאי, ולפיכך מחייבים את התובעים שבועה, אבל אם אין הדבר ברור שהוא מפסיד, אפשר שהוא חייב מאה, ולפיכך נוטל בלי שבועה. [ובש"ך חושן-משפט סימן עו ס"ק ד מפרש שאין זה דומה לטוען איני יודע, מפני שהוא טוען 'ברי' שלא לקח יותר משלוש מאות]. וכל זה כשהמפקדים תובעים, אבל כשלא באו ותבעו, והנפקד עצמו בא לבית-דין ושואל מה לעשות, אומרים לו תן מנה לזה ומנה לזה והשאר יהא מונח, כמו בהפקידו בכרך אחד בבבא הבאה. זה מן הדין, ואם הנפקד רוצה לצאת גם ידי שמים, שלא יהיה בו שמץ עוון על שגרם הפסד לאחד מהם - עליו לשלם לכל אחד מאתיים (רי"ף שם). (16) שם עמוד ב, אמרו: "ויניח". ומפרש רבינו: יניח אצלו (ויש מפרשים - יניח בבית-דין). (17) ובזה אפילו לצאת ידי שמים - פטור. רבינו מפרש, שרבא שם מתכוון לכרך אחד ממש, וכן משמע גם מלשונו של הרי"ף שם, אולם רש"י מפרש שכרך אחד לאו דוקא, אלא אפילו בשתי כריכות, אם בא שניהם בבת אחת והפקידו אצלו זה בפני זה - יכול הנפקד לטעון כך. (18) משנה, שם. (19) במשנה: "ומתוך הגדול נותן דמי קטן לשני". ורש"י שם מפרש שישבר את הגדול ויתן לשני חלק מהכלי כדי שוויו של הכלי הקטן (נראה, שהכוונה לכלי זהב או כסף שיש לשבריהם ערך), אולם מלשונו של רבינו, שהשמיט את המלים "ומתוך הגדול", משמע שמוכר את הגדול. [רש"י נדחק לפרש שישברנו, מפני שבגמרא שם אמרו: "דאיכא (שיש) פסידא דגדול", ואם מוכרו הרי אין כל הפסד, אולם רבינו סובר שמכירת כלי גורמת הפסד, שברוב המקרים מחיר הקניה גבוה במקצת ממחיר המכירה. ועוד, שמא לא ימצא לקנות כלי כזה (לחם-משנה)]. (20) נתבאר למעלה, שאם לא תבעוהו והוא בא מעצמו לבית-דין ושואל מה עליו לעשות, אין מחייבים אותו לשלם לשניהם אלא אם רוצה לצאת ידי שמים (מגיד-משנה. ולא ביאר מה פוסק בית-הדין. ונראה, שהכסף יהא מונח אצלו עד שיבוא המפקיד ויתבע). וב"טור" סימן ש כתב, שפטור

1 וְשִׁינֵי יָכוֹל לְהַשְׁבֵּעַ. וְכֵן הָיוּ רַבּוֹתֵי הָרֶבֶךְ רַבִּי
2 יוֹסֵף הַלֵּוִי וְרַבּוֹ ז"ל. וְכֵן כָּל שׁוֹמֵר שְׁנֵתַיִב לְשֵׁלָם,
3 וְאָמַר: אֵינִי יוֹדֵעַ כִּמָּה דָמִים אֲנִי חַיִּב לְשֵׁלָם,
4 וְהַבְעָלִים אוֹמְרִים: אֲנִי יוֹדְעִין, וְכֵן וְכֵן הָיָה שׁוֹה
5 - יִטְלוּ בְלֹא שְׁבוּעָה. וְהוּא שִׁיטְעֵנוּ דָבָר שֶׁהֵן
6 אֲמוּדִין בּוֹ⁴⁷. וַיֵּשׁ לְשׁוֹמֵר לְהַחֲרִים⁴⁸ עַל מִי שְׁלֹקֶה
7 מִמֶּנּוּ יִתֵּר מִן הָרֹאֵי לוֹ. וּמִנֵּין שֶׁהָיָה בָּהּ הוּא? הֲגַע
8 עֲצָמָה⁴⁹, שֶׁהִפְקִיד אֶצְלוֹ פִּס מְלֹא זְהוּבִים, וּפְשַׁע
9 בּוֹ, הַבְעָלִים אוֹמְרִים: מָאֲתִים דִּינָר הָיוּ, וְהַשׁוֹמֵר
10 אוֹמַר: וַדַּאי שֶׁהָיוּ בּוֹ דִּנָּרִים, אֲכָל אֵינִי יוֹדֵעַ כִּמָּה
11 הָיוּ - נִמְצָא זֶה כְּטוֹעֵן מָאֲתִים וְהוֹדָה לוֹ בְּמִקְצָת,
12 וְאָמַר: הַשָּׂאֵר אֵינִי יוֹדֵעַ, שֶׁהוּא מַחֲבִיב שְׁבוּעָה וְאֵינוֹ
13 יָכוֹל לְשַׁבֵּעַ, וּמִשְׁלָם, כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר⁵⁰.

51 (ירושלמי בבא-קמא פ"ב ה"ז. 52) כלומר, למה אינו
נוטל בלא שבועה כמו בטוען מאתים היו, וזה אומר אינו
יודע? (ראה ההלכה הקודמת). 53 ולפיכך אין מקום
לומר: מתוך שאינו יכול לישבע משלם. 54 ואין מחייבים
אותו בשבועת התורה כמודה במקצת. 55 בהלכות טוען
ונטען פ"ג ה"ח מבואר, שמודה במקצת אינו חייב שבועה
אלא אם הודה ממין הטענה. ביאור זה הוא מפי רבו הר"י
מיגש בפירושו לשבועות מ. והר"י מיגש שאל עוד, אם כן,
שאינן עליו תורת מודה במקצת ואינו מחוייב שבועה, למה
נשבע בעל הפקדון ונוטל? הלא זה דומה לאומר מנה לי
בידך והנחב אומר איני יודע, שהנחב נשבע שאינו יודע
ונפטר? ותיירץ, שלא אמרו נשבע היסת שאינו יודע ונפטר,
אלא כשאנו מודה בכלום, אבל כשהוא מודה שנתחייב
לשלם אלא שאינו יודע כמה - נשבע התובע ונוטל.
[בספ"מ שנה מקשה, שדברי רבינו כאן מנוגדים לדברי
עצמו בהלכות טוען ונטען פ"א ה"ח בתבועו חטים והנחב
אומר איני יודע אם חטים או שעורים, שפסק שם: נשבע
שאינו יודע וישלם שעורים. וב"בית חדש חושן-משפט סי'
פח מתיר, שבנידון כאן מחייבים את הנפקד לשלם הכל
מפני שפשע, ופשעה כמזיק. אולם לפי מה שהוכחנו
בהלכות שכירות פ"א ה"ג, ופ"ב ה"ג, ע"פ הר"י מיגש
שבפשעה בשמירה לא אמרו פשיעה כמזיק - אין מקום
לתירוץ. ונראה ליישב סתירה זו, שיש הבדל מהותי בין
ההודאה בנידון כאן ובין זה שבהלכות טוען ונטען. כאן אין
המפקיד טוען תן לי מרגליות, שהרי נגנבו והוא תובע
דמיהם והנחב מודה 'ברי' במקצת התביעה בסכום קטן
(ואעפ"כ אין זה ממין הטענה לענין שבועת מודה במקצת,
מפני שיעקר הטענה היא מרגליות, ועיקר ההודאה היא
סייגים). ובזה הסביר הר"י מיגש שאין זה דומה לדין איני
יודע אם הליתני, אבל שם התביעה היא חטים ממש ואין
כל הודאה בחיטים, ולכן הרי זה כאומר איני יודע אם
הליתני. ובה' טוען ונטען שם יתבאר למה חייב לשלם
שעורים (ראה ש"ך חר"מ שם ס"ק לה).

יום שישי ט"ז אייר ה'תשע"ז

פֶּרֶק שְׁעִי

1) מבאר דין שומרים שרצו לשלם ולא רצו להישבע, ודין
מי שאמר הפקדתי אצל אביכם והוא לא ציווה כשמת, ודין
טוען קניתי ממך את הפקדון או החזרתיו לך ודין מפקיד
טוען אני הפקדתי אצלך חפץ אחר.

א. שוֹמֵר חָנָם² שָׁאֵמַר: הֲרִינִי מְשֻׁלָּם וְאֵינִי נִשְׁבָּע,
אִם הִפְקָדוֹן דָּבָר שֶׁכָּל מִינוֹ שָׁוֶה וּמִצּוֹי בְּשׁוֹק לְקִנּוֹת
כְּמוֹתָ, כְּגוֹן פְּרוֹת, אוֹ רִיעוּת שֶׁל צֶמֶר וְשֶׁל פֶּשֶׁתָּן
הַשְׁוֹת בְּכָל עֲנָנָם, אוֹ קוֹרוֹת שֶׁאֵינָן מְצֻנָּרוֹת, וְכָל
פִּיּוּצָא בָּהֶן - הֲרִי זֶה מְשֻׁלָּם וְאֵינוֹ נִשְׁבָּע. אֲכָל אִם
הָיָה הִפְקָדוֹן בְּהֵמָה אוֹ בְּגֵד מְצִיר אוֹ פְּלִי מִתְקָן אוֹ

44) כל הדינים שבהלכה זו מיוסדים על הדין שנתבאר בפ"ד
מהלכות טוען ונטען ה"ז, שהמחוייב שבועה ואינו יכול
לישבע - משלם. 45) לא מסרם לנפקד במידה או במשקל.
46) משמע שאם אין לייחס לו כל פשיעה, כגון שנתערבו
מאליהם או ע"י אחר שנכנס שלא ברשות - אין דנים אותו
לפי כלל זה. ומזה יש ללמוד שהאומר חמשים אני יודע
וחמשים איני יודע, הוא גם כן קצת פושע, מפני שעליו
לדייק ולזכור או לרשום. ובדומה לזה אמרו (בבא-מציעא
מב:): כל 'לא ידענא' - פשיעותא (ראה למעלה פ"ד ה"ז).
47) מצבם הכלכלי מאפשר להם לקנות כלים או פירות
כאלה. 48) להטיל חרם סתם בלי להזכיר שם התובע.
49) התבונן. 50) בהלכות טוען ונטען שם (ראה השגת
הראב"ד כאן, וראה שבועות פ"ב סי' כג. ובש"ך חושן-
משפט סי' ערב ס"ק נ האריך הרבה, והסיר כל תלונות
המשיגים על רבינו ועל רבו ופסק כמותם. ואין כאן מקום
להכנס לסבך הזה, ואנו מצטמצמים בגבולות פירוש דברי
רבינו).

ז. מֵת אָבִיו וְהֵנִיחַ לוֹ שֶׁק צָרוּר, וְהִפְקִידוֹ אֶצְל
חֲבֵירוֹ, וּפְשַׁע בּוֹ, הַמְּפָקִיד אוֹמַר: אֵינִי יוֹדֵעַ מָה הָיָה
בּוֹ, שָׁמָּה מְרַגְלִיּוֹת הָיוּ בּוֹ, וְכֵן הַשׁוֹמֵר אוֹמַר: אֵינִי
יוֹדֵעַ כִּמָּה אֲנִי חַיִּב לְשֵׁלָם, שָׁמָּה זְכוּכִית הָיָה מְלֹא
18 - שׁוֹרֵת הָיָה שְׁאֵנִי אוֹמַר בְּטֵעֵנָה זֹאת: שִׁישְׁבַּע
19 הַשׁוֹמֵר בְּתַקְנָת חֲכָמִים שֶׁאֵינוֹ בְּרִשׁוֹתוֹ, וְיִכְלָל
20 בְּשְׁבוּעָתוֹ שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ בּוֹדַאי שֶׁהָיָה בּוֹ יִתֵּר עַל שׁוֹה
21 כֶּף וְכֶף, וְיִשְׁלָם מָה שֶׁהוֹדָה בּוֹ. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בָּהּ.
22 מַעֲשֶׂה⁵¹ בְּאֶחָד, שֶׁהִפְקִיד שֶׁק צָרוּר אֶצְל חֲבֵירוֹ,
23 וּפְשַׁע בּוֹ, הַמְּפָקִיד אוֹמַר: חָלִי זֶהָב וּמְרַגְלִיּוֹת
24 וְכִיּוּצָא בָּהֶן הָיוּ בּוֹ, וְהַשׁוֹמֵר אוֹמַר: אֵינִי יוֹדֵעַ,
25 שָׁמָּה סִיגִים אוֹ חוֹל הָיוּ בּוֹ; וְאָמְרוּ חֲכָמִים: יִשְׁבַּע
26 בְּעַל הַפְקָדוֹן וְיִטַּל. וְהוּא שִׁיטְעֵנוּ דָבָר שֶׁהוּא אֲמוּד
27 בּוֹ אוֹ אֲמוּד לְהִפְקִידוֹ אֶצְלוֹ. וְלָמָּה נִשְׁבָּע כָּאֵן בְּעַל
28 הַפְקָדוֹן? ⁵² לְפִי שֶׁאֵין הַשׁוֹמֵר מַחֲבִיב שְׁבוּעָה⁵³;
29 שֶׁאִפְלוּ הוֹדָה וְאָמַר: פָּרִי לִי שֶׁהָיָה מְלֹא סִיגִים,
30 וְהַמְּפָקִיד אוֹמַר: מְרַגְלִיּוֹת הָיוּ - הַשׁוֹמֵר נִשְׁבָּע הִסֵּת

שיעורי רמב"ם פרק א' ליום - יום שישי ט"ז אייר - ספר משפטים - הלכות שאלה ופקדון קמז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שנשבע שבועת התורה, שהרי גם הטוען נאנסו חייב שבועת התורה (מגיד משנה).

ג. שומר חנם שהביא ראיה שלא פשע בה¹³ - פטור²⁶ משובעה¹⁴, ואין אומרים ששם שלח בו יד¹⁵ קדם²⁷ שיאבד. ובעל הפקדון שהביא ראיה שפשע השומר²⁸ - משלם. ואם טען ואמר: תנאי היה בינינו¹⁶ - אינו²⁹ נאמן, שהרי יש עדים שפשעו¹⁷.³⁰

(13) ונגנבה. (14) מכל השבועות. למעלה בפרק ד הלכה א ביאר המגיד משנה, שעיקר השבועה שחייבה התורה הוא שנגנבה ושאר השבועות הן מדין גלגול. ומשום כך, כשאין עליו חיוב שבועה זו - נפטר גם מהשבועות האחרות. אמנם למעלה (שם) כתב רבינו שגם השבועה שלא פשע בה מגלגלים. דעתו כאן שהיא כלולה בשבועה שנגנבה, שפירושה נגנבה שלא בפשיעה. (15) בגמרא שם למד איסי בן יהודה מהכתוב (שמות כב ט"ז): "אין רואה שבועת ה' תהיה בין שניהם" - הא (אבל, אם) יש רואה, יביא ראיה ויפטור. (16) שלא אשמור שמירה מעולה כדרך השומרים. (17) ואין לו מיגו לומר: שמרתי כדרך השומרים ונאנסתי. מובן שהמדובר כשיש עדים שקיבל עליו שמירה, שאם לא כן, יכול הוא לטעון אמרתי לך רק: הנה הבית לפניך, הנח במקום שאתה רוצה, ואין עלי דין שומר כלל והיה נשבע היסת ונפטר ולפיכך כשטען אמנם קיבלתי לשמור, אבל רק שמירה מוגבלת - היה נאמן במיגו (ראה ראב"ד וכסף משנה).

ד. הפקיד אצל חברו בעדים, ובאו עדים שזה³¹ החפץ¹⁸ בפנינו הפקידו אצלו - אין השומר יכול³² לטען ולומר: חזרתי ולקחתיו ממנו¹⁹ או נתנו לי³³ במתנה. לפיכך, אם מת השומר - מוציאין הפקדון³⁴ עצמו מן היתומים²⁰ בלא שבועה. ולא עוד, אלא³⁵ מי שבא²¹ ואמר²²: כך וכך הפקדתי אצל אביכם, ונתן סימנין מבהקין, ונמצא הפקדון כמו שאמר²³, והיה יודע הדין²⁴ שלא היה המת אמוד שזה הפקדון שלו - יש לו לדון הזה לתת הפקדון לזה³⁶ שנתן סימניו. והוא שלא יהיה המפקיד רגיל להכנס³⁷ אצל זה שמת; אבל אם היה רגיל להכנס אצלו -³⁸ שם²⁵ של אחר הוא והפיר הסימנין שלו²⁶. באו³⁹ עדים והעידו לדון שאין זה אמוד - אין מוציאין⁴⁰ מיד היתומים בעדותן; שאין זה ראיה ברוכה²⁷, ואמרו דעתן אינו אמד דעתו²⁸, ואין לו לדון אלא⁴¹ מה שדעתו סומכת עליו, כמו שיתבאר בהלכות סנהדרין. מעשה באחד²⁹, שהפקיד שמשמן אצל⁴² חברו בעדים, ובא לתבעו, ואמר לו: החזרתים. אמר⁴³ לו המפקיד: והלא כך וכך היא מדתם, והרי הם⁴⁴ מנחים אצלי בתביתך. אמר לו: שלף החזרתי לך, ואלי³⁰ אחרים הן. ואמרו חכמים: אין מוציאין⁴⁵ מידו, ששם אלו השמשמן של שומר הן³¹, אלא⁴⁶

1 דבר שאינו מוצא לקנות פמותו בשוק - חוששין
2 שמה עיניו נתן בו, ומשביעין אותו בתקנת חכמים
3 שבועה בנקיטת חפץ שאינו ברשותו, ואחר כך
4 משלם. והוא הדין לשאר השומרים, כגון השואל
5 שאמר: מתה או נגנבה, ושומר שכן והשומר
6 שאמר: נגנבה או שאבדה, אף על פי שהן חזקין
7 לשלם - משביעין אותן שבועה שאינה ברשותן,
8 ואחר כך משלמין דמי הבהמה או החפץ; שאינו
9 חוששין לו שמה עיניו נתן בה. ואם אמרו הבעלים:
10 יתר על זה היה שוה - פולל בשבועתו³ שאינה שוה
11 אלא כך וכך. ונמצא, כל שומר ששופע שבועת
12 השומרים - פולל בשבועתו שלשה דברים⁴: ששומר
13 כדרך השומרים⁵, ושארעו כך וכך ואינו ברשותו,
14 ושלא שלח בו יד⁶ קדם שארעו המארע הפוטר
15 אותו. ואם רצה לשלם - נשבע שאינו ברשותו,
16 וכולל בשבועתו שפך וכך היה שוה.

(2) בבבא מציעא לד: אמר רב הונא: "משביעין אותו שבועה שאינה ברשותו, חיישין (חוששים אנו) שמה עיניו נתן בה", פירוש שמה חמד את הדבר הזה ורוצה לשלם שוויו ולהשאירו בידו. ומדבריו למד רבינו, שאם דבר כזה מצוי לקנות בשוק אין משביעים אותו. (3) זה נקרא "גלגול שבועה", שולל שבועה אחרת המוטלת עליו לא היה חייב שבועה זו. (4) בבא קמא קז: אמר רב ששת שלוש שבועות משביעין אותו. (5) שלא פשע בשמירתו. (6) לא השתמש בו לצורך עצמו, שאם שלח בו יד, אפילו הוא שומר חנם, דינו כגוזל וחייב גם באונסים.

ב. יש לשומר להתנות⁷ שאינו שומר כדרך¹⁷ השומרים, אלא מעות אלו שהפקיד אצלי - בזוית¹⁸ ביתי אני מניח אותן⁸, וכיוצא בזה. טען השומר,¹⁹ שתנאי היה בינינו, ובעל הפקדון אומר: לא היה²⁰ שם תנאי, אף על פי שהפקיד אצלו בעדים⁹ - מתוך²¹ שיכול לומר: שמרתי כדרך השומרים ונאנסתי¹⁰,²² נאמן לומר שהיה ביניהן תנאי¹¹. לפיכך ישבע¹² שלא שלח יד בו, ושאינו ברשותו, ושהיה ביניהן²³ תנאי.²⁴²⁵

(7) שנינו (שם צד). "מתנה שומר חנם להיות פטור משבועה והשואל להיות פטור מלשלם וכו'". ובגמרא שם ביארו הטעם, שכל תנאי בדבר שבכמון, אפילו כשהוא נגד האמור בתורה - קיים. (8) ואם הניח אותן במקום שהתנה ונגנבו - פטור, אף על פי שכספים אין להם שמירה אלא בקרקע (כאמור למעלה פרק ד הלכה ד). (9) והם לא שמעו את התנאי. (10) והיה נאמן בשבועה. (11) כלומר, לפני שהפקיד אצלו בעדים הותנה ביניהם התנאי שלמעלה ואחר כך הפקיד בעדים סתם, ותנאי אינו צריך עדים. ואם טען שאמר לו כך בפני העדים - אינו נאמן שאין אומרים מיגו כשעדים מכחישים דבריו (כסף משנה). (12) נראה,

- 1 יִשְׁבַּע הַשּׁוֹמֵר בְּנִקְיֻת חֶפֶץ שֶׁחֲזִיר, כְּמוֹ
2 שְׂבָאֲרָנוֹ.³²
22 אֹמֵר: לֹא הִפְקַדְתָּ אֶצְלִי אֶלָּא מֵאָה שֶׁל שְׁעוּרִים -
23 נִשְׁבַּע הֶסֶת, כְּשֶׁאֵר כָּל הַנִּשְׁבָּעִין בְּטַעֲנָה כְּזוֹ.

(33) במגיד משנה מציין מקורו משנה וגמרא בפרק שבועת הדיינים. אולם לא נמצא שם מאומה מכל טענות אלו. ובבית יוסף חושן משפט סימן רצו כותב שהתכוון למה ששנינו שם (מב:): "אין נשבעין אלא על דבר שבמידה, שבמשקל ושבמניין". וקשה מאוד להבין כיצד הוציא מכאן את כל הדינים האלה. ובפרישה שם מפרש שבכל אלה הוא פטור משבועת מודה במקצת מפני שזה כאומר אין לך בידי אלא כך וכך והילך (הא לך) וכל הטוען הילך פטור משבועת מודה במקצת (ראה הלכות טוען ונטען פרק א הלכה ג). (34) מדין מודה במקצת שחייבה אותו תורה להישבע אפילו לא קיבל עליו שמירה (כמבואר בסוף הלכה זו). מלשון רבינו משמע שאפילו החמישים סאה הם בעין חייב שבועת התורה. והרמב"ן והרשב"א חולקים עליו. ודעתם, שפטור משבועת מודה במקצת, מפני שפיקדון נשאר תמיד ברשותו של המפקיד בכל מקום שהוא והרי זה כהילך (מגיד משנה).

יום ש"ק י"ז אייר ה'תשע"ז

פרק שביעי

(1) מבאר דין מפקיד פירות אצל חבירו לא ייגע בהם אפילו הם מתקלקלים, ודין מפקיד ספר תורה או כסות, ודין מוכר פיקדון בבית דין כשחסר יותר מכדי חיסרון, ודין מפקיד מעות אצל שולחני או חנווני, ודין מפקיד אצל חבירו ונשברה, ושאל מקבלים פיקדונות מן הנשים ומן הקטנים ומן העבדים, ודין נפקד שהלך למדינת הים.

- 24 א. הַמִּפְקֵדִי² פְּרוֹת אֶצֶל חֲבֵירוֹ - הֲרִי זֶה לֹא יֵגַע
25 בָּהֶן, וְאִם עַל פִּי שֶׁהֵן חוֹסְרִין וּמִתְמַעֲטִין³ וְהוֹלְכִין.
26 בְּמֵה דְבָרִים אֲמֹרִים? כְּשֶׁחָסְרוּ חֶסְרוֹן הָרְאוּי לְהֵן⁴
27 בְּכָל שָׁנָה; אֲבָל אִם חָסְרוּ יוֹתֵר מִכְּדֵי חֶסְרוֹנָן -
28 מוֹכְרִין⁵ בְּבֵית דִּין⁶, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְשִׁיב אֲבָדָה?
29 לְבַעֲלֵים. וְכִשְׁהוּא מוֹכְרִין - יִמְכְּרוּ לְכֹהֲנִים בְּדָמֵי
30 תְּרוּמָה⁸, שְׂמָא עָשׂוּ אוֹתָן הַבְּעָלִים תְּרוּמָה אוֹ תְּרוּמַת
31 מַעֲשֵׂר עַל פְּרוֹת אַחֲרוֹת⁹.

(2) משנה וגמרא, בבא-מציעא לח. (3) כתנא-קמא שם. ואף-על-פי שרבי יוחנן אמר (שם עמ' ב) הלכה כרבן שמעון בן גמליאל שימכרם בפני בית-דין. וטעמו, משום שרב נחמן, שהוא אחרון, פסק כתנא-קמא. וכן כתב הרי"ף שם. (4) שדרכם של פירות אלו להחסיר. למעלה (פ"ה ה"ה) נתבאר שיעור החסרון למיני פירות שונים. (5) כרבי יוחנן שם, שביותר מכדי חסרונם - מודה תנא-קמא שמוכרם. (6) בפיקוחם על המחיר ועל הכמות. (7) שאם יניחם - יפסיד המפקיד הרבה [הרמב"ן, הובא במגיד-משנה כאן, מפרש מה שאמרו בגמרא (שם) "יותר מכדי חסרונם דבר-הכל מוכרן" הכוונה שחסרו בפחות משנה כפי שדרכם לחסור בשנה תמימה, שאם תפרש כפשוטו - יצא מזה, שלרבן שמעון בן גמליאל מוכרם אפילו כשלא חסרו יותר

(18) שאנו רואים אותו עתה (מגיד משנה). (19) רי"ף בבא מציעא סוף פרק שלישי. (20) ואין בית דין טוען ליתומים: שמא קנה אביהם מהמפקיד, וטעמו של דבר, שאין אנו טוענים ליתומים אלא טענה שאביהם היה יכול לטעון. (21) כתובות פה: מעשה שהיה. (22) ואין לו עדים על זה. (23) נמצא הפיקדון בבית היתומים ויש בו אותם הסימנים שמסר התובע. (24) מאומדן דעתו שזה הפיקדון שלו - הדין מכיר את מצבו הכלכלי של הנפקד ובטוח הוא שהפיקדון הזה אינו שלו. (25) חוששים אנו "שמא" וכו'. (26) כל פרטי דין זה נאמרו בגמרא שם בשם רב נחמן ופסק כן הרי"ף בבבא מציעא שם. (27) עדותם זו אינה הוכחה ברורה אלא אומדן דעתם. (28) של הדין. רבינו למד זה מלשנו של רב נחמן: "ידענא ביה בחסא (שם הנפקד) דלא אמיד" ובכן הדגיש שאומדן דעת עצמו הוא (מגיד משנה). (29) יבמות קטו: (30) המונחים שם בחבית. (31) שמניין ומשקל אינם סימנים מובהקים לעניין זה אף על פי שנידונים כמובהקים לעניין החזרת אבידה (ראה הלכות גזילה ואבידה, פרק י"ג הלכה ט"ו) ולזה התכוון המגיד משנה באמרו, שאין מניין סימן מובהק "לגמרי". (32) בפרק ב מהלכות שכירות הלכה י"ב, שאם הפקיד או השאיל בשטר והשומר טוען החזרתי, הוא נאמן במיגו שהיה יכול לטעון נאנסתי. ומחייבים אותו שבועה בנקיטת חפץ כמו בטוען נאנסתי, ומדמה רבינו כאן דין עדים לדין שטר, אבל כשאין שם לא שטר ולא עדים הוא נאמן במיגו של טענת לא היו דברים מעולם ומשום כך נשבע היסט ונפטר, כמו בטענת "לא היו דברים מעולם".

- 3 ה. בַּעַל הַפְּקֻדוֹן שֶׁתִּבַּע פְּקֻדּוֹנוֹ, וְנָתַן לוֹ הַשּׁוֹמֵר,
4 וְאָמַר הַמִּפְקֵדִי: אֵין זֶה פְּקֻדּוֹנִי, אֶלָּא אַחֵר הוּא; אוֹ
5 שְׁלֵם הִיָּה, וְאַתָּה שִׁבְרָתוֹ; אוֹ חֲדָשׁ הִיָּה, וְנִשְׁתַּמְשַׁת
6 בוֹ; מֵאָה סָאִין הִפְקַדְתִּי אֶצְלָךְ, וְאֵין אֵלֹי אֶלָּא
7 חֲמִשִּׁים; וּבַעַל הַבֵּית אֹמֵר: זֶהוּ שֶׁהִפְקַדְתָּ בְּעֶצְמִךְ,
8 וְמֵה שְׁנִיתָ אֶתָּה נוֹטֵל - הֲרִי הַשּׁוֹמֵר נִשְׁבַּע הֶסֶת³³,
9 כְּשֶׁאֵר כָּל הַנִּשְׁבָּעִין. שֶׁאֵין כָּל שּׁוֹמֵר נִשְׁבַּע שְׁבוּעַת
10 הַשּׁוֹמְרִין הָאֲמֹרָה בַּתּוֹרָה, אֶלָּא בְּזִמְן שְׁמוּדָה
11 בְּעֶצְמוֹ עַל פְּקֻדּוֹן כְּמוֹ שֶׁהַמִּפְקֵד אֹמֵר, וְטוֹעֵן
12 שֶׁנִּגְבַּה אוֹ מֵת אוֹ נִשְׁבַּח. כָּלְלוּ שֶׁל דָּבָר: טוֹעֵן לְפִטְר
13 עֲצָמוֹ מִן הַתְּשֻׁלוּמִין - [נִשְׁבַּע שְׁבוּעַת שׁוֹמְרִין].
14 אֲבָל אִם אָמַר: זֶהוּ שֶׁהִשְׁאֵלְתִּי אוֹ שֶׁהִשְׁפַּרְתָּ לִּי אוֹ
15 שֶׁנִּטַּלְתִּי שָׂכָר עַל שְׁמִירָתִי, וְהַבְּעָלִים אֹמְרִים: אֵינוֹ
16 זֶה אֶלָּא אַחֵר, אוֹ נִשְׁתַּנָּה מִקְמוֹת שֶׁהִיָּה - הַשּׁוֹכֵר
17 נִשְׁבַּע הֶסֶת, אוֹ שְׁבוּעַת הַתּוֹרָה אִם הוּדָה בְּמִקְצָת³⁴.
18 כִּיצַד? מֵאָה סָאִה הִפְקַדְתִּי אֶצְלָךְ, וְהַשּׁוֹמֵר אֹמֵר:
19 לֹא הִפְקַדְתָּ אֶצְלִי אֶלָּא חֲמִשִּׁים - נִשְׁבַּע שְׁבוּעַת
20 הַתּוֹרָה מִפְּנֵי שֶׁהוּדָה בְּמִקְצָת, לֹא מִשּׁוּם שְׁבוּעַת
21 הַשּׁוֹמְרִין. מֵאָה כּוֹר שֶׁל חֲטִים הִפְקַדְתִּי אֶצְלָךְ, וְהוּא

שיעורי רמב"ם פרק א' ליום - יום ש"ק י"ז אייר - ספר משפטים - הלכות שאלה ופקדון קמט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

20) ברייתא בבא-מציעא כט: כפי שנתפרשה בגמרא שם.
 21) כדי לאווררו שלא יתעפש. (22) לצורך הספר.
 23) כתב בהגהות מיימוניות: "אמרו משמיה דרב האי גאון ז"ל... והני מילי (במה דברים אמורים) בבזבז, אבל חבר מותר לקרות בו, ומותר להעתיק ממנו שלא ברשות אפילו לכתחילה, והוא (בתנאי) שאין לו כיוצא בו". מובן "שלא ברשות" הכוונה שלא נטל רשות מהמפקיד, אבל כשהוא אינו מסכים - אסור גם לחבר. וב'בית יוסף' חו"מ סוף סי' רצב, מביא דין זה בשם רב יהודאי גאון, והוא (הגאון) מבאר טעמו: לפי כשהפקידו אצלו יודע היה שילמוד בו, ואדעתא דהכי (על מנת כן) הפקיד אצלו... ושוא הטעם משום דאיתא במדרש משלי על (הכתוב) "לא יבזבז לגב כי יגנוב" (משלי ו, ל), שאין לבזות מי שגונב דברי תורה ומעתיקן. (24) בזמנם, כל הספרים עשויים כמגילה ונפתחים ונסגרים בגלילה. [בהלכות גזילה ואבידה פ"ג ה"ג כתב רבינו, שהמוצא ספרים קורא בהם אחת לשלושים יום. ברור שהוא מחלק בין אבידה לפקדון, ויפרש מה שאמרו בברייתא (שם ל) "כדרך שאמרו באבידה, כך אמרו בפקדון" אינו נוגע לדין ספרים. ודעת ה'טור' (חו"מ סוף סי' רצב) שגם בפקדון גוללם כל שלשים יום. ונראה שרבינו קבע הבדל זה, כדי ליישב את הסתירה שבין המשנה והברייתא (שם כט: ראה ב"ח שם). ומוצאים אנו עוד הבדל גדול בין האמור בהלכות גזילה ואבידה, ובין האמור כאן בדין ספרים. שם הוסיף כמה הסתייגויות "לא ילמוד בהם לכתחילה (פירוש, דבר חדש שלא למדו מעולם), ולא יקרא פרשה וישנה, ולא יקרא פרשה ויתרגם, ולא יפתח בו יותר משלושה דפין, ולא יהיו שנים קורין משני ענינים, שמא ימשוך זה וימשוך זה ויבלה הספר, אבל קורין הם בענין אחד. ולא יקראו שלושה בספר ואפילו בענין אחד, וכאן השמיט כל זאת. כנראה סמך כאן על דבריו שם, וכתב רק את הדינים שאינם דומים או שלא נכתבו שם].
 25) במשנה, שם, נאמר סתם: "מצא כסות - מנערה אחת לשלושים יום", ובגמרא שם מחלקים בין כסות של צמר לשל פשתן, ולא פירשו. ומפרש רבינו, שהניעור קשה לגילה ואבידה שם, מוסיף רבינו שני תנאים ע"פ הגמרא שם: שלא ינערו שנים ולא יחבוטו במקל. וסמך כאן על מה שאמר שם. (26) ברייתא שם ל. במשנה אמרו דין זה באבידה, והברייתא מפרשת את המשנה. (27) בכל מקום שיש לחשוש להפסד - מחויב הנפקד לטרוח ולמנוע. (28) אלא מודיע לו שהפקדון עלול להיפסד.

27) ה. כל המוכר פקדון על פי בית דין²⁹ - הרי זה מוכר לאחרים, ואינו מוכר לעצמו³⁰, מפני החשד³¹.
 28) והדמים יהיו מנחים אצלו³², ויש לו להשתמש בהן. לפיכך, הרי הוא עליהן שומר שָׁכר, אף על פי שיעדין לא גשתמש בהן³³.

29) ראה למעלה ה"א. (30) ברייתא שם לח. "מוכרן בבית-דין. וכשהוא מוכרן - מוכרן לאחרים ואינו מוכרן לעצמו". (31) אף-על-פי שמוכר ע"פ בית-דין יש מקום לחשוש בו שהוא משתדל להוריד את המחיר. [ה'טור' שם

1 מן הרגיל, וזה אינו מתקבל על הדעת (קדמוהו בזה
 2 ה'תוספות' שם ד"ה מחלוקת). והמגיד-משנה מוסיף שאפשר לפרש כך גם את דברי רבינו כאן. (8) מחיר תרומה נמוך ממחיר חולין, מפני שאין הרבה קופצים עליה. (9) טבל שיש לו במקום אחר ואסורים באכילה לזרים. הראב"ד כותב: "ועכשיו באלו המקומות שאין תורמין ומעשרין (הכוונה לחוצה-לארץ) מוכרן למי שירצה". ברור שגם רבינו התכוון למקומות החייבים בתרומה ומעשר (מגיד-משנה). לקמן בה"ד כותב רבינו: בד"א בפקדון שהלכו בעליו למדינת הים, אבל אם היו עמו באותה הארץ הרי זה לא יגע בו אף-על-פי שאבד. ונראה שהסתייגות זו כוחה יפה גם להאמור בהלכה זו (מגיד-משנה).

3 ב. המפקיד¹⁰ אצל חברו פרות והקניבו, דבש ונפסד, יין והחמיץ - עושה תקנה לבצל הפקדון ומוכרן בבית דין. אף על פי שעמדו¹¹ בהפסדן ואין ההפסד פושה¹² בהן, הרי הקנקנים והסלים מוסיפין ההפסד¹³.

(10) ברייתא שם. (11) צ"ל שיעמדו. פירוש, שלא יוסיפו על קלקולם. (12) מתרבה, מלשון הכתוב (ויקרא יג, ה): לא פשה. (13) הנוזל הנפסד מקלקל אותם. פסק כרבנן שם, שחוששים גם להפסד מועט.

8 ג. המפקיד המץ¹⁴ אצל חברו, והגיע הפסד - הרי זה לא יגע בו עד שעה חמישית¹⁵ מיום ארבעה עשר¹⁶; מכאן ואילך יוצא ומוכרו בשוק¹⁷ לשעתו¹⁸, משום השב אבדה לבעלים. והוא הדין¹⁹ לשאר הפקדונות, שלא יגע בהן אף על פי שהוא יודע בודאי שזולו בזמן פלוני או יאנס אותם המלך, שמה יבואו בעליהן מקדם ויטלו ממונם.

(14) פסחים יג. (15) שהיא התחלת איסור אכילת חמץ בערב פסח. (16) בניסן. טעמו של דבר - בסוף ההלכה. (17) בגמרא שם: "מוכרן לנכרים". ואפשר גם להאכילו לבהמה חיה ועוף. (18) באותה שעה ממש, כל זמן שמותר בהנאה - היינו עד סוף שעה חמישית, ולאחר מכאן אסור בהנאה מדרבנן. (19) מכל-שכן מחמץ בפסח שוודאי יפסיד הכל.

15 ד. המפקיד ספר תורה²⁰ אצל חברו - גולל²¹ פעם אחת לשנים עשר חדש. ואם כשהוא גולל²² פותחו וקורא בו - מתר; אבל לא יפתח בגלל עצמו²³ ויקרא. והוא הדין שאר ספרים²⁴. ואם פתח וקרא וגלל בגלל עצמו - הרי שלח יד בפקדון, ונתחייב באנסין. הפקיד אצלו כסות של צמר²⁵ - מנענעה אחת לשלושים יום. כדרך שאמרו באבדה, כך אמרו בפקדון²⁶. וכן כל פיוצא בזה²⁷. שזו חובה עליו משום השב אבדה לבעלים. במה דברים אמורים? בפקדון שהלכו בעליו למדינת הים; אבל אם היו עמו באותה הארץ - הרי זה לא יגע בו, אף על פי שהוא אבד²⁸.

19 לְצַרְפָּן⁴⁶ וְנִשְׁפָּרָה, בֵּין מִתּוֹף יְדוֹ⁴⁷ נִשְׁפָּרָה בֵּין אַחֵר
20 שֶׁהַחֲזִירָה לְמָקוֹם שִׁיחֲדוּ לָהּ נִשְׁפָּרָה - חֵיב לְשַׁלֵּם⁴⁸.
21 טֹלְטָלָה לְצַרְפָּה, בֵּין שְׁנֵשְׁפָּרָה מִתּוֹף יְדוֹ בֵּין
22 שְׁנֵשְׁפָּרָה מִשְׁהֲנִיחָהּ בְּמָקוֹם אַחֵר⁴⁹ - פְּטוּר⁵⁰.

(44) משנה, שם מ: וגמרא מא. (45) בעל החבית קבע את המקום להנחת החבית. (46) הנפקד טלטל את החבית לצורך עצמו בלי נטילת רשות מהמפקיד. (47) בשעה שטלטלה והשתמש בה. (48) כרבי עקיבא שם, שחזרה צריכה דעת בעלים, ואם לא הודיע לבעלים שלקח והחזיר - הרי זה כאילו לא החזיר, וחייב באונסין כדין שולח יד בפקדון. (49) ומכל-שכן אם החזירה למקומה. (50) קיבל דעת רבו הרי"ף שם, שהלכה כרבי יוחנן האומר, שהרישא של המשנה שם היא כדעת רבי ישמעאל שחזרה למקומה אינה צריכה דעת בעלים, והרי זה כאילו לא נטלה. והסיפא כדעת רבי עקיבא ואין ללמוד כלום מסתם משנה זו ששתי בבויה סותרות זו את זו, ולפיכך הלכה כרבי עקיבא לפי הכלל: הלכה כרבי עקיבא מחבירו. [לא נתברר לי למה פסק כרבי יוחנן נגד רב ששת, הרי כלל הוא בדינו שהלכה ככתראי (כאחרונים נגד הקודמים להם)? ובכסף-משנה פ"א מהלכות ברכות ה"ח, בדין אמר תנו מאכל לבהמה, כתב שרבינו פסק כרב ששת נגד רבי יוחנן מפני שהלכה ככתראי (כנראה, הוא אינו מגביל את הכלל הזה לתקופה מאוחרת, מאביי ורבא ואילך)].

23 י. אֵין מְקַבְּלִין⁵¹ פְּקֻדוֹת לֹא מִן הַנָּשִׁים⁵² וְלֹא מִן
24 הַעֲבָדִים⁵³ וְלֹא מִן הַתִּינוּקוֹת. קָבַל מִן הָאִשָּׁה -
25 יַחֲזִיר לְאִשָּׁה⁵⁴; מִתָּה - יַחֲזִיר לְבַעֲלָהּ⁵⁵. קָבַל מִן
26 הָעֶבֶד⁵⁶ - יַחֲזִיר לְעֹבֵד; מִתָּה - יַחֲזִיר לְרַבּוֹ⁵⁷. קָבַל מִן
27 הַקָּטָן⁵⁸ - יִקְנֶה לוֹ בּוֹ סֵפֶר תּוֹרָה אוֹ דָּקָל שְׂיֵאכֹל
28 בָּהֶן פְּרוֹתֵיהֶן⁵⁹. וְלָלֶן שְׁאֲמָרוֹ⁶⁰ בְּשַׁעַת מִיתָתוֹ: שָׁל
29 פְּלוּגֵי הֶם, אִם נֶאֱמָנִין לוֹ⁶¹ - יַעֲשֶׂה כְּפִירוֹשָׁן⁶², וְאִם
30 לֹא - יַחֲזִיר לְיֹדְשֵׁיהֶם⁶³.

(51) ברייתא בבא-בבא-בבא: נא. נב. (52) הנשואות, שמא הם של הבעל, וכדי להסתיר מעיניו היא מפקידה אותם אצל אחרים, ואסור לסייע ידי עובדי עבירה (לפעמים, נשים מורות היתר לעצמן לקחת מרכוש בעליהן שלא ברשות). (53) סתם עבדים חשודים על הגזל (רשב"ם שם). (54) ואף-על-פי שכל מה שקנתה אשה קנה בעלה, אנו אומרים שמא הפקיד מישאו אצלה (מגיד-משנה בשם הר"י מיגש). ועוד, שמא נתן לה מישאו ע"מ שאין לבעלה רשות בו. (55) שהרי הבעל יורש את אשתו. ואם הפקדון הוא של אחרים - יבוא ויתבע מבעלה. (56) מאותם הנימוקים שאמרנו באשה. (57) ואין דין הפקדון כנכסי הפקר, שכל הקודם זכה בהם. והטעם, משום שסתם עבדים גונבים מאדוניהם. ואף-על-פי-כן, כשהוא חי מחזיר למקום שנטל, מכיון שלא נתברר הדבר שגזל או גנב. [וכתב הרשב"ם שם, שאם נתגרשה האשה ואחר-כך מתה - נותנים ליורשיה, ועבר שנשתחרר ומת - נותנים לרבו, שסתם עבדים גזלנים הם]. (58) ואין להחזיר לו, שמא לא ישמור עליו ויאבדו.

השמיט דין זה, ולא נתבאר למה השמיט דין מפורש בברייתא. (ראה 'דרישה' ו'פרישה' שם). (32) משנה, שם כח: גבי אבידה. ורבינו משווה פקדון לאבידה בדין זה. (33) ההנאה, שיש לו מזה שהוא רשאי להשתמש בהן כשיצטרך להן, נחשבת כשכר. בפ"ג מהלכות גזילה ואבידה ה"ז, כתב רבינו שהמוצא חייב באונסי דמי אבידה אפילו לא נשתמש בהם עדיין, אבל בפקדון אינו חייב באונסין. ובמגיד-משנה מבאר נימוק ההבדל: שומר חייב בגניבה ואבידה אפילו כשאין לו כל הנאה, מפני שהוא עושה מצוה ופטור ממצוות אחרות (הלכות גזילה ואבידה ה"י). ולפיכך, כשיש לו הנאה העלו התחייבותו לדרגת שואל שחייב באונסין, אבל נפקד דינו כשומר חנם, ובמקרה שהוא מקבל הנאה - עלה גם כן בדרגה אחת ונעשה שומר שכר.

1 ו. הַמְּפָקֵיד³⁴ מַעוֹת אֶצֶל חֲנוּנִי אוֹ הַשְׁלַחְנִי³⁵: אִם
2 הָיוּ צְרוּרִין וְחֲתוּמִין, אוֹ קְשׁוּרִין קָשֶׁר מִשְׁנָה³⁶ - הָרִי
3 זֶה לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן. לְפִיכָּה, אִם אֶבְדוּ אוֹ נִגְנְבוּ -
4 אֵינוֹ חֵיב בְּאַחֲרֵייתָן³⁷. וְאִם אֵינָן חֲתוּמִין וְלֹא
5 קְשׁוּרִין קָשֶׁר מִשְׁנָה, אָף עַל פִּי שֶׁהֵן צְרוּרִין - יֵשׁ
6 לוֹ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן³⁸. לְפִיכָּה הוּא נֹעֲשֶׂה עֲלֵיהֶם
7 שׁוֹמֵר שָׁכָר³⁹. וְאִם אֶבְדוּ אוֹ נִגְנְבוּ - חֵיב בְּאַחֲרֵייתָן;
8 וְאִם נֶאֱנָסוּ, כְּגוֹן שֶׁאֶבְדוּ בְּלִסְטִים מְזִין - הָרִי זֶה
9 פְּטוּר.

(34) משנה, שם מג. (35) חלפן, שמחליף מטבע על מטבע. (36) משונה, ויותר חזק מהקשר הרגיל. (37) נראה שהמדובר כששמן כדרכי השמירה שנתבארו למעלה בפ"ד. (38) המפקיד יודע שהחנוני והשולחני צריכים להרבה מעות, ואנו אומרים את דעת המפקיד שהוא מסכים שישתמשו במעותיו. ודרכו של כל אדם לצרור מעותיו אף-על-פי שעומדות להשתמש בהן כל שעה. (39) נתבאר בהלכה הקודמת.

10 ז. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים⁴⁰? קִדְּם שִׁישְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן;
11 אֲבָל אַחֵר שֶׁנִּשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן - נִתְחַיֵּב בְּאַחֲרֵייתָן, כִּכְל
12 מְלִיזָה שְׂפֵעוֹלָם⁴¹, עַד שִׁיחֲזִירָם לְבַעֲלֵיהֶם.

(40) ר"ף בשם רב האי גאון. (41) אם השתמש בהן, הרי לקח אותן בהלוואה והרי הן שלו, וחל עליו חיוב להחזיר לנפקד כסף אחר, והוא-הדין במוכר פקדון שאמרנו (למעלה ה"ה) שדינו כשומר שכר.

13 ח. הַמְּפָקֵיד מַעוֹת⁴² אֶצֶל בַּעַל הַבֵּית, בֵּין צְרוּרִין בֵּין
14 מְתָרִין - הָרִי זֶה לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן. לְפִיכָּה, אִם אֶבְדוּ
15 אוֹ נִגְנְבוּ - אֵינוֹ חֵיב בְּאַחֲרֵייתָן. וְהוּא שְׂיֵטְמָנָם
16 בְּקִרְקָע, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנָנוּ⁴³.

(42) משנה שם. (43) למעלה פ"ד ה"ד גבי שומר חנם.

17 ט. הַמְּפָקֵיד חֲבִית⁴⁴ אֶצֶל חֲבֵירוֹ, בֵּין שִׁיחֲדוּ לָהּ
18 הַבְּעָלִים⁴⁵ מְקוֹם בֵּין לֹא יַחֲדוּ לָהּ מְקוֹם, וְטֹלְטָלָהּ

בְּאַחֲרֵיָתָךְ עַד שֶׁתְּחַזְּרֶנּוּ לִי בִישׁוּב, כְּדָרְךָ שֶׁהִפְקַדְתִּי
אֶצְלָךְ בִּישׁוּב.

64 בבא־קמא ק"ח. 65 אינו יכול לדרוש מהנפקד או ממוצא אבידה להביאו אליו לנוב. 66 ואינו יכול לטעון: הפקדתי אצלך בירושלים, החזיר לי שם. 67 אינו מחויב לקבלו ולפטור את הנפקד מחובת השמירה. 68 יכול הוא לומר לנפקד (כתב בהגהות מיימוניות, שאם הוכרח להוציאו למדבר משום שלא היה לו מקום להטמין את הפקדון ביישוב, ולשומר אחר אסור למסור, ולקח אתו הפקדון או את האבידה למדבר ונאנס - דעת ראבי"ה שהוא פטור).

יב. הַמִּפְקִיד אֶצֶל חֲבֵרוֹ, וְהֵלֵךְ בְּעַל הַפְקָדוֹן לְמִדִּינַת הַיָּם, וְהָרִי הַשּׁוֹמֵר רָצָה לְפָרֵשׁ מִיַּבְשָׁה לַיָּם אוֹ לְצֵאת בְּשִׁירָא⁶⁹ - יֵשׁ מִי שֶׁהוֹרָה, שְׁאֵם בָּא הַשּׁוֹמֵר וְהִבִּיא הַפְקָדוֹן לְבֵית דִּין - נִפְטָר מֵאַחֲרֵיָתוֹ שֶׁמִּירְתּוֹ. וְדֹבְרִים שֶׁל טַעַם הֵם, שְׂאִין אוֹסְרִין זֶה בְּמִדִּינָה זֹאת מִפְּנֵי פְקָדוֹן שֶׁל זֶה שֶׁהֵלֵךְ, וְאִי אֶפְשָׁר לוֹ לְהוֹלִיכּוֹ עִמּוֹ, שֶׁמָּא יֵאָרֶע לוֹ אֲנָס וְיִהְיֶה חַיִּב בְּאַחֲרֵיָתוֹ. וּבֵית דִּין מִפְקִידִין אוֹתוֹ בְּיָד נֶאֱמָן אֶצְלָם, מִשּׁוּם הָשֵׁב אֲבִידָה לְבַעֲלֵים⁷⁰.

69 לדרך רחוקה. 70 שאם ישאיר הפקדון ללא שמירה - ייגנב או יאבד (סברת עצמו).

59) בברייתא שם כתוב: "יעשה לו סגולה". ובגמרא נאמר שני פירושים, אחד - ספר-תורה, והשני - דקל, וקיבל רבינו שני הפירושים. וקטן שאמרו - הכוונה עד בן שש, אבל למעלה משש אם הוא חריף ומבין בטיב משא ומתן אין חוששים לאיבוד, שהרי מקחו מקח וממכרו ממכר (ראה הלכות מכירה פכ"ט ה"ו), ולפיכך מחזירים לו (מגיד-משנה). ונהרשב"א מפרש מה שאמר רבינו "יחזיר לאשה, יחזיר לעבד" בא ללמדנו, שלא תחשוב שאסור להחזיר להם מפני שיש להניח שהפקדון הוא של הבעלים, אבל גם אם החזיר לבעלים - פטור, ולכתחילה מחזיר להם, שהרי הוא מחזיר למקום שנוטל (מגיד-משנה). וראה רמ"א אבן-העזר סימן פו ס"א, ו'בית שמואל' שם ס"ק ח. ובהגהות מיימוניות כתב בשם הראב"ן, שאם תבעו הבעלים יחזירו הנפקד להם. 60) גמרא שם. 61) אם הנפקד מאמין להם. 62) כמו שאמרו. 63) ודוקא כשאמרה בשעת מיתתה כשאין לה האפשרות לקחת הפקדון מיד הנפקד, אבל כשהיא בריאה - יתן לפלוני אפילו אין הנפקד מאמין לה, שהרי היא יכולה לקחת ממנו את הפקדון ולהחזירו בעצמה לידו ('טור') אבן-העזר (שם).

1 יא. הַפְקָדוֹן וְהָאֲבִידָה⁶⁴ לֹא נִתְּנוּ לְתַבַּע אֶלָּא בְּמִקְוָם. כִּיצַד? הַפְקִיד אֶצְלוֹ בִּירוּשָׁלַיִם - אֵינוֹ יְכוּל לְתַבַּעוֹ בְּנֹכַח⁶⁵; וְאִם הִחְזִיר לוֹ בְּנֹכַח - מְקַבְּלוֹ מִמֶּנּוּ⁶⁶. הַפְקִיד אֶצְלוֹ בִּישׁוּב, וְהִבִּיא פְקָדוֹנוֹ בְּמִדְבָּר - אֵינוֹ מְקַבְּלוֹ מִמֶּנּוּ⁶⁷; אֶלָּא יֹאמַר לוֹ⁶⁸: הָרִי הוּא

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – י"א-י"ז אייר תשע"ז

יום חמישי ט"ו אייר ה'תשע"ז
מצות עשה קז.

הַמִּצְוָה הַק"ז נדפסה ביום ראשון.

יום שישי ט"ז אייר ה'תשע"ז
מצות עשה קז. קיג.

הַמִּצְוָה הַק"ז נדפסה ביום ראשון.

הַמִּצְוָה הַקִּי"ג — הַצּוּי שֶׁנִּצְטָוִינוּ לַעֲשׂוֹת פָּרָה אֲדָמָה, כְּדִי שֶׁתִּהְיֶה מוֹכֶנֶת לְמַה שֶׁצָּרִיךְ בְּטֶהְרָה מִטְּמֵאת מַת, כְּמוֹ שֶׁאָמַר יְתַעֲלָה: "וְהִיָּתָה לַעֲדַת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁמֶרֶת" (במדבר יט, ט). ויִכְבֵּר נִתְּבָאָרוּ דִּינֵי מִצְוָה זֹאת בְּמִסְכַּת הַמִּיָּחֶדֶת לָהּ, וְהִיא מִסְכַּת פָּרָה.

יום שבת קודש י"ז אייר ה'תשע"ז
מצות עשה קיג.

הַמִּצְוָה הַקִּי"ג נדפסה ביום הקודם.

יום ראשון י"א אייר ה'תשע"ז
מצות עשה קז.

17 הַמִּצְוָה הַק"ז — הַצּוּי שֶׁנִּצְטָוִינוּ לְהִיּוֹת הַמֵּת מְטֵמָא, וּמִצְוָה זֹאת כּוֹלֶלֶת כָּל-דִּינֵי טְמֵאת מֵת.

יום שני י"ב אייר ה'תשע"ז
מצות עשה קז.

19 הַמִּצְוָה הַק"ז נדפסה ביום הקודם.

יום שלישי י"ג אייר ה'תשע"ז
מצות עשה קז.

20 הַמִּצְוָה הַק"ז נדפסה ביום ראשון.

יום רביעי י"ד אייר ה'תשע"ז
מצות עשה קז.

21 הַמִּצְוָה הַק"ז נדפסה ביום ראשון.

ביאורים למסכת סוטה דף כו עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

לבעלה, קא משמע לן שכין שמתרת עליו ונקראת אשתו, משקים
 אותה ככל אשה.
 עוד למדנו בבביתא לעיל, שאשת גר ועבד משוחרר ואילונית או
 שותות או לא נוטלות כתובה: שואלת הגמרא, פשיטא שאת גר
 ואשת עבד משוחרר שותות, שהרי הם נשואים בהיתר, ונחשבות
 אשתו לכל דבר. מתרצת הגמרא, מהו דתימא - הייתי אומר שלא
 נשקה אותן, כי כתוב בתחילת פרשת סוטה "דבר אל בני ישראל",
 ונדיק דוקא "בני ישראל" ממש, ולא גרים ועבדים משוחררים, שהם
 אינם משקים את נשותיהן, קא משמע לן שנשותיהם שותות.
 שואלת הגמרא, ואימא ה' נמי - אולי באמת אין נשותיהן שותות,
 שהרי כתוב "דבר אל בני ישראל" דוקא, כמו שדרשנו לעיל.
 מתרצת הגמרא, כתוב בפסוק "דבר אל בני ישראל ואמרת",
 ותוספת "ואמרת" רבויא הוא - לרבות גם נשות גרים ועבדים
 משוחררים, ששותות.
 שנינו במשנה, אשת כהן שותה כו' (ומותרת לבעלה).
 שואלת הגמרא, (אשת כהן שותה) פשיטא ששותה, מדוע יהיה
 שינוי בינה לבין אשת ישראל.
 מתרצת הגמרא, מהו דתימא - הייתי אומר שפרשת סוטה אמורה
 רק לגבי ישראל, כיון שכתוב בפרשת סוטה "והוא לא נתפשה",
 פירוש שלא נאנסה, והדגישה התורה בתיבת "הוא" שדוקא זאת
 שאנסה רק כשלא נאנסה, הא נתפשה באונס מותרת, עליה
 אמרה התורה שאם קינא לה בעלה, ויש ספק אם נטמאה הרי היא
 שותה, אבל זו - אשת כהן ואולי ונתפשה, אסורה, שגם אם
 נאנסה היא אסורה, שהרי אשת כהן שנאנסה אסורה לבעלה, אימא
 לא תשקה, ותהיה אסורה על בעלה, קא משמע לן ששותה.
 שנינו במשנה שאשת כהן שותה ומוותרת לבעלה.
 שואלת הגמרא, פשיטא שמוותרת לבעלה, שהרי שתתה ובדקה
 המים שטהורה היא.
 מתרצת הגמרא, אמר רב הונא, החידוש שמוותרת לבעלה הוא
 במתנוונת - שלא נטמאה מחמת המים, אבל מתנוונת, פירוש מבחישה
 וחולבת, שלא תאמר שאסורה לבעלה שהרי בדקה המים.
 שואלת הגמרא, אם היא מתנוונת, היא באמת אסורה לבעלה, והא
 בדיקה מ'א - שהרי בדקה המים והוכיחו שטמאה היא, אלא
 שתלה לה זכות שלא מות מיד.
 מתרצת הגמרא, מה שמוותרת כאן במתנוונת, משום שמדובר שלא
 מתנוונת במעיים ובירכים מעין סוטה טמאה, אלא במתנוונת דרך
 אברים - ראשה ושאר אבריה כבדים עליה, ובכל אופן יש חידוש
 מה שמוותרת לכהן, מכיון שמהו דתימא - הייתי אומר, הא ונזיי
 ונאי - שהיא ודאי זינתה, ולכן מתנוונת, והא דלא בדיקה מ'א כי
 אויחיה - ומה שלא מתנוונת דרך בדיקת המים, דהיינו במעיה
 ובירכיה, אלא רק בשאר אבריה, הוא משום דבאונס ונאי - כיון
 שלא זינתה ברצון, רק באונס, ולגבי כהן על כל פנים אסירא, שהרי
 אשת כהן שנאנסה אסורה לבעלה, קא משמע לן, שמה שמתנוונת
 דרך איברים אינו משום שזינתה באונס, אלא הוא חולי אחר,
 ומותרת.
 שנינו במשנה, אשת פרים שותה.
 שואלת הגמרא, פשיטא שאשתו שותה, שהרי נישואין גמורים יש
 להם.
 מתרצת הגמרא, מהו דתימא - הייתי אומר כיון שהתורה כתבה
 שהכהן משביע את האשה "ויתן איש בכ את שכבתו מבלעדי
 אישך", הרי שאמר רחמנא דוקא שגם בעלה הוא בר שכבת זרע,
 והאי - הסריס, לאו בר הכי הוא - שאינו בר זריעה, קא משמע לן
 שגם אשת סריס שותה.
 שנינו במשנה, על ידי כל עריות מקנא - שהבעל מקנא לאשתו גם
 אם נסתרה עם אחד מקרוביה, כגון אביה ואחיה, או שאר עריות
 שבתורה.
 שואלת הגמרא, פשיטא שנחשבת סתירה, ומה בכך שהם קרוביה או
 שאר עריות.

וממשיכה הברייא, מעוברת חבירו ומינקת חבירו, לא שותות
 ולא נוטלות כתובה, דברי רבי מאיר, שהיה רבי מאיר אומר לא
 ישא אדם מעוברת חבירו ומינקת חבירו שאסרו חכמים לישא
 אותן עד שימלאו שנתיים ללידתן, ואם נשא ויציא בגט ולא יחזור
 עולמית, וכיון שאסורות עליו ואינן ראויות לאישות, אינן שותות,
 כמבואר במשנה לעיל. ויחכים אומרים, יוציא ויבשניע וימנו
 לכהן - לאחר השנתיים שגזרו חכמים שלא ישאנה, אז יכנס, ואם
 כן נחשבת ראויה לאישות, ומשקים אותה, כמבואר במשנה.
 והרבא - הבחור שנשא עקרה וזקנה ואין לו אשה ובנים
 מעיקרא - מלפני כן, לא שותה ולא נוטלת כתובה, כיון שאסורות
 עליו כיון שחייב בפריה ורביה. רבי אלעזר אומר, אין אלו נחשבות
 אסורות עליו, כיון שיכול הוא לישא אחרת ולפרות ולרבות
 הימנה. אבל המקנא לארסותו ולשותרת יכם שלו ומשקנא
 נסתרה - שלא נסתרה אלא לאחר הנישואין, אז דינה או שותה או
 לא נוטלת כתובה. מעוברת ומינקת עצמו - שהיתה אשתו
 מעוברת או מניקה וקינא לה, או שותה אף על פי שיתכן שתמות
 וימות ולדה עמה, או לא נוטלת כתובה. הרבא - הבחור שנשא
 עקרה וזקנה ויש לו אשה ובנים, שכבר קיים פריה ורביה, או
 שותה או לא נוטלת כתובה. אשת ממזר לממזר, ואשת נתין
 לנתין, ואשת גר ועבד משוחרר, שכן אלו נשואות בהיתר גמור,
 ואילונית - נשא אילונית, ויש לו אשה ובנים, כל אלו דינן או
 שותה או לא נוטלת כתובה. עד כאן דברי הברייא. ומדייקת
 הגמרא, קלני מיהא - על כל פנים כתוב בברייא, שאילונית
 שותה, תיובתיה דרב נחמן - וקשה על רב נחמן שאמר שאילונית
 לדברי הכל אינה שותה.
 מתרצת הגמרא, אמר רב נחמן, תנאי היא - זו מחלוקת תנאים
 האם אילונית שותה או לא, והברייא שהובאה אמנם סוברת
 שאילונית שותה. ואמאי דאמר רבי האי תנא - ואני סובר כהתנא
 דלהלן שאף לרבי אלעזר אילונית אינה שותה, דתניא, רבי שמעון
 בן אלעזר אומר, אילונית לא שותה ולא נוטלת כתובה, שנאמר
 בתורה על האשה ששתתה מי סוטה "ואם לא נטמאה האשה
 וטהורה היא ונקתה ונזרעה ורע", ודורשים, דוקא מי שדרכה
 להזרע - שראויה להריון, היא שותה ממי הסוטה, ויציאתה זו -
 האילונית שאין דרכה להזרע, וכדלעיל בדרשת רב נחמן בשם
 רבה בר אבבה.
 שואלת הגמרא, ורבנן שסוברים שאילונית שותה, האי ונקתה
 ונזרעה ורע" שרבי שמעון בן אלעזר למד ממנו שאילונית אינה
 שותה, מאי עבדי ליה - מה ילמדו רבנן מן הפסוק ההוא.
 מתרצת הגמרא, מיבעי ליה - רבנן צריכים את הפסוק, לכדתניא,
 נאמר על האשה ששתתה מי סוטה "ואם לא נטמאה האשה וטהורה
 היא ונקתה ונזרעה ורע", משמע שהתורה מבטיחה שיהיה לה
 זרע, שאם היתה עקרה לפני כן, נפקת כעת, דברי רבי עקיבא.
 אמר לו רבי ישמעאל לרבי עקיבא, אם כן יפתרו כל העקרות
 לבעליהן, ויפקדו בהבטחת התורה, וזו - אשה צנועה עקרה, שאינה
 רוצה להסתר, הוואל לא נסתרה הפסידה. אלא, סובר רבי
 ישמעאל, אם כן מה תלמוד לומר "ונקתה ונזרעה ורע", לא לומר
 שאם היתה עקרה גמורה תפקד, אלא לומר שאם היתה יולדת עד
 היום בצער, יולדת מכעת פריה, ואם היתה יולדת עד היום
 נקבות, יולדת מכעת זכרים, וכן אם היתה יולדת עד היום ילדים
 קצרים, יולדת מכעת ילדים ארוכים, או אם היתה יולדת ילדים
 שחורים, יולדת מכעת ילדים לבנים.
 שנינו בבביתא לעיל, אשת ממזר לממזר או שותה או לא נוטלת
 כתובתה.
 שואלת הגמרא, פשיטא ששותה, שהרי הם נשואים בהיתר, ונחשבת
 אשתו לכל דבר. מתרצת הגמרא, מהו דתימא - הייתי אומר שלא
 נשקה אותה, שגם טהורה היא ועל ידי ההשקיה נהיה אותה לבעלה,
 ואפשי פסולין לא ליפוש - לא נרבה פסולים בישראל, שהרי כל
 ולד מהם הוא ממזר, ועדיף יותר שתשאר בספק סוטה ותאסר

יום ראשון י"א אייר - היום ששה ועשרים יום, שהם שלשה שבועות וחמשה ימים לעומר (הוד שבנצה) קנג

סוטה. פרק רביעי - ארוסה דף כו עמוד א

רש"י

תוספות

[שנשא עקרה חקניה וכו'. ותימה אמאי לא תנא איילונית בחדי עקרה חקניה: לא ישא אדם מעוברת חבירו. בירושלמי עליו הכתוב אומר (משלי כב) אל תשג גבול עולם ובשדה יתומים אל תבא ומודים חכמים לרבי אלעזר שאם היו לו בנים ואשה ושדיא שותה או לא נטלת כתובה היו לו אשה ובנים] ומתו בין קינוי לטירתה כבר נראית לשותה:

מעוברת עצמו או שותה וכו'. רש"י פי' ולא אמרין דלא לקטליה לולד ותימה אמאי אית לן למקטליה מזה איכפת לן בנתיק עד שתלד את בן פיק דערבין (דף ו. ת) האשה היוצאה ליהרר אין ממתנין עד לה שתלד והתם גזירת הכתוב הוא ומתו גם שנים לרבות את הולד והתם משמע טעמא דרבי קרא לה לא רבי קרא לא קטלינה ליה משום דממונא דבעל הוא כדכתיב (שמות כא) כאשר ישיח עליו בעל האשה והכא הכי פירושא מעוברת עצמו אע"ג דקינא לה כשדיא מעוברת שותה לאחר שתלד ולא אמרין כמו גבי מעוברת חבירו דאי קינא לה כשדיא מעוברת וילדה ומת הולד או הפילה אפ"ה אינה שותה דלאו בת קינוי היתה דממעט לה בספרי מזה תשטה אשתו וכדאמרין בירושלמי לא היו (ולו) אשה ובנים וכו' כבר (נראה) שלא לשותה **אמר** לו רבי שמעאל א"כ יסתור כל עקרות ופקדו. תימה ור' שמעאל לימא ליה לנפשיה יסתור כל ילודות בצער וילדו בריחו וזו הואיל ולא נטלה הפסידה:

ואמרת ריבויא הוא. תימה הוא אפיקתה לעיל (דף כד.) לרבות דארוסה ושומרת יבם לקניי' וזו הואיל ונתפשה אסורה אימא לא תשתה כלל קמ"ל. תימה לר"י אמאי לא פריך הכא ואימא הכי נמי כדפריך לעיל ונראה כל היבא דקרא דמסיק אדעתיה מותבו למדרש הכי ומדריש לדרשא אחריית לא פריך ואימא ה"נ דקמ"ל דכן ניתן למדרש למשה בסני' ולא בע"א כגון והיא נתפשה לאסור אשת כהן מבלעדי אישך מי שקדמה שכיבת בעל אבל לעיל בני ישראל משמע בהדיא למעוטי גרים וכן בפרק שני דיבמות (דף כב.) בגמרא דמי שיש לו אח מ"מ זוקק את אשת אחיו ליבום דקא פריך פשיטא אחיו הוא מזה דתימא לילף אחוה אחוה מבני יעקב קמ"ל התם פריך ואימא הכי נמי משום דאין גזירה שוה למחצה וצריך טעמא להוציא מאותה סברא או קרא וכן לענין לירוש' (שם) וליטמא לו פשיטא אחיו הוא ס"ד"א ליטמא בעל בעמיו יש בעל שנמטמו ויש שאינו נמטמו הא כיצד מטמא לאשתו כשרה ואינו מטמא לאשתו פסולה ה"נ קמ"ל ואימא הכי נמי דהא קרא מנעט פסולין והאי פסול הוא וכן בפ"ק דעירובין (דף ז.) גבי האשה שיוצאת ליהרג אין ממתניין לו עד שתלד פשיטא גופה היא מהו דתימא (כי) כאשר ישיח עליו בעל האשה כתיב והאי ממונא דבעל הוא קמ"ל ואימא ה"נ דמאי (דהא) נפקא לן

לא שותות. דכתיב תחת אישה: ולא יחזיר עולמית. קנא קנסוהו רבנן: לבשגיג' ופנו. לאחר כ"ד חדש ללידת בנה: ותרקא. בחור. כמו ילד (ובלשון חל) רבאי: מעברת עצמו. שיקחה אשתו מעברת וקנא לה: או שותות. ולא אמרין לא ליקטליה לולד: אשת ממזר לפקוד. כלומר אשה הראויה לממזר וניסת לממזר וקנא לה ונסתרה: או שותה בו. ולקמן פריך פשיטא: אמא דאמרי כי האי תנא. דאית ליה עקרה וקנא שותות, מדלא נקט אלא איילונית ונסים תלמודא מנתקתה ונורעה ורע ולא משום דאינה ראויה לקנאה, אלא מרבי אלעזר סל דידול לשא אחרת ולפרות ולרבות ואפ"ה איילונית לא וזו. כל אשה צנועה עקרה משום דלא נסתרה הפסידה: לא ליפוש פסולין. לא נעשה שלום ביניהם. הלואי לא יפיר ולא ירבה הואיל וכל דורותיו ממוזרין: והיא לא נתקשה בו. כלומר מהו דתיקא פרשת סוטה על כרחה באשת ישראל קינא מדרבתי ודיא. מיעוטא משמע זו היא דכי לא נתפשה אסורה הא נתפשה בו. ונעלה קאי קרא דבתריה ועבר עליו רוח וגו'. דתיקא דמספקא לן בזה אם נטמאה ואם לא נטמאה שותה, אבל אשת כהן היתה בכלל והיא לא נתפשה ליתה נמי בכלל השקאה. קמ"ל. במתנונה. לאחר ששתתה אינשךר' לאשמעוין דמרתת לבעלה, דלא תימא וזה היא שהרי בדקה המים: מתנונה. הא ודיא בדקה המים וזה היא אלא שקלה לה וכתב ואמאי מרתת לבעלה: במתנונה דרך אברים. שאינה מתנונה בפנים ובירכים אלא ראשה ושאר אבריה כבדים עליה. מהו דתימא הא לא וכות תלה לה. דאם כן הנה לה להתנונה דרך בדיקת המים, אלא באנס ונתת לפיך מתנונה שלא בדרךה ולכתן מיתה תיתסר: מפלעדי אישה. משמע אישה בר הכי הוא: קא משמע לן. דלמקדום שכיבת בעל לבעול הוא דאקא. וקריס בר שכיבה הוא ואף על גב דלאו בר ורעה הוא. ובסריס חמה קאמר. דמרת לקנאה, ולא בסריס אדם שאסור לקנאה משום לא יבא פצוע דקא וקריס כגו: מהו

לכנים. אשת ממזר לממזר. פשיטא? מהו דתיקא: אפוש פסולין לא ליפוש, קא משמע לן: אשת גר ועבר משוחרר, ואיילונית: פשיטא? מהו דתיקא: "דבר אל בני ישראל", ולא גרים, קא משמע לן. ואימא הכי נמי? "ואמרת" רבויא הוא: אשת כהן שותה בו: אשת כהן שותה פשיטא מהו דתימא, "והיא לא נתפשה" אסורה, הא נתפשה מותרת, וזו הואיל ונתפשה אסורה, אימא לא תשתה, קא משמע לן: ומותרת לבעלה: פשיטא? אמר רב הונא: במתנונה. מתנונה? הא בדקה מ"א? במתנונה דרך אברים, מהו דתימא: תהא לה זנוי זנאי, והא דלא בדקה מ"א כי אויחיה, משום דבאונס זנאי ולגבי כהן אסורא, קא משמע לן: אשת סריס שותה פשיטא? מהו דתיקא: "מפלעדי אישך" אמר רהמנא, והאי לאו בר הכי הוא, קא משמע לן: שעל ידי כל העירות מקנין: פשיטא מהו

מדתם דממונא דבעל הוא אבל הכא כיון דאשמעוין דעיקר קרא לדרשא אחרייתו תו לא סלקי דעתא למעוטי מיניה מידי וכן פרי: **אשת** סריס. רש"י פי' בסריס חמה ולא בסריס אדם שאסור לקימה ולא ידעין מנלן דסריס אדם כגון ששתה כוס עיקרין דאסור לקימה אי משום האי ברייתא דמית' בפרק שני דיבמות (דף כ) ובפרק הערל (שם דף פט) פצוע דקא וברות שפכה סריס אדם והוקו וכו' עד אסור לקימה הא קתני נמי וכן וכן אסור לקיים אלא על כרחיך אפצוע דקא וברות שפכה קאי בדתני טעמא משום שנאמר לא יבא פצוע דקא וברות שפכה אבל אסריס דקתני בברייתא לא ידענא מנליה דקאי נמי עלה:

אבל

עניינו של רבי שמעון בן יוחאי הוא - שעלידו היה הגילוי דפנימיות התורה, ועיקר הגילוי היה ביום הסתלקותו.

ממאמר שבת פרשת אמור, ה'תשנ"ז

קנד יום ראשון י"א אייר - היום ששה ועשרים יום, שהם שלשה שבועות וחמשה ימים לעומר (הוד שבנצח)

סוטה. פרק רביעי - ארוסה דף כו עמוד ב

תוספות

רש"י

מהו דתיקא נטמאה נטמאה שני פעמים. אמורים בפרשה, ודרשין ליה לקמן (ו' כז) אחד
לבעל ואחד לבעול, היכא דמיתסרא אבעל בהא סתירה משתעי קרא דנהג בה דין
סוטה, אבל הא דאסורה בו: קמ"ל. דכי אתא קרא לנפיה אתא, ודיקא דאית קרוב לה
נאסר עליה על ידי קרי וזה, ולא למעוטי קרובים אתא: איש אשר רחמנה. ושכב איש

אותה: שחוף. שבשרו נשחף וקלה וקרב ואין בו
כח. ובתורת הכהנים בקללות שנינו דונגתו, יש
לך אדם שהוא חולה ומטל במטה אבל בשרו
שמור עליו, תלמוד לומר את השחפת תלמד
שבשרו נשחף מקצין על ידו בו. כמו ודיוקן בה
מקצין על ידו פשיטא: ופוסל בתרימא פשיטא.

אם הוא אחד מן הפסולים המחללין את האשה
כגון עובד כוכבים עבד חלל נתינו וממור דקיימא
לן בקדושים וביבמות דפסולין האשה בביתאן
מזבת כהן בי תהיה לאיש וזה, כיון שנגעלה למי
שור אצלה פסקה: לא יחלל ירעו. מכלא כתיב
לא יחל דרשין שני חלולין אחד לך ואחד
לירעה: דאית ליה ירע מחלל את האשה
בביתא, דלית ליה ירע לא יחלל: קא משמע לן.

שמואל דפוסל שמעון ליה מהא דאמר מקצין
על ידי שחוף ובה כהן בי תהיה לאיש וזה.
ומנייה נפקא לן דפסולין פסלי לאשה בביתאן,
ומדאפקיה בלשון הנהגה נדרוש דאית ליה הנהגה
מי שקדושים תופסין בה כגון ממור נתינו וקלל
פסלי, אבל עובד כוכבים ועבד חרזי וזה בבחמה
וכיון דלית להו הנהגה לא נפסלו. עובד כוכבים
אין לו קדושים בישראל, דכתיב (ויקרא ט) איש
אשר ינאף את אשת רעהו, ונתניא בסנהדרין (ו' כז)

כז) פוט לאשת וקברו אחריים, אלקא ליה לזה
אישותו. עבד גם חמור כתיב בזה, עם הדומה
לחמור: מי שיש לו אלמנות וגירושין. בה. הוא דכי
אין לה זרע ממנו וקשה אל בית אביה מלחם
אביה תאכל, דלא פסקה בביתא, יצא עובד
כוכבים ועבד שאין לו אלמנות וגירושין בה
שלא תפסו לו בה קדושים ותשמת אין שם
אלמנות עליה. וביבמות פריך אימא לקלא, דמי
שש לו אלמנות וגירושין הוא דכי, אית לה זרע
לא תיבול, אבל עובד כוכבים ועבד אפי' אית
לה זרע מניה תיבול, והתם משני לה בהבא על
יבמתו ובאלמנה כ"ג. ומיהו שמעון וליה

מהא דמקצין ע"י עובד כוכבים: ואלא. מי שאינו
איש דמתני' למעוטי בהמה: דאין ונות לבחמה
אינה קדושים וזונה בבועלה בהמה ואינה נאסרת
על בעלה: אתנן וזנה. נתן טלה באתננה: מחיר
כלב. החליף כלב בטלה: אתנן כלב. שאם אדם
אומר לזונה החליף טלה והגעלי לכלבי: מחיר
וזנה. היתה לו שפחה וזונה והחליפה בטלה,
ומדאקמר אתנן כלב מחיר מכלל דלאו זנות
הוא, דאי זנות הוא הנה חיל עלה שם אתנן.

ואלא שכבת זרע לשם לי. כיון דאמרת מקצין ע"י
שחוף: לשקנא לה שלא בדרבנה. אל סתריה עמו
להבעל שלא בדרבנה: משכבין אישה בתי. והקשו
שני משבחותיה לכל דברים, וכיון דנאסרת עליו
אמאי לא היו קרי: דרך אברים פריצותא בעלמא
הוא. שובק עמה בקרוב בשר: פריצותא מי נאסר
רחמנא. אישה על בעלה בהבי, וכיון דלא
מתסרא עליה בהבי פשיטא קרי הוא:
בנשיקה. משיך השמש באותו מקום: תינו דאמא

קרא למעוטיה. דלא תיקא העראה היא: אלא למאן דאמר.
עמרה, אבל נשיקה, ולא פלוס היא, תיניו דאיתי קרא למעוטי נשיקה. אלא למאן דאמר
העראה זו נשיקה, מאי איפא למימר? לעולם לשקנא לה דרך אברים, ומהו דתיקא,
בקפידא דבעל תליא רחמנא ובעל הא קא קפיד, קמשמע לן. אמר שמואל: ישא אדם
קרא למעוטיה. דלא תיקא העראה היא: אלא למאן דאמר. עמרה, אבל נשיקה, ולא פלוס היא, תיניו דאיתי קרא למעוטי נשיקה. אלא למאן דאמר
העראה זו נשיקה, מאי איפא למימר? לעולם לשקנא לה דרך אברים, ומהו דתיקא,
בקפידא דבעל תליא רחמנא ובעל הא קא קפיד, קמשמע לן. אמר שמואל: ישא אדם

קרא למעוטיה. דלא תיקא העראה היא: אלא למאן דאמר. עמרה, אבל נשיקה, ולא פלוס היא, תיניו דאיתי קרא למעוטי נשיקה. אלא למאן דאמר
העראה זו נשיקה, מאי איפא למימר? לעולם לשקנא לה דרך אברים, ומהו דתיקא,
בקפידא דבעל תליא רחמנא ובעל הא קא קפיד, קמשמע לן. אמר שמואל: ישא אדם
קרא למעוטיה. דלא תיקא העראה היא: אלא למאן דאמר. עמרה, אבל נשיקה, ולא פלוס היא, תיניו דאיתי קרא למעוטי נשיקה. אלא למאן דאמר
העראה זו נשיקה, מאי איפא למימר? לעולם לשקנא לה דרך אברים, ומהו דתיקא,
בקפידא דבעל תליא רחמנא ובעל הא קא קפיד, קמשמע לן. אמר שמואל: ישא אדם

קרא למעוטיה. דלא תיקא העראה היא: אלא למאן דאמר. עמרה, אבל נשיקה, ולא פלוס היא, תיניו דאיתי קרא למעוטי נשיקה. אלא למאן דאמר
העראה זו נשיקה, מאי איפא למימר? לעולם לשקנא לה דרך אברים, ומהו דתיקא,
בקפידא דבעל תליא רחמנא ובעל הא קא קפיד, קמשמע לן. אמר שמואל: ישא אדם
קרא למעוטיה. דלא תיקא העראה היא: אלא למאן דאמר. עמרה, אבל נשיקה, ולא פלוס היא, תיניו דאיתי קרא למעוטי נשיקה. אלא למאן דאמר
העראה זו נשיקה, מאי איפא למימר? לעולם לשקנא לה דרך אברים, ומהו דתיקא,
בקפידא דבעל תליא רחמנא ובעל הא קא קפיד, קמשמע לן. אמר שמואל: ישא אדם

קרא למעוטיה. דלא תיקא העראה היא: אלא למאן דאמר. עמרה, אבל נשיקה, ולא פלוס היא, תיניו דאיתי קרא למעוטי נשיקה. אלא למאן דאמר
העראה זו נשיקה, מאי איפא למימר? לעולם לשקנא לה דרך אברים, ומהו דתיקא,
בקפידא דבעל תליא רחמנא ובעל הא קא קפיד, קמשמע לן. אמר שמואל: ישא אדם

אבל. הא הואיל ואסורה וקיימא אימא לא קא משמע לן. תימה הא שמעין לה מאלמנה
לכחן גדול דאסירה וקיימא לבעל ואפי' הכי איצטריך קרא דכי תשטה אשתו
למעוטי הא הכי הוה שונה וכן על מה שאמר איש אמר רחמנא ולא קטן נראה דדוקא
משתיה ממעט לה קרא אבל נאסרה על ידי כך תשע שנים ויום אחד אע"פ שאינו איש שהרי

ביאתו פוסלת בתרומה כדאיתא בפרק אלמנה
(יבמות דף סח.) ונסקלה הערה על ידו כדאיתא
ב' ד' מיתות (סנהדרין דף נ"ה) ומקומו בפרק
יוצא דופן (נדה דף מה.) דומיא דכל עריות מקנא
על ידן דלא איצטריך לשמעוטינן אלא דשותות
אבל דנאסר פשיטא וכי משום דעריות גינהו
גרעה:

שחוף. פירש רבינו חננאל שאינו בועל כדרכו
ואינו מזויע דהניא איהו מירח אשך זה
הקליטום שנכנס רוח באשכיו דברי ר"ע רבי
ישמעאל אומר זה השחוף תימה אמאי נקט
שמואל שחוף ולא נקט סרים ושמא שחוף הוי
ברותא טפ?

אבל. הא הואיל ואסירה וקיימא. תימא מאי
קמ"ל רב הונא והא מותבי היא ע"י כל
עריות מקצין ויל דהכי פירשו מי שנסאר בכל
בת ישראל ע"י בעולת זנות אפילו אינה קרובתו
יצא עובד כוכבים דכלא הכי כל בת ישראל
מתסרא וקיימא לגביה: צ"א. עובד כוכבים שאין
לו אלמנות וגירושין בה. פירש רש"י דנפקא לן
מדכתיב אשר ינאף את אשת רעהו פרט לאשת
אחרים תימה והא נפקא לן בקדושין בפרק
האומר מלא תחתן הם ובמדומה דלא אתי קרא

פרט לאשת אחרים אלא למעוטי ישראל הבא על
העובדת כוכבים אשר עובד כוכבים וקמ"ל אע"י
דבעולת בעל יש להו ישראל בעובדת כוכבים
פטור:

למעוטי. בהמה. תימה דהבא משמע דבנות
תליא מילתא אם כן רבא דאמר בפ'
הבא על יבמתו (יבמות דף נד.) דיש זנות לבחמה
מותני' למעוטי מאי וכי אית לן למימר דליל
דשמואל או דרב והמנוגא הונא:

מנא. הא מילתא דאמרי רבא אין זנות לבחמה.
ה"ג בפ' כל האסורין (תמורה ל) מנא הא
מילתא דאין זנות לבחמה אמר ליה לא נישתמיט
קרא ונכתוב אתנן זונה וכלב אי' הכי אתנן כלב
וכי: אלא. למאן דאמר העראה זו נשיקה מאי
איכא למימר. והיינו שמואל בפ' הבא על יבמתו
(יבמות דף נה.) והבא אליביה דשמואל נמי

מסקניו ותימה אדרבה איפכא מסתברא למאן
דאמר העראה זו נשיקה וחשיבה ביאה גבי שאר
עריות היינו דאיצטריך קרא הבא למעוטי אלא
למיר העראה זו הכנסת עטרה ולא חשיבה
נשיקה גבי שאר עריות הבא מאי איצטריך
למעוטה:

דומה
אלא אמר אב"י: פרט לשקנא לה בנשיקה, הניחא למאן דאמר העראה זו הכנסת
עמרה, אבל נשיקה, ולא פלוס היא, תיניו דאיתי קרא למעוטי נשיקה. אלא למאן דאמר
העראה זו נשיקה, מאי איפא למימר? לעולם לשקנא לה דרך אברים, ומהו דתיקא,
בקפידא דבעל תליא רחמנא ובעל הא קא קפיד, קמשמע לן. אמר שמואל: ישא אדם

קרא למעוטיה. דלא תיקא העראה היא: אלא למאן דאמר. עמרה, אבל נשיקה, ולא פלוס היא, תיניו דאיתי קרא למעוטי נשיקה. אלא למאן דאמר
העראה זו נשיקה, מאי איפא למימר? לעולם לשקנא לה דרך אברים, ומהו דתיקא,
בקפידא דבעל תליא רחמנא ובעל הא קא קפיד, קמשמע לן. אמר שמואל: ישא אדם
קרא למעוטיה. דלא תיקא העראה היא: אלא למאן דאמר. עמרה, אבל נשיקה, ולא פלוס היא, תיניו דאיתי קרא למעוטי נשיקה. אלא למאן דאמר
העראה זו נשיקה, מאי איפא למימר? לעולם לשקנא לה דרך אברים, ומהו דתיקא,
בקפידא דבעל תליא רחמנא ובעל הא קא קפיד, קמשמע לן. אמר שמואל: ישא אדם

קרא למעוטיה. דלא תיקא העראה היא: אלא למאן דאמר. עמרה, אבל נשיקה, ולא פלוס היא, תיניו דאיתי קרא למעוטי נשיקה. אלא למאן דאמר
העראה זו נשיקה, מאי איפא למימר? לעולם לשקנא לה דרך אברים, ומהו דתיקא,
בקפידא דבעל תליא רחמנא ובעל הא קא קפיד, קמשמע לן. אמר שמואל: ישא אדם

ביאורים למסכת סוטה דף כו עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

שהתורה אומרת לקיים דין סוטה רק היכא דקמיתקרא בהא זנות
- במקום שנאסרת רק מחמת זנות זו על הבעל, אבל הא - שקנא
לה בעלה שנסתרה עם גוי, הואיל ואסורה וקניא - כבר אסורה
על הגוי הבעל לפני הזנות הזו, אימא לא - הייתי אומר שלא שותה,
קמשמע לן שמקני על ידו.
עוד מבררת הגמרא, מה שאמר רב המנונא על גוי ופוסל בתרומה,
שואלת הגמרא והרי זה פשיטא, שבת כהן שבה עליה גוי נפסלה
מלאכול בתרומה, כמו כל הפסולים, וכדלעיל.
מתרצת הגמרא, מהו דתימא - הייתי אומר "ובת כהן כי תהיה
לאיש ור היא בתרומת הקדשים לא תאכל", אמר רחמנא - נאמר
בתורה בדיני כהונה, ומפסוק זה דורשים שאם נבעלה האשה למי
שהוא "ור" אצלה בנישואין, דהיינו הפסולים בחיתון, פוסלים אותה
בתרומה, כמו שכתוב בהמשך הפסוק, "היא בתרומת הקדשים לא
תאכל", והייתי חושב שמלשון התורה "תהיה" נדיק דבר תורה -
שרק מי שתופסים בו קידושין, יהודי, אלא שהוא פסול, כגון ממזר או
נתין או חלל, אין - כן פוסל אותה בביאתו מלאכול בתרומה, אבל
דלאו בר תורה - שאינו בתורת הויה כלל, שאין תופסים בו קידושין,
כגון גוי ועבד, לא פוסל אותה בביאתו, קמשמע לן רב המנונא,
דפסיל גוי את האשה בביאתו, מדרבי יוחנן, דאמר רבי יוחנן
משום רבי שמעאל, מניין לעובד בוכבים ועבד שבאו על הכהנת
ועל חליותיה ועל בת ישראל שפסלה מן הכהונה כדלעיל, שנאמר
"ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה ושהב אל בית
אביה כנעוריה, מלחם אביה תאכל", הרי שבת כהן שאין לה זרע
ונתאלמנה או נתגרשה, חוזרת לבית אביה לאכול בתרומה,
ומדייקים, דוקא כשהיתה נשואה למי שיש לו אלמנות וגרושות
בה, כל יהודי, שיש לו דיני אלמנות וגרושות כיון שקידושי תפסו,
יצאו עובד בוכבים ועבד שאין לו דיני אלמנות וגרושות בה,
שהרי אין קידושין תופסים בו, פוסלים את האשה בביאתם מן
הכהונה.
חוזרת הגמרא לברר מה כוונת המשנה שמי "שאינו איש" אין מקני
על ידו, ושואלת ואלא "שאינו איש" למעוטי מאי. ומתרת הגמרא,
אמר רב פפא, "שאינו איש" למעוטי בהמה, שאם נסתרה האשה
עם בהמה אין בעלה מקנא לה, דאין זנות בבהמה - שאין האשה
נחשבת זונה בביאת בהמה, ואינה נאסרת על בעלה.
מבררת הגמרא באותו ענין, אמר ליה רבא מפוזקא - [שם מקום],
לרב אישי, מנא הא מילתא דאמור רבנן - מהיכן למדו רבנן את
הדין שאין זנות בבהמה.
מהא דרבינן בדיני הבאת קרננות לבית המקדש "לא תביא אתנן
זונה ומחיר פלג בית ה' אלהיך וגו' כי תועבת ה' גמ שניהם", ותנא
דייקו ומחיר הפסוק שרק "אתנן זונה ומחיר כלב" אסורים, אבל
אתנן כלב - אדם אמר לזונה קחי טלה והבעלי לכלבי, ומחיר זונה
- שהיתה לו שפחה זונה, והחליף אותה בטלה, מותרין, שנאמר
בסוף הפסוק "גם שניהם", ומדייקים, שנים אסורים, ולא ארבעה.
ואם כן ממה שזהירי אתנן כלב, רואים שביאת כלב אינה נחשבת
זנות, כי אם היתה נחשבת זנות היה אסור האתנן שניתן בעבורה.
חוזרת הגמרא לברר את תחילת דבריה, ושואלת, ואלא לפי דברי
שמואל דלעיל, שאשה שנסתרה עם שחוף בעלה מקנא לה, וביארה
הגמרא שלא תלמוד מ"ושב איש אותה שכבת זרע" שצריך דוקא מי
שהוא מזרע, אם כן מה שאמר הפסוק "שכבת זרע" למה לי - מה
בא למעט. מתרת הגמרא, מיבעי ליה לברתנא, כתוב בפסוק
דלעיל "ושב איש אותה שכבת זרע", פרט לרבא אחר,
שיש קינוי של הבעל שהתרה בה שלא תסתר עם פלוני, אך לא
לביאה ממש בהוצאת זרע, אלא לדבר אחר, והוא לא נחשב קינוי.
שואלת הגמרא, מאי דבר אחר, שאמרת עליו שאינו נקרא קינוי.
מתרת הגמרא, אמר רב ששת, פרט לשקניא לה שלא בדרבה
- שלא קינא לה בעלה שלא תסתר עם פלוני לביאה רגילה, אלא

מתרצת הגמרא, מהו דתימא - הייתי אומר, כיון שכתוב בפרשת
סוטה "נממאה" "נממאה" שני פעמים, ודורשים את שני הפסוקים,
אחד שאסורה לבעל, ואחד שאסורה לבעל, והייתי סובר שהתורה
אומרת לקיים דין סוטה רק היכא דקא מתפרא בהא זנות -
במקום שנאסרת רק מחמת זנות זו על הבעל, אבל הא - זו שקנא
לה בעלה שנסתרה עם אחד העריות, הואיל ואסורה וקניא - כבר
אסורה על הבעל לפני הזנות הזו, אימא לא - הייתי אומר שלא
שותה, קא משמע לן שכל מה שבא הפסוק הוא רק כדי לאסור
אותה על ידי זנות זו כשלא היתה אסורה לפני כן, אך גם כשאסורה
לפני כן כגון בקרובים ועריות, יש בה דין סוטה להשקותה וכו'.
שנינו במשנה, על ידי כל העריות מקני חוץ מן הקנין [ובו] ווממי
שאינו איש. מבאר הגמרא, מה שמיעטנו קטן מקינוי, שאין הבעל
מקנא לאשתו אם נסתרה עם קטן, למדנו מהפסוק "ושב איש
אותה" אמר רחמנא, ומדייקים, דוקא "איש" ולא קטן.
שואלת הגמרא, מה ששנינו במשנה ושאני איש - שאין הבעל
מקנא לאשתו אם נסתרה עם מי שאינו איש, למעוטי מאי - מי הוא
זה שאינו איש. מנסה הגמרא לתרץ, אילמא למעוטי שחוף - אם
נאמר שבא למעט אדם שבשרו נשחף וכלה ויבש ואין לו כח, וזהו
מה שכתוב בקלות שבתורה "את השחפת". דוחה הגמרא, והאמר
שמואל שחוף מן מקנין על ידו, ופוסל בתרומה שאם היה השחוף
מהפסולים בקהל, ובא על בת כהן פוסל אותה מלאכול בתרומה,
ריבואר להלן. על כל פנים רואים במפורש שהבעל מקנא לאשתו
כשנסתרה עם שחוף, ואי אפשר לפרש שזו כוונת המשנה "שאינו
איש".
ומבררת הגמרא את עצם דברי שמואל, לפני שתמשיך לברר מה
כוונת המשנה "שאינו איש". מה שאמר שמואל שחוף מקנין על
ידו, שואלת הגמרא פשיטא, למה שלא יקנא הבעל. ומתרת
הגמרא, מהו דתימא - הייתי אומר כיון שהפסוק אומר בפרשת
סוטה "ושב איש אותה שכבת זרע" אמר רחמנא, והא לאו בר
הכי הוא - והרי שחוף אינו ראוי להזרע, אם כן לא יקנא הבעל על
ידו, קא משמע לן שמקני על ידו, והלימוד של "שכבת זרע" בא
ללמד דבר אחר שיבואר להלן.
עוד מבררת הגמרא, מה שאמר שמואל על שחוף ופוסל בתרומה,
שואלת הגמרא והרי זה פשיטא, שהרי בת כהן שבא עליה אחר מן
הפסולים, כגון גוי או עבד או חלל או ממזר, נפסלה מלאכול
יותר בתרומה, ומה החידוש אם הפסול הוא שחוף.
מתרת הגמרא, מהו דתימא - הייתי אומר כיון שכתוב בדיני כהן
"לא יחלל זרעו" אמר רחמנא, והיתה התורה יכולה לכתוב "לא
יחל", ומחבילות "לא יחלל" דורשים שני חילולים, אחד שמחלל את
האשה ואחד שמחלל את זרעה, אם כן דוקא דאית ליה זרע ליחלל
- מי שיכול שיכול להביא זרע מחלל אשה מכהונה בביאתו, דלית
ליה זרע לא ליחלל - אבל מי שאינו יכול להביא זרע, כגון השחוף,
לא יחלל אשה מכהונה בביאתו, קא משמע לן שפוסל אותה
מכהונה.
חוזרת הגמרא לברר מה כוונת המשנה שמי "שאינו איש" אין מקני
על ידו, ואלא "שאינו איש" למעוטי עובד בוכבים, שאם האשה
נסתרה עם גוי, אין בעלה מקנא לה, שואלת הגמרא, והאמר רב
המנונא עובד בוכבים מן מקנין על ידו, ופוסל בתרומה וכדלעיל.
על כל פנים רואים במפורש שהבעל מקנא לאשתו כשנסתרה עם גוי,
ואי אפשר לפרש שזו כוונת המשנה "שאינו איש".
ושב מבררת הגמרא את עצם דברי רב המנונא, לפני שתמשיך לברר
מה כוונת המשנה "שאינו איש". מה שאמר רב המנונא שגוי מקנין
על ידו, שואלת הגמרא פשיטא, למה שלא יקנא הבעל. ומתרת
הגמרא, מהו דתימא - הייתי אומר כיון שאומרת התורה בפרשת
סוטה "נממאה" "נממאה" שתי פעמים כדלעיל, ולמדנו שבא
לרבות אחר שאסורה לבעל ואחד שאסורה לבעל, והייתי סובר

ביאורים למסכת סוטה דף כז עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

לשמור עליה אפילו יום יומיים אלו, שבורחת ממנו לפתע. תיקו.
 שנינו במשנה, ואלו שפית דין בו ומקנין להן, מי שנתחרש בעלה
 או נשטתה, או שהיה חבוש בבית האסורין.
 למדנו בברייתא, תנו רבנן, נאמר בתורה בפרשת סוטה "איש
 כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל", ומבררת הברייתא, מה תלמוד
 לומר "איש איש" פעמיים, ועונה, בא לרבות כמו ששנינו לעיל,
 אשת חרש, ואשת שומה, ואשת שעמם שהוא אדם שלקו
 בתמיהו לז, ושחלף בעקלה למדינת הים, ושניה חבוש בבית
 האסורין, שפית דין מקנין להן אם רואים שמתנהגות בפריצות,
 לפסולן מכתובתן, שיצאו מבעליהן בלי לקבל כתובתן. מבררת
 הברייתא, וכל - הייתי חושב שבית דין מקנין להן אף כדי להשקותן
 - שבית דין ישקו אותה מי הסוטה שיבדקו כשאר סטות, ועונה,
 תלמוד לומר "והביא האיש את אשתו אל הכהן", ואין בית דין
 מביאים אותה אל הכהן להשקותה, ואף אם הבריא בעלה, אינו יכול
 להשקותה על סמך קינוי בית הדין, כפי שמבאר הגמרא בהמשך.
 רבי יוסי חולק ואומר, בית דין מקנין לה אף כדי להשקותה, אמנם
 הם עצמם אינם יכולים להשקותה, שהרי נאמר והביא האיש את
 אשתו, אלא ולבשצא בעלה מבית האסורין הוא ישקנה.
 שואלת הגמרא, במאי קא מיפלגי - במה חולקים רבנן ורבי יוסי.
 עונה הגמרא, רבנן סברי שאין הבעל יכול להשקותה על סמך קינוי
 בית הדין משום דבעינן "וקינא והביא" - שנאמר וקינא את
 אשתו, "והביא האיש את אשתו", דורשים הסמיכות שדוקא אם
 הבעל קינא לה, הוא יכול להביאה להשקיה, ורבי יוסי סבר לא
 בעינן "וקינא והביא" - אין לדרוש הסמיכות, והבעל יכול
 להשקותה על סמך קינוי בית הדין, לכן כשיצא הבעל מבית
 האסורין ישקנה, אף על פי שבית דין קינאו לה.
 למדנו בברייתא, תנו רבנן, כתוב בתורה בסוף פרשת סוטה "זאת
 תורת הקנאות, אשר תשמה אשה תחת אישה ונטמאה", ופסוק זה
 מיותר, ובא כדי להקיש איש לאשה שדיני אשה כאיש, ואשה לאיש
 שדיני איש כאשה.
 שואלת הגמרא, למאי הלכתא - לענין מה הוקשו, מה למדו אשה
 מאיש ומה למדו איש מאשה.
 עונה הגמרא, אמר רב ששית, אשה מאיש לומדים, שפשים שאם
 הוא סומא - עיור, לא היה משקה, דכתבי בתורה בפרשת סוטה
 "ונעלם מעיני אישה", תיבת "עיני" מיותרת ובאה ללמדנו דוקא מי
 שרואה בעיניו, כך היא אם היתה סומא לא היתה שותה.
 רב אשי אמר, איש מאשה לומדים, ששם שחינת - שאין לה רגל
 ונדימת - שאין לה יד לא היתה שותה דכתבי בתורה בפרשת
 סוטה

דומה - אשה שכולם מדברים על ניאופיה, ואל ישא בת דומה,
 שזו - הדומה, באה מציפה בשרה, שהרי אמרה כשרה היתה, וזו -
 בת הדומה, באה מציפה פסולה, שכיון שמלעזים על אמה, יתכן
 שאכן היא בת ממזר או גוי. ורבי יוחנן חלק על שמואל ואמר, עדיף
 שישא אדם בת דומה, ואל ישא דומה, שזו - בת הדומה בעצמה
 עומדת בחזקת בשרות, שהרי עליה אין שום רינונים, ומותרת
 לבעלה כיון שרוב בעילות אחר הבעל חזקה שאמה התעברה
 מבעלה שהוא אביה של זו, וזו - הדומה, אינה עומדת בחזקת
 בשרות, שהרי כולם מרגנים עליה שמזנה תחת בעלה, ואסורה עליו
 ואינו יודע ובא עליה באיסור.
 שואלת הגמרא, מיתבי, נושא אדם דומה, ומשמע שעדיף מבית
 דומה, וקשה על רבי יוחנן.
 מתרצת הגמרא, אמר רבא, יש לברר הענין, ותסבירא נושא
 לכתחלה - וכי תעלה על דעתך שכונת הברייתא היא שמותר
 לישאנה לכתחילה, והרי תזנה תחתיו. אלא ודאי חייבים לתקן את
 דברי הברייתא ולשנות בה, אם נשא בדיעבד דומה מותר בה, ואם
 כבר שבשנו הברייתא והוספנו בה שמדובר בדיעבד, תני נמי -
 אפשר גם להוסיף שאם נשא בת דומה מותר.
 ופוסקת הגמרא, והלכתא, ישא אדם בת דומה ואל ישא דומה,
 כרבי יוחנן, דתני רב תחליפא בר מערבא - שהיה מארץ ישראל,
 קמיה דרבי אבהו, אשה שהיא מונה, בניה בשרין ולא חוששים
 שמה אינם מבעלה והם ממזרים, כיון שחזקה שרוב בעילות אחר
 הבעל. לכן עדיף לישא בת דומה, כיון שהיא כשרה, ותהיה תחתיו
 בחזקת היתר, מאשר לישא דומה עצמה שמחטיאה אותו שחי עמה
 באיסור כיון שמזנה עם אחרים מרצונה.
 שואלת הגמרא, בעי רב עמרם, הכלל שאמרנו שרוב בעילות אחר
 הבעל, ואשה מזנה בניה כשרים, מה הדין באשה שהיתה פרוצה
 ביותר, שיש לחשוש שרוב בעילותיה אינן על ידי בעלה אלא
 מאחרים, מה, האם בניה כשרים. ומבאר הגמרא, אליבא דמאן
 דאמר אין אשה מתעברת אלא סמוך לווסתה - שהאשה
 מתעברת בדרך כלל יום אחד לפני שווסתה צריך להופיע, לא תיבעי
 לה - אין לנו שאלה, ופשוט שבניה אינם כשרים, דלא ידע בה ולא
 מנער לה - שהרי בעלה לא יכול לדעת מתי יגיע ווסתה כדי לשמרה
 ביום שלפני כן שלא תזנה עם אחרים כדי שלא תתעבר. כי תיבעי
 לה - אמנם יש לנו שאלה אליבא דמאן דאמר אין אשה מתעברת
 אלא סמוך למכילתה - לפי הדעה החולקת, וסוברת שהאשה
 מתעברת בדרך כלל בליל טבילתה או למחרת, נסתפקנו מאי, האם
 כיון דידע בה בעלה מתי ליל טבילתה, נטורי מנער לה - הוא
 שומר אותה ביום יומיים שאחר הטבילה שלא תזנה כדי שלא
 תתעבר מאחרים, או דלמא כיון דפרוצה ביותר לא מצליח בעלה

אגרות קודש

ב"ה, י"א אייר, תשט"ו

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מאדר"ח אייר הוקדם לו.

הנה נעם לי לקרות בו שמתגלה בו כשרון נואם לפני הרבים, ומנצל כשרונו זה לדברי התעוררות
 להחזקת היהדות וקיום התורה ומצות. ויה"ר מהשי"ת שיפעלו הדברים בנואם ובהשומעים. ובודאי
 מסדר שלא יפריע הנ"ל בלימודיו בהתמדה ובשקידה, הן בתורת הנגלה והן בתורת החסידות...

סוטה. פרק רביעי - ארוסה דף כז עמוד א

רש"י

תוספות

דומה. נטענת ונדברת בפי כל על ניאופיה. דומה לשון קלסה ודבור, כדאמר' בנהד וזו
 דומת עירך עֲלֶתָה ביק, והוא לא חָשַׁד הוא אלא דבור יתר שהיו נדברים בה על
 חביבותה של בעלה. ואם קלסה לשון דבור יתר הוא, לפיכך הוא נהפך ללשון שבח
 וללשון גנאי כדאמר (שמואלס וזוהר) וזו בָּאָה מִבֵּינָה פְּסוּלָה, שָׁמָּה מְעוּבָד בִּשְׂבָכִים או
 ממוזר [שזו]. הבת עומדת בחזקת פשרות ומתרת
 לבעלה. ולטפה פסולה לא תישיגן, דרב
 בעילות אחר הבעל ומבעלה נחשבת: וזו אינה
 עומדת בחזקת פשרות. שמונה תחתיו ונאסרת
 עליו והוא אינו רואה ואינו מְרַשֶּׁה וְכָא עֲלֶיהָ
 באסור: וְתִסְבְּרָא נִישָׁא לְבַתְחִילָה. הָא וְדָא
 מְקַלְקֵלָה לִיה, אלא על פרוץ משבשתא היא
 ובעית לתרועה ולמתני אם נשא אדם דומה
 מותר, וכוון דבעית לתרועה אלקמא תנא לאו
 דוקא ולא מותרין מנה, דאיכא למימר בהא נמי
 טענה ונמי בת דומה, ואנן נמי כי אמרין ישא
 אדם זו ולא ישא אדם זו לאו לכתחלה אם ימצא
 אחרת, אבל אלא דומי שאינו מוצא אלא שתים
 אלו ישא זו ולא ישא זו: דְּרַבִּי יוֹנָתָן בְּרִי דְּרַבִּי תַחֲלִיפָא כו'.
 הלכך בת דומה כיון דכשרה היא טוב לו
 שישאנה שתהא תחתיו בחזקת החר, ואל ישא
 דומה שמקלקלה לשמש עמה משנאסרה לו.
 היתה פרוצה ביותר. דאיכא למיחש דרב
 בעילותיה משל אחרים: מהו. שיהיו בניה פשרים:
 אין אשה מתעברת אלא סמוך לוסתה. לפני וסת
 נדחתה יום אחד, ולא ידע הבעל את וסת נדחתה
 דלגטרה אותו היום מלונות שלא מתעבר בנאות:
 כי תביע לך כו'. פלוגתא במס' נדה וזו לא:
 סמוך לטבילתה. לאחר שטבלה ביום טבילתה
 או ליום מתה: או דלמא כיון דפרוצה היא ביותר.
 לא מצי מיטרי לה. שצממשת מאכלו פתאום:
 וְקָנָא וְהִבֵּא. המקנא לה ישקנה. ואי קנא בקנאי
 נמי הא כתיב את אשתו דמשמע דבעלה מקנא
 לה ולא אחר, הא מתרביז מאיש איש: איש
 תשקה אשה תחת אישה. קרא ויתרא הוא
 לדרשה בסוף הפרשה. זאת תורת הקנאות וגו':
 להקיש איש לאשה. בדמפרש וְאִשָּׁה לְאִשָּׁה
 להקנא: רב איש אפר כו'. מר מפרש הקנא
 דאיש לאשה, ומר מפרש הקנא דאשה לאיש
 ולא פליגי:
 והעמיד
 לֹא הִיְתָה שוֹתָה. רב אשי אמר: כִּשְׁם שְׁחִיגָתָה וְגִדְמָתָה לֹא הִיְתָה שוֹתָה, דְּכִתְבִּיב:
 דפסיקא נקט תימה לרבי והא אמרי' דהם בפ' חמפלת (נדר דף כה) הווא שפירא דאתא לקמיה דמר שמואל אמר האי בר מ"א יומא הוא וחשיב מיום דאולא לטבילה עד הווא יומא ולא
 הוה אלא מ' יומא אמר האי בנדרתה בעל ובפתיה ואורי' ותקשה למי' סמוך לווסתה ונראה דמי' סמוך לווסתה רוב עיבורין קאמר מידו מורי דזימנן מיקרי דמיעברה נמי סמוך לטבילתה
 או באחד מאותן הימים שבין טבילתה לווסתה וכן למי' סמוך לטבילתה: איש לרבות אשת חרש וכו'. נראה דעיקר קרא לא איצטריך אלא לאוסרה לבעל ולבעול ע"י קניו זה אבל
 משום לפוסלה מכתובתה לא צריך קרא דהא אפילו רבן שמעון בן גמליאל דאמר בפרק בתרא דכתובות (נף קי) כתובת אשה דאורייתא לאו ממש דאורייתא אלא אית ליה ספק דאורייתא
 כדאמרין דהם בפ' (דף ט') ממאן סמכו דכתיב לכתובת אשה מן התורה אלא חנא נדקט כתובה מילתא אנב אורחיה קמיל דעוברת על דת ציבכה התראה להפסיד כתובתה: רב איש
 אמר כשם שחזרת וגידמת אינה שוטה דכתיב והעמיד הכהן את האשה. תימה לרי' מאי שנא אשה דממעט מהעמיד חזרת וגבי ערכין דכתיב והעמיד והעריך לא ממעט אלא גוסס בפ' כ
 דערכין (דף ט') וכן העמדה דכתיב בקדשים בעלי מומין דאמר' בפרק השוחט (חולין ל) שחטה ועדיין מפורסרת דבת העמדה והערכה היא וגבי יבם כתיב (דברים כה) ועמד ואמר ואפ"ה
 חליץ נחטבו וגילו (ולמטה) מן הארבעה מיהו מחליצה לא תקשי דהם מפרש טעמא משום דכתיב בה מעל רגלו ועיקר קרא דועמד ואמר בדיריש ליה בספרי מלמד שאינו אמר דבריו
 אלא בעמידה ותיך מדרבי רחמנא בן חרש לערכין ש"מ דאהעמדה ממש לא קפיד רחמנא וכן בהמה בעלת מום עיקרה לפיכך עומדת ולא חילק בה הכתוב בין בעלת מום אפי' ושכרו או
 נחתכו רגליה דלא עדיף מאדם דלא קפיד קרא אעמידה: רבנן הוה הכהן את האשה ונתן על כפיה. אי קשיא דהכא משמע דרב אשי בעי קרא דכתיב ובפרק גנמר הדין (סנהדרין
 מה) אמרי' אמר ליה מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי ומי לא בעינן קרא דכתיב והתן היה אחד מהם גידס או חגר וכו' מאי טעמא לאו משום דבעינן קרא דכתיב לא משום דכוליה
 קרא יתירא הוא דמשמע אי לאו דהוי יתירא קרא בעינן קרא דכתיב בשלמא דרב ששת דממעט סומא מעיני איכא למימר קרא יתירא דהוה מצי למימר ונעלם מאישה וכן והעמיד דאמר

רב אשי איכא למימר קרא יתירא הוא דהא כתיב והעמיד

סוטה. פרק רביעי - ארוסה דף כז עמוד ב

תוספות

רש"י

הדרן עלך ארוסה

1 לפני ה' וכן הא דאמר מר בר רב אשי דאילמת אינה שותה משום דכתיב ואמרה ואפי' למיד
2 (סנהדרין דף מוה) לא בעינן קרא בדכתיב מודה דאילמת אינה שותה משום דלא מצאי
3 לקבולי שבעה ואפי' גבי חליצה דקרייה לא מעבבא אילם ואילמת שחלצו חליצתן פסולה
4 משום דר' זורא כל דראוי לבילה אלא ונתן על כפיא אע"ג דלאו קרא יתירא הוא בעי קרא
5 בדכתיב והכי משמע בפרק שלשה מינין בביר דרף
6 (מו) דמאן דבעי קרא בדכתיב דנויר ממוט או
7 אין לו כפיס אין לו קנה משום דכתיב ונתן על
8 כפי הנויר וכן אין לו בהן יד משום דכתיב על בהן
9 ידו תריץ דרב אשי מהדר דמר קששא לפום
10 סברתו דבעי למידק ממתני' דבעינן קרא בדכתיב
11 וא"ל רב אשי מהבא ליכא למידק מיד דהתם
12 קרא יתירא מזה רב אשי ס"ל דבעינן
13 קרא בדכתיב:

3 **בְּשֵׁם.** כָּךְ בּוֹדְקִין אוֹתוֹ. בְּגַמ' מִפְּרֹשׁ לָהּ:

4 שֶׁנֶּאֱמַר וְכָאן. בְּגַמ' מִפְּרֹשׁ אִי יוֹי

5 יִתְיָא דְרִישׁ אוּ וְכָאן וְכָאן יִתְיָא דְכִתְיָב

6 בְּעִנְיָנָא: נִטְמָאָה וְנִטְמָאָה. יוֹי יִתְיָא דְרִישׁ, אֲשֶׁר

7 תִּשְׁשָׁה אִשָּׁה תַּחַת אִשָּׁה וְנִטְמָאָה: כְּדִי הָיָה ר' יוֹי

8 וְכִתְיָב דִּירֵשׁ. יוֹי יִתְיָא: שְׁתֵּי פְעָמִים. וְנִטְמָאָה

9 וְהָיָה נִטְמָאָה לֹא מִמְיָנָא הוּא, דְּאִנְקִימָא

10 לְנִטְמָאָה וְדָאִית בְּעַד אֲחֵךְ בְּפִי' (שְׁלֵל נָא) אֵלָא

11 וְקָאָה אֶת אִשְׁתּוֹ וְהָיָה נִטְמָאָה, וְהָיָה אִם

12 נִטְמָאָה. עוֹד כְּתִיב אֲשֶׁר תִּשְׁשָׁה אִשָּׁה תַּחַת

13 אִשָּׁה וְנִטְמָאָה, וּבִגְמָרָא דְרִישׁ לֵךְ ר"ע לְתַרְוּמָה

14 וְרַבִּי נָמִי מוֹדִי, וְהָיָה דְקָנָה וְקָאָה תוֹרִי מְיֻדָּה וְתוֹ

15 לֹא, מִשּׁוּם דְּשִׁמְעִין לִר"ע דְּרִישׁ בַּעַל וְבוֹעַל

16 מִרְבּוּא דְרִישׁ יִתְיָא, וְקָאָה רַבִּי בַּעַל וְבוֹעַל

17 מִנְטְמָאָה וְנִטְמָאָה נָפְקִי, וְלֹא דְרִישׁ יוֹי: בּוֹ בְּיוֹם

18 דְרִישׁ. בְּסִי' בְּכֹרֶת (וְהָיָה) אִמְרִין דְּכָל הָיָא

19 דְּהָיָה בּוֹ בְּיוֹם הוּא יוֹם שְׁהוּשִׁיבִי אֶת רִיאָן בִּן

20 עֲזַרְיָה לְנִשְׂאֻתוֹ. שְׁתַּרְבּוּ תַּלְמִידִים שְׁתַּנּוּ רִשּׁוֹת

21 לְבָסָם לְכָל, שְׁקָה רַבִּין גְּמִלְאֵל אוֹמֵר כָּל תַּחַת

22 שְׂאִין תּוֹכּוּ בְּכֹרֵי אֵל יִכְנֹס לְבַהֲמִיד, וְהָיָה תוֹרָה

23 בּוֹ בְּיוֹם וְלֹא הָיָה תַּלְמִיד תַּלְמִיד בְּבֵית הַפּוֹדֵשׁ

24 שְׁלֹא פְרִשְׁתּוּ. וְהָיָה דְקָנָה לֵךְ הָיָא, רַבָּה בְּעִינִי

25 דְּהָךְ דְרִישׁ וְנִטְמָאָה וְנִטְמָאָה לְדַעֲלִיל נָמִי בּוֹ בְּיוֹם

26 הָיָא: כָּלִי תִרְשׁ הוּא רֹאשׁוֹן, שְׁנִטְמָא מִן הַשְּׂרָף,

27 וְהָיָה לְשִׁבּוּתוֹ שֶׁנִּי, שְׁנִטְמָא בְּכָלִי: אֵינִי אוֹמֵר

28 שָׂמָא. כָּל אֲשֶׁר בְּתוֹכָהּ שְׂמָא, אֵלָא יִטְמָא. לְמַדְרֵשׁ

29 נָמִי יִטְמָא שְׁמִטְמָא אֲחֵרִים: לִפְדֵּי עַל כֶּבֶד שֶׁנִּי.

30 לְהִיבִי נָקִט כֶּבֶד, לִפִּי שְׁהוּא מְצוּי בְּתַנּוּר שְׁהוּא

31 כָּלִי תִרְשׁ: שְׁפִטְמָא אֶת הַשְּׁלִישִׁי. בְּתַרְוּמָה וְאִפִּי

32 בְּחִלּוֹן, דְּקָרָא שְׁמָא כְּתִיב: עֲתִיד דִּיר אֲחֵר. מִן

33 הַעֲתִידִין לְכַבֵּשׁ שְׁתַּרְבּוּ אֶת הַשְּׁלִישִׁי אֶף בְּתַרְוּמָה:

34 שְׂאִין לֹא נִקְרָא מִן הַתּוֹרָה, וְאֵנָּה הוּא דְשִׁמְעִינָא

35 לִיה בְּתַרְוּמָה מְצוּי בְּתַרְוּמָה, וְדוֹר אֲחֵר

36 פְּרִיךְ לִיה לְקוֹי דְּבִלְקָנָה בְּגִמְרָא: יוֹי תַּלְמִיד

37 מְבִיא מְקָרָא שְׁהוּא שָׂמָא. אֶף בְּחִלּוֹן: מְגִישׁ, רַבָּה

38 פְּנִיָּה מְעֻרָּה וּמִבְּתָרִים וּמִבְּתָרִים לְנוֹי הָעִיד

39 לְהִיּוֹת לֵךְ לְאִירִי, וְאֵלִפִּים לֹא הִקְרִי וְלִתְנִן

40 לְלִזְוִם, וְלֹא נִקְרָא אֵלָא לִיִּצְאָתָא תַּחֲסִי: שְׁבִית:

41 שְׁבִית וּבְרִיָּם, וְאֵלִפִּים כְּסִיב תַּנּוּ לְלִזְוִם, מִהֶם

42 הַנִּיחוּ אֵלֶּף כְּסִיב הָעִיד לְמַגְרֵשׁ, וְהַשְּׂאָר שְׁבִית

43 וּבְרִיָּם: שְׂאִין ת"ל לְאִירִי. שְׂאִינוּ דוֹמָה לְשְׂאִיר

44 לְאִמֹר שְׁבִיתוֹהִי שְׁהַשְׁבִּיכָה מְדַבֵּר הַדְּבָר לְמִשָּׁה

45 לְחֻזּוֹר הוּא וְלִאֲמָרוֹ לְשִׁרְאֵל, אֲבָל כָּאֵן אֵין לֹמֵר

46 כֵּן: בְּקוֹרָא אֶת הַחֵלֶל. בְּגַמ' מִפְּרֹשׁ: בְּקוֹרִין אֶת

47 שְׁמֵעַ, בְּגִמְרָא מִפְּרֹשׁ: מִתְּחִלָּה. שְׁחֻבָּה, שְׁחֻבָּה

48 הַמְּקוֹם: שְׂקוּל. מִשְׁקָלוֹ שְׁנֵי מִקְרֵי לְכָאֵן וְלִקְאָן:

49 לוֹ אֵין בְּיִתְחָל אוֹ אֵין בְּיִתְחָל. וְהָיָה יוֹי תַּלְמִיד

50 הָלֵא הוּא הוֹרֵגֵנִי לֹא אִיחָל לוֹ עוֹד, דִּישׁ לֹא

51 שְׁהוּא נִדְרֵשׁ כִּמּוֹ לוֹ בְּלִמְדָּה יוֹי בְּמִפְּרֹשׁ

52 בְּגִמְרָא: מִיִּדְרָה, מִדְּגָתָא הַפּוֹרְעָנוֹת שְׁלֹא תָבֵא

53 עֲלֵיהֶן: דִּיא אֲחֵרִים, וְלֹא אוֹתָם אֲחֵרִים: תַּלְמִיד

54 תַּלְמִידִי. תַּלְמִידוֹ שֶׁל ר"ע הָיָה: גְּמו' דִּיא

1 **וְהָעֵמִיד הִכְהִין אֶת הָאִשָּׁה לִפְנֵי ה'... וְנָתַן עַל בְּפִיהָ.**

2 **כָּךְ הוּא, אִם הָיָה חֵיב אוֹ גִּידִים, לֹא הָיָה מִשְׁקָה. כֹּר**

3 **בַּר רַב אֲשִׁי אָמַר: בְּשֵׁם שְׂאִילְמָת לֹא הָיָה שְׁוֹתָה,**

4 **דְּכִתְיָב "וְאִמְרָה הָאִשָּׁה אֲמֹן אֲמֹן". כָּךְ הוּא, אִם הָיָה**

5 **אֵילִם לֹא הָיָה מִשְׁקָה:**

הדרן עלך ארוסה

6 **בְּשֵׁם שְׁהִימִים בּוֹדְקִים אוֹתָהּ, כָּךְ הִימִים בּוֹדְקִים**

7 **אוֹתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר "וְכָאן", "וְכָאן". בְּשֵׁם**

8 **שְׂאִסוּרָה לְבַעַל כָּךְ אִסוּרָה לְבוֹעַל, שֶׁנֶּאֱמַר: "נִטְמָאָה"**

9 **"וְנִטְמָאָה", דְּכִרִי רַבִּי עֲקִיבָא. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: כָּךְ**

10 **הָיָה דִירֵשׁ וְכִרְיָה בִּן הַקָּצֵב. רַבִּי אוֹמֵר: שְׁנֵי פְעָמִים**

11 **הָאֲמִוּרִים בְּפִרְשָׁה" נִטְמָאָה וְנִטְמָאָה, אֲחֵד לְבַעַל**

12 **וְאֲחֵד לְבוֹעַל: בּוֹ בְּיוֹם דְרִישׁ ר' עֲקִיבָא "וְכָלִי תִרְשׁ**

13 **אֲשֶׁר יִפֹּל מִהֶם אֶל תּוֹכּוֹ כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכּוֹ יִטְמָא",**

14 **אֵינִי אוֹמֵר "טִמָּא" אֵלָא "טִמָּא", לְמַמָּא אֲחֵרִים.**

15 **לִפְדֵּי עַל כֶּבֶד שֶׁנִּי, שְׁמִטְמָא אֶת הַשְּׁלִישִׁי. אָמַר ר' יְהוֹשֻׁעַ:**

16 **מִי יִגְלֶה עֶפֶר מִעֵינָיִךְ רַבִּין יוֹחָנָן בֶּן זַבְדִּי**

17 **שְׁחִייתִי אוֹמֵר: עֲתִיד דוֹר אֲחֵר לְטַהֵר כֶּבֶד שְׁלִישִׁי,**

18 **שְׂאִין לוֹ מְקָרָא מִן הַתּוֹרָה שְׁהוּא טִמָּא, וְהָלֵא ר' עֲקִיבָא**

19 **תַּלְמִידִיךְ מְבִיא לוֹ מְקָרָא מִן הַתּוֹרָה שְׁהוּא**

20 **טִמָּא, שֶׁנֶּאֱמַר: "כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכּוֹ יִטְמָא": בּוֹ בְּיוֹם**

21 **דְרִישׁ ר' עֲקִיבָא, "מִדְּבָרֶיךָ מִחוּץ לְעִיר אֶת פֶּאֶת**

22 **קִדְמָה אֵלִפִּים בְּאֶמָּה..." וּמִקְרָא אֲחֵר אָמַר: מְקוֹר**

23 **הָעִיר וְהוֹצֵא אֵלֶּךָ אִמָּה כְּסִיב", אוֹ אֲפִשְׁר לֹמֵר**

24 **אֵלֶּךָ אִמָּה שְׁכֵבֶר נֶאֱמַר אֵלִפִּים אִמָּה, וְאוֹ אֲפִשְׁר**

25 **לֹמֵר אֵלִפִּים אִמָּה, שְׁכֵבֶר נֶאֱמַר אֵלֶּךָ אִמָּה, הָא**

26 **כִּיבֵּר, אֵלֶּךָ אִמָּה מְגִרֵשׁ, וְאֵלִפִּים אִמָּה תַּחֲסִי הַשְּׁבִית.**

27 **ר' אֱלִיעֶזֶר בְּנֵי שֶׁל ר' יוֹסִי הַגָּלִילִי אוֹמֵר: אֵלֶּךָ**

28 **אִמָּה מְגִרֵשׁ, וְאֵלִפִּים אִמָּה שְׁדוֹת וּבְרִיָּם: בּוֹ בְּיוֹם**

29 **דְרִישׁ ר' עֲקִיבָא, "אוֹ יִשִּׁיר מִשָּׁה וְכִנִּי יִשְׂרָאֵל אֶת**

30 **הַשִּׁירָה הַזֹּאת לֵךְ" וְיִאֲמָרוּ לְאִמֹר, "שְׂאִין תַּלְמִיד**

31 **לֹמֵר "לְאִמֹר", וְהָאֵל תַּלְמִיד לֹמֵר "לְאִמֹר"? מְלִמְד**

32 **שְׁהוּי יִשְׂרָאֵל עוֹנִין שִׁירָה אֲחֵרִיו שֶׁל מִשָּׁה עַל כֹּל**

33 **דְּכִרִי בְּקוֹרִיאָן אֶת הַחֵלֶל, "אִשְׁרִיהָ לֵךְ" כִּי נִגָּה**

34 **נִגָּה" לְכָךְ נֶאֱמַר "לְאִמֹר". ר' נַחֲמִיָּה אוֹמֵר: בְּקוֹרִין**

35 **אֶת שְׁמֵעַ, וְלֹא בְּקוֹרִין אֶת הַחֵלֶל: בּוֹ בְּיוֹם דְרִישׁ ר' יְהוֹשֻׁעַ בִּן הַקָּצֵב:**

36 **לֹא עֲבַד אוֹיֵב אֶת הַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא אֵלָא מֵאֲהֵבָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "הֵן יִקְטְלֵנִי לֹא אִיחָל".**

37 **וְעַדִּין הַדְּבָר שְׁקוּל לֹא אֵין מִצְפָּה, אוֹ אֵין מִצְפָּה? תַּלְמוּד לֹמֵר: "עַד אֲגוּעַ לֹא אֲסִיר תִּמְתִּי מִמֶּנִּי", מְלִמְד**

38 **שְׁמֵאֲהֵבָה עֲשֵׂה. אָמַר ר' יְהוֹשֻׁעַ: מִי יִגְלֶה עֶפֶר מִעֵינָיִךְ רַבִּין יוֹחָנָן בֶּן זַבְדִּי, שְׁחִייתִי דִירֵשׁ**

39 **כָּל יְמִיד לֹא עֲבַד אוֹיֵב אֶת הַמְּקוֹם אֵלָא מִיִּרְאָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "אִישׁ תֵּם וְיִשָּׁר יִרָא אֱלֹהִים**

40 **וְסֹר מְרַע", וְהָלֵא יְהוֹשֻׁעַ תַּלְמוּד תַּלְמוּד לִפְדֵּי שְׁמֵאֲהֵבָה עֲשֵׂה: גְּמו' "אוֹתוֹ" לְמֹאנִי? אֵילִמָּא לְבַעַל, בַּעַל מֵאִי עֲבִיד? וְכִי תִימָא**

הדרן עלך ארוסה

14 **בְּשֵׁם** שהמים בודקין אותה כך בודקין אותו.

15 ירושלמי המאריים אמר רבי תנחומא

16 מנין המאריים נגר רמ"ח אברים שיש בה ונגד

17 רמ"ח אברים שיש בו כשם שהמים בודקין אותה

18 על כל ביאה וביאה שהיא מקבלת מבעלה לאחר

19 הבעול כך הן בודקין אותו וכשם שהיא אסורה

20 לאחיו של בעל כך היא אסורה לאחיו של בעלה

21 היא על ידי שדרכה ליאסר בין לו בין לאחר היא

22 נבדקת אבל הוא לכשתשתה הוא נבדק בדקו

23 אותו ולא אותה אני אומר הזכות תולה נידא

24 כמאן דאמר הזכות תולה לה ואינו ניכרת בדם

25 כמאן דאמר הזכות תולה וניכרת הרי לא הזכירה

26 אלא אני אומר מים מגולים שנת ונצבה הכין לא

27 דוחן בעיית מברקניה אלא בדיון אלא אני אומר

28 עם אחרים נסתרה ולא כן סברין מימר

29 לכשתשתה הוא נבדק תיפתר שהיה הוא מיד

30 והיא שוגגת ובודק אותו ולא בדקו אותה בדקו

31 אותה ולא בדקו אותו אני אומר הזכות תלה ליה

32 נידא כמדי הזכות תולה ואינו ניכרת בדם כמדי

33 הזכות תולה וניכרת הרי הוא לא הזכיר אלא אני

34 אומר מים מגולים שנת ונצבה הכין לא היה בעי

35 מברקניה אלא כדיון אלא אני אומר עם אחרים

36 נסתרה מעתה גרש יהא מותר בה תיפתר שהיה

37 הוא שוגג והיא מזידה ובודק אותה ולא אותו הוא

38 מיד והיא שוגגת פשיטא שהיא מותרת לביתה

39 וזאת אמרת הכין הוא שוגג והיא מזידה פשיטא

40 שהיא אסורה לביתה גירש מהו שיהא מותר בה

41 אפשר לומר יצאה מתחת ידו וזאת אמר הכין

42 ומנין שהדבר תלוי בה שמעון ב"ר אבא בשם ר'

יום שני י"ב אייר - היום שבעה ועשרים יום, שהם שלשה שבועות וששה ימים לעומר (יסוד שבנצח) קנט

ביאורים למסכת סוטה דף כז עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

34 בו פיום דרש רבי עקיבא, "ומדותם מחוץ לעיר את פאת קרמה
35 אלפים באמה וגו', ומקרא אחר אמר "מקור העיר וחוצה אלף
36 אמה כביב", ואי אפשר לומר שיתנו ללויים אלף אמה, שכן
37 נאמר 'אלפים אמה', ואי אפשר לומר שיתנו אלפים אמה, שכן
38 נאמר 'אלף אמה', הא ביצה, אלף אמה הוא המגרש שתתנו
39 ללויים, ואלפים אמה נאמרו לגבי תחום השבת, שאסור לצאת חוץ
40 לאלפים אמה בשבת, ולא הוזכרו כדי שיתנום ללויים. רבי אליעזר
41 בנו של רבי יוסי הגלילי אומר, אלף אמה מגרש, ואלפים אמה
42 שדות וקרימים - נתנו ללויים אלפיים אמה, מתוכם אלף היו מגרש
43 ועוד אלף לשדות וקרימים.
44 בו פיום דרש רבי עקיבא, "אז ישיר משה ובני ישראל את
45 השירה הזאת לה' ויאמרו לאמר", שאין תלמוד לומר 'לאמר',
46 שהרי בכל מקום שכתוב בתורה 'לאמר' הכוונה שהשכינה מדברת
47 הדיבור למשה שיאמר לבני ישראל, ומה תלמוד לומר כאן
48 'לאמר', הרי פה אי אפשר להסביר כך, אלא מלמד שהיו ישראל
49 עוזני שירה אחריו של משה על כל דבר ודבר בקוראין את הלל,
50 שאומרים הציבור את ראשי הפרקים, (אשירה לה' כי נאה נאה),
51 לכך נאמר 'לאמר'. רבי נחמיה אומר, בקוראין את שמע שאחרי
52 שהשליח ציבור פותח תהילה, כולם קוראים ביחד, כך אמר משה
53 אשירה לה', ושרתה רוח הקודש על כל בני ישראל וכוונתו למה
54 שהוא אומר, ואמרו כולם ביחד, ולא בקוראין את הלל.
55 בו פיום דרש רבי יהושע בן הורקנוס, לא עבד איוב את הקדוש
56 ברוך הוא אלא מאהבת, שנאמר "הן יקטלני לו איחל", ועדיין
57 הדבר שקול, 'לו' אני מצפה - האם כתוב 'לו' בוי"ו שמשמע, גם
58 אם יעניש אותי ויהרגני, 'לו' אני מצפה לעולם הבא, הרי שעבד
59 מאהבה, או אני מצפה - שכתוב 'לא' באל"ף שמשמע, אני מצפה
60 לו כיון שאני מפחד שמא יהרגני, אבל 'הן יקטלני' שוב 'לא איחל'
61 ולא אצפה לו לעולם הבא, תלמוד לומר "עוד אנוע לא אסיר
62 תומתי ממני", מלמד שמהבהב עשה, כיון שמי שיש לו מידה
63 כזאת שלא מסיר תומתו עד יום מיתתו, מידה זו היא מידת העובדים
64 מאהבה. אמר רבי יהושע, מי יגלה עפר מעיניו רבן יוחנן בן
65 זכאי, שהיית דורש כל ימיו שלא עבד איוב את המקום אלא
66 מיראה, שנאמר "איש תם וישר ירא אלהים וסר מע", והלא
67 יהושע בן הורקנוס, תלמיד רבי עקיבא שהיה תלמידו למד
68 שמהבהב עשה.
69 גמרא. שנינו במשנה, 'כך המים בודקין אותו. מבררת הגמרא,
70 אותו' למאן, אילימא שבדקים לבעל, בעל מאי עביד - והלא
71 הבעל לא חטא כלל, וכי תימא שהכוונה היא

1 "והעמיד כהן את האשה לפני ה' ונתן על בפייה", ותיבת
2 "והעמיד" מיותרת ובאה ללמד שצריך שיהיו לה רגליים ולא חגורת,
3 ומתיבת "כפייה" רואים שצריך שיהיו לה ידים, ולא גידמת, כך הוא
4 אם היה חתן או גידם לא היה משקה.
5 עוד מוסיפה הגמרא דין הנלמד מהדיקש אשה לאיש, מר בר רב אשי
6 אמר, בשם שאילמת לא היתה שותה דבתיב בתורה בפרשת
7 סוטה "ואמרה האשה אמן אמן" הרי שהצריך שתוכל לומר בפיה,
8 ולא אילמת, כך הוא אם היה אילם לא היה משקה.

הדרן עלך ארוסה

בשם שהמים פרק חמישי

9 בפרק זה יתבאר שהמים בודקין גם את הבעל והוא נענש בעונש
10 המים המרים גם כן, ושהיא אסורה לו. ועל ידי שהזכיר שכך דרש
11 רבי זכריה בן הקצב, נתגלגלו בענינים אחרים שנאמרו בדרשותיהם
12 בעניני טומאה וטהרה, ועניני איסורי תחומין, ועוד.
13 משנה. בשם שהמים בודקין אותה לידע אם חטאה על ידי 'לצבוט
14 בטן ולנפיל ירך', כך המים בודקין אותו - את הבעל, שגם בטנו
15 צבה וירכו נופלת, שנאמר 'ובאו' 'ובאו', הוי"ו מיותרת לדרשה.
16 בשם שאסורה האשה לבעל אם לא שתתה את המים, כך אסורה
17 לבעל אם התגרשה או התאלמנה מבעלה הראשון, שנאמר
18 'ונטמאה' הוי"ו מיותרת לדרשה, דברי רבי עקיבא. אמר
19 רבי יהושע, כך היה דורש ובריה בן הקצב כרבי עקיבא. רבי
20 אומר, משני פעמים האמורים בפרשה 'ונטמאה' 'ונטמאה' - ממה
21 שנכפל בתורה פעמיים 'נטמאה', נלמדים שני הטומאות, אחד לבעל
22 ואחד לבעול, ולא מדרשת וי"ו יתירה.
23 בו פיום דרש רבי עקיבא, "וכול' כלי חרש אשר יפול מהם -
24 מהשרצים במותם, אל תזכר, כל אשר בתוכו וטמא", דחינו
25 שהכלי חרס נטמא משרץ מת ונעשה ראשון לטומאה, והאוכל
26 שבתוכו נטמא מהכלי ונעשה שני. הפסוק אינו אומר 'כל אשר
27 בתוכו טמא' אלא 'וטמא', ונדרוש וטמא שמשמעו לטמא אחרים,
28 למד על כך שנטמא מהכלי חרס שהוא שני לטומאה, שמשמא
29 את השלישי אפילו בחולין. אמר רבי יהושע, מי יגלה עפר מעיניו
30 רבן יוחנן בן זכאי, שהיית אומר, עתיד דוד אחר לטהר כפר
31 שלישי אף בתרומה, כיון שאין לו מקרא מן התורה שהוא טמא,
32 והלא רבי עקיבא תלמידו מביא לו מקרא מן התורה שהוא
33 טמא אף בחולין, שנאמר 'כל אשר בתוכו וטמא'.

אגרות קודש

בי"ה, ד' אייר תשט"ו

ברוקלין.

הרה"ח הו"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מוה"ר שלמה חיים שי

שלום וברכה!

... בהנוגע לשאלת הנסיעה למירון בל"ג בעומר, הנה כיון שנהגו בכגון דא בשנים שעברו, אין כדאי לבטל הענין ולתת מקום ללמוד פירושים בזה, ומהם פירושים שאינם רצויים, אבל לאידך גיסא, אין מההכרח שתסע כל הישיבה וכל הר"מ והר"י וכו'. פלא שכותב שיבטלו שבוע שלם מן כל הלימודים כי הרי בכגון דא לא הכמות עיקר אלא האיכות.

בברכה.

ביאורים למסכת סוטה דף כח עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

שואלת הגמרא, ואידך, רבי עקיבא שלומד שהמים בודקים אותו
מהייתור של הוי"ו, מפני מה אינו לומד את זה מבאן. משיבה הגמרא,
ההוא פסוק, לה בנה דבסן ברישא ויהי רך - פסוק זה בא לומר
שהכהן מודיע לה שקודם תצבה הבטן ואחר כך תנפול הירך, ולא
יהיה כמו שכתוב לפני כן, 'את יריכך נופלת ואת בטנך צבה', כדי
שלא להוציא לעו על המים הקרים, שיאמרו שהמים לא עשו
כסדר הכתוב בתורה.
מקשה הגמרא, ואידך, כיצד לומד רבי שהמים בודקים לבועל, והרי
מפסוק זה לומדים להודעת הכהן. מתרצת הגמרא, אם בן שלומדים
מפסוק זה רק את הודעת הכהן ולא שהמים בודקים לבועל, לכתוב
קרא במנה ויריבה של האשה, מאי במן וירך, שמע מנה שהמים
בודקים גם לבועל. מקשה הגמרא, ואימא בולי להכי הוא דאתא
- אולי הפסוק בא ללמד רק שהמים בודקים לבועל, מנין לרבי
שאפשר ללמוד מהפסוק גם את הודעת הכהן. מתרצת הגמרא, אם
בן לכתוב במנה ויריבו שממע רק לבועל, מאי במן וירך, סתם,
שמע מנה תרתי - שאפשר לדרוש מכך גם הודעת הכהן, וגם
שהמים בודקים לבועל.
שנינו במשנה, אמר רבי יהושע, כך היה דורש ובריה בן הקצב,
רבי אומר וכו'. מביאה הגמרא ברייתא המבארת את המחלוקת
שבמשנה, תנו רבנן, שלש פעמים האמורין בפרשה, והיתה אם
נמא, וקנא את אשתו והיא נמא, תחת אישה ונמא, וקנא
למה, ומבארת הברייתא, אחד לומר שהאשה אסורה לבועל, ואחד
לומר שאם התגרשה מהבעל או התאלמנה אסורה להנשא לבועל,
ואחד לתרומה - שאפילו אם היא בת כהן ובעלה כהן, נפסלת
מלאכול בתרומה. דברי רבי עקיבא. אמר רבי ישמעאל, אין צריך
ללמוד שאסורה לכהונה מפסוק, כיון שאפשר ללמוד מקל וחומר,
ומה בת כהן גדולה - שהתגרשה מישראל שמוותרת בבית אביה
לתרומה, בכל זאת אסורה לכהונה כדין גרושה שאסורה לכהן, וזו
- בת כהן סוטה שאסורה לתרומה, אינו דין שאסורה לכהונה.
הגמרא דורשת את הפסוקים המדברים בסוטה, מה תלמוד לומר
'וקנא את אשתו והיא נמא', או עבר עליו רוח קנאה וקנא את
אשתו והיא לא נמא, אם ברור לבעל שנמא למה שותה,
ואם ברור לבעל שלא נמא למה משקה, אלא מניין לה כתוב
שהספק אסורה - שאסורה עליו כשספק אם נטמאה. ופירוש הפסוק
הוא כך, אשה זו ספק אם נטמאה או לא, לכך משקה אותה לברר
הספק, ואם לא ישקה אותה אסורה עליו.
מוסיפה הגמרא, מכאן - מסוטה, אתה דן קל וחומר לשרץ מת,
שספק אם נגע בטהרות, שמחזיקים את הטהרות בטומאה מספק,
בדרך זו, ומה פסוק שלא עשה פה שונג כמזיד ואינם פרצון -
שאם נטמאה בשונג או באונס, אין דינה כמזיד ורצון ואינה אסורה
על בעלה, בכל זאת עשה פה ספק כודאי - שגם כשספק אם
נטמאה אסורה על בעלה כודאי, שרץ ששעה בו שונג כמזיד
ואינם פרצון - שאף אם נגע שרץ בטהרות בשונג או באונס
נטמאים, אינו דין ששעה בו ספק

דאי את ביה בבעל עון, שבא עליה אחרי שנסתרה, בקי אף ליה
מאי, לא יתכן לומר כן, כיון שבי את ביה עון בירידה - בבעל, מי
בקי לה מאי לירידה - לאשה, והא תניא, ונקמה האיש מעון
והאשה תהיה תשא את עונה, ודורשים, בזמן שהאיש מנקמה
מעון, שלא בא עליה לאחר שנסתרה, המים בודקין את אשתו,
אבל אם אין האיש מנקמה מעון, אין המים בודקין את אשתו,
הרי שלא יתכן שהמשנה מדברת בבעל.
ממשיכה הגמרא לברר, ואלא כוונת המשנה שהמים בודקים
לבועל, מקשה הגמרא, אם כן ליתני כך המים בודקין את הבועל
בפירוש, בקרקתני סיפא בשם שאסורה לבעל כך אסורה לבועל,
ומפני מה כתוב 'כך המים בודקין אותו'. מתרצת הגמרא, לעולם
המים בודקים לבועל, ורישא, אידי דתנא בשם שהמים בודקין
אותה, לכך תני 'כך המים בודקין אותה', ובסיפא, אידי דתנא
בשם שאסורה לבעל, לכך תנא 'כך אסורה לבועל'.
שנינו במשנה, כך המים בודקין אותה, שנאמר 'ובאו' ו'באו'.
שואלת הגמרא, איבעיא להו, 'באו ו'באו' קאמר והלימוד הוא
מיתור הוי"ו, או 'באו' ו'באו' קאמר והלימוד הוא ממנה שנכפל
בפרשה כמה פעמים 'ובאו'.
מוכיחה הגמרא, תא שמע ששנינו במשנתנו, בשם שאסורה לבעל
כך אסורה לבועל, שנאמר 'נמא ונמא' דברי רבי עקיבא,
הרי שרבי עקיבא דורש וי"ו יתירא. דוחה הגמרא, ועדיין תיבעי לך
אף שם כמו ששאלנו ברישא, האם 'נמא ונמא' קאמר
והלימוד הוא מכפילות המילים, או 'נמא ונמא' קאמר
והלימוד הוא מיתור הוי"ו. מוכיחה הגמרא, תא שמע, בקרקתני
סיפא, רבי אומר שני פעמים האמורין בפרשה ו'נמא ונמא',
אחד לבעל ואחד לבועל, אם כן רבי לומד מכפילות
המילים, מקלל דרבי עקיבא שנחלק עליו ויו קדריש.
מבארת הגמרא, הלכך לרבי עקיבא שיתא קראי בתיבי, חד
לצוואה וידה - שהקדוש ברוך הוא גזר שיבואו בה המים המאריים
ויהיו למרים, וחד לצוואה וידה - שהמים יבדקו גם את הבועל, חד
לעשייה וידה - שהקדוש ברוך הוא מודיע לבני ישראל שיעשה כך
לאשה זו, וחד לעשייה וידה - שיעשה כך לבועל, חד ליריעה
וידה - שהכהן מודיעה שבטנה תצבה קודם ואחר כך יריבה, וחד
ליריעה וידה. ורבי שלא את יתור הוי"ו, תלתא קראי 'ובאו'
בתיבי, חד לצוואה וחד לעשייה וחד ליריעה, וכולם באשה.
שואלת הגמרא, ורבי שלא דורש וי"ו יתירא, והפסוקים מדברים רק
על האשה, אם כן הלכה זו ששם שהמים בודקין אותה כך
בודקין אותה, מאי ליה. משיבה הגמרא, נפקא ליה מדתניא
בברייתא, נאמר בפסוק "לצבות כמון ולנפיל ירך", מבארת
הברייתא שהכוונה לכמון ויריבו של בועל, מבררת הברייתא,
אתה אומר כמון ויריבו של בועל, או אינו אלא כמון ויריבה
של נבעלת, ומבארת, בשווא אומר "וצבתה כמון ונפלה ויריבה"
הרי כמון ויריבה של נבעלת כבר אמר, ומה אני מקיים "לצבות
כמון ולנפיל ירך", חייבים לומר שהכוונה לכמון ויריבו של בועל,
ומכאן לומד רבי שהמים בודקים גם את הבועל.

בכל יום צריך להיות האיש הישראלי בריא ושלם.

דא אית ביה עליו. שבא עליה לאחר שנסקרה: בזמן שהיאש מנקה מקומו. שלא בא עליה
משנאסרה עליו. האשה הדיא תשא ענה שבידקה המים: אלא לבעול ליתני. כי בדקין
את ובעולע בהדיא בדתי סיפא בהדיא: כי אסורה לבעול, ולא תנא כי אסורה לה: באו
ובאו קאמר. מרוביא דריה: או וכו' וכו'. והכפולים בפרשה דריש: שנאמר נטמאה

[illegible]

ממקום

1 דאי אית ביה עון בְּדָקִי לִיה מָנָא, כִּי אֵית בִּיה עֵוֹן
 2 בְּדִידִיה מִי בְּדָקִי לֵה מָנָא לְדִידֶהָ? וְהָא תַנְיָא, "וְנִקְחָה
 3 הָאִישׁ מַעֲוֹן וְהִאשְׁמָהּ הִהוּא תִּשָּׂא אֶת עֲוֹנֶיהָ" וּמִזֵּן
 4 שְׂהֵאִישׁ מְנַקֵּה מַעֲוֹן הַמִּים בּוֹדְקִין אֶת אִשְׁתּוֹ, אִין
 5 הָאִישׁ מְנַקֵּה מַעֲוֹן אִין הַמִּים בּוֹדְקִין אֶת אִשְׁתּוֹ!
 6 וְאַלָּא לְבוּעַל, לִיתְנִי בְּדַקְתְּנִי סִיפָא בְּשֵׁם שְׂאִסְרֶהָ
 7 לְבַעַל קֵד אִסְרֶהָ לְבוּעַל? לְעוֹלָם לְבוּעַל, וְיִרְשָׁא
 8 אִיִּדִי דְתָנָא "אוֹתָהּ" תְּנִי "אוֹתוֹ". סִיפָא, אִיִּדִי
 9 דְתָנָא "בַּעַל" תָּנָא "בּוֹעַל": שְׁנַאמְר: "יִבְאֹו" "יִבְאֹו":
 10 אִיבְעִיא לְהוּ, "בֹּאוּ" "יִבְאֹו" קְאָמְר או "וְבֹאוּ" "יִבְאֹו"
 11 קְאָמְר? תָּא שְׁמַע, בְּשֵׁם שְׂאִסְרֶהָ לְבַעַל קֵד אִסְרֶהָ
 12 לְבוּעַל, שְׁנַאמְר: "נְטֻמָּאָה" "וְנְטֻמָּאָה". וְעַדְיִין תִּיבְעִי,
 13 "נְטֻמָּאָה" "נְטֻמָּאָה" קְאָמְר או "נְטֻמָּאָה" "וְנְטֻמָּאָה"
 14 קְאָמְר? תָּא שְׁמַע מִדְּקַתְנִי סִיפָא, רַבִּי אוֹמֵר: שְׁנִי
 15 פְּעָמִים הָאֲמִוּרִין בְּפִרְשָׁה "וְנְטֻמָּאָה" "וְנְטֻמָּאָה" אֶחָד
 16 לְבַעַל וְאֶחָד לְבוּעַל. מִכְּלָל דְּרַבִּי עֲקִיבָא (וְי) קְדַרִּישׁ
 17 הִלְכָּךְ דְּרַבִּי עֲקִיבָא שִׁיתָא קְרָאִי כְּתוּבִי. חַד לְצֹאָה
 18 דִידֶהָ, וְחַד לְצֹאָה דִידֶהָ, חַד לְעִשְׂיֶהָ דִידֶהָ וְחַד
 19 לְעִשְׂיֶהָ דִידֶהָ, חַד לִידְעֶהָ דִידֶהָ וְחַד לִידְעֶהָ דִידֶהָ.
 20 וְרַבִּי תַלְתָּא קְרָאִי כְּתוּבִי, חַד לְצֹאָה וְחַד לְעִשְׂיֶהָ
 21 וְחַד לִידְעֶהָ. וְרַבִּי, בְּשֵׁם שְׁהַמִּים בּוֹדְקִים אוֹתָהּ קֵד
 22 בּוֹדְקִין אוֹתוֹ, מָנָא לִיה? נִפְקָא לִיה מִדְּתַנְיָא "לְצִבּוֹת
 23 בְּטָן וְלִנְפֹל יֶרֶךְ" בְּטָנוּ וִירִיכּוֹ שֶׁל בּוּעַל. אַתָּה אוֹמֵר
 24 בְּטָנוּ וִירִיכּוֹ שֶׁל בּוּעַל, או אִינוּ אֵלָא בְּטָנָה וִירִיכָה
 25 שֶׁל נְבֻעֶלְתָּ? כְּשֵׁהוּא אוֹמֵר "וְצִבְתָּהּ בְּטָנָה וְנִפְלָה
 26 יֶרֶכָה" חֲרִי בְּטָנָה וִירִיכָה שֶׁל נְבֻעֶלְתָּ אָמֹר, וְכֹה אֲנִי
 27 מְקַיֵּם "לְצִבּוֹת בְּטָן וְלִנְפֹל יֶרֶךְ"? בְּטָנוּ וִירִיכּוֹ שֶׁל
 28 בּוּעַל. וְאִידֶךָ, הֵהוּא דְמוֹדַע לָהּ כַּהֵן דְּכַסֵּן בְּרִישָׁא
 29 וְחֵדֵר יֶרֶךְ, שְׁלֹא לְהוֹצִיא לְעוֹ עַל הַמִּים הַמְּרִים.
 30 וְאִידֶךָ, אִם כֵּן, לְכַתּוּב קְרָא "בְּטָנָה וִירִיכָה", מָאִי
 31 "בְּטָן" וְ"יֶרֶךְ"? שְׁמַע מִינָהּ לְבוּעַל. וְאִמָּא כּוּלִי לְהַכִּי
 32 הוּא דִּיאָתָא? אִם כֵּן לְכַתּוּב "בְּטָנוּ וִירִיכּוֹ", מָאִי
 33 "בְּטָן" וְ"יֶרֶךְ"? שְׁמַע מִינָהּ תַּרְתִּי: אָמֹר ר' יְהוֹשֻׁעַ:
 34 קֵד, הִיא דּוֹרֵשׁ וְכִרְיָה כּוּי: תְּנִי רַבְּנָן: שְׁלֹשׁ פְּעָמִים
 35 הָאֲמִוּרִין בְּפִרְשָׁה, "אִם נְטֻמָּאָה" "נְטֻמָּאָה" "וְנְטֻמָּאָה",
 36 לְמָהּ? אֶחָד לְבַעַל, וְאֶחָד לְבוּעַל, וְאֶחָד לְתַרּוּמָה,
 37 דְּבִרִי ר' עֲקִיבָא. אָמֹר ר' יִשְׁמַעְאֵל: קַל וְחִמְרָא,
 38 וְכֹה גְרוּשָׁה שְׂמוּתֶרָתָּ לְתַרּוּמָה אִסְרֶהָ לְכַהֲנָה, וְזוֹ
 39 שְׂאִסְרֶהָ לְתַרּוּמָה אִינוּ דִּין שְׂאִסְרֶהָ לְכַהֲנָה? כּוּי
 40 תַלְמוּד לִמֹּר "וְהִיא נְטֻמָּאָה" "וְהִיא לֹא נְטֻמָּאָה"
 41 אִם נְטֻמָּאָה לְמָה שׁוֹתָה, אִם לֹא נְטֻמָּאָה לְמָה
 42 מִשְׁקָה? מִגִּיד לָךְ הַכְּתוּב שֶׁהַסֶּפֶק אִסְרֶהָ, וּמִכַּאֲן
 43 אַתָּה דִּן לִשְׁרֹץ. וְכֹה סוּטָה, שְׁלֹא עֲשֵׂה בַּהּ שׁוֹגֵג

ההוא בדומה לה כהן. פירוש הבקן צריך להודיע שלא להצטייג לעו ובקן דגלי לן קרא
דהוא נבדק כמותה ובתיבה בה צואה ידיעה ועשייה לא צריך למכתב תו ביה: **זו**
שאסורה בתרומה אינה דין שאסורה להכונה. ולכאן למיגר בת ישראל יכתיב שאסורה
בתרומה ומותרת להכונה דה"פ ומה גרשה שמותרת לתרומה אסורה להכונה ע"י מעשה
שנעשה בה דהיינו גירושין זו וכו' אינו דין
שאסורה להכונה ע"י זנות שנעשה בה אבל בת
ישראל מה שפסולה בתרומה אינו ע"י מעשה
ועוד אם תנשא בת ישראל לכהן תהא מותרת
לתרומה מה שאין כן באלו שאין להם היתר
לעולם כספרי מחגי הכי ומה גרשה קלה
שמותרת לחזור למגרשה בישראל פסולה מן
הכהונה סוטה חמורה דין הוא שפסולה מן
הכהונה:

מה תל' היא נטמאה וכו'. בגי'סת רש"י וכן סי'ומא ללמדך שלעולם אין משקין אלא על הספק וא"ת וכו' איצטריך קרא למסר ספי'ק יש לומר הכתוב אוסרה קודם שתי'ל כאילו היא רדאי ואע"ג דליכא מלכות בדומבח בפ"ק דיבמות (דף יא:) מידו לאו הבא מכלל עשה איכא ואפי' אם היא טהורה נענש ב"ד של מעלה אם בא עליה כמו על חיובי עשה ולא כשאר ספי'קות בגון ספק חלב ספק שומן ואכלו ונודע שהוא שומן אע"ג דצריך בפרה לסי'חה מידו לא חמיר בחיובי עשה:

אִינוּ דין שעשה בו ספק כדאי. ליבא למפרש
נזיר ועושה פסח ויזכירו שעשה בהן אונס
כרצון דנפקא לן מנזי מות עלוי בפתע פתאום
בספרי ובפרק כ' בדבריות (דף ט.) ואפ"ה לא עשה
בהן ספק טומאת התחום כדאי לפי שטומאת
התחום הלכה וזאת לא שתרנין כ"ז מהלכה דה"ה
דאין התחום משום דהכי אמר בהוכחה אמינא
אבאי זה והלא אין ללמוד הימנו אבל הא איכא
למתמהא אמאי לא פרכינן מה לסוטה שכן גרלים
לדבר שזורי קינא לה ונסתרה כדפרכינן לעיל
בריש פ"ק (דף ב.) ואין לומר משום דלעיל מייר
בטומאה דבתר קינוי וסתירה דמהימן עד א' התם
דואי איכא גרילא אבל הכא לשנין מסתירה
דבתר קניאוי גרילא לזיבא למיפוך שכן קניא לה
דקניא לא חשיב גרלים בלא סתירה דהא בריש
מסכת נדה (דף ב.) דמייתי התם מקוה שנמדד
ונמצא חסר כל הסתרות שענשוש על גבוי בין
בריה"ב בין ברה"י טמא ר"ש אומר ברה"ד טהור
ברה"י תולין ושניהם לא למדוא אלא מסוטה רבנן
סביר כסוטה מה סוטה חסר ספק הוא ועשאוה כדאי
אבא כ' ופרקי' אי מסוטה גימא' מה סוטה ברה"י
טמא ודאי הכא נמי טמא ודאי הכי השתא התם
יש גרלים לדבר שזורי קנא לה ונסתרה הכא מאי
גרלים לדבר איכא אלמא אע"י דנמסתירה דבתר
קניאוי ילפי' כי הכא פריך והכא אמאי לא פריך
הכי ויש לומר דסתירה על ידי קניאוי בטוטה הוי
כספק מנע שרץ שזורי בלא קניאוי לא היה שום
ספק בסתירה שזרד דלא נחשדו על העריות
הלכך הקניאוי גורם הספק דה"פ במס' נדה התם
גבי סוטה וספק שרץ הרי ריעותא דהיינו השרץ
והדבעל קמץ אלעל הסתרות והאשה אבל גבי מקוה
קודם טבילה לא ראינו שום ריעותא דאיכא
לספקוי על ידי ולעיל בפ"ק קודם העדאת עדים
לא הוה שום ריעותא:

מבוא

44 כְּמוֹד וְאִם כְּרָצוֹן, עֲשֵׂה כֹה סֶפֶק כְּדָאִי. שְׂרֵץ שֶׁעָשָׂה בּוֹ שׁוּגַג כְּמוֹד וְאִם כְּרָצוֹן, אֵינוֹ דִּין שֶׁעָשָׂה בּוֹ סֶפֶק כְּדָאִי?

סוטה. פרק חמישי – בשם שהמים דף כח עמוד ב

תוספות

מכאן

מבוא

1 אמרו וכו' ברשות הרבים ספיקו טהור. בפ"ק דשחיטת חולין (דף טז) ובפרקי א"ן
2 מעמידין (ע"ו דף קל): אמר דספק טומאה ברשות הרבים להבטא גמירי לא מוטא
3 דמשמע דרובא במקום סתירה טמא אבל שלא במקום סתירה גמירי דטהור ודאי הוא ותימא
4 למאי איצטריך להבטא ליה העדמ טהור ד חזקה ויאומו לא טמא דהכי אמר בהדיא
5 נמי בריש מסכת נדה (דף ג.) דרש שמעון גמור לה

כְּדֹאֵי? וּמִקּוֹמָם שְׂבֵאתָ, מִה סוֹמֶה יְשׁוּת הַיְחִיד, אֶף שָׁרְץ יְשׁוּת הַיְחִיד. וּמִה סוֹמֶה דְּבַר שֵׁשׁ בּו יַעַת לִישָׁאל. אֶף שָׁרְץ, דְּבַר שֵׁשׁ בּו יַעַת לִישָׁאל וּמִבָּאן אָמְרוּ: דְּבַר שֵׁשׁ בּו יַעַת לִישָׁאל, בְּרִשׁוֹת הַיְחִיד סְפִיקוּ מִמָּא, בְּרִשׁוֹת הָרַבִּים סְפִיקוּ מִתּוֹר. וְשִׁאֵין בּו יַעַת לִישָׁאל, בֵּין בְּרִשׁוֹת הַיְחִיד בֵּין בְּרִשׁוֹת הָרַבִּים סְפִיקוּ מִתּוֹר. וְר' יִשְׁמְעֵאל, אָמַר ר' עֲקִיבָא הָרוּמָה, וּמִתְדַר לִיה אִיהוּ כְּתוּבָה? וְתו': לִר' עֲקִיבָא, כְּתוּבָה מִנָּא לִיה? וְכִי תִימָא, כְּתוּבָה לֹא עֲרִיבָא קָרָא, שְׁחִיר

א ספק אמרו ליה ספק אמר להו מיצניו שהיא אסורה לבעלה ומכאן אתה דן לשרץ מה כאן רשות היחיד אף להלן ומה כאן דבר שיש בו דעת לישאל אף וכו' מכאן אמרו דבר שיש בו דעת לישאל וכו' מליהון דרבנן פליגין דמר רבי ועזרא ור' יוסי בשם ר' יוחנן קטנה שישנה אין לה רצון להאסר על בעלה הוא תניין כל דבר שיש בו דעת לישאל ספקיו מנא ברהם הכא אע"פ שיש בו דעת לישאל ספקיו טהור ומפני מה ספק רה"ד טהור אמר להו מיצניו שהציבור עושין את הפסח בטומאה בזמן שרובו של ציבור טמאים הם סתמא דריתא הותרה לצבור ק"ו לספק טומאה הריבסייתא בתוספתא דמסכת טהורות פירי הגבולות השחוטות רשב"ג אמר מפני מה ספק רה"ד טהור וספק רה"ד טהור מפני שאפשר לישאל ליהיד ואי אפשר לישאל להביי: **ברשות** הריבסי ספקיו טהור: מקשי מפני שני נזירין (נז"ד) דנתן שני נזירין שאמר להן אחד ראיתו אחד בזבכ ששנא ואמר יודע אני איזה מכם הוא שנתן שני נזירין מכאן סתמא וקדיין בגמרא ואמאי לא ספק טומאה מדיכא גמריי מוטסה מן סוטה בועל ונבעלה אף כל ספק טומאה ברה"ד כגון דאיכא ב"ה תרי אבל הכא שני נזירין והאי דקאמי בגימרא לא הלתא הוי ליה ספק טומאה ברה"ד אלמא כל היכא דאיכא תחשיב ליה כרה"ד א"כ את דתנן בפרק האשה שהיא עושה צרכיה (נדה סז) שלש נשים שהיו ישינות במטה אחת ונמצא דם תחת אחת מן בולן טמאות אמאי כיון דאיכא שלש הוה ליה כרה"ד מהו מהתם לא קשיא מידי דלא דמי לשרץ דשרץ אפשר שלא נגע וטהור אבל דתם אחת מן דואי טמאה שיצא הדם מגופה והיא נטוה כולם ולא דמי אלא לשני שביילן (טהרות פ"ה מ"ה) אבל מפרק קמא נדה (דף כב) מקשינן דתנן כיצד היה שעתה היהת יושבת במטה ועוסקה בטהרות ופירשה וראהה היא טמאה וכולן טהורות ודיק בגמרא (דף ה:) טעמא דדיה שעתה היא מנע לה מטה נגה מיהו ספק דבר שאין בו דעת לישאל ספקיו טהור ותרנגא כשחברתיה נזשטא אותה במטה דהויא לה יד ברותיה קוין סוף חבורתיה היא ורואי ספק טומאה רה"ד ואמאי מטמנין לה וראה לה דלא חשבינן טומאה ספקא אלא היכא דספקא יהתה יכילה להיות לגילה לכל כגון יהתה נזשטה פירעדיס ושרץ אחד ביניהם (כתובות דף טו.) אבל יהתה נזשטה ורואי דלא נגעא במטה אלא שום ספק אלא אם ראתה או לא ומקום המקור מקום סוף הוא ולא שייך למימר ביה דה"ר אפילו אם נולד ספק ראייתה ברשות הריבסי אבל הכא אינא למתמה אמאי משוינן מטה כספק טומאה ברשות רה"ד והא לא דמיא לסוטה דסוטה דרואי שרץ וספק מנע כגון בועל הוא השרץ וספק אם בעל אבל דתם דרואי מנע וספק מעת לעת הוא שרץ דשמא לא ראתה ואנן לא ילפינן מוטסה אלא דמיא לסוטה דהא דבר שאין בו דעת לישאל ממעטין הואיל ולא דמי לסוטה ועוד תניא בהדיא בתוספתא וטהרות פירי הגבולות השחוטות (פ"ה) נגע באחד בלילה ואינו יודע אם חי אם מת למחר עומד ונמצא מת ר"ב מאיר מטהר שספק רשות הריבסי טהור אלמא דמסוטה גמריי אע"ג דהוי רואי מנע וספק שרץ ותימה מאי שנא דמטהרין דבר שאין בו דעת לישאל והואיל לא דמי לסוטה ובבי האי גזנא לא מטהרין ויל דהכי הלכתא גמריי לא א"נ עיקר דהדר שאלו כן דעת לישאל נפקא לן מהדבשר שאלו נגע בכל טמא לא כח דכלקמן לישאלות וכוין גזלן ק"ו דבר דאיכא פלפולין גזלן כן דבר שיש בו דעת לישאל לשאלן בו דעת דבר שיש בו דעת ספקיו טמא אפיש טומאה והתניא לטעון סתומן מפורש שחשבו דמפרש בו דקא מקום סתירה ואע"ג דמסיק א"י מוטסה היא אמאי דעת נוגע ומגיע אגב שיטפיה נקט ליה אי נמי היה פירושו ואי הוה גליל לא קריא כסוטה דבעינן דבר שיש בו דעת לישאל הוה אמאיא דעת נוגע ומגיע. סיום הברייתא דנגע באחד בלילה והכחמים מטמאין שכל הטומאות כשעת מציאתן ומורדים הכחמים לרבי מאיר שאם ראוהו דו מעברע אע"פ שבא שחרית ומצאו מת טהור מפני שזה ספק רה"ד אלמא דבין לרבנן בין לרבי מאיר אפילו בלילה חשבינן ליה רשות הריבסי וקשיא מהא דתנן במסכת טהרות פירי שמיני (מ"ג) המאבד ביום ומצא ביום טהור ביום ומצא בלילה ביום ומצא ביום של אחריי ספקיו טמא זה הכלל כל שעבר עליו הלילה לא מקצתו ספקיו טמא אלמא דליה חשיב לעולם ברשות היחיד ולעולם איתיתנן נגה ביהושלמי מ"מ שי גללים דלבר פלפולא בלילה לחזרבה ביום למבואות אפיליין ביום אלמא דפלפולא בלילה חשיב רה"ד. בתוספתא דטהרות פירי ז' בדריס ברה"ד וטעמא ברה"ד קופה ברה"ד גבהו י' טפחים הטומאה בתוכו ספק נגע ספק לא נגע ספקיו טהור אבסילין דין לחובה ספק נגע ספק לא נגע ספקיו טמא היתה בנפשה על כתיפו כחך רימונה כריך כסבא או בנייר נתון בתוכו ספק נגע ספק לא נגע טהור הובניו דין לחובה ספק נגע ספק לא נגע ספקיו טהור דמחר ברה"ד גבהו י' טפחים וטומאה נתונה על גביו ספק נגע ספק לא נגע ספקיו טהור פשט ידו על גביו ספק נגע ספק לא נגע ספקיו טמא סלע ברה"ד גבהו י' טפחים וטומאה עליו ספק נגע ספקיו טהור עלה לראשו ספק נגע ספק לא נגע ספקיו טמא היה זה רוכב על חמורו וזה רוכב על חמורו אחד טמא אחד טהור ספק נגעו זה בזה ספק לא נגעו ר' יעקב מטמא ורבי יוסי מטהר בנו של זה רוכב על כתיפו ובנו של זה רוכב על כתף [וכתיפין] אחד טהור אחד טמא ספק נגעו זה בזה ספק לא נגעו ר' יעקב מטמא ורבי יוסי מטהר היתה חבילה על כתיפיו ודחוק מדוכב בכותל למעלה מ"י טפחים ספק היסט ספק לא היסט ר' יעקב מטמא ורבי יוסי מטהר שהיה ר' יעקב אומר כל שזוהא למעלה מעשרה טפחים ברה"ד הרי הוא כרה"ד ורבי יוסי אומר כל שדרך הליכו ברה"ד טהור ועוד מפרש התם דין בקעה בימות החמה ובימות הגשמים אלו הן ימות החמה שמתערק תבואה ואלו הן ימות הגשמים משתדרר רביעה שניה ובפרק מ' שמת (כ"ב דף קנ"ג) מפרש את דאמאיא בימות החמה רה"ד לטומאה לא שנו אלא שלא עברו עליו ימות הגשמים אבל עברו עליו ימות הגשמים רשות היחיד לכאן ולכאן:

50 **ותו** לרבי עקיבא כהונה מנא ליה. רש"י פי' דמקל חומור לא יליף דאם כן היינו רבי ישמעאל ותימה אי לית ליה קל חומור דרבי ישמעאל א"כ ביון שנבעלה לפסול לה בעילה ודאי

51 מנא ליה דפסולה לכהונה והא ביבמות בפרק אלמנה (דף סח:) יליפין ליה מהאי קל חומור ועוד להא כימאספריך עליה מידי יש לומר הכא לית ליה קל חומור משום דאי לא הוו

52 כתיבי אלא תלתא קראי הזה אמינא חד לבעול חד לבעל וחד לכהונה דחמיר טפי כדפריך לרבי ישמעאל אבל גבי בעילת פסולי כתיבה תרומה בהדיא:

שכן

לקבוע עתים בלימוד פנימיות התורה שבדורנו נתגלתה בתורת החסידות.

ממכתב כ"ה אייר, תשי"ח

ביאורים למסכת סוטה דף כח עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

- 1 **בְּדָאֵי** - שאף בספק אם נגעו הטהרות בשרץ, הרי הם טמאים כודאי.
2 מוסיפה הגמרא עוד, **וּמִקְדָּוִם שְׁבָאָתָה** - כיון שלמדת שרץ מטמא
3 מספק מסוטה, כמו כן נלמד שרק באופן סוטה טמאה מספק, מטמא
4 גם השרץ בספק, **מָה סוּמָה** שייך בה ספק טמאה רק בְּרִשּׁוֹת הַיָּחִיד
5 שהוא מקום הַיָּחִיד, אבל ברשות הרבים אין השרץ מטמא אלא בודאי.
6 וכמו כן נלמד, **וּמָה סוּמָה** היא דָּבָר שֵׁשׁ בּוֹ דַּעַת לִישָׁאֵל - שאפשר
7 לשאול אותה אם נטמאה או לא, **אָף שָׂרָץ** מטמא בספק רק בְּדָבָר
8 שֵׁשׁ בּוֹ דַּעַת לִישָׁאֵל, כגון באדם המתעסק בטהרות שאפשר
9 לשאול אותו אם השרץ נגע בהם, אם אינו יודע נטמאים הטהרות
10 מספק, אך אם אין אדם לשאול אין הטהרות נטמאים אלא בודאי.
11 מסיימת הגמרא, **וּמִכָּאֵן אֲמָרִי**, דָּבָר שֵׁשׁ בּוֹ דַּעַת לִישָׁאֵל כגון ספק
12 אם נטמא אדם משרץ, או אדם המתעסק בטהרות, ספק אם נטמאו
13 הטהרות משרץ, הדין הוא, אם הוא בְּרִשּׁוֹת הַיָּחִיד, סְפִיקוּ סָמָא,
14
- 15 אבל בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים סְפִיקוּ טָהוֹר. וְשָׂאִין בּוֹ דַּעַת לִישָׁאֵל, כגון
16 שרץ מת שספק אם נגע בטהרות שאינם ביד אדם, בֵּין בְּרִשּׁוֹת
17 הַיָּחִיד בֵּין בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים סְפִיקוּ טָהוֹר.
18 שנינו בברייתא, שלש פעמים 'נטמאה' למא, אחד לבעל ואחד
19 לבעל ואחד לתרומה דברי רבי עקיבא, אמר רבי ישמעאל, קל
20 וחומר, ומה גרושה שמוותרת לתרומה אסורה לכהונה, זו שאסורה
21 בתרומה אינו דין שאסורה לכהונה. מקשה הגמרא על רבי ישמעאל,
22 **וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל**, הרי **אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא** שלומדים מפסוק רק שאסורה
23 לאכול תְּרוּמָה מספק, וּמִתְקַדֵּר לִיהָ אִיהוּ כְּהוֹנָה - והוא השיב לו
24 שאין צריך פסוק שאסורה בכהונה, והרי רבי עקיבא לא דיבר על כך.
25 וְתוֹ, לְרַבִּי עֲקִיבָא, שאסורה לְכַהוֹנָה אם מת בעלה מִנָּא לִיהָ, ואי
26 אפשר לומר שסובר שמוותרת לכהונה, כיון שיש קל וחומר, וכן אי
27 אפשר לומר שלומד מהקל וחומר, שזה שיטת רבי ישמעאל.
28 **וְכִי תֵימָא כְּהוֹנָה לֹא צְרִיכָא קְרָא**, ואסורה ממילא

אגרות קודש

ב"ה, י"ג אייר, תשט"ו

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתביו מכ"ט ניסן והקודם לו, וכן מג', ו' אייר והמברק אודות השתתפות הבחורים בהרישום.

הנה פלא ותמי גדולה עליו הרבה יותר מאשר על שאר אנ"ש באה"ק, כי הרי הוא בעצמו הי' בארצוה"ב בעת שכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, נשיא ישראל ולא רק של אנ"ש הי' שולח את תלמידי התמימים לעבודת תעמולה בנוגע לחינוך הכשר, ובחר במובחרי התלמידים ביותר, ושלחם לערי השדה לייסד שם ישיבות קטנות בס' ילמדו אל"ף ב"ית עברי סידור חומש משנה וגמרא, אף שתלמידים אלו מצד עצמם היו יכולים להתעסק בלימוד החסידות, נוסף על לימוד הנגלה, ונדע לו גם אודות המיטוואך שעה שענינה ללמוד עם קטנים וקטנות שאין יודעים אפילו לדבר אידיש, וצריך עוד להסבירם ע"ד מודה אני, יסוד שמירת שבת כו' וכו', - וגם לעבודה זו שלח כ"ק מו"ח אדמו"ר מהתלמידים, ואפילו מאלו שכבר עסקו בלימוד החסידות ובעבודת התפלה כו' וכו', ואפילו בשעה שמספר התלמידים בשיבת תו"ת כאן הי' קטן ביותר. וכשנצבת השאלה באה"ק ת"ו, ולאחר שכמה פעמים השתתפו תלמידים הנ"ל בעבודת הרישום, והמדובר הוא ע"ד 15 תלמידים לערך, ורק למשך שבועיים, הנה מניח הוא את כל עסקיו הצדח, ומבזבז ממון לשלוח מברק לכאן - אפשר יעלה הדבר למנוע השתתפות התלמידים בהרישום, (אף שע"ז עלול שבאיזה מקומות החדשים ואולי גם מהישנים - ימנע ממאות נערים ונערות חינוך כשר...).

מובן ש"מצער" "ג"כ" הפארשלעפעניש בהנוגע להבנינים לבית ספר לחקלאות ומלאכה בכפר חב"ד - ועתה בא נוער ממרוקה, ואם היו הבנינים מוכנים לקליטה במילואם - אפשר הי' להציל כמה עשירות מהנוער הנ"ל, לקולטם בבתי ספר אלו, ולעשות געוואלד אודות בנינים חדשים נוספים, משא"כ בהמצב העכשוי. כשמוזמן לזמן מתחדשת עוד הזדמנות להרחיב עניני חב"ד באה"ק ת"ו, ובד"מ הפצת המעיינות חוצה לקיום היעוד לכשיפוצו המעיינות קאתי מר, - הנה מזמן לזמן נתחדש עוד מניעה ועכוב...

נעם לי לקבל ידיעה אשר הביקור שלהם בבית ספר הרשת במנחה, עשה רושם טוב ביותר על התלמידים-ות. והלואי היו נשמעים לדברי ועושים בקורים כאלו לעתים תכופות יותר, ויה"ר שעכ"פ מכאן ולהבא יעשו זה, והשי"ת יצליחם.

בברכה לבשו"ט בכל הנ"ל,

מ. שניאורסאהן

ביאורים למסכת סוטה דף כט עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

אמר רב גידל אמר רב, דין זה שדבר שיש בו דעת לישאל נטמא
מספק, ואין בו דעת לישאל לא נטמא מספק, מהאי קרא נפקא,
”והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל”, משמע שרק ודאי טמא
הוא ולא יאכל, הא ספק טמא וספק טהור יאכל, הרי שספק
טומאה אינו כודאי. אימא סיפא של הפסוק, ”והבשר כל טהור
יאכל בשר”, משמע שרק אדם שהוא ודאי טהור הוא דיאכל
בשר, הא אדם שהוא ספק טמא וספק טהור, לא יאכל, הרי
שספק טומאה הוא כודאי טומאה. אלא לאו שמע מינה, כאן - כל
טהור יאכל בשר, מדבר באדם שיש בו דעת לישאל ולכן נטמא
בספק, כאן - והבשר אשר יגע, מדבר בבשר שאין בו דעת לישאל
ולכן לא נטמא בספק.
מבאר הגמרא שצריכים את שתי הדרשות, ואיצטריך דרב גידל
אמר רב, ואיצטריך למיגמר מסוטה, דאי רק מדרב, הוה אמינא,
שכשיש דעת לישאל טמא בין ברשות היחיד ובין ברשות הרבים,
לכן איצטריך למיגמר מסוטה, לומר שנטמא רק ברשות היחיד
כסוטה. ואי רק מסוטה, הוה אמינא, אין טומאה בספק עד דאיכא
דעת בנגע - השרץ המטמא. ומיגע הנטמא, כסוטה שיש דעת
באשה ובבעל, אבל אם יש דעת רק בנגוע או רק במגיע אינו נטמא
מספק, לכן צריכא את הלימוד של רב גידל אמר רב שלומד, טהור
ודאי יאכל, אבל בספק ויש בנטמא דעת לא יאכל, אף אם אין
בנטמא דעת, ומשום כך שרץ מטמא בספק אף שאין בו דעת.
שנינו במשנה, בו פיום דרש רבי עקיבא וכל בלי חרש בו, אמר
רבי יהושע, מי יגלה עפר מעיניך רבי יוחנן בן זכאי, שהיית אומר
עתידי דור אחר לטהר כבר שלישי שאין לו מקרא מן התורה שהוא
טמא. מקשה הגמרא לרבי יוחנן בן זכאי, ומאחר דאין לו לשני
מקרא מן התורה שנטמא שלישי, למה עכשיו הוא טמא עד
שיטהרו דור אחר. מתרצת הגמרא, אמר רב יהודה אמר רב, אמנם
מן התורה אין לו מקרא לטמא, אבל מדין קל וחומר יש לו
טומאה לשלישי בתרומה, בדרך זו, ומה טובול יום שלא העריב
שמשו, שמוותר בחולין - שאם יגע בחולין אינו מטמא, בכל זאת
פוסל בתרומה עד שיעריב שמשו, כבר שני שפסול אף בחולין,
אינו דין שיעשה שלישי בתרומה ויפסלנו.
דוחה הגמרא, איכא למיפרד, מה לטבול יום של טמא מת או זב
או מצורע, שכן בשעת טומאתו היה אב הטומאה ומשום כך פוסל
תרומה, מה שאין כן כבר שני שלא היה אב הטומאה, לא יעשה
שלישי בתרומה. מתרצת הגמרא, תיתי - תלמוד כבר שני שנטמא
שלישי בקל וחומר

שחרי עשה בה הכתוב בסוטה שתהיה ספק זונה אסורה על בעלה
בזונה ודאי, וכיון שהיא בחזקת זונה תהיה אסורה גם לגבי כהונה,
ולא צריך לזה פסוק. דוחה הגמרא, אם כן תרומה נמי לא תיבעי
קרא, שחרי עשה בה ספק זונה בזה, ואם היא בחזקת זונה
אסורה לאכול בתרומה, וכיון שבכל זאת מצריך רבי עקיבא פסוק
לפוסלה מאכילת תרומה, הרי שצריך פסוק גם לאסורה להינשא
לכהן.
מתרצת הגמרא, אלא לרבי עקיבא ארבעה קראי בתיבי -
’נטמאה’, ’נטמאה’, ו’י’ יתירא של ’נטמאה’, חד לבעל,
וחד לבעל, וחד לבחונה, וחד לתרומה. וכיון שאמר רבי עקיבא
שלומדים כהונה מהו’י היתירא, אמר לו רבי ישמעאל שאפשר
ללמוד מקל וחומר. ורבי ישמעאל לא לומד מיתור הוי’, משום כך
רק תלתא קראי בתיבי, חד לבעל, וחד לבעל, וחד לתרומה,
ובהנה אתיא בקל וחומר.
מקשה הגמרא, ורבי ישמעאל, ממאי דאיצטריך קרא לתרומה
הקלה, ובהנה החמורה אתיא ממילא בקל וחומר, הרי לא כתוב
במפורש בפסוק תרומה, ואם כן דילמא כי אצטריך את הפסוק
לבהנה כיון שהיא חמורה, ותרומה הקלה שריא. מתרצת הגמרא,
אמר לך רבי ישמעאל, מסתברא שהפסוק השלישי הוא דומיא
דשני הפסוקים הראשונים שלמדנו מהם את האיסור דבעל ובעל,
מה בעל ובעל אסורה עליהם גם מחיים של הבעל, אף הפסוק
השלישי מדבר על תרומה שהיא נאסרת נמי מחיים של הבעל ולא
רק לאחר מיתה, לאפוקי בהנה דלאחר מיתה - מה שאין כן אם
נעמיד את הפסוק בכהונה תיאסר לכהן מהפסוק רק לאחר מיתת
בעלה, כיון שגרושה אסורה לכהן גם בלא הפסוק, לכן מעמיד רבי
ישמעאל את הפסוק בתרומה שדומה לבעל ובעל, ואת כהונה הוא
לומד מקל וחומר.
מקשה הגמרא, ורבי עקיבא שלומד מפסוק רביעי שנאסרת לכהונה,
מפני מה אינו לומד מקל וחומר וכדברי רבי ישמעאל. מתרצת
הגמרא, דומיא דבעל ובעל לית ליה, ולכן אם לא ילמוד מפסוק,
נאמר שילמד רק שאסורה לכהונה החמורה, אבל בתרומה תהיה
מוותרת. ואי נמי אית ליה דומיא דבעל ובעל ואפשר ללמוד
תרומה מהפסוק וללמוד כהונה בקל וחומר, בכל זאת כתוב וי’
יתירא לכהונה, כיון שמיילתא דאתיא בקל וחומר, טרם וכתב לה
קרא.
לעיל למדה הגמרא מסוטה שדבר שיש בו דעת לישאל נטמא מספק,
ושאין בו דעת לישאל לא נטמא מספק, הגמרא מביאה כאן לימוד
נוסף להלכה זו.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ב אייר, תשכ"א

ברוקלין.

שלום וברכה!

לאחרי הפסק הכי ארוך נתקבל מכתבו מייזי אייר ומובנת התמי' לסגנון כתבו, ששידוך עם
בנות אחבי' הספרדים ה"ז בגדר נחות דרגא ח"ו וח"ו. ויש להתענין בזה.

ב) להצעת נכבדות עבור בנו... שי' אף שלע"ע לא נשדדך אחיו המבוגר ממנו, אלא שאחיו
המבוגר אומר שלא איכפת לו זה, ושואל דעתי בזה.

המשך בעמוד הבא

סוטה. פרק חמישי - כשם שהמים דף כט עמוד א

רש"י

אי הכי לתרומה נמי לא תיבעי קרא. ונגילה מההוא טעמא גופיה שהרי עשה הכהן בסוטה ספק זונה כנדאי זונה, ובתרומה הא דיענין דזונה אסורה דכתיב (ויקרא כג) כי תהיה לאיש זר, כי תבעל לזר אצלך. היא בתרומה הנקשרים לא תאכל, ואין לך פסול גדול מזה כשהיא אשת איש ונבעלה לאחר. ולר' עקיבא מתאי קרא נפקא לן ביבמות (ו' סח.) כל הפסולים דפסלי, והנך נמי דלא תפסי בהו קדושים. דכיון דלר' עקיבא אין קדושים תופסין בשום פסול, לא משמע ליה כי תהיה לשון הויה אלא כי תבעל: אלא לרבי עקיבא ארבעה קראי בתיבי. תימרי, ב' נטמאה וחד נטמאה, ורבי עקיבא דריש ור' הרי ארבעה: ובהנה אתיא פסל וחמר. ולא דריש ור', ופרכינן לר' ישמעאל כיון דלא דריש ור' ממאי דקרא לתרומה מדריש ובהנה אתיא בקל וחמר ואתו פלוגה. דילמא קרא לבהנה אתא, דכיון דלא בתיב תרומה בדיקא אגא אמינא תרומה לא אתרביא לאסורה אלא כהנה הוא דאתרביא דחמיירא מניה, ותרומה שריא: אמר לך סתהבא. דקרא תרומה רבי דומיא דתרין נטמאה דרבי בהן בעל ובוכל דמחיים דבעל קמיתסקרא להו. כגון אם יגרשנה אסורה לבעול, הלכך מקרא שלישי נמי למידי דמיתסר ביה מחיים ודלבעל אתי, והיינו תרומה, ולמעוטי כהנה, שאין פסוק זה בא לאסורה אלא לאחר מיתה, דמחיים הא אסירא וקיימא, דהא מגרש לה והנך לא גרשה ואסורה לכהנה: ורבי עקיבא. דמצריך קרא לכהנה, דומיא דבעל ובוכל לית ליה, ואי לא בתיב קרא ותימרי לא הוה מרבינן אלא כהנה דחמיירא, דכל חד וחד קרא באנפי נפשה הוא, ולא אמרינן הא לא מרבי אלא דומיא דהנה: ואי נמי אית ליה. ומיתוקם קרא לתרומה, אפלו הכי אתא ירו' ותימרי לכהנה, ואע"ג דאיבא למילפה בקל וחמר טרח וכתב לה קרא: אלא דלא שמינ מנה. בהשר אשר יגע, דדבר שאין בו דעת לשאל הוא, דבשר הוי נוגע, הלכך ספקו טהור, וכל טהור יאכל בשר דיאירי בטמאת הגוף דיש בו דעת לשאל, כההוא קאמר לך ספקו טמא: דעת נוגע ומגיע, במטמא ונטמא. כי סוטה דיש בו דעת ויש דעת בבוכל המטמאה, קמשמע לן דרב גידל דנפקא מכל טהור, הא ספק לא יאכל כיון דיש בו דעת הוה שנטמא, אבל במטמא לא בעינן דעת: ופאשר דאין לו. מקרא מן התורה לקח הוא טמא בתרומה, לרבי יוחנן ופרקי

דקאמר עתיד דור אחר לטהרו אבל הוא הוה מטמא: ומה טבול יום. שלא העריב שמשו: ששחר חללין. כדאמרינן ביבמות בהעגל (ו' עז) תלתא קראי בתיבי, טבל וצלה מתר לחללין ולמשער, העריב שמש אוכל בתרומה, הביא פפרוהו בטמאה שהיא בת קרן מתר בקדשים: כבר שני שפסול חללין. דכתיב (ויקרא יז) כל אשר בתוכו יטמא, חללין ותרומה וקרשים במשמע, דין הוא שיעשה שלישי בתרומה. ודיו ליבא למימר דאם כן בטל ליה קל וחמר דהא שני בתרומה מקרא משמע ביה חללין, וקיימא לן (נדר"ק ס"ג.) דהיבא דמיפרך קל וחמר לא אמרינן דהי' שכן אב הטמאה. כגון טמא מת או נב או מצורע שהן בטמאתן אבות

שהרי עשה בה ספק זונה כזונה, תרומה נמי לא תיבעי קרא? שהרי עשה בה ספק זונה כזונה: אלא לר' עקיבא ארבעה קראי בתיבי: חד לבעל, וחד לבעול, וחד לכהונה, וחד לתרומה. ור' ישמעאל, תלתא קראי בתיבי: חד לבעל, וחד לבעול, וחד לתרומה, ובהונה אתיא בקל וחומר. ור' ישמעאל, מפאי דאיצטריך קרא לתרומה, ובהונה אתיא בקל וחומר? דילמא כי אצטריך לכהונה, ותרומה שריא? אמר לך, מסתבא דומיא דבעל ובוכל. מה בעל ובוכל מחיים אף תרומה נמי מחיים, לאפוקי כהונה דלאחר מיתה. ור' עקיבא, דומיא דבעל ובוכל לית ליה, ואי נמי אית ליה, מילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא. אמר רב גידל אמר רב: דבר שיש בו דעת לישראל ואין בו דעת לישראל, מהא קרא נפקא, "והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל" ודאי טמא הוא דלא יאכל, הא ספק טמא וספק טהור יאכל. אימא סיפא "והבשר כל טהור יאכל בשר" ודאי טהור הוא דיאכל בשר, הא ספק טמא וספק טהור לא יאכל. אלא לאו שמע מינה, כאן שיש בו דעת לישראל, כאן שאין בו דעת לישראל. ואיצטריך רב גידל אמר רב, ואיצטריך למיגמר מפורטה. דאי מדרב הוה אמינא בין ברשות היחיד ובין ברשות הרבים, איצטריך למיגמר מפורטה. ואי מפורטה, הוה אמינא עד דאיבא דעת נוגע ומגיע, צריכא: בו ביום דרש ר' עקיבא, וכל פלי חרש בו: ומאחר שאין לו למה טמא? אמר רב יהודה אמר רב: מן התורה אין לו, מדיון קל וחומר יש לו. ומה טבול יום שמוחר בחולין פוסל בתרומה, כבר שני שפסול בחולין אינו דין שיעשה שלישי בתרומה? איבא למיפרך, מה לטבול יום שכן אב הטמאה? תיתי מטבול

(קדושין דף עז.) כהן הבא על אחותו זונה משיח לה וכיון דזונה משיח לה בעילתה פוסלתה דתניא ליה שנסבית או שנבעלה בעלת זנות נותנין לה מעשר ואוכלת ליה אין אבל תרומה לכהנת לא:

תוספות

שכן עשה בה ספק זונה כזונה. תימא אמאי לא אמר כיון דטמאה הכתוב מספק מהיבא תיתי דמותרת בתרומה ולכהונה ויש לומר אי לאו קראי איבא למימר דלא טמאה אלא לענין בעלה דאיבא ספק חייבי מיתות בית דין על ידו אבל לענין תרומה וכהונה הוה אמינא אוקי איתתא אחזקה אבל בירושלמי דפרק קמא מתוך קושיא זו דריש חד מהני תלתא קראי ליבם והכי איתא ההם תני ר' מאיר אמר שלש טומאות אמורות בפרשה אחד לבעל ואחד לבעול ואחד לתרומה מצינו אשה שהיא אסורה לביתה ומותרת לאכול בתרומה למה לא אילו בת כהן שנישאת לישראל ואנסה שמא אינה מותרת לביתה ואסורה לאכול בתרומה לא מצינו אשה שהיא אסורה לביתה ומותרת לאכול בתרומה אמר ר' אבין הכן איתאמרת אחת לבעל ואחת לבעול ואחת ליבם אמר ר' יוסי מתניתא אמרה כן ואם מת חולצת ולא מתיבמת: חד לתרומה וחד לכהונה. אין להקשות וכי ספק חמור מן דאי דאילו ודאי יזנתה מותרת בתרומה ולכהונה דהא בפ' אלמנה ביבמות (דף סח.) מרבינן מובת כהן כי תהיה לאיש זר כיון שנבעלה לפסול לה שור אצלה פסלה ומרבינן גר עמוני ומואבי וכו' וקא פריך ההם אימא דייבי בריתות נמי פירוש אינהו נמי הוו בכלל נבעלה לפסול לה ומאי שנא דלא תני להו לעיל ומשני כי תהיה כתיב דוקא בני זוהי לאפוקי דייבי בריתות דלא בני זוהי ניהו אלמא דייבי בריתות לא מפסלי בביתאן ואשת איש אידי נמי מחייבי בריתות ואם כן מספקא אמאי מיפסלי ורש"י שיבש שם אותה הגויסא הוה לשונו אימר נבעלה לפסול לה חייבי בריתות אבל דייבי לאוין כיון דתפסי להו בה קידושין לא פסלי לה וכותי ונתני וממור דפסלי מנלן הנך דאית בהו זוהי מדאפקה להך ביאה בלשון זוהי שמע מינה בהנך דתפסי בה קדושין משתעי קרא ואפה פסלי ולאפוקי דייבי בריתות לא גרסינן אי הכי כותי ועבר וכו' והוא הדין דהוה מצי למימר חייבי בריתות לא מפסלי אלא משום דאיירי בהו לעיל דקתני כותי והיינו עובר כוכבים ובמתניתין נתן העבד פוסל משום ביאה ומשני פסלי מדרבי יוחנן כו' ואית דמפרשי ואימא נבעלה לפסול לה חייבי בריתות נמי וכו' וקשיא לי בגוזה טובא חדא דנתן בפרק ארבעה אחין (שם) דף לג.) אהו כדנות נפסלו מן התרומה בבעילת אשת איש ועוד קל וחומר חייבי לאוין פסלי חייבי בריתות לא פסלי ועוד הא אמר בעשרה יוחסין

שלישי (קדושין דף עז.) כהן הבא על אחותו זונה משיח לה וכיון דזונה משיח לה בעילתה פוסלתה דתניא ליה שנסבית או שנבעלה בעלת זנות נותנין לה מעשר ואוכלת ליה אין אבל תרומה לכהנת לא:
שלישי
מטבול

המשך מהעמוד הקודם

מובאת דעות מהאחרונים בזה, שבהגיע לגיל בן שמונה עשרה אין מקפידים על קדימה האמורה ובפרט בכגון דא שהאח המבוגר ימחול במחילה גמורה, ויש מקום לומר וקרוב לומר, שזה עצמו יהי' סגולה למחר בברכת השי"ת בשידוך מתאים בשביל אחיו המבוגר.

לפלא גדול שאינו מזכיר מפעולותיו בהפצת המעינות ובטח ימלא במכתבו הבא ובפרטיות הדרושה, ובפרט שפעולת בהאמור ג"כ מוסיפות ומקדימות ברכת השי"ת בהמצטרך, וק"ל.

בברכה לבשו"ט.

סוטה. פרק חמישי - בשם שהמים דף בט עמוד ב

תוספות

רש"י

ליה פירכא הואיל ואין חמר שבשניהם שנה; מנן לרביעי בקדש שהוא פסול. ולא אמרינן
 סודור הוא כבתרומה; מחסר כפורים. בטמאות הדריכות קרבן, כגון בן זבד ויולדת
 ומצורע; שמתר בתרומה פסול בקדש. ביבמות יליפין לה בפרק הערל (וה מנן: שלישי
 שפסול בתרומה. כדלפינן לעיל מטבול יום: דין הוא שישעשה רביעי בקדש. ולא תימא דין
 לבא מן הדיון להיות כבודו וניקא חבי, שלישי
 שפסול בתרומה דין הוא שיהא פסול לקדש,
 דאם בן בטיל ליה האי קל וחמר, דשלישי בקדש
 לא איצטריך, ולא מביקא דכי היכי דבתרומה
 אייתניה בלל חומר מטבול יום הכי נמי אמי
 קדש בההוא קל וחמר, אלא אפלו מן התורה
 למדנוה; והיינו דקאמר למדנו שלישי לקדש מן
 התורה, הלכך אי אמרינן דין איפרך ליה ק"ו כו;
 מי לא עסקין. מי לא מציון למישמע מנה דאפי
 נגע בשני נמי קאמר לא יאכל, דהא בכל טמא
 בתיב, ושני איקרי טמא דכתיב כל אשר בנות
 וטמא, ותאי בבשר שלמים כתיב דקדש ניהוה
 טעם גריבי, טעמו של ר' יוסי שהוא חכם וגדול
 הדור איני יודע מהו שלמר רביעי בקדש, שהרי
 מקל וחמר זה תשובתו בצדו: אבל הבא מוסת
 פסול יום, שנגע בטבול יום והוא של קדש או של
 תרומה יוכיח, שפסול בתרומה מן התורה
 בדפרישות לעיל דבבבליים ממי כתיב תעבר שמש
 לגבי תרומה ואינו אלא לנגיעה ואינו עושה
 רביעי בקדש לרנן דפליגי עליה דאבא שאול
 ואמרו טבול יום פוסל בקדש ואינו מטמא לפסול
 את מי שיתוודע ונגע בו, וקא סלקא דעתא דר' יוסי
 ברנן סבירא ליה הלכך תשובתו בצדו דא"כ
 הכי נמי נדרש להאי ק"ו שפסול אכל הבא
 מחמת טבול יום את הקדש, ומה מחסר כפורים
 שמתר בתרומה פסול בקדש, אבל הנוגע בטבול
 יום שפסול בתרומה ואינו דין הוא שיעשה
 רביעי בקדש: טבול יום תחלה לקדש, מעלה עשו
 בקדש להיות טבול יום אצלו כראשון לטמא
 ויטמא שני בקדש זה, מזה שאכל שנוגע בטבול
 יום נגעה שני ועשה את חברו שלישי ושניהם
 קריין טמאין שפוקלקלין את אחריים, והשלישי
 פוסל את הרביעי להיות הוא עצמו פסול אבל
 לא יפסול את אחריים במנוע: רבי מאיר אומר
 מטמא אחד ופוסל אחד. הרי הוא כשאר שני
 שפוסל את התרומה והנוגע בו פוסל את הקדש,
 כך טבול יום הפוסל את התרומה הנוגע בו טמא
 לקדש ולפסול עוד אחר: כך פוסל בן, ואין
 הנוגע בטבול יום פוסל את הקדש אלא הוא עצמו פסול: מטא רבי יוסי ברנן סבירא
 ליה. דתתיה תשובה בצדו, דילמא באבא שאול סבירא ליה, והוא הדין דהוה מצי רב פפא
 למימר דילמא בר' מאיר סבירא ליה ואין כאן עוד תשובה דהא עבד רביעי, אלא רבנא
 קטן, כלומר מאן לימא לן דלא מחזירי באבא שאול, דילמא כותיה סבירא ליה דאכל
 הבא מחמת טבול יום אם של קדש הוא מטמא אחד ופוסל אחד, דהוא דנגע ביה פסול
 ליה דאורייתא ואפלו הוי קטן תרומה פסול לקדש מקל וחמר ממחוסר כפורים כדריש
 רבי יוסי לעיל, ודריש ליה נמי הבא, ומה מחסר כפורים שמתר בתרומה פסול לקדש, אבל
 תרומה הבא מחמת טבול יום שפסול בתרומה אינו דין הוא שיעשה רביעי בקדש, דהייבא
 דהוה ליה דקדש עבד רנן מעלה שטימא אחד ופסול אחד: דאי סלקא דעתך באבא
 שאול סבירא ליה, ודומקל וחמר דמחוסר כפורים פסול לקמא וממעלה דרנן מטמא ליה,
 כיון דמודאורייתא פסול ליה לההוא דנגע ביה ליתיה לרביעי בקדש מאכל הבא מחמת
 טבול יום: ומה אכל הבא מחמת טבול יום דטבול יום, שקא מבחו שרי בחלקי עושה רביעי
 בקדש, כלומר פוסל את הקדש מקל וחמר ממחוסר כפורים:

שלישי

מטבול יום דשרין, אדם שנגע בשרץ ראשון לטמא הוא ולא אב הטמא, וכי טבל החר
 לחליו ואסור לתרומה ואפי' לנגיעה דכתיב נמי הערב שמש בכלים במים יובא וטמא עד
 הערב וטהר (ויקרא יא), והא לנגיעה הוא להשתמש בו בתרומה, ואשמעין דכלי טבול יום
 פסל ליה: שכן יש במינו אב הטמא. אם היה נוגע בלי זה או אדם זה במת נעשה אב
 הטמא לטמא אדם וכלים, תאמר באכל שאינו
 נעשה אב הטמא אפי' ע"י מת דכתיב (מקדש יט)
 וכל אשר יגע בו הטמא יטמא, ומבא נפקא לן
 טבול יום מטמא אדם וכלים, ועל כרחך בטמא
 מו שיש לו טהרה במקוה כתיב, דהא כתיב
 לעיל מניה והנה וטהרה על הטמא ורחץ במים,
 דבר שיש לו טהרה ובמקוה נעשה אב הטמא
 במנוע טמא מת על ידי מנוע המות, וצאו אכלים
 ומשקין וכלי חרש שאין לו טהרה ובמקוה בלי
 חרש יוכיח. שאין במינו אב הטמא ומטמא את
 התרומה שהוא ראשון וכ"ש שפוסל, אף אהא
 אל תתמוה על כפר שני שאע"פ שאין במינו אב
 הטמא יפסול, דטעמא לאו באב הטמא תלי
 מו לכלי חרש ב' פסול יום יוכיח, שאין בלי
 שקה דקראו לטבילה מטמא מאורו ופסול
 תרומה: לא ראי. טבול יום כראי כלי חרש לומר
 שטעם פסול התרומה תלי משום שטמא
 מאורו, דהא טבול יום אינו מטמא מאורו
 ופסול, ולא ראי כלי חרש להיות אב הטמא
 במינו כראי טבול יום, דליכא למימר טעמא
 דטבול יום דפסול בתרומה משום דמין אב
 הטמא הוא, דהא ליתא להא חומרא בכלי
 חרש ופסול: הצד השנה שבה, צריך אתה למצוא
 חמר צד בשניהם לתלות בו טעם פסול תרומה,
 ומה צד השנה שבהן שטמא, טבול יום איקרי
 טמא דכתיב (ויקרא כג) וקא השמש וטהר, מכלל
 דעד השקא טמא, וכלי חרש כתיב (שם יא) תגור
 וכירים ותיז טמאים הם ופוסלין בתרומה, וכ"ש
 כבר שני דפסול טפי מטבול יום שהוא טמא
 ואסור בחליץ ויפסול בתרומה: ובגל פסלים
 כתיב הצד השנה שבהן שמתר בחליץ ופוסל
 בתרומה, ולחך לשנא אין אדם יכול לפרש אידוד
 כלי חרש שמתר בחליץ ופסול בתרומה, ובדחך
 גדול יש לפרש כלי חרש הפוקר צמיד פתיל
 שמציל על חליץ שבהו ואין מציל על התרומה
 שבהו. והרבה גמגומ ותישבות ובטול שיטת
 הנגמרא יש בדבר, וקא דלא אישכחן דאינו מציל
 בתרומה, דבנגיעה (וה מנן) אמר אין תשאת נצלת
 בצמיד פתיל, אבל תרומה לא תנן בה, ועוד אין זה פוסל בתרומה דהא לא פסיל מידי אלא
 אינו מגן ומאליה היא נטמאת מאהל המות, ועוד כל הצד השנה שבנגמרא שקא ללמוד
 חמר צריך שיהא חמור וזה קל, דקאמר הצד השנה שבהן שמתרין בחליץ, ואין זו שיטה
 בכל הנגמרא, ולקשון שפרשתי אל תשיבני מה שאומר כלי חרש יוכיח, שהיה לו להביא
 דהוכחה בדרך הדומה לטבול יום שאע"פ ששורר לחליץ פסול לתרומה, שאין זו תשובה,
 דאין צריך הוכחה אלא לטמא תשובתו שחולק טעם החומרא דפסול תרומה מפני שהוא
 אב הטמא, וקא מהדר ליה כלי חרש יוכיח שאין בו חמר זה ופוסל, וכן שיטת רוב הדרינן.
 כי ההוא דכל הבשר (ויקרא יא) מנן לקבץ בחלב שאסור בהנאה קל וחמר ומה עקלה
 שלא נעבדה בה עברה אסורה בהנאה, כשר בחלב שצנעדה בו עברה בשבול אינו דין
 שאסור בהנאה, מה לעקלה שכן לא היתה לה שעת הכושר, ומי כפסח יוכיח, מה לחמץ
 ובפסח שבו ברת, כלאי חכרם יוכיח, וקא כלאי חכרם נעבדה בו עברה בוריעתה וחמץ
 בפסח נמי עבר בכל רגא וזה דמו לעקלה כקלא דידה וקא הויא חוככה: צד חמור. טבול
 יום יש במינו אב הטמא, כלי חרש מטמא מאורו: ורבי יוחנן צד חמור לא פריה, לא חשיב

תקוותי שיש לו קביעות עתים בלימוד תורת החסידות לעתים קרובות. . לא רק קביעות בזמן, אלא גם קביעות בנפש, והוא העיקר.

ממכתב כ"ה אייר, תשי"ח

ביאורים למסכת סוטה דף כט עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

מי לא עסקין - האם לא מדובר בפסוק, דננע הבשר בשני
 לטומאה, ואמר ר' חנינא לא יאכל, משמע שלשלישי בקודש טמא,
 ואם כן רביעי נלמד מקל חומר ממחוסר כיפורים, בראמון.
 אומר רבי יוחנן, מעם פריכי - טעמו של רבי יוסי שהוא חכם וגדול
 הדור, שאמר שרביעי בקודש פסול, איני יודע מה הוא, שהרי
 תשובתו - פירכתו של הקל וחומר בצדו, כיון שאוכל הקא -
 שנטמא מחמת נגיעה בטבול יום יובית, שאף שפסול בתרומה,
 בכל זאת ואינו עושה רביעי בקודש, ולפי רבי יוסי נדרוש קל וחומר
 גם לאוכל הקא מחמת טבול יום שיעשה רביעי בקודש, ומה מחוסר
 כיפורים שמותר בתרומה בכל זאת פסול בקודש, אוכל הנוגע בטבול
 יום שפסול בתרומה ודאי שיעשה רביעי בקודש, אם כן מוכח שרבי
 יוסי אינו דורש קל וחומר זה.
 הגמרא מביאה ברייתא שחכמים סוברים שאוכל הבא מחמת טבול
 יום אינו פסול בקודש, דתניא, אבא שאול אומר, שאף שטבול יום
 הוא שני לטומאה, החמירו חכמים שפסול יום יהיה תחילה לקודש
 - ראשון לגבי קדשים, ויוכל לטמא שנים - אם יגע בקודש יעשה
 אותו שני והשני יעשה את חבירו שלישי, ושניהם נקראים טמאים
 ויכולים לטמא אחרים, ולפסול אחד - והשלישי יכול לפסול עוד
 קודש ולעשותו רביעי, אמנם הרביעי רק פסול לאכילה ואינו יכול
 לטמא אחרים. רבי מאיר אומר, טבול יום נחשב לשני גם לגבי
 קדשים ולטמא אחד ועושהו שלישי, ופוסל השלישי אחד אחר
 ועושהו רביעי. ונחכמים אומרים, טבול יום אינו מטמא אחרים אלא
 רק פוסלם, וכשם שפוסל אוכלי תרומה לאכילה ומשקי תרומה
 לשתיה, ואינם מטמאים אחרים, כך טבול יום פוסל אוכלי קודש
 ומשקי קודש אבל הם אינם מטמאים אחרים, הרי שאף על פי
 שאוכל הבא מחמת טבול יום פסול בתרומה, אינו פוסל רביעי בקדש,
 והרי זה פירכא על הקל וחומר של רבי יוסי.
 דוחה הגמרא את הפירכא של רבי יוחנן, מתקין לה רב פפא,
 ממי דרבי יוסי ברבנן סבירא ליה, דילמא פפא שאול סבירא
 ליה דאמר שטבול יום נחשב מדרבנן לראשון כשנגע בקדש, לטמא
 שנים ולפסול אחד, כמבואר לעיל, וכשנגע טבול יום בתרומה, או
 לא החמירו לעשותו כראשון, אלא שני, והתרומה היא שלישי, והיא
 פוסלת קודש לעשותו רביעי, ואין פירכא על הקל וחומר של רבי
 יוסי. מבארת הגמרא שאין לדחות את הפירכא של רבי יוחנן, מכיון
 דאי סלקא דעתך שרבי יוסי פפא שאול סבירא ליה, ולומד קל
 וחומר ממחוסר כיפורים לטמא את הנוגע בטבול יום לעשותו
 שלישי, ויפסול את הרביעי בקדש, אם כן ליתיה - ילמד שליש
 פוסל לרביעי בקודש, מקל וחומר מאוכל שפא מחמת טבול יום
 ולא ממחוסר כיפורים, בדרך זו, ומה אוכל הקא מחמת טבול יום
 אף דטבול יום גופיה מותר בחולין ואינו פוסל אותו, בכל זאת
 אמרת שאוכל הבא מחמתו עושה רביעי בקודש, אוכל

מטבול יום דשרין, שבשעת טומאתו לא היה אב הטומאה אלא
 ראשון, ובכל זאת אסור באכילת תרומה.
 דוחה הגמרא, מה למטבול יום דשרין שכן יש פנינו - באדם או
 בכלים אב הטומאה - שאם יגעו במת יעשו אב הטומאה, מה שאין
 כן כבר שאינו נעשה אב הטומאה אפילו יגע במת. מתרצת הגמרא,
 כלי חרש יובית שאף שאין במינו אב הטומאה, בכל זאת מטמא את
 התרומה כשהוא ראשון, אם כן נלמד גם לכבר שני שאף שאין במינו
 אב הטומאה, יפסול את התרומה.
 דוחה הגמרא, מה לכלי חרש שיש בו חומרא שכן מטמא אוכלין
 ומשקי מאוירו - אף אם לא נגעו בכלי עצמו, אלא רק היו באויר
 הכלי, ומשום כך גם פוסל תרומה, מה שאין כן כבר שנטמא רק
 בנגיעה. ומתרצת הגמרא, מטבול יום בכלי שנטהר במים יובית, שאף
 שאינו מטמא מאוירו בכל זאת פוסל תרומה. וחזור דין, לא ראי
 זה בראי זה - אין חומרתו של כלי שהוא טבול יום בחומרתו של כלי
 חרס שנטמא מאוירו, לומר שזו הסיבה שכלי חרס פוסל בתרומה,
 שהרי כלי טבול יום גם פוסל בתרומה, ולא ראי זה - ואין
 חומרתו של כלי חרס, בחומרתו של כלי טבול יום שיש במינו אב
 הטומאה, לומר שזו הסיבה שטבול יום פוסל בתרומה, שהרי גם כלי
 חרס גם פוסל בתרומה, הצד השווה שבהם - בטבול יום ובכלי חרס,
 [שטמאים] שמוותרין בחולין ופוסלין בתרומה, כל שכן בכר שני
 שחומר יותר מטבול יום שפוסל בחולין, אם כן ודאי דפוסל
 בתרומה.
 הגמרא מסבירה את שיטת הדור אחר שרבי יוחנן בן זכאי אמר
 שיתירו את ככר שני. ודור אחר פריך, מה להצד השווה שבהם,
 שכן יש בהם - בכל אחד מהם צד חמור, טבול יום שיש במינו אב
 הטומאה, וכלי חרס שנטמא מאוירו, אבל כבר שני אין בו צד חומרא
 כלל. ורבן יוחנן בן זכאי, צד חמור לא פריך, אלא רק כשיש צד
 שווה לשניהם.
 תניא, אומר רבי יוסי, מנין לרביעי בקודש שנגע בשלישי לטומאה
 שפסול, ולא טהור בתרומה, ודין הוא - יש ללמוד זאת מדין קל
 וחומר, מה מחוסר פגורים - דהיינו טמא שטעון קרבן ועדיין לא
 הקריבו, שמוותר לאכול בתרומה, בכל זאת פסול בקודש - אם
 נגע בקודש פוסלו, שליש שפסול בתרומה, אינו דין הוא שיעשה
 רביעי בקודש, ואי אפשר לומר דיו לבא מן הדין להיות כנידון,
 שיהיה בקדשים רק שלישי בתרומה שהוא נלמד ממנה, כיון שקל
 וחומר זה יתבטל, מפני שאת הדין שיש שלישי בקודש אפשר ללמוד
 מאותו קל וחומר שלומדים את תרומה, ועוד הרי ולמדנו שליש
 לקודש מן התורה בפירוש, ואם כן ודאי שאם נאמר דיו יתבטל הקל
 וחומר, ולכן ורביעי בקודש נלמד מקל וחומר כמו שכתבה הגמרא.
 שואלת הגמרא, ושלשלי לקודש שאמרנו שנלמד מן התורה מנלן.
 משיבה הגמרא, דכתיב "והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל",

אגרות קודש

[ל"ג בעומר, ה'תשל"ג]

תי"ח ת"ח על הבשוי"ט הנ"ל ועל גודל הנח"ר שע"ז והעיקר על גודל עניני שמחה הנ"ל ביום
 שמחתו של רשב"י.

ויה"ר שימושכו בכל השנה כולה, ואשרי חלקו של כאו"א שליט"א שעסקו בכ"ז.

מאֹכֵל שהוא רֹאשׁוֹן לטוֹמָא, נעִשָּׂה גּוֹפּוֹ רֹאשׁוֹן מִדְּרַבְנָה, וּמָה
שְׁנוּגַע בּוֹ נַעֲשֶׂה שְׁנִי, וְאִם אוֹכֵל שְׁנִי נַעֲשֶׂה שְׁלִישִׁי, וְאִם נִגַּע בְּתֻרֹמָה
עֲשֵׂא שְׁלִישִׁי, וְאִם אוֹכֵל שְׁלִישִׁי נַעֲשֶׂה שְׁלִישִׁי. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר,
שֶׁאוֹכֵל רֹאשׁוֹן אֵינוֹ עוֹשֶׂה אֶת הָאוֹכֵל אוֹתוֹ רֹאשׁוֹן, אֲלָא הָאוֹכֵל
אוֹכֵל רֹאשׁוֹן וְאוֹכֵל שְׁנִי נַעֲשֶׂה שְׁנִי, וְאִם אֵכֵל אוֹכֵל שְׁלִישִׁי
נַעֲשֶׂה הוּא בַּעֲמֻמוֹ שְׁנִי בְּקוּדָשׁ – שֶׁאִם יֵגַע בְּקוּדֵשׁ יִטְמָא אוֹתוֹ,
וְאוֹתוֹ הַקּוּדֵשׁ יוֹכֵל לִפְסוֹל קוּדֵשׁ אַחֵר. וְאִין גּוֹפּוֹ נַעֲשֶׂה שְׁנִי
בְּתֻרֹמָה, וְאִם יֵגַע בְּתֻרֹמָה אֵינוֹ פּוֹסֵל אוֹתָהּ. וּמוֹסִיף רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ,
בְּאִיזָה חוֹלִין אִמְרוּ שֶׁישׁ בָּהֶם שְׁלִישִׁי הוּא נַעֲשֶׂה שְׁנִי לְקוּדֵשׁ, בְּחוֹלִין
שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל מִצְוֹת תְּהִיָּה – שֶׁקִּיבִל עֲלֵיהֶם הַכּוֹהֵן עָלָם עֲצֻמּוֹ לִשְׁמוֹר
אֶת חוֹלֵין בְּטַהֲרָה בְּתֻרֹמָה, אֲבָל חוֹלִין סֵתֵם אֵין בָּהֶם שְׁלִישִׁי.
מִדִּיקַת הַגִּמְרָא, עַל מִצְוֹת הַתְּהִיָּה אֵין – יֵשׁ בְּחוֹלִין שְׁלִישִׁי
בְּתֻרֹמָה, כִּיּוֹן שֶׁכָּךְ עָשׂוּ הָרַבִּיּוֹת כְּהֻנִּים, אֲבָל חוֹלִין שֶׁנִּשְׁמְרוּ עַל
מִצְוֹת הַקּוּדֵשׁ לֹא שִׁיךְ בָּהֶם שְׁלִישִׁי, כִּיּוֹן שֶׁדָּבָר זֶה לֹא הִיָּה מִצִּוּ
וּבִטְלָה דַּעְתּוֹ אֲצֵל כָּל אָדָם, וְיֵשׁ לָהֶם דִּין בְּכָל חוֹלִין רְגִילִים שֶׁאֵין
בָּהֶם שְׁלִישִׁי, וּמִמָּה שֶׁהוֹצִרְכוּ לְהִגִּיעַ לְחוֹלִין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טַהֲרָה
תְּרֻמָּה כִּדִּי לְאִסוֹר שְׁלִישִׁי בְּחוֹלִין, אֲלֵמָּא קִסְכָּר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, אֵין
שְׁנִי עוֹשֶׂה שְׁלִישִׁי בְּחוֹלִין סֵתֵם.
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אִפְשָׁר לִלְמֹד שְׁסוּבָר אֵין שְׁנִי עוֹשֶׂה שְׁלִישִׁי בְּחוֹלִין
מִהִבְרִיתָא, דְּתַנְיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, שְׁלִשְׁתָּן – אֵלֶּה הַמְּבוֹאֲרִים
מִיד, שְׁוִין בְּדִינֵם, הָרֹאשׁוֹן שֶׁבְּקוּדֵשׁ וְשֶׁבְּחוֹלִין וְשֶׁבְּתֻרֹמָה, מִטְּמָא
שְׁנִינִם – הָרֹאשׁוֹן מִטְּמָא אֶת הַשֵּׁנִי, וְהַשֵּׁנִי מִטְּמָא אֶת הַשְּׁלִישִׁי, וְפוֹסֵל
אַחֵר – הַהִשְׁלִישִׁי פּוֹסֵל אֶת הָרִבִּיעִי בְּקוּדֵשׁ, וּמִטְּמָא אַחֵר – הָרֹאשׁוֹן
מִטְּמָא אֶת הַשֵּׁנִי, וְפוֹסֵל אַחֵר – הַשֵּׁנִי פּוֹסֵל אֶת הַשְּׁלִישִׁי בְּתֻרֹמָה,
וְפוֹסֵל אַחֵר – הָרֹאשׁוֹן פּוֹסֵל אֶת הַשֵּׁנִי בְּחוֹלִין, הָרִי שֶׁלְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר
אֵין לְמַעַלָּה מִשְׁנֵי לְטוֹמָא בְּחוֹלִין.
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אִפְשָׁר לִלְמֹד שְׁסוּבָר אֵין שְׁנִי עוֹשֶׂה שְׁלִישִׁי בְּחוֹלִין
מִהִבְשָׁנָה, דְּתַנְיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, עֵיסָה שֶׁנִּטְמָא בְּמִיד אֵין
מִפְרִישִׁין מִמֶּנָּה חֵלֶה, אֲלָא חֵלֶה נִיטְלָת מִן הַחֵהוּדָה עַל הַטְּמָאָה –
שֶׁצִּירִךְ לָלוֹשׁ עֵיסָה וְסוֹפֵת טַהֲרָה וְלִהְפָּרֵשׁ מִמֶּנָּה עַל הַטְּמָא. בִּצְרִי
יִפְרִישׁ מִהָעֵיסָה הַטְּהוֹרָה עַל הַטְּמָאָה מִהִמּוּקָף, וְלֹא חֵיטְמָא מִהָעֵיסָה
הַטְּמָאָה, עוֹשֶׂה כֵךְ, הָרִי שְׁתֵּי עֵיפֹת יֵשׁ, אַחַת מְהוֹרָה, וְאַחַת
הַטְּמָאָה, נוֹטֵל בְּרִי שִׁיעוֹר חֵלֶה שֶׁהוּא אִמּוֹר לִהְפָּרֵשׁ עַל הָעֵיסָה
הַטְּמָאָה, מְעִיפָה הַטְּהוֹרָה שְׁלֹא הוֹרִימָה חֵלְתָּה, וְנוֹטֵל עוֹד חֲתִיכָה
מִתְּהִיבָה הַטְּהוֹרָה, וְנִתְּן מִמֶּנָּה בְּשִׁיעוֹר שֶׁל פְּחֹת מִכְבִּיצָה שִׁיעֲמוּרָה
בְּאִמְצָעֵי יוֹגַע בְּעֵיסָה הַטְּמָאָה, וּבְחִתִּיכָה הַטְּהוֹרָה שֶׁעוֹשֶׂה אוֹתָהּ
חֵלֶה, וְכֵל זֶה הוּא בְּרִי לִיטְוֵל אֶת הַחֵלֶה מִן הַמִּיּוּקָף.

שְׁלִישִׁי הָבָא מִחֻמַּת שָׁנִי, דְּשָׁנִי גּוֹפִיָּה אֲסוּר בְּחֻלּוּין, אִינּוּ דִּין
שְׁעוֹשָׂה רִבְעִי בְּקוֹדֶשׁ, וּמִזֶּה שָׂרְבִי יוֹסִי לִמְדוּ דוּקָא מִמְּחוּסַר
כִּיפּוּרִים מִשְׁמַע שְׂאִינוּ סוֹבֵר כֹּאבָא שְׂאוּל אֵלָּא כִּרְבֵּנָן שְׂאוּכֵל הָבָא
מִחֻמַּת טְבוּל יוֹם אִינּוּ פוֹטֵל אַחֲרֵיהֶם, וְאִם כֵּן קֵשָׁה עֲלֵיו פִּירְכַּת רַבִּי
יֹוחָנָן.
וְכִי תִימָא שְׁהִסִּיבָה שָׂרְבִי יוֹסִי לֹא לִמְדוּ מֵאוּכֵל הָבָא מִחֻמַּת טְבוּל
יוֹם, הִיא מְשׁוּם דְּאִיבָא לְמִפְּרָךְ אֶת הַקֵּל וְחוֹמֵר וְלוֹמַר מַה לְמַבְּבֹל
יוֹם שֶׁכֵּן הִיא אֵב הַטּוֹמָאָה, וּמִשּׁוּם כֵּךְ אוֹכֵל הָבָא מִחֻמַּתּוּ מִטְּמֵא
רִבְעִי בְּקוֹדֶשׁ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן שְׁנֵי שְׂלֹא הִיא אֵב הַטּוֹמָאָה אֵין שְׁלִישִׁי
הָבָא מִחֻמַּתּוּ יָכוֹל לִשְׁמַרְרֵי רִבְעִי, וְאִמְנָם הוּא סוֹבֵר כֹּאבָא שְׂאוּל.
דְּוַחָה הַגִּמְרָא. הָא אִייתְרִינָה – לִמְדוּה רַבִּי יוֹסִי מִבְּחוּסְרָא בְּפּוּרִים, וְגַם
שֶׁם אֲפֻשֶׁר לְפָרוֹךְ מַה לְמַחוּסַר כִּיפּוּרִים שֶׁכֵּן אֵב הַטּוֹמָאָה, וּבְכֹל זֹאת
וְלֹא פְּרִיָּה, הָרִי שָׂרְבִי יוֹסִי סוֹבֵר שְׂאִין פִּירְכָא זֹו פִּירְכָא, כִּיּוֹן שְׂאֵף
שְׂקוּדֵם הִיא אֵב הַטּוֹמָאָה בְּכֹל זֹאת עֲכָשִׁיו שְׁטַבֵּל הִלְכָה טוֹמְאָתוֹ
הַחֲמוּדָה, אִם כֵּן גַּם בְּטְבוּל יוֹם כִּיּוֹן שְׁעָכְשִׁיו אִינּוּ אֵב הַטּוֹמָאָה אִי
אֲפֻשֶׁר לְפָרוֹךְ בְּדֶרֶךְ זֹו, וְאִם כֵּן צִרִיךְ לֹמַר שְׁהִסִּיבָה שְׂלִמְדוּ דוּקָא
מִמְּחוּסַר כִּיפּוּרִים הִיא מִפְּנֵי שְׁסוֹבֵר כִּרְבֵּנָן וְלֹא כֹאבָא שְׂאוּל.
אֲמַר רַב אִסִּי אֲמַר רַב, וְאֲמַרִּי לֵה אֲמַר רַבָּה בֶּן אִסִּי אֲמַר רַב,
רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְרַבִּי אֱלֵעָזָר וְרַבִּי אֱלֵעָזָר, בְּוִלְהוּ
סְבִירָא לְהוּ דְּאֵין שְׁנֵי עוֹשֶׂה שְׁלִישִׁי בְּחֻלּוּין, וְאִינֵם סוֹבְרִים כִּרְבִּי
עֲקִיבָא שְׂדֵרֶשׁ בְּמִשְׁתַּנְתִּינוּ שְׁנֵי עוֹשֶׂה שְׁלִישִׁי אֲפִילוּ בְּחֻלּוּין.
רַבִּי מֵאִיר אֲפֻשֶׁר לְלַמּוּד שְׁסוֹבֵר אֵין שְׁנֵי עוֹשֶׂה שְׁלִישִׁי בְּחֻלּוּין
מִהַשְׁנָה, דִּתְנֵן, כֹּל הַתְּמוּעָה בִּיאֵת מִיָּם מְדַבְּרִי סוֹפְרִים – כֹּל מִי
שְׁהוּא מְתוּר מִתְּוֹרָה, אֱלָן שְׁחֹכְמִים הִזְקִיקוּ אוֹתוֹ לְהִסְתַּר בְּמִיָּם,
דִּינוּ מִדְּרַבֵּנָן כְּשֵׁנִי לְטוֹמָאָה, וּמִטְּמֵא אֶת הַקּוֹדֶשׁ וְעוֹשְׁהוּ שְׁלִישִׁי,
וּפּוֹסֵל אֶת הַתְּרוּמָה, וּמוֹתֵר בִּאֲכִילָה בְּחֻלּוּין וּבְמַעַשֵׂשׁ שְׁנֵי, דְּכָרִי
רַבִּי מֵאִיר, וְהַכְּמִים אוֹסְרִין אֲכִילָה בְּמַעַשֵׂשׁ שְׁנֵי. הָרִי שָׂרְבִי מֵאִיר
וּרְבֵּנָן שְׁחֹלְקִים עֲלֵיו סוֹבְרִים שְׁשֵׁנִי אִינּוּ עוֹשֶׂה שְׁלִישִׁי בְּחֻלּוּין.
רַבִּי יוֹסִי אֲפֻשֶׁר לְלַמּוּד שְׁסוֹבֵר אֵין שְׁנֵי עוֹשֶׁה שְׁלִישִׁי בְּחֻלּוּין, מֵהָא
דְּאֲמַרְן – מִמַּה שְׂאִמְרֵי רַבִּי יוֹסִי לַעֲלִי, מִנֵּין לְרִבְעִי בְּקֹדֶשׁ שְׁפִסּוּל וְכוּ',
כִּיּוֹן דְּאֵם אִיתִיהָ – אִם הוּא סוֹבֵר שְׁשֵׁלִישִׁי בְּחֻלּוּין הוּא טְמֵא
מִתְּוֹרָה, לִייתִיהָ לְרִבְעִי בְּתְרוּמָה – שִׁילְמַד שְׁגַם רִבְעִי בְּתְרוּמָה
טְמֵא, מִהֵקֵל וְחוֹמֵר מִטְבוּל יוֹם, כְּמוֹ שְׁהוּא לֹמַד שְׁלִישִׁי בְּתְרוּמָה,
וְלֵאחֲרַי שִׁילְמַד שָׂרְבִיעִי בְּתְרוּמָה פְּסוּל, שִׁילְמַד גַּם וְחִמִּישִׁי בְּקוֹדֶשׁ
בְּכֹל וְחוֹמֵר מִרְבִּיעִי בְּתְרוּמָה, וּמִזֶּה שָׂרְבִי יוֹסִי אִינּוּ לֹמַד כֵּךְ מִשְׁמַע
שְׁהוּא שְׂבוֹר שְׂאִין שְׁלִישִׁי בְּחֻלּוּין.
רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֲפֻשֶׁר לְלַמּוּד שְׁסוֹבֵר אֵין שְׁנֵי עוֹשֶׂה שְׁלִישִׁי בְּחֻלּוּין
מִהַשְׁנָה, דִּתְנֵן, רַבִּי אֱלֵעָזָר אוֹמַר, הָאוּכֵל שִׁיעוֹר חֲצִי פֶרֶס

ב"ה, י"א אייר, תשט"ו

שלום וברכה!

במענה על מכתבו - בלי הוראת זמן הכתיבה - .

הנה ידועות הוראות כ"ק נשיאנו הק', אשר צריך למלאות הוראת הרופאים מומחים, והי"ה בנוגע אליו שכנראה ממלא הוראותיהם לסרוגין, היינו שלמשך זמן מפסיק בזה ומתנהג שלא כדבריהם, וכבר מבואר הן בתורת הגלה והן בתורת החסידות, אודות יוקר הגוף של איש הישראלי, שמילא צריך להשתדל שהי"י בריא ושלם, שאז אפשר לעבוד השי"ת מבלי בלבולים, ואדרבה כפירוש הבעש"ט עזוב תעזוב עמו, מיטן גוף, והנהגה הפכית בזמננו זה, הנה לפעמים קרובות יותר, סיבתה רצון צו ווייזען קונצען או גם גרוע מזה, ובמילא כלך מדרך זו, ועכ"פ מכאן ולהבא הנה ישאל את הרופא שלו הוראות מפורטות בהנהגה דאכילה ושתי' וכו', ובודאי יש לסדר שלא תהי' כל סתירה להשו"ע ח"ו וינהג גן, ובמילא וועט זיך בא אייך גיך אויסשטיין ויחזור לאיתנו.

בברכה לבריאות ולבשׁו"ט.

יום חמישי ט"ו אייר - היום שלשים יום, שהם ארבעה שבועות ושני ימים לעומר (גבורה שבהוד) קסט

סוטה. פרק חמישי - כשם שהמים דף ל עמוד א

רש"י

תוספות

שלישי הקא מפתח שני כו'. דשמעין מניה תרתי, ש"מ אכל הקא מחמת טבול יום דסבירא ליה כבאבא שאלו, ור"מ שלישי הקא מחמת שני נהי דחמישי בקדש לא אמר דנייתי מנה בדקעבד טבול יום, דהקא מעלה דרנגון רבין, ובקדש מקדש מיירי יוסי מדאורייתא קאמר, אכל רביעי מיהא איתי מנה; וב"ת כו' הא איתיה. ר' יוסי מק"ו ממחוסר כפורים, דאיבא למיפרך נמי מה למחוסר כפורים

שכן אב הטמאה ולא פריך, דלא חשיב ליה ר' יוסי פירכא, דהשתא דטבל לה אולה לה ההיא טמאה; כל הפעון ביאת מים מדברי סופרים. כל שהוא טהור מן התורה וחקמים הקוסמים לבא במים ולטוהר, כגון הקא רבא ורבו במים שאובין והאוכל חצי פרס אכלין טמאין והידים שהוצרכו טבילה, כלם בתורת שנים השעונים; נספחין את הקדש. להוית שלישי נעשה רביעי ופוסלין את התרומה; וחקמים אוסרין במעשר. באכילה אכל נגיעה שרי, וחלין אף לאכול, והכי אמר בהגינה טורף יום, ודא הדין נמי דלרבין אין שני עושה שלישי בחלין, ודא דלא חשיב להו לפי שלא נתפרשו שמונתן, ור"מ ומחלקות קאמר: דאם איתא, דשלישי בחלין מן התורה, ליתיה רביעי בתרומה מק"ו מטבול יום כדאית' לשלישי לעיל משני בחלין; וחמישי בקדש. מרביעי בתרומה מק"ו ממחוסר כפורים, כדאית' לרביעי לעיל משני בחלין; בתרומה האוכל ראשון. חצי פרס מאכל ראשון נעשה גופו ראשון לטמאה מדרנגון, והאוכל אכל שני נעשה גופו שני. ובשחיטת חלין מפרש טעמא שעושה את האוכל חמור במאכל, בהשוות וק"ו ד' רבי' יהושע אוסר האוכל אכל ראשון או אוכל אכל שני. מאכל ראשון לא עביד ליה ראשון אלא שני, מאכל האוכל חמור במאכל, אבל מאכל שני עושה אותו שני, והתם מפרש טעמא. מצונו שהשני עושה שני על ידי משקין. שלישי שני לקדש. האוכל אכל שלישי נעשה גופו שני לקדש, שאם יגע בקדש טמאנו לפסול עוד אחד, והתם מפרש טעמא. וכל הך טמאות מדרנגון נגזרו בחלין שנעשו על סדרת תרומה. כדאית' חלין אמרו שהאוכל שלישי שלחן נעשה שני לקדש, בחלין שנעשו על סדרת תרומה, שבטליהם כהן ורגיל בתרומה וקבל עליה לאכול חלין שלו בסדרת תרומה כדי שיהא רגיל לתרומותיו בסדרת הוקדשה לחן, הלכך משכחת בהו שלישי, דבחלין אחרים לא משכחת שלישי: ח"י על סדרת תרומה אין חלין גירידי. ומאן דגריס על סדרת הקדש לא הכי מפרש לה, על סדרת הקדש לא דהו ליה חלין גירידי. שהמחשבים חלין לסדרת הקדש בטלה דעתו וכן דבריו כלום: שלישי שני, הך דמפרש לה, ראשון של חלין, וראשון של תרומה, וראשון של קדש; טעמא שנים ופוסל אחד בקדש. דהיינו רביעי; טעמא אחד ופוסל אחד בתרומה. דההו ליה שלישי; ופוסל אחד בחלין. דההו ליה שני. ותנא דפליג עליה סבר ראשון של חלין לא אויל בקדש עד רביעי, שאין קדש בא לידי רביעי אלא אם כן היה ראשון של קדש. ומיהו שמעין מנה דאין שלישי בחלין; ר"א אוסר חלה נפילת מן הפסח; ור"א דמנא גירידיא דמנא במסכת חלה (פ"ט מ"ז), הכי, שער חלה אחד מבידי. הטמאה על שנתה שזנב או אנוקא שחן ממי', נטמאת במידי אחד מבידי, שלא יתא חוטא נשכר. ר"א אוסר היכא דנטמאת מזידה תלוש אחרת בטרהה ותסול מן הטוהרה על הטמאה, משום דמנא לתרום מן המקום. כיצד תעשה שיהא מן המקום וטוהרה, נטלת כדי חלת הטמאה מעשה הטוהרה עד שלא הורמה חלתה, דאי הורמה חלתה דטוהרה ו לא מצי לאפרושי מן הפטור על החיוב ולא תייל עליה וטו שם חלה, ונתנתה פחות מכביצה באמצע כדי לתרום מן המקום. מקף לשון מקהר ומקדב, כמו אין מקיפין שתי תביות במסכת ביצה (דף כ"ג); ומקדב נפקא קל' ותרומתם מפניו מן המקף לו, בספרי, הלכך צריכה לחקוק

בחולין רבי אלעזר ברבי צדוק אוסר הדין כן בטמאה לתרומה לטמא שנים ולפסול אחד א"כ אינו רביעי וא"ת מגורה שניה ומשום משקין דאכל אוכלין טמאין ושטה משקין דתרומה אם כן למה נפסל גופו יד' טמא אפי' במגע וא"ת גורה שלישית היא מ"מ הטעם לא נודע אלא א"כ נאמר רבו בגורות וגורו גזירה לגורה ולפי פירוש הקונטרס שפירש בשחיטת חולין אינו נראה ואינו מיושב יפה שגמור האוכל אוכל ראשון וזה חצי פרס שחרי אנו אומרים מאי טעמא דילמא אכל אוכלין טמאין ושתי משקין דתרומה וזהו אפילו בבביצה. ע"כ לשון ספר הישר: מר

שלישי הקא מחמת שני וכו'. פירש רש"י דשמעין מניה תרתי שמעין מניה אוכל הבא מחמת טבול יום דסבירא ליה כבאבא שאלו ושמעין מניה דשלישי הבא מחמת שני וכו' תימנה כיון דילף ק"ו לשלישי ממחוסר כיפורים לאו ממילא שמעין מניה דאית ליה כבאבא שאלו דבהאי קל וחומר גופיה דמחוסר כיפורים נפקא לן אוכל הבא מחמת טבול יום דעבדי רביעי א"כ אמאי הוי ליה למיתניה לרביעי בקדש מאוכל הבא מחמת טבול יום וכי לא מייתי ליה שפיר טפי ממחוסר כיפורים גופיה מדדהו מייתי ליה מאוכל הבא מחמת טבול יום דאולא הבא מחמת טבול יום גופיה לא שמעין ליה אלא מק"ו דמחוסר כיפורים גופיה דאפי' הכי הוי ניהא ליה טפי לעשות שלישי מק"ו ראשון כגון שלישי הבא מחמת שני דאליס טפי למיעבד רביעי ממאי דמייתי ליה ממחוסר כיפורים שצריך למייתי שלישי גופיה (למיתני) מק"ו דטבול יום דפסול בתרומה א"ע דבין כך ובין כך הוי ק"ו בן ק"ו מיהו לאלמנה כח שלישי ערוך ליה טפי:

הא איתניה ממחוסר כיפורים ולא פריכין. רש"י פ' משום דכיון דטבול אולה ליה ההיא טמאה ולא ידענא אמאי פ' הכי הא ע"כ אית לן למימר דר' יוסי סבירא ליה כרבן יוחנן בן זכאי דמייתי שלישי בתרומה במה הצד דאי לא תימנה הכי שלישי מנא ליה ובאומר ליה הצד גופיה מייתי רבי יוסי רביעי ממחוסר כיפורים ומכלי חרס ומשום הכי לא פריך. ספר הישר. מסיק בפ"ק דשבת (דף י"ד). ויזמין דאכל אוכלין טמאין וכו' הקשה ריב"א הלוי זצ"ל אלמא דאובלין טמאין פוסלין את הגויה בבביצה דאפי' בבביצה טמאין למשקין דתרומה דשדי לפניהם והתנן בפרק כיצד משתתפין (עירובין דף פב:) חציה לבית המנוגע וחצי חציה לפסול את הגויה דהיינו שני ביצים וחציר מורי אין דרך בני אדם לשחות אלא לאחר אבילת שני ביצים וקודם לכן מילתא דלא שכיחא היא ואין נראה לר"י תירוצ' זה חדא שאפילו בשחן לא דקדק שבהא הוא אמר לפסול את הגויה ולשם הוא אומר אלו פוסלין בתרומה משמע אפילו במגע ובכאן לא גזרו אלא טמאת פנים אטו טמאת חוץ ועוד

דאך אנו אומרים ביזמא פרק אחרון (דף פ"ג) אמר רב פפא הנח לטומאת גיה דלא דאורייתא ומותבי מי אמר רב פפא הכי והכתיב לא תטמאו בהם ואמר רב פפא מכאן לטומאת גויה דאורייתא ומתירן מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא ואם היה מגורם י"ח דבר וכי בזה היה טועה בעל הגמרא שיהא דאורייתא וטמא פשט באוכלין ככל העולם אמר דאוי נראה דתרי גזירות הוו חדא גזירת טומאת פנים אטו טומאת חוץ דהיינו פסול גויה דהרואה סבר דמותר להגיע טומאה למשקין דהא זה כשאכל תרומה ואח"כ שותה משקין טמאים נוגעין זה בזה בתוך מעיו ולא חיישין להכי נמי לא נחוש אפי' בחוץ להכי גזרו ודוקא בשני ביצים אבל בבביצה לא שדרי האוכל בבביצה מתעבל בתוך מעיו ונשאר בין שניו ולכשיהיה בבני מעיו יפחת הרבה מכביצה ואין אדם טועה שאפילו אוכל אוכלין טמאין בבביצה ושותה משקין דתרומה לא יאמר א"כ שטורין הן בבביצה אפי' בחוץ דהא בפנים לא היה בבביצה שדרי נתעבל האוכל לא היה כשעורו וטמא ודוקא באוכלין ומצריך יותר ממשכיות משום דמתעבל אבל משקין פסלי גויה בכדי רביעית דאין דרך משקה להתעבל בתוך מעיו וא"ת היה להן להוסיף יותר מעט מ"מ כיון דנחית לשיעוריה העמיד אותה על שני ביצים שהוא שיעור ידוע וגזירה אחרת אותה של שבת שגזרו בבביצה אף על מנע ואותה של שחיטת חולין (דף ל"ד). דאמר עולא האוכל אוכל שלישי של חולין שנעשו על סדרת תרומה נפסל גופו מלאכול בתרומה איני יודע לפרש אם היה מאותה גזירה ראשונה מ"מ למה גזרו אי משום טומאת חוץ ולא אפילו אם היה נוגע בשלישי שבתרומה לא היה נפסל שכן שלישי עושה רביעי בתרומה כדמוכח התם דתניא חולין שנעשו על סדרת הקדש הרי הוא כחולין רבי אלעזר ברבי צדוק אוסר הדין כן בטמאה לתרומה לטמא שנים ולפסול אחד א"כ אינו רביעי וא"ת מגורה שניה ומשום משקין דאכל אוכלין טמאין ושטה משקין דתרומה אם כן למה נפסל גופו יד' טמא אפי' במגע וא"ת גורה שלישית היא מ"מ הטעם לא נודע אלא א"כ נאמר רבו בגורות וגורו גזירה לגורה ולפי פירוש הקונטרס שפירש בשחיטת חולין אינו נראה ואינו מיושב יפה שגמור האוכל אוכל ראשון וזה חצי פרס שחרי אנו אומרים מאי טעמא דילמא אכל אוכלין טמאין ושתי משקין דתרומה וזהו אפילו בבביצה. ע"כ לשון ספר הישר: מר

שלישי הקא מחמת שני כו'. פירש רש"י דשמעין מניה תרתי שמעין מניה אוכל הבא מחמת טבול יום דסבירא ליה כבאבא שאלו ושמעין מניה דשלישי הבא מחמת שני וכו' תימנה כיון דילף ק"ו לשלישי ממחוסר כיפורים לאו ממילא שמעין מניה דאית ליה כבאבא שאלו דבהאי קל וחומר גופיה דמחוסר כיפורים נפקא לן אוכל הבא מחמת טבול יום דעבדי רביעי א"כ אמאי הוי ליה למיתניה לרביעי בקדש מאוכל הבא מחמת טבול יום וכי לא מייתי ליה שפיר טפי ממחוסר כיפורים גופיה מדדהו מייתי ליה מאוכל הבא מחמת טבול יום דאולא הבא מחמת טבול יום גופיה לא שמעין ליה אלא מק"ו דמחוסר כיפורים גופיה דאפי' הכי הוי ניהא ליה טפי לעשות שלישי מק"ו ראשון כגון שלישי הבא מחמת שני דאליס טפי למיעבד רביעי ממאי דמייתי ליה ממחוסר כיפורים שצריך למייתי שלישי גופיה (למיתני) מק"ו דטבול יום דפסול בתרומה א"ע דבין כך ובין כך הוי ק"ו בן ק"ו מיהו לאלמנה כח שלישי ערוך ליה טפי:

הא איתניה ממחוסר כיפורים ולא פריכין. רש"י פ' משום דכיון דטבול אולה ליה ההיא טמאה ולא ידענא אמאי פ' הכי הא ע"כ אית לן למימר דר' יוסי סבירא ליה כרבן יוחנן בן זכאי דמייתי שלישי בתרומה במה הצד דאי לא תימנה הכי שלישי מנא ליה ובאומר ליה הצד גופיה מייתי רבי יוסי רביעי ממחוסר כיפורים ומכלי חרס ומשום הכי לא פריך. ספר הישר. מסיק בפ"ק דשבת (דף י"ד). ויזמין דאכל אוכלין טמאין וכו' הקשה ריב"א הלוי זצ"ל אלמא דאובלין טמאין פוסלין את הגויה בבביצה דאפי' בבביצה טמאין למשקין דתרומה דשדי לפניהם והתנן בפרק כיצד משתתפין (עירובין דף פב:) חציה לבית המנוגע וחצי חציה לפסול את הגויה דהיינו שני ביצים וחציר מורי אין דרך בני אדם לשחות אלא לאחר אבילת שני ביצים וקודם לכן מילתא דלא שכיחא היא ואין נראה לר"י תירוצ' זה חדא שאפילו בשחן לא דקדק שבהא הוא אמר לפסול את הגויה ולשם הוא אומר אלו פוסלין בתרומה משמע אפילו במגע ובכאן לא גזרו אלא טמאת פנים אטו טמאת חוץ ועוד

דאך אנו אומרים ביזמא פרק אחרון (דף פ"ג) אמר רב פפא הנח לטומאת גיה דלא דאורייתא ומותבי מי אמר רב פפא הכי והכתיב לא תטמאו בהם ואמר רב פפא מכאן לטומאת גויה דאורייתא ומתירן מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא ואם היה מגורם י"ח דבר וכי בזה היה טועה בעל הגמרא שיהא דאורייתא וטמא פשט באוכלין ככל העולם אמר דאוי נראה דתרי גזירות הוו חדא גזירת טומאת פנים אטו טומאת חוץ דהיינו פסול גויה דהרואה סבר דמותר להגיע טומאה למשקין דהא זה כשאכל תרומה ואח"כ שותה משקין טמאים נוגעין זה בזה בתוך מעיו ולא חיישין להכי נמי לא נחוש אפי' בחוץ להכי גזרו ודוקא בשני ביצים אבל בבביצה לא שדרי האוכל בבביצה מתעבל בתוך מעיו ונשאר בין שניו ולכשיהיה בבני מעיו יפחת הרבה מכביצה ואין אדם טועה שאפילו אוכל אוכלין טמאין בבביצה ושותה משקין דתרומה לא יאמר א"כ שטורין הן בבביצה אפי' בחוץ דהא בפנים לא היה בבביצה שדרי נתעבל האוכל לא היה כשעורו וטמא ודוקא באוכלין ומצריך יותר ממשכיות משום דמתעבל אבל משקין פסלי גויה בכדי רביעית דאין דרך משקה להתעבל בתוך מעיו וא"ת היה להן להוסיף יותר מעט מ"מ כיון דנחית לשיעוריה העמיד אותה על שני ביצים שהוא שיעור ידוע וגזירה אחרת אותה של שבת שגזרו בבביצה אף על מנע ואותה של שחיטת חולין (דף ל"ד). דאמר עולא האוכל אוכל שלישי של חולין שנעשו על סדרת תרומה נפסל גופו מלאכול בתרומה איני יודע לפרש אם היה מאותה גזירה ראשונה מ"מ למה גזרו אי משום טומאת חוץ ולא אפילו אם היה נוגע בשלישי שבתרומה לא היה נפסל שכן שלישי עושה רביעי בתרומה כדמוכח התם דתניא חולין שנעשו על סדרת הקדש הרי הוא כחולין רבי אלעזר ברבי צדוק אוסר הדין כן בטמאה לתרומה לטמא שנים ולפסול אחד א"כ אינו רביעי וא"ת מגורה שניה ומשום משקין דאכל אוכלין טמאין ושטה משקין דתרומה אם כן למה נפסל גופו יד' טמא אפי' במגע וא"ת גורה שלישית היא מ"מ הטעם לא נודע אלא א"כ נאמר רבו בגורות וגורו גזירה לגורה ולפי פירוש הקונטרס שפירש בשחיטת חולין אינו נראה ואינו מיושב יפה שגמור האוכל אוכל ראשון וזה חצי פרס שחרי אנו אומרים מאי טעמא דילמא אכל אוכלין טמאין ושתי משקין דתרומה וזהו אפילו בבביצה. ע"כ לשון ספר הישר: מר

סוטה. פרק חמישי - כשם שהמים דף ל עמוד ב

תוספות

רש"י

לחקיף החלה אצל העסה קדם שתקרא לה שם, והכי מקשה לה נותנת בעריכה לצד אחד ונותנת מן העסה הטהורה פחות מכביצה בין החלה הטהורה ובין העסה הטמאה, והאמצעית נוגעת בשמיתין ומצרפתה, וקורא שם על החלה ומסקלת עם קריאת השם, ופחות מכביצה אינו מטמא את החלה ואע"פ שהוא עצמו מקבל טמא, כדנתיא בחור

בנהים מכל האכל אשר יאכל מלמד שהוא משמא בכל שהוא, יכול יטמא לאחרים בכל שהוא ת"ל אשר יאכל, ודרשין ליה בפרק בתרא דיומא (נף פ) אבל הנאכל בבת אחת, ושערו חכמים אין ביה כביצה מחזיק יותר מביצה תרנגולת, והכמים אפי' חזק בביצה נמי אלא לפרוש טעמא, ותניא בביצה, ותניא בברייתא דאלקא דר' אליעזר, ונותנת אף בביצה באמצע ואפי' לא מטמא לה לחלה עד שלא נקרא עליה שם: כרית רבנן. הני דבי מדרשא דבעו למשמע מנה דר' אליעזר אין שני עושה שלישי בחלין ט"ל, אידי ואידי - הך ברייתא נמי אלא דרבי אליעזר דשרי בביצה, ומתני' דאמר פחות - תרתייהו בעסה ראשונה העסה הטמאה ראשונה לטמא היא ואפי' קאמר ר' אליעזר בברייתא בביצה ואע"פ דמיטמא באמצעית מחמת ראשונה ותיקא לה שניה לא הורא ועבדא לה לחלה עד שלא נקרא עליה שם שלישי, ואע"פ דמעט חלין הטבולין לחלה הוא, דכ"ע בין לר' אליעזר בין לרבנן לאו בחלה דמיא למקדו עלה תורת תרומה מאי לאו בלא קמיפלגי. רבי אליעזר ורבנן, דר' אליעזר דשרי סבר אין שני עושה שלישי בחלין, ורבנן דאסרי סברי שני עושה שלישי בחלין ואיטמא לה חלה לפני קריאת השם ואע"פ דחלין הוא ואשתכח דספיקו לכתו חלה טמאה בחזקת שהיא טהורה, ותנא דמתני' דאמר לר' אליעזר פחות מכביצה, לאו משום דאית ליה שני עושה שלישי, אלא משום דכמה דאפשר למעטי טמאה דאמצעית ממעטין, דאסרי לגרום טמאה לחלין, אלא משום חזקת תרומה הוא דשרי, וקא אפטר בהכי. אי נמי משום דילקא לא מידדה בה שלא תגע חלה באמצעית זו אחר קריאת השם, ותבכים אוסרין דילקא אתי למיעבד בביצה ומטמא באמצעית והדרא ומטמא לחלה: לא דכ"ע, ואפלו לרבנן אין שני עושה שלישי בחלין, והאי דאסרי רבנן משום דאסרי חלין הטבולין לחלה בחלה דמו ומיפסלי משום שם שלישי: ואיבעית אימא דכ"ע לאו בחלה דמי ודכ"ע אין שני עושה שלישי בחלין, והכא בסתא לגרום טמאה לחלין בוי. טעמא דרבנן דאסרי משום אמצעית הוא, דמיטמא מחמת העסה שהיא

סבר תחומין דאורייתא ומר סבר תחומין דרבנן. תימה דהכא משמע דאי הוא משתעי קרא דאלפים אמה בלויס דהוא סבר תחומין דרבנן אלא טעמא משום דמשתעי בשבת הוא לית תחומין בפרק מי שדוציאהו (עירובין דף נא.) מג"ש מקום ממקום ומקום מניסה וכו' א"כ אפי' הוא משתעי בשדות וזכרנים הוי מצי למילף ברו ג"ש דמקום דכתיב גבי שבת היינו אלפים דהא

פר"ח התם ונילף מקר העיר חוצה אע"ג דהוא קרא משתעי לדברי הכל בלויס ובספ"ק דעירובין (נף יז) משמע מאן דסבר תחומין דאורייתא נפקא לן מאל יצא איש ממקומו: רבי נחמיה אומר כסופר הפרס על שמע בבית הכנסת. בתוספתא (פ"ו ר') נחמיה אומר כבני אדם שקרין את שמע שנאמר ויאמרו לאנשי מלמד שהיה משה פותח תחילה וישראל עונין אחריו וגומרין משה אמר אז ישיר משה וישראל אומרים אשירה לה משה אמר עד חומות ית וישראל אומרים זה אלי ואנוהו משה אמר לה איש מלחמה וישראל אומרים ה' שמו: רבי מאיר אומר מנין שאפי' עוברין שבמעי אמר. אין לומר דרבי יוסי הגלילי ורבי מאיר פליגי דרבי יוסי אית ליה דוקא עוללים ויונקים ולא עוברים אלא מקרא דמפי עוללים ויונקים נפקא ליה דתינוק שנטו דד מפי דמשמע יונקים בשעה שהוא יונק ולכן איצטרך קרא דמפי עוללים דאי לאו הכי כיון דנפקא לן מקרא ממקור ישראל במקדלות ברכו אלקים אפילו עוברים לא היה צריך למימר תו עוללים ויונקים דכ"ע שלשה שאכלו (ברכות דף מט) ותינוק בעשרה אומרים נברך אלהינו וכו' רבי יוסי הגלילי אומר לפי רוב הקהל מברכין שנאמר במקדלות ברכו אלקים א"ר עקיבא מה מצניו בבית הכנסת אחד מרובין ואחד מועטין אומר ברכו את ה' וקדיש עליה בגמ' (שם דף ג.) ורבי עקיבא האי קרא דר"י הגלילי מצי עבדי ליה במעי ליה לכדר' מאיר וכו' ואידך

והכמים אוסרין. ותניא בביצה, סבורה: אידי ואידי, בעיפה ראשונה וחולין הטבולין לחלה לא בחלה דמו. מאי לאו בהא קמיפלגי? דמר סבר אין שני עושה שלישי בחולין, ומר סבר שני עושה שלישי בחולין, אמר רב מרי בריה דרב הונא: דכולי עלמא אין שני עושה שלישי בחולין, והכא בחולין הטבולין לחלה קמיפלגי, מר סבר בחלה דמו, ומר סבר לא בחלה דמו. ואיבעית אימא: דכולי עלמא חולין הטבולין לחלה לא בחלה דמו, ואין שני עושה שלישי בחולין, והכא במוקד לגרום טמאה לחולין שבארגן ישראל קמיפלגי. מר סבר מותר לגרום טמאה לחולין שבארגן ישראל, ומר סבר אסור לגרום טמאה לחולין שבארגן ישראל: בו ביום דרש רבי עקיבא וכו': במאי קא מיפלגי? מר סבר תחומין דאורייתא, ומר סבר דרבנן, תנו רבנן, בו ביום דרש ר' עקיבא: בשעה שעלו ישראל מן הים, נתנו עיניהם לומר שירה. וכיצד אמרו שירה, בגדול המקרא את הלל, והן עונין אחריו ראשי פרקים. משה אמר "אשירה לה" והן אומרים "אשירה לה", משה אמר "כי נאה נאה" והן אומרים "אשירה לה", ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי אומר: כמון המקרא את הלל, והן עונין אחריו כל מה שהוא אומר. משה אמר "אשירה לה" והן אומרים "אשירה לה", משה אמר "כי נאה נאה" והן אומרים "כי נאה נאה". ר' נחמיה אומר: כסופר הפרס על שמע בבית

ראשונה, וקסברי אסור לגרום טמאה לחלין משום תפנת תרומה, ור' אליעזר סבר מותר לגרום טמאה לאמצעית כדי לתקן חלה בטקרה, ותנא דמתניתין ותנא דברייתא אלא דר' אליעזר נמי בהא פליגי, דתנא דמתניתין סבר אע"ג דמקור לגרום לה טמאה מיהו כל כמה דאפשר למעטי לא מפשינן להו לגרום להו טמאה בחנם, ותא אפטר בהכי, הלכך בביצה לא דחשיב, ותנא דברייתא סבר כיון דמקור לגרום לא שגא שיעורא קרא ולא שגא שיעורא וזוטא, דאפלו כבדי ביצה נמי מותר לגרום, אי נמי תנא דמתני' סבר דילקא נגע חלה באמצעית אחר קריאת השם ותנא קרא לא חשיב: במאי קמיפלגי. ר"ע ור' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי: בגדול המקרא את החלל. מקרהו לצבור לחוצאין יד וזכותן: והן עונין אחריו ראשי פרקים הללו. שהוא ראש הפרשה, על כל דבר שהוא אומר עונין אחריו הללו, דתנן במסכת סנה (נף פ) מי שהיה עבד או אשה או קטן מקרין אותו הוא עונה אחריו מה שהם אומרים, ואם היה גדול מקרא אותו עונה אחריו הללו: כסופר. מלמד תינוקות. והוא תדיר בבית הכנסת ופורס על שמע לעשרה תלמידים. פורס לשון פורס התק לפני התק (שם פ"א). מתחיל בברכות שלפני קריאת שמע, והן עונין אחריו וקורין כל יחד, וכך שרתה רוח הקדש על כלם וכוונת יחד את השירה בכתבה: לאמר אפילתא לקיימת קאי. שבעין תמיד אשירה לה: ורבי נחמיה סבר יאמרו. אמשה ובני ישראל קאי, ומשמע דאמרו בלחוד בחדי דהדי לאמר דפתח משה ברישא. הכי קאמר, ויאמרו כלם אחר שגרשו לאמר, והיינו אחר שפתח חכם. עולל. גדול מיונק כדכתיב (שמות א' טו) מעולל ועד יונק, ודרך המקרא לומר כן, כלומר קלה הכל מן החושב עד הגורע כמו משור ועד שח (שם)

במקדלות

אם לא פעלה ההוכחה, בוודאי אתה האשם, שלא היו דברים היוצאים מן הכלב.

ביאורים למסכת סוטה דף ל עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

שאסור לצאת חוץ לאלפים אמה בשבת הוא מדיאורייתא כמו
שנרמז בפסוק, וזר - רבי אליעזר סבר, תחומין דרפגין ולא החוכרו
בפסוק.
שנינו במשנה, בו ביום דרש רבי עקיבא "או יסיר משה ובני ישראל
את השירה הזאת לה" ויאמרו לאמר" שאין תלמוד לומר 'לאמר',
ומה תלמוד לומר 'לאמר', מלמד, שהיו ישראל עונים שירה אחריו
של משה על כל דבר ודבר כקוראין את הלל, לכך נאמר לאמר. רבי
נחמיה אומר, כקורין את שמע, ולא כקורין את הלל. מביאה הגמרא
ברייתא המבארת מחלוקתם, תנו רבנן, בו ביום דרש רבי עקיבא,
בשעה שעלו ישראל מן הים נתנו עיניהם לומר שירה, וכיצד
אמרו שירה, בגדול המקרא את הלל כדי להוציא את הציבור ידי
חובתם, והן עונים אחריו ראשי פרכים - על כל דבר שהוא אומר
הם עונים אחריו הללויה שהוא ראש הפרשה, כעין זה משה אמר
'אשירה לה', והן אומרים אחריו 'אשירה לה', משה אמר 'כי נאה
נאה נאה', והן אומרים 'אשירה לה'.
רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר, כקמן המקרא את
הלל לגדולים שאינם יודעים לקרוא בעצמם, ואינו יכול להוציאם
ידי חובתם, והן עונים אחריו כל מה שהוא אומר, כעין זה משה
אמר 'אשירה לה', והן אומרים 'אשירה לה', משה אמר 'כי נאה
נאה', והן אומרים 'כי נאה נאה'.
רבי נחמיה אומר, בסופו - מלמד תינוקות שהוא רגיל להיות בבית
הכנסת, הפורס על שטע פבית הפנסת - לעשרה אנשים המגיעים
לבית הכנסת, שהוא פותח תחילה בברכות שלפני קריאת שמע,
והן עונים אחריו ביחד אתו, כעין זה היה בשירת הים שמשח פתח
אשירה לה, ושרתה רוח הקודש על כולם וכיוצא כולם ואמרו יחד
את השירה.
מבאר הגמרא במאי קמיפלגי, נאמר בהקדמת השירה, "את
השירה הזאת לה" ויאמרו לאמר", ונחלקו מה אמרו בני ישראל, רבי
עקיבא סבר, 'לאמר' אמילתא קמייתא - שבני ישראל אמרו כל
פעם את תחילת השירה 'אשירה לה', ורבי אליעזר בנו של רבי
יוסי הגלילי סבר, 'לאמר' הולך אצל מילתא ומילתא - שכל תיבה
שאמר משה חזרו אחריו בני ישראל. ורבי נחמיה סבר, שפירוש
הפסוק הוא כך, 'ואמרו' משמע, דאמרו בוללו בחדר החדר - משה
עם בני ישראל ביחד, לאחר שקבלו רשות 'לאמר', על ידי דפתח
משה בראש.
תנו רבנן, דרש רבי יוסי הגלילי, בשעה שעלו ישראל מן הים
נתנו עיניהם לומר שירה, וכיצד אמרו שירה, עולל מופל על
ברכי אמו, ותינוק יונק משרי אמו, כיון שראו את השכינה,
עולל הנביא צוארו, ותינוק שפוט דד מפיו, ואמרו 'זה אלי
ואנוהו', שנאמר 'מפי עוללים ויונקים יסדת עוז'.
היה רבי מאיר אומר, מנין שאפילו עוברים שבמעין אמן אמרו
שירה, שנאמר

והקמים אוקרין להפריש חלה מהעיסה הטהורה על הטמאה, אלא
יפריש מהטמאה על עצמה. והנה בברייתא, שלדברי רבי אליעזר
אפשר להניח באמצע אף עיסה בשיעור כפיצה, ובכל אופן אין
האמצעות מטמאת את הטהורה, כמבואר בהמשך.
סבריה - רבנן שרצו ללמוד מדברי רבי אליעזר שאין שליש בחולין
סברו, שאידי ואידי - בין הברייתא שמתירה לפי רבי אליעזר אפילו
כפיצה, ובין המשנה שמתירה רק פחות מכפיצה, עוסקות בפיצה
שהיא ראשונה לטומאה, שטמאת את האמצעות, ועושה אותה
שניה, ובכל זאת סוברת הברייתא שלפי רבי אליעזר אפשר להניח
באמצע גם כפיצה, ואף על פי כן אינה מטמאת את הטהורה, היות
ואין שני עושה שליש בחולין, ואף על פי שחולין אלה עומדים
להיות חלה, עדיין יש להם דין חולין, היות וחולין הטבולין לחלה -
חולין שלא הופרש מהם חלה, לא כחלה דמו ודינם כחולין. ולפי זה
רצו החכמים לומר, מאי לאו בהא קמיפלגי, דמר - רבי אליעזר
סבר, אין שני עושה שליש בחולין ולכן אפשר להניח באמצע גם
התיבה כפיצה, והיא לא טמאת את הטהורה כיון שלא נקרא עליה
שם חלה, ואין שני עושה שליש בחולין. וזר סבר - חכמים סוברים,
שני עושה שליש בחולין, ולכן נטמאת העיסה הטהורה אף לפני
שיקרא עליה שם חלה, והכהן יקבל חלה טמאה בחזקת טהורה
ויכשל באכילת חלה טמאה.
דוחה הגמרא, אמר רב מרי בריה דרב כהנא, דבולי עלמא - בין
לרבנן ובין לרבי אליעזר, אין שני עושה שליש בחולין, והכא
בחולין הטבולין לחלה - חולין שלא הופרש מהם חלה קמיפלגי,
מר סבר - רבנן סברו, שעוד לפני שנקרא עליהם שם חלה כחלה
דמו, ויש בחלה דין שליש בתרומה, והחתיכה האמצעות תפסול את
החלה בשלישי. וזר - רבי אליעזר סבר, לא כחלה דמו, ולכן עד
שיקרא עליה שם חלה היא חולין ואינה יכולה לטמאת את החלה.
ואיבעית אימא, דבולי עלמא חולין הטבולין לחלה לא כחלה
דמו, ואין שני עושה שליש בחולין, ולכולי עלמא אף אם יהיה
בחתיכה האמצעות כפיצה היא לא טמאת את הטהורה, והכא
במותר לגרום טומאה לחולין שבאריץ ישראל קמיפלגי -
והמחלוקת היא אם מותר לטמאת את האמצעות, מר - רבי אליעזר
סבר, מותר לגרום טומאה לחולין שבאריץ ישראל כדי לתקן חלה
בטהרה, לכן מותר לחבר חתיכה קטנה בין העיסה הטהורה לטמאה
אף שהיא עצמה נטמאת. וזר סבר - רבנן סברו, אסור לגרום
טומאה לחולין שבאריץ ישראל, וכיון שהחתיכה האמצעות
נטמאת, אסור להפריש בדרך זו, הרי שלרבי אליעזר ולרבנן
שחולקים עליו, אין שני עושה שליש בחולין.
שנינו במשנה, בו ביום דרש רבי עקיבא וכו', הא כיצד, אלה אמה
מגרש ואלפים אמה תחום השבת, רבי אליעזר בנו של רבי יוסי
הגלילי אומר, אלה אמה מגרש ואלפים אמה שדות וכרמים. מבאר
הגמרא במאי קא מיפלגי, מר - רבי עקיבא סבר, תחומין - מה

המשך ביאור למסכת סוטה ליום שלשים לעומר עמוד ב

לקרוא בכל לשון שאתה שומע, כחכמים. עונה הגמרא, תהוא,
המילה 'שמע', מיכתי ליה רבי לדרשה אחרת, שבקריאת שמע צריך
להשמיע לאוזניו מה שאתה מוציא מפיו. ומבאר הגמרא, ורבנן
שדרשו מ'שמע', לקרוא בכל לשון שאתה שומע, ולא דרשו מכך
שצריך להשמיע לאוזניו, סברי לה במאן דאמר תקורא את שמע
ולא השמיע לאוזניו יצא.
הגמרא מבררת אם מחלוקת רבי וחכמים תלויה בעניין אחר. לימא
- האם נאמר שקסבר רבי,

שלא יקראנה למפרע, כלומר בסדר הפוך מהסוף להתחלה, שאינו
יציא ידי חובה אם לא קרא לפי הסדר הכתוב. שואלת הגמרא, ורבי,
שלא יקראנה למפרע, מנליה - מהיכן הוא לומד דין זה. עונה
הגמרא, נפקא ליה - הוא דורש זאת מ'הקברים' 'הקברים', שהיה
מספיק לכתוב 'היו דברים האלה' בלי ה"א, ונאמר 'הדברים', ללמד
שלא יקרא בסדר הפוך. ומבאר הגמרא, ורבנן, שדרשו שלא יקרא
למפרע מ'היו', ולא דרשו זאת מ'הדברים' כמו רבי, כי 'הדברים'
'הקברים' לא משמע להו שזה ייתור הניתן לדורשו. שואלת
הגמרא, ורבי נמי, הקתיב 'שמע', ומדוע אינו דורש מזה שאפשר

ביאורים למסכת סוטה דף לא עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

הקריאו לו ויעלצו כך אוהבי שמך, וימר עובדו מיראה, ולכן
הקריאו לו אשר צפנת ליראיך.

הדרן עלך כשם השמים

מי שקינא פרק שישי

הפרק עוסק בדיני העדות על סוטה.
משנה. מי שקינא לאשתו שלא תיטת עם פלוני, ונסתרה אחר
קיניו, אפילו שבע על כך שנסתרה מעוף הפורח, כלומר שלא
שמע בעדות גמורה אלא רק מעד אחד, ואף אם הוא פסול לעדות
כגון עבד או שפחה, אם בעלה אינו רוצה להשקותה, אזי יוציא את
אשתו בגט, ויתן כתובה, דברי רבי אליעזר. רבי אליעזר סובר בזה
כשיטתו בתחילת המסכת שאין צריך עדות גמורה על הסתירה, וגם
הפסולים לעדות נאמנים בזה, כמו שנאמנים להעיד על טומאתה,
משום שסתירה הוקשה לטומאה, לפיכך נאסרת לבעלה בעדותם עד
שישקה אותה מים המאריים, ואם אינו רוצה להשקותה, יוציא ויתן
כתובה. רבי יהושע אומר, אינה נאסרת לבעלה אם אין שני עדים
כשרים על הסתירה, אולם יכול לקיימה רק עד שישיאו ויתנו כה
מוזרות בלבנה - שנשים השוורות חושי פשתן בלילה, ישאו ויתנו,
כלומר ידברו על פריצותה, שבהגיע למצב זה, מכוון הדבר,
ויוציאה בגט, שהרי במצב כזה שנושאות ונותנות בה מוזרות בלבנה,
אין המים המאריים בודקים אם זינתה, כמו שלמדנו לעיל.

אם אמר עד אחד, אני ראיתי שנשטמאת בסתירה זו שעליה העידו
שני העדים לפי רבי יהושע או בסתירה שנודעה על פי עוף הפורח
לפי רבי אליעזר, לא היתה שותה, כי אחרי שקיבלנו עדות
שנסתרה, עד אחד נאמן להעיד שנטמאה, משום שרגלים לדבר,
ואין צורך לבדוקה, ונאמנותו היא אף להפסידה כתובתה, וכפי
שנדרש מהפסוקים בהמשך המשנה. ממישיבה המשנה, ולא עוד,
ולא רק עד כשר נאמן, אלא אפילו עבד, אפילו שפחה המעידים
שנטמאה, הרי אלו נאמנים שנטמאה אינה שותה, ונאמנים אף
לפוסלה מכתובתה. ממישיבה המשנה, חמותה, וכת חמותה,
וצרתה, ויבמתה, וכת בעלה מאשה אחרת, אף ששונאות אותה
ואינן נאמנות בשום עדות שהיא לרעתה, הרי אלו נאמנות לעדות
זו שנטמאה כנסתה, אבל ולא נאמנות נשים אלו לפוסלה
מכתובתה, שהואיל ושונאות אותה, אינן נאמנות להפסידה, אלא
נאמנותן היא רק לענין שלא תשתה.

המשנה מביאה את הדרשה לכך שעד אחד ואפילו פסול לעדות
נאמן שנטמאה במקרה שכבר הועדה שנסתרה, ומקדימה לבאר,
שלולי גזירת הכתוב היינו מצריכים לכך שני עדים. שהיה בדין
שנאמר שעד אחד לא ידחה נאמן שנטמאה, מקל וחומר, ומה אם

במקלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל משמע שגם אלו
שעדיין היו במקור ברכו את ה' כשהיו במקלות על הים. (שואלת
הגמרא, והא לא חזו. משיבה הגמרא, אמר רבי תנחום, כרם
נעשה להן באספקלריא - מראה המאירה וראו).

שנינו במשנה, בו פיוס דרש רבי יהושע בן הורקנוס שלא עבד
איוב כו'. את הקדוש ברוך הוא אלא מאהבה, שנאמר "הן יקטלני
לו אייחל", ועדיין הדבר שקול, לו אני מצפה או אני מצפה. מקשה
הגמרא, וליחזי האי' לא' כיצד הוא כתוב, אי בלמ"ד אל"ף בתיב
לא' הוא, שפירושו אני מצפה, ואי בלמ"ד וי"ו בתיב, לו' הוא
שפירושו שמצפה, ומפני מה אומרת המשנה הדבר עדיין שקול,
וצריך להביא פסוק נוסף.

דוחה הגמרא את הקושיא, וכל היכא דבתיב בלמ"ד אל"ף, לא
הוא, אלא מעתה, ככל צרתם לא צר, דבתיב לא' בלמ"ד
אל"ף, הכי נמי דלא הוא, האם תפרש שהכוונה היא שהקדוש
ברוך הוא אינו נמצא עמם בצרתם, וכי תימא הכי נמי, שכן הוא
הפירושו, והבתיב בהמשך הפסוק, ופלאך פניו הושיעם, הרי
שהקדוש ברוך הוא כן נמצא ומושיע להם בצרתם. אלא (לאו),
משמע הכי, ומשמע הכי - פעמים שהכוונה כך ופעמים שהכוונה
כך, לכן אומרת המשנה הדבר עדיין שקול.

תניא רבי מאיר אומר, נאמר ירא אלהים באיוב, ונאמר כי ירא
אלהים אתה באברהם, מה ירא אלהים האומר באברהם
מאכה, אף ירא אלהים האומר באיוב מאכה, ואברהם גופיה
מנלן שמאכה, דבתיב ורע אברהם אהבי'.

שואלת הגמרא, מאי איכא בין עושה מאכה לעושה מיראה.
ומשיבה, איכא הא דתניא, רבי שמעון בן אלעזר אומר, גדול
העושה מאכה יותר מן העושה מיראה, שהה העושה מיראה,
תלוי זכותו ומינה לאלה דור שלאחריו, וזה העושה מאכה, תלוי
לאפנים דור. ומנין שכן הוא, כיון שהכא בתיב, לאפנים לאהבי
ולשומרי מצותי' הרי שלאזהביו הוא תולה אפנים, והתם בתיב,
ולשומרי מצותי' לאלה דור' הרי שלשומרי מצותותי שאינם עושים
מאכה אלא מיראה, תולה אלה.

מקשה הגמרא, התם נמי - בפסוק של אלה דור בתיב לאוהביו
ולשומרי מצותי' לאלה דור'. מתרצת הגמרא, האי לדסמך ליה
והאי לדסמך ליה - לאפנים' סמוך לאהבי, ולאף דור' סמוך
ולשומרי מצותותי'.

הנהו תרי תלמידי דהו יתבי קמיה דרבא, חד אמר ליה לרבא,
אקריין בחלמי - הקריאו לי בחלומי את הפסוק מ'ה רב טובך
אשר צפנת ליראיך, וחד אמר ליה לרבא, אקריין בחלמי
וישמחו כל חוסי בך לעולם ויגנו ויעלצו בך אוהבי שמך. אמר
להו רבא, תרוייבו רבנן צדיקי גמורי אתון - שניכם צדיקים
גמורים, אלא שמר עובד את הקדוש ברוך הוא מאהבה, ולכן

המשך ביאור למסכת סוטה ליום אחד ושלשים לעומר עמוד ב

במשנה מתפרשים כך, כשיש עדויות סותרות אם נטמאה האשה, עד
אחד אומר שכן, ושניים פסולים אומרים שלא, או הפוך, מקבלים את
דברי השנים שהם רוב הדעות. ואיכא דאמרי דעה אחרת בדברי
רבי נחמיה, כל היכא דאתא עד אחד כשר מעיקרא - כל מקום
שבא עד אחד הכשר לעדות בתחילה ואמר שנטמאה, ונתקבלה
עדותו, אפילו מאה נשים נמי, אם יבואו אחר כך להכחישו, כולן
כעד אחד דמייין, ואין עדותו מתקבלת, כי לראשון הכשר יש נאמנות
כשנים כשרים, וכבר לא הולכים אחר רוב דעות של פסולים, אלא
אומרים בזה 'אין דבריו של אחד, במקום שנים'.

בולה עוסקת בענין שונה, בפסולי עדות, ורבי נחמיה היא.
דתניא, רבי נחמיה אומר, כל מקום שהאמינת תורה עד אחד,
היי שדוצאה עדות זו מכלל כל עדויות שבתורה ולא צריך בה תורת
עדות, ולפיכך פסולים וכשרים שווים בה והלף אחד רוב דעות,
כלומר, מקבלים את העדות שיש בה יותר עדים מן העדויות
האחרות, אפילו אם הם פסולים, ואפילו העידו זה אחר זה וכבר
נתקבלה עדות אחרת. ועשו שתי נשים באיש אחד, בשני אנשים
באיש אחד, כלומר שאם נשים, הפסולות לעדות, הכחישו עד אחד
כשר, הרי הן נאמנות בעדות כזו כמו שני עדים כשרים שהכחישו עד
אחד, שגם בזה הולכים אחר רוב דעות. ושני המקרים האחרונים

סוטה. פרק חמישי - בשם שהמים דף לא עמוד א

רש"י

במקלות. כשנקלו על הים: מקור. אף אותם שבמקור: וליחיו האי לא כו'. ואמאי אמר הקרב עדיו שקלו: ח"ו. ולא הוא. וד"ק קרא אינו חושש לצרתם ולא צר בה: באברהם. כי ירא אלהים אתה (וגלגל ככ): תלי. וכתונו לדורותיו להגן עליהם עד אלים דור: לאלים לאוהבי: סמן אוהביו לאלים, ואידך קרא סמן לאלף דור אל שומרי מצותיו, דהיינו מיראה, ואין אלו דומין לפרש מאהבה לפרש מיראה (ושל דף ככ): דנהו מאהבת שבר ומיראת פורענות הקלות והענין, והכא מאהבת המקום ומיראתו שמוראו גדול ומשל על הבריות: וישמחו כל חוסי בד' וגו'. סיפיה דקרא ויעלצו בד' אוהבי שמר:

הדרן עלך בשם שהמים

מתני' מי שקנא לה ונסתרה. אם לאחר שקנא לה נסתרה: אפי' שמע מעוף הפורה. שנסתרה יוציא ויתן כתבה. ורבי אליעזר לטעמיה דאמר בפ"ק (שול דף כ) סתירה לא בעיא עדות ואפלו עבד ואפלו שפחה נאמנין, דהיינו נמי כעוף הפורה, דאיתקש לטמאה דכלהו מתינין בה, הלכך נאסרה עליו ואם אינו רוצה להשקותה יוציא ויתן כתבה: רבי יהושע אומר עד שישאו ויתנו בה מוזרות בלגנה. כלומר משום סתירה שאין בה ב' עדים אינה נאסרת עליה, ור' יהושע לטעמיה דאמר משקה על פי שנים. מידו כשישאו ויתנו מוזרות בלגנה בפריצותה מכוער הדבר ותצא, דקא אפלו מיא תו לא דקי לה דרתניא בפ"ק (שול דף א') וטוהרה היא ולא שישאו ויתנו בה מוזרות בלגנה: אני ראיתיה שנמטמאת באותה סתירה שהיא על פי שנים עדים לרבי יהושע ולרבי אליעזר ע"פ עוף הפורה: לא היתה שותה. דעד אחד נאמן בה אף להפסידה כתבה שרגלים לדבר, ומקראי ילפינן לה לקמן במתני': הרי אלו נאמנים אף לפסלה מכתבה. שלא תשתה ולא תטול כתבה: המותה ובת המותה וצרתה ויכתה. אשת אחי בעלה, אף היא כצרתה ושותאיתה שדאגת הימנה שסופה להיות צרתה, אם ימות בעלה בלא בנים תתיבם לבעלי, ובת בעלה מאשה אחרת, אלו המש נשים שזאות אותה. וביבמות (דף ק"ז) מפרש טעמא אמאי סנו לה. ואין נאמנות לה לשום עדות שהיא לרעתה: הרי אלו נאמנות. לה לעדות זו, שהתורה האמינה כל עדות שיש בה. ומידו לא לפסלה מכתבה הואיל ושותאות אותה, אלא שלא תשתה: שהיה ברין. שלא יהא נאמן בה עד אחד אם לא מגזרת הכותב: הראשונה. סתירה שאין אוסרתה אסור עולם אלא עד ששתה: אינה מתקיימת בפתות משנים. כדבעין לממר מגזרה שוה, ורבי יהושע היא: עדות האמהות. סמאיה כל עדות שיש בה. נאמן בה. ובגמרא ילפינן לה דהכי קאמר, תרי לית בה אלא אחד, וקאמר ודיא לא נתפשח למישרה, אלמא קנדימן:

שאורתה

"במקלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל". והא לא חווי? אמר ר' תנחום: כרם נעשה להן כסאפקלריא המאורה וראו: בו ביום דרש ר' יהושע בן הורקנוס לא עבד איוב כו': וליחיו האי "לא", אי בלמ"ד אל"ף פתיב, לא הוא. אי בלמ"ד וי"ו פתיב, לו הוא? וכל היכא דכתיב בלמ"ד אל"ף, לא, הוא? אלא מעתה **"בכל צרתם לא צר"** דכתיב בלמ"ד אל"ף, הכי נמי "לא" הוא? וכי תימא הכי נמי? והכתיב **"ומלאך פניו הושעם"**! אלא לאו, משמע הכי ומשמע הכי. תניא ר' מאיר אומר: נאמר **"ירא אלהים"** באיוב, ונאמר **"ירא אלהים"** באברהם. מה **"ירא אלהים"** האמור באברהם, מאהבה. אף **"ירא אלהים"** האמור באיוב, מאהבה. ואברהם גופיה מנלן? דכתיב **"ורע אברהם אהבי"**. מאי איכא בין עושה מאהבה לעושה מיראה? איכא הא דתניא, ר' שמעון בן אלעזר אומר: גדול העושה מאהבה יותר מן העושה מיראה, שזה תלוי לאלף דור, וזה תלוי לאלפים דור. הכא פתיב: **"לאלפים לאהבי ולשמרי מצותי"**, והתם פתיב: **"ולשמרי מצותו לאלף דור"**. התם נמי פתיב **"לאהביו ולשמרי מצותו לאלף דור"**? האי לרסמיה ליה והאי לרסמיה ליה. הנהו תרי תלמידי דהווי יתבי קמיה דרבא, חד אמר ליה: אקריין בחלמאי **"מה רב טובך אשר צפנת ליראיך"**. וחד אמר ליה: אקריין בחלמאי **"וישמחו כל חוסי בד' לעולם ויגנו ויעלצו בד' אהבי שמך"**. אמר להו: תרויכו רבנן צדיקי גמורי אתון. מר מאהבה, ומר מיראה:

הדרן עלך בשם שהמים

מי שקנא לאשתו ונסתרה, אפילו שמע מעוף הפורה, יוציא ויתן כתובה, דברי ר' אליעזר. ר' יהושע אומר: עד שישאו ויתנו בה מוזרות בלגנה. אמר עד אחד **"אני ראיתיה שנמטמאת"** לא היתה שותה. ולא עוד אלא אפילו עבד, אפילו שפחה, הרי אלו נאמנין, אף לפסלה מכתובתה. המותה ובת המותה וצרתה ויכתה ובת בעלה, הרי אלו נאמנות. ולא לפסלה מכתובתה, אלא שלא תשתה. שהיה ברין, ומה אם עדות ראשונה שאין אוסרתה איסור עולם, אינה מתקיימת בפתות משנים. עדות אחרונה שאוסרתה איסור עולם, אינו דין שלא תתקיים בפתות משנים? תלמוד לומר: **"ועד אין בה"**, כל עדות שיש בה. קל וחומר לעדות הראשונה מעתה: ומה אם

תוספות

ואידך דהיינו רבי יוסי הגלילי ממקור ישראל נפקא אלמא דלר' יוסי הגלילי נמי עוברים אמורים שירה ובפ"ק דכתובות (דף ז') דרש לה דברכת תננים בעשרה מדדיו מצי למיכתב מבטן ישראל וכתבי ממקור על עיסקי מקור בתוספתא מסיים הכי ואותן המלאכים שאמרו מה אנש כי זוכרנו אמר להן הקב"ה באו וראו את השירה כיון שראו את ישראל פתחו אף הן ואמרו שירה שנאמר ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ וגו' ור"ש בן אלעזר (מנסיא) אומר לא נאמרה פרשה זו אלא לענין עקידה. גדול העושה מאהבה. בירושלמי (ברכות פ"ט) ר"ע היה מתירין קמיה טורטורופוס הרשע אתה עונתא דקריה שמע שרי קרי וגחך א"ל סבא סבא או חרש אתה או מבעט ביסורין את א"ל תיפה רוחיה דהואר רשיעא לא חרש אנא ולא מבעט ביסורין אנא אלא כל ימי הייתי קורא הפסוק הזה ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך רחמניה בכל לבי רחמניה בכל נפשי רחמניה בכל ממוני לא דות בדיק ליה וכיון דמטי ליה בכל נפשיה ואתאי ענתיה דקריה שמע ולא איפליג עליה בגין כן אנא קרי וגחך:

הדרן עלך בשם שהמים

מי שקנא לה. פרק זה היה הגון שיהא שנוי ומעורב בפרק ראשון לאחר אותה בבא דאלו אסורות לאכול בתרומה ואח"כ היה לו לשנות כיצד עושה לה וכל הסדר אבל תימה דלאחר ששנה שברוקה חמים הוא חוזר לקניו, ה"ג בסדר המשנה משקינא לה אפילו שמע מעוף הפורה וחכי מסתברא ונראה דה"פ מאחר שקניא לה אפילו קודם סתירה שמע פריצותא שהרי עכשיו קצת רגלים לדבר מכוער הדבר ומציאה בכתובתה מאחר שלא נסתרה ולא נאסרה עליו ובענין זה מצוה לגרשה דאפילו לב"ה ודאמר אפילו אם הקדישה בתשלוו ידעו רשות מידו מצוה ליכא אלא בבכ"ה ואם אפילו דומה לדוד שנפל זבוב לתוך תמחוי שמוצצו ואוכלו ולבית שנאי חובה הואיל וקנא לה רגלים לדבר מידו כתובתה גובה הואיל ולא נסתרה והשתא אתי שפיר דרבי יהושע אבל לפירוש רבינו שלמה דפירש משקינא לה אפי' שמע מעוף הפורה שנסתרה דעון פורח היינו עבד ושפחה שנאמנין בעידי סתירה ואם אינו רוצה להשקותה יוציא ויתן כתובתה וכי היה רבי יהושע מחייב כתובה לאחר שישאו ויתנו בה מוזרות בלגנה הולא אין חמים בודקין אותה כדאמרין בפרק קמא (לעיל דף ו') ומאחר שהיא גרמה שתיאסר עליו ואין יכולה לשנות היא כארסיה ושומרת יבם שלא שולח ולא נטלות כתובה מידו מצי למימר הא דאמרין אין חמים בודקין אותה לאחר שישאו ויתנו בה מוזרות בלגנה דוקא לאחר קניו ועידי סתירה לרבי יהושע אבל כאן אין עידי סתירה אלא שמזרות בלגנה נרשאות ונותנות בפריצותה:

כאן

אם עדות ראשונה שאין אוסרתה איסור עולם, אינה מתקיימת בפתות משנים. עדות אחרונה שאוסרתה איסור עולם, אינו דין שלא תתקיים בפתות משנים? תלמוד לומר: **"ועד אין בה"**, כל עדות שיש בה. קל וחומר לעדות הראשונה מעתה: ומה אם עדות

סוטה. פרק שישי - מי שקינא דף לא עמוד ב

תוספות

רש"י

בבא בתא כן בזה אחר זה. קשיא דהבא משמע כיון שנתקבל עדותו של ראשון ואנפי' שלא עשו ע"י עדותו שום מעשה ולא שום הוראה רק שלא העיד השני בתוך כדי דיבורו של ראשון הוי דבריו של שני במקום ראשון כדבריו של אחד במקום שנים הכי משמע לפירוש רש"י וזה בפרק האשה שהלכה (יבמות דף ק"ה) תנן עד אומר מת וניסת ובא אחר ואמר לא מת לא תצא וקא דייק בגמ'

טעמא דניסת הא לכתחילה לא תנשא והאמר עולא וכו' ומשני הכי קאמר עד אומר מת והיתירה לינשא ובא אחר ואמר לא מת לא תצא מהתירה הראשון והא ה"מ דבזה אחר זה מיירי דהא ניסת בנתיים ואפי' בכה"ג בזה אחר זה אם לא ניסת לא תנשא אפי' היתירה לינשא דאמר לא תצא מהתירה הראשון ופירש גמ' רש"י ה"מ דרובא שהתירה קודם שיבא עד השני המוכחשו אבל אם קודם שהתירה מודה עולא דלא סמכינו אקמא דאבתי לא אחזביניה כתי' להכי נראה לפרש הכא בזה אחר זה שקיבלו עדות הראשון הודור ע"פ עדותו מיהו תימה עולא גופיה דאמר הכי אליביה תני לא היתה שוהה מה דוחקיה למימר הכי והא מתניתין לא משמע ששוהה השני אחר הראשון עד שדורו אסורה עליו ואמרנו אינה שוהה וי"ל דמתניתין בסתם קתני אי נמי רבי יצחק ועולא הוה מתרצי להדיא דהאשה וזוטא כדמתרצי אליבא דר' יוחנן שפי' שני דכתובות (דף כ"ב) משום לזות שפתים והדיא דהאשה רבה (יבמות דף פ"ה) לא דמיא לתירויהו משום דגברא אתי וקא:

ערות אחרונה שאוסרתה איפור עולם, הרי היא מתקיימת בעד אחר. עדות הראשונה שאין אוסרתה איפור עולם, אינו דין שתתקיים בעד אחר? תלמוד לומר: "כי מצא בה ערות דבר" ולהלן הוא אומר "על פי שנים עדים... יקום דבר". מה להלן על פי שנים, אף כאן פי שנים. עד אומר "נמאמת" ועד אומר "לא נמאמת", אשה אומרת "נמאמת" ואשה אומרת "לא נמאמת", היתה שותה. אחר אומר "נמאמת" ושנים אומרים "לא נמאמת", היתה שותה. שנים אומרים "נמאמת" ואחד אומר "לא נמאמת", לא היתה שותה גמ' האי תלמוד לומר "כי מצא בה ערות דבר"? תלמוד לומר "בה" ולא בקינוי, בה ולא בסתירה מיבעי ליה? הכי נמי קאמר, תלמוד לומר "בה" בה ולא בקינוי, בה ולא בסתירה. וטומאה בעלמא בלא קינוי ובלא סתירה, דלא מהימן עד אחר, מנלן? נאמר כאן "דבר", ונאמר להלן "דבר". מה להלן בשני עדים אף כאן בשני עדים: עד אומר נמאמת: טעמא דקא מכחיש ליה, הא לא קא מכחיש ליה, עד אחר מהימן, מנהי מילי? דתנו רבנן: "ועד אין בה" בשנים הכתוב מדבר. אתה אומר בשנים, או אינו אלא באחד? תלמוד לומר: "לא יקום עד אחר באיש", ממשמע שצאמר "לא יקום עד" אינו יודע שהוא אחר? מה תלמוד לומר "אחר"? זה בנה אב, כל מקום שצאמר "עד" הרי כאן שנים, עד שפירט לך הכתוב "אחד". ואמר רחמנא תרי לית בה אלא חד, "והיא לא נתפשה" אסורה. וכו' דמדיאוי' ויתא עד אחר מהימן, איך הכי מצי מכחיש ליה? והא אמר עולא: כל מקום שהאמינה תורה עד אחר הרי כאן שנים, ואין דבריו של אחד במקום שנים! אלא אמר עולא: תני, לא היתה שותה. וכן אמר ר' יצחק, לא היתה שותה. ור' חייא אמר היתה שותה. לר' חייא קשיא דעולא? לא קשיא, כאן בבת אחת, כאן, בזה אחר זה. תנו, עד אומר "נמאמת" ושנים אומרים "לא נמאמת" היתה שותה, הא חד וחד, לא היתה שותה. תיובתא דר' חייא! אמר לך ר' חייא: ולמעשה, אימא סיפא, שנים אומרים "נמאמת" ואחד אומר "לא נמאמת" לא היתה שותה. הא חד וחד, היתה שותה. אלא פולה בפסולי עדות

שאוסרתה איפור עולם. בדאמר (שלי דף כח) בסוטה ספק מנטמאה ונטמאה, וכ"ש ודאית: עד אומר נמאמת ועד אומר לא נמאמת. אזלי חד כדורי חד וחד הויא כספיקא ושותה: ושנים אומרים לא נמאמת. כלומר לא נטמאת בפניך, ששכבאת ומצאת שנסתרו יחד גם אנו היינו עמך ובפנינו לא נטמאת, הרי נסתלק העד הזה ובטלו דבריו מפני השנים והרי הויא כספיקא אם נטמאת קדם שכבא אלו ומצאנו והיתה שותה. ובגמ' מפרש למאי איצטריך כל הך בבי' גמ' דה' ולא בקינוי ב'. למאי איצטריך נורה שוהה הא כתיב וכו' שטמאה ונע אין בה ומיעוטא הוא, בה עד אחר נאמן ולא בעדות אחרת והיא לא עדות סתירה כשאר כל עדות שבתורה וספקא בעלמא. עד א' שהעיד על אשה שלא קא לא בעלה ואמר נטמאת מנן דלא מדיקון ולא אמרין אשמתא אשה המניה רחמנא לא שוהה לאחר קני ולא שצא בלא קני, תלמוד לומר כו', וכי המניה רחמנא בטמאה שאתר קני ויש עדי סתירה שנים ועד מעיד שנטמאת שרגלים לך. ובפרק קמא (שלי דף ג') פריך וקא כי כתיב קני בתר הכי כתיב, ומשני ונעבר כתיב שכבר עבר: הא לא מכחיש ליה כו'. הוא הדין דתנן ליה למבעי ארישא דקתני כהדיא אחד אומר אני ראיתיך שנטמאת לא היתה שותה אלקא מדיקון, אלא משום דבעי לאקשויי עלה כי מכחיש ליה מאי הוי הא המניה רחמנא להאי דאמר נטמאת כבי תרי וחד ליה האי דמכחיש ליה חד ואין דבריו של אחד במקום שנים: הרי כאן שנים. הרי הוא בשנים: קשיא דעולא. דכיון דהאמינה תורה הרי דעמידתו במקום שנים: כאן בבת אחת. מנני' כשהעידו שניהם בתוך כדי דיבור דנטלו דבריו מיד דלא נתקיימה עדותן בב' דהויא האמינה תורה כשנים כגון אם העיד עדותו וקצא, דהו לא מצי חד לאכחשויה: הא חד וחד. על כרחיך לא היתה שותה תנא ברישא, דאי היתה שותה קתני הא וכו' למע' ליה. והשתא בדי הוי הכחשה תרי מבעיא פשיטא דאין אחד במקום שנים, ומתני' לדיקא דידיה תנא ליה, דאי לאשמועינן הויא גופה פשיטא דלא איצטריך: אפי' לך ר' חייא ולעשה. דסבירא לך דמתני' לגופיה לא איצטריך, דהא פשיטא דאין א' במקום שנים, ולדיקא אקא, סיפא מאי תירוק מנה. אלא מתני' לא לדיקא אקא אלא לאשמועינן היא גופה איצטריך, דשנים דקא תנא בפסולי עדות קאמר כגון נשים או עבדים, ואשמועינן דשתי נשים מבטלות דברי עד א' בין ברישא בין בסיפא. ולקמן פריך תרתי למע' ליה. והאי דלא שני ר' חייא מצינא בזה אחר זה, משום דקא דייק מתני' בבת אחת דקתני ושנים אומרים לא ראיתה (נטמאת) אלקא בדיי הדיי קאתה דלעולם במקום שנים לא האמינה תורה עד אחר: כל מקום שהאמינה תורה כו'. הוציאנו לעדות זה מפלל כל עדות שבתורה לפיכך פסולין וכשרין שוין בה והלך אחר רוב דעות המעידין בדבר: ואימא דאמרין כל היכא דאיתא עד כשר מעיקרא ואמר נטמאת ונתקבלה עדותו ואחר כך באו מאה נשים בעד א' דמין וקח ליה קמא שנים ואין דבריו של אחד במקום שנים ואינה שותה:

והבא

והבא

מחו

ור' נחמיה היא. דתניא, ר' נחמיה אומר: כל מקום שהאמינה תורה עד אחד, תלך אחר רוב דעות, ועשו שתי נשים באיש אחד בשני אנשים באיש אחד, ואיבא דאמרי כל היכא דאיתא עד אחד כשר מעיקרא, אפילו מאה נשים גמ', בעד אחד דמין.

ביאורים למסכת סוטה דף לא עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

56 שהראשון הוכחש היא שותה, הא אם לא קא מְכַחֵש ליה, עד
57 אַחַד מְהֵרֵם שנטמאת. מבררת הגמרא, מְהֵרֵם מִיָּלִי שעד אחד נאמן
58 לומר שנטמאת. ומבארת הגמרא, דְּהָנוּ דְּרַגְנָן בְּבֵרִיתָא, וְעַד אֵין פֶּה
59 בְּשֵׁנִים הִכְתוּב מְדַבֵּר, שכונת הפסוק היא שאין עדות גמורה של
60 שני עדים שזינתה. דנה הברייתא, אִתָּה אֹמֵר בְּשֵׁנִים, אִי אֹלֵי אֵינוֹ
61 אֵלָא בְּאֶחָד, שכונת הפסוק שאין אפילו עד אחד שזינתה. וכדי
62 לברר את כוונת הפסוק מביאה הברייתא עוד דרשה אחרת, תְּלִמּוּד
63 לֹאִר, לֹא יָקוּם עַד אֶחָד בְּאֵישׁ גִּזְוִי, והיה מקום להקשות על פסוק
64 זֶה, מִשְׁמַעַם שְׁנָאִמְרָא לֹא יָקוּם עַד, וכי אֵינוֹ יוֹדֵעַ כִּבְרָה שֶׁהוּא אֶחָד,
65 מִה תְּלִמּוּד לֹאִר 'אֶחָד'. אלא שוֹת בְּנָה אֵב - לימוד של 'בני אב',
66 שֶׁכָּל מְקוֹם שְׁנָאִמְרָא עַד, הֵרִי בָּאן שֵׁנִים, עַד שִׁפְרוּט לָךְ הִכְתוּב
67 'אֶחָד'. ועל פי זה חזרת הגמרא ומבארת את הפסוק 'עד אין בה'
68 והיא לא נתפשה, וְאִמְרָא דְּהִמְנָא תִּרִי לִית בָּהּ - הכוונה ב'עד אין
69 בה' היא שאין עדות של שנים, אֵלָא רק חד מעיד בה שנטמאה,
70 והפסוק ממשיך, וְהָיָה לֹא בְּתַפְשָׁהּ, כלומר שלא היתה אנוסה ולכן
71 היא אֲסוּרָה. הרי שהאמינה כאן התורה לעד אחד ואסרה את
72 האשה מחמת עדותה.
73 מקשה הגמרא על דין המשנה שהעד השני האומר 'לא נטמאת' יכול
74 להכחיש את הראשון האומר 'נטמאת' ולכן היא שותה. וְכִיּוֹן
75 דְּמִדְּאִוִּיִּתָּא עַד אֶחָד מְהֵרֵם שנטמאה, אם כן אִידֵךְ, הִכִּי מִצִּי
76 מְכַחֵשׁ לִיה - השני, איך יכול להכחישו, וְהָא אֹמֵר עוֹלָא, כֹּל
77 מְקוֹם שֶׁהָאִמִּינָה תוֹרָה עַד אֶחָד, הֵרִי בָּאן תוֹקֵף שֶׁל שֵׁנִים, וְאֵין
78 דְּבִרְיוֹ שֶׁל אֶחָד המכחישו נחשבים בְּמִקּוֹם שֵׁנִים. עונה הגמרא,
79 אֵלָא אֹמֵר עוֹלָא, תִּנִּי - אכן יש לשנות במשנתנו 'לא היתה'
80 שוֹתָה, ולא כמו ששינו 'היתה שותה', כי באמת הראשון נאמן
81 כשנים שנטמאה, והשני שהוא רק עד אחד אינו יכול להכחישו. וְכִי
82 אֹמֵר רַבִּי יִצְחָק, שצריך לשנות 'לא היתה שותה'. וְרַבִּי חִיָּיא אֹמֵר,
83 הגירסא נשארת 'היתה שותה'. שואלת הגמרא, לְרַבִּי חִיָּיא קָשְׁיָא
84 דְּעוֹלָא, שכיוון שהאמינה תורה את הראשון על כך שנטמאה, הרי
85 הוא כשנים, כפי שלימד עולא, אם כן מדוע שותה. עונה הגמרא, לֹא
86 קָשְׁיָא, כֹּאֵן במשנתנו, מדובר שהעידו שניהם בְּבֵת אֶחָד, שבתוך
87 כדי דיבור מאז שהעיד הראשון, העיד גם השני, שאז בטלו דבריו של
88 הראשון מיד, כי עדיין לא הספיקה עדותו להתקיים בבית דין, שלא
89 האמינה תורה עד אחד אלא אם העיד עדותו ויצא בלי שיוכחש, ורק
90 באופן זה כבר לא ניתן להכחישו בעד אחד. לפיכך במשנתנו אין
91 לראשון תוקף של שנים. ואלו כֹּאֵן בדברי עולא שעד אחד נחשב
92 כשנים, מדובר ששני העדים באו להעיד בְּבֵת אֶחָד זֶה, ורק על מקרה
93 כזה אומרים שאין דבריו של אחד במקום שנים.
94 הגמרא מקשה על רבי חייא מהמשך משנתנו, הֵנָּה, עַד אֹמֵר
95 'נְטָמְאָת', וְשֵׁנִים אֹמְרִים 'לֹא נְטָמְאָת', הִתְהַ שוֹתָה. ויש לדייק
96 מזה, דווקא אם הכחישוהו שנים היתה שותה, הָא חֵד וְחָד - במקרה
97 שרק אחד הכחישו, דהיינו במקרה הקודם במשנה, לֹא הִתְהַ שוֹתָה,
98 וכך יש ודאי לגרוס שם. ובהכרח אי אפשר לגרוס שם 'היתה שותה',
99 כי אם זו הגירסה שם, אזי קשה מה חידשה המשנה במקרה השני,
100 ששנים יכולים להכחיש את העד הראשון, הרי כבר למדנו מהמקרה
101 הראשון שאפילו אחד יכול להכחישו. אלא ודאי שהמקרה השני
102 הובא כדי לדייק שצריך לגרוס 'לא היתה שותה' במקרה הראשון,
103 כפי שדייקנו. הרי מכאן תִּיּוֹבָחָא דְּרַבִּי חִיָּיא, שגרוס שם 'היתה'
104 שותה.
105 משיבה הגמרא, אֹמֵר לָךְ רַבִּי חִיָּיא, וְלִיִּמְעִיבָהּ - לשיטתך הסוברת
106 שהמשנה הביאה מקרה נוסף רק כדי לדייק ממנו, אִמְרָא סִיפָא - מה
107 תעשה עם המקרה השלישי במשנה, 'שנים אומרים נטמאת, ואֶחָד
108 אֹמֵר לֹא נְטָמְאָת', לֹא הִתְהַ שוֹתָה, וכי תדייק ממנו, הָא חֵד וְחָד,
109 הִתְהַ שוֹתָה, הרי דייקת מהמקרה השני בדיוק הפוך. אֵלָא ודאי
110 שהמקרים האלו לא נאמרו כדי לדייק מהם, אלא שסוף המשנה

1 עדות ראשונה - על הסתירה, שאין אֲסוּרָתָהּ על בעלה אִיסוּר
2 עוֹלָם, אלא רק עד שתשתה ותמצא טהורה, אִינָה מְהֵרֵם יִמָּחַד
3 בְּפָחוֹת מְשֵׁנִים, עדות אֶחָדָה - שהעידו שנטמאה לאחר שהועדה
4 שנטמאה, שאֲסוּרָתָהּ לבעלה אִיסוּר עוֹלָם, והיא חמורה יותר, האם
5 אינו דין שלא תִּתְקַצֵּים בְּפָחוֹת מְשֵׁנִים. אך דוחה המשנה, תְּלִמּוּד
6 לֹאִר - לפיכך כתוב 'עד אין פה', לומר שכל עדות שֵׁשׁ בָּהּ
7 שנטמאה, העדות נאמנת, אפילו היא של עד אחד.
8 מקשה המשנה שיש לומר ההפך, קֵל וְחוֹמֵר לְעִדוֹת הָרִאשׁוֹנָה
9 מִעֵתָה - מאחר ולמדנו שלטמאה מספיק עד אחד, נלמד קל וחומר
10 לעדות סתירה שספיק עד אחד, וכך נלמד את הקל וחומר, וְכָה אִם
11 עדות אֶחָדָה - שנטמאה, שאֲסוּרָתָהּ אִיסוּר עוֹלָם, והיא חמורה,
12 הֵרִי היא מְהֵרֵם בְּעַד אֶחָד, כמו שדרשנו, עדות הָרִאשׁוֹנָה -
13 שנטמאה, שאין אֲסוּרָתָהּ אִיסוּר עוֹלָם, והיא קלה יותר, האם אינו
14 דין שֶׁתִּתְקַצֵּים בְּעַד אֶחָד. דוחה המשנה, תְּלִמּוּד לֹאִר 'כִּי מִצָּא
15 בָּה עֵרוֹת דְּבָר', וְלִחְלָן אֶחָד אֹמֵר 'עַל פִּי שֵׁנִים עֲדִים' או על פי
16 שלשה עדים 'קוֹם דְּבָר', ודרשים גזירה שוה 'דבר' 'דבר' להשוות
17 בין עדות על אשה שמצא בה ערות דבר, כגון עדות זו שנטמאה, ובין
18 עדות ממון, מִה לְחָלָן, בעדות ממון, עַל פִּי שֵׁנִים, אִף כֹּאֵן, על פי
19 שֵׁנִים.
20 אם עַד אֹמֵר 'ראיתי שהאשה נטמאת', וְעַד אַחַר אֹמֵר 'לא
21 נטמאת', או אם אִשָּׁה מעידה עליה ואומרת 'נטמאת', וְאִשָּׁה
22 אחרת אומרת 'לא נטמאת', הִתְהַ שוֹתָה, שכיון שהעדים
23 מכחישים זה את זה, ממילא זה ספק ככל סוטה, ושותה. אם אֶחָד
24 אֹמֵר 'נטמאת', וְשֵׁנִים מכחישים אותו ואומרים 'לא נטמאת'
25 בפניך, שכשנאמר נמצאת שנטמאה יחד, גם אנו היינו עמך, ובפנינו לא
26 נטמאת, הִתְהַ שוֹתָה, שהרי נסתלקה עדותו ובטלו דבריו של העד
27 האחד מפני השנים, ויש עדיין ספק שזאת נטמאה קודם שבאו העדים
28 ומצאום, לפיכך שותה כסוטה רגילה. אם שֵׁנִים אֹמְרִים 'נטמאת',
29 וְאֶחָד אֹמֵר 'לא נטמאת', לֹא הִתְהַ שוֹתָה, שאין אחד נאמן נגד
30 השנים.
31 גמרא. שנינו במשנה שלדברי רבי יהושע לומדים מגזירה שוה 'דבר'
32 'דבר', שעד אחד אינו נאמן להעיד שנטמאה. מקשה על כך הגמרא,
33 הָאִי תְּלִמּוּד לֹאִר 'כִּי מִצָּא בָּה עֵרוֹת דְּבָר' - וכי הלימוד לדברי
34 רבי יהושע שעד אחד אינו נאמן להעיד שנטמאה לומדים מהגזירה
35 שוה, הרי בפסוק עצמו ממנו דורשים שהעד נאמן שנטמאה יש
36 לימוד אחר לזה. תְּלִמּוּד לֹאִר 'עד אין פה', שזה מיעוט, דווקא בָּה,
37 בעדות שנטמאה, עד אחד נאמן, וְלֹא בְּקִינוֹ, דווקא בָּה הוא נאמן,
38 וְלֹא בְּסִתְרִיהָ, שאין עד אחד נאמן להעיד שקינא לה בעלה או
39 שנטמאה, אלא צריך שני עדים כשאר כל עדויות שבתורה, ואת
40 המיעוט הזה מִיִּבְעִי לִיה - היתה המשנה צריכה להביא, ומדוע
41 דרשה זאת המשנה מ'דבר' 'דבר'. מתרצת הגמרא, הִכִּי נִמְי' קְאָמֵר
42 - כך אכן אומרת גם משנתנו, 'תְּלִמּוּד לֹאִר בָּה, בָּה וְלֹא בְּקִינוֹ,
43 בָּה וְלֹא בְּסִתְרִיהָ', ובאמת מכאן נדרש הדין, אלא שמילים אלו
44 חסרות במשנה. והגזירה שוה מלמדת דין אחר, וגם הוא חסר
45 בגירסתנו, וכך צריך להוסיף במשנה, 'עדות על טוֹמָאָה בְּעִלְמָא,
46 שהאשה נטמאה, בְּלֹא שהיה קִינוֹי וְבִלֹא שהיתה סְתִירָה, דְּלֹא
47 מְהֵרֵם עַד אֶחָד - שבוה, הדין הוא שאין עד אחד נאמן, מְגָלֵן - מנין
48 לומדים זאת'. על כך אמרה הגמרא, נִיָּאֵר כֹּאֵן 'כִּי ימצא בה ערות
49 דְּבָר', וְנִיָּאֵר לְחָלָן 'על פי שני עדים וגו' יקום דְּבָר, מִה לְחָלָן בְּשֵׁנִי
50 עֲדִים, אִף כֹּאֵן בְּשֵׁנִי עֲדִים', והגזירה שוה נאמרה לגבי דין זה, שעד
51 אחד אינו נאמן להעיד על אשה שנטמאה כשבעלה לא קינא לה,
52 ורק אם קינא לה ונטמאה נאמן, כמו שדרשה המשנה מ'עד אין בה',
53 כי אז יש רגלים לדבר.
54 שנינו במשנה, שאם עַד אֹמֵר נְטָמְאָת, ועד אַחַר אֹמֵר לֹא נְטָמְאָת,
55 היתה שותה. מדייקת הגמרא, מִעֵתָה דְּקָא מְכַחֵשׁ לִיה - רק מטעם

ביאורים למסכת סוטה דף לב עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

עבודת היום שלפני ולפנים בקודש הקדשים, שאז היה קורא בתורה
 את פרשת העבודה ומברך עליה שמונה ברכות. ופרשת המלך -
 פרשת הקהל, שהמלך היה קורא בספר דברים על בימת עץ בעזרה
 בסוכות שאחר השמיטה. ופרשת עגלה ערופה - מה שאומרים
 הזקנים והזקנות כשנמצא חלל שלא נודע מי היכהו אחרי שעורפים
 את העגלה, כמו שכתוב, 'וענו ואמרו, ידינו לא שפכו את הדם הזה
 וגו'. ומשום מלחמה בשעה ששפך אל העם - הדברים שהכחן
 שנמשח לכך אמר אל העם הקרבים למלחמה, כמו שכתוב 'ואמר
 אליהם, שמע ישראל, אתם קרבים היום למלחמה על אויביכם, אל
 ירך לבבכם וגו'.

מכאן עד סוף המסכת הולכת המשנה ומבארת את הפרטים שזכרו.
 מקרא ביכורים ביצד - דהיינו מנין שצריך לאומרו בלשון הקודש.
 שנאמר בפרשת ביכורים, 'וענית ואמרת לפני ה' אלהיך, ולחלן
 בברכות וקללות שבהר גריזים וחר עיבל הוא אומר, 'וענו הלוים
 ואמרו', מזה שנאמר בשניהם עניה ואמירה דורשים גזירה שוה, מה
 לחלן הברכות והקללות היו דווקא בלשון הקודש כפי שדורשת
 הגמרא. אף כאן בפרשת ביכורים, בלשון הקודש.

חליצה ביצד - מנין שצריכה להיות בלשון הקודש. מבארת המשנה,
 נאמר בחליצה, 'ועניתה ואמרה', ולחלן בברכות וקללות שבהר
 גריזים וחר עיבל הוא אומר, 'וענו הלוים ואמרו', לומדים בזה
 גזירה שוה, מה לחלן, בברכות וקללות בלשון הקודש, אף כאן,
 בחליצה בלשון הקודש. רבי יהודה אומר, אין צורך ללמוד זאת
 מגזירה שוה, שמהפסוק עצמו שנאמר בחליצה ללמד הדבר, שכתוב
 'ועניתה ואמרה ככה', שמשמע, עד שתאמר בלשון הזה - שבלשון
 הזה שכתוב צריכה היא לומר, בלשון הקודש.

ברכות וקללות שבהר גריזים וחר עיבל, ביצד היה הדבר. בין
 שעברו ישראל את הירדן בכניסתם לארץ, ובאו אל הר גריזים
 ואל הר עיבל שבשומרון, שפצד שכם, שנאמר - על יד אלונים
 מורה, ואנו למדים שהרים אלו זהו מיקומם, שנאמר 'ונתתה את
 הברכה על הר גריזים ואת הקללה על הר עיבל, הלא הנה בעבר
 הירדן וגו' אצל אלונים מורה', ולחלן הוא אומר, 'ועברו אברהם
 בארץ עד מקום שכם, עד אלון מורה', מה אלון מורה האמור
 לחלן לגבי אברהם, נתפרש שהוא על יד שכם, אף אלון מורה
 האמור כאן, הרי הוא על יד שכם. ששה שבטים עלו לראש הר
 גריזים, וששה שבטים עלו לראש הר עיבל, והכהנים והלוים
 והארון עומדים למטה באמצע, בין שני ההרים, הכהנים מקיפין
 את הארון, והלוים את הכהנים, וכל ישראל מכאן ומכאן על
 ההרים, שנאמר 'וכל ישראל וזקניו ושוטריה ושופטיה עומדים
 מזה ומזה לארון וגו'. הפכו הלוים את פניהם כלפי הר גריזים,
 ופתחו בברכה, 'ברוך ה' אשר לא יעשה פסל ומסכה', ואלו
 שבהר גריזים ואלו שבהר עיבל ענין אמן. ואז הפכו הלוים את
 פניהם כלפי הר עיבל, ופתחו בקללה, 'ארור ה' אשר יעשה
 פסל ומסכה', ואלו ואלו ענין אמן, וכך היו עושים גם בשאר
 הברכות והקללות, עד שנומרו ברכות וקללות שנאמרו שם. ואחר
 כך הביאו את האבנים שנטלו מן הירדן כדי לעשות את ציווי
 התורה, לבנות מזבח בהר עיבל ולכתוב על האבנים את כל דברי
 התורה וגו' באר היטב, וכן את המזבח, וסדוהו בסיד, וכתבו
 עליו את כל דברי התורה בשבעים לשון, כל שפה בכתבה
 ובלשונה. שנאמר 'באר היטב', ונטלו את האבנים - פירוק את
 המזבח אחרי שגם העלו בו עולות ושלמים, כמו שציוותה תורה
 'והעלית עליו עולות וגו', ולקחו את אבניו כדי להקימם במקום
 שילינו ובאותו לילה, כפי שציווה ה' ליהושע לעשות, ובאו

והבא - מה שאמרה המשנה 'אחד אומר נטמאת, ושנים אומרים לא
 נטמאת, היתה שותה', במאי עסקינו, כגון דאמאי אשה מעיקרא
 - שאשה היא שבאה ראשונה ואמרה 'נטמאת', ולכן הולכים אחר
 רוב דעות של הפסולים ומקבלים את עדות השנים, ותרצה לך רבי
 נחמיה הכי - ה'איכא דאמר', יפרשו את דברי רבי נחמיה לפי דעתם
 כך, רבי נחמיה אומר, כל מקום שהאמינה תורה עד אחד, הלך
 אחר רוב דעות, ועשו שתי נשים באשה אחת, בשני אנשים
 באיש אחד, דהיינו דוקא כשגם העד הראשון היה אשה או עד פסול
 אחר מקבלים את עדותן של שתי הנשים, אבל שתי נשים באיש
 אחד הכשר לעדות, כי פלגא ופלגא דמי, כלומר, כל אחת מעדויות
 אלו נחשבת כאילו היא של עד אחד, ואין הולכים אחר רוב דעות.
 הגמרא שבה לדון בגוף תירוץ של רבי חייא, ששני המקרים
 האחרונים במשנה עוסקים בפסולי עדות, ומקשה על כך הגמרא,
 ותרמי - שתי המקרים שאמרנו שעוסקים בפסולי עדות, למה לי,
 הרי כדי לומר שהולכים בפסולים אחר הרוב היה מספיק למשנה
 להביא דוגמא אחת. מתרצת הגמרא, מהו דתימא, כי אוליין פתר
 - מה שהולכים אחר רוב דעות נאמר רק לחומרא - אם לפי רוב
 הדעות צריכה לשתות, אבל לקולא - אם לפי רוב הדעות יש להקל
 מעליה שלא תשתה, כגון בששתים אומרות 'נטמאת' ועד אחד אומר
 'לא נטמאת', אולי בזה לא אוליין אחר רוב דעות, אלא נשאר את
 הענין בספק בגלל שהיתה הכחשה כל שהיא, ותשתה, קא משמע
 לן שהולכים גם במקרה כזה אחר רוב דעות, ואינה שותה, כי הדין
 נאמר בין לחומרא ובין לקולא.

הדרן עלך מי שקינא

אלו נאמרין פרק שביעי

משנה. דברים אלו נאמרין בכל לשון - בכל שפה, ואין צריך
 לאומרו בלשון הקודש, פרשת סוטה - מה שאומר הכהן לסוטה,
 כמפורש בפסוקים, 'והשביע אותה הכהן ואמר אל האשה, אם לא
 שכב וכו'', ואינו צריך לומר לה בדרך שכתוב בלשון הקודש, אלא
 אפילו בשפה אחרת. וידיי מעשר, שמוצוה להתוודות בפסח של
 שנה רביעית ושביעית של מחזור השמיטה, שאז הזמן שחייב להוציא
 ולבער מן הבית את כל מעשרותיו של גידולי קרקע ולעשות בכל
 אחד דינו, ואחר כך אומר היודי 'ביערתיו הקודש מן הבית וכו'
 הכתוב בתורה, ויכול לאמרו בכל שפה, ואין אומרים שהכתוב חייבו
 לומר דווקא בלשון זו הכתובה. קרית שמע, ותפלה, וברכת המזון,
 ושבעות העדות - אם חבירו ביקש שיעיד עבורו בתביעת ממון
 שתבע בבית דין, ונשבע בשקר שאינו יודע עדות זו, או שהלה
 השביעו שיעיד עבורו וכפר בשקר שאינו יודע, חייב קרבן 'עולה
 ויורד' האמור בפרשה, גם אם השבועה נאמרה בכל לשון. ושבעות
 הפיקדון - שכפר לחבירו על תביעת פיקדון או ממון ונשבע על כך
 בשקר, או שהשביעו התובע וכפר בשקר, מתחייב קרבן 'אשם
 גזילות' האמור בפרשה, גם אם השבועה נאמרה בכל לשון. ואף
 בדרים שנסדר ונכתב מצוות דיבורם בתורה, אין צריך לאומרו
 בלשון הקודש, כפי שלומדת הגמרא על פי הנאמר בהם.
 ואלו נאמרין דווקא בלשון הקודש, ואינם נלמדים מהדברים
 הקודמים לאומרו בכל לשון, משום שנכתב בהם לימוד לעכב שלא
 לומר אותם בלשונות אחרים, מקרא ביכורים - הקריאה של 'ארמי
 עובד אבי וגו' שהמביא ביכורים צריך לקרוא. וחליצה - כל סדר
 האמירות הכתוב בפרשת חליצת יבמה. ברכות וקללות שאמרן
 יהושע וישראל בהר גריזים וחר עיבל כמו שנצטוו בתורה. ברכת
 כהנים - נשיאת כפיים. וברכת כהן גדול ביום הכיפורים אחר

סוטה. פרק שישי - מי שקינא דף לב עמוד א

רשי

והכא במאי עסקין: דקתני עד אחד אומר נטמאת ושנים אומרים לא נטמאת היתה שותה ואוקימנא בפסולי עדות ובין בבת אחת בין בזה אחר זה כר' נחמיה, ועל ברה"ק בקוה אחר זה איצטריך עקר לאשמועין, דאי בבת אחת מאי הלך אחר רוב דעות איכא, בחד וחד נמי היתה שותה, ואלא בהכי עסקין דההוא דאתא מעקרא ואמר נטמאת אשה הוהא הלכך אפי' בזה אחר זה אהו תרמי ומבטלי לה.

והכא במאי עסקין, כגון דאתאי אשה מעיקרא, ותרצה לדר' נחמיה הכי, ר' נחמיה אומר: כל מקום שהאמינה תורה עד אחד, הלך אחר רוב דעות, ועשו שתי נשים באיש אחד, בי פלגא ופלגא דמי. כלומר כי חד וחד, ואי בבת אחת אהו אוקי תרי לבדדי חד ואוקימא אספיקא, ואי בזה אחר זה וההוא דהאמינה תורה קדם ואתא ברישא הוה ליה פשיגוס ונהך בחד ואין דביתים במקומו, והכא דשתיים אומרות נטמאת ועד אחד כשר אומר לא נטמאת היתה שותה דכי חד וחד נינהו, ומתניתין דקתני לא היתה שותה כגון דההוא חד הוה פסול: ותרמי: **בפסולי דת** למה ל. למתני מתני' הלך אחר רוב דעות: **לחומרא**, שתשתה לקולא, להקל מעליה שלא תשתה: לא אוליין, בחר רוב דעות בפסולי עדות, והכא דשתיים אומרות נטמאת ואחד אומר לא נטמאת כיון דאיכא הכחשה כל דהו ניקא אוקי האי לבדדי הנה ואוקי מלתא אספיקא ותשתה, קא משמע לן:

הדרן עלך מי שקינא

אלו נאמרין בכל לשון: גרסינן פרשת סוטה. מה שהבטנן אומר לה. ולא אמרי' צריך לאמרה בלשון הקדש בדרך שנכתב. ובספרי אמרי' דאי לא כתיב קרא להחיר בכל לשון בדרלקמן היא ניגמר מיבנה בקל וחומר, ומה יבנה קלה לא עשה בה כל הלשונות בלשון הקדש, סוטה חמורה לא כל שבין ודודי מעשר. בשנה השלישית בערתי הקדש מן הבית וקדים טו שהוא מוציא כל מעשרותיו ומקצרו מביתו ואין יכול עוד להשדוהם, ונתון מעשר ראשון ללוי ומעשר עני לעניים, ומעשר שני של שמי שנים שעבר מעליו לירושלים עכשיו אם לא העלה, ומתודה בערתי הקדש זה מעשר שני, וגם נתתיו ללוי זה מעשר ראשון, לגר ליתום ולאלמנה זה מעשר עני, ואומרו בכל לשון כדליתן לקמן, ולא אמרין בלשון זה הזקיק הכתוב לאמרה בלדאי: ושבויעת העדות ושבויעת הפקדון, בכל לשון שהשביעוהו וכפר ולא הודה הניב קרבן עולה יוחד האמור בשבויעת העדות ואשם גולות בשבויעת הפקדון: ואלו נאמרין

בלח"ק, ולא אמרין נגמר מתקן דלעיל שנכתב ונסדר עליהן כל מצות דבורם ואין צריך לאמרון בלח"ק בדכתיב בכלה, משום דבהני כתיב עובא: מקרא כפורים. שהיה קורא מארמי אובר אבי עד סוף כל הפרשה: ותליצת בקום. היא אומרת מאן יכמי וגו' והוא אומר לא חפצתי לקחתה, ואחר החליצה היא אומרת בכה יעשה וגו': ברכות וקללות, שאמרון יהושע וישראל בחר גרים ורע עיבל: ברכת כהנים. נשיאות כפים: ברכת כהן גדול. ביום הכפורים אחר עבודת היום שלפני ולפניהם היה קורא בתורה את הפרשה ומבקר שמנה ברכות כדמפרש במתניתין: ופרשת הפלג. מפרש בסוף פירקא, והיא פרשת הקהל: ופרשת ענלה ערופה: ידעו לא שפכו וגו' כפר לעמך ישראל וגו' (וקדים סא): פרשת משיח מלחמה. (ס כ) והיה בקרבכם אל וגו' שמע ישראל אתם קרבים היום וגו' יד' אליהם וגו': כיצד. כמו מנן: ויהללן הוא אומר. בברכות וקללות של הר גרים, ולקמן מפרש התם גופיה מנא לן: איני צריך. ללמדה בנורה שה פועמצמה היא למדה: וענתה ואמרה ככה. דמשמע בלשון זה תאמר: ששומרון, שפאצל אלזני מורה. שנאמר: "הלא המה פניהם כלפי הר גרים ופתחו בברכה. כל הארורים היו אומרים תחלה בלשון ברכה: אלו ואלו. שבהר גרים ושבחר עיבל. והא דכתיב ואלה יעמדו לברך, לא שהיו השבטים מקבצין ומקללין, אלא הלאם העומדים בין שני ההרים הופכין פניהם לזה גרים בברכה ולזה עיבל בקללה: הביאו את האבנים. בדכתיב ובנית שם מזבח וגו' וכתבת עליהן את כל דברי התורה הזאת באר היטב: ונפלו את האבנים. סתרי את המזבח לאחר שהעלו העולות והשקלים בדכתיב והעליה עליה עולות (ס כ):

מהו דתימא כי אוליין בחר רוב דיעות לחומרא אבל לקולא לא קמי'. ואם תאמר הא ממתני' בפרק האשה שהלכה (בבבא ד' קיז) וממתני' דפרק עגלה ערופה (לקמן דף מז.) שמענין לה י"ל דהכא איצטריך דאפילו לקולא אנ"ג דרגלים לדבר ועוד דלא תנא פסולי עדות בהדיא במתני' להכי תנא גבי כל חד וחד:

והכא במאי עסקין, כגון דאתאי אשה מעיקרא,

והכא במאי עסקין, כגון דאתאי אשה מעיקרא, ותרצה לדר' נחמיה הכי, ר' נחמיה אומר: כל מקום שהאמינה תורה עד אחד, הלך אחר רוב דעות, ועשו שתי נשים באיש אחד, בי פלגא ופלגא דמי. ותרמי בפסולי עדות, למה ל? מהו דתימא: כי אוליין בחר רוב דעות, לחומרא. אבל לקולא לא אוליין, קא משמע לן:

הדרן עלך מי שקינא

אלו נאמרין בכל לשון: פרשת סוטה, ויודיו מעשר, קרית שבע, ותפלה, וברכת הפזון, ושבויעת העדות, ושבויעת הפקדון. ואלו נאמרין בלשון הקודש:

מקרא ביפורים, וחליצה, ברכות וקללות, ברכת כהנים, וברכת כהן גדול, ופרשת המלך, ופרשת ענלה ערופה, ומשוח מלחמה בשעה שמדבר אל העם. מקרא ביפורים כיצד? "וענית ואמרת לפני ה' אלהיך" ויהללן הוא אומר "ועניו הלויים ואמרו". מה להלן בלשון הקודש, אף פאן בלשון הקודש. חליצה כיצד? "וענתה ואמרה" ויהללן הוא אומר "ועניו הלויים ואמרו", מה להלן בלשון הקודש, אף פאן בלשון הקודש. ר' יהודה אומר, "וענתה ואמרה ככה", עד שתאמר בלשון הנה. ברכות וקללות כיצד? כיון שעברו ישראל את הירדן וכאו אל הר גרזים ואל הר עיבל שששומרון, שפאצל אלזני מורה. שנאמר: "הלא המה בעבר הירדן וגו'", ויהללן הוא אומר "ועבר אברהם בארץ עד מקום שכם עד אלון מורה". מה אלון מורה האמור להלן שכם, אף אלון מורה האמור פאן שכם. ששה שבטים עלו לראש הר גרזים וששה שבטים עלו לראש הר עיבל, והכהנים והלויים והארון עומדים למטה באמצע. הכהנים מקיפין את הארון והלויים את הכהנים, וכל ישראל מכאן ומכאן, שנאמר:

"וכל ישראל וזקניו ושומרי ושמעיו ושפטיו עומדים מזה ומזה לארון" הפכו פניהם כלפי הר גרזים ופתחו בברכה, "ברוך האיש אשר לא יעשה פסל ומסכה" ואלו ואלו, עונין "אמן". הפכו פניהם כלפי הר עיבל ופתחו בקללה: "ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה" ואלו ואלו עונין "אמן", עד שגומרין ברכות וקללות. ואחר כך הביאו את האבנים, ובנו את המזבח, וסדרוהו בסיד, וכתבו עליו את כל דברי התורה בשבעים לשון. שנאמר: "באר היטב" ונטלו את האבנים וכאו ולט

באר"ק, ולא אמרין נגמר מתקן דלעיל שנכתב ונסדר עליהן כל מצות דבורם ואין צריך לאמרון בלח"ק בדכתיב בכלה, משום דבהני כתיב עובא: מקרא כפורים. שהיה קורא מארמי אובר אבי עד סוף כל הפרשה: ותליצת בקום. היא אומרת מאן יכמי וגו' והוא אומר לא חפצתי לקחתה, ואחר החליצה היא אומרת בכה יעשה וגו': ברכות וקללות, שאמרון יהושע וישראל בחר גרים ורע עיבל: ברכת כהנים. נשיאות כפים: ברכת כהן גדול. ביום הכפורים אחר עבודת היום שלפני ולפניהם היה קורא בתורה את הפרשה ומבקר שמנה ברכות כדמפרש במתניתין: ופרשת הפלג. מפרש בסוף פירקא, והיא פרשת הקהל: ופרשת ענלה ערופה: ידעו לא שפכו וגו' כפר לעמך ישראל וגו' (וקדים סא): פרשת משיח מלחמה. (ס כ) והיה בקרבכם אל וגו' שמע ישראל אתם קרבים היום וגו' יד' אליהם וגו': כיצד. כמו מנן: ויהללן הוא אומר. בברכות וקללות של הר גרים, ולקמן מפרש התם גופיה מנא לן: איני צריך. ללמדה בנורה שה פועמצמה היא למדה: וענתה ואמרה ככה. דמשמע בלשון זה תאמר: שששומרון, שפאצל אלזני מורה. שנאמר: "הלא המה פניהם כלפי הר גרים ופתחו בברכה. כל הארורים היו אומרים תחלה בלשון ברכה: אלו ואלו. שבהר גרים ושבחר עיבל. והא דכתיב ואלה יעמדו לברך, לא שהיו השבטים מקבצין ומקללין, אלא הלאם העומדים בין שני ההרים הופכין פניהם לזה גרים בברכה ולזה עיבל בקללה: הביאו את האבנים. בדכתיב ובנית שם מזבח וגו' וכתבת עליהן את כל דברי התורה הזאת באר היטב: ונפלו את האבנים. סתרי את המזבח לאחר שהעלו העולות והשקלים בדכתיב והעליה עליה עולות (ס כ):

תוספות

מהו דתימא כי אוליין בחר רוב דיעות לחומרא אבל לקולא לא קמי'. ואם תאמר הא ממתני' בפרק האשה שהלכה (בבבא ד' קיז) וממתני' דפרק עגלה ערופה (לקמן דף מז.) שמענין לה י"ל דהכא איצטריך דאפילו לקולא אנ"ג דרגלים לדבר ועוד דלא תנא פסולי עדות בהדיא במתני' להכי תנא גבי כל חד וחד:

הדרן עלך מי שקינא

ה"ג בסדר המשנה

אלו נאמרין בלשונם. ופירוש כל אדם בלשונו שהוא שומע לאופקי למדי שאינו אומר בלשון פרסי אם אינו שומעו אבל בכל לשון משמע בין שומע בין אינו שומע ובגמרא לא משמע הכי:

קרית

שמע ותפלה. תימה אמאי שירי הלל וקידוש של שבת וברכת הפירות וברכת המצות וליכא למימר דלא נקט אלא דאורייתא דהא בפרק מי שמתו (ברכות דא. כ.) משמע דתפלה וקרית שמע דרבנן ועד דהתם (דף כ.) משמע דקידוש דאורייתא והכי משמע נמי בריש מסכת נזיר (דף ג.) בשלמא מקרא מגילה איכא למימר להכי שירי דתנא בפ"ב דמגילה (דף ז.) הלעז ששמע אשורית יצא אלא הני אמאי שירי ונראה דהני נאמרין בכל לשון אפי' אינו שומע הלא כר דמו להני דמתני' דנאמרין דוקא בלשונם:

אידו

סוטה. פרק שביעי - אלו נאמרין דף לב עמוד ב

תוספות

רש"י

ולנו במקומן. בבית מלונם בגלגל נשם הקימו את האנבים: נמ' ח"ג. ואמר אל האשה בכל לשון שהיא שומעת, ומתאי קרא קליף לה בספר, וליג ואמר הכתוב לאשה: אל האשה. משמע דברים הנכנסין בלבה שתהא מברת בלשון: על מה היא שותה. כדמקשר ואזיל שאומר לה פריצות גרם לך שתשתה: ובמה היא שותה. בכלי מאוס במקדה של תרש: ועל מה נטמאת. מי הביאה לידי טמאה שחוק וקלות ראש, כדי לרש את הנשים שלא יקלו ראשן עם האנשים, שעל ידי כך באות לידי נזבתה בטנה: ובמה היא נטמאת. משמיעין אותה הבלכות הפנים המאריים, על איזו טמאה הן בודקין אותה, שאם נטמאה והיא מזדה וברצון בדיקה, ואם שוגגת כגון אמרו לה מת בעליך או אנוסה לא יבדקה: וכל כך לפה. לנו להודיע בהלכות תמימים. בשלמא הנה קמיתא משום ונוסרו כל הנשים (ומקשה נג), אלא הך קמה: שלא להוציא לעו. שאם נטמאת באנס או שוגגת ולא נבדקה, אלא תהא סבירה אלו נטמאתי מזדה גם כן לא היו בודקים אותי: ח"ג. ודיי מעשר מנול דתיב ואמרת וגו', וילף אמירה אמירה מסוטה: אל רב וביד לאביז וילף אמירה אמירה מלוחם. אל דנין אמירה גירדתא מאמירה גירדתא. ואין דנין אמירה גירדתא מעניה ואמירה: שבו. לא עברתי ממוצותי ולא שכחתי (וקדים טו), היינו שבח עצמו: בקול נמוך. מדלא כתיב ביה עניה: וגונו. כגון ארמי אובד אבי היינו וגונו, שמתורין שאבינו לבן הארמי היה רשע: מפני מה תתנו. שיהא אדם אומר תפלתו בלחש כדאשכחא בתנא וקולה לא ישמע (משנל 6 א), שלא לבייש את עוברי עברה. המתורין בתפלתם על עבירות שבהם: צרי. צרות שעברו עליה, דהיינו צרות שעברו על ישראל, צרת לבן הארמי צרת מצרים: שהרי לא חלק הקתוב מקום בין הטאת לעולה. לא קבע לשחיטת חטאת מקום בפני עצמו, שלא יבינו שהיא חטאת ומתבייש: שטא שטא. כלומר סורו מעלי שטמא הוא: והאיכא בו. כלומר ודרי יש סימנים אחרים להכיר: למעלה מחוט הסיקרא. דכתיב (ויקרא 7) על קרנות ובעולה לא כתב קרנות, ודוא נותן דמים למטה מחוט הסיקרא: וכן שאר כל הדמים: הים כהן. לחודיה הוא דידע ולא שאר כל העולם ואין בשת כהן: מפניא. הנקבות של נקבה: פאליה. בנזב ולא נזב: שעירה מאי איכא למישר. שאין לה נזב ונזב הנקבות: דאיכא ליה לאתויי בשפה. אם היה לו בשת, שהרי כל החטאות של חזיר רצה בשפה רצה שעירה חזיר מחטאת עבודת כוכבים שפתיב עז בה שתהא בפרשת שלח לך אנשים: הים יציר וינכסיה. הטיל גדול הכתוב שיתבייש שתהא לו בפרה מעונש גדול כזה. כהן. כלשון הקדש: הקורא את שמע צריך שלשמי לאנו. פלוגתא היא במסכת ברכות (דף טו).

ליבא

איהו הוא דקא מכסיף נפשיה. תימה הוא אמר בשמעתא קמיתא דמנחות (דף ג.) דבין זכרים ולקבות לאו דעתיהו דאנשי ואמר רבי הוה דווקא אמרי (הבין) דאין מעשיו מוכיחים מפני שסומכין השומעין על דברו שהוא שוחט חטאת לשם עולה אבל בסתמא כי הכא ודאי מרגשים בדבר:

ליבסיף וילויז כי הכי דליכפר ליה. וא"ת

יחלוק כמו כן בקביעות מקום שחיטתה כי הכי דליהוי ליה כפרה גמורה י"ל כיון שחלק הכתוב בדבר אחד שיש דכיר בדבר אחד שחלף בדבר אחר. מ"ר: מ"ר: ורבי שלא יקראנה למפרע מנליה. תימה דהכא משמע דבין רבי ובין רבנא אית להו דקריאת שמע דאורייתא וכן תנא דפליגי דתם בקורא את שמע ולא השמיע לאונו וכן ב"ש ובי"ה התם בפרק קמא דברכות (דף י.) דתנן בית שמיא אומרים בערב כל אדם יטה ויקרא ובבקר יעמוד שנאמר בשבך ובקומך ובי"ה אומרים בשעה ששני אדם שוכבין אלמא דתרווייהו סבירא להו דקרא משתעי בק"ש וסתמא דגמרא נמי התם פריך תנא הדיא קאי דקתני מאימתי תנא אקרא קאי דכתיב בשבך ובקומך ותו פ"ב (שם דף יג.) בפלוגתא דרבי וזוטא ורבי יאשיה דתניא וזוטא יקראם למפרע דהרבים על לבבך רבי ויהי אמר עד כאן מצות כוונה מכאן ואילך מצות קריאה רבי יאשיה אומר עד כאן מצות קריאה מכאן ואילך מצות כוונה אמר מר רבי וזוטא וכו' מ"ש מכאן ואילך מצות קריאה דכתיב לדבר במ ד"ה הא כתיב ודברת במ וכו' אמר מר רבי יאשיה וכו' מ"ש מכאן ואילך מצות כוונה דכתיב על לבבם ה"ה כתיב על לבבך אלא עד כאן מצות כוונה וקריאה מכאן ואילך כוונה בלא קריאה מ"ש עד כאן מצות כוונה וקריאה דכתיב ודברת במ ה"ה כתיב לדבר במ ההוא בדברי תורה כתיב מודקמר ההוא בדברי תורה מכלל ודברת במ דוקא בק"ש ותו התם הפועלים שעשו מלאכה עם בעל הבית קורין ק"ש ומברכין לפניה ולאחריה ואוכלים ומברכין ולאחריה שתיים כיצד ברכה ראשונה כתיבה שניה כולל בונה ירושלים בברכת הארץ ולא מברך הטוב והמשיב משום דמדרבנן היא דביבנה תקנה מכלל דק"ש דחייב לקרות דאורייתא ובפרק מי שמתו (ברכות ד') כ"א. בגמרא בעל קרי פריך סתמא דגמרא קריאת שמע דרבנן אהא דקאמר דק"ש וברכתא דמזון דאורייתא ותו אמרין התם (דף כ"א. ע"ש) אמר שמואל ספק קרא ק"ש ספק לא קרא אינו חזור וקורא ספק אמר אמר וצ"ב ספק לא אמר חזור ואומר מאי טעמא ק"ש מדרבנן דדוקא לומר דכל הני דמשמע מנייהו דמודאורייתא הוי אסמכתא בעלמא דאין שיעת הגמרא לדיק כל כך על אסמכתא רבי ורבנן ועוד דאמר לימא קסבר כל התורה בכל לשון נאמרה ואי הוי אסמכתא בעלמא לא הוה צריך למידק מיניה: ורבנן סביר לה כמ"ד הקורא את שמע ולא השמיע לאונו יצא. תימה מאי דדוקיה למימר הכי הוה מצי למימר ורבנן תרתי שמעין מיניה כדאמר בפרק היה קורא (ברכות דף טו.) דתנן הקורא את שמע ולא השמיע לאונו יצא רבי יוסי אומר לא יצא ומפרש בגמרא מ"ט דר' יוסי משום דכתיב שמע השמיע לאונך ותיק שמע בכל לשון שאתה שומע ואידך תרתי ש"מ: כל

מאי טעמא דרבי? אמר קרא: "היו" בהווייתו יהו. ורבנן, אמר קרא "שמע", בכל לשון שאתה שומע. ורבנן נמי, הא כתיב "היו" ההוא, שלא יקראנה למפרע. ורבי, שלא יקראנה למפרע מנליה? נפקא ליה מ"דברים" "הדברים", ורבנן: "דברים" "הדברים" לא משמע להו. ורבי נמי, הכתיב "שמע"? ההוא מיבעי ליה להשמיע לאונך מה שאתה מוציא מפיו. ורבנן סביר לה כמאן דאמר: הקורא את שמע ולא השמיע לאונו יצא. לימא קסבר רבי, כל

ביאורים למסכת סוטה דף לב עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

וְלָנוּ בְּמִקְוֵאָם, בבית מלונם בגילגל, והקימו שם את האבנים.
 גמרא. הגמרא מביאה את הדרשות לברים שנאמרים בכל לשון.
 שנינו במשנה שפרשת סוטה נאמרת בכל לשון, מבררת הגמרא,
 מְלֻלָּה - מהיכן לומדים זאת. ומשיבה, דְּכָתִיב, וְאָמַר הַכֹּהֵן לְאִשָּׁה,
 ודורשים מזה כָּל לָשׁוֹן שֶׁהוּא אוֹמֵר.
 אגב מה שלמדנו שהאשה צריכה להבין את דברי הכהן, מביאה
 הגמרא את הבריתא הבאה, תָּנִי רַבֵּנּוּ, מִשְׁמַעֲיָן אוֹתָהּ כָּל לָשׁוֹן
 שֶׁהִיא שׁוֹמֵעֶת - מסבירים לסוטה בשפה שהיא מבינה, את הדברים
 הבאים, עַל מַה הִיא שׁוֹתֶה, וּבִמָּה הִיא שׁוֹתֶה, עַל מַה נִּטְמָאת,
 וּבִמָּה הִיא נִטְמָאת. ומפרשת הבריתא, עַל מַה - בגלל מה הִיא
 שׁוֹתֶה, עַל עֲסָקִי קִינִי וסְתִירָה, דהיינו שמסבירים לה, מה גרם לך
 להגיע לכך שמשקים אותך, פריצותך, שקינא לך בעלך ונסתרת, היא
 שהביאה אותך לזה. וּבִמָּה הִיא שׁוֹתֶה, בְּמִקְדָּה שֶׁל חֶרֶשׁ -
 מסבירים לה שישקוה בכוס של חרס, שהוא כלי מאוס. עוד מסבירים
 לה עַל מַה נִּטְמָאת - שאם אכן נטמאה, מה הביאה לידי כך, עַל
 עֲסָקִי שְׁחֹק וְיִלְדוּת - קלות ראש. וכל החסבר הזה נועד בשביל
 שיקוה אנשים מוסר שלא יקלו ראשן עם האנשים כדי שלא יגיעו על
 ידי זה לעונש הכתוב בסוטה שנטמאה, שנאמר בה 'וצבתה בטנה
 ונפלה ריכה'. וממשיכה הבריתא לבאר, וּבִמָּה הִיא נִטְמָאת, בְּשׁוּגָה
 אוּ בְּמִידָה, בְּאוֹנָם [או] בְּרָצוֹן - מסבירים לה מהלכות המים
 המאוררים, שבאיזה אופן הם יבדקו אותה, רק אם נטמאה במזיד
 וברצון, אבל אם היתה שוגגת, כגון שאמרו לה שמת בעלה, והיא
 חשבה שאינה אשת איש, או אם היתה אנוסה, לא יבדקו המים.
 וְכָל כֶּף לִמָּה - מדוע מרחיבים לה גם בהלכות אלו, הסיבה היא,
 שֶׁלֹּא לְהוֹצִיא לְעוֹלָם עַל מִים הַמֵּיִם, שאם נטמאה באונס או בשוגג,
 וישקוה, ותראה שהמים לא בדקוה, שלא תהא סבורה, אילו נטמאתי
 במזיד גם כן לא היו המים בודקים אותי.
 שנינו במשנה שיוֹדֵי מַעֲשֵׂר נאמר בכל לשון, מבררת הגמרא, מְלֻלָּה,
 ומבארת, דְּכָתִיב, וְיָלִיף 'אֲמִירָה' מִסּוּטָה - דורשים גזירה שוה
 הַקּוֹדֵשׁ מִן הַכֹּהֵן, וְיָלִיף 'אֲמִירָה' מִסּוּטָה - דורשים גזירה שוה
 של 'אמירה' 'אמירה' מפרשת סוטה שגם בה כתוב לשון 'אמירה',
 שהפסוק בא להשוות את דין יודי מעשר לזה של סוטה, שגם הוא
 יכול להאמר כָּל לָשׁוֹן שֶׁהוּא אוֹמֵר. שואלת הגמרא, אָמַר לִיה
 רַב וְיָדִי לְאִבִּי, וְלִילִי 'אֲמִירָה' מִלּוּיִם - אולי נלמד גזירה שוה של
 'אמירה' מהברכות וקלות שבה גזירות ודר עיבל שנאמר בהם
 לשון 'אמירה', ונדרוש להיפך, מַה תִּלְלִי בלִיּוֹם, היה צריך לומר את
 הברכות והקלות בְּלִשׁוֹן הַקּוֹדֵשׁ, כפי שדורשת הגמרא לקמן, אָף
 כָּאֵן בוידי מעשר יהיה חייב לאומרו בְּלִשׁוֹן הַקּוֹדֵשׁ, ענה לו אביו,
 דִּנְיָן מִלְּשׁוֹן גִּרְדִּיתָא - לשון של 'אמירה' בלבד, מִלְּשׁוֹן גִּרְדִּיתָא
 - מלשון של 'אמירה' בלבד, ולפיכך דורשים את דין יודי מעשרות
 מסוטה, שהרי בשניהם כתוב לשון של 'אמירה' בלבד, וְאֵין דִּנְיָן
 מִלְּשׁוֹן גִּרְדִּיתָא - לשון של 'אמירה' בלבד, מִלְּשׁוֹן גִּרְדִּיתָא -
 מלשון של ענייה ואמירה, ולכן לא דורשים את דין יודי מעשרות,
 שנאמר בו לשון של 'אמירה' בלבד, מפרשת הלויים שבה כתוב 'וענו
 הלוים ואמרו'.
 תִּנְיָא, רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחִי אוֹמֵר, אֲדָם אוֹמֵר שֶׁכָּחוּ בְּקוֹל נְמוֹד,
 וְנִגְנוּ בְּקוֹל רֶם, כלומר, ראוי שאדם המשבח את עצמו יאמר שבו
 בקול נמוך, וכשמנגנה עצמו, יאמר את גנותו בקול רם. ומניין למדים
 זאת, שֶׁכָּחוּ בְּקוֹל נְמוֹד לומדים מן יודי הַמַּעֲשֵׂר, שאומר בו 'לא
 עברתי ממצותיך ולא שכחתי', דהיינו שבה עצמו, ואומרים אותו
 בקול נמוך שהרי בוידי מעשר לא כתוב לשון 'ענייה' לחייב אמירה
 בקול רם. וְנִגְנוּ בְּקוֹל רֶם נלמד מִמִּקְרָא בִּיבּוּרִים שנאמר בו 'וענית
 ואמרת וגו' ארמי עובד אבי וגו'', ודחינו גנות, שמתוודים שאביהם
 לבן הארמי היה רשע וביקש לעקור את הכל, וצריך לאומרו בקול רם
 שנאמר 'וענית', שהוא לשון הרמת קול. מקשה על כך הגמרא,

וְנִגְנוּ, האם צריך לאומרו בְּקוֹל רֶם, וְהָאֵמֵר רַבִּי יוֹחֵן מַשּׁוּם רַבִּי
 שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחִי, מִפְּנֵי מַה תִּקְנוּ שְׁצִירָא אֲדָם לומר את הַתְּפִלָּה
 בְּלִחָשׁ, הסיבה היא, כִּי שֶׁלֹּא לְבִישׁ אֶת עֹזְבֵי עֲבִירָה המתוודים
 בתפלתם על עבירות שבידם, והדבר נלמד מהתורה, שֶׁחֵרִי לֹא חֵלֶק
 הַתְּבוּב מִקּוֹם בֵּין חֲטָאת לְעוֹלָה - לא קבע הכתוב לשחיתת חטאת
 מקום נפרד לעצמו, אלא היא נשחטת היכן שנשחטת גם העולה, בצד
 צפון של העזרה, כדי שלא יבינו הרואים שהיא חטאת ולא יתביישו
 עוברי העבירה שהביאה. נתבאר מזה, שאין לאדם לומר גנותו בקול
 רם, ולפיכך הגמרא מתקנת את הדברים, לֹא תִיָּא, וְנִגְנוּ, שכן לא
 על זה אמר רבי שמעון בן יוחאי שראוי לאומרו בקול, אֵלָּא אֵימָא,
 צִעְרוּ, רבי שמעון בן יוחאי התכוון שראוי לאדם לומר את צערו
 בקול כדי שידעו עליו הרבים, ולומדים זאת ממקרא ביכורים, שאומר
 'ארמי עובד אבי' בקול, משום שמזכיר שם צרות שעברו על ישראל
 אצל לבן הארמי ובמצרים, בְּרִיתָא כִּךְ גַּם בבריתא, שמוזה שנאמר
 במצורע וְיִטְמָא מִמָּא וְיִקְרָא, כלומר, שהמצורע צריך להשמיע
 שהוא טמא ויסורו מעליו, לומדים גם, שְׁצִירָה לְהוֹדִיעַ צִעְרוֹ לְרַבִּים,
 וְרַבִּים מְבַקְּשִׁים עָלָיו רַחֲמִים, וְכָל מִי שֶׁאֵינֶה בּוֹ דָּבָר מַצְעָר, צִירָה
 לְהוֹדִיעַ לְרַבִּים, וְרַבִּים מְבַקְּשִׁים עָלָיו רַחֲמִים.
 נִימָא, אֵמֵר רַבִּי יוֹחֵן מַשּׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחִי, מִפְּנֵי מַה תִּקְנוּ
 הַתְּפִלָּה בְּלִחָשׁ, שֶׁלֹּא לְבִישׁ אֶת עֹזְבֵי עֲבִירָה, שֶׁחֵרִי לֹא חֵלֶק
 הַתְּבוּב מִקּוֹם בֵּין חֲטָאת לְעוֹלָה. מקשה הגמרא, וְכִי לֹא
 עשתה תורה חילוק בין חטאת לעולה, וְהָאֵימָא חִלּוּק בְּרִינְהִים
 לגבי הזאת דְּמִים, שְׁדָם חֲטָאת נִתֵּן לְמַעַלָּה מחוט הסיקרא
 שבמזבח, וְרֶם עוֹלָה נִתֵּן לְמַטָּה מחוט הסיקרא. מתרצת הגמרא,
 הָתָם בהזאת דם החטאת, רק הַכֹּהֵן הוֹזִיק את הדם, הוּא דִּידֵעַ,
 וחורץ ממנו אין אחרים שיודעים שהיא חטאת, וממילא אין החוטא
 מתבייש. הגמרא שבה ומקשה, וְהָאֵימָא - הרי יש סימן אם זו חטאת
 או עולה, שהרי חֲטָאת באה רק בְּנִקְבָּה, ואילו קרבן עוֹלָה יכול
 להיות רק וָכֶרֶ, אם כן הרואים ידעו שזו חטאת, למרות שנשחטת
 במקום שנשחטת גם העולה. מתרצת הגמרא, הָתָם מִיבִסְטָא בְּאִלְיָה
 - הנקבות של הנקבה מכוסה על ידי הזנב, ולכן לא ניכר שזו חטאת.
 שואלת הגמרא, תִּנְיָא בְּכֶשֶׁת, שיש לה זנב, אבל אם הביא שְׁעִירָה
 לחטאת שאין לה זנב, מִאי אֵימָא לְמִימַר. עונה הגמרא, הָתָם, אִיהוּ
 דְּקָא מִיבִסְטָא נְפִישָׁה - במקרה כזה, שהביא שעירה לחטאת, הרי
 שהוא זה שמבייש את עצמו, דְּאֵיכָּעִי לִיה לְאִיתוּי בְּכֶשֶׁת, וְקָא
 מִיִּיתִי שְׁעִירָה - שהיה צריך להביא כבשה אילו רצה שלא
 להתבייש, ובמקום זה הביא שעירה. שואלת הגמרא, חֲטָאת
 דְּעִבּוּרָת בּוֹכְכִים - שמביא מי שנכשל בשוגג בעבודת כוכבים, דְּלֹא
 סִינִי דְּלֹא שְׁעִירָה - שאי אפשר שלא להביא שעירה, שהרי נאמר
 בה 'עו בת שנתה', מִאי אֵימָא לְמִימַר, הרי רואים שהתורה לא
 דאגה שלא לבייש את עובר העבירה. עונה הגמרא, הָתָם בחטאת
 על עבודה זרה, נִיבִסְטָא וְנִיזִיל, כִּי תִיכִי דְנִכְפַּר לִיה - כאן באמת
 הטיל עליו הכתוב שיתביש, כדי שתהא לו כפרה מעבירה גדולה כזו.
 שנינו במשנה, קִרְיָת שְׁמַע נאמרת בכל לשון, מבררת הגמרא, מְלֻלָּה.
 ומבארת, דְּכָתִיב, "שְׁמַע וְיִשְׁאָל", ודורשים מזה, שניתן לומר כָּל
 לָשׁוֹן שֶׁאֵתָה שׁוֹמֵעַ.
 מביאה הגמרא מחלוקת בזה, תָּנִי רַבֵּנּוּ, קִרְיָת שְׁמַע נִתֵּן לְקָרָא
 אותה רק בְּכַתְּבָהּ, ולא בשפות אחרות, דְּכָרִי רַבִּי. וְחֻמְכִּים
 אוֹמְרִים, כָּל לָשׁוֹן. מבארת הגמרא מִאי מַעֲשֵׂא דְרַבִּי, אָמַר קָרָא
 בפרשת 'ואהבת', "וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וגו'", משמע שפְּתוּחוּתָן יְהוּ
 ד רבי הקריאת שמע צריכים להיות כמו שהם, ולא בשפה אחרת.
 וְרַבֵּנּוּ דורשים, אָמַר קָרָא, "שְׁמַע", משמע כָּל לָשׁוֹן שֶׁאֵתָה שׁוֹמֵעַ.
 שואלת הגמרא, וְרַבֵּנּוּ נִמֵּי, הָא בְּכָתִיב וְהָיוּ, ומדוע אינם לומדים
 מזה כדברי רבי, לְקָרָא קריאת שמע כהווייתה בלשון הקודש.
 מתרצת הגמרא, הָהוּא - הם דורשים את הפסוק ההוא לדין אחר,

ישעיה פרק מא כב-כז

כב יִגִּישׁוּ וַיְגִידוּ לָנוּ אֶת אֲשֶׁר תִּקְרִינָה הָרִאשֹׁנוֹת | מִה הִנֵּה הִגִּידוּ וְנִשְׁמָעָה לִבְנוֹ וַנִּדְעָה אַחֲרֵיתָן אֹן
הַבָּאוֹת הַשְּׁמִיעָנוּ: כג הִגִּידוּ הָאֱתִיּוֹת לְאַחֹר וַנִּדְעָה כִּי אֱלֹהִים אַתֶּם אֶף־תִּיטִיבוּ וְתִרְעוּ וְנִשְׁתַּעֲה (ונרא)
וְנִרְאָה יַחֲדוּ: כד הִן־אַתֶּם מֵאֵין וּפָעַלְכֶם מֵאֲפֶע תוֹעֵבָה יִבְחַר בְּכֶם: (פ) כה הַעֲרֹוֹתִי מִצָּפוֹן וַיָּאֵת
מִמְזֹרַח־שָׁמֶשׁ יִקְרָא בְּשִׁמִּי וַיָּבֹא סַגְנִים כְּמוֹ־חֹמֶר וַכְּמוֹ יוֹצֵר יִרְמָס־טִיט: כו מִי־הִגִּיד מֶרְאֵשׁ וַנִּדְעָה
וּמִלְפָּנִים וְנֹאמַר צָדִיק אֶף אֵין־מִגִּיד אֶף אֵין מִשְׁמִיעַ אֶף אֵין־שֹׁמֵעַ אֲמִרְכֶם: כז רֹאשׁוֹן לְצִיּוֹן הִנֵּה הִנֵּה
וְלִירוּשָׁלַם מְבַשֵּׁר אֶתָּן:

רש"י

לבנות את עירי שמלכות פרס ממזרח ארץ ישראל היא
שנא' ראיתי את האיל וגו' וי"ת אייתי בגלוי מלך
דתקוף מרוח צפונא וייתי כמפק שמשא בגבורתיה
ממדינתא אגברני' בשמי: ויבא סגנים. ויבא על מלך
בבל ועל שריו כאשר בא לרמוס על חומר וכמו יוצר
חרשים ירמוס טיט לכלי חרס כן ירמוס הוא סגנים:
(כו) מי. מנביאי הבעל הגיד כמוני דבר העתיד לבוא,
ומי מלפנים הגידה ולכשתבא נאמר שהיא צדיק
שנבואתו צדק: אף אין מגיד. אבל אין בכך שיגיד
עתידות ותתקיים: אף אין שומע אמריכם. שיעיד
בבא עתידה פלוני נביא הבעל נבא אותה מלפנים:
(כז) ראשון לציון הנה הנם. מלך ראשון שיתן לב
לציון הנה זה הוא שאמרתי ואע"פ שלא תגמר
הגאולה על ידו הוא יהיה המתחיל מי בכך מכל עמו
(עזרא א): הנם. זקני ישראל יהיו נכונים על פי דברו
לעלות מן הגולה ולהתחיל: ולירושלים מבשר אתן.
באותן הימים חגי זכריה אשר יזרום לבנות בימי
דריוש השלישי לפרס:

(כב) יגישו. העכו"ם את נביאיהם וקוסמיהם: ויגידו
לנו. את אשר תקרינה לעתיד: הראשונות. שהיו
קודם בריאת עולם ועל מה נברא מה הנה (ס"א)
מאורעות שהתחילו כבר מה יהא בסופן: או הבאות.
לעתיד ישמיענו ונראה אם יש בהם ממש שיתקיימו
דבריהם: (כג) הגידו האותיות לאחר. המופתים
הבאים באחרונה: ונשתעה. ונספר דבריהם ויספר
מתרגמין ואישתעי: (כד) הן אתם מאין. ודבריהם
איך יתקיימו: ופעלכם מאפע. אינכם אלא פועים
ומרימים קול להטעו' בדברי כזב: תועבה. הנתעבים
הם יבחרו בכך ולא הקב"ה ולא עבדיו ולא משרתיו:
(כה) העירותי מצפון ויאת. אני מגיד העתידות הנני
מעיר לבנות חרבות ירושלם את כורש מצפון ויאת
את בבל להחריבה: ממזרח שמש, יקרא בשמי. כל
ממלכות הארץ נתן לי ה' אלהי השמים (עזרא א)
ונראה שארץ פרס במזרחית צפונית היא לארץ
ישראל, ד"א העירותי מצפון את נבוכדנצר להחריב
את עירי ויאת, וכורש העירותי ממזרח שיקרא בשמי

מצודת ציון

(כב) תקרינה. מל' מקרה: (כג) האותיות. הבאות כמו אתא
בוקר (לעיל כא): לאחר. מל' אחרון: ונשתעה. ענין ספור
דברים כי תרגום של ויספר הוא ואשתעי וכן ואשעה בחקך
תמיד (תהלים קיט): (כד) מאפע. הוא אפעא והוא מין נחש רע:
תועבה. איש תועבה וכן ואני תפלה (שם קט) ומשפטו איש
תפלה: (כה) העירותי. מלשון התעוררות: ויאת. ענין ביאה:
סגנים. מין שררה: חומר. הוא כעין טיט: יוצר. אומן חרס:
ירמוס. ענין דריכה ברגל: (כז) הנם. הנה הם:

מצודת דוד

(כב) יגישו. הפסילים שאתם אומרים אלהים המה יגישו נא
ויגידו לנו את אשר יקרא באחרית הימים: הראשונות מה
הנה. יאמרו מה היה קודם בריאת העולם: הגידו. אמרו נא
ונשימה לבנו לזכור אם כן היה ובוה נדע שתדעו גם אחריתן
של העולם: או הבאות השמיענו. השמיעו אותנו את
העתידות לבוא אם ידעתם: (כג) האותיות לאחר. הבאות
באחרית הימים: ונדעה. ואז נדעה אשר אלהים אתם ואף
תוכלו לעשות למי טובה או רעה: ונשתעה. ואז נספר אני והם
ונראה יחדו מה לעשות בעולם ואמר בדרך לעג והתול: (כד)

הן אתם מאין. באמת אתם הם מדבר שאין בו ממש: מאפע. ממעשה האפעה הממית להדבקים בו: תועבה. איש מתועב בוחר
בכך: (כה) העירותי. כאומר הנה אני אגיד עתידות אשר כבר זורה מלפני להעיר את נ"נ מצפון לבוא על ירושלם להשחיתה
ואח"כ יבוא כורש ממזרח ויקרא בשמי להאמין כי והוא יבוא על שרי בבל לרמוסם כמו חומר וכמו היוצר הרומס בטיט וכפל
הדבר במ"ש: (כו) מי הגיד מראש. מי מהפסילים הגיד דבר מראש טרם בוא ובבוא הדבר נדעה שאמת דבר: ומלפנים. מי
הגיד דבר לפני בואה וכבא הדבר נאמר צדקו דבריו והוא כפל ענין במ"ש: אף אין מגיד. אבל באמת אין בהם מגיד שום
דבר אף ההוה כי פה להם ולא ידברו: אף אין משמיע. דבור בעלמא והוא כפל במ"ש: אף אין שומע אמריכם. אף אין בהם
מי שישמע אמריכם כי אונים להם ולא יאזינו: (כז) ראשון לציון. כאומר אבל אני אגיד עתידות אשר הראשון שיבוא לציון
מהגלות יבשר ויאמר הנה באה הגאולה ומיד הנה הם יבואו ולא יהיה תוחלת ממושכה: ולירושלים מבשר אתן. ר"ל בהשגחה
אביא מבשר כזה לבשר סמוך לה:

איוב פרק כב ז

ז ימלט אינגי ונמלט בכר כפיד:

איוב פרק כג א-י

א ויגן איוב ויאמר: ב גם־היום מרי שחי ידי כבדה על־אנחתיו: ג מִי־יתן ידעתי ואמצאֶהוּ אָבֹא עֲדֵיתְכוֹנְתוֹ: ד אַעֲרֹכָה לִפְנֵי מִשְׁפָּט וְפִי אֲמַלֵּא תוֹכְחוֹת: ה אֲדַעָה מַלְּיִם יַעֲנֵנִי וְאֶבְיָנָה מִה־יֹּאמֶר לִי: ו הַבְּרִכ־כַּח יָרִיב עִמָּדִי לֹא אֲדִי־הוּא יִשָּׁם בִּי: ז שָׁם יִשָּׁר נֹכַח עִמּוֹ וְאֶפְלָטָה לִנְצַח מִשְׁפָּטִי: ח הֵן קָדָם אֶהְלֵךְ וְאֵינֶנּוּ וְאַחֲזֹר וְלֹא־אֲבִין לוֹ: ט שְׂמָאוֹל בַּעֲשָׂתוֹ וְלֹא־אֲחֹז יַעֲטֹף יָמִין וְלֹא אֶרְאֶה: י כִּי־יָדַע דְּרֹךְ עִמָּדִי בְּחַנְנִי כֹהֵב אֵצֶא:

רש"י

חטאיו יריב עמדי: לא אך. מכה וכפיה לא ישים בי אכפו ואימתו (ועוד יפתר) לא אך הוא ישים בי כי לא ישים בי אך הריב של תוכחת פשעי ולא תשומות עלילות: (ז) שם. במקום ריבנו: ישר. כושר מפעלותי יהא נוכח ונגלה ונראה עמו לפניו: נוכח. מוכח ושם אפלט לנצח כי לא ימצא בי עון: (ח) הן קדם. למעלה הוא חוזר למי יתן ידעתי וגו': קדם. מזרח שנאמר קדמה מזרחה (שמות כא): אחר. מערב הואיל והמזרח קדמת עולם נמצא המערב אחריו של עולם: (ט) שמאל. צפון: בעשותו. כשבראו לא עשה מקום כסאו שם שאראנו שם: אחז. תרגום של אראה ותדע שהטעם תחת האל"ף ואם לשון אחיזה הוא היה טעמו מלרע תחת החי"ת. יעטוף ימין. כיסה פני הדרום בפניו למען לא אראנו: (י) כי ידע דרך וגו'. אשר עמדי מהו לפיכך אינו בא לריב עמדי: בחנני וגו'. אשר כזהב אצא אם יריב עמדי:

(ל) ימלט אי נקי. אין נקי כמו אי כבוד (ש"א ד) אין כבוד וכן (משלי לא) ולרוזנים אי שכר אין שכר אין נאה להם שכרות, שלשתן חברים מנחם במחלוקת אחת ואע"פ שהן שתי תיבות מפרשין כן ונמלט את אי נקי בבור כפיד וכן שמעתי, ל' אחר שמעתי שהיו אומרים מפי ר' יעקב שהוא לשון אדם השרוי בצער ובאנקה והיו"ד יתירה בתיבה כמו היושבי בשמים (תלים קכג) אבל לא שמעתי מפי הרב:

(א) (מענה איוב): (ב) גם היום. אחר כל תנחומין הללו: מרי שיחי. במקומו עומד כי אין תנחום בדבריו: ידי כבדה. מכת נגעי תקיפה יותר מאנחתי שאיני קובל וצועק לפי מכתי: (ג) ואמצאֶהוּ. לשופטי: תכונתו. מכון כסאו: (ד) משפט. הוכחת דברים: (ה) אדעה מלים יענני. וגם אם יסתום אותי מלדבר לפניו שמא ידבר הוא עמי ואדעה מלים יענני רבי תנחומא: (ו) הברכ כח. דברים ותוכחות של

מצודת ציון

(ל) אי נקי. כמו אין נקי וכן אי כבוד (ש"א ד): בבור. מל' ברוך ונקי:
(ב) מרי. ענין מרד וסרוב: שיחי. ספור תלאותי: ידי. מכתי ע"ש שהדרך להכות ביד: (ג) תכונתו. מל' כן ובסיס: (ד) קדם. הוא פאת המזרח כי יחשב פני האדם אל מול זריחת השמש וא"כ המערב היא מאחור והצפון משמאל והדרום מימין: (ט) אחז. אראה כמו ואתה תחזה (שמות יח): יעטף. מל' עטיפה וכסוי:

מצודת דוד

(ל) ימלט אי נקי. המקום ימלט מהצרה את מי אשר אין נקי מעון והמלטתו תהיה בעבור נקיית כפיד כי זכותן תגן עליו (העולה מהמענה ההיא אשר ישיב לאיוב לומר מה תתרעם על אשר לא ישיב לך כי הלא בין תצדק בין תרשיע מה לו בזה ולמה א"כ ישיב לך לבל תרשיע אף יצדיק עליו דין המקום באמרו הנה כזאת וכזאת עשית ולאיש כמוך יחשב לרב כי הכל ילמדו ממך אף יתרעם עליו לומר אם אמנם כזאת עשית ותכחש לומר צדקתי כי תאחז בדעת אנשי דור המבול אשר כחשו בהשגחה והלא מגמול ענשם והצלת נח ומהפכת סדום ותברותיה אשר אחזו בדעת ההיא מהם יוכר ההשגחה ויחזה לו עצתו לשוב אל ה' להאמין בהשגחה ולשתוק מן התרעומות ואי ישגא אחריתו):

(ב) גם היום. ר"ל אף עתה שהרבייתי להתרעם ולספר התלאות במרד וסרוב עכ"ז עוד מכתי כבדה על אנחתי כי אין הצעקה בערך הצער: (ג) ידעתי. לדעת מקום האל לאשר אמצא אותו אז הייתי בא עד מכון שבתו: (ד) אערכה. הייתי מסדר לפניו משפט להשפט עמו והייתי ממלא פי בדברי ויכוח: (ה) אדעה. יודע הייתי מה ישיב לי כי אבין אמריו על הכל אחזור ואשיב לו: (ו) הברכ כח. וכי יריב עמדי ברב כח בזולת שמירת המשפט הלא בודאי לא אך הוא ישים בי כפי הראוי בשמירת המשפט והוא מקרא קצר ויובן הדבר מאליו: (ז) שם וגו'. שם במקום המשפט יתווכח עמי יושר מפעלי והן ידעתי שאצא זכאי ואהיה נמלט לנצח מן השופט אותי ביסורים: (ח) הן קדם אהלך. אבל לא ידעתי איה מקום כבודו אם אלך לבקשו בפאת המזרח ואיננו ר"ל לא אמצאֶהוּ ואם אלך לבקשו בפאת המערב ולא אבין לו איו הוא: (ט) שמאל בעשותו. עם כי הוא עשה וברא גם פאת הצפון עכ"ז לא אראנו שם וכאילו עטף לכסות פאת הדרום ולא אראהו גם שם: (י) כי ידע. לזה הסתיר עצמו ממני כי יודע הוא הדרך אשר דרכתי בה והוא בחן מעשי ויצאתי נקי כזהב מבלי סיג עון:

ג רבי יהודה אומר: עד בית סאתים. אמרו לו: לא אמרו בית סאתים אלא לגנה ולקרקף; אבל אם היה דיר או סחר או מקצה או חצר, אפילו בית חמשת כורין, אפילו בית עשרת כורין – מתר. ומתר להרחיק כל שהוא, ובלבד שירצה בפסין.

ד רבי יהודה אומר: אם היתה דרך הרבים מפסקתן – יסלקנה לצדדין. וחכמים אומרים: אינו צריך. אחד בור הרבים ובאר הרבים ובאר היחיד – עושין להן פסין; אבל לבור היחיד – עושין לו מחצה גבוהה עשרה מנפחים; דברי רבי עקיבא. רבי יהודה בן בבא אומר: אין עושין פסין אלא לבאר הרבים בלבד, ולשאיר עושין חגורה גבוהה עשרה מנפחים.

פירוש ברטנורא

ג רבי יהודה אומר עד בית סאתים. לא יעשה היקף גדול לבאר אלא עד בית סאתים: לגנה ולקרקף. שאין היקפו לדירה: קרקף. היקף גדול חוץ לעיר להכניס שם עצים לאוצר: דיר. של בהמות שעושין בשדות היום כאן ולמחר כאן כדי לזבלה בגללי בהמה: סחר. [היקף מחיצה] לבהמות בעיר. ואית דגרסי סחר, בית האסורים: חצר. מקום מגולה שלפני הבתים: מוקצה. רחבה שאחורי הבתים, דכל הני היקפין לדירה הוא. והני פסי ביראות נמי הואיל ומימיהן ראיות לשתיית אדם תשמיש מעלייתא הוא: ומותר להרחיק כל שהוא. כלומר כשם שכל אלו שהוקפו לדירה אפילו גדולים עד 4 כורים מותר למלט בהם, כך מותר להרחיק ההיקף של פסי ביראות כל מה שלבו חפץ, וכן הלכה:

ד אם היתה דרך הרבים. דרך שרבים בוקעים בה מפסקת בין הפסים, יסלקנה לצדדים מחוץ לפסים שלא יהיו הרבים מהלכים בין הפסים, דמשו לה כרשות הרבים ומבטלים המחיצה. ואין הלכה כר"י: בור הרבים. אי פסקי מיא מדברי אהרדי, שלא התירו פסי ביראות אלא שיהיו מים מצויין לבהמות עולי רגלים, וכל זמן שאין שם מים אין לפסין תורת מחיצה: באר היחיד. נמי שרי, דבאר מים חיים הן והא לא פסקי מיא: לבאר הרבים. דאיכא תרתי למעלותא. וכן הלכה. ואין מותר למלות מים ולהוציא מן הבאר על ידי פסי ביראות אלא כדי להשקות בהמתן של עולי רגלים ובא"י בלבד. אבל להוציא מים כדי לשותת האדם עצמו אסור, אלא יורד לבור ושותה או עושה מחיצה גבוהה עשרה מנפחים:

משניות מבוארות – קהתי

הרבים לצדדין, שהואיל ויש בכל רוח שני פסים של ששה טפחים, הרי הן ארבע מחיצות ניכרות, ואין הליכת הרבים ביניהן מבטלת אותן. אחד בור הרבים – בין בור של מים מכונסים השייך לרבים, ובאר הרבים – ובין באר מים חיים של הרבים, ובאר היחיד – ובין באר מים חיים השייך ליחיד, עושין להן פסין – מותר לעשות להם פסים, כדי לשאוב מהם מים בשבת להשקות שם את הבהמות. אבל לבור היחיד – כיון שאפשר שייפסקו מימיו בשבת, לא הקילו בו חכמים לעשותו רשות היחיד על ידי פסים, שלא התירו חכמים פסי ביראות אלא כדי שיהיו מים מצויים לעולי רגלים להשקות את בהמתם, וכל זמן שאין שם מים אין לפסים תורת מחיצה, ואסור לטלטל שם; ואילו בבור היחיד יש חשש שישכח ויטלטל שם אף בזמן שאין שם מים, הלכך אין עושין לו פסים, אלא עושין לו מחיצה גבוהה עשרה טפחים – היינו מחיצה שלמה מסביב לבור; דברי רבי עקיבא – ואף על פי שגם בבור הרבים אפשר שייפסקו המים, מכל מקום סובר רבי עקיבא שמותר לעשות בו פסים, לפי שבזמן שאין שם מים מזכירים הם זה לזה שאסור לטלטל שם, הואיל ורבים מצויים שם. רבי יהודה בן בבא אומר: אין עושין פסין אלא לבאר הרבים בלבד – שלא הותרו פסי ביראות אלא לבאר מים חיים של הרבים בלבד, ולשאיר – לבור הרבים ולבאר היחיד וכל שכן לבור היחיד, עושין חגורה – מחיצה שלמה מסביב, גבוהה עשרה טפחים – יש מפרשים: חגורה – היקף של חבלים (ורש"י). הלכה כרבי יהודה בן בבא (גמרא). ולא הותרו פסי ביראות אלא בארץ ישראל לעולי רגלים בלבד, ודווקא להשקאת בהמתם; אבל אדם יורד לתוך הבאר ושותה, ואסור לו לדלות ממנה ולשתות, אלא אם כן עשויה סביבה מחיצה מקפת גבוהה עשרה טפחים. ברם, אם היתה הבאר רחבה הרבה, שאין אדם יכול לירד בה, מותר אף לאדם לדלות ממנה ולשתות בין הפסין (גמרא שבת כא, א; רמב"ם הל' שבת יז, ז).

יום שני

באור משנה ה

כבר שנינו במשנה ג: "לא אמרו בית סאתים אלא לגנה ולקרקף", ושם בארנו, ששיעור בית סאתיים נלמד מחצר המשכן, שהיה ארכה מאה אמה ורחבה חמשים אמה, והוא שטח של חמשת אלפים אמה מרובעות. שטח זה נקרא "בית סאתיים".

יום ראשון

באור משנה ג

משנתנו היא המשך המשנה הקודמת, ונחלקו בה נתאים עד כמה מותר להרחיק את הפסים מן הבאר.

רבי יהודה אומר: עד בית סאתים – מותר להרחיק את הפסים מן הבאר רק עד שיעור של בית סאתיים, היינו שהמקום המוקף לא יהא גדול משטח הראוי לזריעת סאתים תבואה (כ-26.5 ליטר). וכבר הזכרנו (לעיל א, י), שכן היה שטחה של חצר המשכן: מאה אמה אורכה וחמשים רחבה (= 5000 אמה מרובעות). אמרו לו – חכמים לרבי יהודה: לא אמרו בית סאתים – לא קבעו חכמים את השיעור של בית סאתיים, אלא לגנה ולקרקף – שלא הוקפו לדירה; קרפף הוא שטח גדול מחוץ לעיר המוקף גדר לשמירת עצים וכדומה. אבל אם היה דיר – שטח גדור בשדה שהוכנס צאן לתוכו כדי לזבלו, או סחר – ויש גורסים: סחר, היינו מקום גדור לשמירת הבהמות, או מקצה – מגרש שמאחורי הבתים, או חצר – שלפני הבתים, אפילו בית חמשת כורין – אפילו הם שטחים גדולים, עד שאפשר לזרוע בהם חמשה כורים (היינו 150 סאה, שהכור הוא 30 סאה), אפילו בית עשרת כורין – שטחים שאפשר לזרוע בהם עשרה כורים (300 סאה), מתר – לטלטל בהם, לפי שהוקפו לדירה (שאף בדיר או בסחר יש בית דירה לרועה); וכן הדין בפסי ביראות, שנחשבים הם כהיקף לדירה, הואיל והמים ראויים לשתיית אדם ולשימושיו של אדם הם; ומתר להרחיק – כלומר: ומכאן שמותר להרחיק את הפסים מן הבאר, כל שהוא – כל כמה שירצה, ובלבד שירצה בפסין – כמו שבארנו במשנה הקודמת. וכן הלכה.

באור משנה ד

משנה זו מוסיפה ללמד בענין פסי ביראות.

רבי יהודה אומר: אם היתה דרך הרבים מפסקתן – את הפסים, שהדרך עוברת ביניהם, יסלקנה לצדדין – יסלק את הדרך אל מחוץ לפסים, שהואיל ואין הפסים מחיצות גמורות אלא היכר מחיצות בלבד, שהרי הפרוץ מרובה בהן על העומד, לפיכך דרך הרבים מבטלת את היקף הפסים, שכן הליכת הרבים שם עושה אותה כרשות הרבים. וחכמים אומרים: אינו צריך – לסלק את דרך

פירוש ברטנורא

משניות מבוארות – קהתי

לפי שהוא ראוי לזריעת סאתים תבואה בלבד. משנתנו דנה בבית סאתים ששטחו רבוע, והואיל ואי אפשר שהוא רבוע מדויק, לפי שאין גודל חיבורו יהא חמשת אלפים, לפיכך ציינו חכמים את מידות ריבועו בקירוב: "שבעים אמה ושיריים על שבעים אמה ושיריים". וכמה הם השירים? לעד רובת אמה המפרשים" (רש"י; ברטנורה) הם שני שליש אמה; וכן בצד המשכן כתוב (שמות כז, יח): "אורך חצצו מאה באמה ורוחבו חמשים בחמשים" – אמרה התורה: טול חמשים שארכי יתר על רחבו, וסבב חמשים הנותרים, ותמצא שבעים, אמה ושני שליש אמה ברביעו (עיין ברטנורה). ושנו ברייתא: "דבר מונע יש על שבעים אמה ושיריים", כלומר שיש הפרש קטן, שבית סאתים (5000 אמה מרובעות) יתר בו על שבעים אמה ושיריים ברביעו (70 כפול $70 \frac{2}{9}$ = 4993 $\frac{2}{9}$); והרי הפרש של $\frac{2}{9}$ אמות. ברם, החשבון המדויק יותר הוא $70,71... = \sqrt{5000}$). ואנחנו הרמב"ם מחשב את חמשת אלפים ביתר דיוק, והוא כותב, שהם חמש שביעיות $5 \frac{5}{7}$ כפול 70 כפול $70 \frac{1}{2}$ = 5000 בקירוב).

וְעוֹד אָמַר רַבִּי יְהוֹדָה בֶּן כָּבָא – בגמרא מבוואו, שמשנתנו נקטה "ועוד", לפי שבסוף המשנה הקודמת שנינו, שרבי יהודה בן בבא מחמיר בפסי ביראות, שאין עושים אותם אלא לבאר הרבים בלבד, יבאה משנה זו להשמיע, שעוד חומרה אמר רבי יהודה בן בבא: **הַגָּבָה** – כגון עצי פרי, **וְהַקְרָפֶּה** – שטח גדור מחוץ לעיר להסתת עצים וכדומה, **שֶׁהֵן שְׁבָעִים אַמָּה וְשִׁירִים עַל שְׁבָעִים אַמָּה** **וְשִׁירִים** – היינו שטח רבוע שהוא בקירוב חמשת אלפים אמה מרובעות, כשטחה של חצר המשכן, והוא הנקרא בית סאתיים, כמו שבארנו (בהקדמה למשנתנו), **מִקְפֶּת גְּדֵר גְּבוּהָ עֲשָׂרָה טַפְחִים** – כלומר הגינה שהיא מוקפת גדר גבוה עשרה טפחים, והוא הדין לקרפ, **מִטְּלָטְלִין בְּתוֹכָהּ** – בשבת, **וּבְלֵבֶד שִׁיחָא בָּהּ שׁוּמְרָה** – שתהא בגינה סוכת שומרים, **אוּ בֵּית דִּינָה** – לבעל הבית, אף על פי שאינו דר שם אלא לפרקים, **אוּ שְׂתֵּהָא סְמוּכָה לְעִיר** – בתוך אלפיים אמה שמאחורי העיר, שהוא תחום שבת, שבכגון זה רגיל בעל הבית ללכת שמה בשבת ולטילל בה, והרי זה כאילו דר שם. רבי יהודה בן בבא סובר, שאפילו גינה וקרפף שהוקפו לדירה, אין מטלטלים בתוכם אלא אם כן שטחם אינו גדול מבית סאתיים (וש"י; ברסוואר). יש מפרשים דעת רבי יהודה בן בבא, שעד בית סאתיים די שתהא בה שומירה או בית דירה, אבל ביותר מבית סאתיים צריכים שיהיו מוקפים לדירה ממש (ותוספות). **רַבִּי יְהוֹדָה**

ו אמר רבי אלעאי, שמעתי מרבי אליעזר: ואפלו היא כבית בור; וכן שמעתי ממנו: אנשי חצר ששכב אחד מהן ולא ערב – ביתו אסור מלהכניס ומלהוציא לו, אבל להם מתיר; וכן שמעתי ממנו: שיוצאין בעקרבתם בפסח. וחזרתיו על כל תלמידיו ובקשתי לי חבר, ולא מצאתי.

פרק שלישי

א בכל מערבין ומשתתפים, חוץ מן המים ומן המלח. והכל נקח בכסף מעשר, חוץ מן המים ומן המלח. הנזדר

פירוש ברטנורא

רחבה והוסיף על ארכה ואין בכולה אלא בית סאתים, אין מטלטלין, דמריבוע הוא דשרו רבנן היכא דלא הוקף לדירה. והלכה כר' יוסי דפליג אדריבן אליעזר ולא בעי מרובעות:

ו אפילו היא כבית בור. אפלוטא דלעיל קאי אגיה וקרפף: אנשי חצר ששכב אחד מהם ולא עירב. ולמחר בטל רשות חצרו לחבירו, שהיה אסור עליהן מלהוציא מביתן לחצר, שהחצר ברשות כולן וחלקו אסור עליה. הואיל ובטל רשות חצרו בטל אף רשות ביתו, אע"פ שלא פירש ונעשה אורח אצלם לפיכך אף ביתו מותר להם. אבל אסור לו להכניס ולהוציא מביתו לחצר, אע"פ שהוא מותר להכניס ולהוציא מביתו לחצר כשאר כל אדם הנכנס לביתו חבירו שמותר לו להוציא מביתו חבירו לחצר, דהא רשותא דחד הוא, מ"מ מביתו אסור הוא להוציא. ולא אמרין כיון דבטל להו רשות ביתו הרי ביתו כבתייהם, דבשעה שמוציא מביתו לחצר חזור ומחזיק ברשותו הוא ואסור עליהן, כדתנן בחדר עם העובד כוכבים, מי שנתן רשותו וחזר והוציא בין בשוגג בין במזיד הרי זה אסור: שיוצאין בעקרבתן בפסח. משום מרור. ועקרבתן ירק שעליו שלו דומות לעקר. ואני שמעתי סב הגדל סביבות הדקל: ובקשתי לי חבר. ל' דברים הללו אם שמע מפיו, ולא מצאתי. ואין הלכה כאחד מהן. דב' גינה וקרפף לא שרי טפי מבית סאתים. ואנשי חצר ששכב אחד מהן ולא עירב ובטל רשותו ולא בטל ביתו אף להם אסור ביתו, אבל מבתיהם לחצר מותר. ועקרבתן לאו מרור הוא ואין אדם יוצא בו ידי חובתו בפסח:

ג א בכל מערבין. עירובי תחומין. דאילו עירובי חצירות אין מערבין אלא בפת. והאי ככל דתנן במתניתין, לאו דוקא, כדאמרין בגמרא אין למדין מן הכללות אפילו במקום שנאמר בהן חוץ, דהא הכא תנן בכל מערבין חוץ מן המים ומן המלח, ואיכא נמי במזוין ופטריות דאין מערבין ולא משתתפים בהם דלאו מזוין נינהו, כמו מים ומלח: ומשתתפים. שתופי מבואות: הכל נלקח בכסף מעשר. כדכתיב (דברים יד) ונתת הכסף בכל אשר תאוו נפשך: חוץ מן המים ומן המלח. דלאו פרי מפרי הוא: הנזדר מן המזון. לא דאמר יאסר עלי מזון, דאין נקרא מזון אלא חמשת המינים דייני וסעדי, אלא כגון דאמר כל

משניות מבוארות – קהתי

לזרוע בו בית כור תבואה, שהוא שלשים סאה (75000 אמה מרובעות), מותר לטלטל בה, הואיל ויש לה מחיצות, אף על פי שלא הוקפה לדירה. וכן שמעתי ממנו – מרבי אליעזר: אנשי חצר ששכב אחד מהן ולא ערב – שלא נתן חלקו בעירוב החצר, והרי הוא אסור על כל שאר הדיירים להוציא מבתיהם לחצר, אם בשבת ביטל את רשותו שבחצר לשאר הדיירים, ביתו אסור מלהכניס ומלהוציא לו – הואיל וביטל את רשותו, אנו אומרים שמן הסתם ביטל להם אף את ביתו, ואף על פי שמותר לו להכניס ולהוציא מבתיהם לחצר, משום שנעשה כאורח אצלם, מכל מקום אסור לו להכניס ולהוציא מביתו לחצר, שלא יהא נראה כאילו חזרו בו מביטולו ומחזיק שוב ברשותו, אבל להם מתיר – לשאר הדיירים מותר להכניס ולהוציא מביתו. וכן שמעתי ממנו: שיוצאין בעקרבתם מן ערב, בפסח – משום מרור, וחזרתיו על כל תלמידיו – של רבי אליעזר, ובקשתי לי חבר – שיאמר, שאף הוא שמע שלשה דברים אלו מפיו רבי אליעזר, ולא מצאתי – ואמנם אין הלכה כאחת מהן. אלא: א) בגינה ובקרפף השיעור הוא עד בית סאתים ולא יותר; ב) אנשי החצר ששכב אחד מהם ולא עירב וביטל להם רשותו, כל זמן שלא פירש שמבטל להם אף ביתו, אף לשאר הדיירים אסור להכניס ולהוציא מביתו לחצר; ג) עקרבתם אינם מרור, ואין אדם יוצא בהם ידי חובתו בפסח (ברטנורא).

י ו ש ל י

באור משנה א

בכל – בכל מזון, מערבין – עירובי חצרות ועירובי תחומין (רש"י; הר"ד יונתן); ויש מפרשים: מערבין – עירובי תחומין דווקא, שאילו עירובי חצרות אין מערבין אלא בפת (תוספות; רמב"ם; ברטנורא), ומשתתפים – שיתופי מבואות (עיין פתיחה למסכתנו), חוץ מן המים ומן המלח – לפי שאינם מזון. בגמרא מבואר, שמה שנקטה המשנה "בכל מערבין ומשתתפין", לאו דווקא הוא, ואין למדים מן הכללות אפילו במקום שנאמר בהם "חוץ", שהרי גם כמהים ופטריות אינם חשובים מזון, ואין מערבין ולא משתתפים בהם. והכל נקח בכסף מעשר – הפודה מעשר שני שלו ומעלה את כסף הפדיון לירושלים, רשאי ליקח שם בכסף זה כל מיני מאכלים ומשקאות, כמו

סאתים שלא הוקפה לדירה אלא אם כן שטחה הוא רבוע, ארכו כרחבו; ורבי יוסי אומר: אפלו ארקה פי שנים ברחבה – כמו בחצר המשכן, שהיתה מאה אמה אורך על חמישים אמה רוחב, מטלטלין בתוכה – והלכה כרבי יוסי. כברייאת המובאת בגמרא הנוסח הוא: "רבי אליעזר אומר: אם היה ארכה יתר על פי שניים ברחבה אפילו אמה אחת אין מטלטלין בתוכה", ומבואר בגמרא שאף במשנתנו יש להגיה כנוסח הברייא; אם כן מהו ההבדל בינו לבין רבי יוסי? על כך משיבה הגמרא: ההבדל ביניהם הוא "ריבוע שריבעוהו חכמים", ומפרש רש"י, שרבי אליעזר מצריך לכתחילה צורת מלבן כחצר המשכן, ואילו רבי יוסי מצריך לכתחילה צורת ריבוע, אלא שבדיעבד אפילו ארכה פי שניים מרחבה מותר. ברם בעלי התוספות מקשים על פירושו של רש"י, והם מפרשים כרבנו תנאל, שכונת הגמרא היא למה שנחלקו תנאים (להלן ד, ח) בענין אלפיים אמה של תחום שבת, שלדעת רבי חנינא בן אנטיגנוס עגולות הן, כלומר שיש לאדם ממקום שבינתו אלפיים אמה בעיגול, היינו שתחום השבת שלו הוא עיגול שחצי קוטרו הוא אלפיים אמה. וחכמים סוברים: מרובעות הן, כטבלה ריבועית, כדי שיהא נשכר לזוויות, שכן האלכסון שלו הוא יותר מאלפיים אמה. ובענין זה נחלקו כאן רבי אליעזר ורבי יוסי, שרבי אליעזר סובר שאם ארכה של הגינה יתר על פי שניים ברחבה, כלומר שאפילו כשאלכסונה הוא יתר על פי שניים ברחבה, אסור לטלטל בתוכה. ורבי יוסי סובר, שאפילו ארכה פי שניים ברחבה כחצר המשכן, אף על פי שאלכסונה הוא יתר על פי שניים ברחבה (111.8 אמות), מכל מקום מותר לטלטל בה. וכן מפרש הרמב"ם: "רבי אליעזר סובר, שלא יוסיף האורך על הרוחב אלא כשיעור שיהא האלכסון כפל הרוחב (היינו שיהא האורך $93 \frac{1}{27}$ והרוחב $53 \frac{1}{4}$, שבכגון זה האלכסון הוא $107 \frac{1}{2}$; ואילו החשבונות כולם בקירוב) ולא יהיה לדעת רבי אליעזר לעולם באורך בית סאתים יותר מתשעים ושלוש ושליש תשיעית אמה. ולדעת רבי יוסי יהיה ארכו מאה אמה."

באור משנה ו

משנה זו היא המשך המשנה הקודמת.

אמר רבי אלעאי, שמעתי מרבי אליעזר: ואפלו היא כבית בור – אפילו הגינה (או הקרפף) גדולה כבית בור, היינו שטח שאפשר

מִן הַמְּזוּז, מֵתֵר בָּמִים וּבְמִלָּח. מְעַרְבִין לְנֹזֵר בֵּין וְלִישְׂרָאֵל בְּתְרוּמָה. סֻמְכּוּס אוֹמֵר: פְּחָלִין. וְלִפְתָּן בְּבֵית הַפֶּרֶס.
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֶפְלוּ בְּבֵית הַקְּבָרוֹת, מִפְּנֵי שִׁיבֹל לִילָף לַחוּץ וְלֶאֱכֹל.
בִּמְעַרְבֵין בְּדִמְאִי, וּבְמַעְשֵׁר רֵאשׁוֹן שֶׁנִּמְלָה תְּרוּמָתוֹ, וּבְמַעְשֵׁר שְׁנֵי וְהַקֹּדֶשׁ שֶׁנִּפְדּוּ, וְהַפְתָּנִים בַּחֲלָה וּבְתְרוּמָה; אֲבָל
לֹא בַטָּבֵל, וְלֹא בְמַעְשֵׁר רֵאשׁוֹן שֶׁלֹא נִמְלָה תְּרוּמָתוֹ, וְלֹא בְמַעְשֵׁר שְׁנֵי וְהַקֹּדֶשׁ שֶׁלֹא נִפְדּוּ. הַשּׁוֹלֵחַ עֲרוּבוֹ בֵּיד

פירוש ברטנורא

הון עלי קונם, וכל מילי זייני ומשבעים לפי שעה חוץ מן המים והמלח: מערבין לנזיר ביין. דאף על גב דלא חוי לדיריה, חוי לאחרני: ולישראל בתרומה.
דהא חויא לכהנים: סומכוס אומר בחולין. דמדוי דחוי ליה בעינן. ובין לנזיר לא פליג סומכוס, מפני שאפשר שישאל הנזיר על נדרו ויהיה היין מותר לו
באותה שבת, אבל תרומה אי אפשר שתהיה ראויה לישראל, שאפילו ישאל המפריש התרומה עליה והרי הוא כאילו לא הורמה, הרי היא חזרת למבילה
ואסור לאכול ממנה עד שיחזור ויפריש תרומה אחרת, ואין מפרישין תרומה בשבת אפילו בין השמשות, הילכך לא חויא ליה. ואין הלכה כסומכוס: ולפתח
בבית הפרס. סתמא היא, ולאו סומכוס קאמר לה. בית הפרס, שדה שנחרש בה קבר מותר לכהן ליכנס שם כשהוא מנפח והולך, ורואה שאינו נוגע בעצם
כשעורה. ומשום הכי מותר ליתן עירובו שם שהרי יכול להכנס במקום שנתן שם עירובו והוי הוא ועירובו במקום אחד: לחוץ. לעשות מחיצה בינו לקבר
שלא יאהיל, כגון שיכנס שם בשידה תיבה ומגדל, אלמא חוי ליה. ופלוגתא דר' יהודה ורבנן מוקמינן בגמרא דאפילו בישראל פליגי רבנן עליה דר' ואמרי
דאין מניחין עירובי תחומין בבית הקברות, ולא נקט כהן אלא להודיעך כהו דר' דאפילו בכהן שרי. ובהא קמיפלגי, דר' סבר אע"ג דאסור ליהנות ולהשתמש
בבית הקברות, מותר להניח שם עירוב, דאין מערבין עירובי תחומין אלא לדבר מצוה ומצות לאו ליהנות נתנו, ואע"פ שמשתמר שם העירוב אחר קנייתו
דהא בין השמשות קונה וכבר נעשית המצוה והוא משתמר שם כל השבת. קסבר ר" און אדם מקפיד על עירובו אם אבד או נגנב לאחר שקנה ורבנן
סברי אדם מקפיד על עירובו לאחר שקנה, ורוצה שלא יגנב, הלכך כשהעירוב משתמר בבית הקברות כל השבת לאחר שקנה בין השמשות ונגמרה מצותו
נמצא משתמש באסורי הנאה שהקברות אסורים בהנאה, לפיכך לא יניח אדם עירוב בבית הקברות. והלכה כחכמים:
ב מערבין בדמאי. בכבר שלקחה מעם הארץ ולא הפריש ממנה תרומת מעשר של דמאי: **ובמעשר ראשון כו' אבל לא בטבל וכו'.** כולן מפורשין בנמס'

משניות מבוארות – קהתי

בגמרא מבואר, שאפילו בישראל נחלקו חכמים על רבי יהודה וסוברים, שאסור
להניח עירובי תחומים בבית הקברות, ולא נקטה המשנה כהן אלא להשמיענו
דעתו של רבי יהודה, שאפילו לכהן מותר לערב שם; וטעם מחלוקתם הוא,
לפי שבית הקברות אסור בהנאה, אלא הואיל ואין מערבים עירובי תחומים
כי אם לדבר מצווה, ומצוות לאו ליהנות ניתנו, לפיכך סובר רבי יהודה,
שמותר להניח עירוב בבית הקברות; ואף על פי שהעירוב נשאר שם גם לאחר
שנעשתה בו המצווה, שהרי הוא קונה לו בין השמשות, ושר שהוא משתייר
שם כל השבת, מכל מקום סובר רבי יהודה שאין אדם מקפיד על עירובו אם
ייגנב או יאבד לאחר שקנה לו שכיחה, וכיון שאין כאן כל הנאה, מותר שיקנה
לו העירוב בבית הקברות. אבל חכמים סוברים, שאדם מקפיד על עירובו אף
לאחר שקנה לו, והוא רוצה שלא ייגנב, הלכך כשהעירוב משתמר בבית
הקברות לאחר שנעשתה מצותו, נמצא משתמש באסורי הנאה, שהרי בית
הקברות אסור בהנאה. הלכך אסור לאדם להניח עירוב תחומים בבית הקברות;
וכן הלכה.

ב אור משנה ב

מְעַרְבִין – עירובי תחומים ועירובי חצרות, וכן משתתפים בשיתופי
מבואות, **בְּדִמְאִי** – בכיכר שנלקחה מעם הארץ החשוד על המעשר,
שאף על פי שאסור לאכלה עד שיעשרוה מספק (עיין פתיחה למסכת
דמאי). מכל מקום מותר לערב בה, לפי שהיא ראויה לאכילה לעניים,
כמו ששנינו (דמאי ג, א): "מאכלילין את העניים דמאי"; ואף לעצמו
ראויה היא, שכן יכול הוא להפקיר את נכסיו ולהיות עני; **וּבְמַעְשֵׁר**
רֵאשׁוֹן שֶׁנִּמְלָה תְּרוּמָתוֹ – שהופרשה ממנו תרומת מעשר, אף
אם לא הופרשה ממנו תרומה גדולה, כגון שהקדים הלוי לטול את
מעשרו בשבילים, היינו קודם שנתחייבה התבואה בתרומה, שבכגון
זה פטור הלוי מלהפריש ממנו תרומה גדולה (עיין ברכות ז, א), ולכן
מותר לערב בו; **וּבְמַעְשֵׁר שְׁנֵי וְהַקֹּדֶשׁ שֶׁנִּפְדּוּ** – ואפילו כשנפדו
על ידי הבעלים ללא תוספת חומש, שכן הפודה מעשר שני שלו או
הקדשו, צריך להוסיף חומש על דמי פדיונו, מכל מקום אין החומש
מעכב, והרי הם פדויים וראויים לאכילה, ומותר, איפוא, לערב בהם;
וְהַפְתָּנִים – מערבים, **בַּחֲלָה** – שמפרישים מן העיסה ונותנים
לכהנים, **וּבְתְרוּמָה** – ואף על פי ששנינו לעיל (משנה א), שאף
לישראל מערבים בתרומה, מכל מקום נקטה משנתנו "והכהנים בחלה
ובתרומה", מפני שהכהנים רגילים היו לערב בחלה ובתרומה, שהיו
מצויות להם. ועוד, משום שפיסקה זו שנויה במסכת פסחים (ב, ה),
ושם דווקא "כהנים", הלכך נשתנה גם כאן באותו לשון (**חראש**;
"תוספות יום טוב"). **אֲבָל לֹא בַטָּבֵל** – אסור לערב בטבל, היינו

שכתוב (דברים יד, כו): "ונתת הכסף בכל אשר תאזה נפשך", **חוץ**
מִן הַמַּיִם וּמִן הַמֶּלַח – שלמדים מן הכתוב (שם) ב"כלל ופרט
ובלל", שאין ניקחים בכסף מעשר שני אלא דברים שהם פרי מפרי
וגידולי קרקע (עיין מעשר שני א, ה). **הַנֹּזֵר מִן הַמְּזוּז** – בגמרא
מבואר, שאין הכוונה כאן שאסר על עצמו מזון, שכן "מזון" אינו
כולל אלא חמשת מיני הדגן בלבד, אלא הכוונה היא שאסר על עצמו
בנדר כל דבר המזין, **מֵתֵר בָּמִים וּבְמִלָּח** – שאינם בגדר דברים
המזינים. **מְעַרְבִין לְנֹזֵר בֵּין** – אף על פי שהנזיר אסור בשתיית
יין, מכל מקום מותר לערב בשבילו ביין, הואיל והוא ראוי לאחרים,
וְלִישְׂרָאֵל בְּתְרוּמָה – וכן מערבין לישראל בתרומה, הואיל והיא
ראויה באכילה לכוהנים, אף על פי שהיא אסורה לישראל. **סֻמְכּוּס**
אוֹמֵר: פְּחָלִין – אין מערבין לישראל בתרומה אלא בחולין, שלדעת
סומכוס אין מערבים לאדם אלא במזון הראוי לו לאכילה. בגמרא
מבואר, שביחס לנזיר אין סומכוס חולק שמעריבים לו ביין, מפני
שאפשר לו להישאל על נדרו ויהא מותר בשתיית היין. אבל תרומה
אי אפשר שתהא ראויה לישראל, שאף על פי שהמפריש תרומה יכול
אף הוא להישאל עליה, כלומר שטעה בהפרישו מזה על זה, מכל
מקום אסורה לו באכילה, שהרי היא חזרת להיות טבל, ואסור לאכול
ממנה עד שיחזור ויפריש תרומה אחרת, ואין מפרישים תרומה בשבת
אפילו בין השמשות. **וְלִפְתָּן בְּבֵית הַפֶּרֶס** – שדה שנחרש בו קבר,
מאה אמה מסביב לקבר נקא "בית הפרס", היינו שטח שיש בו ספק
טומאת מת, ועפרו מטמא מדברי סופרים במגע ובמשא, שחוששים
שמא גררה עמה המחרשה עצם כשעורה מעצמות המת ("פרס" מלשון
"פרוט לרעב לחמך", שעל ידי החרישה נשברו ונתפזרו עצמות מהקבר);
ובאה המשנה ללמד, שאף על פי שאסור לכהן ליכנס לשם מדברי
סופרים, מכל מקום התירו חכמים להניח שם בשבילו עירוב תחומים,
לפי שהוא יכול להיכנס שם למקום עירובו כשהוא מנפח והולך, היינו
כשהוא בודק את הדרך בשעת הילוכו, ורואה שאינו נוגע בעצם
כשעורה. **רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֶפְלוּ בְּבֵית הַקְּבָרוֹת** – שטומאתו
מן התורה, מותר להניח עירוב תחומים בשביל כהן, **מִפְּנֵי שִׁיבֹל**
לִילָף לַחוּץ – ויש גורסים: מפני שיבול לחוץ וילין. כלומר לעשות
מחיצה בינו ובין הקברים, שלא ייטמא, כגון שייכנס לשם בשידה
תיבה ומגדל (בבבבב טגור). **וְלֶאֱכֹל** – שם את עירובו (עיין בגמרא
שמבואר שם כיצד יביא אליו את האוכל); הלכך קונה לו עירובו אף
בבית הקברות.

חֲרַשׁ שׁוּטָה וְקָטָן, אוּ פִּיד מִי שְׁאִינוּ מוֹדֶה בְּעֶרֶב – אִינוּ עֶרֶב; וְאִם אָמַר לְאַחַר לְקַבְּלוֹ מִמֶּנּוּ – הֲרִי זֶה עֶרֶב. ג. נִתְּנוּ בְּאֵילָן, לְמַעַל מַעֲשֶׂה טַפְּחִים – אֵין עֶרֶבוֹ עֶרֶב, לְמַטָּה מַעֲשֶׂה טַפְּחִים – עֶרֶבוֹ עֶרֶב. נִתְּנוּ בְּבוֹר, אֶפְלוֹ עַמֻּק מֵאָה אַמָּה – עֶרֶבוֹ עֶרֶב. נִתְּנוּ בְּרֹאשׁ הַקֶּנֶה אוּ בְּרֹאשׁ הַקֶּנֶס, בְּזֶמֶן שֶׁהוּא תֹלֵשׁ וְנִעְוֵן, אֶפְלוֹ גְבוּהָ מֵאָה אַמָּה – הֲרִי זֶה עֶרֶב. נִתְּנוּ בְּמִגְדָּל וְאֶבֶד הַמִּפְתָּח – הֲרִי זֶה עֶרֶב. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר: אִם אִינוּ יוֹדֵעַ

פירוש ברטנורא

שבת פרק מפנין: השולח את עירובו ביד חרש כו'. להוליכו לסוף אלפים אמה. ודוקא בעירובי תחומין אינו עירוב אם שלחו ביד קטן, אבל בעירובי חצרות ק"ל קטן גובה את העירוב: ביד מי שאינו מודה בעירוב. כגון כותי או צדוקי: ואם אמר לאחר. כשר, לקבלו מן הפסול ויוליכו הכשר לסוף אלפים אמה: הרי זה עירוב. ובכבר שיהא הוא עומד ורואה בשעה שהפסול נותן ליד הכשר, אע"פ שאינו רואה כשהכשר מוליכו, דחוקה שליו עושה שליחותו: ג. נתנו באילן. העומד ברה"ר ויש בו ארבעה טפחים על ארבעה טפחים או יותר: למעלה מעשרה אין עירובו עירוב. דכיון דהאילן רחב ד', למעלה מעשרה הוי רשות היחיד, והוא קנה שבינתו ברה"ר, וכיון דאי הוי בעי למשקל עירוביה ומכילה בשעה שהעירוב זוכה לו דהיינו בין השמשות לא מצי שקיל ליה דמייית מרשות היחיד לרשות הרבים לא הוי עירוב: למטה מעשרה הרי זה עירוב. דלמטה מעשרה כרמלית היא, דכל משלשה ועד תשעה ברוחב ארבעה כרמלית היא, וכיון דאי שקיל ליה לעירוביה אין כאן אלא איסור שבות, הרי זה עירוב. ומתניתין רבי היא דאמר כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות. ובשעה שהעירוב זוכה לו דהיינו בין השמשות מצי שקיל ליה, ונמצא הוא ועירובו במקום אחד הילכך הוי עירוב: נתנו בבור. שבכרמלית כגון שבבקעה ושבשדות ונתכיון לשבות בבקעה או בשרה, הרי זה עירוב, דבור עצמו רשות היחיד והוא קנה שבות בכרמלית ובשעה שהעירוב זוכה לו דהיינו בין השמשות מצי שקיל ליה, כרבי דאמר כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות: אפילו גבוה מאה אמה. ואין למטה רוחב

משניות מבוארות – קהתי

בין השמשות אלא לצורך מצווה או משום דוחק (רמב"ם הל' שבת כד, י).
 ב. אין מערבים עירובי תחומים אלא לדבר מצווה.
 ג. שעת קניית העירוב היא בערב שבת בין השמשות.
 ד. המערב עירוב תחומים, צריך שיהא הוא ועירובו במקום אחד, כלומר שיוכל לאכול את מזון עירובו בין השמשות במקום שנתכוון לשבות בו.
נִתְּנוּ – את העירוב, **בְּאֵילָן** – העומד ברשות הרבים, ורחבו ארבעה על ארבעה טפחים או יותר, **לְמַעַל מַעֲשֶׂה טַפְּחִים** – שדינו שם כרשות היחיד, **אֵין עֶרֶבוֹ עֶרֶב** – בגמרא מבואר, שנתכוון לשבות מתחת לאילן ברשות הרבים, וכיון שנתן את עירובו באילן למעלה ברשות היחיד, נמצא שאין הוא ועירובו במקום אחד, שהרי בשעת קניית העירוב, שהוא בין השמשות, לא יוכל להוריד את העירוב מן האילן, שהוא רשות היחיד, למקום שבינתו, שהוא רשות הרבים, כדי לאכלו שם; הלכך אין עירובו עירוב. **לְמַטָּה מַעֲשֶׂה טַפְּחִים** – אבל אם נתן את העירוב באילן למטה מעשרה טפחים, **עֶרֶבוֹ עֶרֶב** – שלמטה מעשרה באילן דינו ככרמלית, והרי איסור ההוצאה מכרמלית לרשות הרבים אינו אלא איסור "שבות", היינו מדברי סופרים, וכיון שכל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות במקום מצווה, כמו שהקדמנו לעיל, נמצא שהוא ועירובו במקום אחד, שכן בשעת קניית העירוב, בין השמשות, יכול הוא להוריד את עירובו מן האילן למקום שבינתו, כדי לאכלו שם. ואף על פי שהוא משתמש באילן, הרי אף איסור זה אינו אלא מדברי סופרים, ולא גזרו עליו בין השמשות. הלכך עירובו עירוב. **נִתְּנוּ בְּבוֹר** – שהוא בכרמלית, כגון בבקעה, ונתכוון לשבות בבקעה, **אֶפְלוֹ עַמֻּק** – הבור, **מֵאָה אַמָּה** – והרי הוא רשות היחיד, **עֶרֶבוֹ עֶרֶב** – מהטעם שבארנו לעיל, שהוראלי ואיסור ההוצאה מרשות היחיד לכרמלית אינו אלא איסור "שבות", וכל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות, נמצא שהוא ועירובו במקום אחד, שהרי בשעת קניית העירוב, שהוא בין השמשות, יכול הוא להוציא את עירובו מן הבור כדי לאכלו במקום שבינתו, בכרמלית. **נִתְּנוּ** – את העירוב, **בְּרֹאשׁ הַקֶּנֶה אוּ בְּרֹאשׁ הַקֶּנֶס** – המוט, **בְּזֶמֶן שֶׁהוּא תֹלֵשׁ** – שהקנה תלוש מן הקרקע, **וְנִעְוֵן** – בקרקע שברשות הרבים, **אֶפְלוֹ גְבוּהָ מֵאָה אַמָּה** – הואיל ואין במקום הנחת העירוב ארבעה על ארבעה טפחים, **הֲרִי זֶה עֶרֶב** – שאינם רשות היחיד, ומותר להוריד משם את העירוב למקום שבינתו, שהוא ברשות הרבים. אבל אם הם מחוברים לקרקע אינו עירוב, לפי שאסרו חכמים ליטול משם את העירוב, גזירה שמא יקצץ את ראש הקנה או ראש הקונס בשעה שיטול את העירוב, או שמא יתלשם, שיחשוב שנעוצים הם ואינם מחוברים. וכיון שגזירה זו היא משום איסור מלאכה של תורה, אף

במזון שלא הפרישו ממנו תרומה ומעשר, לפי שאסור הוא באכילה אף לכהן; ובגמרא מבואר: אפילו בטבל מדרבנן, כגון הזרוע בעציץ שאינו נקוב; **וְלֹא בְּמַעֲשֶׂר רֹאשׁוֹן שְׁלֹא נִטְלָה תְּרוּמָתוֹ** – אין צורך להמיר במעשר ראשון שלא הופרשה ממנו תרומת המעשר, שהרי טבל גמור הוא, אלא כוונת המשנה היא, שלא ניטלה ממנו תרומה גדולה, וכגון שלאחר מירוח הכרי, היינו לאחר שנתחייבה התבואה בתרומה, הקדים הלוי ונטל את מעשרו קודם שהפרישו ממנה תרומה גדולה, שבכגון זה חייב הלוי להפריש ממעשרו לא רק תרומת מעשר אלא גם תרומה גדולה, וכל זמן שלא הפריש ממנו תרומה גדולה, הרי הוא טבל ואסור לערב בו; **וְלֹא בְּמַעֲשֶׂר שְׁנֵי וְהַקֵּדֶשׁ שְׁלֹא נִקְדָּשׁ** – ואפילו ניפדו, אלא שלא ניפדו כהלכתם, כגון מעשר שני שפדאו באסימון (מטבע שאין עליה צורה), והקדש שחיללו על גבי קרקע, שבכגון זה אין פדיונים פדיון (עין שבת יח, א), הלכך מעשר שני והקדש אלו אסורים באכילה, ואסור לערב בהם. **הַשּׁוֹלֵחַ עֶרֶבוֹ** – השולח מזון להניחו בסוף אלפיים אמה, בשביל עירוב תחומים שלו, **פִּיד חֲרַשׁ שׁוּטָה וְקָטָן** – שאינם בני דעת, או **פִּיד מִי שְׁאִינוּ מוֹדֶה בְּעֶרֶב** – כגון כותי, **אִינוּ עֶרֶב** – לפי שחרש שוטה וקטן אינם בני שליחות, שהרי לא ידעו לומר: "שבינת פלוני במקום הזה", ומי שאינו מודה בעירוב חשוד שלא ימלא שליחותו זו; ואפילו ראה המשלח שהניח את העירוב במקום שאמר לו, שמא לא התכוון להקנות לו שבינתו (הר"ד יונתן). **וְאִם אָמַר לְאַחַר לְקַבְּלוֹ מִמֶּנּוּ** – לקבל את העירוב מן החרש והשוטה והקטן או מן הכותי, והוא יניח את העירוב בשבילו, **הֲרִי זֶה עֶרֶב** – בגמרא מבואר, שמדובר כאן "בעומד ורואהו", ומפרש רש"י, שרואהו עד שמוליכו, כלומר שהמשלח רואה שהפסול מוליך את העירוב לאחר, ואף על פי שלא ראה שהאחר קיבל מהם, דיו, שאנו אומרים: חזקה שהשליח עושה את שליחותו (וכן מפרשים הר"ד יונתן, ובנו חננאל והמאירי). ויש מפרשים: בעומד ורואהו – שהמשלח רואה בשעה שהאחר מקבל את העירוב מיד הפסול, ואף על פי שאינו רואה שהאחר מוליכו למקום העירוב, שחזקה שליח עושה שליחותו (פירוש המשנה להרמב"ם; ברטנורא).

י ו ס ר ב י ע י

ב א ו ר מ ש נ ה ג

היסודות ההלכתיים של משנתנו והמשניות הבאות הם כדלהלן:

א. כל הדברים שהם אסורים משום "שבות", לא גזרו עליהם בערב שבת בין השמשות (כך סובר רבי במחלוקתו עם חכמים, והלכה כמותו). כלומר שאינם אסורים אלא בשבת עצמה, אבל בין השמשות מותרים הם. ברם, אין ה"שבות" מותרת

שְׁהִמְפַּתַּח בְּמִקוֹמוֹ – אֵינוֹ עָרֹב.

ד נִתְגַּלְגַּל חוץ לַתְּחוּם, וְנָפַל עָלָיו גֶּל, אוֹ נִשְׂרָף, אוֹ תְרוּמָה וְנִטְמָאת, מִבְּעוֹד יוֹם – אֵינוֹ עָרֹב; מִשְׁחֶשְׁכָּה – הָרִי זֶה עָרֹב; אִם סֶפֶק – רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יְהוּדָה אוֹמְרִים: הָרִי זֶה חָמֹר גָּמֹל. רַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמְרִים: סֶפֶק הָעָרֹב – פֶּשֶׁר. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: אֲבִטְלָמוֹם הָעִיד מִשּׁוּם חֲמִשָּׁה זָקָנִים עַל סֶפֶק הָעָרֹב שֶׁפֶּשֶׁר.

פירוש ברטנורא

ארבע רשות היחיד הוא, ואע"ג דלמעלה רחב ארבע רחב עירוב על גבי מקום ד' בעינן: תלוש ונענין. הוא דהוי עירוב, אבל מחובר לא הוי עירוב משום דכי שקיל ליה גזירה שמא יקטום, לפי שהקנה רך הוא איכא למיגור שמא יקטום כי שקיל ליה, אבל אילן קשה הוא וכן השמשות לשמא יעלה ויתלוש לא חיישינן, אבל קטימת קנה אידי דרכיכא ודאי מקטמא ומחייב משום קוצר. אי נמי קנה וקונדס מיהלף ליה מחובר בתלוש, דקנים הרבה תלושין נעוצים ונראין כמחברים, משום הכי איכא למיגור שמא יקטום במחבר ויחשוב שהוא תלוש, אבל באילן ליכא למיגור שמא יעלה ויתלוש ויטעה לחשוב דתלוש הוא: נתנו במגדל. של עץ: ואבד המפתח הרי זה עירוב. וכגון שהמנעול קשור בחוטים וחבלים שאם לא ימצא המפתח אי אפשר לחתכן אלא בסכין, ת"ק סבר והואיל ואפשר לפתוח על ידי שיהתוך החבלים בסכין אין כאן איסור סקילה אלא איסור שבות, דמקלקל הוא בחתיכת החבלים וכל המקלקלים פטורים, ואיסור שבות ביה"ש בשעת קניית העירוב לא גזר בו כדאמרן, הילכך הוי עירוב, דמצי מייתי סכין ויחתוך לחבלים ושקיל לעירוביה. ור' אליעזר סבר אין כלי ניטל אלא לצורך תשמישו ואסור לטלטל הסכין כדי לחתוך החבלים שאין תשמישו אלא לחתוך האוכלים, והואיל ואיכא תרתין, טלטול הסכין, וחתיכת החבלים, אפילו לרבי דאמר כל דבר שהוא משום שבות בין השמשות לא גזר, בבח"ג מורה דנור. ואין הלכה כר"א:

ד נִתְגַּלְגַּל חוץ לַתְּחוּם אֵינוֹ עָרֹב. והואיל ויש מביתו שהוא לן שם עד עירובו יותר מאלפים אמה לא מצי למיזל ולמשקליה. והוא שנתגלגל שתי אמות חוץ לאלפים אמה שכל אדם יש לו ארבע אמות ממקום עירובו, שתי אמות מצד מורחו של עירוב ושתי אמות מצד מערכו: נפל עליו גל. והוא דבעי מרא וחצינא לפגויה, דהויא מלאכה ולא שבות: תרומה ונטמאת. דהשתא לא הויא לא לדריה ולא לאחריני. ואצטריך תנא לאשמעינן נתגלגל חוץ לתחום ונפל עליו גל, דאי אשמעינן נתגלגל, משום דליתיה גביה הוי הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר, אבל נפל עליו גל דאיתיה גביה אימא להוי עירוב. ואי אשמעינן נפל עליו גל דלא מצי שקיל ליה אלא במלאכה כמרא וחצינא, אבל נתגלגל דאפשר דנשיב ויקא ומהדר ליה לתוך התחום אימא להוי עירוב קמ"ל. ותנא נשרף להודיעך כחו דרבי ויסי דאע"ג דאינו בעולם משום ספק לא מתסר. ותנא תרומה שננטמאת להודיעך כחו דר"מ דאע"ג דישנו בעולם

משניות מבוארות – קהתי

נפל על העירוב גל אבנים, ואינו יכול להוציאו מתחת לגל אלא אם כן יעשה מלאכה האסורה בשבת, שאף בין השמשות אסור לעשותה, או נִשְׂרָף – העירוב, או תְרוּמָה וְנִטְמָאת – שעירב בתרומה, והיא נטמאה שם, והרי אסורה היא באכילה בין לכהן בין לישראל, מִבְּעוֹד יוֹם – אם אחד הדברים הללו אירע בערב שבת מבעוד יום, אֵינוֹ עָרֹב – שאם נתגלגל חוץ לתחום או נפל עליו גל, הרי בזמן קניית העירוב, שהוא בין השמשות, אין הוא ועירובו במקום אחד, כלומר שלא היה יכול לאכול אז במקום שבייתו (כמו שבארנו כבר בהקדמה למשנה הקודמת); ואם נשרף, הרי העירוב לא היה בין השמשות בעולם; ואם עירב בתרומה ונטמאה, הרי לא היה העירוב ראוי לאכילה בין השמשות; מִשְׁחֶשְׁכָּה – אבל אם אירע אחד הדברים הללו משעשעה חושך, הָרִי זֶה עָרֹב – שהואיל והיה העירוב קיים בין השמשות, קנה לו שבייתה, ומעתה אין חוששים לעירוב כלל, ואפילו אבד אחר כך, עירובו עירוב. אִם סֶפֶק – כגון שאבד העירוב, וספק הוא אם משחשיכה אבד או מבעוד יום אבד, רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יְהוּדָה אוֹמְרִים: הָרִי זֶה חָמֹר גָּמֹל – משל הוא: מי שנוהג בחמור ובגמל כאחת, והוא בין שניהם, שהחמור לפניו והגמל מאחוריו, נמצא החמור מושכו לפניו והגמל מעכבו ומושכו לאחור, כך מי שנולד ספק בעירובו, אינו יכול לילך ממקום העירוב אלפיים אמה לכל רוח, שמא אבד העירוב מבעוד יום ולא קנה לו שבייתה, ונמצא שמקום שבייתו בעיר ויש לו אלפיים אמה מעירו לכל רוח, וכן אינו יכול לילך מעירו אלפיים אמה לכל רוח, שמא לא אבד עירובו אלא משחשיכה, ובבין השמשות קנה לו שבייתה, ונמצא שיש לו אלפיים אמה ממקום העירוב ולא מעירו; הלכך מחמת ספק זה אסור לו לילך אלא אלפיים אמה מעירו לצד העירוב בלבד, שזה הוא רשאי לילך על כל פנים, אבל אינו רשאי לילך לא ממקום עירובו ואילך, ולא מעירו לצד אחר. רַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמְרִים: סֶפֶק הָעָרֹב, פֶּשֶׁר – שאנו אומרים: העמד את העירוב על חזקתה, וכשם שהיה קיים בשעה שהניחו, כך היה קיים גם בין השמשות ולא אבד אלא משחשיכה, הלכך עירובו עירוב. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: אֲבִטְלָמוֹם הָעִיד מִשּׁוּם חֲמִשָּׁה זָקָנִים – בשמם של חמשה זקנים (חנני הדור). עַל סֶפֶק הָעָרֹב שֶׁפֶּשֶׁר – וכן הלכה (דמביס הלי עירובין ו, יב).

בין השמשות אסור, ונמצא שאין הוא ועירובו במקום אחד. נִתְּנוּ – את העירוב, בְּמִגְדָּל – בארון (שהוא בצורת מגדל), וְאָבַד הַמִּפְתָּח – שנעל את המגדל ואבד מפתחו; אם אפשר להוציא את העירוב מן המגדל בבין השמשות גם בלי מפתח, כגון שהמנעול קשור בחבלים ואפשר לחתוך אותם בסכין, שהואיל ומקלקלים בחתיכת החבלים, אין כאן אלא איסור שבות, ולא גזרו עליו בין השמשות, הָרִי זֶה עָרֹב – שהרי הוא ועירובו במקום אחד, מאחר שיכול לחתוך את החבלים בשעת קניית העירוב ולהוציא עירובו מן המגדל. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אִם אֵינוֹ יוֹדֵעַ שְׁהִמְפַּתַּח בְּמִקוֹמוֹ – ויש לחשוש שאבד, ולא ימצאו, אֵינוֹ עָרֹב – שסובר רבי אליעזר: אין כלי ניטל אלא לצורך תשמישו, ואסור לטלטל את הסכין כדי לחתוך את החבלים, שאין משתמשים בסכין בשבת אלא לחתוך בו אוכלים, וכיון שיש כאן שני איסורי שבות, טלטול הסכין וחתיכת החבלים, אף בין השמשות גזרו עליהם; מכאן שאי אפשר להוציא את העירוב בלי מפתח, ונמצא שאין הוא ועירובו במקום אחד, הלכך אין עירובו עירוב. ואין הלכה כרבי אליעזר.

יש תמיהם, שהרי גם ברישא, כשנתן את העירוב באילן למטה מעשרה טפחים, יש שני איסורי שבות: איסור הוצאה מכרמלית לרשות הרבים ואיסור שימוש באילן (עיין תוספות רבי עקיבא איגר). בעל "תפארת ישראל" מיישב תמיהה זו, שכן שונה הדבר ברישא, לפי שאינו מתחייב על השימוש באילן משום שהוציא מכרמלית לרשות הרבים, ולא על ההוצאה משום שהשתמש באילן, וכיון שאינו עובר על שני האיסורים ברגע אחד, נמצא שכל איסור ואיסור נעשה לחוד לצורך מצווה, ולא גזרו עליו בין השמשות, מה שאין כן בספא, ששני האיסורים תלויים זה בזה, שהואיל ולוקח את הסכין בשביל לחתוך החבלים אף לקחת הסכין איסור שבות הוא, והרי זה כאילו עובר עליהם בבת אחת, הלכך בכגון זה סובר רבי אליעזר שגזרו עליהם אף בין השמשות.

באור משנה ד

משנתנו מוסיפה לדון בעירוב תחומים שמעורב לא היה יכול לאכול בבין השמשות, או שיש ספק אם העירוב היה קיים בין השמשות במקום שהניחו שם.

נִתְגַּלְגַּל – עירובו, חוץ לַתְּחוּם – של אלפיים אמה, ונמצא שאין הוא ועירובו במקום אחד, שהרי לא יוכל ללכת לשם בין השמשות ולהחזירו לתוך התחום. בגמרא מבואר, שנתגלגל העירוב חוץ לארבע אמות, שכן הנותן עירובו יש לו ארבע אמות; וְנָפַל עָלָיו גֶּל – או

ה מתנה אדם על ערובו ואומר: אם באו גוים מן המזרח – ערובי למערב; מן המערב – ערובי למזרח; אם באו מכאן ומכאן – למקום שארצה אלך; לא באו לא מכאן ולא מכאן – הריני כבני עיר. אם בא חכם מן המזרח – ערובי למזרח; מן המערב – ערובי למערב; בא לכאן ולכאן – למקום שארצה אלך; לא לכאן ולא לכאן – הריני כבני עיר. רבי יהודה אומר: אם היה אחד מהן רבו – הולך אצל רבו; ואם היו שניהם רבותיו – למקום שירצה ילך.

ו רבי אליעזר אומר: יום טוב הסמוך לשבת, בין מלפניה ובין מלאחריה – מערב אדם שני ערובין ואומר: ערובי הראשון למזרח והשני למערב; הראשון למערב והשני למזרח. ערובי הראשון, והשני כבני עיר; ערובי השני,

פירוש ברטנורא

ו"ל העמידה בין השמשות על חוקתה של קודם לכן ומהורה היתה אפ"ה, לא אמרין חוקה לקולא: מששיבא חרי זה עירוב. דלאחר שקנה בין השמשות אין חוששין לו אם נאבד: חרי זה חמור גמל. דמספקא לן אי קנה ליה עירוב והבא הוא ביתו ומהבא יש לו אלפים לכל רוח והפסיד אלפים שמעבר ביתו והלאה, או שמא לא קנה עירוב ומכירתו יש לו אלפים לכל רוח ולא קנה לעבר עירובו כלום, ומחמת ספק זה נאסר ללכת אלא אלפים אמה שבין ביתו לעירוב, דממה נפשך בהנך משתרי, אבל באלפים דמעירובו ואיך לא, דילמא לא קנה עירוב. ומכירתו ואיך נמי לא, דילמא קנה עירוב. נמצא זה מושכו לכאן וזה מושכו לכאן כאדם המנהיג חמור וגמל שהחמור הולך לפניו וזה מנהיגו והגמל מאחוריו והוא מושכו וצריך לפנות לפניו ולאחוריו: רבי יוסי ור' שמעון אומרים ספק העירוב כשר. דאמרין העמד עירוב על חוקתו, וכשהניחו היה בתוך התחום והיה חמור ולא היה עליו גל לפיכך עירוב עירוב וכן הלכה:

ה מתנה אדם על עירובו. מניח שני עירובין אחד לסוף אלפים למזרח ביתו ואחד לסוף אלפים למערב ביתו, ואומר אם באו עובדי כוכבים למזרח וצריך אני לברוח מפניהם יקנה לי עירובי שבמערב והיו לי למערב ביתי ד' אלפים אמה. ואע"ג דלא אתו עד למחר, אמרין יש ברירה דבין השמשות קנה ליה עירובא דאידך גיסא: הריני כבני עירי. אלפים מעירי לכל רוח ואינו צריך להשתכר לכאן ולהפסיד מכאן: אם בא חכם למזרח. חוץ לתחום עירי ורוצה אני ללמוד מפיו, ועכשיו אני יודע לאיזה צד יבא ולמחר אשמע מבני אדם הבאים משם לכאן ע"י עירוב: רבי יהודה אומר. אם באו מכאן ומכאן, ואחד מהם רבו, ילך אצל רבו ולא אצל האחר דקים לן בניה דבשעת קניית עירוב בין השמשות דעתיה דלקני ליה ההוא עירוב דלצד רביה. ואין הלכה כר"י, דזמנין דניחא ליה לאינש בחבריה טפי מרביה:

ו מערב אדם שני עירובין. אם היה צריך לילך יום ראשון לכאן ויום שני לכאן, יכול לערב למזרח ולמערב ערב יום הראשון, ואומר עירובי של מורה

משניות מבוארות – קהתי

ואחד מצד מערב, ואחד מהם הוא רבו, הולך אצל רבו – ולא אצל האחר, לפי שמן הסתם דעתו בין השמשות שיקנה לו העירוב באותו צד שרבו ידרוש שם. ואם היו שניהם רבותיו – ואפילו אחד מהם רבו מובהק (תפארת ישראל), למקום שירצה ילך – כפי שהתנה. אבל חכמים סוברים שאפילו אחד מהם רבו ילך למי שירצה, שפעמים מעדיף אדם הקבלת פני חברו על הקבלת פני רבו (גמרא).

בעל "תפארת ישראל" כותב, שמשנתנו נקטה שתי דוגמאות להשמיענו, שבין כשהוא רוצה לברוח ונמצא שאם באים גוים מצד אחד הוא צריך שיקנה לו עירוב מצד האחר, ובין כשהוא רוצה להקביל פני חכם והוא מתנה שיקנה לו העירוב באותו צד שבא שם החכם, כשניהם אנו אומרים: יש ברירה. ועוד אפשר לומר, שהסיפא – "אם בא חכם" – באה להשמיענו מחלוקת רבי יהודה וחכמים. ויש כותבים: לפי שדרך העולם לברוח מפני גוים ומפני ליסטים, ולצאת לקראת חכם ללמוד תורה, לפיכך נקטה משנתנו דוגמאות אלו (הר"ר יונתן).

באור משנה ו

כשם שאסור לילך חוץ לתחום בשבת, כך אסור לילך גם ביום טוב. משנתנו דנה ביום טוב שחל להיות בערב שבת או לאחר השבת (ביום ראשון), כיצד נוהגים בעירובי תחומים.

רבי אליעזר אומר: יום טוב הסמוך לשבת – יום טוב שחל להיות סמוך לשבת, בין מלפניה – שחל יום טוב בערב שבת, ובין מלאחריה – שחל אחר השבת, מערב אדם שני עירובין – אם הוא צריך לילך חוץ לתחום ביום ראשון לצד מזרח וביום שני לצד מערב, או להיפך, רשאי הוא להניח שני עירובים בערב יום הראשון (היינו בערב יום טוב כשחל יום טוב להיות בערב שבת, או בערב שבת, כשחל יום טוב להיות אחר השבת), אחד לצד מזרח של העיר ואחד לצד מערב, ואומר: ערובי הראשון למזרח – עירובי לצורך יום הראשון הוא לצד מזרח, כלומר שלצורך מחר יקנה לי היום בין השמשות העירוב שבמזרח, והשני למערב – ולצורך יום השני יקנה לי מחר בין השמשות העירוב שבמערב; או שהוא אומר:

יום חמישי

באור משנה ה

משנתנו באה ללמד, שיכול אדם בשעת הצורך להניח שני עירובים בשתי רוחות ולהתנות תנאי, שיקנה לו העירוב באותו צד שירצה ללכת שם בשבת, או שלא יקנה לו כלל.

מתנה אדם על ערובו – מניח אדם שני עירובים בערב שבת, כגון אחד בסוף אלפיים אמה מעירו לצד מזרח, ואחד בסוף אלפיים אמה מעירו לצד מערב, ומתנה עליהם, ואומר: אם באו גוים מן המזרח – אם יודע לי שבאו גוים בשבת מצד מזרח, וארצה לברוח מפניהם לצד מערב, ערובי למערב – יקנה לי שבייתה בין השמשות עירובי שבמערב, ולא זה שבמזרח; ואם יודע לי שבאו גוים מן המערב – מצד מערב של העיר, ערובי למזרח – יקנה לי שבייתה עירובי שבמזרח, ולא זה שבמערב. אם באו מכאן ומכאן – גם מצד מזרח וגם מצד מערב, למקום שארצה אלך – יקנה לי עירובי באותו צד שארצה לילך שם, לא באו לא מכאן ולא מכאן – לא מצד מזרח ולא מצד מערב, הריני כבני עירי – שלא הניחו עירוב, ויש להם אלפיים אמה מן העיר לכל רוח. הטעם שיכול להתנות כך, לפי שאנו אומרים בעירובי תחומים: יש ברירה, כלומר שבהתאם לתנאו הובר הדבר למפרע, איזה עירוב קנה לו שבייתה בין השמשות. וכן מתנה אדם על עירובו כדי ללכת חוץ לתחום לשמוע דרשה מפי חכם, שאין ידוע מאיזה צד יבוא, ואומר: אם בא חכם מן המזרח – וידרוש חוץ לתחום עירי במזרח של העיר, ערובי למזרח – יקנה לי שבייתה עירובי שבצד מזרח, מן המערב – אם בא חכם מצד מערב של עירי, ערובי למערב – יקנה לי עירובי מצד מערב, בא לכאן ולכאן – אם באו שני חכמים, אחד מצד מזרח ואחד מצד מערב, למקום שארצה אלך – יקנה לי עירובי באותו צד שארצה לילך שם בשבת; לא לכאן ולא לכאן – לא בא חכם לא מצד מזרח ולא מצד מערב, הריני כבני עירי – כאילו לא הנחתי עירוב ויש לי אלפיים אמה לכל רוח מחוץ לעיר. רבי יהודה אומר: אם היה אחד מהן רבו – אם באו שני חכמים, אחד מצד מזרח

והראשון בבני עירי. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: מְעַרְב לְרוּחַ אַחַת, אוֹ אֵינוֹ מְעַרְב כָּל עֵקֶר; אוֹ מְעַרְב לְשָׁנֵי יָמִים, אוֹ אֵינוֹ מְעַרְב כָּל עֵקֶר. בִּיצֵד יַעֲשֶׂה? מוֹלִיכוֹ בְּרָאשׁוֹן וּמַחֲשִׁיךְ עָלָיו וְנוֹטְלוֹ וְכֹא לוֹ; בְּשָׁנֵי מַחֲשִׁיךְ עָלָיו וְאוֹכְלוֹ. וְנִמְצָא מִשְׁתַּכֵּר בְּחֵלְכֵיתוֹ וּמִשְׁתַּכֵּר בְּעֵרֻבוֹ. נֶאֱכַל בְּרָאשׁוֹן – עֵרֻבוֹ לְרָאשׁוֹן וְאֵינוֹ עֵרֻבוֹ לְשָׁנֵי. אָמַר לָהֶם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: מוֹדִים אַתֶּם לִי שֶׁהֵן שְׁתֵּי קִדְשוֹת.

פירוש ברטנורא

יקנה לי היום לצורך מחר, ועירובי של מערב יקנה לי בין השמשות דלמחר לצורך יום שני. דקסבר ר"א שבת ויו"ט לאו כחד יומא אריכא ניהוה אלא ב' קדושות [הן], ובין השמשות דקמא לדיריה הוא דקני ולא ליום שני: **עירובי בראשון ובשני עירי**. כלומר ואם לא היה צריך לילך אלא ביום הראשון, ובשני א"צ לוה ממקומו ואינו רוצה להפסיד לא אלפים של תחומו מכאן ולא אלפים של תחומו מכאן, יערב עירוב אחד לצד שהוא רוצה לילך בו ביום ראשון, ואומר עירובי זה יקנה לי לצורך מחר, ובשני הריני כבני עירי שלא עירבו. או אם היה צריך לילך בשני ולא בראשון, יאמר עירוב זה יקנה לי בין השמשות של מחר ובראשון אחיה כבני עירי: **או מערב לשני הימים**. היינו לרוח אחת דאמרי לעיל. והא תו למה לי. אלא הכי קאמרי ליה רבנן דרבי אליעזר אי אתה מודה ליום אחד דאו מערב לרוח אחת או אינו מערב כל עיקר, שאינו יכול לומר חצי יום עירובי למחר וחצי יום עירובי למערב. לשני הימים נמי, דהיינו לשבת ויום טוב, או מערב כמו ליום אחד או אינו מערב כל עיקר. דספיקא להו לרבנן שבת ויום טוב אי כיומא אריכא דמו א', לא ועבדי הכא לחומרא דאין יכול לערב לשתי רוחות דלמא חרד קדושה היא, והכא לחומרא דאמרי לקמן נאכל בראשון אין עירוב לשני, דלמא שתי קדושות הן ולא כיומא אריכא דמו: **מוליכו**. השליח ערב יום טוב שלפני שבת ומחשיך עליו עד שיקנה העירוב: **ונוטל ובא לו**. שמו יאבד ושוב אין לו עירוב לשני, כדקתני נאכל עירוב בראשון עירוב לראשון ואין עירוב לשני: **ובשני**. חוזר ומוליכו בשני. דקיימא לן המערב בפת בראשון ורוצה לערב בפת בשני צריך שיערב באותו עירוב עצמו שקרא עליו שם מאתמול, ועתה שותק. אבל לא בפת אחרת דבעי למיקרא עליה השתא שם עירוב והוי מוכין מיום טוב לשבת: **נמצא משתכר בחליכתו**. כלומר קונה לו חליכה ליום מחר: **ומשתכר בעירובו**. שאוכלו. ויו"ט אחר השבת דלא אפשר בהכי, מוליכו בראשון ואינו אוכלו וחוזר והולך שם בשני לראות אם קיים העירוב מחשיך עליו, ואם רוצה יאכלנו אחרי כן: **מודים אתם לי שהן שתי קדושות**. דאמרינו נאכל עירוב בראשון אין עירוב לשני, ואי חרד קדושה ניהוה הוה ליה כחד יומא אריכא ויקנה בין השמשות של ראשון לשניהם, וכיון דשתי קדושות ניהוה יכול לערב נמי לשתי רוחות, ורבנן אולי הכא לחומרא והכא לחומרא דאמרן, משום דמספקא להו. והלכה כרבי אליעזר דשבת ויום טוב שתי קדושות הן:

משניות מבוארות – קהתי

יום השני? **מוליכו בראשון** – אם חל יום טוב להיות בערב שבת, הריהו מוליך את עירובו בערב יום טוב בשביל יום הראשון, שהוא יום טוב, **ומחשיך עליו** – ויושב שם, במקום שהוא רוצה לקנות שבייתה, עד שתחשך, וקונה לו העירוב שבייתה ליום טוב, **ונוטלו** – את מזון העירוב, **ובא לו** – וחוזר עמו לביתו, שלא יאבד שם, ולמחר **בשני** – בערב יום השני, היינו ביום טוב שהוא ערב שבת, הוא חוזר ומוליך מבעוד יום את העירוב למקום שבייתה, והוא **מחשיך עליו** – וממתין שם עד שתחשך, כדי שיקנה לו עירוב בין השמשות, **ואוכלו** – שם, שאינו יכול להביאו לביתו שבת מרשות הרבים לביתו; **ונמצא משתכר בחליכתו** – שעירובו קנה לו שבייתה גם למחר, ויכול לילך בשבת למקום שהוא רוצה, **ומשתכר בעירובו** – שאוכלו שם, ואינו מפסיד את מזון עירובו. ברם, אם חל יום טוב להיות אחר השבת, הואיל ואינו יכול להביאו לביתו שבת לביתו, מוליכו בערב שבת ומניחו שם, וחוזר והולך לשם בשבת לפני בין השמשות לבדוק אם עדיין עירובו קיים. והוא מחשיך עליו, ואוכלו אחר כך אם הוא רוצה, או מבאיו לביתו. **נאכל בראשון** – אם העירוב נאכל לאחר בין השמשות של יום הראשון, **עירובו לראשון** – קונה לו העירוב ליום הראשון, **ואינו עירוב לשני** – ואינו קונה לו ליום שני, מהטעם שבארנו לעיל, שמשום ספק מחמירין חכמים בזה, שמו שני הימים שתי קדושות הן. **אמר להם רבי אליעזר: מודים אתם לי שהן שתי קדושות** – הרי בדבריהם שאתם אומרים, שאם נאכל העירוב בראשון אינו עירוב לשני, אתם מודים לי שיום טוב ושבת הסמוכים שתי קדושות הן, שאילו היו קדושה אחת הרי העירוב בבין השמשות של הראשון קונה לשניהם כאחד, וכיון ששתי קדושות הן, הרי אפשר גם לערב בהם לשתי רוחות. ברם, חכמים הולכים כאן לחומרה וכאן לחומרה, משום שספק הוא להם, אם הם קדושה אחת או שתי קדושות, כמו שבארנו. והלכה כרבי אליעזר (**דמב"ס הלי' עירובין ה. ח.**).

בנעין ששנינו "מוליכו בראשון" וכו' מפרש רש"י: מוליכו – השליח, וכן מפרש הרב מברטנורא; וטעמם, שאילו המערב בעצמו אינו זקוק לפת, אלא מערב הוא ברגליו, כלומר שכשהוא הולך למקום שירצה לקנות בו שבייתה ומחשיך שם בין השמשות, הריהו מערב בזה עירוב תחומים. וכן שנו (הלכן ד, ט), שעיקר עירובי תחומים הוא ברגל.

הראשון למערב והשני למזרח – עירובי לצורך יום הראשון הוא לצד מערב ועירובי לצורך יום שני הוא לצד מזרח. בגמרא מבואר, שמדובר כאן כגון שהניח את שני העירובים בסוף אלף אמה בצד מזרח ובסוף אלף אמה בצד מערב, שאלו היה מניח אותם בסוף אלפיים, אין עירובו השני עירוב, לפי שאינו יכול להגיע אליו ביום הראשון, שמאחר שקנה כבר שבייתה בסוף אלפיים אמה לצד אחד, כגון לצד מזרח, הרי אסור לו לילך לצד מערב אף אמה אחת (עיין פתיחה למסכתנו). ונמצא שאין הוא ועירובו במקום אחד בשעת קניית העירוב. וכן אם אינו צריך לילך חוץ לתחום אלא ביום ראשון או ביום שני בלבד, הריהו מניח עירוב אחד, ואומר: **עירובי הראשון** – עירובי זה יקנה לי לצורך יום הראשון, **והשני בבני עירי** – וביום השני הריני כבני עירי שלא הניחו עירוב, או שהוא אומר: **עירובי השני** – עירובי זה יקנה לי מחר בין השמשות לצורך יום השני, **והראשון בבני עירי** – וביום הראשון הריני כבני עירי. טעמו של רבי אליעזר מבואר להלן, שלדעתו יום טוב ושבת שתי קדושות הן, ובין השמשות של הראשון אין העירוב קונה שבייתה אלא ליום הראשון בלבד, הלכך יכול אדם לערב ליום הראשון לרוח אחת וליום השני לרוח אחרת. **וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: מְעַרְב לְרוּחַ אַחַת** – לשני הימים, **או אֵינוֹ מְעַרְב כָּל עֵקֶר** – שאינו מערב כלל; **או מְעַרְב לְשָׁנֵי יָמִים** – לרוח אחת, **או אֵינוֹ מְעַרְב כָּל עֵקֶר** – בגמרא שואלים: הרי הפיסקה האחרונה שבדברי חכמים אינה אלא חזרה על הפיסקה שלפניה? ומבארים, שכך אמרו חכמים לרבי אליעזר: כשם שביום אחד אדם מערב לרוח אחת או אינו מערב כל עיקר, שאינו יכול לומר: חצי יום עירובי למחר וחצי יום עירובי למערב, כך אין אדם יכול לערב לשני ימים, יום אחד למזרח ויום אחד למערב, אלא או מערב לשני ימים – לרוח אחת, או אינו מערב כל עיקר. וטעמם של חכמים, לפי שספק הוא להם אם שני הימים, יום טוב ושבת הסמוכים, קדושה אחת הם, ודומים הם ליום אחד ארוך, או שהם שתי קדושות, הלכך מחמירין הם כאן, שאינו יכול לערב אלא עירוב אחד לשני הימים, שמו שניהם קדושה אחת הם. ברם, אף לדברי חכמים צריך שיהא העירוב במקומו גם בין השמשות של יום השני, שמו שתי קדושות הם, כמבואר להלן; ואם כן, **בִּיצֵד יַעֲשֶׂה** המערב לשני הימים לרוח אחת, שיהא העירוב קיים גם בשעת בין השמשות של

ז רבי יהודה אומר: ראש השנה שהיה ירא שפא תתעבר, מערב אדם שני ערובין ואומר: ערובי בראשון למזרח ובשני למערב; בראשון למערב ובשני למזרח. ערובי בראשון, ובשני עירי, ערובי בשני, ובראשון בכני עירי. ולא הודו לו חכמים.

ח ועוד אומר רבי יהודה: מתנה אדם על הפלפלה ביום טוב ראשון ואוכלה בשני. וכן ביצה שנולדה בראשון, תאכל בשני. ולא הודו לו חכמים.

פירוש ברטנורא

ז שפא תתעבר. שפא יעשו ב"ד הגדול אלול מעובר ויהיו ב' ימים טובים, יום ל' של אלול ויום ל"א, והוא צריך ללך בראשון לצד אחד ובשני לצד אחר מערב שני ערובין ומניחן בערב י"ט זה לבאן וזה לבאן ואומר וכו'; ולא הודו לו חכמים. דקסברי קדושה אחת הן. והלכה כחכמים בשני ימים טובים של ראש השנה. דלאו משום ספקא בלבד אתקן שפא קדשו ב"ד את יום שלשים או יום ל"א ואחד מהם חול, אלא משום דשפא באו עדים מן המנחה ולמעלה, שנוהגין אותו היום קודש ולמחר קודש ותרתייהו קדושה אחת. אבל בשאר ימים טובים של גלויות דלא אתקון אלא מספקא דלא ידעינן מתי קדשו בית דין הגדול את החדש, מודים חכמים לרבי יהודה דשתי קדושות הן. וחכמים האמורים באן הוא רבי יוסי:

ח מתנה אדם על הפלפלה. סל שיש בו פירות טבילים, מתנה עליו ביום טוב ראשון של ראש השנה ואומר, אם היום חול תהא זו תרומה על אלו, ואם היום קודש אין בדברי כלום. שאין מנביחין תרומה ביום טוב. ולמחר הוא אומר אם אתמול קודש והיום חול תהא זו שאמרתי אתמול תרומה על אלו, ואם היום קודש ואתמול חול כבר היא תרומה. ואוכל כלכלה המתוקנת ומשייר התרומה: **ולא הודו לו חכמים.** הוא ר' יוסי כדאמרן, דסבר קדושה אחת הן ואין מנביחים בהם תרומה. ודוקא בשני ימים טובים של ראש השנה כדפרישית לעיל: **וכן ביצה שנולדה בראשון.** של ראש השנה: **תאכל בשני.** דאם הראשון קודש השני חול וביצה שנולדה ביום"ט מותרת בחול דאין הכנה לחול. ואם הראשון חול והשני קדש נמצא שחול מכין ליום"ט ושפיר דמי: **ולא הודו לו חכמים.** בשני י"ט של ר"ה בלבד דקדושה אחת הן. אבל בשני ימים טובים של גלויות מודים לו:

משניות מבוארות – קהתי

דין יום השלושים באלול, אלא מחשש, שפא יבואו עדים ביום השלושים באלול מן המנחה ולמעלה ויעידו שראו את הלבנה, ולכן נהגו מלכתחילה אותו היום קודש ולמחר קודש (עיי' ראש השנה ד, ד; הלכך שני ימים של ראש השנה נחשבים כיום אחד ארוך ("יומא אריכתא"), ואין מערבים בהם לשני הימים אלא לרוח אחת. וכן הלכה. ברם, בשני ימים טובים של גלויות, שלא נתקנו אלא מספק, משום שאין ידוע מתי קידש בית דין הגדול את החדש, אף חכמים מודים לרבי יהודה, ששתי קדושות הן, ומותר לערב שני עירובים לשת ירוחות.

באור משנה ח

אגב המשנה הקודמת הובאה גם משנתנו, העוסקת בדיני שני ימים טובים של ראש השנה.

ועוד אומר רבי יהודה – בענין שני הימים של ראש השנה: **מתנה אדם על הפלפלה –** סל שיש בו פירות של טבל, היינו שלא הופרשו מהם תרומה ומעשרות, הריהו מתנה עליו **ביום טוב ראשון** – של ראש השנה, ואומר: "אם היום חול ומחר קודש, תהא זו תרומה על פירות אלו, ואם היום קודש, אין בדברי כלום", שאין מפרשים תרומה ומעשר ביום טוב. ולמחר הוא חוזר ואומר: "אם היום קודש ואתמול היה חול, הרי כבר הפרשתי אתמול תרומה על פירות אלו, ואם היום חול, הריני מפרש עתה אותה תרומה", **ואוכלה בשני** – ומותר לו לאכול מן הפירות שבכלכלה ביום השני של ראש השנה, שהרי תוקנו מכל מקום. רבי יהודה הולך לשיטתו, במשנה הקודמת, ששני הימים של ראש השנה אינם אלא מספק, כשאר שני ימים טובים של גלויות, ונמצא שאחד מהם חול. **וכן ביצה שנולדה בראשון** – ביום טוב ראשון של ראש השנה, **תאכל בשני** – מאותו טעם, שאם היום הראשון היה יום טוב, הרי ביצה שנולדה ביום טוב אינה אסורה באכילה אלא באותו יום, ואילו ביום השני, שהוא חול, הרי היא מותרת, ואם היום הראשון היה חול, הרי נולדה הביצה בחול, והוכנה מחול ליום טוב. **ולא הודו לו חכמים –** לרבי יהודה מהטעם שבארנו במשנה הקודמת, שלדעתם שני ימים טובים של ראש השנה קדושה אחת הם, ושני הימים קודש הם. ברם, בשני ימים טובים של גלויות מודים הם לרבי יהודה, שמתנה אדם על הכלכלה ביום ראשון ואוכלה בשני, וכן ביצה שנולדה בראשון מותר לאכול בשני.

באותה הפת שקרא עליה שם "עירוב" מאתמול, אבל בפת אחרת אסור לערב, שהרי יצטרך לקרוא עליה שם "עירוב" ונמצא מכין מיום טוב לשבת, שהוא אסור. ויש מפרשים, שהמערב עצמו חוזר ומוליכו בערב יום השני, ועל כך הוסיפו חכמים: נמצא משתכר בהליכתו ומשתכר בעירובו, (הר"ר יונתן).

י ו ט ש ו

באור משנה ז

רבי יהודה אומר: ראש השנה שהיה ירא שפא תתעבר – כבר בארנו במקומות אחרים, שבימי המשנה היו מקדשים את החדש על פי ראייה, כלומר: עדים שראו את הלבנה בחידושה, היו באים לבית דין הגדול ומעידים על כך, ואחרי שבית הדין חקר אותם ומצא שעדותם נכונה, קידשו את החדש והודיעו על כך לכל ישראל בארץ ובארצות הסמוכות. ואם לא נראתה הלבנה בליל שלוש, היו בית דין מעבירים את החדש, כלומר שיום השלושים נימנה עם החדש שעבר, וראש חודש נקבע ביום השלושים ואחד; ואומר רבי יהודה, שאם היה ירא, שפא יעשו בית דין הגדול את חודש אלול מעובר והיה שני ימים ראש השנה, יום השלושים באלול ויום האחד בתשרי, והוא צריך ללך בראשון לצד אחד, נכון לצד מזרח של העיר, ובשני לצד אחר, לצד מערב, או להיפך, **מערב אדם שני ערובין –** מניח הוא שני עירובים בערב ראש השנה, היינו ביום העשרים ותשעה באלול, אחד לצד מזרח ואחד לצד מערב, **ואומר: ערובי בראשון למזרח –** עירובי לצורך יום הראשון הוא לצד מזרח, **ובשני למערב –** ועירובי לצורך יום השני הוא לצד מערב; או שאומר: **בראשון למערב –** עירובי לצורך יום ראשון הוא לצד מערב, **ובשני למזרח –** ולצורך יום השני יזכה לי העירוב שבצד מזרח; וכן אם אינו צריך לילך חוץ לתחום אלא ביום ראשון או ביום שני בלבד, מניח הוא עירוב אחד ואומר: **ערובי בראשון –** ערובי יקנה לי ליום הראשון, **ובשני עירי –** שלא יניחו עירוב; או שאומר: **ערובי בשני –** העירוב יקנה לי ליום השני, **ובראשון בכני עירי –** הריני כבני עירי; רבי יהודה סובר, ששני הימים של ראש השנה אין קדושתם אלא משום שספק הוא, אם קידשו בית דין את יום השלושים באלול או את השלושים ואחד, ונמצא שאחד מהם חול, הלכך דינם כדין יום טוב הסמוך לשבת לדעת רבי אליעזר (במשנה הקודמת). **ולא הודו לו חכמים –** לרבי יהודה, שלדעתם שני הימים קדושה אחת הם, שאין עושים שני ימים משום אותו ספק בלבד שפא קידשו בית

מ רבי דוסא בן הרפינס אומר: העובר לפני התבה פיוס טוב של ראש השנה אומר: התלצינו ה' אליהנו את יום ראש החדש הזה, אם היום אם למחר. ולמחר הוא אומר: אם היום אם אמש. ולא הודו לו חכמים.

פרק רביעי

א מי שהוציאוהו גוים או רוח רעה – אין לו אלא ארבע אמות. החזירוהו – באלו לא יצא. הוליכוהו לעיר אחרת, נתנוהו בדיר או בסהר – רבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה אומרים: מהלך את פלה. רבי יהושע ורבי עקיבא אומרים: אין לו אלא ארבע אמות. מעשה שבאו מפרנדיסין והפליגה ספינתם בים, רבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה הלכו את פלה; רבי יהושע ורבי עקיבא לא זו מארבע אמות, שרצו להחמיר על עצמן.

פירוש ברטנורא

ט והחליצנו. זרנו והחליצנו כח, כמו נחלץ חושים (במדבר לב) פירוש אחר הצילנו ומלטנו, כמו חלצני ה' מאדם רע (תהלים קכ): אם היום אם מחר. אם היום הוא החליצנו היום, ואם מחר הוא החליצנו מחר: ולא הודו לו חכמים. לא להזכיר של ראש חודש בראש השנה ולא להתנות אם היום ואם מחר, אלא אומר והחליצנו סתמא בשני הימים ואינו מזכיר של ראש חודש כל עיקר. והלכה כחכמים:

ד א מי שהוציאוהו עובדי כוכבים. לאנסו חוץ לתחום: או רוח רעה. שנכנס בו שד ונטרפה דעתו ויצא חוץ לתחום, וחזר ונשתפת והרי הוא חוץ לתחום: החזירוהו לתוך התחום כאילו לא יצא. והרי כל העיר לו כארבע אמות כאשר בתחלה וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח, ודוקא כשהוציאוהו והחזירוהו בע"כ. אבל יצא לדעתו אע"פ שהחזירוהו בע"כ, או הוציאוהו בע"כ וחזר לדעתו אין לו אלא ד' אמות: הוליכוהו לעיר אחרת. והרי היא מוקפת מחיצות, או שנתנוהו בדיר או בסהר שהן מוקפין וחקופן גדול: מהלך את כולה. דהואיל ומוקפת מחיצות הרי היא כד' אמות: ר' יהושע ור' עקיבא אומרים אין לו אלא ארבע אמות. דכיון דלא שבת באויר מחיצות מבעוד יום לא מהני ליה מחיצות. ורבותי פירשו משום דגורי דיר וסהר אטו בקעה שאין לה מחיצות, ובקעה כולי עלמא מודו דאין לו אלא ארבע אמות: מפרנדיסין. שם מקום: והפליגה. כשהיא מתרחקת משפת הים ונכנסת באמצעו קרי הפליגה, לשון פלג מים (תהלים א): הלכו את כולה. היו מהלכין בכל הספינה. ואע"פ שהספינה הלכה בשבת ויצאו חוץ לתחום, הוי כמי שיצא חוץ לתחום וניתן בדיר או בסהר, שהספינה מוקפת מחיצות: שרצו להחמיר על עצמן. דלדידהו נמי דגורי דיר וסהר אטו בקעה, בספינה כל זמן שהיא מהלכת היה מותר להלך את כולה. ועוד שהרי שבתו באויר מחיצות מבעוד יום, אלא שרצו להחמיר. והלכה כר' גמליאל ובר' בן עזריה:

משניות מבוארות – קהתי

אדם מתחמו בשבת בעל כרחו, אין לו שם אלא ארבע אמות בלבד.

מי שהוציאוהו גוים – בשבת חוץ לתחום בעל כרחו, או רוח רעה – שנכנסה בו, שנטרפה דעתו ויצא חוץ לתחום; וכשהיה חוץ לתחום הניחוהו הגויים או נשתפה, אין לו אלא ארבע אמות – סביבו, כמו שבארנו (בהקדמה למשנתנו). התיירוהו – הגויים בעל כרחו לתוך התחום, או שחזר מתוך טירוף דעתו, באלו לא יצא – והריהו שוב כבני עירו, שמהלך בכל העיר כולה וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח. ודווקא כשהוציאוהו והחזירוהו בעל כרחו, אבל אם יצא מן התחום לדעתו, אף על פי שהחזירוהו בעל כרחו, או אם הוציאוהו בעל כרחו וחזר לדעתו, אין לו אלא ארבע אמות (גמרא). הוליכוהו – הגויים בעל כרחו, לעיר אחרת – המוקפת מחיצות (רש"י; חמארי; ברטנורא), או נתנוהו בדיר – מקום גדור לצאן כדי שיזבלוהו, או בסהר – שטח גדור לשמירת הצאן, רבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה אומרים: מהלך את פלה – שהואיל ומוקפים הם מחיצות, הרי הם נחשבים כארבע אמות. רבי יהושע ורבי עקיבא אומרים: אין לו אלא ארבע אמות – הואיל ולא שבת שם בכניסת השבת, אין המחיצות מועילות לו, ולכן אסור לו לילך שם אלא ארבע אמות בלבד. ויש מבארים הטעם, שגזרו בהם משום מקום שאינו מוקף מחיצות (גמרא; רמב"ם). מעשה שבאו חכמים, מפרנדיסין – עיר נמל בדרום מזרח איטליה, והפליגה ספינתם בים – לאחר שעגנה הספינה בנמל בערב שבת הפליגה בשבת בים חוץ לתחום, רבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה הלכו את פלה – היו מהלכים בכל הספינה, כדין מי שהוציאוהו נכרים מחוץ לתחום ונתנוהו בדיר או בסהר, שהספינה מוקפת מחיצות. רבי יהושע ורבי עקיבא לא זו מארבע אמות, שרצו להחמיר על עצמן, אלא שרצו להחמיר, כדי שלא יטעו להחמיר על עצמם. בתיסופות יום טוב" מבואר הטעם שרצו להחמיר, כדי שלא יטעו להחמיר בדיר ובסהר כמו בספינה.

שבת קודש

באור משנה ט

משנה זו מוסיפה ללמד בענין שני ימים טובים של ראש השנה.

רבי דוסא בן הרפינס אומר: העובר לפני התבה פיוס טוב של ראש השנה – היינו שליח הציבור, אומר – בתפילת ראש השנה: התלצינו (חזקוני) ה' אליהנו את יום ראש החדש הזה – שהרי ראש השנה הוא גם ראש חודש; ומוסיף שליח הציבור: אם היום אם למחר – אם היום ראש חודש החליצנו היום, ואם למחר הוא החליצנו מחר; ולמחר – ביום השני של ראש השנה, הוא אומר שליח הציבור בתפילת "החליצנו": אם היום אם אמש – שהואיל וספק הוא איזה יום הוא ראש חודש תשרי, סובר רבי דוסא בן הרפינס שצריך לומר ביום הראשון של ראש השנה: "אם היום אם מחר", וביום השני של ראש השנה: "אם היום אם אמש", כדי שלא ייראה כשקצן בתפילתו (הר"ר יונתן), ולא הודו לו חכמים – לרבי דוסא בן הרפינס, שסוברים הם, שאין צורך להזכיר ראש חודש בראש השנה; ומבואר טעמם בגמרא, שהואיל ואומרים בתפילה: "יום הזכרון הזה", הרי זה עולה גם לראש השנה גם לראש חודש, שכן בראש השנה נאמר (ויקרא כג, כד): "זכרון תרועה", וכן בראש חודש נאמר (במדבר יז, י): "והיה לכם לזכרון וכו' ובראשי חדשים". כן סוברים חכמים, שאין להתנות בתפילת ראש השנה "אם היום אם מחר", לפי ששני הימים קדושה אחת הם כמו שבארנו במשניות הקודמות, ויש גם חשש שמא יבואו עמי הארץ להקל בהם כשישמעו שהוא ספק; ואילו כשאומרים סתם, קובעים שני הימים כקדושה אחת.

באור משנה א

כבר הזכרנו, שהרר בעיר מותר לו לילך בשבת כל העיר כולה ומחוצה לה אלפים אמה לכל רוח. ואם יצא אדם חוץ לתחומו בשבת (מבלי לערב), אין לו אלא ארבע אמות סביבו. שיעור זה של ארבע אמות למרים בברייתא בגמרא (שבת מח, א) ממה שנאמר (שמות טז, כט): "שבו איש תחתיו, אל יצא איש מקומו ביום השביעי", ודרשו: "שבו איש תחתיו" – כמה תחתיו? ארבע אמות: שלש אמות לגופו, ואמה אחת כדי לפשוט ידיו ורגליו. – משנתנו באה ללמד, שאפילו הוצא

רש"י

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

מעלי תלנא למורי – וכל שכן לבקעה, אלא הרים אין להם גשמים אלא שלג, שהגשמים יורדין למטה ואין ההר שותה מהן. ועוד, שלג שבעמקים נמס והולך מפני החום ששולט שם – כמים הוא, אבל בהרים קרוי שלג. **כחמשה מיטרי לארעא** – דהכי משמע קרא "כי לשלג יאמר הוא ארץ", כשיאמר לשלג הוה ארץ – הרי הוא כגשם מטר וגשם מטרות, והרי יש כאן חמשה. **צורבא מרבנן** – בחור חריף. כמו ביעי דצריבן במסכת ביצה (ז,א). תלמיד חכם זקן לא קרי צורבא, אלא "ההוא מרבנן" קרי ליה. **כיון דנכמ נכמ** – שמתחיל לבצבץ ולעלות – עולה למעלה. כך תלמיד חכם, כיון שיצא שמו – הולך וגדל למעלה. **אורייתא מרתחא ליה** – שיש לו רוחב לב מתוך תורתו, ומשים ללבו יותר משאר בני אדם. וקא משמע לן דחייבין לדנון לכף זכות. **כאש** – שמחמם כל גופו. **בוניה** – תלמידי חכמים מקיימי עולם בבניניהו. **ברזל** – קפדנים וקשים כברזל.

דף ב ע"א: הגמרא ממשיכה לבאר את דברי רבי חנינא. שואלת הגמרא: (**אָלָא**) רוחות מָנָא לָן דְּלֹא מֵיעָצְרִי - מהו המקור לכך שרוחות אינן נעצרות כל ימות השנה. מתרצת הגמרא: **אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן לֵוִי, דְּאָמַר קָרָא** (זכריה ב י) '**כִּי בְּאַרְבַּע רֻחוֹת הַשָּׁמַיִם פִּרְשָׁתִּי אֶתְכֶם נָאם ה'.**' מבארת הגמרא: **מֵאִי קָאָמַר לָהּ** - מה כוונת הקב"ה לומר בנבואה זו, **אֵילִימָא חֲבִי קָאָמַר לָהּ** - אם נאמר שכן נתכוון לומר **הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְיִשְׂרָאֵל, דְּבִדְרֵיהֶּנּוּ** - שפירותי אתכם **בְּאַרְבַּע רֻחוֹת דְּעָלְמָא** - בארבע רוחות העולם, **אִי חֲבִי**, מדוע אמר '**בְּאַרְבַּע רֻחוֹת**', **בְּאַרְבַּע רֻחוֹת מִיבְעִי לִיה** - היה לו לומר. **אָלָא** ודאי **חֲבִי קָאָמַר** - כך כוונת הקב"ה לומר לישראל, **כְּשֶׁם שְׂאֵי אִפְשָׁר לְעוֹלָם** להתקיים **בְּלֹא רֻחוֹת** המקורות את ההבל והחמימות שבו, **כְּךָ אִי אִפְשָׁר לְעוֹלָם** להתקיים **בְּלֹא יִשְׂרָאֵל**, ולכן פיזרם הקב"ה בכל ארבע רוחות העולם כדי שבזכותם העולם יתקיים. וכיון שהעולם אינו יכול להתקיים בלא רוחות, ודאי שאינן נעצרות לעולם.

אָמַר רַבָּא, מַעְלֵי תַלְנָא לְמוֹרֵי בְּחַמְשָׁה מִטְרֵי לְאַרְעָא - שלג מועיל להרים פי חמש מידידת גשמים, לפי שמשקה את האדמה בטרם נמס, אבל הגשמים זורמים מיד לבקעה, **שְׁנַאמַר** (איוב לו ז) '**כִּי לְשִׁלֵּג יֹאמַר הוּא אֶרֶץ וְגִשְׁמִים מִטָּר וְגִשְׁמִים מִטְרֹת עֹזוּ**', הוזכר הגשם בפסוק זה חמשה פעמים [גשם, מטר, גשם, מטרות], ויש לדרוש שכוונת הכתוב לומר שכאשר יאמר הקב"ה לשלג לדדת, הרי הוא חשוב כמטר היורד על הארץ חמשה פעמים.

וְאָמַר רַבָּא, הָאִי צוּרְבָא מִרְבָּנָן - תלמיד חכם צעיר וחריף, **דְּמִי לְפִרְצִידָא דְּתוֹתִי קָלָא** - דומה לגרעין שתחת הקרקע, **דְּכִיּוֹן דְּנִכְמִי נִכְמִי** - משהו שמתחיל לבצבץ הוא צומח ועולה, כך תלמיד חכם כיון שיצא שמו הרי הוא הולך וגדל.

הגמרא מביאה מימרות נוספות בענין 'צורבא מרבנן': **וְאָמַר רַבָּא, הָאִי צוּרְבָא מִרְבָּנָן דְּרִתָּח** - תלמיד חכם הממהר לכעוס, יש לדנון לכף זכות ולומר שאוֹרֵייתָא **הוּא דְּקָא מִרְתָּחָא לִיה** - התורה שהוא לומד מרחיבה את ליבו, ומתוך כך הוא כועס ושם אל ליבו כל דבר, **שְׁנַאמַר** (ירמיה כג כט) '**הֲלוֹא כֹה דִּבַּרְתִּי בָאֵשׁ נָאם ה'**', הרי שדברי תורה נמשלו לאש המחממת את כל הגוף.

וְאָמַר רַב אֲשִׁי, כָּל תַּלְמִיד חָכָם שְׂאִינוּ קָשָׁה בְּבִרְזָל - שאינו כועס ונוהג עם תלמידיו ביד קשה כשצריך להטיל עליהם אימה, **אִינוּ תַלְמִיד חָכָם, שְׁנַאמַר** (שם) '**הֲלוֹא כֹה דִּבַּרְתִּי וְגו' וּכְפִטִישׁ יִפְצֹץ סִלְע'**, ויש לדרוש שכוונת הכתוב לומר, שכשם שפטיש מפוצץ סלע מרוב חוזקו, כך תלמידי חכמים צריכים להיות קשים וקפדנים ולהטיל אימה על העם שילכו בדרך התורה. **אָמַר לִיה רַבִּי אָבָא לְרַב אֲשִׁי, אַתּוֹן מֵהֵתָם מִתְנִיתוּ לָהּ** - אתם למדתם דבר זה מהפסוק 'וכפטיש יפוצץ סלע', **אֲנִן מֵהֵתָא מִתְנִינִן לָהּ** - אנו למדנו זאת מפסוק זה, **דְּכִתִּיב** (דברים ח ט) '**אֶרֶץ אֲשֶׁר אֲבִנֶיהָ בְּרִזָּל, אֵל תִּקְרִי אֲבִנֶיהָ אֵלָא בְּוִנֶיהָ**' - יש לדרוש הפסוק כאילו נאמר בו 'ארץ אשר בוניה ברזל', וכוונת הכתוב לתלמידי חכמים העוסקים בבניינו של עולם, ובא לומר שמעלתה של ארץ ישראל היא שתלמידי חכמים שבה קשים כברזל.

אָמַר רַבִּינָא, אִפִּילוּ חֲבִי, מִיבְעִי לִיה לְאִינִישׁ לְמִילָה נִפְשִׁיחָא בְּנִחוּתָא - צריך אדם להרגיל עצמו להתנהג בנחת עם הבריות, **שְׁנַאמַר** (קהלת יא י) '**וְהִסֵּר כַּעַם מִלִּבָּהּ וְגו'.**

קודם ציווי "הוכח תוכיח", כתיב "לא תשנא את אחיך", כי זהו תנאי מוקדם להוכחה.

ב"ה, ב' אייר, ה'תשכ"ב
ברוקלין, נ. י.

לכבוד מר גרשון דוד שי' המכונה ד"ר כהן

שלום וברכה!

בעתו קבלתי מכתבו וגם התדפיסים והספר, ותי"ח עבור התשורה, אף שלרגלי הטרדות נתעכב המענה ואתו הסליחה.

כדרך יהודי להוסיף נופך משלו, רצוני לבוא בהערה בהנוגע לתדפיס מאמרו על נושא ד' השבויים שעברתי עליו בחפזה, ובהמשך לשיחתנו כענין זה. והנה מצד אחד פותחין בשבח בנוגע להמצאה וסברות שמביע שם על מקור הנוסח והשיגרה של ד' השבויים והפרטים בזה. ואחרי בקשת סליחתו מוכרחני לומר שאין הענין בכללותו מתקבל אצלי על הדעת, ובהקדם מה שמספרים על גדול בישראל שבשיחה אתו אמרו שכתוב ברמב"ם כך וכך, ואמר לא הוא, והוסיף, לא משום שהוא בקי בכל חדרי הרמב"ם וכל רז לא אניס לי, אלא כיון שהענין לגמרי אינו הולם כל שיטת הרמב"ם אי אפשר שיהי' כתוב אצלו ענין כזה.

ועל דרך זה בנידון דידן, שהביאור שמציע במאמרו שהראב"ד בעל ס' הקבלה הוא המציא הסברה שהיו שבויים, ר' חנוך וכו', ושנשבו והגיעו בעונה אחת למקום פלוני ופלוני וכו'. כי מהשקפה פסיכולוגית [וארשה לי להביע דעתי בחריפות יותר - מבלי גישה קדומה שהכרח להמציא דבר חדש], הרי אין סברה זו מתקבלת בשכל כלל, והטעם פשוט: הרי אין כל ספק שהראב"ד הי' שומר תורה ומצוה וידע הציווי מדבר שקר תרחק, וגם חי בתקופה ובמקום שלא הי' במרחק מופלג בזמן ומקום מתקופת הד' שבויים. ולכן אין הדעת סובלת שהראב"ד המציא הענין של ארבעה השבויים בכדי לחזק סברותיו ושיטתו, ולא עוד אלא שרוב המכריע של בני דורו קבלו חידושו בלי כל פקפוק!

מובן שלא נעלמו ממני הטענות על בעל ספר הקבלה בנוגע תאריכים וכיו"ב. אבל זהו על דרך שכמדומה הזכרתי בשיחתנו שאפשר שלא יהי' מדייק דיוק ככל הדרוש בנוגע למקורות ובעלי שמועה וכו' וגם אפשר לטעות ואולי להתאמה בכיוון בנוגע לתאריך במאורע שנמשך משך תקופה, מתחילתו לסופו, וכמו שהזכרתי בשיחתנו, כגון בנוגע לחתימת התלמוד או חתימת המשנה, שכל זה אינו ענין של היפך הצווי מדבר שקר תרחק, אלא שאפשר לתפוס חתימת התלמוד בסוף ימיו של רב אשי, ושני יכול לקשר זה עם רבנן סבוראי, כיון שמובאים מהם מאמרים בש"ס, ועד"ז אפשר להסיק שנחתם התלמוד באמצע ימיו של רב אשי, וכו' וכו'. אבל אינו דומה כלל וכלל לחידוש והמצאה של ענין מעיקרו, כמו שמציע כ' במאמרו, שאין דבר זה הולם יהודי שומר תורה, ובפרט אשר כנ"ל שהראב"ד חי לערך מאתיים שנה לאחר זה ובודאי היו מסורות, וגם בכתובים, בנוגע פרטי המאורע, וגם נכדי וצאצאי הד' שבויים היו בחיים, וכו'.

ולחזור לתוכן שיחתנו בנוגע להפצת היהדות בפועל, ומעשה הוא העיקר, והביטוי שהזכרנו בשיחתנו בנוגע לעצם, שעצם בלתי משתנה והוא היפך המקרי בל' חוקרי ישראל - תקותי שנמשך במעשה בפועל, ובפרט אשר כ' חונן בהשפעה על חוג מסויים, שחלק חשוב בו הוא מהנוער וצעירים, שכל השפעה טובה עליהם - קובעת צורה ועד לבנין בית בישראל וכו'.

בכבוד ובברכה.

נ. ב. תקותי שגם להבא ישלח לי פרסומיו, ותודה מראש.

ולהעיר בנוגע להמחאה ששלח במכתבו, שאף על פי שכשיהודי נותן צדקה על ידי, הרי מובן ששש אנוכי להיות שליח על כל ענין של מצוה, ובפרט בענין צדקה שהיא שקולה כנגד כל המצוות, אבל מוכרחני להעיר מיד שבעניני צדקה הדרישה היא להתרים זה שהוא עשיר בזה ביותר, ובהנוגע לכ' הרי איך שיהי' מצבו בנכסי דנידי בודאי שעשיר טפי בערכים רוחניים, ולכן תקותי חזקה שיעניק מנכסים אלו בשטח פעולותיו כאמור לעיל, בתוכן מתאים ובצורה מתאימה, ובדברים היוצאים מן הלב, עצם הלב, שגם הוא אינו משתנה, וכפירוש חכמינו ז"ל על הכתוב אני ישנה ולבי ער, אני ישנה בגלותא ולבי ער להקב"ה לתורתו ולמצותיו.

הגמרא מביאה את דעת שמואל, שאף הוא סובר שחכמים חולקים
על בן ננס: **אמר רב יהודה אמר שמואל**, זו – מה ששנינו במשנתנו
שאומרים תפוס לשון אחרון, אלו הם רק דברי בן ננס, **אבל חכמים**
אומרים שנידון זה הוא ספק, האם תפוס לשון ראשון או לשון
אחרון, וכיון שהמוכר מוחזק בקרקע ידו על העליונה, ו**הלך אחר**
הפחות שכל שונות – אחר הלשון שמפחיתה את כחו של הלוקח,
ובכל אופן הלוקח מפסיד, שאם נוסף אפילו משהו, חייב להחזיר
למוכר, שהרי פירש מודה בחבל, ואילו אם חסר לו המוכר עד
רובע לסאה, אין המוכר חייב להוסיף לו, שהרי אמר גם לשון 'הן
חסר הן יתר', והלוקח יפסיד.
הגמרא מבררת האם שמואל עצמו פוסק הלכה כבן ננס או
כחכמים. מקשה הגמרא: יש לדייק מלשון של שמואל, שאמר 'זו
דברי בן ננס', שכוונתו לומר שרק בן ננס סובר כן, ואילו שמואל
עצמו לא **פריך** ליה כן, אלא כחכמים החולקים על בן ננס, ולכן
לא אמר כלשון רב, ש'חלוקין עליו חביריו', וקשה, **הא רב ושמואל**
דאמרי תרניהו – שאמרו שניהם, האומר לחבירו בור חטים ודחינו
שלשים סאין, במחיר של שלשים סלעים **אני מוכר לך**, ורצון
המוכר למכור דווקא כור שלם ולא פחות, הרי שכל הכור נחשב
כמקח אחד, ועד שלא ימשוך את כולו לא נגמר המקח, ולכן יכול
כל אחד מהם ל**חזור** בו מהמקח **אפילו** אחרי שמשך הלוקח עשרים
ותשעה סאין, ועכשיו הוא אוחד במשיכת הסאה **האחרונה**. אבל
אם אמר לו 'בור שלשים', **סאה פסלע אני מוכר לך**, אף שמתחילת
דבריו משמע שכל הכור הוא מקח אחד, מכל מקום הולכים אחרי
סיום דבריו, שמוכר לו סאה בסלע, ויש כאן שלשים מכירות
נפרדות, ולכן **ראשון ראשון קנה** – כל סאה וסאה שמשך הלוקח,
קנאה, ואין אחד מהם יכול לחזור בו. ומוכח ששמואל סובר
שתופסים את הלשון האחרון, ודיינו כדברי בן ננס במשנתנו,
ואילו מלשון 'זו דברי בן ננס' משמע שאינו פוסק כמותו.
מתרצת הגמרא: **אלא** מה שאמר שמואל לשון 'זו דברי בן ננס',
כוונתו רק לומר שחכמים חולקים עליו, ואילו שמואל עצמו
פריך ליה כבן ננס.
הגמרא ממשיכה לדון בדעת שמואל. מקשה הגמרא: ו**מי פריך**
ליה – וכי אפשר לומר ששמואל סובר כבן ננס שתופסים את לשון
האחרון, ו**האמר שמואל** על המשנה (ב"מ קב) שהובאה לעיל לגבי
המשכיר בית לחבירו 'בשנים עשר זהובים לשנה, ודינר זהב
לחודש', והתעברה השנה, שדין יחלוק שנאמר במשנה, **בבא**
המשכיר ותבע את השוכר **באמצע החודש** השלש עשרה עסקין,
דכיון שיש ספק אם תפוס לשון ראשון או אחרון, אנו משאירים כל
אחד בחזקתו, ולגבי חצי החודש שכבר עבר והמשכיר דורש
מהשוכר לשלם לו, אנו אומרים שישאר הממון בחזקת השוכר,
ופטור, ואילו על חצי החודש הבא אנו אומרים שהבית ישאר
בחזקת המשכיר, ואין השוכר יכול לגרו בו ללא תשלום. **אבל אם**
בא בתחלת החודש, הדין הוא שכולו **למשכיר**, שהוא מוחזק
בקרקע. ואם בא **בסוף החודש**, כולו **לשוכר**, כלומר, השוכר פטור
מספק מלשלם את המורת אותו חודש. ומדברי שמואל שהולכים
אחרי המוחזק מוכח שהוא מסתפק אם תופסים את הלשון
הראשון או האחרון, ואילו לעיל אמרנו ששמואל סובר תפוס
לשון אחרון, ולכן המוכר 'בור בשלשים סאה בסלע', ראשון
ראשון קנה.

גם בזה הדין הוא ש**כפל הדיבור** **מדה כפלה** שאמר בסוף, את מה
שאמר בתחילת דבריו **הן חסר הן יתר**, ואם פחת אפילו משהו
יוסיף, ואם הויתר משהו, יחזיר. מסיים התנא, אלו הן דברי רבי
שמעון בן ננס, ובגמרא יבואר שחכמים חולקים עליו.

גמרא

שנינו במשנה שלדעת בן ננס אדם האומר שתי לשונות הסותרים
זה את זה, תופסים את לשונו האחרון, הגמרא מביאה שיש
חולקים עליו בזה. אומרת הגמרא: **אמר רבי אבא בר מלל אמר רב**,
חולקין עליו חביריו על בן ננס, וסוברים שהדבר ספק, האם הולכים
אחרי הלשון הראשון או אחרי הלשון האחרון, ומספק חולקים
בממון.

הגמרא מבררת מה התחדש בדברי רב. מקשה הגמרא: **מאי קא**
משמע לו – מה חידש לנו רב, הרי כבר **תנינא** – שנינו את דעת
חכמים במשנה (ב"מ קב), **מעשה שהיה בעיר ציפורי**, באדם **אמר**
ששכר בית מרחץ מחבירו, ואמר המשכיר אני משכיר לך מרחץ זה
בשנים עשר זהובים לשנה, ודינר זהב לחודש, ונמצא שאמר כאן
שתי אופני תשלום, ואף שבשנה רגילה אין חילוק ביניהם, מכל
מקום אם התעברה השנה ויש בה שלשה עשר חדשים, יש חילוק
בין האופנים, שלפי לשון הראשון חיובו הוא שנים עשר זהובים
לשנה, ואינו צריך להוסיף כלום, ואילו ללשון האחרון החיוב הוא
דינר זהב לחודש, וצריך לשלם לו שלשה עשר זהובים. ו**בא מעשה**
זה לפני רבן שמעון בן גמליאל לפני רבי יוסי, ואמר שיתלוקו
השוכר והמשכיר **את חצי העיבור**, ויוסיף לו חצי דינר עבור חודש
זה, כיון שיש ספק אם תפוס לשון ראשון או אחרון, ואם כן מבואר
במשנה זו שנחלקו רבן שמעון בן גמליאל ורבי יוסי על בן ננס
האומר תפוס לשון אחרון, ומה חידש רב בדבריו.

מתרצת הגמרא: מהמשנה בבבא מציעא אין הכרח שחכמים
חולקים על בן ננס, כיון **דאי מהתם** – אם היינו רוצים ללמוד את
מחלוקתם מהמשנה שם, **הנה אמינא** – הייתי יכול לדחות ולומר
שאין הטעם משום שיש ספק אם תפוס לשון ראשון או אחרון,
אלא דווקא **התם הדין הוא** שיתלוקו, כיון שאין הלשונות סותרים
בודאי, **דמצד אחד איבא למימר** – אפשר לומר, שמה שאמר בסוף
דבריו דינר זהב לחודש **כיהדר קא הדר ביה** – הוא חוזר בו ממה
שאמר בתחילה שהתשלום יהיה לפי שנים עשר זהובים לשנה,
ומצד שני **איבא למימר** שלא התכוין לחזור בו, אלא **פירוש קא**
בפירש את דבריו הראשונים, שאמנם סכום התשלום הוא שנים
עשר זהובים לשנה, אך אופן התשלום יהיה על ידי שישלם לו בכל
חודש דינר זהב, ולא שישלם לו בסוף השנה שנים עשר זהובים,
וממילא אף בשנה מעוברת אינו צריך להוסיף דינר על חודש
העיבור, וכיון שיש ספק אם חוזר בו או לא, אמרו רבן שמעון בן
גמליאל ורבי יוסי שיתלוקו, **אבל הבא** – במשנתנו, **הודאי קא הדר**
ביה – שבודאי חוזר בו בלשון האחרון, שהרי הוא סותר לגמרי
ללשון הראשון, **איבא לא** – היינו אומרים שלא יחלקו חכמים על
בן ננס, אלא יודו שתופסים לשון אחרון, **קא משמע** לו – לכן
הוצרך רב לחפש שחכמים חולקים על בן ננס, וסברתם היא כיון
שהסתפקו האם תפוס לשון ראשון או לשון אחרון, ואף במשנתנו
יסברו חכמים אלו שיתלוקו.

עלידי קיום רמ"ח מצוות עשה פועלים בניין הספירות דזעיראנפין.

עלידי תפילת האדם למטה פועלים שיהיה למעלה הקדוש ברוך הוא מצלי.

עלידי לימוד התורה שלמטה הנה הקדוש ברוך הוא קורא ושונה כנגדו כו'.

בבא בתרא. בית כור – פרק שביעי דף קה עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" קצה רש"י תוספות

ובא מעשה לפני רבן שמעון בן גמליאל ורבי יוסי ואמרו יחלוקו בו' – משמע מהבא דמספקא ליה לרבי יוסי אי תפוס לשון ראשון או אחרון, לשמואל דאוקי לה בבא באמצע החדש. ובתמורה (כה, ב) וב"מרוכה" (בבא קמא עג, ג) אמר רבי יוסי: "תמורת עולה תמורת שלמים" – דבריו קיימין, והדינו תפוס שניהם. ובגויר בפרק שני (ט, א) ובמנחות (קג, ב) ובבבס (ל, א) ובפסחים (נג, ג) אית ליה לרבי

יוסי: בגמר דבריו אדם נתפס ויש לומר: דבכולהו לרבי יוסי כאלו הוציא שניהן יחד, ולחצי היא הבא ספקא – שדרי סותר זה את זה, ואי אפשר לומר כאן שדעתו על שניהן. אבל בתמורה וב"מרוכה" – לחצי קאמר רבי יוסי תפוס לשון שניהן, דאין סותר זה את זה. והדאי דנזיר ומנחות חבבים ופסחים, דמפרש דבריו – קאמר דבגמר דבריו אדם נתפס.

אבל בתמורה החדש כולו למשכיר – פירושו: משום דהוי שוכר המוציא מחבירו עליו הראיה, ואפילו הכי, בסוף חדש – כולו לשוכר. משמע, דאי תפס מוציא – לא מפקינן מיניה. וכן משמע בפרק שני דבתובות (ב, א), דתניא: שנים החתומין על השטר ומתו, ובאו שנים מן השוק ואמרו: ידענו שכתב ידן הוא זה, אבל אנוסים דהו, קטנים, או פסולי עדות היו. אם כתב ידן יוצא ממקום אחר – אין נאמנין. ופריך: ומגבינן ביה? תרי ותרי ניתו ומסיק רב נחמן: אוקי תרי לבדדי תרי, ואוקי ממונא בחזקת מריה. והשתא לענין מאי קתני בברייתא דאין נאמנין, כיון דמוקמינן ממונא אחזקתיה? ופירש הקונטרס לתם: לענין דאי תפס מלוה לא מפקינן מיניה. ותימה: דאם כן המוציא מחבירו – היינו כל דאליים גבר, ומאי פריך ב"חזקת הבתים" (בבא בתרא לר, א) מהמחליף פרה בחמור בו' עד זה

אומר של אבותי וזה אומר בו', דאמר כל דאליים גבר. ופירשנו דלא מסומכוס קפריך, דלית הלכתא כוותיה, אלא מדסומכוס נשמע לרבנן, דהיבא דליבא חזקה דמרא קמא – דמודר רבנן לסומכוס דיחלוקו. ומאי קשיא? והא במחליף פרה בחמור אמרו רבנן דהמוציא מחבירו עליו הראיה, ואי תפס מוציא – לא מפקינן מיניה. כל שכן גבי זה אומר של אבותי, דאין שום אחד מהן מחזק, דאמרין כל דאליים גבר ויש לומר: דמסתברא ליה במחליף פרה בחמור דאיבא חזקת מרא קמא, ולא אמרי רבנן יחלוקו, אלא המוציא מחבירו עליו הראיה, כיון דאית ליה חזקה. אבל היבא דאין מחזק זה יתור – היה לבית דין לומר להם שישלוקו, ולא להניחם לתפוס, דאפילו רבנן מודו הכא לסומכוס. אבל קשיא: בפרק קמא דבבא מציעא (ו, ב) מסיק גבי ספק כבוד דתקפו כהן – מוציאין אותו מידו. אלמא, היבא דאמרין המוציא מחבירו עליו הראיה – לא מהניא תפיסה ויש לומר: דבשעתיה היינו טעמא, דכי לא בא עד סוף החדש – דאמרין דאודיין הוא דאודי ליה, לפיכך כולו לשוכר. אבל בא באמצע החדש – נראה דלא שייך כל כך דאודיין אודי על חצי החדש, ואי אודי – [אודי על הכל, ומשום הכי] יחלוקו. והדאי דפרק שני דבתובות (ב, א) מצין למימר משום דקא טעין טענת ברי מנזיא ליה תפיסה. אבל בספק כבוד – לא בא הכהן אלא מבח ספק, אי נמי, לחכי נפקא מינה דאין נאמנין, דאי תפס המלוה קודם שנולד הספק – לא מפקינן מיניה. ובכתובות מפורש יותר.

אלא דכוליה חד מקח הוא, ועד דמישך לכוליה – לא קני מידי, כדאמרין בפרק "הזהב" (בבא מציעא מז, א) דהיבא דמכר ליה חמור בפרה וטלה, ומשך את הפרה ולא משך עדיין את הטלה – שניהן יכולין לחזור, משום דלא הוה משיכה מעלייתא. ראשון ראשון קנה – דכיון דאמר ליה "סאה בסלע" – כל סאה וטאה הוה ליה חד מקח, ומשיכת כל אחת קאתה. אלמא סבירא ליה לשמואל תפוס לשון אחרון, כבן ננס. אי לא, וסבירא ליה דאף על גב דקאמר "זו דברי בן ננס" – לאו משום דלא סבירא ליה הכי, אלא לאשמעינן דפליגי רבנן עליה אתא. וזי סבירא ליה – דתפסינן לשון אחרון, והאמר שמואל – עלה דההיא משנה דמרחץ, דקתני: יחלוקו את חרש העיבור – בבא לבית דין באמצע החדש, ואמר לו: "צא מביתו, או תן לי שבר החדש הוה", עסקינן, וכי מספקא לן איזה לשון נתפס אמרינן: העמד ממון על חזקתו, ומה שר בה כבר – לא מפקינן מיניה, דלמא לשון אחרון [וצריך להיות: ראשון] אית לן למתפס. ומה שר בה כבר מן החדש – או יצא או יתן שבר, דאמרין: העמד קרקע בחזקת בעליה. אלמא, לשמואל נמי מספקא ליה כרבנן, והולך אחר המוחזק. כולו למשכיר – העמד קרקע בחזקת בעלים. בסוף החדש כולו לשוכר – העמד מעות על חזקתן, ומדמוקי לה שמואל בבא באמצע חדש – אלמא סבירא ליה הכי, דאי לאו דסבירא ליה הכי – מאי דחזקה לאוקמה הכי? לוקמה בין בבא בתחלת חדש בין בבא בסוף חדש, כרב וכרב נחמן דפליגי עליה דההיא משנה בפרק "השואל". אלא מדדחיק לאוקמה הכי – היינו משום דסבירא ליה הכי, ופליג אורבב ואורבב נחמן דפליגי עליה, ואתא אידו לחרצה, למימר הכי הלכתא.

אלא

ביטל פרה בחבל הן חסר הן יתר – ואם פחת כל שהוא – ינבה, ואם הותיר כל שהוא – יחזיר. דברי בן ננס – ופליגי רבנן עליה בגמרא. **גמרא** חולקין עליו חביריו – דלדידהו הוי ממון המוטל בספק, וחולקים. דמספקא להו אי אמרינן תפוס לשון ראשון או לשון אחרון, כדמפרש לקמיה ממתניתין דמרחץ, ומיהו, רב סבירא ליה כבן ננס, כדלקמן בשמעתין, אמרי בי רב: איסתרא מאה

מזי מאה מעי כו'. **תנינא** – בבבא מציעא בפרק "השואל". ששבר מרחץ מחבירו בשנים עשר בו' – דאמר ליה הכי: "מרחץ זה אני משכיר לך בשנים עשר זהובים לשנה דינר זהב לחדש", ואותה שנה שנת עיבור היתה, ואי תפסינן לשון ראשון – נתעברה לשוכר, ולא יתן אלא שנים עשר זהובים לשלשה עשר חדשים, כדנתן התם: המשכיר בית לחבירו לשנה, נתעברה השנה – נתעברה לשוכר, ואי תפסינן לשון אחרון – נתעברה למשכיר, וחיבי ליתן לו שלשה עשר זהובים, כדנתן נמי התם: השכירו לחדשים, נתעברה השנה – נתעברה למשכיר. והכא בלשון ראשון השכיר לו בית לשנה, ובלשון אחרון השכיר לו לחדשים, והרי שתי הלשונות סותרין זה את זה. יחלוקו – בן ננס, שר חצי החדש, דממון המוטל בספק דמספקא להו אי תפוס לשון ראשון או לשון אחרון. אי מהתם הוה **אמינא** – דאין חולקין עליו חביריו על בן ננס, דהתם נמי מודי בן ננס דיחלוקו, משום דאיבא למימר מידהר קא הדר ביה מלשון ראשון ותפוס לשון אחרון, ונתעברה למשכיר, ואיבא למימר דלא הדר ביה מלשון הראשון, ונתעברה לשוכר, אלא פרושי קמפרש דאינו משכיר לו לשנה שלמה ויקבל שכירותו בסוף השנה, כדן שכירות שאינה משתלמת אלא לבסוף, אלא מדינר זהב לחדש הוא משכירה, כדי שיטול הדינר בכל חדש. וגם אם ירצה לחזור בו מלהשכירה לסוף חדש או לסוף שני חדשים – יוכל להוציאו מביתו, ואינו חייב להעמיד לו בית אחר. הלכך, כיון דאיבא למימר תפוס לשון אחרון דשמן חור בו, ואיבא למימר תפוס לשון ראשון דדלמא ליכא הכא לשון אחרון כלל, אלא פירוש בעלמא לראשון – הלכך יחלוקו. **אבל הכא** – במתניתין. דודאי הדר ביה – שלשון אחרון מבחשי את הראשון, אימא לא פליגי רבנן עליה, אלא תפוס לשון אחרון. **קא משמע לן** – רב, דחולקין עליו. דהתם לא הוי טעמיהו אלא משום דמספקא להו אי תפסינן לשון אחרון או לשון ראשון, דכיון דבתוך כדי דיבור אמר שתי הלשונות – אין ידוע על איזה נתכוין יותר. ולא משום דאיבא למימר דפרושי קמפרש, דהא ודאי מבחשי לשון אחרון את הראשון, אלא **הלך אחר פחות שבלשונות** – אחר אותו הלשון שמפחתו כחו של לוקח. דמספקא ליה אי תפוס לשון ראשון או אחרון, ויד המוכר שהוא מוחזק בקרקע שלו על העליונה, הלכך, היבא דאמר ליה "מדה בחבל" ר"ן חסר הן יתר" – חזינן, אם הותיר כל שהוא – להכי אמר "מדה בחבל", ויחזיר. ואם פחת כל שהוא – להכי אמר ליה "הן חסר הן יתר", שהיה ירא שמא לא יהיה כאן בית כור שלם, והגיעו. **ותתמה גמרא**: זו ולא **סבירא** ליה – מדקאמר שמואל "זו דברי בן ננס", ולא קאמר "חולקין עליו חביריו על בן ננס", כי היכי דאמר רב לעיל, אלמא לא סבירא ליה כבן ננס, דלא אולינן אחר לשון אחרון, אלא מספקא לן כרבנן. יבול לחור בו **אפילו בסאה אחרונה** – ואף על פי שמשך עשרים ותשע – אינה משיכה. דכוליה חד מקח הוא, ועד דמישך לכוליה – לא קני מידי, כדאמרין בפרק "הזהב" (בבא מציעא מז, א) דהיבא דמכר ליה חמור בפרה וטלה, ומשך את הפרה ולא משך עדיין את הטלה – שניהן יכולין לחזור, משום דלא הוה משיכה מעלייתא. ראשון ראשון קנה – דכיון דאמר ליה "סאה בסלע" – כל סאה וטאה הוה ליה חד מקח, ומשיכת כל אחת קאתה. אלמא סבירא ליה לשמואל תפוס לשון אחרון, כבן ננס. אי לא, וסבירא ליה דאף על גב דקאמר "זו דברי בן ננס" – לאו משום דלא סבירא ליה הכי, אלא לאשמעינן דפליגי רבנן עליה אתא. וזי סבירא ליה – דתפסינן לשון אחרון, והאמר שמואל – עלה דההיא משנה דמרחץ, דקתני: יחלוקו את חרש העיבור – בבא לבית דין באמצע החדש, ואמר לו: "צא מביתו, או תן לי שבר החדש הוה", עסקינן, וכי מספקא לן איזה לשון נתפס אמרינן: העמד ממון על חזקתו, ומה שר בה כבר – לא מפקינן מיניה, דלמא לשון אחרון [וצריך להיות: ראשון] אית לן למתפס. ומה שר בה כבר מן החדש – או יצא או יתן שבר, דאמרין: העמד קרקע בחזקת בעליה. אלמא, לשמואל נמי מספקא ליה כרבנן, והולך אחר המוחזק. כולו למשכיר – העמד קרקע בחזקת בעלים. בסוף החדש כולו לשוכר – העמד מעות על חזקתן, ומדמוקי לה שמואל בבא באמצע חדש – אלמא סבירא ליה הכי, דאי לאו דסבירא ליה הכי – מאי דחזקה לאוקמה הכי? לוקמה בין בבא בתחלת חדש בין בבא בסוף חדש, כרב וכרב נחמן דפליגי עליה דההיא משנה בפרק "השואל". אלא מדדחיק לאוקמה הכי – היינו משום דסבירא ליה הכי, ופליג אורבב ואורבב נחמן דפליגי עליה, ואתא אידו לחרצה, למימר הכי הלכתא.

אלא

אלא לעולם זו ולא סבירא ליה — הוי מצי לשנוי כדאמרין לעיל, דגבי משכיר איבא למימר מיהדר קה דר ביה ואיבא למימר פרושי קא מפרש, אבל הכא איבא למימר מיהדר קהדר, ולעולם "זו" וסבירא ליה. אלא אף על גב דשני הכי לעיל — לא משמע ליה שיהא כן עיקר הטעם, ולא עבדי מנייה לעיל אלא צריכותא בעלמא. ועוד: כדפירש הקונטרס, ד"זו" משמע דלא סבירא ליה הכי.

פרושי קא מפרש — פירש הקונטרס דהכי קאמר ליה: בשנים עשר זוזבים לשנה, לפי שאני סבור שהיא פשוטה, אבל אם היא מעוברת — אני רוצה שתתן לי דינר זהב לחדש. ולא גרסינן לפי זה "אי איתמר בהא ולא איתמר בהדיא" — דעל זה אינו מפרש כלום, דאמאי לא שמעינן להדיא דהמשכיר מזהיא דאיתר? אלא הכי גרסינן: מהו דתימא פרושי קא מפרש כו', ובשם רש"י פירש: ד"פרושי קמפרש" קאי אהדיא איסרתא מאה מעי, כלומר, סלע גדול ששוה מאה מעי. ושפיר גריס "אי איתמר בהא ולא איתמר בהא". ולא תקשה לפירוש רש"י: אמאי לא שמעינן להדיא דאיסרתא מזהיא דאמר רב: ואילו הווי סתם דייבנא כוליה למשכיר? דהוה אמינא: טעמא דרב לא משום תפוס לשון אחרון, אלא משום דקרקע בחזקת בעלים קיימת. ואם תאמר: דפירוש רש"י, הדיכ תיסק אדעתין ד"איסרתא מאה מעי" פרושי קא מפרש, ולעולם רב כרבנן דאמרין הלך אחר פחות שבלשונות? הא תנן ב"גט פשוט" (בבא בתרא קסד, ב): כתב "זוז" מאה דהוו קיימי סלעים עשרין — אין לו אלא עשרין זוזי, "מאה דהוו קיימין סלעין תלתין" — אין לו אלא מאה. אלא, אף על פי שמפרש בהדיא — אמרינן הלך אחר פחות שבלשונות ויש לומר: דשאני הדיא ד"גט פשוט" שדחוקין זה מזה, ולא שייך כולי האי פירוש קא מפרש. ומתיישב כאן פירוש הקונטרס יותר, משום דמעיקרא הקשה: הא אמר רב חדא זימנא, משמע דפריך אמאי איצטריך ההיא דאיסרתא, ומשני דאיצטריך, דלא הוה שמעינן ממשכיר דתפוס לשון אחרון, דהוה אמינא דפרושי קא מפרש. ומיזה ב"השוואל" (בבא מציעא קב, ב) יתכן טפי כפירוש רש"י, דקאי בהדוא דמשכיר, ופריך: והא אמר רב חדא זימנא הכא גבי איסרתא. ולרבי יצחק נראה ד"פרושי קא מפרש" דהכא — היינו ממש כהדיא דלעיל, והכי פירושו: אי איתמר כהדיא דאיסרתא, ולא איתמר כהדיא דמשכיר — הוה אמינא: פרושי קא מפרש הדיא דמשכיר, והא כולו לשוכר, דלא אמרינן תפוס לשון אחרון, דלא

אלא ספוקי מספקא ליה כשמואל רביה, וספיקא שדי לה אתחלת החדש, וקרקע בחזקת בעליו תעמידנו. והכי הלכתא, דאמרין בפרק "המקביל": והא קיימא לן כרב נחמן, דאמר: קרקע בחזקת בעליה עומדת. התימא לאו מלתא דעבדי לאיגלויי היא כו'. וגבי מתניתין דהכא נמי ליתא הלכתא כבן ננס לתפוס לשון אחרון, אלא ספיקא דהא כשמואל וכתב נחמן, וקרקע בחזקת בעליה עומדת, והלך אחר פחות שבלשונות כרבנן, ויד מוכר על העליונה. וגבי "כור בשלשים סאה בסלע" נמי, כיון דמטלטלי ניהו — מודי רב נחמן דראשון ראשון קנה, דמאי דתפסי תפסי. דבדיקע דהא דאמרין לעולם בחזקת בעלים הראשונים קיימא, דקרקע אינו נגזלת, אבל במטלטלין — הלך אחר המוחזק משניהם. בפרק קמא דסנהדרין (יו, ב): "אמר בי רב" — (רב) הונא. והאמר רב הונא: אמר בי רב אלא רב המנונא. כלומר, כל היבא דאמרין "אמר בי רב" דמשמע תלמידי דרב — היינו רב המנונא, שהיה תלמידו של רב, ואמר ההלכה משמו של רב. והכי מוכח לקמן, דפרוכין: והא אמריה רב חדא זימנא. **איסרתא מאה מעי מאה מעי איסרתא** — אמר סבירא בכמה הוצא זה? אמר ליה "איסרתא מאה מעי", ותלריצו — ואם אמר "מאה מעי איסרתא" — תפוס לשון אחרון — כבן ננס. איסרתא — סלע מדינה, והא חצי דינר, שהוא שמיני שבסלע צורי, כדאמרין ב"החובל" בחתוקה לחבירו (בבא קמא ז', ב). חצי דינר תשעים ושש פרוטות, שהפרטה אחד משמונה באיסר, והחצי דינר שלש מעות כסף שהוא ששה פונדיון, והפונדיון שני איסרין — הרי שנים עשר איסרין לחצי דינר, תן לכל איסר שמונה פרוטות — הרי תשעים ושש. נמצא מאה מעי, דהיינו מאה פרוטות, יתירים על איסרתא ארבע פרוטות. מעות סתם היינו פרוטות של נחשת, והכי מוכח בפרק "החובל" (בבא מציעא מה, א) דאמרין תא שמע: הפרט סלע ממעות מעשר שני, בית שמאי אומרים: בכל הסלע מעות כו', השתא לבית שמאי לגבי פריטי מחללין כו'. אבל של כסף, שיש ששה בדיני — נקראין מעות כסף. **אי הווי** התימא — כבשא מעשה לפני רבן שמעון בן גמליאל ולפני רבי יוסי, ואמר יחלוקו. הוה יחיבנא כוליה למשכיר — משום דתפוס לשון אחרון. מהו דתימא — לאו משום דאית ליה תפוס לשון אחרון קאמר "יחיבנא כוליה למשכיר", אלא משום דאיבא למימר פרושי קמפרש ולא מיהדר חדר ביה כלל, אלא נתכוין ליטול דינר זהב לכל חדש ודינר יא שמא תתערב השנה, ופירש: דף שנה דאמרין לך שנים עשר דינר לשנה — לא בשנה מעוברת קא אמינא, אלא בשנה פשוטה, שמעינן דינר לכל חדש. דכל היבא דאיבא למימר פרושי קמפרש, ולא יסתרי הלשונות זו את זו — יש לנו לומר דמפרש הוא ואינו חוזר מדיבורו, והלכך דאי אויל בתר לשון אחרון, דפירוש הוא לראשון. אבל "איסרתא מאה מעי", שהאיסרתא תשעים ושש פרוטות, וסותרין הלשונות זה את זה — והאי דקאמר "איסרתא מאה מעי" כאילו אמר, "תשעים ושש מעות מאה מעות" דמי, אלא שכך היו רגילין לדבר בקיצר לשון, לקרות לתשעים ושש פרוטות איסרתא — ההם קאמר רב הלך אחר המוחזק, כשמואל ורבנן דפליגי אבן ננס. **קא משמע** לן — רב דבבן ננס סבירא ליה, והך ד"איסרתא מאה מעי" — לבסוף איתמר, כן נראה בעיני. ובבבא מציעא פרק "השוואל" הכי גרסינן ליה: מהו דתימא פרושי קמפרש קא משמע לן, ולא גרסינן "אי מהתם הוה אמינא פרושי קא מפרש", דבהא ד"איסרתא מאה מעי" פרושי קא מפרש ליבא למימר, דרואי איסרתא הוי פחות ממאה מעי, ודמי ממש למתניתין ד"הן חסר הן יתר מדה תבבל". ורבינו זקני זכר צדיק לברכה בבבא מציעא (קב, ב) כן פירש: אי מהתם הוה אמינא טעמא ד"איסרתא מאה מעי" — לאו משום דתפוס לשון אחרון, אלא דהאי כוליה חדר לשון הוא, אלא פרושי קמפרש: סלע גדול שיהא שוה מאה פרוטות. וכי אמר ליה "מאה מעי איסרתא" — הכי אמר ליה: מאה פרוטות ועוד, שאין שוות אלא סלע. ולא נהירא לי כלל, דהא רב לאו דוקא איסרתא נקט, דהוה הדין אי קאמר תשעים ושש פרוטות, דליבא למימר פרושי קמפרש כי קאמר אחרי כן "מאה פרוטות". ועוד: אדרבה, מתניתין איבא למימר פרושי קמפרש ובשני ענינים: כדאמר לעיל, וכדפרישית לבסוף. והשתא דסבירא ליה לרב תפוס לשון אחרון, בעינן לפרושי הא דרב ושמואל דאמרי תרייהו "כור בשלשים סאה בסלע" ראשון ראשון קנה; לרב טעמא משום תפוס לשון אחרון, ואי אפיך מיפך לומר "סאה בסלע כור בשלשים" — לא קנה עד שימשוך סאה אחרונה. ולשמואל דמספקא ליה, ואוקימנא לדידיה משום דמאי דתפסי תפסי — בתרייהו אמרינן ראשון ראשון קנה.

אלא לעולם — האי דקאמר "זו דברי בן ננס" — היינו משום דלא סבירא ליה תפוס לשון אחרון, אלא ספיקא היא, ואולינן בתר חזקה, כרבנן דאמרי. הלך אחר פחות שבלשונות. ודקשיא לך מהא דרב ושמואל דראשון ראשון קנה, דמשמע תפוס לשון אחרון — לאו היינו טעמא, דהוה הדין אי אפיך ואמר "סאה בסלע כור בשלשים אני מוכר לך" דראשון ראשון קנה. משום דמספקא לן אי תפסינן לשון ראשון או לשון אחרון — אולינן בתר חזקה. דהתימא — גבי מרחץ טעמא מאי יחלוקו — משום דתפסי כל אחד חציו, כדאוקימנא בבא באמצע החדש. והוה הדין לרבנן דאולינן בתר פחות שבלשונות — שהמכר מחזק הוא, וכגון שקבל כבר הדמים. הכא נמי גבי ראשון ראשון קנה היינו טעמא — דהוה תפסי, דמה שתפס לא מפקינן מנייה, ולא משום לשון אחרון, דהוה הדין אי אמר איפכא. והא ליבא למימר דשמואל כבן ננס סבירא ליה דתפוס לשון אחרון, כדאמר: ראשון ראשון קנה, דמשמע תפוס לשון אחרון, והאי דאוקי למתניתין דהתימא בבא באמצע חדש כו' היינו טעמא כדאמרן לעיל, דאיבא למימר מיהדר קמהדר ביה ואיבא למימר פרושי קמפרש, אבל היבא דודאי קהדר ביה סבירא ליה תפוס לשון אחרון כבן ננס. ליבא למימר הכי, דכיון דאמר "זו דברי בן ננס" — משמע דלא סבירא ליה. ועוד: דבהא לא פליג שמואל עליה דרב, דאמר: חלוקין עליו חבירו על בן ננס, ואשמעינן דהדיא משנה דמרחץ רבנן היא, ולא מספקא לן אי פרושי מפרש אי לא, אלא דהאי מיהדר חדר ביה ומכחיש לשון אחרון את הראשון, ואפילו הכי קתני יחלוקו, דלא אמרינן תפוס לשון אחרון אלא ספיקא היא. וכיון דאשמעינן רב התימא גבי מרחץ מיהדר קהדר ביה ולא פרושי קא מפרש — שמואל נמי הכי סבירא ליה. ועוד: דשמואל נמי קאמר "אבל חכמים אומרים" כו' — אלא סבירא ליה דהדיא משנה דמרחץ רבנן היא. ומיהו, ליתא הלכתא כרב דאמר בסמוך. "אי הווי" התימא דהא יחיבנא כוליה למשכיר" דתפוס לשון אחרון כבן ננס, ולא כשמואל דאוקמה בבא באמצע החדש, אלא כרב נחמן דפליג עלייהו התימא: קרקע בחזקת בעליה עומדת, ואפילו בא כסוף החדש — כולו למשכיר. שהספק לאו עבשיו נולד, שמתחלת החדש נולד, והעמד קרקע על חזקה, ונמצא שור על בית של חבירו וצריך להעלות לו שכו. ואף על גב דאפיך מיפך ואמר ליה מעיקרא "מדירנן זהב לחדש בשנים עשר זוזבים לשנה" קאמר רב נחמן נמי כולו למשכיר. דטעמא לאו משום תפוס לשון אחרון הוא, אלא משום דתפוס לשון אחרון כבן ננס הלכתא, דאמרין בפרק "המקביל": והא קיימא לן כרב נחמן, דאמר: קרקע בחזקת בעליה עומדת. והכי הלכתא, דאמרין בפרק "המקביל": והא קיימא לן כרב נחמן, דאמר: קרקע בחזקת בעליה עומדת, והלך אחר פחות שבלשונות כרבנן, ויד מוכר על העליונה. וגבי "כור בשלשים סאה בסלע" נמי, כיון דמטלטלי ניהו — מודי רב נחמן דראשון ראשון קנה, דמאי דתפסי תפסי. דבדיקע דהא דאמרין לעולם בחזקת בעלים הראשונים קיימא, דקרקע אינו נגזלת, אבל במטלטלין — הלך אחר המוחזק משניהם. בפרק קמא דסנהדרין (יו, ב): "אמר בי רב" — (רב) הונא. והאמר רב הונא: אמר בי רב אלא רב המנונא. כלומר, כל היבא דאמרין "אמר בי רב" דמשמע תלמידי דרב — היינו רב המנונא, שהיה תלמידו של רב, ואמר ההלכה משמו של רב. והכי מוכח לקמן, דפרוכין: והא אמריה רב חדא זימנא. **איסרתא מאה מעי מאה מעי איסרתא** — אמר סבירא בכמה הוצא זה? אמר ליה "איסרתא מאה מעי", ותלריצו — ואם אמר "מאה מעי איסרתא" — תפוס לשון אחרון — כבן ננס. איסרתא — סלע מדינה, והא חצי דינר, שהוא שמיני שבסלע צורי, כדאמרין ב"החובל" בחתוקה לחבירו (בבא קמא ז', ב). חצי דינר תשעים ושש פרוטות, שהפרטה אחד משמונה באיסר, והחצי דינר שלש מעות כסף שהוא ששה פונדיון, והפונדיון שני איסרין — הרי שנים עשר איסרין לחצי דינר, תן לכל איסר שמונה פרוטות — הרי תשעים ושש. נמצא מאה מעי, דהיינו מאה פרוטות, יתירים על איסרתא ארבע פרוטות. מעות סתם היינו פרוטות של נחשת, והכי מוכח בפרק "החובל" (בבא מציעא מה, א) דאמרין תא שמע: הפרט סלע ממעות מעשר שני, בית שמאי אומרים: בכל הסלע מעות כו', השתא לבית שמאי לגבי פריטי מחללין כו'. אבל של כסף, שיש ששה בדיני — נקראין מעות כסף. **אי הווי** התימא — כבשא מעשה לפני רבן שמעון בן גמליאל ולפני רבי יוסי, ואמר יחלוקו. הוה יחיבנא כוליה למשכיר — משום דתפוס לשון אחרון. מהו דתימא — לאו משום דאית ליה תפוס לשון אחרון קאמר "יחיבנא כוליה למשכיר", אלא משום דאיבא למימר פרושי קמפרש ולא מיהדר חדר ביה כלל, אלא נתכוין ליטול דינר זהב לכל חדש ודינר יא שמא תתערב השנה, ופירש: דף שנה דאמרין לך שנים עשר דינר לשנה — לא בשנה מעוברת קא אמינא, אלא בשנה פשוטה, שמעינן דינר לכל חדש. דכל היבא דאיבא למימר פרושי קמפרש, ולא יסתרי הלשונות זו את זו — יש לנו לומר דמפרש הוא ואינו חוזר מדיבורו, והלכך דאי אויל בתר לשון אחרון, דפירוש הוא לראשון. אבל "איסרתא מאה מעי", שהאיסרתא תשעים ושש פרוטות, וסותרין הלשונות זה את זה — והאי דקאמר "איסרתא מאה מעי" כאילו אמר, "תשעים ושש מעות מאה מעות" דמי, אלא שכך היו רגילין לדבר בקיצר לשון, לקרות לתשעים ושש פרוטות איסרתא — ההם קאמר רב הלך אחר המוחזק, כשמואל ורבנן דפליגי אבן ננס. **קא משמע** לן — רב דבבן ננס סבירא ליה, והך ד"איסרתא מאה מעי" — לבסוף איתמר, כן נראה בעיני. ובבבא מציעא פרק "השוואל" הכי גרסינן ליה: מהו דתימא פרושי קמפרש קא משמע לן, ולא גרסינן "אי מהתם הוה אמינא פרושי קא מפרש", דבהא ד"איסרתא מאה מעי" פרושי קא מפרש ליבא למימר, דרואי איסרתא הוי פחות ממאה מעי, ודמי ממש למתניתין ד"הן חסר הן יתר מדה תבבל". ורבינו זקני זכר צדיק לברכה בבבא מציעא (קב, ב) כן פירש: אי מהתם הוה אמינא טעמא ד"איסרתא מאה מעי" — לאו משום דתפוס לשון אחרון, אלא דהאי כוליה חדר לשון הוא, אלא פרושי קמפרש: סלע גדול שיהא שוה מאה פרוטות. וכי אמר ליה "מאה מעי איסרתא" — הכי אמר ליה: מאה פרוטות ועוד, שאין שוות אלא סלע. ולא נהירא לי כלל, דהא רב לאו דוקא איסרתא נקט, דהוה הדין אי קאמר תשעים ושש פרוטות, דליבא למימר פרושי קמפרש כי קאמר אחרי כן "מאה פרוטות". ועוד: אדרבה, מתניתין איבא למימר פרושי קמפרש ובשני ענינים: כדאמר לעיל, וכדפרישית לבסוף. והשתא דסבירא ליה לרב תפוס לשון אחרון, בעינן לפרושי הא דרב ושמואל דאמרי תרייהו "כור בשלשים סאה בסלע" ראשון ראשון קנה; לרב טעמא משום תפוס לשון אחרון, ואי אפיך מיפך לומר "סאה בסלע כור בשלשים" — לא קנה עד שימשוך סאה אחרונה. ולשמואל דמספקא ליה, ואוקימנא לדידיה משום דמאי דתפסי תפסי — בתרייהו אמרינן ראשון ראשון קנה.

27 ודאי בא לפסוק כבן ננס שאומרים תפוס לשון אחרון, והא אמרה
28 רב תנא זמנא – והרי רב כבר אמר דין זה פעם אחת, דאמר רב
29 לגבי המשנה בבבא מציעא (קב), שהשכיר אדם בית לחבירו
30 'שנים עשר זהובים לשנה, ודינר זהב לחודש', ונתעברה השנה,
31 ואמרו רבן שמעון בן גמליאל ורבי יוסי שיחלוקו המשכיר והשוכר
32 את חודש העיבור, ורב אמר אי הווא תתם – אם הייתי שם כשבא
33 מעשה לפניכם, הוה יהיבנא בוליה למשכיר – הייתי נותן את שכר
34 כל החודש למשכיר, כיון שהלשון האחרון היה 'דינר זהב לחודש',
35 ומלשון זה משמע שצריך לשלם דינר זהב על כל חודש וחודש,
36 ובכלל זה על חודש העיבור, והיינו כיון שתופסים את הלשון
37 האחרון. ומדוע הוצרך רב לומר דין זה שנית, לגבי 'איסתרא, מאה
38 מעי'.
39 מתרצת הגמרא: (אי איתמר הא ולא איתמר הא הוה אמנא מיהדר
40 קא הדר ביה אכל תנא) רב היה צריך ללמדנו באופן של מאה מעי
41 איסתרא שתפוס לשון אחרון, אף שכבר השמיענו כן לגבי שכר
42 בית מחבירו לשנה, כיון דמהו דתניא – הייתי יכול לומר, שהטעם
43 שנותן כולו למשכיר הוא כיון שפרש' קא מפרש – בדבריו
44 האחרונים שאמר 'דינר לחודש' לא התכוין לחזור בו ממה שאמר
45 'שנים עשר זהובים לשנה', אלא לפרש שכונתו לשנים עשר
46 זהובים רק בשנה פשוטה, כפי חשבון של דינר בכל חודש, ועדיף
47 לפרש כן את דבריו מאשר לומר שחזר בו, אבל ב'איסתרא מאה
48 מעי' שבודאי חזר בו, וכאילו אמר 'תשעים ושש פרוטות, מאה
49 פרוטות', יסבור רב שאין הולכים אחר לשון אחרון, אלא הלכה
50 כחכמים שהולכים אחר המוחזק, קא משמע לן – לכן השמיענו רב
51 אף לגבי 'מאה מעי איסתרא' שהוא סובר תפוס לשון אחרון.

1 הגמרא חוזרת בה מחמת קושיא זו, ואומרת שלדעת שמואל יש
2 ספק אם תפוס לשון ראשון או אחרון. מתרצת הגמרא: אלא לעולם
3 מה שאמר שמואל 'זו דברי בן ננס', כוונתו לומר שזו דעת יחיד,
4 ולכך שמואל עצמו לא כבידא ליה כבן ננס אלא כחכמים, שיש
5 ספק אם אומרים תפוס לשון ראשון או אחרון, ולכן במשנתנו הוא
6 סובר כחכמים, שהולכים אחר המוחזק ואחר הפחות שבלשונות,
7 ואילו באופן של 'כור בשלשים סאה בסלע' שאמר שמואל ראשון
8 ראשון קנה, אין טעמו של שמואל משום 'תפוס לשון אחרון' כפי
9 שרצינו לפרש, וטעמו הוא, שכמו תתם – שם, במשנה של מרחץ
10 שהדין יחלוקו, והעמיד שמואל בבא המשכיר באמצע החודש,
11 מַעְמָא מַאי – מה הטעם שיחלוקו, מַשּׁוּם דְּתַפְּסִים – שכל אחד תפוס
12 במחצית משכר החודש, תנא נמי – גם כאן, לגבי 'כור בשלשים
13 סאה בסלע' שראשון ראשון קנה, הטעם הוא משום דהא תפס –
14 הלוקח כבר תפוס במה שכבר משר, ואין מוציאים מידו, ולא
15 משום תפוס לשון אחרון. ולכן גם אם יהפוך את לשונו ויאמר
16 'סאה בסלע כור בשלשים' יהיה הדין שראשון ראשון קנה.
17 הגמרא מבררת מה דעת רב להלכה בתפוס לשון אחרון: אמר רב
18 הוּנָא, אַמְרִי בִי רב – אמרו בבית מדרשו של רב, אדם ששואל את
19 חבירו בכמה תמכור לי חפץ זה, ואמר לו בְּאַיִסְתְּרָא – סלע מדינה,
20 ששווי תשעים ושש פרוטות, ובתוך כדי דיבור הוסיף ואמר מַהָּ
21 מְעִי, שרוצה עבור החפץ מאה פרוטות, ונמצא שאמר שני לשונות
22 הסותרים זה את זה, צריך לשלם מַהָּ מְעִי, כיון שתופסים את
23 הלשון האחרון. והוא הדין באופן הפוך, שאמר לו מַהָּ מְעִי,
24 אִיסְתְּרָא, שדינו לשלם רק אִיסְתְּרָא, שהיא תשעים ושש פרוטות,
25 כלשון האחרון שאמר.
26 שואלת הגמרא: מַאי קא משמע לן – מה בא רב ללמדנו בדין זה,

אגרות קודש

ב"ה, ו' אייר תשט"ו

ברוקלין.

הרה"ג הרה"ח אי"א נ"נ צנמ"ס עוסק בצ"צ כו' מוהרש"י שי

שלום וברכה!

במה שהעיר כת"ר בשו"ע לרבנו הזקן סי' קנ"ח סוף סעיף ז', והקשה בזה כמבואר במכתב
כת"ר, הנה לדעתי הפירוש הוא :

וז"ל רבנו הזקן שם : ויש חולקין בזה ולכן יש להקל כו'. שמה מובן אשר היש חולקין -
מקיל לגבי הדיעה שלפני זה, היינו דעת המגן אברהם כפי שמפרשו רבנו הזקן. ונמצאת דיעה זו בט"ז,
וכמצוין במראה-מקומות. והוא, כי לדעת המג"א צריכה להיות מחשבה לאוכלין בשעת יציאת הדבש
מהשערה, ושתי דיעות חולקות על זה : דיעה אחת המקילה ביותר, והיא שהובאה בט"ז בשם "שמעתי"
שאפילו אם חשב למשקין יכול לשנות אח"כ לאוכלין ע"י מעשה. ודעת שני' שעכ"פ כשרודה הדבש
סתם - מעשה שאח"כ משוהו למאכל, וא"צ להיות מחשבה לאוכלין בפירוש דוקא בתחלת הרדי',
וזוהי דעת הט"ז עצמו. וכיון שדעת השמעת' דחה הצט"ז בשתי ידיים, וכדי שלא לאפוש' פלוגתא – קרוב
לודאי לומר שכונת רבנו הזקן הוא לדעת הט"ז עצמו. ולכאורה, יש מקום גם לסברא דשמעתי, באם
בעל הכוורת הוא עכו"ם, שאז י"ל שמחשבתו אין פועלת לקביעות הדבש למשקה או לאוכלין. ואפילו
אם בעל הכוורת הוא ישראל - הרי אם רודה למכירה י"ל שקובע מעשה הקונה, ובפרט כשהמוכר עצמו
יודע בעת הרדי' שימכרנו לאחר זמן, ויש דוגמאות רבות לזה בש"ס, ואכ"מ...

מ. שניאורסאהן

משנה

1 שנינו במשנה לעיל (ק) שהמוכר לחבירו 'בית כור עפר, מדה
2 בחבל, אפילו אם פחת או הוסיף כל שהוא עליו להחזיר, ואם
3 אמר לו 'הן חסר הן יתר', שיעור החזרת המקח הוא בטעות של
4 רובע קב לסאה, במשנתנו יבואר הדין באופן שהראהו את סימני
5 וגבולות השדה.
6 האומר לחבירו 'בית כור עפר אני מוכר לך, בסימני ובקצרי' –
7 בתוך הסימנים והגבולות הללו שאתה רואה, אם הותר או חסר
8 לו בשדה פחות מן השות – פחות משישית מבית כור, הניעו – קיבל
9 הלוקח את הקרקע כמות שהיא, ואינו יכול לתובעו שיוסיף לו
10 קרקע. אבל אם חסר יותר משישית, כגון רבע בית כור או
11 חמישית, עד שות, ינכה – יחסיר הלוקח מהמעות שעליו לשלם
12 למוכר, כפי הערך שחיסר, ואם הוסיף לו המוכר קרקע יותר
13 משישית, יחזיר הלוקח את מה שהוסיף בקרקע. ואף שבשמוכר לו
14 'בית כור עפר הן חסר הן יתר' שיעור הטעות הוא ברובע קב
15 לסאה, שהוא שיעור קטן ביותר של אחד מתוך עשרים וארבעה,
16 מכל מקום כאן שיעור הטעות הוא גדול יותר, עד שישית, כיון
17 שבשמוכר לו 'בסימני ובמצריו' היינו כפי שהוא רואהו בעיניו,
18 והרי זה כאומר בפירוש שהוא מוכר לו שדה זו כמות שהיא, בין
19 קטנה ובין גדולה, אמנם בהפרש של שישית צריך להחזיר, כיון
20 שמכל מקום אמר לשון 'בית כור', ויש צורך שיחיה השיעור קרוב
21 לבית כור.

גמרא

22 הגמרא דנה באופן שהותר או חסר שישית מדוייקת: אימא, רב
23 הווא אומר, אם חסר או הותר בדיוק שות, דינו כפחות מן השות,
24 והגיעו. ורב יהודה אומר, דין שותות ביותר מן השות, שאם חסר
25 המוכר צריך להשלים, ואם הוסיף צריך להחזיר.
26 הגמרא מבארת איך כל אמורא ביאר את המשנה לפי שיטתו: רב
27 הווא אומר, שותות כפחות מן השות, ואף שבמשנה נאמר 'פחות
28 משותות הגיעו', אין לדייק מכאן שבשדות עצמה ינכה, אלא הדי
29 קאמר התנא, אם חסר פחות מן השות, וגם שותות בכלל זה, הגיעו
30 ללוקח כמות שהוא, ורק אם חסר יותר מן השות, ינכה. והיינו כיון
31 שמשמעות הלשון 'עד שותות ינכה', היינו לא 'עד' בכלל, ורק אם
32 חסר יותר משותות, ינכה. ורב יהודה אומר, שותות ביותר מן השות,
33 והדי קאמר התנא, רק אם חסר פחות מן השות הדין שהגיעו, אבל
34 אם חסר יותר מכך, כגון רבע או חמישית עד שותות, וגם שותות

35 בכלל זה, ינכה, כיון שמשמעות הלשון 'עד שותות ינכה', היינו 'עד'
36 בכלל.
37 הגמרא מקשה על רב הווא מברייא: מיתבי, שנינו בתוספתא (פז)
38 המוכר לחבירו בית כור בסימני ובקצרי, כאופן המבואר
39 במשנה, אם פחת שותות או הותר שותות, הרי דינו הוא כמו בשות
40 הדינין – דיינים שמכרו את נכסי היתומים לצורך מזונות האשה
41 והבנות, וטעו בשומת הנכסים, שהדין הוא שהגיעו, ואין המכירה
42 מתבטלת, והא שום הדינין, דעת חכמים בכתובות (צט) שדין
43 שותות ביותר מן השות הוא, ושומתם בטילה, והבינה הגמרא
44 שהתוספתא סוברת בחכמים, וכיון שדיממה את דין המוכר
45 בסימני ובמצריו לשומת הדינים, נמצא שאף לגבי המוכר
46 בסימני ובמצריו הדין הוא ששותות ביותר משותות, שינכה, ושלל
47 כדברי רב הווא שאמר שבשותות בדיוק הדין הוא שהגיעו.
48 מתרצת הגמרא: אומר לך רב הווא, ולמצינו – וכי לשיטת רב
49 יהודה לא קשה מברייא זו, והרי 'הגיעו' קא תני בברייא, ואילו
50 בשום הדינים סוברים חכמים שבשותות בדיוק שומתם בטילה,
51 ולא הגיעו, ואם כן על כרחך ברייתא זו אינה כשיטת חכמים, אלא
52 כרבן שמעון בן גמליאל (שס), שאף בטעות של שותות המכר קיים,
53 ואם כן אדרבה, מוכח מהברייא כדברי רב הווא, שהמוכר
54 בסימני ובמצריו ופחת או הותר שותות בדיוק, דינו כפחות
55 משותות, והגיעו, וקשה מהברייא על רב יהודה, האומר שדין
56 שותות ביותר משותות, יחזיר.
57 הגמרא מיישבת את הברייא לדעת רב יהודה: (אלא) לעולם דין
58 שותות בדיוק הוא ביותר משותות, ומה שהשוותה הברייא את
59 דינו לשום היתומים, אין זה לכל דינו, אלא בדבר אחד דינו בשום
60 הדינין, ובדבר אחד לא יהיה דינו בשום הדינין, בשום הדינין הוא
61 לגבי הדין כשטעו בשותות, שבשניהם אין זו מחילה, ולא בשום
62 הדינין לגבי דבר אחר, ואילו הדין – בשום הדינין כשהתבררה
63 הטעות כמל המקח לגמרי, ואילו הדין – בטעות של מוכר ולוקח,
64 הדין שהגיעו – אין המוכר בטל, אלא רק מחזיר את האונאה, וכפי
65 שנאמר במשנה 'עד שותות ינכה', והתוספתא באה לחדש שהם
66 שהם דומים בכך שבשניהם אין מחילה בשותות, מכל מקום יש
67 ביניהם חילוק בדין, כיון שבית דין שטעו צריכים להחזיר את
68 הטעות, אבל כאן ששניהם רוצים את המכירה, אין עליהם אלא
69 להחזיר את האונאה אבל המכר קיים.
70 הגמרא מביאה מעשה, שנלמד ממנו שיש אופנים שאף ביותר
71 משותות הגיעו: רב פפא וכן ארעא מנהיה נכרא – קנה קרקע מאדם
72 אחד,

המשך מעמוד מ

מתוך הספר ילקוט גאולה ומשיח – פרשת אמור

כמ"ש במהרש"א¹⁴, והשני יוד"ן שבינין, כמו השני יוד"ן שביה"ל וכמובן.

אות ח' דמשיח, חנינה, הוא לנגד נו"ה, כי אות ח' רומז על נו"ה (אם נו"ה נחשבין לא', כי הם תרין פלגי גופא, א"כ הם ספירה הח', ויסוד ט', ומל' י'), כמ"ש בקה"י¹⁵ מע' אות ח' ע"ש. והיינו לנגד ה' ערבות שרומזים על נו"ה.

לקוטי לוי יצחק מס' פסחים עמוד קו, פניני לוי יצחק על התורה

י"ל עזו ופריו שוה, הוא ע"ד שלעתיד יה' השם הוי' יהי¹³, שהוא ו' דו"א יהי' במדרגת ה' דחכ', ב"פ י"ה, וזהו עזו ז"א, ופריו חכ', שוה. והיינו נון שהכתיב הוא ב' אחר ה', ולא באות ו', והיינו השני נוני"ן הם כמו השני ההי"ן שבשם

(13) עי' לקוטי תורה מהאריז"ל זכר' יד, ט. וז"ל: ביום ההוא יהי' ה' אחד, הנה עתה בגלות נקרא ז"א ונוקבא דודים ואו"א רע' דאו"א לא מתפרשין וז"ל לזמנין מתחברים אבל לעתיד לבוא יהי' ה' ז"א ושמו שהיא נוקבא יהי' גם כן אחד פכ"פ עמו כמו או"א נמצא שהשם לא יהי' הו"ה שהוא מורה על בחי' ו"ק אלא השם יקרא יהי"ה כי כשם שחוב"ב נק' י"ה כך יקראו ז"ל כי ז"א יהי' תמיד בן י"ס שלם והנוקבא תהי' במדרגתה הראשונה.

(14) עי' ילקוט משיח וגאולה עה"ת פ' מצורע סימן ב.

(15) וז"ל: ח' רומז על נצח הוד שבהן ח' אותיות דהוי' אדני איהו בנצח ואיהו בהוד.

בבא בתרא. בית כור – פרק שביעי דף קו עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" תוספות

ושמואל אמר מקמיצין – פירש הקונטרס: שיתן לו כל אחד שליש, ויחלקו. ומשמע מתוך פירושו – שלא בגורל. וקשה: דלמה יגרע הוא, שהם נטלו בגורל, והם יתנו מה שירצו בלא גורל? ולימא לה: מעלינן להו כנבסי דבר מריון. וקיימא לן כרב יוסף בפרק קמא (בבא בתרא ב', ב), ואפילו בגורל אין לו לחטיל עם כל אחד ואחד בפני עצמו, אלא עם שניהם יחד, כדי שיפול לו חלק בבית אחת אלא

ומפרש רבינו יצחק: מקמיצין – כגון אם יש לזון שלש שדות, ולקחון כל אחד שדה, והשלישית חלקו, וכשבא אחיהם – יפילו גורל על כל השדות, ובאיה שפול גורל – יזכה, ולענין זה לא בטלה מחלוקת, שאם יפול השדה השלישית לחלקו – זכו הראשונים בחלקם כמו שהיו הראשונים מתחלה. ואפילו נפל לו שדה שהיה של אחד מהן – מכל מקום לא יחלקוהו כל המותר, שאם שדה שלישית שהיה מחצה לזה ומחצה לזה יהיה כבתחלה, ושדה שניה יחלקוהו, וכן הני בר תלת דקיימי ואוול תרי מנייהו ופלוג, פירוש: כשנפל לזה שדה ולזה שדה, ושדה שלישית נשארה, כשיבא שליש יפילו גורל על הכל, ואם יפול אותו שדה הנשאר לחלקו – זכו הראשונים בחלקם. ולא כפירוש הקונטרס דמועלת חלוקת לגמרי אף לשליש, ואף על גב דפלוג בלחלק דעתיה, ומה שהביא ראיה – אינה ראיה, דהתם במטלטלין, אבל במקרקעי דשייך קפידי ברוחות – אין אחד יכול לחלקו בלא דעת חברו. דאמרין "באלמנה גיוונת" (כתובות ק, א), יתומים שבאו לחלק כנבסי אביהן כו', משמע התם דאי לאו משום "מה כח בית דין יפה", הוה אמינא: אף על גב דלא טעו, הגדילו יכולין למחות ברוחות. והבא, דלא שייך "מה כח בית דין יפה", למא לא יוכל למחות כי פלג חד בלא דעתא דחבריה: ומיהו, לפירוש רבינו יצחק, דמפרש התם דבורין לזון חלק יפה בלא גורל קאמר, לא קשיא מידי לפירוש הקונטרס, דאי לאו "מה כח בית דין יפה" לא הוה מנייב גורל, אבל בגורל – מהני, ואפילו בלא "מה כח בית דין יפה" וחולקין. ואפילו לפירוש רבינו תם, דעל ידי גורל קאמר, איכא למימר: דהתם, דאי שהיתומין קטנים ואין אחד מהן תובע לחלקו, אי לאו "מה כח בית דין יפה" הוי יכולין למחות. אבל אם אחד מהן גדול, ותובע לחלקו, כי הכא – בלא כח בית דין יפה חולקין.

ובא

אָמַר לֵיהּ: הוּא עֶשְׂרִין גְּרִינִי. מְשִׁיחָה וְלֹא הָוִיא אֵלָא הַמִּיּוֹסְרָא; אֵתָא לְקַמְיָה דְּאַבְיָי, אָמַר לֵיהּ: סִבְרָתְךָ וְקִבְלָתְךָ. - וְהִתְנַן: פְּחוּת מִשְׁתָּת - הַגִּיעִי, עַד שְׁתָּת - יִנָּקָה - הֵינִי מִיָּלָי הַיּוֹכָא דְּלֹא קִים לֵיהּ בְּגוּתָה, אֲבָל הַיּוֹכָא דְּקִים לֵיהּ בְּגוּתָה - סִבְרָתְךָ וְקִבְלָתְךָ. - וְהָא עֶשְׂרִין אָמַר לִי - אָמַר לֵיהּ: דְּעָרִיפָא פְּעֶשְׂרִין. תְּנִינָא, רַבִּי יוֹסִי אוֹמַר: הָאֲחִין שְׁחָלְקוּ, כִּיּוֹן שְׁעָלָה גּוֹרֵל לְאַחַד מֵהֶן - קִנּוּ כּוֹלָם. מַאי טַעְמָא? אָמַר רַבִּי אֱלֵעָזָר: בְּתַחֲלַת אֲרִיץ יִשְׂרָאֵל, מָה תַּחֲלָה בְּגוֹרֵל, אֵף כָּאֵן בְּגוֹרֵל. - אִי מָה לְחֵלְקִי בְּקִלְפִי וְאוּרִים וְתוֹמִים, אֵף כָּאֵן בְּקִלְפִי וְאוּרִים וְתוֹמִים? אָמַר רַב אֲשִׁי: בְּתַהוּא הֵנָּה דְּקָא צִיִּיתִי לְהַדְרִי, גְּמַרִי וּמִקְנִי לְהַדְרִי. אֵיתִימַר: שְׁנֵי אַחִין שְׁחָלְקוּ, וְכָא לָהֶן אַח מְמַדִּינֵת הֵים - רַב אָמַר: בְּטַלָּה מִחֻלּוּקָתָהּ, וְשְׁמוּאֵל אָמַר: מְקַמְצִין. אָמַר לֵיהּ רַבָּא רַבָּא נַחְמֵן: לִרְבִּי דְּאָמַר בְּטַלָּה מִחֻלּוּקָתָהּ, אֲלֵכָא הֲדַר דִּינָא, אֵלָא מַשְׁתָּה, הֵינִי בִּי תַלְתָּא דְּקִיָּיִמִי, וְאוּלָּא בִּי תִרִי מִיִּיְהוּ וּפְלוֹג, הֵכִי נָמִי דְּבַטְלָה מִחֻלּוּקָתָהּ? - הֵכִי הִשְׁתָּא? הֵתָם נַחֲתִי אֲדַעְתָּא דְּבִי תַלְתָּא מַעֲיָרָא, הֵכָא לֹא נַחֲתִי אֲדַעְתָּא דְּבִי תַלְתָּא מַעֲיָרָא. אָמַר לֵיהּ רַב פֶּפְא לְאַבְיָי: לְשְׁמוּאֵל דְּאָמַר מְקַמְצִין, לְמִימְרָא דְּקָם דִּינָא? וְהָא רַב וְשְׁמוּאֵל דְּאָמְרִי תְרוּיָהוּ: "כּוֹר בְּשָׁלִשִׁים אֲנִי מוֹכֵר לָךְ" - יוֹכֵל לְחוּזֵר בּוֹ אֲפִילוּ בְּסָאָה הָאֲחֵרוֹנָה, "כּוֹר בְּשָׁלִשִׁים, סָאָה בְּסָלַע אֲנִי מוֹכֵר לָךְ" - רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן קִנָּה הֵתָם

אחד בשלו עדיין. דאי אחזוק – מאי למימרא? בקלפי ואורים ותומים – כדאמרין: ב"ש נוחלין" (בבא בתרא קבב, א), אלעזר מלוכבש אורים ותומים ויהושע וכל ישראל עומדין לפניו, קלפי של שבטים וקלפי של תחומין מונחין לפניו, והיה מכזין ברוח הקודש כו'. אמר רב אשי – לעולם כתחלת ארץ ישראל קנה גורל. ודקשיא לך: אי מה להלן בו?

– היינו טעמא דלא צריך כולי האי: משום דגמרי בלבב שלם ומקנו למי שיעלה הגורל מיד, מהני גמר דעתם עם הגורל, כאורים ותומים דמהני אפילו היכא דלא גמרי ומקנו. דבההיא הנאה דצייתי להדרי נשמעין זה לזה לחלוק בגורל כדי שישול כל אחד חלקו בפני עצמו, דאינן חפצים עוד בשותפות – הלכך אין רוצין שיהא עוד עכוב בדבר, וגמרו ומקנו אחדרי. כן זקוק אני לפרש, שהרי אין כתוב בספרים "אלא אמר רב אשי" – הלכך לא בא לסתור טעמו של רבי אלעזר, אלא לתרצו. שני אחין שחלקו – קרקעות. בטלה מחלוקת – ויחלקו לבתחלה בשלשה חלקים, ובגורל. ונהי נמי דנפל גורל לאחד מהן קנו כולן – הני מילי היכא דחלקו כראוי, אבל היכא דכל אחד נטל יותר מחלקו – חלוקה בטעות הוא, והדרא. מקמיצין – נטל כל אחד שליש מחלקו, ונתנן לזה. כגון שירשו שש שדות, ונטלו זה שלש וזה שלש, ובא לזון אח – זה נתן לו שדה אחת, וזה נתן לו שדה אחת, הרי לכל אחד שני שדות והנם שוים. הדר דינא – כלומר, חזרת החלוקה, כשביל שנטלו חלקם שלא מדעת אח השלישי. אלא מַעְתָּה הֵינִי בִּי תַלְתָּא – אחין או שותפין, דקיימי, ואוול בי תרי מנייהו ופלוג בלא ידיעת השלישי בשלשה חלקים בפני שלשה בית דין הדיוטות, כדאמרין ב"אלו מציאות" – (בבא מצינא לב, א). הכי נמי דבטלה מחלוקת – כשיבא השלישי, ויאמר: איני חפץ בהך חלוקה? בתמיה. מהבא שמעינן דפשיטא להו דתלתא אחים או תלתא שותפין, אי נמי תרי אחי או תרי שותפין, כדמוכח ב"אלו מציאות" (שם לא, ב) באיסור ורב ספרא דעבד עיסקא בהדי הדרי, והלך רב ספרא ופגל בלא דעתא דאיסור באפי תרי כו', ופגל חד בלא דעתא דחבריה וכגון דפגל בלא דעתא דחבריה באפי תלתא, ואית ליה סהדי דפגל, כדאמרין ב"אלו מציאות" – תתקיים החלוקה, ואין חברי יכול לערער עליה. ואם חלק שלא בפני בית דין – לא כלום הוא. ומה שהשיבחו הנבסין – השיבחו לאמצע. והני מילי – מידי דצריך שומא, אבל חלוקת מעות – דלא צריך שומא, אין צריך לחלוק בפני בית דין. **אדעתא דבי תלתא** – בשלשה חלקים חלקו הכל, דמטי לכל חד חלק הראוי לו. הלכך לדעתו לא חישינן, דאילו הוה הכא – נמי הוה פליג בגורל. אבל דבא, דאגליא מילתא לבסוף דנטל יותר מיאי – טעות הוא, ובטלה מחלוקת. **ולשמואל דאמר מקמיצין אלא כם דינא** – דכל מי שנטל דבר הראוי לו, אלא שאינו נטל כשיעור הראוי לו אלא יותר, והוא הדין לפחות. קאמר שמואל דמאי דתפיס – תפיס, אי הכי, אמאי אמר שמואל יכול לחזור בו מוכר ואפילו בסאה אחרונה, ומצינא מיד חלוקה עשרים ותשע סאין שבאו כבר לידו, ואמאי? הא כיון דהוה ראוי ליטול כור כדאתני ליה מוכר – במה שזכה כבר יזכה, אף על גב דלא בא לידו כשיעור הראוי לו אלא לאו שמע מינה דהדר דינא היכא דנטל פחות, וכל שכן היכא דנטל יותר, בדלעיל וקשיא דשמואל אדשמואל.

ומשני:

הנהגה כזו (עבודה כפי טבע הרגילות) נקראת בשם "לא עבדו".

משיחת ג' אייר ה'תשד"מ

נוסף מִמְדִּינָה הֵם, ותובע את חלקו בירושה. נחלקו בזה רב
 ושמואל: רב אִמְרָא בְּמִלָּה מְחַלְקָת – החלוקה שחלקו בטלה,
 וחוזרים וחולקים שוב לשלושה חלקים. וּשְׁמוּאֵל אִמְרָא מְקַמְצִין,
 דהיינו שכל אחד מהאחים נותן שליש מחלקו לאח שבא ממדינת
 הים. וכגון שחלקו שש שדות ונטל כל אחד שלש שדות, נותן כל
 אחד שדה אחת מחלקו לאח שבא ממדינת הים, ונמצא שכלל
 אחד ישנם שתי שדות.
 רבא מקשה על דעתו של רב מהלכה אחרת שאמר: אִמְרָא לִיה רַבָּא
 לְרַב נְחֻמִּי, לְרַב דְּאִמְרָא שכשבא האח השלישי הדין הוא שְׁמִיָּלָה
 מְחַלְקָת, אִלְמָא סובר שְׁהָרַד דִּינָא – שכיון שהחלוקה היתה שלא
 מדעת השלישי חוזר כל הדין והחלוקה שעשו לפני כן, אִלְמָא מַעֲתָה
 יצא לדבריו שְׁהֵי בִי תִלְתָּא דְּקִיָּמִי – שלשה שותפים ואו אחים
 שנמצאים בעיר, וְאִזְוֵל בִּי תִרִי מִיָּנִיחוּ וּפְלֹג – והלכו שני שותפים
 מתוך השלושה וחלקו בגורל בבית דין את השותפות בשלושה
 חלקים שווים, בלי ידיעת השותף השלישי, חָכִי נָמִי דְּמִלָּה מְחַלְקָת
 – האם גם בזה נאמר שכשיבאו השותף השלישי וירצה לבטל את
 החלוקה יוכל לבטלה, וזה ודאי אינו, כי מכיון שחלקו בבית דין
 חלוקתם חלוקה, ואפילו שני שותפין יכול אחד מהם לחלוק בלי
 ידיעת חבירו, אם חלק בבית דין.
 תירץ רב נחמן לרבא: חָכִי הִשְׁתָּא – וכי כך נראה בעיניך עתה שיש
 לומר כן, כיצד תרצה להשוות את שני המקרים, הרי הָתָם –
 בשנים שחלקו בלי ידיעת השותף השלישי, נִחְיָתִי אֲדַעְתָּא דְּכִי
 תִלְתָּא מַעֲקָרָא – ירדו החולקים כבר מתחילה על דעת לחלק
 לשלושה חלקים כמנין השותפים, ולא הפסיד השלישי כלום, שהרי
 אף אם היה כאן היה חולק בגורל שעשו, אבל הָתָם – באחים
 שחלקו והגיע להם אח ממדינת הים, לא נִחְיָתִי אֲדַעְתָּא דְּכִי תִלְתָּא
 מַעֲקָרָא – לא ירדו לחלוק את הירושה לשלושה חלקים, ונמצא
 שהחלוקה היתה בטעות מפני שכל אחד נטל יותר מכפי חלקו,
 ועל כן סבר רב שהחלוקה מתבטלת.
 רב פפא מקשה על שמואל מדבריו במקום אחר: אִמְרָא לִיה רַב פָּפָא
 לְאִבְיָי, לְשְׁמוּאֵל דְּאִמְרָא בשני אחים שחלקו ירושה ובא להם אח
 נוסף, שְׁמִיָּלָה – חלוקתם קיימת, וכל אחד נטל מחלקו ונותן
 לאח השלישי, לְמִיָּקָרָא – האם בא הדבר לומר דָּקָם דִּינָא – שאמנם
 חלק מהחלוקה הקודמת בטלה, אך מכל מקום לגבי השאר
 אומרים שנשאר ועומד הדין ואינו מתבטל, משום שכל הנוטל
 דבר שראוי לו ליטול אלא שאינו נוטלו בשיעור הראוי לו מועילה
 תפיסתו, כיצד ניתן לומר כן בדעת שמואל, וְהָא רַב וּשְׁמוּאֵל דְּאִמְרָא
 תִרְוִיחוּ שֶׁאֵדָם האומר לחבירו בְּזֹר חֲטִים (ושהוא שלושים סאים),
 בְּשִׁלְשִׁים סלעים אִנִּי מוֹכֵר לָךְ, והתחיל למשוך את הסאים, ורוצה
 אחד מהם לחזור, הדין הוא שִׁבְלוֹ לְחֹזֵר בֹּז אִפְּסִילוּ שֶׁכֶּבֶר מִשָּׁךְ
 עשרים ותשע סאים ואוחז הוא בְּפָאָה הֶאֱחָרְזֵנָה, והטעם כי כל
 הכור נחשב כמכירה אחת, וכל שלא משך את כולו לא נגמרה
 המשיכה. אבל אם אמר לו בְּזֹר בְּשִׁלְשִׁים סלעים, כָּאָה בְּפָסְעָה אִנִּי
 מוֹכֵר לָךְ, לפי סוף דבריו יש כאן מכירה נפרדת לכל סאה וסאה,
 ולכן הדין שראשון רָאשׁוֹן – כל סאה וסאה שמשך הלוקח קָנָה,
 ואינם יכולים לחזור. ויש להקשות מהרישא שכתוב שיכול לחזור
 בו, והרי מכיון שמגיע לו כור כפי מה שסיכמו בתחילה, ומשך רק
 עשרים ותשע סאים, נמצא שמשך מה שמגיע לו אלא שלא
 בשיעור הראוי לו, ומדוע אמר שמואל שיכול לחזור בו, הרי לפי
 דבריו בדין חלוקת אחים, היה צריך להיות הדין שקם דינא, היינו
 שלגבי מה שכבר משך אינו יכול לחזור בו עוד.

אִמְרָא לִיה המוכר, קרקע זו שאני מוכר לך שאלו הן סימניה
 וגבולותיה, הוּא עֲשְׂרִין גְּרִיזֵי מִשְׁחָה – עשרים סאים מידתה, ולפי
 האמת לא הוּא אִלְאִי חֲמִיפָרָא – לא היתה אלא חמשה עשר סאים.
 אָתָּא – בא רב פפא לְקַמְיָה דְּאִבְיָי לברר את הדין. אִמְרָא לִיה אבִי
 כְּבִרְתָּי מְכַלְתָּ – כיון שידעת שזה גודלה, הרי קיבלתה על דעת כן.
 שאלו רב פפא: וְהָתָנָּן במשנתנו שאם חיסר פְּחוֹת מִשְׁתוֹת הדין
 הוא שְׁהִינֵנָּה, אבל ביותר משות כגון רבע או חמישית עַד שְׁתוֹת
 הדין שְׁהִינֵנָּה, ואם כן כאן שהטעות היא בשיעור רבע מכלל
 המכירה ודאי הדין שינכח. השיב לו אבִי: הדין שלמדנו במשנה,
 הֵנִי מִיָּלִי הִכָּא דְּלֹא קִים לִיה בְּגֻזָּה – זהו דווקא כשאין הלוקח מכיר
 את הקרקע, אֲבָל הִכָּא דְּקִים לִיה בְּגֻזָּה – באופן שמכיר את הקרקע
 ויודע שהיא חסירה, כְּכֹר וְכִבִּיל, ואפילו אם חסרונה הוא יותר
 משתות.
 שאלו רב פפא: וְהָא עֲשְׂרִין גְּרִיזֵי אִמְרָא לִי שהוא מוכר לי, ומסתבר
 שלא ידע בעצמו כמה הוא שיעור הקרקע, וכונתו היתה שישלים
 לי ממקום אחר, או שינכח לי מן המעות. אִמְרָא לִיה אבִי, כוונת
 המוכר רק היתה לומר לך שבח קרקעו, דְּעִדִּיפָא כְּעֲשְׂרִין –
 שחשובה היא ועושה פירות כמו שדה בשיעור עשרים סאים.
 הגמרא מביאה ברייתא לגבי אחין שחולקים ירושה ביניהם על ידי
 גורל: תִּנְיָא בברייתא, רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, הָאֲחִין שֶׁחֲלָקוּ את ירושתם
 לחלקים שווים על מנת שיטילו לאחר מכן גורל ויטול כל אחד מה
 שיעלה בחלקו, בְּיוֹן שְׁעֵלָה גּוֹרֵל לְאֶחָד מֵהֶן והוברר מה חלקו, קִנֵּי
 בּוֹלָם. דהיינו זה שהעלה כבר חלקו בגורל זכה לגמרי ואינו יכול
 לחזור בו, ולגבי השאר, אם יש רק עוד אח אחד ודאי שזכה אף
 הוא לגמרי שהרי אין עוד למי לחלק. ואם יש עוד שני אחים זכו
 בין שניהם בחלק שנשאר, לענין שחלק זה שייך להם יחד ואין
 האח הראשון יכול לחזור בו מהחלוקה, ומעתה רשאים הם לחלקו
 אף באופן אחר, ובכל זמן שירצו.
 מבררת הגמרא: מָאִי מַעֲקָא – מה הטעם בזה ובאיזה קנין קנה האח
 הראשון שלא יוכל לחזור בו. משיבה הגמרא: אִמְרָא רַבִּי אֶלְעָזָר, דִּין
 זה הרי הוא בְּתַחֲלַת חֲלוּקָת אֶרְץ יִשְׂרָאֵל, שכשחלקו את הארץ
 לשבטים, חלקו על ידי גורל, שֶׁכֶּךָ כתוב (במדבר כו נה) 'אֶךְ בְּגוֹרֵל
 יִחַלֵּק אֶת הָאָרֶץ לְשִׁמּוֹת מִשּׁוֹת אֲבֹתָם יִגְדֹּלוּ, ואם כן אפשר ללמוד
 מִה תִּחְלַת חֲלוּקָת בְּגוֹרֵל, אֵךְ כָּאֵן קוֹנִים הֵם בְּגוֹרֵל, והגורל הוא
 מעשה הקנין.
 מבררת הגמרא: אִי מַה לְחֵלֶן – בחלוקת ארץ ישראל, לא נגמרה
 החלוקה אלא גם בְּקָלְפִי, דהיינו גורל, וגם באוּרִים וְתוֹמִים, דין
 כמבואר לחלן (קכב) שאלעזר עמד עם אורים ותומים, והיה
 שואל באורים ותומים איזה חלק יעלה לכל שבט, ואחר כך מעלה
 בגורל את השבטים ונחלתם. וממילא נאמר שֶׁאֵךְ כָּאֵן בחלוקת
 האחים יצטרכו לחלק גם בְּקָלְפִי וגם באוּרִים וְתוֹמִים. משיבה
 הגמרא: אִמְרָא רַב אִשִּׁי לעולם כאן קנה האח שעלה לו הגורל בקנין
 גורל, ומה שאין צריכים גם אורים ותומים, כיון שְׁהָתוּא הִנָּחָה
 דְּקָא צִיָּתִי לְהִדְרִי – כיון שהם מסכימים שלא להשאר עוד שותפים
 והם נשמעים זה לזה לחלוק בגורל, ודאי שאינם רוצים שיהיה עוד
 עיכוב בדבר, וְהָמָרִי וְהָמָרִי לְהִדְרִי – הרי הם גומרים בדעתם ומקנים
 לכל אחד בלב שלם משעה שיעלה לו הגורל, ולכן אין צריך כאן
 גם אורים ותומים.
 הגמרא דנה בשני אחים שחלקו ירושת אביהם, ובא להם אח
 ממדינת הים, ותובע חלקו בירושה: אִיתְּמָר, שְׁנֵי אֲחִין שֶׁחֲלָקוּ
 קרקעות שנפלו להם מירושת אביהם, ולאחר שחלקו בָּא לָהֶן אֵךְ

1 תירץ אבי לרב פפא: הָתָם לגבי כור בשלושים יכול לחזור משום
2 שְׁעָבוֹד רִבְנָן מִלִּיתָא דִּינִיתָא לִיה לְמוֹכֵר וְנִיתָא לִיה לְלוֹקֵת – חכמים
3 תקנו דבר שיועיל גם למוכר וגם ללוקח, כיון שלפעמים המוכר
4 רוצה לחזור מהמקח, כגון אם התייקרו החטים ויכול לקבל יותר
5 כסף עבורם, ולפעמים הלוקח רוצה לחזור בו, כגון שהזולו
6 החטים. וממילא שניהם רוצים שתהיה להם אפשרות לחזור כל
7 עוד לא נגמרה המשיכה של כל הכור. אבל כאן ברקע כיון
8 שרוצים הם לחלק את השותפות, ודאי שכל אחד רוצה שתחול
9 החלוקה בהקדם ולא יהיו עוד שותפין, ועל כן סובר שמואל שעל
10 החלק בירושה שלא נטל האח שבא ממדינת הים, קיימת החלוקה
11 הראשונה.
12 למדנו לעיל (קז) שאחים שחלקו ובא להם אח ממדינת הים, נחלקו
13 רב ושמואל אם בטלה חלוקתם. הגמרא כאן דנה באחים שחלקו
14 והגיע בעל חוב שאביהם היה חייב לו חוב, וטרף מאחד את
15 הקרקע, מי מפסיד: אִיתָמַר, שני אחין שִׁחֲלְקוּ את ירושת אביהם,
16 וְכָא פְעַל חוֹב שאביהם היה חייב לו כסף, ותובע קרקע שמשועבדת
17 לו בחובו, וְנָטַל חֶלְקוֹ שֶׁל אֶחָד מֵהֶן בפרעון חובו, ומחלקו של השני
18 לא נטל כלום. יש בזה שלש דעות: א. רב אִמְרַם בְּמִלְחָה –
19 בטלה החלוקה הקודמת, וחוזרים לחלק בשוה מהחלק שנשאר.
20 ב. וְשִׁמוּאֵל אִמְרַם, האח שנטלו ממנו את חלקו ויָתֵר – הפסיד, ואינו
21 יכול לתבוע כלום מאחיו. ג. וְרַב אִסִּי אִמְרַם, האח שנטלו ממנו את
22 חלקו נוטל מאחיו רק רִבְעֵי מִמֶּה שֶׁנִּשְׁאָר אצל האח, ואותו רביע
23 נוטלו או בְּקִרְקַע, וְרִבְעֵי בְּמַעוֹת – או נוטל את אותו רביע במעות,
24 כרצונו של הנותן.
25 הגמרא מבארת את טעמיהם של האמוראים. מבארת הגמרא: רַב
26 שְׁאִמְרַם בְּמִלְחָה מחלוקת, טעמו כיון דְּקָא סָבַר הָאֲחִין שִׁחֲלְקוּ ירושת
27 אביהם, ויִרְשִׁין הֵן – הרי הם נשארים כירשים, כי רב סובר שיש
28 ברידה, דהיינו שהוברר הדבר שהחלק שהגיע לכל אחד לאחר
29 החלוקה, הוא החלק שהיה ראוי לו משעה ראשונה, והחלוקה לא
30 ביטלה את דינם כירשים מאביהם, ומחמת כן אותו דין שהיה
31 עליהם קודם שחלקו לפרוע חוב אביהם לא הסתלק מהם, ולכן
32 החוב מוטל על שניהם בשוה, ואם נטל הבעל חוב את חלקו מאחד
33 מהם, צריך השני לשלם לו את חלקו.
34 ממשיכה הגמרא לבאר: וְשִׁמוּאֵל שְׁאִמְרַם 'וְיָתֵר' – הפסיד, טעמו
35 משום דְּקָא סָבַר הָאֲחִין שִׁחֲלְקוּ לְקוֹחוֹת הֵווּ – הרי הם כמו שכל
36 אחד מכר את חלק חבירו, בתמורה שחבירו ימכור לו את חלקו,
37 וזה משום ששמואל סובר שאין ברידה, ולא אומרים שהוברר
38 שהחלק שהגיע אליו הוא החלק שכבר מתחילה היה שלו,
39 וממילא כל אחד כאילו קנה את חלקו תמורת החלק שאחיו קיבל,
40 וכל אח בְּלוֹקֵת שְׁלֵא בְּאֲחֵרִיּוֹת דְּמֵי – נחשב כמו שקנה בלי
41 שהמוכר קיבל עליו אחריות לשלם לו אם יגבו ממנו את הקרקע,
42 והיינו שהאחים אינם אחראים לשלם אחד לשני אם יגבו מאחד
43 מהם את הקרקע, ולכן הפסיד את חלקו.
44 ממשיכה הגמרא לבאר: וְרַב אִסִּי שאומר שנוטל רק רבע מקרקע
45 של אחיו, או את שוה, טעמו הוא כיון שפִּסְפִּיקָא לִיה אִי אחים
46 שחלקו ויִרְשִׁין הֵווּ, וצריך לשלם לו חצי מהקרקע שלו, כרב, אִי
47 לְקוֹחוֹת הֵווּ וכלוקח שלא באחריות, ואינו צריך לשלם לו כלום,
48 וכשמואל. הִלְכָּה – לכן משום שיש ספק, וממון המוטל בספק
49 חולקים, הדין הוא שנוטל מאחיו רִבְעֵי מחלקו בְּקִרְקַע, וְרִבְעֵי – או
50 שיקבל את הרבע בְּמַעוֹת, משום שאומר לו אחיו אילו היה הבעל
51 חוב בא לגבות ממני הייתי מסלקו במעות, ועל כן אינו מחויב לתת

קרקע בפרעון החוב.
הגמרא מביאה את פסק ההלכה בסוגיות הללו: אִמְרַם רַב פָּפָא,
הִלְכָתָא בְּכָל הַנִּי שְׁמַעְתָּתָא – ההלכה בכל אלו השמועות, כלומר
בשני אחין שחלקו ובא אח נוסף ממדינת הים, או באופן שבא בעל
חוב וגבה חלקו של אחד מהם, שְׁמַעְתָּא – יטול אחד מחלקו
ויתנו לשני, והיינו שלגבי בא להם אח ממדינת הים הלכה
כשמואל שלא בטלה מחלוקת אלא כל אחד יתן מחלקו לאח
שהגיע, ולגבי בעל חוב, יקמץ האח השני מחלקו לתת לאחיו
שנטל ממנו הבעל חוב. אִמְרַם אִמְרַם, בְּמִלְחָה מְחִלְקָה – החלוקה
בטלה, וחוזרים וחולקים בשוה וכדעתו של רב בשני המקרים.
מסקנת הגמרא היא, וְהִלְכָתָא בְּמִלְחָה מְחִלְקָה כדעת אממר.
הגמרא דנה בבית דין ששמו נכסי יתומים בשביל למכרם לצורך
מזון האשה והבנות, ונחלקו הדיינים בדעתם לגבי השווי של
הנכסים, כיצד ידונו: תָּנוּ רַבֵּנָן בברייתא, שְׁלִישָׁה דיינים, שהם בית
דין, שִׁיָּדוּ לְשׁוֹם נכסי יתומים, כדי למכרם לצורך מזון האשה
והבנות, ונחלקו הדיינים בשווי הקרקע, דִּין אֶחָד אִמְרַם שיש לשום
את הקרקע בְּמִנָּה – מאה דינרים, וְשְׁנֵים אִמְרַם לשום את הקרקע
בְּמֵאֲתַים דינרים שהם שני מנים. או להיפך, אֶחָד אִמְרַם בְּמֵאֲתַים,
וְשְׁנֵים אִמְרַם בְּמִנָּה, הדין הוא שְׁבַמַּל יָחִיד בְּמַעוֹת – דברי היחיד
שהוא המיעוט בטלים, משום שנאמר (שמות כג א) אֶחָד רַבִּים
לְהִטָּה.
מביאה הברייתא אופן נוסף: אם דין אֶחָד אִמְרַם לשום הקרקע
בְּמִנָּה – מאה דינרים שהם עשרים וחמשה סלעים, ודין אֶחָד אִמְרַם
לשומה בְּעֶשְׂרִים סלעים שהם שמונים דינרים, ודין אֶחָד אִמְרַם
לשומה בְּשְׁלִישִׁים סלעים שהם מאה ועשרים דינרים, שלש דעות
יש בדבר: א. לדעת תנא קמא נָדוּן בְּמִנָּה – דנים את הקרקע בשווי
מנה וכדעת הדיין הראשון. ב. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי צְדוֹק אִמְרַם, נָדוּן
בְּתַשְׁעִים דינרים, שזו פשרה בין שני הדיינים ששמו בשיעור
הפחות, כי לפי הדין הראשון שווי הקרקע מאה דינרים, ולפי
הדין השני שוה שמונים דינרים, והכריע רבי אליעזר ברבי צדוק
שיש לשומה בתשעים. ג. אֲחֵרִים אִמְרַם עוֹשִׂין שוּמָא בְּיָתֵן –
מחשבים כמה יש בין הממעיט בשומא לבין המרבה בשומא,
דהיינו כמה יש בין האומר עשרים סלעים [שמונים דינרים], לבין
האומר שלושים סלעים [מאה ועשרים דינרים], שזה יוצא עשרה
סלעים שהם ארבעים דינרים, וְכַשְׁלִישֵׁן – מאותם ארבעים נוטלים
שליש, שהוא שלושה עשר דינרים ושליש דינר, ומוסיפים על
שומתו של הממעט שאמר שמונים, ונמצא שתהיה שומת הקרקע
תשעים ושלושה דינרים ושליש דינר.
הגמרא מבארת את טעמי התנאים: מֵאֵן דְּאִמְרַם – תנא קמא הסובר
שנָדוּן בְּמִנָּה, סובר שיש לקחת מִלִּיתָא מְצִיעָתָא – דבר אמצעי,
כלומר כפי דעת הדיין הראשון שאומר מנה, דהיינו עשרים
וחמשה סלעים, שהוא ממצע בין השיטות. וסברא יש בדבר, שהרי
שני הדיינים הראשונים סוברים, שאינו שוה יותר ממנה, ודעת
הדיין שאמר מאה ועשרים דינרים בטלה ברוב. ומאידך, שני
הדיינים האחרונים סוברים שאינו שוה פחות ממנה, ודעת הדיין
שאמר שמונים דינרים בטלה ברוב, ועל כן חולקים על פי שומת
הדיין שאמר מנה.
ממשיכה הגמרא לבאר: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי צְדוֹק שְׁאִמְרַם שְׁנָדוּן
בְּתַשְׁעִים דינרים, טעמו משום דְּקָא סָבַר – שהוא סובר, שבאמת קָא
אִרְגָּא – קרקע זו,

בבא בתרא. בית כור – פרק שביעי דף קז עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" ר"ש

ומשני: התם – גבי מקח וממכר, עבד רבנן מילתא כו'. כלומר, לכך תקנו ואמרו חכמים
שיוכל לחזור עד שימשוך כל מקחו – דבתר דעת הלוקח והמוכר אולי רבנן, דהכי ניתא
לתרייהו, ניתא ליה ללוקח שיוכלו שניהן לחזור עד גמר משיכת כל המקח, שאם תיזול
– יוכל הלוקח לחזור, וגם ניתא ליה למוכר, שאם תוקיך בתוך כך – יחזור בו. הלכך,
לדעת כן מוכר מוכר וקנה לוקח, שיחזירו בן
אפילו בסאה אחרונה, ובסיפא דמילתיה
דקאמרי: ראשון ראשון קנה – היינו לפי שכל
סאה וסאה משמשכו נגמרה סחורתו. אבל גבי
הלוקח קרקע – ודאי ניתא להו להפטר מזה
מזה, ויזכה כל אחד ואחד בחלקו ויטרח בו,
דקדירה דבי שותפי לא חמימא ולא קריא,
והלכך התם קם דינא. הכי נרשין: האחין שחלקו
– ובשני אחין מיירי, ומיהו הוא הדין לשלשה.
ובא בעל חוב – דאבוהון, בטלה מחלוקת –
אותה חלוקה בטלה, ודחורין וחולקין בשוה מן
הנשאר. ויתר – הפסיד, ואינו חוזר על אחיו
כלל. ורב אבי אפר – לא בטלה מחלוקת לטול
מחצה מחלק אחיו כרב, וגם לא יותר כשמואל
לגמרי, דאחיו חזי, רביע קרקע משדה אחיו,
דהיינו חצי חזק, או רביע קנה מן השדה.
דמיצא אמר ליה: אנא הוי מסליקא ליה לבעל
חוב בוזי, שדרי לא נתחייב לו אבי כי אם זוהי,
ולדידך נמי זוהי משלימנא. וטעמא מפרש
לקמיה, דמספקא ליה אי כרב אי כשמואל,
וממון המוטל בספק חולקין. ורביע במעות –
כמו: או רביע מעות, וכתנן במסכת יבמות (נ),
א) בפרק "רבן גמליאל": ועשה מאמר ונתן גט
ובעל, ואמרני: או או קתני. והכי פירשו: יחזיר
לו רביע חלקו, או קרקע או מעות. יורשין הוו –
תורת יורשין יש עליהם, לפרוע בין כולן חובת
אביהן, דמשום חלוקה לא איסתלקו מקרקעי
ידיהו מבעל חוב דאבוהון, דסבירא ליה לרב:
יש בריה – הוברר דהרב שוכה כל אחד בחלק הראוי לו, ונמצא דלא לקחו זה מזה כלום. והוא הדין לענין חזרה ביובל, דאיכא למאן דאמר האחין שחלקו לקוחות הן, ומחזירין זה
לזה ביובל – לרב אין מחזירין, וכיון דירושין הוו – הלכך מחצית חלקו יחזיר לו. בלקוחות דפו – דאין בריה. ונמצא שכל אחד נטל חלק אחיו, ובאילו החליפו זה בחלקו של זה
דמי, והיינו לקוחות. וכיון דלקוחות נינהו – הא ודאי כלוקח שלא באחריות דמו, כאילו אמרו זה לזה: איני מקבל אחריות חלקך עלי דמי, דמסתמא לא מקביל. דאף על גב דגבי מוכר
קרקע לחבירו קיימא לן: אחריות טעות סופר הוא, אם לא פירש בשטר המכירה – הני מילי היכא דזבין קרקע מחבירו, דלא שדי איניש זווי כבדי. אבל לגבי ירושת אחין, דכל אחד
נטל חלקו, בהאיא הנאה דאיהו לא מקבל אחריות על של חבירו – גמר ומקנה ליה לחבירו חלקו לגמרי, שלא יקבל חבירו אחריותו עליו, ולא תשתעבד לו שדהו, כי היכי דדידיה
לא משעבדא לחבירו. מספקא ליה – אי כירושין דמו, וחיובי להחזיר מחצית חלקו כרב, דעל שניהם לפרוע חובת אביהן. או כלקוחות דמו, ואינו חייב כלום. הלכך יפרע רביע
לאחיו מן השדה הנשאר לו, דממון המוטל בספק חולקין. או רביע מעות יחזיר לו, דאמר ליה: אנא הו לי זוהי, והוה מסליקא ליה בוזי, ובשביל עניותך לא אפסיד נחלתי. לשון
אחר פירש רבינו זקני בבבא קמא בפרק ראשון: ורביע במעות ממש – לבד רביע בקרקע, דהיינו כל חלקו, בין קרקע ומעות. ומספקא ליה אי כירושין דמו, וחיובי להחזיר מחצית
חלקו בקרקע, ולא יוכל לסלקו במעות. או כלקוחות דמו, ומיהו, כלוקח באחריות דמי, וחיובי להחזיר לו מחצית מה שאבד, אבל במעות יכול לסלקו. הלכך, יחזיר רביע קרקע
כירושין, ורביע במעות כמוכר באחריות. ותפוס לשון ראשון, כך פירש רבינו. וכן הוא, שאין ממש בהאי לשון אחרון, דכל היכא דפלגי בגמרא תלתא תנאי או תלתא אמוראי כי
האי גזונא, שהאחד ספק לו הלכה בדברי מן מי השנים, הרי הוא רגיל לתפוס בדברי שניהם, במקצת סבירא ליה כי האי ובמקצת סבירא ליה כאידך. אבל הכא, כיון דמחייב ליה
רב אסי להחזיר כל חלקו כרב, בין קרקע ומעות – אם כן במאי קאי כשמואל? הא רב ושמואל לא פליגי בהכי אם יסלקנו בקרקע או במעות, אלא אם יחזיר לו חלקו אם לאו
בכל הני שמעתא מקמיצין – בשני אחין שחלקו ובא לתן אה, ובאחין שחלקו ובא בעל חוב ונטל חלקו של אחד מהן – שיקמיין מחלקו ויתן לזה חצי השדה, כרב, דכירושין דמו.
ומיהו, לא בטלה מחלוקת לחזור ולחלקו בגורל, אלא בלא גורל, ויתן לו חצי השדה מאיהו צד שירצה, ובלבד שיהא שוה כאידך חציה. והלכתא בטלה מחלוקת – הניא דחלקו
שנים לשני חלקים ואחר כך בא לתן אח ממדינת הים, או חלקו ובא בעל חוב ונטל חלקו של אחד מהם. אי נמי, אי טעו בחלוקה לחלוק ביניהן שדה שגול אביהן, ויצאה
מתחת יד אחד מהן, ונמצא שמתחלה נטל האחד יותר מחבירו – דחזורים וחולקין בשוה, דרמאי לבעל חוב שנטל חלקו של אחד מהן דחזרין וחולקין בשוה. והוא הדין אם נטל
חצי חלקו, שצריך להפיל גורלות על הכל. דלא פליג רב בנטל בעל חוב חלקו של אחד מהם בין כולו לחציו. ושמעינן נמי מהכא דהאחין שחלקו כירושין דמו, ולא כלקוחות.
שלישה שירדו לשום – נכסי יתומין, למזון האשה והבנות. ואין שומת בית דין בפרות משלשה. אחד אומר במנה – דהיינו מאה זוז, ושנים אומרים במנאתים. או אחד אומר במנאתים,
ושנים אומרים במנה. בטל יחיד במיעוטו – כלומר, בטלו דברי היחיד מפני שהוא המעט, וכתוב (שמות כג) "אחרי רבים להטות". אחד אומר במנה – דהיינו עשרים וחמשה
סלעים. ואחד אומר בעשרים סלעים – דהיינו חמשה סלעים פחות. ואחד אומר בשלשים – דהיינו חמשה סלעים יותר. תידון במנה – טעמא דכולהו מפרש ואזיל לקמיה. בעשרים
היינו שמונים דינר. בשלשים – הם מאה ועשרים דינר. בתשעים דינר – מן החמש סלעים שיש בין שנים הפחותין לזקוחין החצי, דהיינו עשרה דינרים, ומוסיקין על של שמונים.
עושין שומא ביניהן ומשלשין – כלומר, חושבין בכמה חלקים, דהיינו ארבעים דינר שיש בשלשים יותר מאותו שאמר עשרים, ומאותן ארבעים תידון בשלש – דהיינו שלשה
עשר דינר ושליש דינר על שמונים. וטעמא מפרש לקמיה. מילתא מציעתא – דבר השוה הכרע בין שניהם, דוסיף חמשה על הממעיט ופחות חמשה מן המרבה. ובדין הוא דתידין
כוותיה במנה, דהא תריוהו של שלשים ושל מנה מודד דשוה מנה. ונראה בעיני דהוא הדין אם אמר בעשרים ושמונה סלעים, דלא הוי מציעתא כל כך.

תשעים
נמצאמר י"ז אייר ה'תשד"מ
משיח הוא ה"יחידה הכללית של ישראל.

בבא בתרא. בית כור - פרק שביעי דף קז עמוד ב - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזולץ)"
תוספות רש"י

דמתורת מנה לא מפיק ליה — וליכא למימר דניול בתר בתרא, דלא גרעי ממנה. דיש לתפוס דמועת, כדפירש הקונטרס.

מסתייה דקא טפיא נבולי האינ אחראי — שכן הסדר, דשנים הפוחתים מדברים תחלה. **אדרבה** האי ארעא מאה ותליסר ותילתא שויא — תימה לרבינו יצחק: דהשתא, אי לא הוי אלא תרי, דחד אמר מנה וחד אמר שלשים — הוה אמינא דמאה ועשרה שויא, דכן האמת נראה לכולי דעלמא. והשתא דאיתיה להאי דפחות מכולהו — אמר תלתא, ותילתא הוי טפי

הדרן עלך בית כור

תשעין שוה, והאי דקאמור עשרים - דקא מעי עשרה לאחוריה, והאי דקא אמר מנה - קא מעי עשרה לקמיה. - אדרבה, האי ארעא מאה ועשרה שויא, והאי דקאמור מנה - קא מעי עשרה לאחוריה, והאי דקאמור שלשים - קא מעי עשרה לקמיה - נקוט מיהת תרי קמאי בידך, דמתורת מנה לא מפיק ליה.

"אחרים אומרים: עושין שומא ביניהן ומשלשין", קא סברי: האי ארעא תשעין ותלתא ותילתא שויא; האי דקא אמר עשרים - קא מעי תליסר ותילתא לאחוריה, והאי דקאמור מנה - קא מעי תליסר ותילתא לקמיה, ובדין הוא דליכא טפי, והאי דלא קאמר - סבר: מיסתאי דקא מטפינא פולי האי אחראי. - אדרבה, האי ארעא מאה ותליסר ותלתא שויא, והאי דקאמור מנה - קא מעי תליסר ותלתא לאחוריה, והאי דקאמור שלשים - מעי תליסר ותלתא לקמיה, ובדין הוא דקאמור טפי, סבר: מיסתאי דקא מטפינא פולי האי אחראי. - נקוט מיהת תרי קמאי בידך, דמתורת מאה לא מפיק ליה. אמר רב הונא: הלכה כאחרים. אמר רב אשי: מעמא דאחרים לא ידעינן, הלכתא עבדינן כוותיהו? תנו דינן גולה: עושין שומא ביניהן ומשלשין. אמר רב הונא: הלכתא בדינן גולה. אמר רב אשי: מעמא דדינן גולה לא ידעינן, הלכתא עבדינן כוותיהו? משנה האומר לחבירו "חצי שדה אני מוכר לך" - משמנין ביניהן, ונוטל חצי שדהו. "חציה בדרום אני מוכר לך" - משמנין ביניהן ונוטל חציה בדרום. והוא מקבל עליו מקום הגדר, חריץ וכן חריץ. וכמה הוא חריץ? ששה טפחים, וכן חריץ - שלשה. גמרא אמר רבי חיאי בר אבא אמר רבי יוחנן: לוקח נוטל כחוש שבו. אמר ליה רבי חיאי בר אבא לרבי יוחנן: והא אנו משמנין ביניהן? תנו - אמר ליה: אדאכלת פפנייתא בבבל - תנימינא מסיפא, דקתני סיפא: "חציה בדרום אני מוכר לך" - משמנין ביניהן ונוטל חציה בדרום, ואמאי משמנין ביניהן? והא "חציה בדרום" אמר ליה אלא לדמי, הכא נמי לדמי. "מקבל עליו מקום גדר" כו'. תאנא: חריץ מבחויץ, וכן חריץ מבפנים, וזה וזה אחורי גדר, כו'

תשעים — דינר שויא, דהיינו עשרים ושנים סלעים וחצי. וכל אחד טועה מעט, זה שאומר עשרים — מזלול שתי סלעים ומחצה משויין, וזה שאומר מנה — מעלה בדמים שתי סלעים ומחצה. דניחא ליה למימר ששניהן טועין קצת, זה למעלה וזה למטה, ונאמר דשזה תשעים, דהיינו עשרים ושנים סלעים ומחצה. דהשתא אוליין בתר דברי שנים הפוחתים, ותפשות דמועת תפשת, ולא נלך אחרי מי שאומר מנה, וינמא דדוא לבדו עומד על אמיתותו של דבר מכל וכל והוא טעם. לאחוריה — ששזה עשרה יותר, והניח עשרה אחריו, שהיה לו לתפוס בחשבונו. לקמיה — שלקח עשרה לפניו. כלומר, יותר מן הראוי הוסיף, ולקח מחשבון שלפניו העתיד לבא. שלא היה ראוי לתפוס. מאה ועשרה שויא — והוה ליה למימר תידון במאה ועשרה, דמאי חזית דאולת בתר ראשון ושני, אבל השלישי טעה יותר מדאי? אדרבה, תפוס דברי השני והשלישי, אבל הראשון טעה יותר מדאי נקוט מיהת תרי קמאי כו' — כלומר, כיון דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי — יש לנו לילך אחרי שנים הפוחתים, דמתורת מנה לא מפיק ליה. כלומר, שלפי דבריהם יש לנו לומר שקורב למנה שזה אבל לא מנה בכלל, ולא אחר תרי בתראי שאומרים יותר ממנה, דתפשת מרובה לא תפשת. והרי כולם מודים שקורב למנה שזה — הלכך יתן תשעים. עושין שומא כו' — כדפרישית לעיל. ותנא קמא סבירא ליה דאיכא למימר דלא טעי איניש כלל, והלכך אמצעי תפוס, והשאר שמת טעם. ורבי אלעזר ברבי צדוק סבר: טעי איניש בעשרה לזולא או בעשרה להוקיר. ואחרים סברי: טעי איניש בשלשה עשר ועלשי, דברר ששורה יותר משמונים. ובדין הוא דליכא — דשויא טפי, [ומנה] וששה דינר, דהיינו שלשה עשר ועלשי יתר על שויה, והאי דליכא אמר — היינו משום דדין מה שמוסיף על דבריו עשרים, שחבירו אומר משמונים והוא אומר מנה, ואף על פי שאנו יודעים איהו דברי ראשון —

אפילו הכי נושאין ונותנין דבר, וכל אחד יודע מה בלבו של חבירו, ולאחר שנשאו ותנו דבר תוקעין את לבם לומר הנראה בעיניהם, וכיון שידע שחבירו רוצה לומר משמונים — ירא הוא לומר יותר ממנה. אדרבה הא ארעא כו' — דף סוגיא כי ההיא דלעיל מפרשא כולה. מעמא דאחרים לא ידעינן — דלא מסתבר טעמיהו, הלכתא עבדינן כוותיהו בחמיה, אלא הלכתא עבדינן כתנא קמא, דאמר: תידון במנה. הכי נסינן: תנו דינן גולה עושין שומא כו' — סתם ברייתא שונן כאחרים, והכי גרסינן לה בפירושי רבי חננאל. דינן גולה — שמואל וקרא. הלכתא בדינן גולה — דהיינו נמי הלכתא כאחרים. ודלמא חזא מכלל דחבריה איתמר, ומשום דמילתא דפשיטא היא, דהיינו דף — לא חש הגמרא להקשות ולמיינה, והא אמרה רב הונא חזא דמנא, אלא היכא דלא דמו אחרדי גהוה תרתי מילי שפיר, ששני שטנין לשונות בין זה לזה והטעמים שוין — והם ששורה חצי השדה וגמרא לפרושי. כן נראה בעיני. **משנה** משמנין ביניהם — מפרש בגמרא. משמנין ביניהן ונוטל חציה בדרום. ומקבל עליו — מוכר לתת מחצי שדהו מקום הגדר, לגדור זה הלוקח חצי שדהו מכל צד, מפני החיות שלא יכנסו לתוכו. דסתם מוכר חצי שדה — מוכר לו כל צרכי שדה. אבל היכא דמכר לו שדה שלם — התם מילתא דפשיטא היא שמכר לו את כולה, ומה יוסיף ליתן לו יותר: חריץ — "פושט" בלעז. וכן חריץ — חריץ קטן שבין הגדר לחריץ הגדול. ששה טפחים — רחבו, באורך כל השדה. ובגמרא מפרש למא לי כל הני. **גמרא** לוקח נוטל כחוש — די הלוקח על התחתונה, לפיכך נתן המוכר ללוקח המקום הגרוע שבאותו שדה. ודלמא דמי חצי השדה אמר לו, לפיכך נוטל מן הכחוש יותר מן החצי כדי דמי חצי השדה, כדמפרש לקמיה. והיינו רוחא דמוכר, דרוצה אדם בקב עידית יותר משני קבין ויבורית. והא דקתני משמנין — היינו כדמפרש בבכורות בפרק "הלוקח עובר פרתו", דקתני: שני רחלין שלא ביכרו וילדו שני זכרים כו'. רבי עקיבא אומר: משמנין ביניהן. ומפרש רבי יוחנן בגמרא: וכון נוטל כחוש. וכל כי דף סוגיא איתא התם, ומפרש: מאי משמנין — שומן מין ביניהן, ואי מיית כון ראיא — שקיל. הכא נמי — שומן מין ביניהן, והם ששורה חצי השדה היפה יותר מן החצי הכחוש — יתא ביניהן, ויוסיף לו מוכר ללוקח מן הקרקע הרבה, עד שיהא שוה בחלק היפה שיעיב המוכר לעצמו, כדמפרש לקמיה. ומיהו, לגמרי לא יפסיד הלוקח השומן כי התם. דהתם — שמא הכחוש של כהן הוא, הלכך כיון דלא מצי מייתי ראיא — מפסיד. אבל הכא — דהאי מוכר לו כל חצי שדהו, והדבר ידוע דכל החצי מוכר, ומן הדיון היה לו ליתול חצי היפה וחצי הכחוש, אלא משום דמצי אמר ליה: דמי חצי השדה ממכרתי לך, בדלקמן — הלכך ידע על התחתונה, ליתול מן הכחוש בשוה חצי השדה. והאנו משמנין ביניהן תנו — דמשמע: יד שניהן שוה ליתול זה, כשומא שנוטל זה מן היפה ומן הכחוש, דכי הדדי פלגי בגוף הקרקע. והכי נמי מוכח בבכורות, דהכי משמע ליה "משמנין" לרבי חיאי בר אבא — דכי הדדי פלגי בגוף הקרקע. דאמר ליה רבי חיאי בר אבא לרבי יוחנן התם: והא משמנין ביניהן תנו? ואמר ליה נמי רבי יוחנן: אדאבלת כפנייתא בבבל תרימינא מסיפא, דקתני: מת אחד מזה המוציא מתבירו עליו הראיה, ואי סלקא דעתך "משמנין ביניהן" דכי הדדי פלגי — ליה נמי לפלוג כי הדדי אלא מאי משמנין כו'. **אדאבלת כפנייתא** — תמרים בבבל, שהיית מעורן עצמן ולא היית עוסק בתורה. ומקנתר היה. **תרימינא** — לרישא מסיפא. **אמאי משמנין ביניהן** — כלומר, אם כדברין כן הוא, דחצי שדה אני מוכר לך ממש הוא — למה משמנין? יתחזקו קו המדה, ויטול הלוקח חציה בדרום הן כחוש הן יפה, שהרי כך פירש לו חציה בדרום אלא מדקתני אפילו בסיפא משמנין — שמע מינה דהאי דקתני משמנין — לדמי הוא, וכדפרישנא לעיל. כלומר, מה ששורה חצי שדה זו מוכרתי לו מן הקרקע, באיזה מקום שארצה אתן לך. מיהו, רישא דמתניתין שמין כל השדה, ואם עלו דמיה מאה דינר — נתן מוכר ללוקח מה ששורה חמשים דינר במקום הכחוש בשדה זו, שיד הלוקח על התחתונה. והוה פירוש משמנין ביניהן ונוטל חצי שדהו — פירוש: כדמי חצי שדהו. אבל סיפא דמתניתין — אין שמין כל השדה, אלא חציה שברורים, הן כחוש הן יפה. ומה ששורה חציה שברורים — נתן המוכר ללוקח כנגד אותן הדמים באיזה רוח שירצה, דהיינו ככחוש. דיד הלוקח על התחתונה, ודלמא זה שאמר "חציה שברורים" — שומת חציה שברורים קאמר, ולא חציה שברורים ממש הוא שמכר לו. כן נראה בעיני, וכן פירש רבינו חננאל.

אחרים, כיצד נעשה הלכה כמותם. מביאה הגמרא ברייתא
שפסקה גם כן באחרים: תנו דייני גולה – שמואל וקרנא שהם דייני
גולה שנו ברייתא, שהדין הוא שעושין שומא ביניהן ומשלשין,
ובאחרים. אמר רב הונא הלכתא כדייני גולה, שפסקו באחרים.
הגמרא מביאה שוב את קושיותו של רב אשי: אמר רב אשי, טעמא
דידייני גולה לא ידעין, הלכתא עבדינן בנותיהו.

משנה

משנתינו דנה במוכר חצי שדה לחבירו כיצד הם חולקים: אדם
האומר לחבירו חצי שדה אני מוכר לך, ולא פירש איזה חצי, ויש
בשדה חלקים פים ושמיים וחלקים כחושים, הדין הוא שמשמנין
ביניהן – יש לשניהם חלק בחלק הטוב של השדה, ונוטל הלוקח
חצי שדהו של המוכר.
ממשיך התנא, שהוא הדין אם אמר לו חצייה של הקרקע שנמצא
בצד דרום של השדה אני מוכר לך, משמנין ביניהן, ונוטל הלוקח
חצייה שבדרום.
המשנה מביאה דין נוסף במוכר חצי שדה לחבירו, על מי מוטל
להפסיד מחלקו כדי לעשות בו גדר לשדה: והוא – המוכר מקבל
עליו לרתת ללוקח בנוסף לחצי השדה, גם את מקום הגדר סביב
שדהו, וכן את המקום של החרץ – חפירה לאורך כל השדה, ושל
הגן חריץ – חפירה קטנה נוספת בין החרץ לגדר, שהם נעשים
לגדור מפני חיות. משום שהמוכר חצי שדה לחבירו מקבל עליו
לתת לו כל צרכי השדה. וכפא הוא רוחבו של חריץ, נשעה טפחים,
והרוחב של פן חריץ הוא שלשה טפחים.

גמרא

הגמרא מבארת את הדין שמשמנים ביניהם: אמר רבי חייא בר אבא
אמר רבי יוחנן, מה ששנינו שהמוכר חצי שדה לחבירו, נוטל
הלוקח חצי שדהו, הכוונה שהמוכר נוטל לעצמו את החלק הטוב
בשדהו, והלוקח נוטל כחוש שפן – מקבל את החלק היותר גרוע
בשדה לפי שווי של חצי השדה. אמר ליה רבי חייא בר אבא לרבי
יוחנן, כיצד ניתן לפרש שאינם חולקים ממש חצי בכל חלק
בשדה, והא אנו משמנין ביניהן תנו – והלא שנינו במשנתנו
משמנין ביניהן, שמשמעותו שכל אחד מקבל חצי בשומן של
השדה, ואם כן מגיע גם ללוקח חלק בשבח השדה כמו למוכר.
אמר ליה רבי יוחנן לרבי חייא בר אבא, אדאבלת בפנייתא –
כשאתה היית אוכל תמרים ועידנת את עצמך בבבל, תרנימנא –
פירשנו את הרישא של המשנה מסיפא של המשנה, דקתני סיפא,
שאם אומר לו 'חצייה בדרום אני מוכר לך', הדין הוא גם שמשמנין
ביניהן, והלוקח נוטל חצייה בדרום, ואם כדברך שלשון 'חצייה שדה'
אני מוכר' משמע שחולקים ממש חצי שדה ללוקח ולמוכר, אמאי
משמנין ביניהן שביאורו לדברך שחולקים ביניהם החלק השמן
והטוב שבשדה, והא 'חצייה בדרום אני מוכר לך' אמר ליה, וכאן
הרי פירש ואמר שיקבל חצי שבדרום ולא בכל השדה, ואם כן
יקבל חצי בדרום בין הוא יפה ובין הוא כחוש, כי זה מה שפירש
לו, אלא על כרחך אומרים שכונת המוכר כשואמר 'חצייה'
שבדרום' הוא לרבי – שכפי השווי של חצי השדה שבדרום, יקבל
בכל מקום בשדה ואפילו במקום כחוש, ויקבל שטח יותר גדול עד
שיהא שוה כחצי שבדרום, וממילא הקא נמי גם כאן ברישא
כשמכר לו חצי שדה סתם, אין כוונתו שיחלקו חצי ממש, אלא
לרבי – ששווי של חצי מכל השדה יקבל בכל מקום שהמוכר
ירצה.
שנינו במשנה: מקבל עליו מקום גדר בו' חריץ וכן חריץ. הגמרא
מבארת מהו המקום של החריץ שנוכר במשנה, ומה הצורך בו:
תאנא בברייתא, חריץ עושים אותו מפתחין לבן חריץ, כלומר רחוק
יותר מהגדר, וכן חריץ עושים אותו מפתחים – לחריץ, כלומר בין
החריץ לגדר, וזהו זה – החריץ והבן חריץ מקומם הוא מאחורי
הגדר בצד שמחוץ לשדה,

תשעין שנה – שויה תשעים, ותולים ששני הדיינים הראשונים
שאמרו את השיעור הפחות טעו מעט, והאי דקאמר ששוה עשרים
סלעים, שהם רק שמונים דינרים, הוא משום דקא מצי עשרה
לאחוריה – שטעה והפחית מהשומא הנכונה עשרה דינרים שלא
הכניסם בחשבוננו, והאי דקא אמר קנה – מאה דינרים, הוא משום
דקא מצי עשרה לקמיה – שטעה בחשבוננו בשומת הקרקע בעשרה
דינרים יותר מהשווי שלה.

שואלת הגמרא: מדוע סובר רבי אליעזר ברבי צדוק שהשנים
הראשונים הם אלו הקרובים לאמת, אדרבה – נאמר להיפך
שהשנים האחרונים הם הקרובים לאמת, ובאמת האי ארעא, מאה
ועשרה דינרים שווא, והאי דקאמר מנה משום דקא מצי עשרה
לאחוריה, והאי דקאמר שלשים סלעים שהם מאה ועשרים דינרים,
משום דקא מצי עשרה לקמיה. משיבה הגמרא: מכיון שיש לומר
בשתי אופנים, נקום מיהת תרי קמאי בידך, כלומר עדיף לומר
שהשנים הראשונים הם אלו הקרובים לאמת, משום דמתורת מנה
לא מפקי ליה – שלפי דבריהם יש לנו לומר שאינה שוה יותר
ממנה, ולא נאמר שהדעות האחרונות הם הקרובות לאמת ואז
יצא ששויה יותר ממנה, והטעם כי כולם מודים שהקרקע שוה
קרוב למנה, וחלקם מוסיפים ששוה אף יותר ממנה, לכך יש לנו
לתפוס את השיעור המועט שכולם מסכימים בו, ולומר תפסת
מרובה לא תפסת, תפסת מועט תפסת.

ממשיכה הגמרא לבאר את הטעם של אחרים. מבארת הגמרא:
אחרים שאומרים שעושין שומא ביניהן ומשלשין, ובנון כאן
שההפרש הוא ארבעים דינרים מוסיפים שלשה עשרה ושלש על
השמונים. טעמם משום דקא סבר, דהאי ארעא תשעין ותלתא
ותלתא שווא – שויה תשעים ושלשה דינרים ושלש דינר, והאי
דקא אמר דיין אחד ששוה רק עשרים סלעים, שהם שמונים דינרים,
משום דקא מצי תליסר ותלתא לאחוריה – שטעה בשלשה עשר
ושלש שלא הכניסם בחשבוננו, והאי דקאמר מנה שהוא מאה
דינרים, גם כן קא מצי תליסר ותלתא לקמיה – טעה בשומת
הקרקע שלשה עשר ושלש יותר משויה, ולדעתו שומת הקרקע
היא מאה וששה דינרים ושני שלישים, ובדין הוא דלימא טפי –
ולעולם היה צריך לומר ששוה יותר ממאה, והאי דלא קאמר כמו
שחושב באמת, אלא אמר ששוה רק מנה, משום שקבר מיתתא
דקא מסיפא בולי האי אהבאי – די לי בכך שאני מוסיף כל כך
הרבה מחברי, שהוא אומר שמונים, ואני מוסיף עליה עשרים,
כראי אני להוסיף יותר מזה.

שואלת הגמרא: מדוע העדיפו אחרים לומר ששנים הראשונים הם
עיקר השומא, אדרבה – נאמר להיפך, שהא ארעא, מאה ותליסר
ותלתא שווא – שויה מאה ושלשה עשר דינרים ושלש דינר, והאי
דקאמר מנה, משום דקא מצי תליסר ותלתא לאחוריה – שטעה
בשלשה עשר ושלש שלא הכניסם בחשבוננו, והאי דקאמר שלשים
שהם מאה ועשרים דינרים, משום דמצי תליסר ותלתא לקמיה –
שטעה בשומת הקרקע והוסיף על השווי האמיתי שלשה עשר
ושלש, ובדין הוא דקאמר טפי כפי דעתו האמיתית, ומה שלא
אמר יותר, כיון שקבר מיתתא דקא מסיפא בולי האי אהבאי –
מספיק לי שאני מוסיף כל כך על דעתו של חברי, שהוא אומר
מאה דינרים, ואני אומר יותר ממאה ועשרים. משיבה הגמרא:
נקום מיהת תרי קמאי בידך – עדיף מכל מקום לנקוט בדינו
שהשווי הוא בין שני הדיינים הראשונים, משום דמתורת מאה לא
מפקי ליה – שלדעתם אינו שוה יותר ממאה דינרים, ולא בין
הדעות האחרונות שנותנות לו יותר ממאה, והטעם כי כולם
מודים שהיא שוה קרוב למנה, וחלקם מוסיפים ששוה יותר ממנה,
לכך יש לנו לתפוס את השיעור שכולם מסכימים בו, ולומר תפסת
מרובה לא תפסת, תפסת מועט תפסת.

הגמרא מביאה פסק הלכה במחלוקת זו: אמר רב הונא הלכה
באחרים, שעושין שומא ביניהם, ומשלשין. מקשה רב אשי על פסק
ההלכה של רב הונא: אמר רב אשי, טעמא דאחרים לא ידעין,
הלכתא עבדינן בנותיהו – אם איננו יודעים את טעם הדין של

משנה

26 משנתנו מונה ארבעה דרגות קרובים החלוקים זה מזה בקרבתם,
27 ולכך חלוקים הם בכוחם לרשת ולהוריש: יש קרובים שנוחלין –
28 יורשים את קרוביהם שמתו, וּמְנַחֲלִין – ומורשים לקרובים אלו
29 את נכסיהם כשהם מתים. ויש שנוחלין את קרוביהם שמתו, וְלֹא
30 מְנַחֲלִין להם. ויש שִׁמְנַחֲלִין לקרוביהם וְלֹא נִחְלִין אותם. ויש שאף
31 שקרובים הם, לֹא נִחְלִין את קרוביהם, וְלֹא מְנַחֲלִין להם.
32 מפרטת המשנה: וְאֵלּוּ הַקְּרֹבִים שֶׁנִּחְלִין זֶה אֶת זֶה וּמְנַחֲלִין זֶה לְזֶה,
33 הָאֵב אֶת הַבָּנִים, וְכֵן הַבָּנִים אֶת הָאֵב, וְכֵן הָאֲחִין מִן הָאֵב, אֵף שֶׁאִינֶם
34 אֲחִים מִן הָאֵם, כֹּל זֶה הַמְּזַכְרִים כֹּאן, נִחְלִין זֶה אֶת זֶה וּמְנַחֲלִין זֶה
35 לְזֶה.
36 הָאִישׁ אֶת אִמּוֹ, כְּשֶׁמָּתָהּ לֵאחֶר שְׁמַת בַּעֲלָהּ או הִתְגַּרְשָׁה. וְהָאִישׁ
37 אֶת אִשְׁתּוֹ, וְכֵן אֲחִיּוֹת – בְּנֵי אֲחִיּוֹתָיו שֶׁל אָדָם, כֹּל זֶה הַמְּזַכְרִים
38 כֹּאן, נִחְלִין הָרִאשׁוֹנִים שְׁבוּזָה אֶת הַשְּׁנִיִּים, אֵךְ וְלֹא מְנַחֲלִין לְשֵׁנִים
39 אֶת יְרוּשָׁתָם.
40 הָאִשָּׁה אֶת בְּנֶיהָ, וְהָאִשָּׁה אֶת בָּעֲלָהּ, וְאֲחִי הָאֵם, כֹּל זֶה הַמְּזַכְרִים
41 כֹּאן, מְנַחֲלִין הָרִאשׁוֹנִים שְׁבוּזָה לְשֵׁנִים, אֵךְ וְלֹא נִחְלִין אֶת הַשְּׁנִיִּים.
42 וְהָאֲחִין מִן הָאֵם שֶׁאִינֶם מֵאֵב אֶחָד, לֹא נִחְלִין זֶה אֶת זֶה, וְלֹא מְנַחֲלִין
43 זֶה לְזֶה.

גמרא

44 הגמרא מבארת מדוע נמנו הקרובים שבמשנה בסדר זה: שואלת
45 הגמרא: מֵאֵי שְׁנָא – מדוע שונה משנתנו דְּקָתְנִי – ששנה התנא
46 הָאֵב יוֹרֵשׁ אֶת הַבָּנִים בְּרִישָׁא – בתחילה, לִיתְנִי – היה ראוי לשנות,
47 הַבָּנִים יוֹרֵשִׁים אֶת הָאֵב בְּרִישָׁא – בתחילה, ולאחר מכן האב את
48 הבנים, ומשני טעמים, חֵדָא – טעם אחד שכך ראוי לשנות, משום
49 דְּאִתְחַוְּלִי בְּפֻרְעָנוּתָא לֹא מְתַחֲלִין – שלא מתחילים בפורענות,
50 וירושא אב את בניו פורענות היא, שמת הבן בלא זרע אחריו, וכן
51 שהאב ראה במיתת בנו, והיה ראוי להתחיל בדין שהבנים יורשים
52 את האב, משום שזה שימות האב ויקברנו בנו ברכה היא,

1 והצורך שעושים אותם הוא כְּדִי שְׁלֹא יִהְיֶה קוֹפְצָה עַל הַגֵּדֶר
2 ונכנסת לשדה.
3 שואלת הגמרא על דברי הברייתא: וְלַעֲבִיד – שיעשה רק חֲרִיץ,
4 וְלֹא לַעֲבִיד בְּן חֲרִיץ, ועל ידי החריץ תהיה כבר רחוקה מהגדר ולא
5 תוכל לקפוץ עליו. משיבה הגמרא: אִיִּדִי דְּחָנוּחַ – כיון שיש בתוך
6 החריץ רוחב גדול, כְּיִמְאָה בְּגִיּוּת וְקַפְצָה – נכנסת החיה לתוכו
7 ונמשכת מעט לאחוריה, וקופצת על הגדר. שואלת הגמרא:
8 וְלַעֲבִיד בְּן חֲרִיץ שהוא צר ואין החיה יכולה לקפוץ מתוכו, וְלֹא
9 לַעֲבִיד חֲרִיץ. משיבה הגמרא: אִיִּדִי דְּקָתְנִי – משום שהבן חריץ
10 רוחבו צר, ממילא כְּיִמְאָה אִשְׁפָּתִיהָ וְקַפְצָה – עומדת החיה על שפת
11 החריץ, וקופצת מעל הגדר.
12 מבררת הברייתא: וְכִפָּה רֹחַב קֶרֶקֶשׁ יֵשׁ בֵּין חֲרִיץ לְבֵין הַבֶּן חֲרִיץ.
13 משיבה הברייתא: טַפְחָה.

הדרן עלך בית כור

פרק שמיני - יש נוחלין

14 נאמר בתורה בפרשת נחלות (במדבר כו חיא), 'אִישׁ כִּי יָמוּת וְכֵן אֵין
15 לוֹ, וְהַעֲבִירָתָם אֶת נַחֲלָתוֹ לְבָתּוֹ. וְאִם אֵין לוֹ בֵּת, וְנָתַתָּם אֶת נַחֲלָתוֹ
16 לְאָחִיו. וְאִם אֵין לוֹ אֲחִים, וְנָתַתָּם אֶת נַחֲלָתוֹ לְאָחִי אָבִיו. וְאִם אֵין
17 אֲחִים לְאָבִיו, וְנָתַתָּם אֶת נַחֲלָתוֹ לְשֹׂאֲרֵי הַקָּרֵב אֲלָיו מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ
18 וְיָרֵשׁ אֹתָהּ'. מבואר, שכשאדם מת קרוביו זוכים בנכסיו, ונקראת
19 זכיה זו בשם נחלה, או ירושה.
20 הפרק שלפנינו עוסק בדיני ירושה, מי הם הקרובים הראויים
21 לרשת ולהוריש, מי מהם נחשב לקרוב יותר, וקודם לשאר קרובים
22 בירושה, מהו חלקו של הבכור בירושה, יכולתו של המוריש
23 להפקיע זכותו של יורש מהירושה, דין ירושה מחיים, יורשים
24 גדולים ויורשים קטנים במה יש יתרון לאלו על אלו, ועוד מענייני
25 ירושה.

אגרות קודש

ב"ה, י"א אייר, תשי"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

לאחרי הפסק ארוך נתקבל מכתבו מכ"ט ניסן, בו כותב שחזר עוה"פ לישיבת... ולאחרי חדש אחד שינה דעתו בזה ולקח משרת מלמד ב... ועתה החליט אשר אינו רוצה גם בזה.

ובכלל הנהגה כזו מורה על העדר קבלת עול לגמרי עד להעדר הסדר בענינים עיקרים, ובטח עאכז"כ בענינים טפלים, ומובן איך שהנהגה כזו מופרכת היא, ומובן ג"כ אשר התיקון לא בשמים הוא, וגם אינו קשה, כי תלוי רק בהתבוננות לשעה קלה עכ"פ בהענין אשר כל אחד מאתנו נברא לתכלית מסוימת וכדבר משנה לשמש את קונו, ובמילא בטלה והליכה אחרי רצון עצמו, הם מורים שאינו חושב אשר עליו לפעול דבר מה לתכלית האמורה לשמש את ה'. ונוסף על כל הנ"ל מובן ופשוט ג"כ שאי אפשר להסתדרות בחיים כדבעי באם מחליטים ללכת אחרי רצון עצמו, והרצון הוא שלא להתייגע, ניט הארעווען באיזה ענין שיהי, לא של לימוד ולא של משרה וכו' כי כנראה זהו צד השוה בהסיבות שיצא מהישיבה מאז ועתה עוה"פ ושאינו רוצה במשרת מלמד כיון שכנראה צריך הי' לשנות רגילותו להעדר סדר בחיים, אינו רוצה.

מבן שאין כוונתי בזה להטפת מוסר גרידא, כי אם לעוררו אחת ולתמיד, שאין האדם יכול

המשך בעמוד ט

בבא בתרא. בית כור – פרק שביעי דף קח עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" ר"ש

י"ש נחלין. ואלו נחלין ומנחלין — איכא דוכתי דנקיט אדסליק מיניה, ואיכא אדפתח ביה. ובמסכת נדרים (ב, ב) מפרש לה. **האב** את הבנים והבנים את האב — תימא: "האב את הבנים" — היינו "בנים את האב", שאם האב נחל את בנו — אם כן בנו מנחילו, ואם הוא מנחיל לבנו — אם כן בנו נחלו ואומר רבינו יצחק, דאיתר למידק מיניה: בנים ולא בנות. אף על גב דקתני לה בהדיא בסמוך — מכל מקום תנא ליה הכא אנב אורחיה, ולקמן נמי תניא למנות סדר נחלות. וכן משמע בגמרא, דקאמר: הבנים את האב מנלן? אמר קרא "ובן אין לו", הא יש לו בן — בן קודם לבת. משמע דמתניתין לאקדמי בן לבת איצטריך. אבל מרישא דקתני: "האב את הבנים" — ליכא למידק הכי דהאב מנחיל בנים ולא בנות, דהא לא מיתיר. ואם תאמר: דקתני "בני אחיות", דייק בגמרא עלה: ולא בנות אחיות, אף על גב דלא מיתיר, ומתוך כך צריך לומר דמתניתין איני יודע מי שזאה — לימא דבנים לאו דוקא, אלא הוא הדין בנות, ואחיא שפיר כרבי זכריה בן הקעב. אף על גב דתנא בגמרא בני אחיות ולא בנות אחיות — ויש לומר דברייתא פליגא אמתניתין, ויודע מי שזאה ואומר רבינו יצחק: דקים ליה דברייתא נשנית על המשנה, לפיכך דייק מינה. ועוד אומר רבינו יצחק: דכיון ד"בנים את האב" איתר למידק בנים ולא בנות, אית לן למימר דכולהו "בנים" דמתניתין דוקא — ולא בנות, לקדום. **ואחין** מן האב — הקשה רבינו יצחק, אמאי כותבין נמי בפרשה ותרין: משום דאחי האב וכל שאר אב נפקי מהך: "האב את הבנים והבנים

את האב, ואחין מן האב". דכיון שנודע שהבנים קודמין, ואחרי הבנים האב, ואחרי האב אחין — הרי אחי האב נפקי מכלל זה על ידי משמוש. דאם היה האב קיים — היה יורש, ועכשיו שאינו קיים — הרי הוא יורש בקבר, להנחילו לבנו שהוא אחי אביו של מת. ומשמוש שמעינן מדרגת בסמוך בני אחות, שמנחילה בקבר נכסי אחיה לבנה. ואם תאמר: אם כן, "אחין מן האב" נמי לא ליתני, דשמעינן ליה מהאב את הבנים" על ידי משמוש נחלה, שהאב יורש את בנו להנחילו לשאר בניו הקיימין, שחן אחי המת ויש לומר, דנקט אנב דבעי למיתני: אחים מן האם לא נחלין ולא מנחלין. דההוא איצטריך למיתני אף על גב דתנא האשה אינה נחלת את בנה; סלקא דעתך אמינא: נדוי דאחי יורש אחיו מן האם מכא אמו, מכא אח הוא אמינא דירוש, דכתיב "ונתתם את נחלתו לאחיו" לא שנא מן האב ולא שנא מן האם. וכי תימא: דמכל מקום לא איצטריך למיתני, דשמעינן מרישא דקתני אחין מן האב דוקא, ולא אחין מן האם איצטריך, דהוא אמינא אחין מן האב לרבותא נקט, אף על פי שאין כל כך רואין כמו אחין מן האם. ואם תאמר: אם כן, אחי האב נמי ליתני אנב אחי האם דסיפא ויש לומר: דאי הוי תני אחי האב — תו לא היה צריך למיתני אחי האם, דמכלל אחי האם שמעינן להו. ועוד: דלא שייך למיתני אנב אחי האם, דהיא גופה משנה דלא צריכה היא, כדדייקין בגמרא דהיינו בני אחות. יבול

את בן אחותם ולא נחלין. ואי נמי גרסין "בני אחיות" — איכא לפרושי בבני אחיות. כלומר בני אחיותיו של אדם נחלין אותו אבל לא מנחלין, דהוא אחי יורשן. **האשה את בניה והאשה את בעלה ב'** — בגמרא פריך דהיינו נמי דף בבא ד"נחלין ולא מנחלין", דמהאיא שמעינן לה, דהיינו דף. לא נחלין ולא מנחלין — זה לזה, אלא קרובי אביו של זה ואביו של זה יורשין אותו. וכל הך קרובים דקתני שירשים זה את זה — הני מילי כשאין קרוב למת יותר מזה. גם הנדוי קרובים דקתני בהן: לא נחלין ולא מנחלין, כגון קרובים שמצד האם — הני מילי שיש קרובים מצד האב היורשין אותו, וקרובים לו יותר מקרובי האם, ואף על פי שגם אמו ממשפחת אביו. אבל אם אמו קרובה לו מצד משפחת אביו, ואין לו קרוב מאביו שקרוב לו כמו אמו — אז האם יורשת את הבן, ואם אין האם בחיים — קרובי האם יורשין אותו, דהוי ליה משפחת אב. דמכא קרובה אביו באין לירושו. כגון ראובן שנשא סרח בת אשר, ולילה לו נפתלי, ומת נפתלי בלא בנים — הרי ראובן אביו יורשו. ואם אין לו אב — "ונתתם את נחלתו לאחיו" של נפתלי, ואם אין לו אחין — "ונתתם נחלתו לאחי אביו", דהיינו אשר, אבי אמו. ואם אין לו אחין לאביו, דאין אשר קיים — "ונתתם את נחלתו לקרוב אליז", נמצאת סרח, דהיינו בני אשר, או בנות אשר אם אין לו בנים דהיינו סרח, יורשת את בנה. **נמרא מאי שנא דתני** — ברישא דמתניתין את נחל את הבן ומנחילו: והלא בעת שנוחל האב לבנו — נמצא שמת הבן בחי האב, ולא הניח הבן שהוא זרע לירושו, לפיכך אביו יורשו. וזו קללה היא כשאדם מת בלא בנים, וגם כשהאב רואה במיתת בנו, והיה לו לתנא דמתניתין לפתוח: הבן נחל את האב, שזה ברכה שימות האב ויקברו בנו, כבתיב (בראשית מז) "ויסוף ישית ידו על עיניך" — הבטיו שיקברו בנו.

י"ש — קרובים שנחלין את קרוביהם כשמתים, וגם אם הם מתים — מנחלין להם את ממונם, דהיינו ששניהם נחלין זה את זה. והאי דלא קתני "יש נחלין זה את זה" — היינו משום דבעי למיתני סיפא "נחלין ולא מנחלין", תנא נמי רישא "נחלין ומנחלין". ויש שנחלין — את קרוביהם, אבל אם ימותו הם — אין מנחלין לאותן קרובים שחן מורשיהן. מנחלין ולא נחלין — הם אותם דאמר בו "נחלין ולא מנחלין", מכלל דאין שאלו נחלין אותם ולא מנחלין להן — מיקרו "מנחלין ולא נחלין". ובגמרא מפרש למאי איצטריכו הך תרי בבי, דהא דחא נפקא מכלל חביתה. **האב** — נחל את הבנים, וגם מנחיל להם. וכגון שאין לאותן הבנים זרע — אז נחל אותן האב, אבל אם יש להם בנים — הם קודמין לזקנם, כדמפרש בגמרא. **והבנים את האב** — נחלין ומנחלין. **והאחין מן האב** — כגון ראובן ויוסף בני יעקב, אף על פי שחן מלאה ומורחל — יורשים זה את זה. בשביל שחן אחין, וכגון שמת יעקב אביהן, אבל אם יעקב קיים — הוא קודם, וכגון שאין להם בנים. ודוקא אחין מן האב, דמשפחת אב קרויה משפחה, כדלפנין כן, **האיש נחל את אמו** — אבל לא מנחיל, שהרי

ועוד

קרובי האב יורשין אותו, דמשפחת אם אינה קרויה משפחה. **והאיש את אשתו** — נחל אותה, כדנפקא לן בגמרא. הכי גרסין בסדר המשנה: ובני אחיות נחלין ולא מנחלין — דבן נחל את אחות אמו. שהרי הוא בא מכא האם, ואילו מתה דודתו בחי אמו — יורשתה, וגם הוא יורש את אמו, נמצא שבאו לידו נכסי דודתו. ולא מנחלין — דכשמת הבן — אינו מנחיל לאחות אמו אלא לקרובי אביו, דמשפחת אם אינה קרויה משפחה. ועוד, דאחות אמו היאך תירשנו? הלא היא באה מכא אחותה שהיא אמו של זה, ולא האם יכולה לירושו, כדאמרן: האיש את אמו נחל ולא מנחיל, קל וחומר שהיא לא תירש את בן אחותה. ובאחיות מן האב מיייר, אבל אחיות מן האם — אין נכדה בן אחותה יורש אותה, דממשפחת אם הוא. לשון אחר: ובני אחות — בני אחותו של ראובן, כגון בני דינה — נחלין אותו, שהרי דינה יורשת את ראובן אחיה, ובניה באין מכחה. אבל לא מנחלין לראובן — שהרי ראובן מכא אחותו דינה בא לירש אותן, והלא דינה עצמה אין יורשתן, כדאמרן דהאם אינה נחלת את בנה, אלא קרובי בעלה של דינה יורשין את בניה, דמשפחת אב יורשת ולא משפחת אם. וזה נראה בעיני, משום דקתני סיפא: האשה את בנה והאשה את בעלה ואחי האם — מנחלין ולא נחלין, וכל הך תלתא שמעינן להו מהך תלת דרך בבא דנחלין ולא מנחלין, כדאמרין בגמרא דהיינו הך, דקפריך בגמרא: דאחי האם היינו דבני אחות. והלכך גרסין "בני אחות", דהיינו נמי דאחי האם מנחלין

את בן אחותם ולא נחלין. ואי נמי גרסין "בני אחיות" — איכא לפרושי בבני אחיות. כלומר בני אחיותיו של אדם נחלין אותו אבל לא מנחלין, דהוא אחי יורשן. **האשה את בניה והאשה את בעלה ב'** — בגמרא פריך דהיינו נמי דף בבא ד"נחלין ולא מנחלין", דמהאיא שמעינן לה, דהיינו דף. לא נחלין ולא מנחלין — זה לזה, אלא קרובי אביו של זה ואביו של זה יורשין אותו. וכל הך קרובים דקתני שירשים זה את זה — הני מילי כשאין קרוב למת יותר מזה. גם הנדוי קרובים דקתני בהן: לא נחלין ולא מנחלין, כגון קרובים שמצד האם — הני מילי שיש קרובים מצד האב היורשין אותו, וקרובים לו יותר מקרובי האם, ואף על פי שגם אמו ממשפחת אביו. אבל אם אמו קרובה לו מצד משפחת אביו, ואין לו קרוב מאביו שקרוב לו כמו אמו — אז האם יורשת את הבן, ואם אין האם בחיים — קרובי האם יורשין אותו, דהוי ליה משפחת אב. דמכא קרובה אביו באין לירושו. כגון ראובן שנשא סרח בת אשר, ולילה לו נפתלי, ומת נפתלי בלא בנים — הרי ראובן אביו יורשו. ואם אין לו אב — "ונתתם את נחלתו לאחיו" של נפתלי, ואם אין לו אחין — "ונתתם נחלתו לאחי אביו", דהיינו אשר, אבי אמו. ואם אין לו אחין לאביו, דאין אשר קיים — "ונתתם את נחלתו לקרוב אליז", נמצאת סרח, דהיינו בני אשר, או בנות אשר אם אין לו בנים דהיינו סרח, יורשת את בנה. **נמרא מאי שנא דתני** — ברישא דמתניתין את נחל את הבן ומנחילו: והלא בעת שנוחל האב לבנו — נמצא שמת הבן בחי האב, ולא הניח הבן שהוא זרע לירושו, לפיכך אביו יורשו. וזו קללה היא כשאדם מת בלא בנים, וגם כשהאב רואה במיתת בנו, והיה לו לתנא דמתניתין לפתוח: הבן נחל את האב, שזה ברכה שימות האב ויקברו בנו, כבתיב (בראשית מז) "ויסוף ישית ידו על עיניך" — הבטיו שיקברו בנו.

קרובי האב יורשין אותו, דמשפחת אם אינה קרויה משפחה. **והאיש את אשתו** — נחל אותה, כדנפקא לן בגמרא. הכי גרסין בסדר המשנה: ובני אחיות נחלין ולא מנחלין — דבן נחל את אחות אמו. שהרי הוא בא מכא האם, ואילו מתה דודתו בחי אמו — יורשתה, וגם הוא יורש את אמו, נמצא שבאו לידו נכסי דודתו. ולא מנחלין — דכשמת הבן — אינו מנחיל לאחות אמו אלא לקרובי אביו, דמשפחת אם אינה קרויה משפחה. ועוד, דאחות אמו היאך תירשנו? הלא היא באה מכא אחותה שהיא אמו של זה, ולא האם יכולה לירושו, כדאמרן: האיש את אמו נחל ולא מנחיל, קל וחומר שהיא לא תירש את בן אחותה. ובאחיות מן האב מיייר, אבל אחיות מן האם — אין נכדה בן אחותה יורש אותה, דממשפחת אם הוא. לשון אחר: ובני אחות — בני אחותו של ראובן, כגון בני דינה — נחלין אותו, שהרי דינה יורשת את ראובן אחיה, ובניה באין מכחה. אבל לא מנחלין לראובן — שהרי ראובן מכא אחותו דינה בא לירש אותן, והלא דינה עצמה אין יורשתן, כדאמרן דהאם אינה נחלת את בנה, אלא קרובי בעלה של דינה יורשין את בניה, דמשפחת אב יורשת ולא משפחת אם. וזה נראה בעיני, משום דקתני סיפא: האשה את בנה והאשה את בעלה ואחי האם — מנחלין ולא נחלין, וכל הך תלתא שמעינן להו מהך תלת דרך בבא דנחלין ולא מנחלין, כדאמרין בגמרא דהיינו הך, דקפריך בגמרא: דאחי האם היינו דבני אחות. והלכך גרסין "בני אחות", דהיינו נמי דאחי האם מנחלין

את בן אחותם ולא נחלין. ואי נמי גרסין "בני אחיות" — איכא לפרושי בבני אחיות. כלומר בני אחיותיו של אדם נחלין אותו אבל לא מנחלין, דהוא אחי יורשן. **האשה את בניה והאשה את בעלה ב'** — בגמרא פריך דהיינו נמי דף בבא ד"נחלין ולא מנחלין", דמהאיא שמעינן לה, דהיינו דף. לא נחלין ולא מנחלין — זה לזה, אלא קרובי אביו של זה ואביו של זה יורשין אותו. וכל הך קרובים דקתני שירשים זה את זה — הני מילי כשאין קרוב למת יותר מזה. גם הנדוי קרובים דקתני בהן: לא נחלין ולא מנחלין, כגון קרובים שמצד האם — הני מילי שיש קרובים מצד האב היורשין אותו, וקרובים לו יותר מקרובי האם, ואף על פי שגם אמו ממשפחת אביו. אבל אם אמו קרובה לו מצד משפחת אביו, ואין לו קרוב מאביו שקרוב לו כמו אמו — אז האם יורשת את הבן, ואם אין האם בחיים — קרובי האם יורשין אותו, דהוי ליה משפחת אב. דמכא קרובה אביו באין לירושו. כגון ראובן שנשא סרח בת אשר, ולילה לו נפתלי, ומת נפתלי בלא בנים — הרי ראובן אביו יורשו. ואם אין לו אב — "ונתתם את נחלתו לאחיו" של נפתלי, ואם אין לו אחין — "ונתתם נחלתו לאחי אביו", דהיינו אשר, אבי אמו. ואם אין לו אחין לאביו, דאין אשר קיים — "ונתתם את נחלתו לקרוב אליז", נמצאת סרח, דהיינו בני אשר, או בנות אשר אם אין לו בנים דהיינו סרח, יורשת את בנה. **נמרא מאי שנא דתני** — ברישא דמתניתין את נחל את הבן ומנחילו: והלא בעת שנוחל האב לבנו — נמצא שמת הבן בחי האב, ולא הניח הבן שהוא זרע לירושו, לפיכך אביו יורשו. וזו קללה היא כשאדם מת בלא בנים, וגם כשהאב רואה במיתת בנו, והיה לו לתנא דמתניתין לפתוח: הבן נחל את האב, שזה ברכה שימות האב ויקברו בנו, כבתיב (בראשית מז) "ויסוף ישית ידו על עיניך" — הבטיו שיקברו בנו.

מכל מאורע צריך יהודי לקחת הוראה בעבודת ה'.

משיחות ל"ג בעומר וט"ו אייר ה'תשמ"ח

בבא בתרא. יש נוחלין – פרק שמיני דף קח עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" תוספות רש"י

יבול יא קודם לבן – פירש רבינו יצחק בן מרדכי: יא קודם לבן ולא לאח, כדמסיק בתר הכי: דאדרבה, מרבה אני את האח שכן קם תחת אחיו ליבום. ולא פריך השתא שיקדום אב לבן – דהא פשיטא ליה להאי תנא שאין להקדימו אלא לאחד מן, או לאח או לבן, ולא לתריוהו. דהא אי לאו בכתב "שאר" – לא היינו מקדימין אפילו לאח, שהרי האב אינו קם תחת בנו לשום דבר, ולכן, השתא

דכתב "שאר" – די אם נקדימו לאחד מן, ובהו נגשא ונתן אחי מן קרוב יותר אח אב, בן, ונקדימו למרחק שבתן. ואין נראה פירושו כלל, דכיון דאין סברא להקדימו אלא לאחד מן – מה צריך לדרשא דהקרב קרוב: מסברא יש לי להקדימו לאח יותר מלבן, כדמסיק בלום יש יבום אלא במקום שאין בן נראה לפרש, דהשתא קאמר: יכול יקדום אף לבן, מדכתב "שאר" להקדים אקדמוניה לכל הכותב בפרשה – תלמוד לומר "הקרב אליו" דקרב קודם. ומה ראית דמוקמת "הקרב" לבן, רשאר" להקדים לאח: אימא איפכא. **יבול** יא קודם לבן – ואם תאמר: אם כן, לא יירשו בן ובת ואח לעולם, אם האב קודם לבן. שהרי האב יורשו בקבר, ואם יקדום אבי דמת לבנו ולבתו ולאחיו – יקדום

אחיו אבי אביו, דנחלה ממשמשת והולכת עד ראובן, כדנפסק ליה לקמן (קטו, ב) ויש לומר: דאיכא לאוקומי לקרא דיוורשין בן ובת ואח בבן דגר, ובבן בנו של גר, כדי לקיים שירישנו אחי אביו. אי נמי, היכא דאיכא בן ובת אח אב – לא נאמר דמשמשת והולכת, כיון דדריש מקרא לקמן (קט, ב) שאין לך מעביר נחלה משבט לשבט אלא בת, והואיל ובנה ובעלה יורשה. דאם כן – נמצא כל נחלות מעבירות משבט לשבט, דמשמשת נחלה עד יעקב אבינו ומוריש לכל ישראל, כיון שהאבות קודמין לבן ולבת ולאת. רבינו שמשון בן אברהם. ואם תאמר: אחי אביו דכתב רחמנא, למא ליז תיפוק לי מ'אין לך' – עיין עליו, דדרשין מניה לקמן (קטו, א), דנחלה ממשמשת ובאה ותיריך רבינו יצחק בן מרדכי: דכתביה לאשמועינן דקראי שלא כסדרן כתיבי. דאי לא כתב אחי אביו – הוי אמינא דכסדרן כתיבי, ואחי המת קודמין לאב, אבל השתא דכתב אחי אביו – על כרחך לא נכתב "שאר" אלא להקדימו לאחיו, ולהקדימו לאחי האב – לא אינטיך, כדאמרין לקמן. וקשיא לרבינו יצחק: התינח למאן דאמר קראי לאו כסדרן כתיבי, אלא למאן דאמר כסדרן כתיבי, אמאי כתב אחי האב? ועוד קשיא לרבינו שמשון בן אברהם. דאפילו למאן דאמר שלא כסדרן כתיבי – לא אינטיך למכתב אחי האב, דעל כרחך לא נכתב "שאר" אלא להקדימו לאחיו, דבענין אחר למאי כתביה רחמנא? דאי לאשמועינן דהיכא דליכא בן ובת ואח שהוא יורש – פשיטא, אלא מאן לירחי? אטו בר קשא דמתא לירחי? כדאמרין לקמן (ק, ב), ולכא למימר: אי לאו דכתב אחי האב הוה אמינא דאינטיך "שאר" לאשמועינן שהאחין קודמין לאב, דאי לא הוה כתב "שאר" הוה אמינא דאב קודם לאחיו. דאי היינו אומרים דאב קודם לאחיו – לא לכתוב רחמנא לא אב ולא אחי האב. ועוד, דכולה שמעתין אנו דוחקין למצוא פסוק מנא לן דאב קודם לאחיו, משום דמסברא אית לן למימר דאחיו קדמי. ואומר רבינו יצחק: דמי'אין לך' לא הוה שמעינן נחלה ממשמשת למעלה אלא למטה. כגון בן הבן ובת הבן ובת הבן, אף עב גל דעלה אמר לקמן דנחלה הולכת וממשמשת עד ראובן, דהיינו למעלה, דאחי קרא דאחי אביו סמיך. ואם תאמר: ואחיו דכתב רחמנא למא ליי כיון דנחלה ממשמשת עד ראובן – ירש האב בקבר להנחיל לבניו הנותנים ויש לומר: דאי לא כתב אחיו, הוה אמינא שהאב קודם לבת, דאית לן לאקדומי אב לחד מהנך דכתביה בהדיא בקרא.

שכן קם תחת אביו ליעדה ולשדה אחוזה – הוה אחיו דהוה מצי למנקט נמי: ולעבר עברי. **כלום** יש יבום אלא במקום שאין בן – אין לפרש דלא עדיף לענין יבום בן מאת, אלא כלומר, הן שוין לענין יבום, ואם כן – הכי נמי עדיף בן מאת, משום דקם תחת אביו ליעדה ולשדה אחוזה. דעל כרחך לקמן גבי בת לא אפשר לפרש בן, דאמרין: כיון דלענין יבום כי הדדי נינהו לענין נחלה נמי כי הדדי נינהו. כלומר, ותחת עדיף בת מאת, שיקדום אב לאח ולא לבת. ואי לא עדיף מאת לענין יבום – היכי עדיף מיניה לענין נחלה? אלא דדאי מהדאי טעמא: דכלום יש יבום אלא במקום שאין בת, דהיינו עדיף מאת, דבת מקדמה שם, ואח אינו מקים שם אלא צריך לייבם.

כיון

אביו, ואם אין אחים לאביו – הקרב אליו ממשפחתו וירש. **ליבום** – כדכתיב (דברים כד) "כי ישבו אחים יחדו ומת אחד מהם ובן אין לו" וגו'. אבל הבן אינו מייבם את אמו. ומשני: כלום יש יבום ב' הא יש בן אין יבום – אלא, אפילו לגבי יבום קם הבן תחת אביו טפי מאחי אביו, שהרי פוטר אותה ממנו.

דהא

ועוד כדכתיב ואיש כי ימות ובן אין לו וגו' – הא יש לו בן – בנו יורשו. וכי היכי דפרשת נחלות פתחה בירושת הבן לאביו – כך היה לו לתנא לפתוח. **היא דאתחול ב'** – מסקנא דקושיא היא. **דאתאי ליה מדרשא** – שהאב נחל את בנו. **דתניא ונתתם את נחלתו לשארו** הקרוב אליו זה האב – של מת. ואשמועינן קרא שהאב פעמים שירשו את בנו, ד"שאר" היינו אביו, כדכתיב (ויקרא יח) "שאר אביו הוא" כדלקמן. וכתבי נמי "כי אם לשארו הקרוב אליו לאמו ולאביו" וגו'. **מלמד** **שהאב** – של מת, קודם לאחיו של מת. כגון, שאם מת ראובן בלא בנים – יעקב יורשו ולא שמעון אחיו יורשו. ולקמיה מפרש ואזיל דהאך למיעדן אנו מכאן שקודם לאחין ולא לבנים ובנות של מת. ולקמן פריכין: והא קראי לאו הכי כתיבי? ומשני: קראי שלא כסדרן כתיבי. דמאי דכתיב "הקרוב אליו" דמשמע הקרוב קרוב קודם – אמת לגלוי על (פי) סדר נחלות דשלא כסדרן כתיבי, אלא הקרוב קרוב תקדים לירש. ובן תסדר אותו: איש כי ימות ובן אין לו והעברתם את נחלתו לבתו, ואם אין לו בת ונתתם את נחלתו לשארו הקרוב, ואחר כך ונתתם וגו' לאחיו. כלומר, שאם אין לו שאר –

ונתתם את נחלתו לאחיו, ואם אין לו אחים – ונתתם את נחלתו לאחי אביו, ואם אין אחיו לאביו – הקרוב אליו ממשפחתו וירש אותה. **יבול** – יא קודם קודם לחנוך בן ראובן, דאפילו היכא דהניח ראובן זרע – יירש יעקב, ולעולם לא יירש בן ראובן אלא היכא דאין יעקב קיים. ונסדר הפסוק כן: איש כי ימות ונתתם את נחלתו לשארו, ובן אין לו והעברתם את נחלתו לבתו וגו'. כלומר, אם אין לו שאר, וגם בן אין לו שירש במקום שאין שאר – והעברתם את נחלתו לבתו. **הקרוב קרוב** – למת יותר, הוה קודם בנחלה ליוורשו. והבן של מת, כגון חנוך בן ראובן, קרוב הוה לראובן יותר מיעקב אביו, שהרי קם תחת אביו ליעדה ולשדה אחוזה. כדלקמן, אבל האב לא מצינו שיהא קם תחת בנו לכלום. ומשום דמילתא דפשיטא הוה, לא חש הגמרא להקשות: ומה ראית לרבות את הבן ולהוציא את האב, כי היכי דפריך לקמיה "ומה ראית לרבות את הבן ולהוציא את האב". דבשלמא גבי אח אשכחן שום קרובה – שקם תחת אחיו ליבום, אבל באב לא מצינו כלל. ומה ראית לרבות את הבן – של מת, שיהא קודם לאבי המת, וכל שכן שקודם לאחי המת היכא דליכא אב. ולהוציא את האב, ולומר שהאב קודם לאח, וכל שכן שהבן שקודם לאב קודם לאח? אדרבה, מרבה אני את האב, כדלקמיה. **מריבא** **אני את הבן** – חנוך בן ראובן, שיקום תחת אביו לנחלה טפי ממשמעון אחי ראובן, שהרי קם חנוך תחת אביו ראובן ליעדה. שאם קנה ראובן אמה העבריה – יכול ליעדה לו כשירצה בכסף מקתנה שנתן לאביה זה ימים. ובכר ניתנו להוצאה, ואין צריך ליתן קדושין אחרים, אלא כך יאמר: "הרי את מיעדת לי". כדכתיב (שמות כא) "ואם רעה בעיני אדוניה אשר לא יעדה" וגו' – מכלל שיכול ליעדה, וגם לבנו יכול ליעדה – כדכתיב "ואם לבנו ייעדה" וגו'. אבל לאדם אחר אין יכול ליעדה אלא אם כן יקדשנה האיש קדושין גמורין, ואפילו לאחיו אין יכול ליעדה. **ולשדה אחוזה** – דרשין בעריכין בפרק "אין מקדישין", ותניא נמי בתורת כהנים: "ואם לא יגאל את השדה" – בעליו שהקדישו, "ואם מכר את השדה" – הגובר מכרה, "לאיש אחר" – לאיש אחר ולא לבנו של מקדיש. "והיה השדה בצאתו ביובל קדוש" וגו' – שיוצאה לכהנים ביובל. אבל אם לא פדאו איש אחר אלא בנו – חזרת לאביו ביובל. אבל אם אחיו של מקדיש פדאו – יוצאה לכהנים. כדכתיב "לאיש אחר" דהיינו אחיו, אבל בנו לאו "אחר". הוה. והתם נמי פריכין: מה ראית לרבות את הבן ב' כי הכא, שכן קם תחת אביו ב'. אבל לא מצי למימר: שכן קודם את אחי המת לנחלה, כמו שסדור בפרשה "ואם אין לו בן והעברתם את נחלתו לבתו ואם אין לו בת ונתתם את נחלתו לאחיו". דכיון דקראי לאו כסדרן כתיבי, כדמוכח קרא, כדכתב "הקרוב" – קרוב קודם, ונימא דאח קודם בין לאב בין לבן. **אדריבא מריבא** **אני את האב ב'** – ומחפכין קרא כי האי גזונא: איש כי ימות ונתתם את נחלתו לאחיו, ואם אין לו אחים ונתתם את נחלתו לבנו. ואם נמי, ואם אין לו אחים ובן אין לו – והעברתם את נחלתו לבתו. ואם אין לו בת – ונתתם את נחלתו לשארו, ואם אין לו שאר – ונתתם את נחלתו לאחי

כשמקיים מצווה – נעשה היהודי דבר אחד עם המצווה ועם נותן המצוות.

משיחות ל"ג בעומר וט"ו אייר ה'תשמ"ח

24 קם תחת אביו ליעדה, שיכול האב ליעד את אמתו העבריה לאשה
25 לבנו, בכסף שנתן לאביה כשקנאה לאמה, שנאמר (שמות כא ט) 'ואם
26 לבנו ייעדה', ואילו לאחיו אינו יכול ליעדה, וכן קם תחת אביו
27 לשדה אחוזה, שיכול כאביו לפדות מהקדש את שדה האחזה
28 שהקדיש האב, ובכך להחזירו לרשות האב, ואילו האב אינו שייך
29 בדינים אלו, הרי שהבן קרוב יותר לאביו, ולכן יש להקדימו ולא
30 את האב.
31 מקשה הברייתא: אדרבה, מרבה אני את האב שהיה קודם לאב
32 בירושה, שכן קם תחת אחיו ליבום – שמייבם את אשת אחיו שמת
33 בלא בנים, ולכן עדיף מהבן, שאינו מייבם את אמו, ויהיה סדר
34 הנחלה את, בן, אב, שהרי הבן קרוב יותר מהאב, משום שהבן
35 נכנס תחת אביו ליעוד ושדה אחוזה, כדלעיל.
36 משיבה הברייתא: אין להוכיח ממצות יבום שאב קודם לבן, שהרי
37 כלום יש יבום אלא במקום שאין בן, הא במקום שיש בן אין יבום,
38 מצות יבום נוהגת רק כשהמת לא הותיר זרע אחריו, אך כשיש בן
39 אין מצות יבום כלל, הרי שהבן עדיף מהאב גם לגבי יבום, על כן
40 מ'הקרב' מרבים את הבן להקדימו לאב, ואת האב מקדימים לאב
41 מהיריבו של 'שאר', וסדר הנחלה הוא, בן, אב, את.
42 מקשה הגמרא: שמשמע מהברייתא, שפ'קמא – הטעם שמקדימים
43 בן לאב, משום ד'איבא האי פירכא' – שיש את הפירכה הזו,
44 שבמקום בן אין מצות יבום, הא לאו הכי – לולי טעם זה, הוה
45 אמינא – הייתי אומר שאף עדיף מבן, וקודם לו בירושה, ומדוע,
46 תיפוק ליה – שנלמד דין זה,

1 ועוד, ב'דקתיב בתחילת פרשת הנחלות (במדבר כו ח), 'איש ב' ימות
2 וכן אין לו' וגו', משמע שאם יש לו בן, בנו יורשו, וכשם שהתורה
3 החלה את פרשת נחלות בירושת הבן, כך היה לתנא להתחיל, ולא
4 ממיתת הבן.
5 משיבה הגמרא: ותנא של משנתינו, אידי ד'אתנא ליה מ'ה'שא,
6 ח'ביבא ליה – מחמת שירושה האב נלמדת מדרשה, ואינה
7 מפורשת בתורה, חביבה היא לו, ולכן התחיל בה.
8 מבררת הגמרא: ומאי ד'רשא – ומה היא הדרשה שהאב יורש את
9 בנו. משיבה הגמרא: ד'תניא – ששנינו בברייתא, נאמר בתורה
10 (במדבר כו יא) 'ונתתם את נחלתו לשאריו הקרב אליו ממשפחתו,
11 וירש אתה' וגו', ודורשים, 'שאריו' זה האב, ופסוק זה מלמד, שהאב
12 יורש את בנו, וקודם לאחיו של המת בירושה.
13 מבארת הברייתא: היות שהקדמנו את האב שנלמד מ'שאר'
14 ליורשים שכתובים לפניו, יכול יהא האב קודם בירושה אף לבן,
15 וסדר היורשים יהיה, אב, בן, את. תלמוד לומר (שם) 'ונתתם את
16 נחלתו לשאריו הקרב אליו', ודורשים קרוב קרוב קודם, שהקרוב
17 יותר למת הוא הקודם בירושה, וכיון שהבן קרוב יותר למת,
18 כמבואר להלן, לכך קודם לאב בירושה, וסדר הנחלה הוא, בן, אב,
19 את.
20 שואלת הברייתא: ומה ראית ל'רבות מ'הקרב' את הבן להקדימו
21 לאב, ול'הוציא מדרשת 'שאר' את האב, לאחר מהאב בירושה,
22 שמת נקדים את האב ונאחר את הבן. משיבה הברייתא: מרבה אני
23 את הבן שיקדים לאב, שכן הבן קרוב לאביו יותר מאב, שהרי הוא

המשך מעמוד ר

להכריז על עצמו שהוא יהי יוצא מן הכלל ורובם ככולם של אלו המסתדרים בחיים שעליהם נאמר לא יגיעת ומצאת אל תאמין ומוכרח הדבר שיתבונן עוה"פ מפני מה אינו רוצה במשרת מלמד, ולהתבונן מה יהי כשיתחיל בחקלאות, שגם בזה אפשר שימאן (השערה קרובה להמציאות) והוא ע"י שיחקור אצל העוסקים בחקלאות אופן העבודה ולאחרי התבוננות זו יעבוד במרץ עד כדי גיעה מתאים למרז"ל האמור באותו המקצוע שיבחר ולא יטעה את עצמו שהיפך מנהג העולם במשך ימים אחדים יראה נסים גלויים בעיני פרנסה, כי אם יקווה לקיום הבטחת רז"ל יגיעת ומצאת, ויהי רצון שהשי"ת יתן בלבו להחליט כטוב לפניו בגשמיות וברוחניות גם יחד.

וככל הדברים הנ"ל הוא גם בהנוגע לסיום מכתבו, אשר מצבו ברוחניות איום, את הלימודים עזב וכו' ורוצה לחזור בתשובה וכו' כי צריך עיון גדול, אם מצב כזה יש לקרותו בשם איום, כיון שגם להיצר הרע רק חלק קטן במצבו, והוא רק מעצלות ומהעדר רצון להתייגע (אנשטריינגין) באיזה ענין וכו' [שבאמת גם זה נובע מהיצה"ר כי בצד הקדושה הרי הענין דזריזות מהענינים העיקרים, אבל אין זה יצה"ר הנק' בלשון העולם], ולנצח אותו בנקל יותר, כיון שהנהגה דעצלות ורשלנות היא גם היפך השכל האנושי הפשוט ולא רק היפך דשכל של איש הנקרא שכלי או שכל דנפח"א דוקא.

במ"ש אודות השידוך אשר שמה כשם אמו, יש לחשוב אודות שידוך זה רק באם לאחת מהן יוסיפו שם, ועוד זאת שלא ידורו במקום אחד.

אינו מזכיר דבר מהשתתפותו בפעולות צעירי אגודת חב"ד בחדש ניסן העבר, ואפשר אין זה אלא חסרון בכתיבה ולא בהפועל.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

תלמוד לומר – בא הכתוב ופירש 'תקרו' לומר לך שקרוב קרוב
 קרוב – יש להקדים בירושא את הקרוב יותר, ולכן לא יקדים
 לאחים מפני שהאחים קרובים יותר למת, שכן קמים תחתיו ליבום,
 ואילו האב אינו קם תחת בנו.
 משיבה הגמרא: אחי האב לא יירכי קרא – אין אנו צריכים פסוק
 כדי להקדים את האב לאחיו, אלא יש להקדימו מסבא, שכן אחי
 האב מפת מאן קא אתו – מכח מי הם באים לירש, מפת אב – מכחו
 של אבי המת (שהוא אחים), ואם כן קאי אב קא ירתי אחי האב
 – וכי יעלה על דעתך לומר שאם האב קיים יקדמו אחי האב
 וירשו, הרי הם יורשים רק מכחו, אלא ודאי האב קודם לשאר
 אחיו, ולכן אין לומר שהפסוק 'שאר' בא לדרשה זאת, אלא
 בהכרח שהפסוק בא לחדש ולומר שהאב קודם אפילו לאחי המת.
 לאחר שנתבאר שאבי המת קודם לשאר אחיו בירושא בנו, מקשה
 על כך הגמרא: והא קראי לאו הכי בתיבי – והרי לא כך כתובים
 הפסוקים, דבתיבי (שהוא אחים), ואם כן קאי אב קא ירתי אחי האב
 נחלתו לשאר, אם כן מפורש בפסוק שאחי האב קודמים לאב,
 ורק אם אין לו אחים הוא יורש, ושמו גזירת הכתוב היא
 להקדימם לאב.
 מתרצת הגמרא: קראי שלא בדרך בתיבי – הפסוקים נכתבו שלא
 כסדרם, וסדר היורשים לא כפי הסדר שנמנו בתורה.
 שנינו בברייתא לעיל (קט) שהמקור לכך שהאב קודם לאחי המת
 הוא מ'שאר'. כעת מביאה הגמרא תנא החולק על כך ודורש זאת
 מפסוק אחר: והא תנא מיתי לה מהכא – ותנא זה לומד זאת
 מכאן, דתניא – ששינו בברייתא, את זו דרש רבי ושמעאל ברבי
 יוסי, נאמר (במדבר כו יא) 'איש כי ימות ובן אין לו וגו' והעברתם את
 נחלתו לבתו, ואילו בנחלת שאר היורשים נאמר 'ונתתם',
 ומשמעות לשון זו היא שיש להעביר את הנחלה מיורש אחד
 וליתנו לבת, ולכן יש לדרוש שבמקום בת אתה מעביר נחלה מן
 האב – כשאדם מת בלא בנים ויש לו בת, מעבירים את הירושה
 מהאב לבת, ואי אתה מעביר נחלה מן האב במקום אחין – אולם
 אם אין למת בן ובת אלא רק אחים, אין מעבירים את הנחלה
 מהאב לאחים, נמצא שהאב קודם לאח.
 שואלת הגמרא: ואימא במקום בת אתה מעביר נחלה מן האחין –
 שמו נאמר 'והעברתם' בא ללמד שיש להקדים בת לאחים
 ומעבירים מהם נחלה לבת, ואם אין בת יורשים האחים,

דהקא תרמי והקא קרא – שהרי הבן קירבתו יתירה שקרוב הוא
 בשני דברים, יעוד אמה העבריה, ושדה אחוזה, ואילו האח קרוב
 הוא רק בדבר אחד, ביבום. ומאחר שקירבת הבן לאביו היא יתירה
 מאח, מסתבר שגם לענין ירושה הבן קודם לאח.
 מתרצת הגמרא: שדה אחוזה גופה – גופו של דין זה שאנו מרבים
 רק את הבן לענין שדה אחוזה, מהאי טעמא הוא דקא תרימא ליה
 לתנא – לומדו התנא רק מכח טעם זה שיש לפרוך כלום יש יבום
 אלא במקום שאין בן האיש בן אביו, ונמצא שהבן קרוב מהאח,
 ולכן קודם הוא לו אף בשדה אחוזה. אולם בלא הטעם של קדימת
 הבן ביבום, לא היה לנו להקדימו אף לשדה אחוזה, שהרי לבן
 מעלה אחת לגבי יעוד, ולאח גם מעלה אחת לגבי יבום. ועל כן
 אלמלא תירוץ הגמרא שהבן קודם לאח אפילו לגבי יבום, אין אנו
 יכולים להקדים את הבן לאח על סמך קירבתו היתירה, כיון שסוף
 סוף לכל אחד יש רק מעלה אחת, ונמצא שהבן והאח שווים
 בקירבתם למת. אולם לאחר תירוץ הגמרא שהבן קרוב לאח אף
 לגבי יבום, נמצא שלאח אין אפילו מעלה אחת, ובהכרח שהפסוק
 בא לרבות את הבן לענין ירושה.
 הגמרא לעיל (קט) הביאה ברייתא הדורשת מהכתוב 'שאר'
 שהאב יורש את בנו וקודם לאחי המת, הגמרא שואלת על דרשה
 זו: אימא – שמו נפרש את כוונת הכתוב כך, 'שאר' זה האב, מלמד
 שהאב קודם אף לבת ולא רק לאח, שהרי הבת אינה קמה תחת
 אביה לכלום, יכול יקדים אף לבן, תלמוד לומר (במדבר כו יא) 'ונתתם
 את נחלתו לשאר' תקרב אליה, מלמדנו הכתוב שקרוב קרוב קרוב
 – יש להקדים בירושא את הקרוב יותר, והוא הבן, שהרי קם ליעוד
 ושדה אחוזה תחת אביו, ולכן אין להקדים את האב לבן, אולם
 עדיין האב קרוב הוא מבחו ומאחיו של מת ויש להקדימו להם.
 משיבה הגמרא: כיון דלענין יבום בן ובת כי תדרי ניהו – כיון
 שלגבי יבום הבן והבת שווים הם, שהרי אף הבת פוטרת את אמה
 מיבום, ואילו אבי המת אינו פוטר את אשת בנו מן היבום, נמצא
 שהבת קמה תחת אביה יותר מאבי המת ואחיו, לכך לענין נחלה
 נמי בן ובת כי תדרי ניהו – כך גם לגבי הירושה הבת שווה לבן,
 ואף היא קודמת לאב ולאחים.
 הגמרא שואלת עוד על דרשה זו: ואימא – ושמו נפרש 'שאר'
 זה האב, מלמד שהאב קודם בירושא בנו המת לאחי האב בלבד,
 יכול יקדים לאחין – שמו תאמר שיהיה קודם אף לאחי המת,

המשך ביאור למסכת סוטה ליום ששה ועשרים לעמוד ע

שואלת הגמרא, הניחא – מובן מה שהוצרכה התורה למעט שאינו
 נקרא קינו כשהתורה בה על נשיקת אבר, רק למאן דאמר העראה
 הכתובה בכל מקום שנקראת ביאה זו הננסת עטרה, וסובר אבא
 נשיקה ולא כלום היא, היינו דאחי קרא למעושי נשיקה – לכן
 הוצרך הפסוק כדלעיל למעט נשיקת אבר שלא תאמר שהיא
 כהערה, אלא למאן דאמר (דאמר) העראה הכתובה בכל מקום
 שנקראת ביאה זו אפילו נשיקה, מאי אימא למימר – למה מיעט
 הכתוב שאינו נקרא קינו, והרי היא הערה ונחשבת ביאה גמורה.
 מתרצת הגמרא, לעולם כמו שתיירך רבא לעיל ש'דבר אחר' זהו
 לשקניא לה דרך אברים, ומה שהקשה אבא ורי אין צריך לזה
 פסוק שודאי אינו נחשב קינו כי זו פריצות בלבד שאינה אוסרת
 אשה על בעלה, נעמה ונאמר, ומהו דתניא – הייתי אומר, כיון
 שבקפידא דבעל תליא רחמנא – כתוב בתורה 'ועבר עליו רוח
 קנאה וקניא את אשתו', הרי שתלו זאת בהקפדת הבעל, ועל הא
 קא קפיד שלא תשכב עם איש זר בקירוב אברים, קמשמע לן כיון
 שאינה נאסרת בכך אינו נחשב קינו.
 אמר שמואל, עדיף שישא אדם

לביאה שלא בדרך איש ואשה, שאין לזה דין קינו להחשיבה סוטה.
 מקשה הגמרא, אמר ליה רבא, והרי ביאה שלא בדרך אסרת
 אשה כמו ביאה כדרכה, שהרי 'משכב' אשה בתיב בתורה,
 'משכב' בלשון רבים, לדמות משכב שלא כדרכה למשכב כדרכה,
 שבשניהם נאסרת, ואין אמרת שאינו נקרא קינו. מתרצת הגמרא
 אלא מהו דבר אחר, אמר רבא, מה שכתוב בתורה 'ושכב איש
 אותה שכבת זרע' בא למעט פריש לשקניא לה דרך אברים –
 שקניא לה בעלה שלא תסתר עם פלוני לשכב עמו בקירוב אברים,
 ולא קניא לה לביאה כלל.
 שואלת הגמרא, אמר ליה אבא, קירוב דרך אברים פריצותא
 בעלמא היא, ופריצותא מי אסר רחמנא – האם התורה אסרה
 אשה על בעלה כשעשתה רק פריצות זו של קירוב באברים, וכיון
 שלא אסרה התורה אם כן ודאי שאינו נחשב קינו. מתרצת הגמרא
 אלא מהו דבר אחר, אמר אבא, מה שכתוב בתורה 'ושכב איש
 אותה שכבת זרע' בא למעט פריש לשקניא לה בנשיקה – שקניא
 לה בעלה שלא תסתר עם פלוני לביאה שאינו מכניס בה את האבר,
 אלא רק נוגע האבר באותו מקום.

בבא בתרא. יש נוחלין – פרק שמיני דף קט עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" רש"י תוספות

1 **הבא** תרתי — יעידה ושדה אחוזה. **והבא חרא** — יבום. והוה מצי לתרציה הך נפיש.
2 ומשגי: משום דשדה אחוזה גופה לא קיימא לן במסכת ערכין שיהא הבן במקום האב טפי
3 מאחיו אלא מזה פירכא, דפרכינן התם: כלום יש יבום כו'. דאמרין נמי התם: מה ראתי
4 לרבות את הבן והלוחיצא את האח? מרבה אני את הבן שכן קטן תחת אביו ליעדה כו'.

דַּהֲבָא תַרְתִּי וְהָכֵא חֲרָא - שְׂרָה אַחֲוָהּ גּוֹפֶה מִתְּיָא
מַעֲמָא הוּא דְקָא קְיִימָא לִיהָ לְתַנְא; כְּלוּם יֵשׁ יְבוּם
אֵלָא בְּמָקוֹם שְׂאֵין בּוֹ, הָא יֵשׁ בֶּן - אִין יְבוּם. אִימָא:
"שְׂאֵרו" - זֶה הָאֵב, מְלֻמֵּד שְׁהָאֵב קוֹדֵם לַבֵּת; יְכוֹל
יְקָדִים לְבִין תַּלְמוּד לִזְמַר: "הַקְּרוֹב" - קְרוֹב קְרוֹב
קוֹדֵם - בִּינֹן דְּלַעֲנִין יְבוּם - בֶּן וּבֵת פִּי תְדַדִּי נִינְהוּ,
לַעֲנִין נִחְלָה נְמו' בֶּן וּבֵת פִּי תְדַדִּי נִינְהוּ. וְאִימָא:
"שְׂאֵרו" - זֶה הָאֵב, מְלֻמֵּד שְׁהָאֵב קוֹדֵם לַאֲחֵי הָאֵב;
יְכוֹל יְקָדִים לַאֲחִין? תַּלְמוּד לִזְמַר: "הַקְּרוֹב" - קְרוֹב
קְרוֹב קוֹדֵם - אַחֵי הָאֵב לֹא אַחֵי קְרָא; אַחֵי הָאֵב
מִכְּמָה מֵאֵן קֹא אַתּוּ? מִכְּמָה אֵב, קֹא אֵב קֹא יְרִיתִי
אַחֵי הָאֵב? וְהָא קְרָא לֹא הִכִּי פְתִיב, דְּכִתְבִּי:
"וְאֵם אִין אַחִים לְאִבּוֹ" וגו' - קְרָא שְׁלֹא כְּסֻדְרִין
פְּתִיב. וְהָא תַנָּא מִיִּיתִי לֵהּ מִהֲכָא: דְּתִנְיָא, אַתּוּ זֶו
דְּרֵשׁ רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵל בְּרַבִּי יוֹסִי: "אִישׁ פִּי יָמוֹת וּבֶן
אִין לִז" וגו' - בְּמָקוֹם בֵּת אַתְּהָ מַעֲבִיר נִחְלָה מִן
הָאֵב, וְאִי אַתְּהָ מַעֲבִיר נִחְלָה מִן הָאֵב בְּמָקוֹם אַחִין.
- וְאִימָא: בְּמָקוֹם בֵּת אַתְּהָ מַעֲבִיר נִחְלָה מִן הָאֲחִין,
וְאִי

30 **כִּי הִדִּיר נִינְהוּ** — כדכתיב "זֶבֶן אֵין לֹה" — עֵינֵי עֲלִיָּו. נִמְצָאֹת גַּם הִבַּת פּוֹטֶרֶת אֶת הָאֲחִין
31 מִן הַיָּדוּשׁ. אֲבָל אֲבִי הַמֶּת אֵינֹו פּוֹטֶר אֶת אִשְׁתּוֹ בְּגוֹ מִן הַיָּדוּשׁ, נִמְצָאֹת הִבַּת קִמָּה תַּחַת
32 אֲבִיהֶו טַפִּי מֵאֲבִי הַמֶּת וְאִזִּי הַמֶּת. **קִדּוּם לֵאחִיו הָאֵב** — שֶׁל מֶת. וְלֹא לֵאחִיו, מִשּׁוּם דְּקִדּוּשִׁים
33 לִמֶּת יוֹתֵר מֵאֲבִיו, שְׁהָדִי קִמִּים תַּחְתָּיו לִיבּוֹם. אֲבָל אֲבִיו אֵין קָם תַּחְתָּיו לְכָלֹם. וְסֹדֵר
34 הַמִּקְרָא כֵךְ הוּא: וְנִתְּנָת אֶת נַחֲלוֹת לֵאחִיו, וְאֵם אֵין לֹו אֲחִים — וְנִתְּנָת אֶת נַחֲלוֹת לִשְׂאֵרֵי
35 וְאֵם אֵין לֹו שָׂרָר — וְנִתְּנָת אֶת נַחֲלוֹת לֵאחִיו, וְאֵם אֵין אֲחִים לֵאֲבִיו — הַקְּרֹובִים אֵלָיו
36 מִשְׁפַּחְתּוֹ וְיֶרֶשׁ. וְשִׁמְעִי: **אִזִּי הָאֵב לֹא צִיָּבִי קִרְיָא** — לֹא הִיָּד צִיָּבִי לְכַתּוֹב לְבִסּוֹף
37 "שָׂרָר" לְקֹדֶם אֶת אִזִּי הָאֵב, דְּסִבְרָא הוּא דְּקֹדֶם הָאֵב לֵאחִיו שֶׁלֹו לִירֶשׁ שֶׁל בְּנֹו. דְּאִזִּי
38 הָאֵב מִכָּה מֵאֵן קִאֲתוֹ לִירֶשׁ אֶת נִכְדָם בֵּן אֲחִיָּהֵן — פְּשִׁיטָא דְּמִכָּה אֲבִי הַמֶּת, שְׁהוּא
39 אֲחִיהֶם, אֲתוֹ, וְדוֹלְכֵךְ, לְמַה לִּי קֶרָא? מֵאֲחֹר שִׁכְתּוֹב לְמַעֲלָה שְׂאִזִּי הָאֵב יוֹרֶשֶׁן אֶת נִכְדָם
40 — מִי אֵיכָב לְמִמֶּךָ דְּהִיכָא דְקָאִי אֵב יִרְתִּי אֲחִים שֶׁל אֵב? בְּתַמְדָּה. הִלְכִּיכ לֹא נִכְבַּח "שָׂרָר"
41 אֵלָּא לְקֹדֶם אֲחִיו שֶׁל מֶת. דְּלְקֹדֶם אִזִּי הָאֵב — כִּבְר שְׁמַעֲיָנִי לִיָּה מִמָּאִי דְאִמֶּר "וְאֵם אֵין
42 אֶת אֲחִים וְנִתְּנָת אֶת נַחֲלוֹת לֵאחִיו אֲבִית" — הִיָּד אֵין כִּמִּי שִׁכְתָּב: וְאֵין לֹו אֲחִים וְנִתְּנָת
43 אֶת נַחֲלוֹת לֵאֲבִיו, וְאֵם אֵין לֹו מֶת אֶת נַחֲלוֹת לֵאחִיו אֲבִיו. הִלְכֵךְ, לֹא נִכְבַּח "שָׂרָר"
44 אֵלָּא לְחֻדֶּשׁ לְזִמְרֵי שִׁקְדוּם לֵאחֹר מִתַּי דְּרַבָּה לְעִיל, וְמוֹנִי — אִזִּי אֲחִיָּהֵן, שְׁהֵן בְּנֵי דְלְקֹדֶם

45 אחי האב אל שדין ליו, דהא לא צריך, כפרירשת. ולקדם את בנו ואת בתו של מת –
46 לקדם האב לבניו לירש את בנו. וסלקא דעתך אמינא יקדמוהו הם, שהרי קמים תחת
47 אחי האב, והוה לן למימר דגזירת הכתוב הוא שאחי האב של מת קודמין לאביו. קראי
48 להו, בדאמרן: דהא מבח אב אקתו. ולא דקדק הכתוב בסדרן, משום דסמך אמאי דכתב
49 אתר הסדר – שטועק קרא מיניה, וליכתוב "איש כי ימות ונתתם את נחלו לקרובו אל
50 "ובן אין לו" – עיין עליו, "ואם אין לו בן" – עיין עליו. וכן בלח. הכי נרשני: והאי תנא
51 כדי לתת לזה. והעברת מן האב כדי לתת לבת. במקום אחין – שאין למת בן ובת, אלא
52 "העברת" אחיון דקיימין קמן קאי, וקאמר: והעברת מן האחין לתת לבת. הא אין בת –
53 נחלה מן האב ואפילו במקום בת – הך דיוקא לאו מ"זהעברת" שמענין לו, דאדרבה מ
54 האי "זהעברת", דאחין ירתי במקום שאין בת – לא ליתבון "העברת", דממילא שמענין
55 דהא לא דרשי "שאר" לא

הדרך הישרה שיבור לו אדם היא דרך התורה ומצוות.

ממאמר פרשת אמור ה'תשד"מ

ואימא במקום בת אתה מעביר נחלה מן האחין ואי אתה כו' – כלומר, השתא דמשמע לך מ'העברת' אתה לקבוע מקום לאב – אדרשנו כך שאפילו לבת יקדום.

והוא הדין דהוה מצי למימר דבמקום בת אתה מעביר נחלה מן האחין, אבל אי אתה מעביר מן האחין במקום אב, ונימא שאח יקדום לאב. אלא לפי משמעות הברייתא, דאב חשוב יותר

מכולם, נסיב. **אם** כן לא ליכתוב רחמנא

"העברתם" – כלומר, לא תוכל לדורש: במקום

בת אתה מעביר נחלה מן האחין – דאין זו

העברה, שהבת קרובה למת יותר מאח, לפי שהיא

יוצאת ירכו. ולענין יבום לא הוה ליה למכתב.

אלא על כרחך יש לדורש: במקום בת אתה מעביר

נחלה כו'. אלא קשה קצת: דהשתא משמע דלא

שייך העברה מאחין לבת, דפשיטא דקרובה יותר

מאחין, אבל מן האב ובת ניתא ליה דשייך

העברה. ובכולה שמעתין מספקא לן אי אב קרוב

ספי מאח או לא ולרבינו שמשון בן אברהם נראה

לפרש: אם כן לא ליכתוב רחמנא "העברתם",

כלומר, אי לא אתי למדרש אלא דבמקום בת (אי)

אתה מעביר נחלה מן האחין ולא מן האב – אם

כן לא הוה ליה למכתב "העברתם" אלא

"ונתתם", והוה ידעינן דבת אינה יורשת במקום

אב. דהוה דרשינן שמיטרא ד'ונתתם את נחלתו

לבתר – דוקא מן האחין אתה מעביר נחלה

במקום בת, ולא מן האב. דהא לגופה לא

אינטידיך, שהרי מ'יובל בת יורשת נחלה' שמענין

דבת יורשה היא, וממילא ידעינן שהיא קודמת

לאח, שהרי היא קרובה יותר, שהיא מקימה שם,

ואח אינו מקים שם אלא צריך לייבם. ואי להקדים

בן לבת – הא מ'והנתחלתם אותם לבניכם' נפקא

לן לקמן. ומדכתיב "העברתם" אתה למימר

דבמקום בת אתה מעביר נחלה מן האב.

אלא

ואי אתה מעביר נחלה מן האב אפילו במקום בת

– אם כן, לא נכתוב רחמנא "העברתם" ולמאן

דנפקא ליה מ'העברתם', האי "שאר" מאי עבד

ליה? – מ'יבועי ליה לכדתניא: "שאר" – זו אשתו,

מלמד שהבעל יורש את אשתו. ולמאן דנפקא ליה

מ'שאר', האי "העברתם" מאי עבד ליה? מ'יבועי

ליה לכדתניא, רבי אומר: ככולן נאמר בהן נתינה,

וכאן נאמרה בהן העברה – שאין לך ש'מעביר נחלה

משבט לשבט אלא בת, הואיל ובנה ובעלה יורשין

אותה. וממאי ד"שאר" זה האב? דכתיב: "שאר

אביך הוא", אימא: "שאר" – זו האם, דכתיב:

"שאר אמוך הוא" אומר רבא, אומר קרא: "ממשפחתו

יורש אותו" – מ'שפחת אב קרויה מ'שפחה, מ'שפחת

אם אינה קרויה מ'שפחה, דכתיב: "מ'שפחתם לבית

אבתם". – ומ'שפחת אם אינה קרויה מ'שפחה? והא

כתיב: "ויהי נער מבית לחם יהודה מ'שפחת יהודה

והוא לוי והוא גר שם", הא גופא קשיא, אמר:

"והוא לוי" – אלמא מלוי אתי, מ'משפחת יהודה" –

אלמא מיהודה אתי; אלא לאו דאבוב מלוי ואימיה

מיהודה, וקאמר: "מ'משפחת יהודה" אומר רבא בר

רב חנן: לא, גברא דשמייה לוי. – אי הכי, היינו

דקאמר מיכה: "עתה ידעתי כי ייטיב ה' לי כי היה לי הלוי לכהן?" – אין, דאייתימי

ליה גברא דשמייה לוי. – וכי לוי שמו? והלא יהונתן שמו, שנאמר: "ויהונתן בן גרשם בן

מנשה הוא ובניו היו כהנים לשבט הדגן" אומר ליה: ול'מנשה, וכי בן מנשה הוא? והלא

בן מנשה הוא, דכתיב: "בני מנשה גרשום ואליעזר" אלא, מתוך ש'עשה מעשה מנשה –

תלוא הפתוב במנשה; הכא נמי, מתוך ש'עשה מעשה מנשה דאתי מיהודה – תלוא הפתוב

ביהודה. אומר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי: מכאן שתולין את הקלקלה במקולקל. רבי

יוסי בר חנינא אומר, מהכא: "וגם הוא טוב תאר מאד ואתו ילדה אחרי אבשלום", והלא

אדניה בן חגית ואבשלום בן מעכה אלא, מתוך ש'עשה מעשה אבשלום דמרד בפלכות –

תלוא הפתוב באבשלום; הכא נמי, מתוך ש'עשה מעשה מנשה – תלוא הפתוב במנשה.

אמר רבי אליעזר: לעולם ידבק אדם בפסוים, שהרי משה שנשא בת יתרו – יצא ממנו

יהונתן, אחר שנשא בת עמינדב – יצא ממנו פנחס. – ופנחס לאו מיתרו אתי? והא כתיב:

"ואליעזר בן אהרן לקח לו מבנות פטויאל לו לאשה", מאי לאו דאתי מיתרו שפיטם עגלים

לעבודה זרה? – לא, דאתי מ'יוסף שפוטפט ביצרו. – והלא שכתים מבזים אותו ואומרים:

ראיתם בן פוטי זה, בן שפיטם אבי אמו עגלים לעבודה זרה, יהרוג נשיא שבט מ'ישראל?

אלא

משה גרשום ואליעזר. אלא מתוך ש'עשה מעשה מנשה – בן חזקיה מלך יהודה, שעבד עבודה זרה – תלוא הכתוב במנשה. הכא נמי, לעולם משבט לוי הוא כדקאמרת, והאי דקרי

ליה "ממשפחת יהודה" – לא משום דאתי מיהודה, לא אביו ולא אמו, אלא מתוך ש'עשה מעשה מנשה בן חזקיה כו'. מכאן – מדקרי ליה בן מנשה וממשפחת יהודה. הקלקלה –

דברך פרשת מייר ש'עשה בן לעבודה זרה. במקולקל – מנשה אחרי אבשלום – משמע שמאם אחת היו. והלא אדניה – היה בן חגית, יצא ממנו יהונתן – בן בנו של

משה. פנחס – בן בנו של אהרן. ומתמיהני: פנחס והלא מיתרו קאתי – מבית יתרו, אלמא קרוב היה ליתרו יותר מיהונתן בן גרשום, ואפילו הכי חסיד היה. ואין ללמוד מכאן שדבק

אדם בטובים, שהרי אלעזר אבי פנחס לקח בת יתרו ויצא ממנה פנחס, ואם אחר דבק בטובים – אלעזר בנו לא דבק בטובים מאי לאו – מבנות יתרו כו'. כלומר בת יתרו ממש, אחת

מבנותיו. מכאן יוסף – כלומר, משבט יוסף, ש'שפטם – מתרים ונלחם כנגד יצרו, כדאמרין לקמן בפירקין (קטו), בא חוץ מוקן אחד שהיה מ'פוטפט כנגדו. וי'רבינו: והלא שבטים מבזין

אותו כו' – בסנהדרין בפרק "אלו הן דנשרפין": התחילו שבטים מבזין אותו כו'. שפיטם – כדכתיב "כהן און" (בראשית מא) – כומר.

ואי אתה מעביר נחלה מן האב אפילו במקום בת – דך לאו דוקא מקרא משתמעא מדי,

אלא הכי קאמר: מהאי קרא לא תילף דבת קודמת לאב, דלא מיירי קרא באב אלא

באחיו. אלא לעולם אימא לך דאב קודם לבת, דהוה קרוב ספי. שארי זו אשתו –

כדכתיב "והיו לבשר אחד" (בראשית ב) וכתב נמי "שאר כסותה וענתה לא יגרע" (שמות כא). יורש את אשתו – דקסבר: גורעין

ומוסיפין ודורשין, וקרי הכי: ונתתם את נחלת

שאר לו. והכי מפרשין לה לקמן בפירקין, וילף

לה מ'יורש אותה' לשון קבה. האי והעברתם

מאי עבד ליה – לכתוב "ונתתם" משבט לשבט

– נחלת שבט ראובן לשבט שמעון. הואיל וכנה

ובעלה יורשין אותה – כגון סרח בת אשר

שנשואה לחנון בן ראובן, ומת אשר בלא בנים

זכרים, וירשתו סרח בתו. ומתה סרח, וירשה בנה

או בעלה שהם משבט ראובן – נמצא שהחובה

נחלת שבט אשר לשבט ראובן. ואשמעין קרא

שהבעל או הבן יורש את אשתו ואת אמו.

ואיכא דרדשי לקמן יורשת הבן את אמו מקרא

אחרת, ורבי דרש לה מהכא. אימא שארי זו

האם – וגילף מכאן דבין אביו בין אמו יורשין

אותו. מ'משפחתו – היינו הקרובים לו מצד

אביו. ויהי נער וגו' – כספר ש'פוטפט בנים,

בפרשת פסלו של מיכה. וקא מתמיה גמרא:

ממשפחת יהודה אלמא מיהודה קאתי, וכתיב

"והוא לוי" אלמא מלוי קאתי. קשיין אהרדי.

אלא לאו דאבוב מלוי – להכי קרו ליה "לוי",

שהלויים למטה אבותם נקראים לויים. והאי

דקאמר "ממשפחת יהודה" – על שם שזמו

משבט יהודה. ומשני: לא גברא דשמייה לוי –

האי דכתיב "והוא לוי" – כלומר, כך שמו. ולא

משבט לוי הוא. אלא משבט יהודה, כדכתיב

"ממשפחת יהודה", דמשפחת אב קרויה

משפחה. היינו דקאמר מיכה כו' – בתמיה.

שהיה מתנאה בעצמו על שנקרה לו איש לוי

לכומר לעבודה זרה, ואי משבט יהודה הוא –

ממה היה משתבח לעצמו? אלא ודאי משום

דמשבט לוי הוא, שבהם בחר הקדוש ברוך הוא

לשרתו. ולעולם אבוב מלוי ואימיה מיהודה,

והדרא קושין לדוכתה. ומשני: דאתרמי ליה

גברא שמייה לוי – בכך היה משתבח, כאילו

הוה משבט לוי. ולעולם לאו לוי הוא, אלא

משבט יהודה. והלא יונתן שמו – בעל כרחך

האי דקרי ליה לוי – היינו דמשבט לוי הוי, וקרי

ליה "משפחת יהודה". אלמא משפחת האם

קרויה משפחה. בן מנשה – הנוין תלוייה, לפי

שהיא יתירה, דבן משה הוא. "ויהונתן בן גרשם"

כו' בהדיא פרשת חביב, שגולו שבט הדני

פסלו של מיכה, ודלוי הלך עמוהם לדחית להם

לכתן. ומשני: וכי בן מנשה הוא? והלא בן משה

הוא – דלכך הנוין תלוייה. וגם מדקרי ליה לוי,

שהיה משבט לוי, וכדכתיב בדברי הימים "ובני

משיחא ג' אייר ה'תשד"מ

דְּאִיתְרַמִּי לִיהַּ נְכָרָא דְשִׁמְיָה לִי – שהודמן לו אדם ששמו לוי לשרת
את הפסל, והטעם שהשתבח בזה הוא משום שמאחר ששמו לוי
יהיו העם סבורים שהוא לוי ממש.
מקשה הגמרא: וכי לוי שמו, והלא יהונתן שמו, שנאמר (שם יח ל)
ויהונתן בן נרשם בן מנשה הוא ובניו היו בָּהֶנּוּ לְשִׁבְטֵי הַדָּנִי – פסוק
זה נאמר על אותו נער ומפורש בו ששמו יהונתן, אלא מוכרחים
לומר שמה שנאמר בו שהוא לוי הכוונה שהוא משבט לוי ואמו
מיהודה, ובכל זאת נקרא ממשפחת יהודה אחר אמו, נמצא שאף
משפחת אם נקראת משפחה.
הגמרא חוזרת ומקשה על המקשן עצמו: אֲמַר לִיהַּ, וְלִשְׁמַעְיָה –
ולשיטתך שהנער היה משבט לוי, וכי גרשום אביו של יהונתן בן
מנשה הוא, והלא בן משה הוא, דְּכֵתִיב (דברי הימים א' כג טו) בְּנֵי מֹשֶׁה
נִרְשָׁם וְאֶלְעִזָּר, אֲלָא מדוע נתייחס אחר מנשה, מתוך ששם יהונתן
מַעֲשֵׂה מִנְשֶׁה ושימש לעבודה זרה, תֵּלָא הֶכְתִּיב בְּמִנְשֶׁה שגם עבד
עבודה זרה, הֵכָא נִמְי הֵטַעַם שֶׁקְרָאוּ הַכְּתוּב 'מִמְשַׁפַּחַת יְהוּדָה' אף
שבאמת היה משבט לוי וכמו שהוכחת לעיל, הוא מתוך ששם
מַעֲשֵׂה מִנְשֶׁה דָּאִתִּי – [שבא] מיהודה, שמנשה היה בנו של חזקיהו
מלך יהודה, תֵּלָא הֶכְתִּיב בִּיהוּדָה, אולם לא היה משבט יהודה לא
מצד אביו ולא מצד אמו, ואם כן אין ראייה משפחת אם קרויה
משפחה.
מסיקה הגמרא בענין זה: אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחִי,
מִכָּאֵן – מזה שיחס הכתוב את יהונתן למנשה מוחמת מעשיו, וכן
שקראו ממשפחת יהודה, שְׁתוּלִין אֵת הַקִּלְקֵלָה בְּמִקּוּלָּל –
שבאותה פרשה מבואר שנעשה כהן לעבודה זרה, וזוהי קלקלתו,
ונתייחס למקולקל שהוא מנשה שעבד עבודה זרה.
רַבִּי יוֹסִי בְּרִי חֲנִינָא אֲמַר, מִהֵכָּא – מכאן דורשים זאת, שנאמר לגבי
אדוניה (מלכים א' י א) וְגַם הוּא מִזֶּבַח תֹּאֵר מֵאֵד, וְאֵתָּה וְלִדָּה אַחֲרֵי
אֲבִשָׁלוֹם, משמע שאדוניה ואבשלום היו מאותה אם, וקשה, והלא
אֲדֹנִיָּה היה בן חֲנִינָה, וְאֲבִשָׁלוֹם היה בן מַעֲכָה, ואינם מאותה אם.
אֲלָא מתוך ששם אדוניה מַעֲשֵׂה אֲבִשָׁלוֹם דְּמִרְדִּי בְּמַלְכוּתָהּ, תֵּלָא
הֶכְתִּיב בְּאֲבִשָׁלוֹם. (הכי נמי מתוך ששם מַעֲשֵׂה מִנְשֶׁה תֵּלָא הֶכְתִּיב
בְּמִנְשֶׁה).
הגמרא מוסיפה לדרוש בענין זה: אֲמַר רַבִּי אֶלְעִזָּר, לְעוֹלָם יִדְבַּק
אֲדָם בְּטוֹבִים וְיִשָּׂא בֵּת טוֹבִים, שְׁהָרִי מִשֶּׁה שֶׁנִּשְׁנָא אֵת בֵּית יִתְרוֹ שְׁהִיָּה
כְּהֵן לַעֲבוּדָה זָרָה, יֵצֵא מִמֶּנּוּ יְהוֹנָתָן שְׁהִיָּה בֶן בְּנוֹ שֶׁל מֹשֶׁה וְהִיָּה
כְּהֵן לַעֲבוּדָה זָרָה אף שאין זה ראוי מצדו ומצד יחוסו, ואילו אַחֲרֵן
שֶׁנִּשְׁנָא אֵת בֵּית עֲמִינָדָב שְׁהִיָּה צָדִיק, יֵצֵא מִמֶּנּוּ פְּנִיָּה שְׁהִיָּה בֶן בְּנוֹ
שֶׁל אַהֲרֹן, וְקִינָא קְנָאָה ה' זָכָה לַכְּהֹנֶת עוֹלָם אף על פי שלא היה
ראוי להיות כהן מצד הדין.
מקשה הגמרא: וְפִנְחָס לֹא מִיתְרוֹ אֲתִי – בא, וְהָאֵת בְּתִיב (שמות ו כה)
'וְאֶלְעִזָּר בֶּן אַחֲרֵן לָקַח לִי מִבְּנוֹת פּוּטִיָּאל לֹא לְאִשָּׁה' – והרי נאמר
שאלעזר אביו של פנחס לקח אשה מבנות פוטיאל, מֵאִי לֹא דָּאִתִּי
מֵבֵת יִתְרוֹ מִמֶּשֶׁ, שנקרא פוטיאל על שם שְׁפִיטָם עֲגָלִים לַעֲבוּדָה
זָרָה, הרי שאף שאהרן דבק בטובים מכל מקום אלעזר בנו לא דבק
בטובים, ובכל זאת בנו פנחס היה צדיק, ואם כן אין ראייה שצריך
אדם לדבוק דווקא בטובים. מתרצת הגמרא: לֹא – פנחס לא מבת
יתרו הוא, ומה שנאמר בו שלקח מבנות פוטיאל הוא משום דָּאִתִּי
מִבְּנוֹת יוֹסֵף שנקרא פוטיאל על שם שְׁפִיטָם – התריס ונלחם
בְּצִירָה, ולעולם יש להוכיח שידבק אדם בטובים.
מקשה הגמרא: כִּיצַד אֲפֻשֶׁר לומר שפנחס לא מיתרו הוא, וְהֵלָא
שְׁכָמָיִם מְבִיָּם אוֹתוֹ – את פנחס, וְאֶמְרִים רְאִיתֶם בֶּן פּוּטִיָּה, וְהָאֵת
כלומר בן שְׁפִיטָם אֲבִי אֲמֹן – [יתרו] עֲגָלִים לַעֲבוּדָה זָרָה, וְהָרֹג נִשְׂאִי
שְׁכָמָיִם שְׁפִיטָה, נמצא שהיה מרעו של יתרו.

אולם וְאִי אֵתָּה מַעֲבִיר נְחֶלָה מִן הָאֵב אֶפִּילוּ בְּמִקּוֹם בֵּית, כיון שלגבי
האב אין גילוי מהפסוק שהבת קודמת לו, ואם כן יהיה האב קודם
אפילו לבת מאחר שהוא יותר קרוב לבת.
משיבה הגמרא: אִם כֵּן ש'והעברתם' בא ללמד שהאחים יורשים
כשאין בת, לֹא נִכְתִּיב רְחֻמָּא 'וְהַעֲבַרְתֶּם', שהרי דין זה מפורש
בפסוק (במדבר כו ט) וְאִם אֵין לוֹ בֵּת וְנִתְּתָם אֵת נַחֲלָתוֹ לְאֶחָיו, אלא
ודאי ש'והעברתם' בא להקדים את הבת לאב.
שואלת הגמרא: וְלִמָּאן דְּנִפְקָא לִיהַּ – לרבי ישמעאל ברבי יוסי
שדורש ירושת אב מ'והעברתם', הֵאֵי 'שָׂארוֹ' מֵאִי עֲבִיד לִיהַּ. משיבה
הגמרא: מִיָּפְעִי לִיהַּ לְכַדְתִּנָּא, 'שָׂארוֹ' זו אִשְׁתּוֹ, מִלְּמַד שְׁהַפְעֵל יוֹרֵשׁ
אֵת אִשְׁתּוֹ.
שואלת הגמרא: וְלִמָּאן דְּנִפְקָא לִיהַּ ירושת אב מ'שָׂארוֹ', הֵאֵי
'וְהַעֲבַרְתֶּם' מֵאִי עֲבִיד לִיהַּ, הרי היה אפשר לכתוב 'ונתתם' כמו
בבאר היורשים. משיבה הגמרא: מִיָּפְעִי לִיהַּ לְכַדְתִּנָּא, רַבִּי אוֹמַר,
בְּכוּלָּן – בכל היורשים, וְאִמַּר בְּהֵן לְשׁוֹן נְתִינָה, וְכָאֵן – בירשת בת,
נִמְרָה בְּהֵן לְשׁוֹן הַעֲבָרָה, ללמדך שְׁאֵין לָךְ מִי שְׁמַעְבִּיר נְחֶלָה מִשְׁכָּם
לְשִׁבְטֵי אֲלָא בֵּת, הוֹאִיל וְכֵנָה וְכַעֲלָה יוֹרְשִׁין אוֹתָהּ, וכשהם אינם
משבט אֲמִם, נמצא ממון שבטה שבא לה בירושה מאביה, עובר
לשבט בעלה כשהוא או בנם יורש אותה. ולרבי הפסוק בא ללמד
שהבעל יורש את אשתו, ושהבן יורש את אמו.
הגמרא מבררת את שיטת התנא שהובא בברייתא לעיל (קמ)
שדורש 'שָׂארוֹ' זה האב. מקשה הגמרא: וְיָמָא ד'שָׂארוֹ' זה הָאֵב,
האם לא משום דְּכֵתִיב (ויקרא יח יב) 'שָׂארוֹ אֲבִיר הוּא' אִימָא ש'שָׂארוֹ'
זו הָאֵם, דְּכֵתִיב (שם יח יג) 'שָׂארוֹ אֲמִיר הִיא', נמצא שגם האם נקראת
בלשון הפסוק 'שָׂארוֹ', ואם כן נדרוש מ'שָׂארוֹ' שבין האב ובין האם
יורשים את הבן.
מתרצת הגמרא: אֲמַר רַבָּא, אֲמַר קְרָא (במדבר כו יא) 'ונתתם את
נחלתו לשָׂארוֹ הַקָּרֵב אֵלָיו מִמְשַׁפַּחְתּוֹ' וְיִרְשׁ אֹתָהּ, כלומר רק מי
שקריו 'משפחתו' יורש אותה, והדין הוא שרק מִשְׁפַּחַת אֲבִי – קרוביו
מצד אביו, קְרוֹיָה מִשְׁפַּחָה, ואילו מִשְׁפַּחַת אֵם אֵינָה קְרוֹיָה מִשְׁפַּחָה,
דְּכֵתִיב (במדבר כ ב) לְמִשְׁפַּחָתָם לְבֵית אֲבוֹתָם, כלומר רק הקרובים
שמצד האב נקראים משפחה. נמצא שהאם אינה נקראת
'משפחתו', ולכן אינה יורשת את בנה.
מקשה הגמרא: וְיָמָא מִשְׁפַּחַת אֵם אֵינָה קְרוֹיָה מִשְׁפַּחָה, וְהָאֵת בְּתִיב
(שופטים יז י) וְיָהִי נַעַר מִבֵּית לָחֶם יְהוּדָה מִמְשַׁפַּחַת יְהוּדָה וְהוּא לִי
וְהוּא גַר שָׁם, הֵאֵי נִיפָא קִשְׁיָא – פסוק זה מצד עצמו קשה הוא, הרי
אֲמַרְתָּ 'וְהוּא לִי', אֲלָמָא מִלּוֹי אֲתִי – מוכח שמשבט לוי הוא בא,
ונאמר גם מִמְשַׁפַּחַת יְהוּדָה, אֲלָמָא מִיְהוּדָה אֲתִי, אֲלָא לֹא דְּאִכּוּת
מִלּוֹי וְאִמִּיָּה מִיְהוּדָה – אלא כדי ליישב את הפסוק מוכרחים לומר
שאביו משבט לוי ואמו משבט יהודה, וְקָאֲמַר על יחוסו מצד האם
'מִמְשַׁפַּחַת יְהוּדָה', נמצא שגם משפחת אם קרויה משפחה. מתרצת
הגמרא: אֲמַר רַבָּא בְּרַחֲמֵי, לֹא כִךְ תַּפְרֹשׁ אֵת הַפְּסוּק, אלא נְכָרָא
דְּשִׁמְיָה לִי – הנער היה שמו לוי, אך אביו היה משבט יהודה, ולכן
נאמר בו 'ממשפחת' יהודה, ורק משפחת אב קרויה משפחה, כפי
שאמרנו בתחילה.
מקשה הגמרא: אִי הֵכִי שֶׁרַק שְׁמוֹ לִי, תֵּינִי דְּקָאֲמַר מִיכָה – וכי על
זה התפאר ואמר מִיכָה (ישעיה יא) 'עֲתָה יִדְעִיתִי בִּי יִיָּבֵם ה' לִי, בִּי יִהְיֶה
לִי הֵלֹי לְבָתִּי' – כיון שהודמן לי לוי לשרת את הפסל, וכי אפשר
לומר שהשתבח בכך ששמו לוי אף על פי שהיה משבט יהודה, מה
השבח בכך, אלא בהכרח משמע שהיה משבט לוי ממש שבהם
בחר ה' לשרתו. ולפי זה צריך לתרץ כדלעיל שאביו משבט לוי
ואמו משבט יהודה, ואם כן חוזרת הקושיא שמכאן מוכח שגם
משפחת אם קרויה משפחה. מתרצת הגמרא: אֵין – כן, אכן מדובר

אפילו הבשר הגשמי שנתפס בחוש המישוש, גם הוא יראה אלוקות.

מַמְשֶׁה קָא אָתִית – וכי לא ממשה באת, דְּכַתִּיב בִּיה כְּשִׁנְיִשׁ לִסְנֵה
(שמות ג ד) אֶל תִּקְרַב 'הָלֵם'. ועוד, וכי לא מַמְשֶׁה קָא אָתִית, דְּכַתִּיב
בִּיה כְּשִׁנְשִׁלָּה לִגְאוּל אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם (שם ד ב) מֶה 'וְהוּ' בִּידֶךָ.
ועוד, וכי לא מַמְשֶׁה קָא אָתִית, דְּכַתִּיב בִּיה (דברים ה כז) שְׁהִקְבִּיָּה
אִמְר לֹא לֵאחֲרֵי מִתֵּן תּוֹרָה וְאִתָּה 'פֶּה' עֲמֹד עֲמֹד, וכיון שאתה מזרעו
כיצד תַּעֲשֶׂה בְּהֵן לְעִבְדָּה וְדָה.
תשובת ייחנות לבני דן: אִמְר לָהֶן יִהְיֶהנָה, כִּד מְקִיבְלֵי מִבֵּית אֲבִי
אָבָא – מִשָּׁה, לְעוֹלָם יִשְׁכְּבִיר אֲדָם עֲצֻמוֹ לְעִבְדָּה וְדָה וְאֵל יִצְטָרֵךְ
לְבְרִיּוֹת, ולכך אני כהן לפסל, לפרנסתי.
מבארת הגמרא: וְהוּא – יִהְיֶהנָה כִּבְר שְׁכוּנַת מִשָּׁה הִתָּה שִׁישְׁכִיר
עֲצֻמוֹ אֶף לְעִבְדָּה וְדָה מַמְשֶׁה, ובלבד שלביו לא יהיה לעבודה זרה.
וְאֵל הִיא – אולם לא לכך נתכוין משה לדבר שיש בו איסור, אֶלָּא
במה שאמר משה שישכיר עֲצֻמוֹ לְעִבְדָּה וְדָה כוונתו היתה עֲבֹדָה
שְׂוָרָה לוֹ – כלומר אף אם הוא אדם חשוב והעבודה בזויה וזרה
בעיניו, מכל מקום יעסוק בה ולא יצטרך לבריות.
הגמרא מביאה ראיה לדבר: בְּרֵאשִׁי לִיה רַב לְרֵב בְּהֵנָה, נְמוֹשׁ
נְבִילָתָה בְּשׁוּקָא וְשָׁקוֹל אֲנָרָא – הפשט נבילה בשוק לעיני כולם
וטול שכר, וְלֹא תִיכָּא נְבִירָא רַבָּא אֲנָא וְוִילָא בִּי מִילָתָא – ולא תאמר
אדם חשוב אני וזול בעיני הדבר, אלא עשה אף זאת לפרנסתך.
הגמרא מספרת מה עלה בסופו של ייחנות: בִּין שְׂרָאָה דְּדִיד שְׁמֻמוֹן
חֲבִיב עָלָיו – על ייחנות בִּיחָת, מִינְהוּ אַחֲרָי עַל הָאוֹצְרוֹת, שְׁנֵאמַר
(דברי הימים א' כו כד) 'וְשָׁכָל בֶּן גֵּרְשֹׁם בֶּן מִנְשֶׁה נָגִיד עַל הָאוֹצְרוֹת',
כלומר ממונה על האוצרות, וכל שאר הממונים היו תחתיו.
שואלת הגמרא: וְכִי שְׁבוּאֵל שְׁמוֹ, וְהָלֹא יְהוֹנָתָן שְׁמוֹ, אם כן למה
נאמר בפסוק 'ושבואל' בן גרשום וגו'. משיבה הגמרא: אִמְר רַבִּי
יְחִזְקִי, אֲכַן יִהְיֶהנָה שְׁמוֹ, אֲךָ קְרָאוּ הַכְּתוּב שְׁבוּאֵל עַל שֵׁם שְׁשִׁב לֹאֵל
כִּכְל לְבֹא לֵאחֲרֵי שְׁהִיה לוֹ הֶרֶב מִמּוֹן.
שנינו במשנה: וְהַבְּנִים אֶת הָאֵב נִוְחָלִין וּמְנַחֲלִין. מכך שלא כתבה
המשנה 'הבנים והבנות את האב' וכו' למדה הגמרא שהבנים
קודמים לבנות בירושת האב. שואלת הגמרא: מִנָּה לְהַקְדִּים אֶת
הַבְּנִים לַבְּנוֹת. משיבה הגמרא: דְּכַתִּיב (במדבר כו ח) 'אִישׁ בִּי יָמוּת וְגו''
וְכֵן אֵין לוֹ וְהַעֲבָרְתָּם אֶת נַחֲלָתוֹ לַבֵּתוֹ, מְדִיִּיקַת הַגְּמָרָא: טַעְמָא –
הטעם שמעבירים את הנחלה לבתו הוא רק משום דָּאֵין לוֹ בֶּן, הָא
– אולם אם יש לו בֶּן, הֵבֵן קוֹדֵם.
רב פפא דוחה דרשה זו ודורש את הפסוק באופן שונה: אִמְר לִיה
רַב פָּפָא לְאֵבִי, אִימָא – שמא נאמר שיש לדרוש את הפסוק כך,
אִי אִיכָא בֶּן לִירוֹת בֶּן – אם יש רק בן ירש הבן, אִיכָא בֵּת לִירוֹת בֵּת
– ואם יש רק בֵּת תירש הבת, אִיכָא בֶּן וְכֵת לֹא הָא לִירוֹת וְלֹא הָא
לִירוֹת – אך אם יש גם בן וגם בת שניהם לא ירשו. הקשה לו אבִי,
וְאֵלָּא

מתרצת הגמרא: אֲכַן אֶף מִזְרַעוֹ שֶׁל יִתְרוֹ הִיָּה פְנַחַס, אֲךָ לֹא מִבְּתוֹ
שֶׁל יִתְרוֹ מִמֶּשׁ, אֶלָּא אִי אֲבֹתָה דְּאִמְיָה מִיוֹסֵף – אם אבי אמו של
פנחס היה מזרעו של יוסף, אִמָּה דְּאִמְיָה מִיִּתְרוֹ – אם כן אם אמו
היתה מזרעו של יתרו, וְאִי אֲבֹתָה דְּאִמְיָה מִיִּתְרוֹ – ואם אבי אמו היה
מזרעו של יתרו, אִמָּה דְּאִמְיָה מִיוֹסֵף – אם אמו היתה מזרע יוסף.
ונמצא שאמו היתה גם מזרע יוסף וגם מזרע יתרו, ואם כן אֵין לומר
שהיא היתה בת יתרו ממש, שאם כן לא יתכן שהיתה משבט יוסף,
אלא על כרחך כוונת הפסוק שאלעזר לקח אשה מבנות פוטילא
היינו שהיא נולדה מזרע יתרו ויוסף, ויתכן שפנחס היה רק דור
רביעי או חמישי מבית יתרו, ועל כל פנים לא היה קרוב כיהונתן
שהיה דור שלישי לבית יתרו, ועל כן הועיל מה שאהרון דבק
בטובים שיצא ממנו פנחס, אבל משה שנשא את בת יתרו ממש,
לכך יצא ממנו ייחנות.
הגמרא מביאה ראיה שפנחס היה גם מזרעו של יוסף וגם מזרעו
של יתרו: דִּיקָא נָמִי – דבר זה מדויק גם מלשון הפסוק, דְּכַתִּיב (שמות
16 כה) שְׁאֵלְעֹזֶר אֲבִי פְנַחַס נִשָּׂא מִבְּנוֹת פּוֹטִילָא, וְזוֹהוּ שֶׁהַפְּסוֹק כָּתַב
17 'פוטילא' עם יו"ד בלשון רבים ולא 'פוטילא', תִּרְתִּי שְׁמַע מִינָּה –
18 מִשְׁמַע שְׁהִיָּה כֵּאֵן שְׁנֵי פִטוּיִים, כְּלוּמַר שְׁהִיָּה הִתָּה גַם מִיתְרוֹ
19 שְׁפִטָם עֲגָלִים לְעִבְדוּתָהּ זָרָה, וגם מיוסף שפוטט ביצרו.
הגמרא מביאה עוד בענין זה: אִמְר רַבָּא, הַנּוֹשָׂא אִשָּׁה צָרִיד שִׁיבְדִּיק
20 בְּאִתִּי, מִשּׁוּם שֶׁהַבְּנִים דּוֹמִים לֵאחִי הָאֵם, וְרֵאדָה לְדַבֵּר, שְׁנֵאמַר
21 (שמות ו כג) 'וְיִקַּח אִתָּה אֶת אֶלְיָשֶׁבֶע בֵּת עֲמִינָדָב אַחֲוֹת נַחֲשׁוֹן',
22 מִבְּאֵרֶת הַגְּמָרָא אֶת הֶרֶאדִּי, מַמְשֶׁמַּע שְׁנֵאמַר – מִמִּשְׁמַעוֹת הַכְּתוּב
23 שֶׁאִמְר שְׁאֵלִישֶׁבֶע הִתָּה 'בֵּת עֲמִינָדָב', הָאֵם אִינִי יוֹדַע שְׁאִתִּי
24 נַחֲשׁוֹן הִיא, אִם כֵּן מֶה תִּלְמוּד לִמְרָ – מִה מִלְּמַדְנוּ הַכְּתוּב בְּאוֹמְרוֹ
25 'אַחֲוֹת נַחֲשׁוֹן', אֵלָּא מִכָּאֵן מוֹכַח שֶׁהַנּוֹשָׂא אִשָּׁה צָרִיד שִׁיבְדִּיק
26 בְּאִתִּי, וְלִכְךָ הוֹסִיף הַכְּתוּב וּפִרֵשׁ שְׁהִיָּה אַחֲוֹת נַחֲשׁוֹן, לִומר לך
27 שְׁלִקְחָה לוֹ לְאִשָּׁה מִחֲמַת שְׁהִתָּה אַחֲוֹתוֹ שֶׁל נַחֲשׁוֹן שְׁהִיָּה נִשִּׂיא
28 לְמִטָּה יְהוּדָה, וּמִתֵּן חֲשִׁיבוֹתוֹ נִשָּׂא אֶת אַחֲוֹתוֹ. וְכֵן תִּנָּא בְּבִרְיָתָא,
29 רֹב בְּנִים לְאִתִּי הָאֵם, וְלִכְךָ יִבְדּוֹק בְּאִתִּי.
30 הַגְּמָרָא חוֹזֶרֶת לְעֵנִין שֶׁהוּבָא לְעִיל (ט) לִגְבִּי יִהְיֶהנָה וּפְסָלוֹ שֶׁל
31 מִיכָה: בְּתַחֲלִיל יָמֵי הַשּׁוֹפְטִים עֲדִין לֹא הִיָּה לְשִׁבְט דָּן נַחֲלָה בְּאַרְץ
32 כְּפִי הֶרָאִי לְהֵם, לִכֵּן שִׁלְחוּ חֲמִשָּׁה אַנְשִׁים לַחֲפֹשׁ לְהֵם נַחֲלָה,
33 כְּשֶׁבָאוּ סִמּוֹן לְבֵיתוֹ שֶׁל מִיכָה שְׁמַעוֹ אֶת יִהְיֶהנָה מְדַבֵּר עִם אָדָם
34 אַחֵר וְהַכִּירוֹ אֶת קוּלוֹ. וְנִאמַר (שופטים יח א) 'וַיִּסְרוּ (שְׁמָה וַיִּאמֶר) (שֵׁם
35 –) לְבֵיתוֹ וַיֹּאמְרוּ לוֹ אַנְשֵׁי דָן לִיהִינָתָן]. מִי הִבְיָאָד הָלֵם וְזָה אִתָּה
36 עֵשָׂה בָּהּ וְזָה לָךְ פֶּה', כְּלוּמַר, אֲצֵל מִי אִתָּה, וְזוֹה מִלְּאֲכַתְךָ, וְזוֹה
37 נִתֵּן לָךְ בְּשִׁכְרָךְ, וְכִלְלוּ שְׁלוֹשָׁה וְשִׁלְחוּ בְּשִׁלְשָׁה אֹפְנִים, 'מִי
38 הִבְיָאָד הָלוֹם' וְזוֹה אִתָּה עוֹשֶׂה בּוֹה' וְזוֹה לָךְ פֶּה', מִבְּאֵרֶת הַגְּמָרָא
39 שֶׁנִּתְּכּוּנוֹ לְרַמּוֹז בְּשִׁאֲלָתָם וּבְכִפְלִילוֹת לִשׁוֹן זֶה עַל יְחוּסוֹ לְמִשָּׁה,
40 וְלִכְךָ תִּמְדּוּהוּ בִּיּוֹתֵר עַל הִיּוֹתוֹ כֵּהֵן לְעִבְדוּתָהּ זָרָה. אִמְרִי לוֹ, לֹא

אגרות קודש

ב"ה, יו"ד אייר, תשט"ו

ברוקלין.

שלום וברכה!

... במ"ש אודות הנקודות העיקריות דתורת החסידות והשקפתה, הנה לימוד תורת החסידות
הוא ע"ד לימוד כל חלק וחלק שבתורה, ולמה הדבר דומה, לכשקודם שיתחיל בלימוד גמרא לאחר
לימוד המשנה, ישאל לנקודות העיקרים דהגמרא וכו', אשר מובן שאפשר להעלות על הנייר ענין זה
הן בנוגע לגמרא והן בנוגע לתורת החסידות. אבל מעולם לא ראיתי גישה כזו בהנוגע ללימוד הגמרא
או ראשונים וכו'. ולדעתי אין זה נוגע כלל וכלל בלימוד תורת החסידות, אף שמובן שכל אחד מחפש
לו דרך קצרה, ובמילא שואל, אפשר שכשילמוד וישגי נקודות העיקריות ילמוד תורה זו על רגל אחת.
במדה חשובה ימצא את הנקודות העיקריות דתורת החסידות והשקפתה, בשער היחוד
והאמונה (תניא חלק ב'), מצות האמנת אלקות שבספר דרך מצותיך בכמה פרקים בשרש מצות התפלה
שם, ובקונטרס לימוד תורת החסידות.

בבא בתרא. יש נוחלין – פרק שמיני דף קי עמוד א – מותר מהדרות "אבן ישראל" – (שטיינזליץ) רטו רש"י תוספות

1 **אלא אי אבוב דאמיה בו'** — אלא לעולם לאו מבית יתרו ממש נולד פנחס, שהרי גם
2 מיוסף היה, כדדרשין לקמן "פוטאל" — שני פטופטין משמע, מיוסף שפוטפט ביצרו
3 ומיתרו שפוטפט עגלים, והלכך אי אפשר שתהא אמו בת יתרו ממש, דמה ענין בת
4 יתרו אצל שבט יוסף? אלא הכי קאמר: ואלעזר לקח לו אשה מבנות פוטאל, כלומר
5 שאשתו נולדה מיתרו ומיוסף, ומזהשתא מצינן
6 למימר שדור רביעי או דור חמישי היה פנחס
7 לבת יתרו, ולא היה קרוב ליתרו כיהונתן בן
8 גרשם, ולכחי אחי מה שדבק אחר בטובים.
9 ואותו זקינו של פנחס מצד האם, שדבק ביתרו
10 ואף על פי כן יצא ממנו פנחס — ליכא
11 לאקשושי מניה למאי דבעינן למילף ממשא
12 שיצא ממנו יחונתן, שהרי פנחס היה רחוק
13 מיתרו יותר מיהונתן. **אבוב דאמיה מיוסף** —
14 ואמיה דאמיה נפקא מיתרו — כגון מבניו של
15 יתרו, או מבני בניו. וליכא למימר "אמה
16 דאמיה מיתרו" — בת יתרו ממש, דאם כן קרוב
17 הוא ליתרו כיהונתן, ולא ליפנין ממשא ומאחרן
18 מידי. **אבוב דאמיה מיתרו** — מבנות יתרו.
19 ונראה בעיני דהכי גרסינן: אלא אי אבוב
20 דאמיה מיוסף, בו ואממה של אב פנחס קאי,
21 והכי קאמר: אי אבי אמה של אשת אלעזר
22 מיוסף בו, והשתא הוה ליה לפנחס דור אחד
23 רחוק מיתרו יותר מיהונתן. **פוטאל** תרתי
24 משמע — מדלא כתב "פוטאל" בלא וייד,
25 הלכך שני פטופטין דרשינן: שפוטפט ושפוטס.
26 אי נמי מדכתיב "מבנות" — דמשמע משתי
27 בנות של פטופט ופטופס, מדלא כתיב "בת
28 פוטאל", כן נראה בעיני. שיבדוק באחיה
29 שהבנים דומין לאחי האם, כדלקמן. מלמד
30 שברך באחיה — לפי שהיתה אחות נחשון.
31 שהיה נשיא למטה יהודה מותר חשיבותו, לכך
32 לקחה. ויכסור שם וגו' — ביהונתן בן גרשם
33 מיירי, בפרשת מידה. ויאמרו לו — שבת דהני
34 שבאו שם. ויכיר ענצמו בו' — אלא שלא ידע
35 לבו לעבודה זרה. שהיא ורה לו — הוא חשוב
36 והמלאכה נמכרה ומכוערה, אלא שאין בה
37 איסור. נמשו — הפגשו. וטול ארמא — כלומר,
38 הפשיטנה בשכר, בשוק לעין כל, ואין כאן חילול
39 השם כלל. ולא קרינא ביה "ומשניאיה אהבו
40 מות", דדרשין ליה במסכת שבת (קדף, א) ואלא
41 בתלמודי חכמים שיש רבב על גבדו, אבל
42 לעשות מלאכה להתפרנס — אין כאן גנאי. הכי
43 גרסינן: ולא תימא נברא רבא אמא — ואית דגרסינן נמי: "ולא תימא כהנא אנא" = כון
44 אני וחשוב, וגנאי לי הדבר. והלא יחונתן שמו — שלא היה לו לגרשם בנים כי אם זה
45 כלבד, כדכתיב בדברי הימים "ובני גרשם שובאל הראשי". ששב לאל ככל לבו — עכשיו,
46 שהיה לו ממון הרבה. ואי משום דכתיב "ויהונתן בן גרשם בן מנשה הוא ובניו כהנים
47 לשבט הדני עד יום גלות הארץ", ואמרין בסדר עולם: עד יום שגלה משה דן ופסלו של
48 מיכה עמו — כן מפורש בפרק בתרא דברכות ירושלמי: מתיבין ליה: והכתיב "עד יום
49 גלות הארץ" אמרי: כיון שמת דוד עמד שלמה, והחליף כל הסנקליטין, והחליפו עמון
50 — חור לקלקלו הראשון. והא הוא דכתיב "ונביא אחד זקן וישב בבית אל" אמרין: הוא
51 דהוה. וקבעי התם: כון לעבודה זרה והארץ ימיס? אמרי: על ידי שהיתה עינו צרה
52 בעבודה זרה שלו. כיצד? הוה רב נש מייתי ליה תור או אימור לא גדי לעבודה זרה, והוה
53 אמר ליה: פייסיה עלוי. והוא אמר: מה מועילא לך? לא אכלה ולא שותה לא מטובה ולא
54 מריעה. אמר ליה: ומה נעביד? אמר ליה: זיל אייתי לי חדא פיך דסלה, ועשר ביעין עלוי, ואנא אפיסי לה ערך. וכיון דאול ליה — אכיל לון. אתא חד בר פחין, ואמר ליה כן. אמר
55 ליה: אם אינה מועילה כלום מה את עביד הכא? אמר ליה: בגין חיי. וכיון שעמד דוד בו, והבנים את האב מנלן — דהבנים קודמין לבנות? מדלא קתי' "הבנים והבנות את האב".
56 ומידה, בנות נוטלות עישור בנסים כתקנת חכמים במסכת כתובות (סז, א), דכתיב איש כי ימות וכן וכן וכן וכן, אי נמי: איש כי
57 ימות והעברתם את נחלתו לבתו ולבנו. **מעמא דאין לו בן** — עם הבת, איש לו בן ובת — הבן קודם. אמר ליה רב פפא לאב"י **אימא** — דהכי אשמועינן קרא: איכא בן בלא בת —
58 לירות בן, איכא בת בלא בן — תירות בת, איכא תריווחו בן ובת — לא האי לירות בו, כדמפרש לקמיה: לא האי לירות כולו, אלא כחדא ויתרון. דהכי קאמר
59 קרא: איש כי ימות וכן אין לו עם הבת שירשו שניהן כאחת, אלא בת יחידית בלא בן יש לו — והעברתם את הנכסים לבתו. הא איתגוהו — תריווחו ויתרון כחדא.

1 **אלא** אי אבוב דאמיה מיוסף אמה דאמיה מיתרו — ואם תאמר: אם כן היאך פנחס בן
2 טובים טפי מיהונתן? שהרי אימיה דאמיה דפנחס מיתרו אתיא, כי היכי דאמיה
3 דאבוב דיהונתן מיתרו אתיא ויש לומר: משום שיהונתן היה מצד האב, שהיה אביו בן בת
4 יתרו, ופנחס מצד האם.
5 **נשומ** בבילתא גרסינן בעירך. והוי כמו "פשוט",
6 כי ההיא דחלק (סנהדרין ק, ב): לא
7 נתנוש גילגל ממונה לאל לזיל ממכיה
8 לחבלא. פירוש: דג ששמו גילגלאל אל תחתיל
9 לפשטו מאונן, פן ילך העור לאיבוד. ואף על גב
10 דההם נטוש דהבא נטוש — רוב פעמים מתחלפין
11 האותיות בענין זה. כמו (פסחים ל, ב): אין טשין
12 התנור באליה, דהוי כמו "אין טשין". כמו "טחא את
13 הבית" ומתרגם בירושלמי: וישטון ית ביתא
14 (ויקרא יד). **ולא** תימא כהנא אנא — מפרש
15 רבינו תם: ולא תימא אני רב כהנא שאני חשוב.
16 ולא מפני שהיה כהן, דלאו כהן הוה, כדאמרין
17 ב"הורו" (חולין קלב, א): רב כהנא הוה אבל
18 בשביל אשתו. ובפרק "אלו עוברין" (פסחים מט,
19 א) אמר רב כהנא: אי לאו דנסיבי כהנא — לא
20 גללי. אמרו לו תלמידיו: ואת למקום תורה גליה
21 — אמר להו: לא גללי כדגלו אניש, שגלה על ידי
22 דשמיטתא לקועיה דההוא גברא. וכן מפרש רבינו
23 תם הדיא ד"ערי פסחים" (שם קג, א): לא תדור
24 במתא דרישא אסי, כלומר, שאתה בעצמך תהיה
25 ראש, ששמך רב אסי, שלא תתבטל מחמת צרכי
26 צבור. ולא כמו שפירש רבינו שמואל דרישא אסי
27 — רופא.
28 **ושמואל** בן גרשום בן משה — הכי גרסינן:
29 משה. שאין לקרותו על שם מנשה,
30 שהרי כבר שב בכל לבו. ויש דגרס: יבן מנשה,
31 וטעמא לפי שחור לקלקלו, כדפירש הקונטרס.
32 **מעמא** דאין לו בן הא יש לו בן וכן קודם —
33 נראה לרבי משום בן אברהם דכל
34 הסוגיא אליבא דמאן דאמר שלא כסדרן כתיבי.
35 מדפריך רב פפא בתר הכי (ולמאן דאמר כסדרן
36 כתיבי ואימא אי איכא בן) וצריך להיות ואימא אי
37 איכא בן. ולמאן דאמר כסדרן כתיבי למה יש לנו
38 לשנות קראי מבי דהכי דכתיבי: ועד, דקאמר ליה
39 אב"י: איצטרך קרא לאשמועינן דמאן דלית ליה
40 אלא וכו'. ופירש הקונטרס: ואמאי כתב "אין
41 לו והעברתם את נחלתו" פשיטא, ולשתוק מניה.
42 והכי איבעי למכתב: איש כי ימות חרע אין לו וגו'.
43 ואי אליבא דמאן דאמר כסדרן כתיבי — היכי נשתוק קרא ולא ליכתוב והעברתם את
44 נחלתו לבתה? הא איצטרך למידרש: במקום בת אתה מעביר נחלה מן האב. וליכא למימר
45 דאביי דייק מדלא כתיב ואיש כי ימות והעברתם את נחלתו לבתו — דאם כן מאי פריך
46 ודלמא קא משמע לן דבת נמי בת ירושה היא — דמכל מקום היה הזה מצי למכתב, ולא
47 ליכתוב וכן אין לו. אלא דאיי אליבא דמאן דאמר שלא כסדרן כתיבי אתיא, דלדרייה לא
48 איצטרך והעברתם. ואף על גב דמוקי והעברתם לדכרדי, שאין לך מעביר נחלה בו — אין
49 זה צורך שום דרשה, ולא אשמועינן שום חידוש. אלא דלגבי בת שייך לשון העברה. ורבינו
50 יצחק אמר: דאפילו למאן דאמר כסדרן כתיבי אתיא, ואב"י דריש מדלא כתיב איש כי
51 ימות והעברתם את נחלתו לבנו, דהוה מצי למידרש: במקום בן אתה מעביר נחלה מן האב
52 בו, והוה ידעינן דבן ובת שוין, והואיל ומצינו במקום אחר שהיה בן ירושה.
53 ודלמא

בבא בתרא דף קי עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שישי) ר"ז

מָאן (כו') לִירוּת – אם הבן והבת הקרובים ביותר אינם יורשים מי
ירש, אָמַר בַּר קָשָׁא דְמָתָא לִירוּת – וכי מושל העיר ירש.
מתרץ רב פפא: לא לזאת נתכוונתי, אלא הָכִי קָא אָמִינָא – כך
אמרתי, אִיכָא בֵּן וּבַת, לֹא הָאִי לִירוּת כּוּלָּהּ וְלֹא הָאִי לִירוּת כּוּלָּהּ
– לא זה ירש הכל ולא זו תירש הכל, אִלָּא כִּי הָרִדִי לִירוּת – אלא
ירשו שניהם בשוה ולא יהיה הבן קודם לבת.
אָמַר לִיה אֲבִי, לדבריו ששניהם שווים נמצא שהפסוק בא
להשמיענו, שאף כשאין בן הבת יורשת. וְאֶצְטִידֵךְ קָרָא לְאִשְׁמוּעִינָן
– וכי צריך הפסוק להשמיענו דְחִיבָא דְלִית לִיה אִלָּא חֵד בְּרָא
לִירוּתֵיהּ לְכוּלָּהּ נָכְסִי – שהיכן שאין לו אלא בן אחד ירש הוא את
כל נכסיו, וכיון ששוים הבן והבת בשני בנים, לא צריך לחדש
שבשהיא לבדה היא יורשת את הכל, ואם כן למה נכתב פסוק זה.
מתרץ רב פפא: וְדִלְמָא הָא קָא מְשַׁמַּע לָן דְּבַת נָמִי בַת יְרוּשָׁה הִיא
– שמא פסוק זה בא להשמיענו שבת גם היא בכלל היורשים.
דוחה אביו: הָהוּא – דין זה שבת בכלל היורשים היא, מִיִּכְלָל בַּת
יְרוּשָׁה נִחְלָה (במדבר לו ח) נִשְׁקָא – הוא נלמד, ואם כן הפסוק 'ובן אין
לו' וגו' מיותר כדי להשמיענו שהבן קודם לבת.
הגמרא מביאה מקורות נוספים לכך שיש להקדים את הבן לבת
בירושה: רַב אָחָא בַּר יַעֲקֹב אָמַר מִהָכָא – מכאן זה נלמד, כשתבעו
בנות צלפחד חלק בנחלת הארץ אמרו למשה (שם כו ד) 'לָמָּה יִנָּדַע
שֵׁם אֲבִינוּ מִתּוֹךְ מִשְׁפַּחְתּוֹ כִּי אֵין לוֹ בֵּן, וְיִשׁ לְדִידִי, מִעֲקָא – הטעם
שתבעו לעצמן נחלה הוא רק משום דָּאֵין לוֹ בֵּן, הָא יֵשׁ לוֹ בֵּן – אם
היה לאביהם בן, לא היו תובעות חלק לעצמן שכן הבן קודם לבת.
דוחה הגמרא: וְדִלְמָא בְּנוֹת צִלְפָּחַד הִוא דְּקָאֲמָרֵן הָכִי – שמא הם
שאמרו כך, משום שחשבו שהבן קודם, אך לאחר מכן נִתְּנָה
תוֹרָה, וְנִתְּנָה דִּישָׁה הִלָּכָה שֶׁהַבַּת וְהַבֵּן שְׁוִים, ואם כן אין להביא ראיה
מדבריהם. לכך אומרת הגמרא, אִלָּא מִחוּרְתָא כְּדִשְׁנִין מַעֲיָקָא –
אלא ברור כפי שתירצנו בתחילה, שקדימת הבן לבת נדרשת
מהפסוק 'אִישׁ כִּי יָמוּת וְבֵן אֵין לוֹ' וגו'.
הגמרא מביאה מקור אחר לדין זה: רַבִּינָא אָמַר מִהָכָא, נאמר בסוף
הפרשה (במדבר כו יא) 'וְנָתַתֶּם אֹתָם נַחֲלָתוֹ לְשָׂאֲרוֹ הַקָּרֵב אֵלָיו' וגו',
ודורשים שכוונת הכתוב לומר שְׁהַקָּרֵב קָרִיב קוֹדֵם – הקרוב
ביותר למת הוא קודם לירשו, ולפי שהבן קרוב יותר מהבת, קודם
הוא לה בנחלה.
דוחה הגמרא: וְאִי קוֹרְבָה דְּבֵן מִבַּת – היכן מצאנו שהבן אכן קרוב
מהבת, הלא רק לענין זה שֶׁבֶן קָם תַּחַת אָבִיו לַעֲדָה – לשאת את
שפחתו הכנענית, וְלִשְׁדָה אַחֲוָה – שיכול לפדות שדה אחוזה
שהקדיש אביו, ותחזור השדה ביובל לאביו, ואילו הבת אינה
יכולה ליעד ולפדות שדה אחוזה. והרי לענין דברים אלו אינו
נחשב כקרוב יותר מהבת, שכן לגבי יַעֲדָה מה שאינה מיעדת אין
זה אלא משום שֶׁבַת לֹא בַת יַעֲדָה הִיא – לא שייכת בדין יעוד כלל,

שהרי אינה יכולה לשאת שפחה. שְׁדָה אַחֲוָה נָמִי – ואף לענין
שדה אחוזה אינו נחשב כקרוב יותר מהבת, שאף הבת ראויה
לפדות את השדה, שהרי כל הטעם שהבן עדיף מהאח ואחיו של
המקדיש אינו פודה מִהָאִי פִּירְכָא גּוֹפָה הוּא – אינו אלא מחמת
פירכא זו, דְּהָא קָרִיבָא לִיה לְתַנָּא כְּלוּם יֵשׁ יְבוּם אִלָּא בְּמָקוֹם שְׂאִין
בֵּן – שהרי אין לאח דין יבום אלא כשאין בן, וכשם שלענין יבום
מצאנו שהבן קרוב מהאח, אף לענין שדה אחוזה אומרים כן, וכיון
שאף הבת קרובה מהאח ביבום, שכן כשיש בת אין יבום, אינו
קודם לה אף בשדה אחוזה.
ומחמת דחיה זו פושטת הגמרא: אִלָּא מִחוּרְתָא כְּדִשְׁנִין מַעֲיָקָא –
אלא ברור כפי שתירצנו בתחילה שקדימת הבן לבת נדרשת
מהפסוק 'אִישׁ כִּי יָמוּת וְבֵן אֵין לוֹ' וגו'.
הגמרא מביאה מקור נוסף לדין זה: וְאִי בְּעִית אִיכָא מִהָכָא, לענין
עבד כנעני נאמר (ויקרא כה מו) 'וְהִתְנַחֲלֶתֶם אֹתָם לְבָנֵיכֶם אַחֲרֵיכֶם'
וגו', ומכך שלא נאמר 'לזרעכם' הכולל אף בת, משמע שכשיש
בנים רק בָּנֵיכֶם נוחלים ולא בְּנוֹתֵיכֶם.
שואלת הגמרא: אִלָּא מִעֲתָה לִפִּי דְּבָרִיךְ מַה שְׁנֹאמַר לַעֲנִין מִזוּזָה
(דברים יא כא) 'לְמַעַן יָרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בָנֵיכֶם' וגו', הָכִי נָמִי – וכי כך גם
משמעות הפסוק 'בָּנֵיכֶם' ולא בְּנוֹתֵיכֶם, ורק הבנים נתברכו. משיבה
הגמרא: בְּרָכָה שְׂאִין, כיון שנאמרה לכלל ישראל, ואף שכתוב
בניכם הכוונה גם לבנות, אולם לענין נחלה אם כוונת הכתוב אף
לבנות הייה לו לכתוב 'וזרעכם'.
שנינו במשנה: וְהָאֲחִין מִן הָאֵב מִנְחָלִין וּמִנְחָלִין וְכוּ'.
מבררת הגמרא: מִנְחָל שֶׁרַק הָאֲחִים מִן הָאֵב וְלֹא הָאֲחִים מִן הָאֵם.
מבארת הגמרא: אָמַר רַבָּה אֲתִיא אַחֲוָה אַחֲוָה מִבְּנֵי יַעֲקֹב – דבר זה
נלמד מבני יעקב, שנאמר בהם (בראשית מב ג') 'וַיֹּאמְרוּ וְגו' אָחִים
אֲנַחְנוּ בְּנֵי אִישׁ אֶחָד' וגו', ואף כאן בפרשת נחלות נאמר 'וְנָתַתֶּם
אֹתָם נַחֲלָתוֹ לְאֶחָיו, ולומדים בגזירה שוה מִה לְחָל – בבני יעקב,
כוונת התורה בתיבה 'אחים' לאחים מִן הָאֵב וְלֹא מִן הָאֵם, אֵף כָּאן
כוונת התורה בתיבה 'לאחים' לאחים מִן הָאֵב וְלֹא מִן הָאֵם.
מקשה הגמרא: וְלָמָּה לִי גִזְרָה שוה זו, וְהִיא מִשְׁפַּחְתּוֹ וְיִרְשׁ אֹתָהּ'
בְּתִיב (במדבר כו יא), ומתיבת 'ממשפחתו' דורשים, שֶׁרַק מִשְׁפַּחַת הָאֵב
קְרִיבָה מִשְׁפַּחָה, אך מִשְׁפַּחַת הָאֵם אֵינָה קְרִיבָה מִשְׁפַּחָה לענין ירושה,
ואינם יורשים זה את זה.
מתרצת הגמרא: אֵין הָכִי נָמִי – אכן איננו צריכים כאן גזירה שוה
זו, וְכִי אִתְּמַר דְּרָבָה – ומה שאמר רבה את הגזירה שוה, לַעֲנִין יְבוּם
אִתְּמַר, שֶׁרַק אֲחִים מִהָאֵב יְכוּלִים לִיְיָבם וְלֹא אֲחִים מִן הָאֵם.
שנינו במשנה: וְהָאִשׁ אֵת אָמִו וְכוּ'.
מבררת הגמרא: מִנָּא הֵי מִיָּל – שהבן יורש את אמו, ושקודם הוא
לבת אף בירושה האם.
מבארת הגמרא: דְּתַנּוּ רַבְּנָן,

אגרות קודש

ב"ה, י"א אייר, תשט"ו

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מר"ח אייר, נעם לי לקרות בו אשר יש לו קביעות עתים בלימוד נשמתא דאורייתא, כלשון הזהר הק' היא פנימיות התורה, אשר בדורנו זה נתגלתה בתורת החסידות.

ובודאי ע"פ דבר משנה לא המדרש עיקר אלא המעשה, משתדל ככל יכולתו לשמור הדרכותיו ומנהגיו.

אשר אחד היסודות בהם היא אהבת ישראל, שזה מביא את החסיד האמיתי ואותו המשתדל לחיות חסיד כדבעי, להפיץ תורה זו וענייני בסביבתו הקרובה ואפילו הרחוקה.

ובמה שכותב אשר מרגיש הוא שינויים במצב רוחו בהנוגע לעבודת השי"ת ואהבתו. הנה אל יפול לבו על זה חס ושלום, וכמבואר בתניא ובכמה מקומות בתורת החסידות, אשר הנ"ל בא במלחמת

המשך בעמוד ר"ח

נאמר בתורה (במדבר לו ח) 'וְכָל בַּת יִרְשֶׁת נַחֲלָה מִמִּטּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל' וגו', ומכך שנאמר 'ממטות' בלשון רבים, משמע שהבת יורשת משני שבטים, מבארת הברייתא: 'היאך בת יורשת שני מטות, אלא זו שאביה משבט אחד ואמה משבט אחר ומהו יורשתה, נמצאת יורשת נחלת שני שבטים. ואין לי אלא בת שירשת את אמה, בן מנין שירש אף הוא. אלא אמרת – ו-תאמר, אפשר ללמודו בקל וחומר מבת, ומהו בת שהיוע בפה בנכסי האב שהבן קודם לה, ובכל זאת יפה בפה בנכסי האם שירשת אותה, בן שפיה בחו' בנכסי האב שקודם לבת, אינו דין שפיה בחו' בנכסי האם – ודאי שיהא כחו יפה אף לענין נכסי האם שירשה כבת. ממשיכה הברייתא ואומרת: ומקום שפאת ללמוד יורשת הבן בנכסי אמו, דהיינו נכסי האב, חזרו ולמד עוד מה להלן – בנכסי האב, בן קודם לבת, אף כאן – בנכסי האם, בן קודם לבת.

מביאה הברייתא דעה החולקת: רבי יוסי פרכי יהודה ורבי אלעזר פרכי יוסי אמרו משום רבי זכריה בן הקצב, אחד הבן ואחד הבת שני בנכסי האם ואין הבן קודם לבת אלא יורשים כאחד, מאי שפיה, שכן דין לבא מן הדין – די לו לבן הנלמד בקל וחומר מבת, להיות פגיון – להיות חמור כבת בכך שירש את אמו כמותה, ואין לו להיות חמור ממנה ולקדום לה. ותנא קמא הסובר שכן קודם לבת, לא פריש דין לבא מן הדין להיות כנידון.

מקשה הגמרא: והא – והרי כלל זה של 'דין' דאורייתא הוא, דתנא, בשלש עשרה מדות התורה נדרשת בהן, מקל וחומר ומגזירה שוה וכו', מבארת הברייתא: מדין קל וחומר ביצד – מנין שהתורה ניתנה להידרש בקל וחומר, כשנצטרעה ממים וביקש משה רחמים עליה

נאמר (במדבר יב יד) 'וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן יִרְדּוּ יָרֵךְ בְּפָנֶיךָ הָאֵל תִּקְרָא שְׁמֵךָ יָמִים' וגו', ולכן אף עתה שקיבלה נויפה מאת השכינה ודאי שתכלה. והיה ראוי לומר שאם מאביה תסגר שבעה ימים, קל וחומר לשכינה – שמהשכינה ראוייה היא להסגר ארבעה עשר יום, ובכל זאת נאמר בה שתסגר רק שבעה ימים, אלא מכאן שדין לבא מן הדין להיות כנידון. נמצא שכלל זה מהתורה הוא נלמד, וכיצד יתכן שתנא קמא לא דרש זאת.

משיבה הגמרא: בפלגא – בכל קל וחומר שבתורה, אכן אף תנא קמא פריש דין, ושאינה קבא – ושונה הדבר בירושת האם שהבן קודם לבת אף שנלמד ממנה, משום דאמר קרא (במדבר לו ח) 'וְכָל בַּת יִרְשֶׁת נַחֲלָה מִמִּטּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל' וגו', ומטות הללו מבואר בברייתא לעיל שהם מטה האב ומטה האם, ומכך שנאמרו שניהם כאחד, מקיש – הקישה בכך התורה את מטה האם למטה האב, מה מטה האב – וכשם שבירושת האב בן קודם לבת, אף מטה האם – אף מטה האב – אף בירושת האם בן קודם לבת.

הגמרא מביאה מעשה בענין פסק ההלכה בדיון זה. מספרת הגמרא: רב ניתאי סבר למעבד עובדא – חשב לעשות מעשה ולפטוק פרכי זכריה בן הקצב שהשוה את הבן והבת בנכסי האם,

אמר ליה שמואל, קמאן – כמי ברצונך לעשות, כזכריה. אפס זכריה – בטלים דבריו, ואין הלכה כמותו.

הגמרא מביאה מעשה נוסף בענין ההלכה בזה: רבי מכלא עבד עובדא – עשה מעשה והורה פרכי זכריה בן הקצב שהשוה את הבן והבת בירושת האם, אמר ליה רב נחמן, מאי האי – מדוע אתה פוסק כך, אמר ליה רבי טבלא, משום דאמר רב חנינא בר שלמיא משמיה דרב הלכה פרכי זכריה בן הקצב. אמר ליה רב נחמן לרבי טבלא, זיל אהדר קך – לך חזור בך, ואי לא – ואם לא תעשה זאת, מפינקא לך רב חנינא בר שלמיא מאוניד – אנדה אותך, ולא יסייע לך רב חנינא בר שלמיא.

מעשה נוסף: רב הונא בר חיאי סבר למעבד עובדא – חשב לעשות מעשה ולפטוק פרכי זכריה בן הקצב, אמר ליה רב נחמן מאי האי – מדוע חפץ אתה לעשות כן, אמר ליה משום דאמר רב הונא אמר רב הלכה פרכי זכריה בן הקצב. אמר ליה רב נחמן לרב הונא בר חיאי, אשלח לרב הונא שכן אתה אומר משמו, איכסיף – התבייש רב הונא בר חיאי, ומתוך כך חזר בו והודה לרב נחמן שאין הלכה כרבי זכריה, אמר ליה רב נחמן לרב הונא בר חיאי השתא כי נח נפשיה דרב הונא איחריסיף לקבלי – אילו היה נפטר רב הונא ולא הייתי יכול לברר זאת, היית מתריס ומקנטר כנגדי ולא היית חוזר בך.

שואלת הגמרא: ואי – ורב נחמן, קמאן סברה – כמי סבר כשאמר שאין הלכה כרבי זכריה בן הקצב, משיבה הגמרא: כי הא דרב ושמואל דאמרי תרוניהו – ו-שאמרו שניהם) אין הלכה פרכי זכריה בן הקצב.

הגמרא מביאה מעשה נוסף בענין זה: מסיפתיה ואיל רבי ינאי אכתפא דרבי שלמיא שפיעה – רבי ינאי היה מהלך בדרך ונשען על כתפו של רבי שמלאי שמשו, ואי רבי יהודה נשיא לאפיהו – ובא רבי יהודה הנשיא לקראתם, אמר ליה רבי שמלאי לרבי ינאי, בר אינש דאתא לקיבלנא, הוא יאי וגולתיה יאי – האדם שבא כנגדנו חשוב הוא, וטליתו נאה. כי מטיא לנביה – כשהגיע לפניכם, נשפיה – מישש רבי ינאי את בגדו, ואמר ליה לשמשו, דין שיעוריה כשק – בגד זה שיעורו לענין טומאה כשק מרוב עוביו. פקא מיניה רבי יהודה הנשיא מרבי ינאי, מנין לכן שקודם לבת בנכסי האם. אמר ליה רבי ינאי, דבתיב 'וכל בת ירשת נחלה ממיטות' וגו', וכוונת הכתוב באומרו 'מטות' בלשון רבים למטה האב והאם, וללמד שהבת יורשת שניהם, ומהו שנאמרו כאחד, מקיש – הקישה בכך התורה מטה האם למטה האב, מה מטה האב – וכשם שבירושת האב בן קודם לבת, אף מטה האם – בירושת האם בן קודם לבת. אמר ליה רבי יהודה הנשיא לרבי ינאי, אי – אם כן אף לענין בכור נקישם, ונאמר כך, מה מטה האב – כשם שבירושת האב הבכור נוטל פי שנים בירושה, אף מטה האם – בירושת האם הבכור נוטל פי שנים.

המשך מעמוד ר"ז

היצר, שלפעמים זה קם וזה נופל, ולפעמים כיו וכו', וכמו שכבוש ארץ ישראל בפעם הראשונה היי הסדר מעט מעט אגרשנו, הנה כן הוא בחיי כל אחד ואחד מישראל בכבוש ארץ ישראל הרוחנית בחלקו הנופל לגורלו, שאין הכבוש נעשה בבת אחת אלא מעט מעט, ועל ידי יגיעה שדוקא באופן כזה, כהודעת רבותינו ז"ל יגיעת – ומצאת. והוא הדין לענין ההתרכזות, שכדרך בני אדם המצב הולך לטוב צעד אחר צעד ולא מן הקצה אל הקצה (לבד במקרים יוצאים מן הכלל), נכון יהי' לבו בטוח בהיוצר יחד לבם, אשר ברצונו של העובד הדבר תלוי, ואף אם לפעמים רואים נסיגה לאחור, צריכה הנסיגה לעורר כחות נוספים ואומץ נוסף, ולא חיו' נפילת הרוח. וזוהי הדרך לנצחון סופי במלחמה זו.

בודאי שומר אמירת תהלים בכל יום לאחר התפלה בבוקר, וגם על דבר מנהג זה מודיע בסביבתו, ובטח ימצא גם את האותיות להסביר אשר בפרט אותם הנמצאים בצבא, שקיום צבא תלוי בקבלת עול ובמשמעת, הנה צריכים לעשות בקב"ע במכל שכן וקל וחומר, ומה בהנוגע למפקדים, בני אדם נזקקים להנהגה כזו, על אחת כמה וכמה ביחס למלך מלכי המלכים הקב"ה.

בברכה לבשורות טובות בכל האמור לעיל בקרוב ובפ"ש שכנו מ... שי' (שכבשתו אזכירו ואת ב"ב שיחיו על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבגי"מ זי"ע נשיא ישראל).

בבא בתרא. יש נוהלין – פרק שמיני דף קיא עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" – (שטיינזולץ) ר"ט רש"י

קל וחומר לשכינה ארבעה עשר – אמר רבינו תם: ולכן נקט ארבעה עשר, משום דאמר ב"המפלת" (נדה לא, א): שלשה שותפין יש באדם: הקדוש ברוך הוא אביו ואמו, ונתון בו הקדוש ברוך הוא כנגד שניהן. אבל קשה קצת: דאם כן אין זה קל וחומר, דמן הדין יש להיות כנגד שניהן ועוד אמר בספרי בתוספתא: קל וחומר למלך וכן ארבעה עשר. פירושו: משה רבינו שזיה מלך וכן גדול, ששימש שבעת ימי המילואים. ואמשה רבינו אמאי נקט ארבעה עשר? ודוחק לומר דמלך היינו הקדוש ברוך הוא, וכן – משה. ורבינו חיים כהן מפרש: קל וחומר לשכינה יותר מעט משבעה, וכיון דאפיקתיה משבעה דהיינו הסגר – אוקמה אשני הסגרות, וכן משמע בבבא.

ד"ן שיעוריה בשק – ואם תאמר: וכי גרע ממטלניות דפרק "לא יחפור" (בבא בתרא כ, א) דאוקמה כעין (ורסקא) ואפילו הכי שיעוריהו בשלשה על שלשה? ויש לומר: דהתם לא מוקד לה כעין שקא אלא לענין דלא חזו לאומנא לקנח דהם, אבל האי – קשה יותר מדי. **מקיש** מטה האם למטה האב וכו' – תימה לרבינו שמשון בן אברהם: אמאי איצטרך לאשמועינן דבן קודם לבת בנכסי האם מדיקש? תיפוק ליה מירושא איתנה דאמר לקמן (בבא בתרא ק"ג, ב): מקיש ירושה שניה לירושא ראשונה, מה ירושה ראשונה בן קודם לבת – אף ירושה שניה בן קודם לבת. דמיתנה ילפינן לקמן דבני אחות קודמין לבנות אחות לירש בנכסי אחי האם ובנכסי אבי האם, דמה ירושה ראשונה דהיינו בנכסי האב בן קודם לבת – אף ירושה שניה, כגון בן הבת קודם לבת הבת בנכסי אבי האם ואומר רבינו שמשון בן אברהם: דבן בנכסי האם היינו נמי ירושה ראשונה הבאה מבח האם. ואי לא דנפקא לן מדיקשא דמטות דבן קודם לבת בנכסי האם – היכי הוה שמעינן דקודם בנכסי אבי האם? דלא אתי אלא מבח דיקשא דירושא ראשונה. הלכך איצטרך דאף ירושה מעיקרא דבן קודם לבת בנכסי האם, שהיא ירושה ראשונה הבאה מבח האם. ושוב נפקא לן מדיקשא דלקמן, דמקיש ירושה שניה לירושא ראשונה, בין ירושה שניה דאב בין ירושה שניה דאם. ורבינו יצחק אומר: דאף על גב דנפקא לן לקמן דבן קודם לבת בנכסי אב – היינו משום דמבחי אמה דאמיה קאתי, ולא שמעינן מינה דקודם בנכסי האם עצמן. ואין נראה לרבינו שמשון בן אברהם, דדא מבח דאבוא דאם לא ירית אלא על ידי משמשה, דנפלו לפני האם והוא יורש את אמו. ואם תאמר: כיון דמבחה שמעינן דמדיקש דמטות דבן קודם לבת בנכסי האם, אמאי איצטרך כל הך קרא, ו"לא תסוב נחלה" דאיירי בסביבת הבן, וקרא ד"אם אין לו בת", דאמר לקמן: בן הבת ובת הבת מניין? תלמוד לומר: "אם אין לו" – עיין עליה, דמשמע דאחא לאשמועינן דבן יורש את אמו ומיהו, דהוא ד"אם אין לו בת" איצטרך טובא, דלא הוה ידעינן שדיה בן הבת יורש כלל על ידי משמשה, וזה דדרשינן נמי מ"ירושא איתנה" להקיש ירושה שניה לראשונה. הוה מוקמינן בבית הבן דוקא, ו"לא תסוב" נמי איצטרך ללאו בסביבת הבן, ו"לא תסוב" שני בסביבת הבעל.

ולאן

דאמר: דין שיעוריה בשק. נששה – רבי ינאי לגולתיה דרבי יהודה נשיאה. דין שיעוריה בשק – בגד עב וגרוע, ושיעורו לקבל טומאה ארבעה טפחים על ארבעה טפחים בשק, כדתנן: חשק ארבעה על ארבעה, הגב שלשה על שלשה, במכסת שבת (עו, א) ובמסכת סוכה (זו, ב). **אמר** ליה – רבי יהודה נשיאה לרבי ינאי: בן קודם לבת

ובל בת יורשת נחלה ממשותף וגו' – סיפא דקרא: "לאחר ממשותף מטה אביה תהיה לאשה", כדי שלא תסוב נחלה ממשותף למטה אחר. ומיהו, לא נהג אלא באותו הדור, כדלקמן בפירקין (קכ, א). ולקמן מפרשין: כיון דירשת שני מטות והיא נשאת למטה אביה – הרי מכל מקום נסבת נחלת האם למטה אחר ולקמן מתרצין לה. בת יורשת

נחלה ממשותף – משמע שבת אחת מקבלת נחלה משני מטות, ואי אתה מוצא קרובים לה שתקבל נחלה מהם יותר מאביה ואמה. וכגון שאביה משבת ראובן ואמה משבת שמעון, ובשנישאת אמה לאביה היו לה אחין לאמה של בת זו שירשו נחלת אביהן, דליכא הסבת נחלת אם לאב בשעת נישואין. דלא קפיד קרא אלא שבשעת נישואין לא תהא ראיה לירש בכסי אביה. ומיהו, אחרי כן מתו אחיה, ואחר כך מת אביה, וירשה אותו. ומתו האם והאב, ולא היה להם כי אם בת זו, וירשתה. נמצאת יורשת שני מטות: נחלת אמה ממשותף שמעון, ונחלת אביה ממשותף ראובן. בן מנין – שירש את אמו? דאיכא למימר בחיבי קפיד קרא: הבן יירש את האב, והבת תירש את האם. שהוה כחה בנכסי **האב** – דבן קודם לה. **יפה כחה בנכסי האב** – דירשת את האם. אינו דין שיעף כחו בנכסי האם – שירש כמוה? אבל עדיין לא למדנו שיקדם לבת. והיינו דקאמר: וממקום שבאת, וממקום שהתחלת ללמוד, דהיינו בנכסי האב – חזרו ולמד עד מה להלן בו. ולקמיה פריך, לימא: דיו לבא מן הדין להיות כנדרן. שוין – דירשתו כנדרא. פרוין מן חוקר, אלא דיו ללמד תורת כהנים תניא: רבי ישמעאל אומר, בשלש עשרה מדות התורה נדרשה בהן: מקל וחומר, ומגירה שוה, ומבטל אב כו'. והדר מפרש להו חזא חזא. מקל וחומר כיצד – באיזה ענין אנו דורשין דבר מדבר על ידי קל וחומר. ויאמר ה' בו' – כלומר, לא להחמיר על החמור מבטל, שיהא כמלמד. כלומר, דיו לבא מן הדין בו' לפיכך תסגר שבעת ימים בו'. מקיש מטה האם בו' – מאחר דאתא בן בקל וחומר דירש את אמו בבית, והוקשו דמטות בחיבה אחת, דלא כתב שני מטות – הלכך דרשינן: מה מטה האב בו'. ולקמיה פרישין: אי מה מטה האב בכור נוטל בה פי שנים בו'. **ינאי** – שם דבם. רבי זכריה בן הקצב – דהבן והבת יחלקו בשוה בנכסי האם. **אפס** זכריה – כמו "כי אפס כסף" (בראשית מז). כלומר, בטלה, שאין הלבא כמותו. **מפיקא** לך בו' – משמתינא לך, ולא יסייע לך רב דחנא בר שלמיא. **דאמר** רב הונא **אמר** רב בו' – רב הונא בר חיאי מוהדר היה לרב נחמן. **אמר** ליה – רב נחמן לרב הונא בר חיאי. **אשלה** ליה – לרב הונא ואודיענו שאתה אומר כן משמו, ואדע אם אמת הוא שאמר רב הונא כן. **אבסי** – דשמת חזר בו רב הונא, או לא היה סומך בשמועתו. **איתריסת** לקבלי – ולא הית חזר בו. ואיהו – רב נחמן. **רבי ינאי** – זקן היה, ודחלו עיניו כהות. **אמר** ליה – שמעיה דרבי ינאי. **בר אינש דאחי לקיבלנא** הוא **יאי** – אדם חשוב בא כנגדו. וגולתיה **יאי** – כלומר, טלית של תלמידי חכמים. **אי נמי** – נאה ממש, כדמוכח לקמיה, דאמר: דין שיעוריה בשק. נששה – רבי ינאי לגולתיה דרבי יהודה נשיאה. דין שיעוריה בשק – בגד עב וגרוע, ושיעורו לקבל טומאה ארבעה טפחים על ארבעה טפחים בשק, כדתנן: חשק ארבעה על ארבעה, הגב שלשה על שלשה, במכסת שבת (עו, א) ובמסכת סוכה (זו, ב). **אמר** ליה – רבי יהודה נשיאה לרבי ינאי: אי מה מטה האב בו'.

אמר

בבא בתרא. יש נוחלין – פרק שמיני דף קיא עמוד ב – מותר מזהירות "אבן ישראל" – (שטיינזלץ) רש"י תוספות

ולמאן דרדיש בעל מ"שאר" איצטריך לעבור עליו בשני לאון. ומיהו, קשה לרבינו שמשון בן אברהם: דאמאי איצטריך הכא היקשא דמטות? כיון דשמעינן מיראם אין לו בת' ומילא תסוב' דבן יורש את אמו, תיפוק ליה מקל וחומר דבן קודם לבת. והשתא לא אמר דיו, כיון דמפריך קל וחומר. ומיהו, פלוגתא היא ב"כיצד הרגל" (בבא קמא כה, א), דאיכא מאן דאמר אפילו היכא דמפריך קל וחומר אמר דיו. ומיהו,

אפילו למאן דאמר לא אמר דיו – איכא למימר דמילתא דאתאי בקל וחומר טוח וכתב לה קרא. ל' משפט הבכורה – השתא לא שייך למפריך, אפילו בלא הנך קראי דלעיל: ואימא הני מילי בבחור שנשא אלמנה. מדכתיב "משפט הבכורה" משמע דלא שייך משפט הבכורה אלא באיש, וקרא דלעיל אתי לדרשה אחריית. **הוא** יורש אותה – משמע ליה מיעוטא, מדלא כתיב "וירשה", ומדכתיב "אותה" – משמע מיעוט, דאין היא יורשת אותו. ועוד: דלגמרי "יורש אותה" מיותר, ד"משאר" שמעינן תרת, דכיון שהיא יורשת אותו מטעם שהיא שאר – גם הוא יירשנה מטעם שאר. ומיהו, קשה: דאמאי איצטריך כלל מיעוט? דמקפיד בסיבת הבעל ולא קפיד בסיבת האשה – משמע דיאנה יורשת אותו.

מנץ

אָמַר לִיה לְשִׁמְעִיה: גֹּד, לִית דִּין צָבִי לְמִילָּה. וְטַעְמָא מָא? אָמַר אַבִּי, אָמַר קָרָא: "כָּל אִשָּׁר יִמְצָא לוֹ", לֹא - וְלֹא לָהּ. - וְאִמָּא: הִנֵּי מִילִי בַּחוּר שֶׁנִּשָּׂא אֶלְמָנָה, אָבֵל בַּחוּר שֶׁנִּשָּׂא בְּתוּלָה הָכִי נִמִּי דְשִׁקְלָא אָמַר רַב נַחֲמָן פֶּר יִצְחָק, אָמַר קָרָא: "רֵאשִׁית אֲנִי, אֲנִי - וְלֹא אֲנִיה. - הֵהוּא מִבְּעֵינִי לִיה לָבָא אַחֵר נְפִלִים דְּלָהּוּ בְּכוֹר לְנַחֲלָה - מִי שֶׁלָּבֹו דְּוֹהָה עָלֶיהּ, יִצָּא זֶה שְׂאֵין לָבֹו דְּוֹהָה עָלֶיהּ - אִם בֶּן, לִימָא קָרָא פִי הוּא "רֵאשִׁית אִין", מָא "אֲנִי"? שְׁמַע מִיָּה תִּרְתִּי. - וְאַפְתִּי אִמָּא: הִנֵּי מִילִי אֶלְמָן שֶׁנִּשָּׂא בְּתוּלָה, אָבֵל בַּחוּר שֶׁנִּשָּׂא בְּתוּלָה הָכִי נִמִּי דְשִׁקְלָא אֶלָּא אָמַר רַבָּא, אָמַר קָרָא: "לֹא מִשְׁפֵּט הַבְּכֹרָה", מִשְׁפֵּט הַבְּכֹרָה לְאִישׁ, וְלֹא מִשְׁפֵּט הַבְּכֹרָה לְאִשָּׁה. "וְהָאִישׁ אֵת אִשְׁתּוֹ" וכו'. מְנַהֵי מִילִי? דְּתַנּוּ רַבְּנָן: "שְׂאִירוֹ"

- זו אשתו, מלמד שהבעל יורש את אשתו. יכול אף היא תירשנו? תלמוד לומר: "יורש אותה", הוא יורש אותה, ואין היא יורשת אותו. - והא קראי לאו הכי פתיבי - אמר אבי, תריץ הכי: "ונתתם את נחלתו לקרוב אלו, שארו וירש אותה". אמר רבא: סבינא חריפא מפסקא קראי? אלא אמר רבא, הכי קאמר: "ונתתם את נחלת שארו לו". קא סבר: גורעין ומוסיפין ודורשין. והאי תנא מייתי לה מהכא, דתניא: "וירש אותה" - מלמד שהבעל יורש את אשתו, דבירי רבי עקיבא. רבי ישמעאל אומר: אינו צריך, הרי הוא אומר: "וכל בת ירשת נחלה ממשות בני ישראל לאחר ממשפחת" וגו', בהפסכת הבעל הפתוח מדברי, ואומר: "ולא תסב נחלה לבני ישראל ממשטה אל משה"; ואומר: "ולא תסב נחלה ממשטה למשה אחר"; ואומר: "ואלעזר בן אהרן מת ויקברו אתו בגבעת פנחס בגו", וכי מנין לפנחס שלא היה לו לאלעזר? אלא, מלמד שנשא פנחס אשה ומתה וירשה; ואומר: "וישגוב הוליד את יאיר ויהי לו עשרים ושש ערים בארץ הגלעד", וכו'

שהרי הבעל אינו קרוב לה כשאר קרובים שלה משפחתה, ואפילו הכי אמרינן שהוא יורש את אשתו, הלכך ודאי לקדם כל קרובים שלה הוא. דאמרין דבעל יורש ולא הם. מנהי מילי - דהאיש נחל את אשתו ולא מנחל. שארי - "ונתתם את נחלתו לשאר" - זו אשתו, דכתיב (בראשית ב) "ולא אורכתה לעל יורש" ואם אין אחים לאבירי קאי, אלא מילתא באנפי נפשה היא. והאי דכתיב "הקרוב אלי" - מסקא דמילתא דהוא קרא הוא, דכתיב "ואם אין אחים לאבירי". יכול אף היא תירשנו - דעיקר פשטיה הכי משמע: "ונתתם את נחלתו לשאר" - לאשתו, ונדרשיה לקרא הכי: ונתתם את נחלתו לאיש, וירש. כלומר, וגם הוא יירש שארו אם תמות היא. תלמוד לומר יורש אותה - דמצי למיכתב "וירש" בלא "אותה", דהוה שמעינן מקרא דהוא יורשה והיא יורשתו, כדפרישית: "ונתתם את נחלתו לשאר" וירש, קרי ביה: ונתתם נחלתו לשאר, וקרי ביה נמי: שארו יורש, שהוא יורש את אשתו. הלכך כתב רחמנא "אותה", למעוטי שהיא לא תירשנו, ואתא גלויי אירשא דקרא, דכתיב "ונתתם את נחלתו לשאר", דמביעי לן לפרושי דבעל יורשה, כדלקמן. והא קראי לאו הכי פתיבי - דכתיב "ונתתם את נחלתו לשאר" - דמשמע שהאשה יורשת את בעלה ונתתם את נחלתו להקריב אליו דהקריב קרוב. שארי וירש אותה - מילתא אחריית היא, דאשתו יירשנה בעלה. מפסקא קראי - שאתה מסרט התיבות לעשות "שאר" המוקדם מאוחר, ויהקריב אליך שהוא מאוחר - אתה עושה מוקדם. אלא אמר רבא הכי קאמר ונתתם את נחלת שארו לו קסבר גורעין ומוסיפין ודורשין - גרע ויו' מנחלתו' ולמדי' מלשאר', ומוסיפין שתי אותיות הללו זו על גב זו, לעשותו תיבה אחת, והיא "לו", ודרוש הכי: ונתתם את נחלת שארו לו. ולאו דוקא גורעין ומוסיפין, דאם כן רבא נמי סבינא חריפא הוא. אלא פשטיה דקרא איכא לפרושי כאילו גורעין ומוסיפין ודורשין, דהכי משמע: "ונתתם את נחלתו" כלומר, תתנה לזה האיש שתהיה נחלתו. לשארי - כלומר, על מי מצוה אני ונתתם את הירושה להיות נחלתו - לשאר, לאותו האיש שאשה זאת שארו. כלומר, נחלת האשה תתנו לבעל. אי נמי, איכא למימר דלא חשיב פיסוק קראי אלא בהקדמת תיבות שלמות, להקדים "הקרוב" ל"שאר", אבל בשינוי אותיות - ליכא פיסוק קראי. והרי הוא כמו שכתוב "ונתתם את נחלת שארו לו יורש אותה", אהני "לו" לאשמעינן דירש את אשתו, ואתאי "אותה" למעוטי אשה שאינה יורשת לבעלה, וממילא שמעינן דצריך לגרוע ולהוסיף ולדרוש ראשו של פסוק כמו שאמרנו, דלא תקשי ראשו לסופו. והאי תנא - דבי רבי ישמעאל, מיייתי לה - לבעל שיוורש את אשתו. וירש אותה - משום דעיקר דרשא נפקא לן לעיל מירוש אותה, דכבז נקט ליה, דהאיה מגלי עליה דרשיה דקרא לפרושי שהבעל יורש את אשתו, אינו צריך - דלית ליה גורעין ומוסיפין ודורשין. ומוקי לה ב"שאר" זה האב, כדאמר בריש פירקא. בסיבת הבעל הכתוב מדבר - כלומר, בשביל הסבת נחלה ממשטה למטה על ידי הבעל, שיוורש את אשתו והוא משבט אחר, ונמצא שהוסבה משבט לשבט - בכך דבר הכתוב, והקפיד שלא תנשא למטה אחר אלא לאחר ממשפחת מטה אביה. כיצד? אם תנשא אשה מבנות שבט ראובן לאחר משבט שמעון והיא יורשה, שלא הניח אביה בן אלא אותה הבה. לכשתמות יירשנה בעלה, ונמצאת נחלת שבט ראובן הוסבה לשבט שמעון. לפיכך הזהירה תורה שלא תנשא בת יורשת אלא לאחר ממשפחת מטה אביה. מכאן שהבעל יורש את אשתו. ולקמיה פריך: ודלמא בסיבת הכי הכתוב מדבר, שהבן יירש את אמו והוא מתייחס אחר מטה אביו, ונמצא שעל ידו הוסבה נחלה אם תנשא לשבט אחר. אבל הבעל - איכא למימר דלא ירית, ואינו מסיב הנחלה לשבט שלו, ובשביל סיבת הבעל לא אוחר רחמנא להנשא לשבט שלה, אלא בשביל סיבת בנה [ואומר] - לקמיה מפרש מאי "ואומר". בנבעת פנחס בנו - ממכל דלא היתה של אלעזר. מנין היה לו לפנחס - שום קרקע אלא אם כן ירשה מאביו וירשה - ולקמיה פריך: ולמאן בן מיוון ויהי לו - ליאיר לא שלשנו, דכתיב דלעיל מניה "ותחל לו את שגוב", והתם הוה ליה למכתב "ויהי לו" וגו'. אלא איאיר קאי. ועוד, דכתיב בתריה "ויקח גשור וארם את חות יאיר מאתה" וגו'.

אמר ליה רבי ינאי לשמעיה נוד - משוך אותי ואלך. לית דין רוצה למילף - אלא להקשות דברים שאינן צריכים. כלומר, דבר קל הוא לתרך, כדלקמן. ואימא הני מילי - דאין נוטל. בבחור שנשא אלמנה - שהיה לה בנים מאיש אחר, הילכך "לו" ולא לה, דהוי ראשית אנו ולא ראשית אונה. אבל בחור שנשא בתולה, דהוי אנו ואונה - הכי נמי דשקיל בנכסי האם פי שנים אנו ולא אונה - דמצי למיכתב "ראשית און" כדלקמן, והלכך אפילו בתולה דהוי ראשית אונה - לא שקיל חלק בכורה. ויפסקין: האי ראשית אוני - איצטריך לדרשא אחרינא, לאשמעינן דהבא אחר נפלים - שילדה אמו לפניו הרבה נפלים, כגון נולדו מתים, או כן שמונה חיים, וזה נולד אחריהם - הוי כבוד לנחלה. דאף על גב דלא הוי כבוד לכהן, בדפטר רחם תלא רחמנא, וזה הוי כבוד לכהן, לעשות פשוט אותו הבא אחרי. ואימא הני מילי - דממעט קרא דקאמר "אני" ולא אונה - הכי קאמר: אם הוא בחור שנשא אלמנה, דראשית אנו נוטל פי שנים בכל אשר ימצא לו. אבל לא אונה, שאם הוא אלמון שנשא בתולה, דאיכא אונה לחוד - אינו נוטל בה פי שנים. אבל היכא דהוי גם אנו, כגון בחור שנשא בתולה, אימא: מנו דשקיל פי שנים בשלו - שקיל נמי פי שנים בשלה, דהוי כבוד לנחלה בין לאב בין לאם. דליכא לאוקמי מיעוטא "דאנו" ולא אונה אלא במאי דממי למעוטי טפי, כגון היכא דליכא ראשית און משני צדיק. לו משפט הבכורה - האי "לו" דריש ליה לגבי אב, לומר שנמשפט הבכורה בנכסי האיש ולא בנכסי האשה. והכא ליכא למימר. הני מילי בבחור שנשא אלמנה, כדלעיל. דמדקאמר "משפט הבכורה" - כלל הוא, שכלל דיני בכורה בנכסי איש, ולא בנכסי אשה. והאיש יורש את אשתו - אפילו היכא דאיכא בן.

בבא בתרא דף קיא עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) רכא

1 אָמַר לִיה רַבִּי יִנְאִי לְשִׁמְעִיָּה – לְשִׁמְשׁוֹ, גִּיד – מִשּׁוֹךְ אוֹתִי וְאֵלֶךְ, שֶׁכֵּן
2 לִית דִּין צָבִי לְמִילָּה – אֵין זֶה רֹצֵחַ לְלִמּוּד אֵלֶּא לְהַקְשׁוֹת דְּבָרִים
3 בְּלֹא צוּרָה, שְׂדֵבֵר קֵל הוּא.
4 שׂוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא: וְנִמְקָא מַאי – וְאִכּוּן מַהוּ הִטְעַם שְׁאִין הַבְּכוֹר נוֹטֵל
5 פִּי שְׁנַיִם אָף בְּנַכְסֵי הָאֵם. מִשִּׁיבָה הַגְּמָרָא: אָמַר אַבְיִי, אָמַר קְרָא
6 (דְּבָרִים כ"ז) 'כִּי אֶת הַבְּכוֹר וְגו' לָתֵת לוֹ פִּי שְׁנַיִם בְּכָל אֲשֶׁר יִמָּצֵא לוֹ'
7 וְגו', וְדוֹרְשִׁים מִפְּסוּק זֶה שִׁישׁ לָתֵת לַבְּכוֹר פִּי שְׁנַיִם רַק בְּמֵה שִׁימְצֵא
8 לוֹ' – לֹאב, וְלֹא בְּמֵה שִׁימְצֵא לָהּ – לֹאֵם.
9 שׂוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא: וְאִימָא, הֲנִי מִילִי – מֵה שִׁמְעִיָּה הַתּוֹרָה בְּבִכּוֹר
10 שְׁאִינוּ נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם בְּנַכְסֵי הָאֵם, הוּא רַק בְּנֵם הַבְּכוֹר שֶׁל בָּחוּר –
11 אֲדָם שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ בְּנִים, שְׁנִשְׁמָא אֱלִמְנָה שְׁהָיָה לָהּ כְּבֵר בְּנִים מֵאִישׁ
12 אַחֵר, כִּיּוֹן שְׁאִינוּ רֵאשִׁית אוֹנָה, אֲכָל בְּנֵם שֶׁל בָּחוּר שְׁנִשְׁמָא בְּתוּלָה
13 שְׂרָאשִׁית אוֹנָה הוּא, הֲכִי נָמִי דְשִׁקִּיל – יִטּוֹל גַּם בְּנַחֲלַת אִמּוֹ פִּי
14 שְׁנַיִם.
15 מִשִּׁיבָה הַגְּמָרָא: אָמַר רַב נַחֲמָן בְּרַי יִצְחָק, אָמַר קְרָא (שם) כִּי הוּא
16 'רֵאשִׁית אִנּוּ' לוֹ מִשְׁפַּט הַבְּכֹרֶה, וְדוֹרְשִׁים, שֶׁרַק רֵאשִׁית אִנּוּ נוֹטֵל
17 פִּי שְׁנַיִם, וְלֹא רֵאשִׁית אִנּוּ, וּמִכָּאן שְׁאֵף מִי שְׁהוּא רֵאשִׁית אוֹנָה שֶׁל
18 אִמּוֹ אִינוּ נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם בְּנַכְסֵיהָ.
19 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: הֵהוּא – תִּיבָה זֹז בְּפִסּוּק, מִכְּעִיָּא לִיה – נִצְרַכְתּ בְּכַדִּי
20 לְלַמְדָנָה אֶת דִּינוֹ שֶׁל הַכָּא אַחֵר נָפְלִים – הַנוֹלָד לֵאחֵר לִידֵת וּלְדוֹת
21 מֵתִים, דְּלָהּוּ בְּכוֹר לְנַחֲלָה – שְׁדִינוּ בְּבִכּוֹר לִגְבִי יִרְשָׁה, וּמִשּׁוּם
22 שְׁהַנְפֵּל שְׁנוֹלָד בְּתוּלָה אִינוּ נִידוֹן בְּבִכּוֹר לְנַחֲלָה, שֶׁכֵּן רֵאשִׁית
23 אוֹנוּ הוּא רַק מִי שְׁלָבּוֹ שֶׁל הָאֵב דְּהוּה עָלָיו אִם יָמוּת, יָצֵא וְהָ – הַנְּפֵל,
24 שְׁאִין לָבּוֹ דְּהוּה עָלָיו כְּשִׁמְתָּ מִשּׁוּם שְׁאִינוּ בֵּר קִימָא, וְלִכְךָ הוּוֹלֵד
25 שָׂבֵא אַחֲרָיו נִידוֹן בְּבִכּוֹר לְעֵינֵין נַחֲלָה.
26 מִתַּרְצַת הַגְּמָרָא: אֵם כֵּן שָׂבֵא הַפְּסוּק לְהַשְׁמִיעֵנוּ רַק אֶת דִּינוֹ שֶׁל
27 הָבֵא לֵאחֵר נְפִלִים, לִימָא קְרָא 'כִּי הוּא רֵאשִׁית אִין', מַאי אוֹנוּ –
28 וְלִמָּה נִאֲמַר בְּתוֹסֶפֶת הָאוֹת וְא"ו, אֵלֶּא שְׁמַע מִינָה תִּרְתִּי – יֵשׁ
29 לְלִמּוּד מִכָּאן אֶת שְׁנֵי הַדִּינִים, הָאֶחָד שֶׁהַבְּכוֹר אִינוּ יוֹרֵשׁ פִּי שְׁנַיִם
30 בְּנַכְסֵי הָאֵם, וְהַשְּׁנִי שֶׁהָבֵא אַחֵר נְפִלִים נִידוֹן בְּבִכּוֹר לְנַחֲלָה.
31 שׂוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא עַל דְּרֵשֶׁת רַב נַחֲמָן בְּרַי יִצְחָק: וְאַבְיִי אִימָא – וְעִדִּין
32 תֹּאמַר, הֲנִי מִילִי – דְּרֵשֶׁה זֹאת, בִּאֵה לְמַעַט רַק אֶת בְּנֵם הַבְּכוֹר שֶׁל
33 אֱלִמְנָה שְׁנִשְׁמָא בְּתוּלָה, שְׁאֵף שְׁהוּא רֵאשִׁית אוֹנָה, אִינוּ 'רֵאשִׁית
34 אוֹנוּ'. אֲכָל בָּחוּר שְׁנִשְׁמָא בְּתוּלָה שְׁהוּא גַּם רֵאשִׁית אוֹנוּ, הֲכִי נָמִי
35 דְשִׁקִּיל – יִטּוֹל פִּי שְׁנַיִם אָף בְּחֵלֶק הָאֵם.
36 מִשִּׁיבָה הַגְּמָרָא: אֱלֹא אָמַר רַבָּא, אָמַר קְרָא (דְּבָרִים כ"ז) 'לוֹ מִשְׁפַּט
37 הַבְּכֹרֶה', וְדוֹרְשִׁים מִתִּיבַת 'לוֹ', מִשְׁפַּט הַבְּכֹרֶה לְאִישׁ – בְּנַכְסֵי
38 הָאִישׁ, וְלֹא מִשְׁפַּט הַבְּכֹרֶה לְאִשָּׁה – בְּנַכְסֵי הָאִשָּׁה.
39 שְׁנִינוּ בְּמִשְׁנָה: וְהָאִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וכו';
40 מִבְּרֵרֶת הַגְּמָרָא: מְנַהֲנִי מִילִי – מַהִיכֵן לְמַדְנָה שֶׁהַבְּעַל יוֹרֵשׁ אֶת
41 אִשְׁתּוֹ וְאִינוּ מוֹרִישׁ לָהּ. מִשִּׁיבָה הַגְּמָרָא: דְּתֵנוּ רַבֵּנָן בְּבִרְיֵיתָא, נִאֲמַר
42 בְּפִסּוּק הַנֶּאֱמָר לְגַבִּי סֹדֵר הַנַּחֲלוֹת (בְּמִדְבָּר כ"ז) 'וְנָתַתֶּם אֶת נַחֲלָתוֹ
43 לְשִׁאֲרוֹ, וְשִׁאֲרוֹ זֶה אִשְׁתּוֹ, הֲרִי שְׁפִסּוּק זֶה מִלְּמַד שֶׁהַבְּעַל יוֹרֵשׁ אֶת
44 אִשְׁתּוֹ, יָכוֹל – שְׁמָא תֹאמַר, אָף הִיא תִירָשְׁנוּ כְּפִי מִשְׁמַעוֹת הַפְּסוּק,
45 תִּלְמּוּד לִזְמֵר יוֹרֵשׁ אֶתָּה, נּוֹסֶפֶה תִיבַת 'אוֹתָהּ', לּוֹמֵר שֶׁרַק הוּא

בכל שנה ושנה, ביום ל"ג בעומר, חוזר וניעור הגילוי שהיה בל"ג בעומר בפעם הראשונה – גילוי פנימיות התורה.

ממאמר שבת פרשת אמור, ה'תשל"ז

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

1 ג. היו יושבים ואוכלים מבעוד יום ואחר גמר הפעדה קבעו לשתייה אין צריך להפסיק כשיגיע הלילה
2 שהכל נחשב לסעודה אחת כל זמן שלא ברכו ברכת המזון ואפילו אמרו זה לזה באו ונבדיל וחזרו
3 ונמלכו לשתות או לאכול הרי אלו מתרים לשתות ולאכל ואינם צריכין להפסיק מחמת שגמרו בדעתם
4 ואמרו להבדיל וגם אינם צריכין לחזור ולברך על מה שגמלו לאכל ולשתות קדם שיבדילו לפי שלא
5 הפיחו דעתם לגמרי מאכילה ושתייה עד שיבדילו עלידי אמירה זו שאמרו להבדיל מיד פיון שיכולים עדיו
6 לחזור בהם ולאכול ולשתות מיד קדם שיבדילו:

חלק ב סימן רצט שלא לאכול ושלא לשתות ולא לעשות שום מלאכה קודם שיבדיל טע"ף ג

ביאורי הלכה

י] ואמרו להבדיל - משום שאמירה קודם זמנה היא, ואינו דומה לקידוש¹⁴.

ציונים והוספות

(14) סי' רעא קו"א ס"ק ה.

שולחן ערוך רבנו הזקן הלכות פסח - לפי לוח "רב יומי"

- 1 א אין שורין מורסן במים [לתרנגולים] מתחלת שעה
2 ששית ואילך אפילו אם הוא עומד עליהם לראות שלא
3 ישהה המורסן לפנייהם כשיעור מיל וכל פחות מכשיעור
4 אינו בא לידי חימוץ אף-על-פי-כן אסור שהרי אסור להניח
5 עיסה בלא עסק לכתחלה אפילו רגע אחד כמו שנתבאר בסי'
6 תנ"ט:
- 7 ב אבל מותר לחלוט את המורסן ברותחין ואח"כ נותנן
8 לפני התרנגולים ואף-על-פי ששוהה כמה ימים אין בכך
9 כלום שהחלוט אינו בא לידי חימוץ כלל אבל הגאונים אסרו
10 כל חליטה כמו שנתבאר בסי' תנ"ד:
- 11 ג וכשהוא נותן לפנייהם שעורים או חטים משש ואילך
12 צריך לזהר שלא להשליכם במקום לח שיוכלו לבא לידי
13 חימוץ.
- 14 אבל קודם שש מותר ליתן לפנייהם אפילו חמץ גמור רק
15 שצריך לזהר מתחלת ליל י"ד אחר הבדיקה ואילך לעמוד
16 עליהם משעת אכילתם עד שיגמרו לאכול כמו שנתבאר
17 בסי' תל"ג ומה שמשתייר מאכילתם לא יניחנו מוטל
18 לפנייהם אלא יניחנו במקום משומר עד זמן הביעור כמו
19 שנתבאר שם.
- 20 וטוב לזהר משלשים יום קודם הפסח ואילך שלא להשליך
21 לפנייהם שעורים במקום לח (אלא אם כן עומד עליהם
22 בשעת אכילתם עד שיגמרו לאכול ומה שנשתייר לא יניחנו
23 מוטל לפנייהם) כי יש לחוש שמא כשיגיע זמן הבדיקה לא
24 יעלה על דעתו שהמקום שהשליך שם שעורים היה לח ולא
25 יבדוק שם ואף אם יבדוק שם ימצא שעורים שנשתיירו
26 מאכילתם ולא יעלה על דעתו לבערם כיון שכבר נתגבבו
27 ואין חמוצם ניכר.
- 28 וטוב לזהר שלא ליתן לפנייהם מים לשתות בעוד
29 שהשעורים מונחין לפנייהם אלא יכבד מתחלה אותו מקום
30 היטיב ואחר כך יתן שם מים:
- 31 ד לא תשרה האשה את המורסן במים משש ואילך לשוף
32 בו את בשרה במרחץ אבל מותרת לשוף על בשרה
33 מורסן יבש אפילו בעוד שמי הזיעה טופחין על בשרה לפי
34 שזיעת האדם אינו כמים להביא לידי חימוץ אם אינו מזיע
35 מחמת חום המים אלא מחמת חום האור כמו שיתבאר
36 בסימן תס"ו ומכל-מקום צריכה היא לזהר להעביר כל
37 המורסן מעל כל בשרה קודם שתרחץ גופה במים בין
38 בחמים בין בצוננים ולפי שעכשיו אין הנשים בקיאות בכך
39 לפיכך אסור להם לשוף מורסן על בשרן אפילו הוא יבש:
- 40 ה אם שפשפו מורסן באווז לח ממים אע"פ שהוא צונן
41 בין בעודו בעורו בין כשהופשט מעורו אסור לאכלו
42 בפסח מפני שהמורסן נכנס בנקבים שיש בעורו וגם בבשר
43 יש בקעים בכל צד ודרך הנקבים והבקעים נבלע טעם
44 המורסן באווז.
- 45 ואע"פ שבשאר איסורים כגון בשר צונן שנפל לתוך חלב
46 צונן אע"פ שיש בבשר בקעים הרבה נוהגין להתיר הבשר
47 על ידי שטיפה והדחה בהפסד מרובה או שעת הדחק כמ"ש
48 ביו"ד סימן צ"א, מכל-מקום לענין חמץ בפסח שאוסר
49 אפילו במשהו יש להתמיר ולאסור באכילה.
- 50 אבל אם שפשפו קודם הפסח אפילו בערב פסח אחר שעה
51 ששית ואילך יש להתיר במקום הפסד מרובה או שעת הדחק
52 אף לאכלו בתוך הפסח ובלבד שיהיה להדיחו ולשפשפו
53 במים יפה בתוך הפסח:

נכרי שלעסן הנכרי והשאלין לישראל להניחן על גבי מכתו
בפסח הרי זה מותר אם אין אחריותו על ישראל כיון שאין
דעתו לזכות בהם שיהיה שלו אלא עדיין הן ברשות הנכרי
ולכך אינו עובר עליהם בבל יראה ובל ימצא ואם אין לנכרי
חטים יכול ישראל להקנות לו חטים וילעסן הנכרי
וישאלין לישראל.

ואף-על-פי שהוא נהנה ומתרפא מחמץ בפסח אין בכך כלום
כיון שהוא שלא כדרך הנאתו אין בו איסור אלא מדברי
סופרים ובמקום רפואה לא גזרו חכמים:

ה וכל זה במכה שאין בו סכנה אבל אם יש שם חשש
סכנה מותר לישראל לעשות החמץ משלו לרפואה והוא
שיהיה הרפואה ידוע או על פי מומחה כמו שנתבאר ביורה
דעה סימן קנ"ה.

ומי שיש לו חולי בבטנו (שקורין היי"ב מוט"ר) שרפואתו
שמבשלין שעורין או שכולת שועל ומניחין על גבי בטנו
אם אירע חולי זה בפסח ויש בו סכנה מרתיחין המים היטיב
ואח"כ חולטין השעורין בתוכן ושוב אינן באים לידי חימוץ
לפי שכל מה שאפשר לעשות בהיתר צריך לעשות וכן אם
אפשר לחלוט השעורים במי פירות לא יחליטם במים שהרי
הגאונים אסרו כל מיני חליטה במים כמו שנתבאר בסימן
תנ"ד:

ן הנותן שעורים לפני בהמתו בפסח ואח"כ מצא בהם ריר
שיצא מפי הבהמה צריך לבערם שמא כבר החמיצו ואף
אם לא שהה שיעור מיל, מכל-מקום אם לא יבערם יבואו
לידי חימוץ כשישהו שיעור מיל ויעבור עליהם בבל יראה
ובל ימצא ואם תאכלם בהמתו נמצא נהנה מחמץ בפסח
אבל מן הסתם שאינו יודע אם יש בהם ריר אם לאו אין
צריך לבערם שאין מחזיקין איסור מספק.

במה דברים אמורים בשאר מיני בהמה חוץ מן הבקר שדרך
הבקר להוציא ריר בשעת אכילה ומן הסתם יש ריר במה
שנשתייר מאכילתו לפיכך יש ליזהר ליתן לו לאכול מעט
מעט בענין שלא ישתיר כלום מאכילתו ויש מחמירין גם
בשאר מיני בהמה ליתן לפניהם מעט מעט וטוב לחוש
לדבריהם:

ץ זיעת החומה דינה כמים כי החומה מזיעה מכח המים
שיש בה ואף זיעת כותל של עץ דינה כמים כי העץ מזיע
מכח המים שקיבל בעודו במחובר וכן זיעת בשר יבש
שמזיע בימות הגשמים דינה כמים כי הוא מזיע מכח המים
שהודח בהן קודם מליחתו.

ויש חולקין על זה ואומרים שזיעת החומה ובשר יבש אף
שהיא באה מכח המים אין דינה כמים אלא כמי פירות אבל
זיעה ממים עצמן כגון זיעת המרחץ שהוא מזיע מהבול
המים חמין שבתוכה דינה כמים אבל אם מזיע מחום האור
דינה כמי פירות.

ולענין הלכה יש להחמיר כחומרי שתי הסברות לענין
אכילה בפסח דהיינו שיש ליתן על זיעה זו חומרי מים שהם
בלבדן יכולין להביא לידי חימוץ וחומרי מי פירות שהם

ן יש ליזהר לכתחילה שלא יהבהבו העופות בפסח בקשין
דהיינו זנבות השבלים כי שמא יש גרגיר דגן חמץ בתוך
השבלין ויתן טעם בעופות בשעת ההבהבו.

ומכל-מקום בדיעבד אין לאסור העופות ואפילו אם מצא
הרבה גרגרים המחומצים בשבלים הנותרים לאחר ההבהבו
אין מחזיקין איסור מספק לומר שגם בשבלים שהבהבו בהם
היה בהם גרגרים מחומצים אלא תולין לומר שכל הגרגרים
נפלו מהם בשעת הדישה (אבל אם ידוע לנו שהיה גרגיר
מחומץ בשבלים שהבהבו בהם יש לאסור העופות באכילה
שחמץ בפסח במשהו) וכן אם נמצא שכולת רקנית בתבשיל
נימוח אין חוששין שמא היה דגן מחומץ בשכולת ונפל
לתוך התבשיל ונימוח שם:

חלק ג סימן תסה דין מורטן בפסח:

א כבר נתבאר בסימן תס"ב שאין מביא את הדגן או את
הקמח לידי חימוץ אלא מים או תולדות מים ואלו הן
תולדות המים היוצא מן העין מן האוון מן החוטם מן הפה
בין של אדם בין של בהמה חיה ועוף ומי רגלים של אדם
בין קטנים בין גדולים דהיינו משקין היוצאין מפי הטבעת.
אבל הצואה בין של אדם בין של בהמה חיה ועוף ומי
רגלים של בהמה חיה ועוף וזיעת אדם (אבל של בהמה
נתבאר בסימן תנ"ג) והחלב והשומן והחלב ומי המרה דינם
כמי פירות שאין מחמיצין.

אלא-אם-כן נתערב בהם מים כל שהוא ואז הן ממהרין
להחמיץ יותר ממים בלבד לפיכך אם נפלו לתוך העיסה
שנילושה במים צריך לאפותה מיד כמו שנתבאר בסימן
תס"ב אבל אם נפלו על הקמח ונתלחלח הקמח מהם ואחר
כך נתנגב מותר ללוש אותה במים ואין צריך לאפותה מיד
(אחר גמר הלישה) דכיון שכבר נתנגבו ונבלעו בתוך הקמח
קודם שבאו עליו מים שוב אין בהם כח למהר החימוץ
כשיבואו עליו מים:

ב הטל דינו כמים.

והדם דינו כמי פירות ואם נפל לתוכו דגן ולא שהה בתוכו
מעט לעת אף-על-פי שנתרככה בתוכה אין בו חשש חימוץ
ומדחתו ומותר אפילו אם נתבקע הדגן יש להתיר כמו
שנתבאר בסימן תס"ב לענין חטה שנמצאת בתוך מי פירות
ע"ש.

אבל מי שרקק דם אם מצצו בשיניו כדרך הרוקקים הרי זה
מחמיץ לפי שאי אפשר לו בלא צחצוחי רוק:

ג וכיון שהרוק מחמיץ לפיכך לא ילעוס אדם חטים ויניח
על גבי מכתו מפני שהן מתחמצות על ידי הרוק שבפיו
כששהין על גבי המכה שיעור מיל ועובר עליהן בבל יראה
ובל ימצא ואפילו לעסן והניח על גבי מכתו קודם הפסח
צריך להסירן כשתגיע שעה ששית בערב פסח אלא-אם-כן
כבר נסרחה עד שנפסלה מאכילת כלב כמו שנתבאר בסימן
תמ"ב:

ד במה דברים אמורים בחטים של ישראל אבל חטים של

50

חוזר וניעור:

י ואפילו אם רוצה לאפות המצות מקמח זה קודם הפסח
ונמצא שנעשו הפירורין עם הקמח גוף אחד ממש על-ידי
האפייה קודם הפסח ושוב אין חוזר וניעור בתוך הפסח כמו
שנתבאר בס' תנ"ג, מכל-מקום יש לחוש להאומרים שיבש
בלח אינו מתבטל כלל ואם כן הפירור שהוא יבש נוקשה
אינו מתבטל בקמח אף לאחר הלישה והאפייה שהרי אין
בעיסת המצה פירורין יבשים שיתבטלו פירורי החמץ
בתוכם ברוב כדן תערובת יבש ביבש.

יש חולקין ומתירין אם רוצה לאפות מצות מקמח זה קודם
הפסח שכבר נעשו אלו הפירורין גוף אחד ונתבטלו קודם
הפסח ושוב אינו חוזר וניעור שאינו דומה לתערובת יבש
בלח מאחר שהפירור הוא נעשה דק כקמח אלא שחוששין
להאומרים דקמח שנתערב בקמח יש לו דין יבש ביבש
שחוזר וניעור בפסח כמו שנתבאר בס' תמ"ז שיש אומרים
כן ולפיכך אם אפה קודם פסח מותר לדברי הכל.

יש לסמוך על דבריהם בשעת הדחק שאינו מצוי לקנות
קמח אחר או לטחון חטים אחרים ומכל-מקום יש להחמיר
ליטול מהקמח ולאכול קודם הפסח כדי לתלות הפירורין
במה שאכל כבר, עיין ס' תכ"ט:

יא ומכל-מקום לדברי הכל מותר להשהות הקמח לאחר
שריקדו עד לאחר הפסח שהרי אף להאומרים
שתערובת לח בלח שנתבטל בס' קודם הפסח חוזר וניעור
בפסח ואסור לאכלו אף-על-פי-כן מותר להשהותו כמו
שנתבאר בסימן תמ"ז.

ואף שיש להחמיר כהאומרים שיבש בלח אינו מתבטל ואם
כן פירורין שבתוך הקמח לא נתבטל מעולם והיה ראוי
לאסור להשהות הקמח בפסח שהפירורים הם בתוכו, מכל-
מקום כיון שאיסור שהייה זו אינה אלא מדברי סופרים
(שהרי אין שם פירור כזית) וגם אין כאן חמץ ודאי אלא
ספק שמא יצא פירור דרך נקבי הנפה לכך יש לסמוך על
האומרים שיבש בלח מתבטל וכבר נתבטלו הפירורים בתוך
הקמח קודם הפסח ולפיכך מותר להשהותו:

יב במה דברים אמורים כשנתייבש לחלוחית הקמח קודם
הפסח אף שריקדו בתוך הפסח אבל אם נתייבש בפסח
אסור להשהותו אף לאחר שירקדנו שיש לחוש שמא נתפרר
לתוכו פירורים דקים והרי נעשה תערובת זה בתוך הפסח
שהרי קודם הפסח עדיין לא נתייבש הלחלוחית והיה אז
כמו עיסה ולא היה מעורב כלל בשאר הקמח:

יג וכל זה כשנתייבש הלחלוחית במקומות הרבה אבל אם
נתייבש במקום אחד מצידי השק אפילו נתייבש בתוך
הפסח יאחזו בידו את המקום שנתלחלח ונתייבש בשק עם
הקמח שאצלו עד שיוריק כל הקמח שבשק ואח"כ ירקדנו
ואם לא ריקדו הרי זה מותר כיון שכבר הסיר את המקום
שנפלו עליו מים:

יד וכל זה כשידוע שנתלחלח ממים אבל אם יש להסתפק
שלא במי פירות שאינן מביאין לידי חימוץ יש להתיר

ממהירין להחמיץ עם תערובת מים כל שהוא יותר ממים
בלבדן ואם נפלו לתוך העיסה צריך לאפותה מיד אבל לענין
להשהות עד לאחר הפסח יש להקל כקולי ב' הסברות שאם
נפלה זיעה זו בלבדה על הקמח יכול להשהותו עד לאחר
הפסח וכן אם נפלה לתוך עיסה שנלוושה במים ולא אפאה
מיד יכול להשהותה עד לאחר הפסח:

ח אם נפלו מים על קמח יסיר מקום המלוחלח והשאר
מותר אפילו נפלו המים בתוך הפסח וטוב לרקדו אח"כ
וכן אם שק מלא קמח נתלחלח מקצתו ממים יאחזו בידו
את מקום המלוחלח עם הקמח שאצלו עד שיוריק כל הקמח
שבשק ואח"כ ירקדנו.

ואם אי אפשר לעשות כן כגון שנתלחלח בצדו בהרבה
מקומות ירקד כל הקמח וכל קמח שנתלחלח והיה כמו
עיסה ישאר למעלה והשאר מותר אפילו הוא בתוך הפסח.
ואם הוא יום-טוב שאסור לישראל לרקד כל הקמח אם אין
צריך לכולו ביום-טוב שהרי הוא טורח לצורך החול ירקדנו
על ידי נכרי דכיון שכבר נרקד הקמח פעם אחת קודם
יום-טוב ויצאו ממנו כל הסוכין ואינו חוזר ורוקדו אלא כדי
לבער החמץ מתוכו, אם כן אין כאן מלאכה גמורה אלא
שבות מדברי סופרים כמו שיתבאר בס' תק"ו והאמירה
לנכרי הוא שבות דשבות והתירוהו לצורך מצות ביעור חמץ
שכשמשיר קמח המלוחלח משאר הקמח ומשליכו ארצה
הוא מתבער מאיליו על ידי דריסת הרגלים ואם הוא רוצה
יכול הוא ליתן כל הקמח שבשק במתנה גמורה לנכרי מיד
שנתלחלח קודם ששהה שיעור מיל ואז לא יצטרך לרקדו
כלל:

ט במה דברים אמורים שמועיל ריקוד בזמן שהקמח
מלוחלח אבל אם נתייבש הלחלוחית במקומות הרבה
אין ריקוד מועיל כלום שיש לחוש על הקמח שנתייבש שמא
נפרך ונעשה ממנו פירורין דקים והן יוצאין דרך נקבי הנפה
ומתערבין בשאר הקמח ואינן בטלים בתוכה כבשים לפי
שזהו דומה לתערובת יבש בלח שהרי הקמח דינו כלל לפי
שהוא נימוח ומתפשט ונבלל יפה והפירור אף שהוא דק
כקמח דינו כיבש לפי שהוא גוש אחד ואינו נימוח ומתפשט
ולכן אינו נבלל בתוך הקמח אלא הוא עומד שם בפני עצמו
ואין זה נקרא תערובת ולפיכך אינו מתבטל שם.

ואף לדברי האומרים (ביו"ד ס' ק"ד) שהיבש שנתערב בלח
בענין שאי אפשר להסירו משם כגון פירור שנפל לתוך רוטב
עבה שאי אפשר לסננה הרי הוא מתבטל בס' דכיון שאי
אפשר לאדם להפריד הפירור מהרוטב אף שאינן נבללין זה
בזה אלא הוא עומד בפני עצמו בתוך הרוטב הרי זה נקרא
תערובת, מכל-מקום קמח זה שיש פירור חמץ בתוכו אי
אפשר לאכלו בפסח אף שנתבטל בתוכו קודם הפסח לפי
שהפירור חוזר וניעור כשמגיע הפסח שחמץ במשהו שאינו
דומה לתערובת לח בלח שנתבטל בס' קודם הפסח שאינו
חוזר וניעור בפסח לפי שלח בלח נבללין זה בזה יפה
ונעשין גוף אחד ממש ולכן אין המתבטל חוזר וניעור כיון
שכבר נעשה גוף אחד עם המבטל, מה-שאי-כן הפירור
שאינו נבלל בתוך הקמח אלא הוא עומד שם בעינו הרי הוא

אפילו אינו רואה עליו ולא על השק שום לחלוחית ואם
נענע את השק עד שהקמח שבמקום הנשוך נתערב בשאר
הקמח שבשק אם הוא קודם הפסח ירקד כל הקמח וישנה
עד לאחר הפסח ואם הוא בתוך הפסח אסור להשהותו.
במה דברים אמורים כשנראה לעין שאכל העכבר קצת מן
הקמח שבמקום הנשוך אבל אם נשך רק השק ויש להסתפק
שלא לא אכל כלום מן הקמח מותר להשהותו אפילו נישך
השק ונענע אותו בתוך הפסח ואין צריך לרקדו כלל כיון
שלא נולד ריעותא בקמח עצמו אלא בשק אבל אין לאכלו
בפסח אפילו על-ידי ריקוד אם נענע את השק אפילו נענע
אותו קודם הפסח (כי הקמח שבמקום הנשוך יש בו חשש
חימוץ גמור שהדבר קרוב לודאי שעל-ידי דוחק נשיכת
העכבר בשק יצא רוק מפיו על-ידי דוחק הנשיכה ואפשר
שנפל על הקמח שאצלו ונתחמץ):

חלק ג סימן תסו אם הרוק ומי רגלים ודומיו מחמיצין:

על-ידי ריקוד אפילו באכילה אף אם נתייבש הלחלוחית
בתוך הפסח כי יש כאן ספק ספיקא שמא נתלחלח במי
פירות שאינן מביאין לידי חימוץ ואם תמצא לומר ממים
שלא לא נתערב כלום בהקמח מלחלוחית שנתייבש לתוך
שאר הקמח ומכל-מקום אם אפשר לו בקל למצוא קמח
אחר לפסח אין לסמוך על הספק ספיקא לאכול קמח זה
בפסח אלא יצניענו לאחר הפסח:

טו שק מלא קמח שנשכו בו העכברים אפילו רואה
לחלוחית על הקמח במקום הנשוך שנתלחלח מרוק
שבפי העכבר ואפילו נתייבש הלחלוחית בתוך הפסח יאחזו
בידו את מקום הנשוך בשק עם הקמח שאצלו ויקשור שם
עד שיריק כל הקמח שבשק ואחר כך ירקדנו ואין חוששים
שלא הלכו העכברים בכל הקמח שבשק ואכלו שם ונתחמץ
מהריר שיצא מפייהם לפי שאף אם אכלו שם הדבר קרוב
לודאי שלא יצא ריר מפייהם שאין דרך העכבר להוציא ריר
מפיו בשעת אכילתו אבל הקמח שבמקום הנשוך יש לאוסרו

לְקוּטֵי תוֹרָה פֶּרֶשֶׁת אֲמוּר – הַפְרָשָׁה הַחֲסִידִית

וּסְפִרְתֶּם לָכֶם מִמַּחֲרַת הַשָּׁבֹת

"וְאֶכְלֶתֶם אוֹתוֹ בַּחֲפוּזֹן". וְכָתִיב (דְּבָרִים טו, א): "בַּחֲפוּזֹן יֵצְאֶת
כִּי", בִּי אֵז הָיָה הַתְּגָלוֹת אֱלֹקוֹת מִלְמַעְלָה, בְּמֶאֱמָר: "עַד
שֶׁנִּגְלָה עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ-הוּא
וְגֹאֲלָם" – בְּבַחֲנִית חֲפוּזֹן. וְלַעֲתִיד כְּתִיב (יִשְׁעִיָּהוּ נב, יב): "כִּי
לֹא בַּחֲפוּזֹן תֵּצֵאוּ, וּבִמְנוּסָה לֹא תִלְכּוּן כִּי", שְׁלֹא יִהְיֶה
בְּבַחֲנִית חֲפוּזֹן, אֲבָל יֵצִיאֵת מִצְרִים הָיָה בַּחֲפוּזֹן כִּי².
וְהֵינּוּ בַּחֲנִית רְצוּא מִמַּטְה־לְמַעְלָה. מִה שְּׁאִין בֶּן
שְׁבוּעוֹת הוּא בַּחֲנִית שׁוֹב, שֶׁהוּא בַּחֲנִית מִתְּנִיחָה –
גִּילּוֹי רְצוּנוֹ לְמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת יט, כ): "וַיֵּרֶד ה' עַל
הַר סִינַי" – הַמְּשֻׁכָּה מִלְמַעְלָה לְמַטָּה.
וְהֵנָּה כְּתִיב (דְּבָרִים טו, א): "לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם צֵאתְךָ
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ", וְכִמְאֹמֶר רַ"ל: "בְּכָל דּוֹר
וְדוֹר כִּי"³. שְׁצִרִיךְ לְהִיּוֹת בְּכָל יוֹם בַּחֲנִית יֵצִיאֵת מִצְרַיִם.
וְהֵינּוּ בְּקִרְיַאת־שִׁמְעַ: "וְאַהֲבָתָ כִּי" (דְּבָרִים ו, ה). וְחוֹתָם
(בְּמִדְבָּר טו, מא): "אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי כִי". וּבִפְרָט
מִן "בְּרוּךְ שְׁאֹמֵר" עַד קִרְיַאת־שִׁמְעַ הוּא הִכְנָה שִׁיבּוּא
לְבַחֲנִית יֵצִיאֵת מִצְרַיִם – "וְאַהֲבָתָ כִּי".

בַּחֲנִית 'סוֹבֵב כָּל עֲלָמִין' כִּי, שִׁיחָה גַם הַשׁוֹב בְּבַחֲנִית הַלִּיכָה
כְּמוֹ הַרְצוּא כִּי.

וּמֵה שֶׁנִּתְבָּאֵר סוֹף דְּבוּר הַמִּתְחִיל "וְהִיָּה מִסְפֵּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל",
בְּעֵנֶן שְׁלַעֲתִיד תִּהְיֶה מַעֲלַת אֲתַעֲרוּת־אֲדִלְתָּא גְדוּלָּה
וְגִבּוּת לֵאמֹר קֵץ כִּי. וּמִכָּל זֶה יוֹבֵן עֵנֶן "כִּי לֹא בַּחֲפוּזֹן".

3. [חֲזִיב אֲדָם לְרֹאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאֵלֹה הוּא יֵצֵא מִמִּצְרַיִם].

"וּסְפִרְתֶּם לָכֶם מִמַּחֲרַת הַשָּׁבֹת, מִיּוֹם הַבֵּי־אֲכֶם אֶת עוֹמֵר
הַתְּנוּפֶה, שֶׁבַע שָׁבָתוֹת כִּי" (וַיִּקְרָא כג, טו):
הֵנָּה "וּסְפִרְתֶּם" הוּא לְשׁוֹן בְּהִירוֹת כְּמוֹ "אֲבָן סִפִּיר"
(יחזקאל א, כו), וְכֵן 'עֶשֶׂר סִפִּירוֹת' הוּא לְשׁוֹן בְּהִירוֹת. וְזוֹהוּ
"וּסְפִרְתֶּם לָכֶם כִּי", הֵינּוּ לְהַמְשִׁיךְ עֶשֶׂר סִפִּירוֹת שִׁי־אִירוֹ
לָכֶם" – לְמַטָּה.

7 (עֵינִי ב'פִּרְדִּס' שַׁעַר ח', פֶּרֶק ב', בְּשֵׁם "סִפֵּר הַבְּהִיר": אֲמַאי
אֲקִרִי סִפִּירוֹת? עַל שֵׁם (תְּהִלִּים יט, ב): "הַשִּׁמְשִׁים מִסְפֵּרִים כִּי". וְעֵינִי
9 בְּזֵהר תְּרוּמָה קל"ו ב': "מֵאֵי 'מִסְפֵּרִים' כִּי? דְּנִהְרִין כִּי").

10 וְלִהְיוֹן זֹאת, הֵנָּה פֶּסַח הוּא יֵצִיאֵת מִצְרַיִם, וְחָג
11 הַשְּׁבוּעוֹת הוּא מִתְּנִיחָה, וְקוֹדֶם קְבֻלַּת הַתּוֹרָה הָיוּ
12 צְרִיכִים לְסַפֵּר ז' שְׁבוּעוֹת שְׁלִימוֹת, וְאַחֵר כִּי הָיוּ יְכוּלִּים
13 לְקַבֵּל הַתּוֹרָה.

14 כִּי הֵנָּה כְּתִיב (יחזקאל א, יד): "וְהַחַיּוֹת רְצוּא וְשׁוֹב",
15 שְׁלַמְעֵלָה הִכַּל בְּבַחֲנִית רְצוּא וְשׁוֹב. וְכְמוֹ כֵּן פֶּסַח הוּא
16 בַּחֲנִית רְצוּא, וְשְׁבוּעוֹת הוּא בַּחֲנִית שׁוֹב, כִּי פֶּסַח הוּא
17 יֵצִיאֵת מִצְרַיִם שֶׁהוּא בַּחֲפוּזֹן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת יב, יא):

1. (וְעֵינִי בְּזֵהר פֶּרֶשֶׁת אֲמוּר, דף צ"ז).

2. (וְעֵינִי מֵה שֶׁנִּתְבָּאֵר מִזֶּה בְּרֹבוֹת, סוֹף פֶּרֶשָׁה בֹּא. וּבִמְכִילְתָּא, פֶּרֶשָׁה
בֹּא, פֶּרֶשָׁה ז'. וְעֵינִי שָׁם. וְהוּבָא גַם כֵּן בִּילְקוּט, פֶּרֶשָׁה בֹּא. וְעֵינִי ב'סִפֵּר
שֶׁל בִּינוּנִים', פֶּרֶק ל"א.

וְעֵינִי מֵה שֶׁנִּתְבָּאֵר סוֹף פֶּרֶשֶׁת וַיֵּשֶׁב, סוֹף דְּבוּר הַמִּתְחִיל "כֹּה
אָמַר כִּי וְנִתְּתִי לָךְ מִהֲלָכִים": אֲבָל לַעֲתִיד־לְבֹא בְּשִׁיתְגָּלָה

42 הויה" שהדעת היה בבחינת גלות. וזהו שחותם בקריאת
43 שמע: "אני הויה אלקיכם אשר הוצאתי כו" – "אני הויה"
44 דוקא:

45 ב וזהו מאמר רז"ל: "תפלות אבות תקנום":
46 פירוש: "אבות" הם חג"ת – שנמשך מהם אהבה,
47 ויראה, ורחמנות; שהם אברהם, יצחק, ויעקב. והיינו,
48 שכל התפלה היא בג' מיני פסוקים: היינו פסוקים של
49 חסד שנעשה מהם בקריאת שמע "ואהבת כו", על ידי
50 ההתבוננות כנ"ל, שהוא בחינת "אברהם אברהם" (ישעיהו
51 מא, ח), להיות גילוי האהבה בנפש בחינת רצוא. ועל ידי
52 זה אחר כך (דברים ג, יז): "והיו הדברים האלה אשר אנכי
53 מצוין [..] ודברת בם כו".

54 ואף שבפרשה שניה כתיב (שם, ד): "ואספת דגנך", עם
55 כל זה נעשה "תורתן קבע ומלאכתן עראי". וזהו כי
56 האדם עץ השדה" (דברים כ, יט); שהוא כמו אילן הצומח
57 בארץ, שהעיקר הוא הפרי שעליו, עם כל זה יש גם
58 קוצין ועלין וגוף האילן, והעיקר הוא רק הפירות כו. כמו
59 כן האדם, העיקר הוא הפרי, היינו תורה ומצות. כמאמר
60 רז"ל: 'מאי פרי? מצות'. וזהו ענין "תורתן קבע". ושאר
61 כל צרכי גופו הם כמו העלים לגבי הפרי.

62 וזה נעשה הכל מבחינת "ואהבת כו", שהוא בחינת
63 אברהם.

64 וכן יצחק – בחינת גבורה, שנעשה מזה בחינת יראה
65 בנפש – "פחד יצחק" (בראשית לא, מב).

66 ובחינת יעקב הוא בחינת רחמנות. דהיינו מי שלבו
67 כלב האבן, שאף שמתבונן בכל הנ"ל לא יבא לבחינת
68 "ואהבת" שבקריאת שמע, מחמת שקשור מאד בהבלי
69 העולם להיות יש ודבר בפני עצמו, ומחמת זה לבו כלב
70 האבן. אזי העצה לזה הוא לעורר רחמים רבים על
71 נפשו. וכמו שכתוב "לעקב אשר פדה את אברהם"
72 (ישעיהו כט, כב).

73 וזהו על ידי פסוקי רחמנות שבתפלה, והוא: "המלך
74 המרום כו, ברחמיך הרבים רחם עלינו", "אבינו אב
75 הרחמן רחם עלינו, ותן בלבנו בינה להבין ולהשכיל,
76 ולא נבוש לעולם ועד".

77 פירוש: כי הנה כתיב (שמות לג, ב): "כי לא יראני האדם
78 וחי" ואמרו רז"ל: "בחייהם אינם רואים, אבל במיתתם
79 רואים". כי "בחייהם" – שהנפש מלוכש בגוף ומכסה
80 ומסתיר עליו – להיות נראה לו זה העולם ליש ודבר
81 בפני עצמו. אבל בצאת הנפש מהגוף, אזי רואים

1 והיינו, כשיתבונן איך שכל "צבא השמים לך
2 משתתחים" (נחמיה ט, ו), "והאופנים וחיות הקדש ברעש
3 גדול כו", וזה חיות זעות מחיל כסא, נשאות ומנושאות
4 עם כסא, אלה אלהים ורבוה רבבן ישמשוניה, וכולם
5 הם בבחינת ביטול תמיד.

6 וזהו "להודיע לבני האדם גבורותיו, וכבוד הדר
7 מלכותו" (תהלים קמה, יב), שהוא בחינת "הדר מלכותו",
8 שכולם בטלים לגביה ממש. ונמשך להם הביטול על ידי
9 שמשגיגים כי "מלכותך מלכות כל עולמים" (שם, יג), פירוש
10 "מלכותך", שחיות כל העולמות אינו אלא מבחינת
11 מלכותך – הארת שמו בלבד. לא כמו שהנשמה מחיה
12 את הגוף, שעצמיות חיות הנשמה מלוכש בתוך הגוף
13 ממש. אבל מהותו ועצמותו – "רם ומתנשא כו", ואין
14 שום דבר מלבישו כלל – היה הוה ויהיה בלי שינוי כלל,
15 כמו שכתוב (מלאכי ג, ו): "אני ה' לא שנית"; "אתה הוא
16 קודם שנברא העולם, ואתה הוא לאחר שנברא כו" –
17 בלי שום שינוי כלל. ואין שום דבר מכסה ומסתיר נגדו,
18 אלא רק הארת "שם כבוד מלכותו" בלבד, וזה חיות
19 והתהוות כל העולמות.

20 וזהו "מלכותך מלכות כל עולמים", היינו שכל
21 עולמים" אף שהן "אלף אלהים" ו"רבוה רבבן", כמו
22 שכתוב (איוב כה, א) "היש מספר לגודליו", ו"מן הארץ
23 לרקיע מהלך ת"ק שנה כו". עם כל זה הם אין ערוף כלל
24 לגבי אורו כו, שהוא בחינת אינסוף ממש. וכנודע,
25 שאפילו אחד לגבי רבוא רבבן יש לו ערך – שהוא חלק
26 קטן ממנו. אבל רבוא רבבן לגבי בלי גבול, בבחינת
27 אינסוף ממש – אין ערך כלל. ועל ידי שמשגיגים את כל
28 הנ"ל, על ידי זה הם בבחינת ביטול תמיד.

29 ועל ידי התבוננות כל הנ"ל בעומק הדעת, אזי
30 ממילא יבא לבחינת רצוא בקריאת שמע, להיות
31 "ואהבת את הויה אלקיך בכל לבבך" (דברים ו, ח), לצאת
32 מן המצרים וגבולים. שכולם הם בבחינת גבול, כמו
33 "מהלך ת"ק שנה" – הן בגשמיות הן ברוחניות הוא
34 בבחינת מצר וגבול, המכסים ומסתירים להיות נראה
35 ליש ודבר בפני עצמו, רק לדבקה בו כו, שהוא בלי
36 גבול, בחינת אינסוף ממש. וזהו נקרא "ציאת מצרים" –
37 לצאת מן המצרים וגבולים כנ"ל.

38 וזהו שבגלות מצרים נאמר בפרעה (שמות ה, ב): "לא
39 ידעתי את ה'" – ששם הויה, שהוא היה הוה ויהיה בלי
40 שינוי – "לא ידעתי", רק שם אלקים – המכסה ומסתיר
41 להיות יש ודבר בפני עצמו דוקא. וזהו "לא ידעתי את

6. [ענין בדבור המתחיל "מה יפו פעמיו"]

7. (דברים לב, ט בשינוי הסדר).

4. [על פי דניאל ג, י: "אלף אלהים ישמשוניה, ורבו רבבן קדמוהי יקומוהו"]

5. [סוטה מה, א: מאי פירות? ... אלא מצות]

41 שהיא המרפבה העליונה, "והים עליהם מלמעלה" (שם)
 42 שהיא בחינת "ים העליון", בחינת "בהמה רבה", שם ב"ן
 43 גימטריא בהמה, שהוא שרש המרפבה ד"פני אריה כו".
 44 והמרפבה הנ"ל הוא שרש ומקור לכל הבהמות, ונפש
 45 הבהמית שלמטה, שנמשכים ממנה.

46 ושעורה - שעורה. והיינו מברורים שלמטה
 47 שנבררים ונכללים בבחינת בהמה רבה הנ"ל. במאמר
 48 "יוצר משרתים", שיש מלאכים שהם בטלים בכל יום
 49 ונבלעים ונכללים בבחינת בהמה רבה הנ"ל. כמו
 50 המאכל שעורים שנבלע בבהמה שלמטה, וחוזרים
 51 ומתחדשים בכל יום כו.

52 וזהו "ניפנו הכהן", שהוא בחינת חסד העליון, העלה
 53 את בחינת בהמה רבה הנ"ל, על ידי עומר שעורה -
 54 שעורה הנ"ל, "לפני הויה" - למעלה מהויה בנודע.
 55 וזהו "ממחרת השבת" ולא "ממחרת יום טוב" - שהוא
 56 למעלה מבחינת שבת, ודי למבין.

57 ועל ידי זה, אחר כך על ידי ספירת העומר, היו
 58 המשכות מקיפים מלמעלה למטה: "לעומר כו". וזהו
 59 "היום יום אחד לעומר": יום הוא בחינת חסד, כמו
 60 שכתוב (תהלים מב, ט): "יומם יצוה ה' חסדו". והיינו בחינת
 61 חסד עליון, להמשיך מלמעלה מעלה לבחינת עומר, כדי
 62 שיהיה ביטול הרצון מנפש הבהמית גם בן דוקא. וזהו
 63 "לרצונכם", כדי שיהיה ביטול הרצון שלכם על ידי
 64 המשכת המקיפים הנ"ל על ידי ספירת העומר כו.

65 וזהו "וספרתם לכם", היינו להמשיך הארת המקיפים
 66 הנ"ל, שהוא "ממחרת השבת" דוקא בנ"ל, "לכם" -
 67 למטה, להפוך את נפש הבהמית גם בן, שיהיה ביטול
 68 רצונכם.

69 וזהו "מיום הביאכם את עומר": פירוש מאותו יום
 70 שהניפו את העומר, שהוא "לפני הויה", אזי "וספרתם
 71 לכם" תמשיכו "לכם" על ידי ספירת העומר "שבע
 72 שבתות" שהם מ"ט מדות.

73 ואז היה יכול להיות אחר כך מתן תורה בשבועות,
 74 שהוא גילוי רצונו ממש מלמעלה למטה - שהוא
 75 למעלה מתפלה, שהוא בחינת יציאת מצרים, שהוא
 76 הרצוא בנ"ל, "ואהבת [..] בכל לבבך", שעדיין אינו
 77 בבחינת ביטול בתכלית כי "יש מי שאוהב כו".

78 מה שאין בן בלימוד התורה - שהוא דבר ה' ממש
 79 בפיו. כמו שכתוב (ישעיהו נא, טז): "ואשים דברי בפיך" -
 80 "דברי" ממש, "אני המשנה המדברת בפיך". ובמאמר

1 שבאמת מהותו ועצמותו כו - היה הוה ויהיה בלי שום
 2 שינוי, ואין שום דבר יכול להלבישו כלל ולהסתירו,
 3 והיה מקח טעות לגמרי מה שהיה נראה לו העולם ליש
 4 ודבר בפני עצמו. ואזי הבושה גדולה עד למאד, על
 5 שכל מחשבותיו ומגמותיו היו בהבלי העולם ובעסקיו
 6 באלו הוא דבר בפני עצמו ממש, והוא חוצפא והעזה
 7 גדולה כו.

8 ולכן בקשתנו: "ברחמיך הרבים רחם עלינו, ותן בלבנו
 9 בינה", היינו להבין דבר מתוך דבר. היינו, אף בעוד
 10 שהנשמה מלוכש בגוף יבין וישכיל שבאמת הכל בטל
 11 בתכלית כמו קודם שנברא העולם בלי שום שינוי ממש
 12 בנ"ל; "ולא נבוש לעולם ועד" - בכדי שלא יהיה אחר
 13 כך הבושה "לעולם ועד". וזהו "ליעקב אשר פדה את
 14 אברהם"⁶.

15 ג והנה כל הנ"ל שהוא בחינת רצוא - יציאת מצרים,
 16 אינו אלא לנפש האלקית בלבד, שהיא בבחינת גלות
 17 בתוך מצרים וגבולים המכסים כו. וכמו שאמר פרעה:
 18 "לא ידעתי את הויה כו". וכמו שכתוב (בראשית מז, ד):
 19 "אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלה כו", שהוא שואמר
 20 "ליעקב", שהוא הנפש האלקית בלבד - יו"ד עקב;
 21 "יעקב חבל נחלתו, כי חלק הויה עמו"⁷. כמו שכתוב
 22 (שמות יד, לא): "וירא ישראל את ה' הגדולה אשר עשה
 23 ה'" - ש"ישראל" בלבד, שהוא הנפש האלקית - כי
 24 "ישראל עלה במחשבה"; ישראל - לייראש כו -
 25 וישראל בלבד ראו "אשר עשה הויה כו".

26 וכמו בן בקריאת שמע בחינת רצוא - יציאת מצרים
 27 הנ"ל, "ואהבת כו", אינו אלא לנפש האלהית בלבד.
 28 אבל נפש הבהמית מכל מקום הוא רוצה לאכול
 29 במעשה בהמה כו. וכדי לקבל את התורה שהוא גילוי
 30 רצונו ותברך בבבול, למטה, הוצרך להיות מקודם
 31 בחינת ביטול נפש הבהמית גם בן⁸.

32 והיינו על ידי הנפת העומר וספירת העומר. כמו
 33 שכתוב (ויקרא כג, יא): "והניף את העומר לפני הויה
 34 לרצונכם, ממחרת השבת יניפנו הכהן".

35 כי הנה העומר הוא מן השעורים שהוא מאכל
 36 בהמה. וכמו בן למעלה יש גם בן בחינת בהמה, והוא
 37 המרפבה העליונה: "פני אריה אל הימין [..] ופני שור
 38 מהשמאל" (ויקרא א, י). כי חיה בכלל בהמה. כמו שכתוב
 39 על הים שעשה שלמה (מלכים א' ז, כה. דברי הימים ב' ד, ד):
 40 "עומד על שנים עשר בקר, שלשה פונים צפונה כו"

9. [עיין בזה פרשת בלק, דף קפ"ח, עמוד ב'].

8. [עיין מה שנתבאר על פסוק (ויקרא א, ב) "אדם כי יקריב כו", תקריבו כו" עיין שם].

- 1 רז"ל: "אלו ואלו דברי אלקים חיים כו", שהם דברי
2 אלקים ממשי, גילוי רצונו ממשי למטה. והו' "ודברת בם"
3 – "בם" ממשי. והוא בחינת "ובכל נפשך" (דברים ו, ה), היינו
4 לקשר מחשבה במחשבה כו¹⁰.
- 5 אף הנה אמרו רז"ל: "כל האומר אין לי אלא תורה
6 אפילו תורה אין לו". שמאחר שהוא יש ודבר בפני
7 עצמו, אזי אף בשמדבר דברי תורה אין זה דבר ה' בלל,
8 ואין זה גילוי רצונו בלל. רק צריך להיות מקודם בחינת
9 הרצוא, יציאת מצרים ממטה למעלה כו¹¹. ועל ידי זה
10 "רוח אייתי רוח ואמשיך רוח", כי באתערותא דלתתא
11 – אתערותא דלעילא, ומעורר למעלה המשכת רצונו
- 12 כביכול למטה.
13 אף שיתלבש בדברים גשמיים כמו תרומות
14 ומעשרות, וקרננות כו, ו"לא אורחא דמלכא לאשתעי
15 במלין דהדיוטא כו" – ועל זה היה צריך מקודם שיניח
16 הכהן את העומר, שהוא שעורה – שעורה, מיכלא
17 דבהמה רבה הנ"ל, "לפני הויה" – למעלה מהויה כו¹².
18 ועל ידי זה אחר כך, על ידי ספירת העומר, היה המשכת
19 המקיפים למטה – "לעומר", "וספרתם לכם כו שבע
20 שבתות כו". והיה יכול להיות אחר כך מתן תורה
21 בשבועות, שהוא גילוי רצונו כביכול למטה באותיות
22 התורה¹³:

נתן להוריד את כל הדרושים ב'תורה אור' ו'לקוטי תורה' לפרשת השבוע החסידית
מנקדים, מפסקים ועם פתיחת ראשי התיבות בפתובת: docs.com/LikutayTorah

10. [ועיין מה שנתבאר סוף דבור המתחיל "וארא אל אברהם"].

11. [נעיין בזה פרשת תצוה, דף קפ"ב, סוף עמוד ב': "וכן כו", ודף קפ"ג, עמוד א' עד – "אפיק אורייתא כו". ועיין לקמן]

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער – אדמו"ר האמצעי

שערי תשובה

- 1 (א) פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים היו עמדי.
2 הנה כתיב כי הנה אויביך ה' כי הנה אויביך
3 יאבדו יתפרדו כל פועלי און, הענין הוא על דרך משל
4 שני בני אדם הנלחמים יחד שכ"א רוצה לנצח לזולתו
5 ולהכניעו תחתיו הנה בהכרח שיתקרבו יחד ויצמדו
6 וידבקו גופם זע"ז הנקרא התאבקות כמו ויאבק איש
7 עמו בשרו של עשו שנלחם עם יעקב כידוע שנתאבקו
8 ונתקרבו בקירוב ודיבוק גמור והגם שבדאי כל
9 הנלחמים המה ב' הפכים בתכלית וא"ל לא היו
10 נלחמים כלל וכל ב' הפכים בטבע ודאי יש ריחוק
11 עצום תמיד ביניהם לא יוכלו להתקרב יחד לעולם כמו
12 שלא יוכלו אש ומים להתחבר יחד אך כשרוצים
13 להלחם לנצח זה את זה הנה אז בהכרח שיתחברו
14 ויתקרבו להתאבק זה עם זה בתכלית היחוד והדיבוק
15 זה בזה ואמנם אין קירוב ודיבוק זה אמיתי מצד עצמו
16 כי אדרבה הרי היו רחוקים ומפורדים זה מזה בתכלית
17 כי ב' הפכים המה לגמרי רק למען המלחמה והניצוח
18 שרוצה כ"א לנצח לזולתו מכריח זה הדיבוק והחיבור
19 הנקרא התאבקות כנ"ל ויהיה איך שיהיה על כל פנים
20 הרי באו לכלל בחי' דיבוק וחיבור בשעה זאת
- 21 שנלחמים יחד והנה וודאי מובן ממילא שכמו שזה
22 הדיבוק הוא בגשמיות גופם החומרי שנדבקו ב' גופים
23 יחד כך הוא בבחי' רוחניות של נפשם שנדבקו
24 ונתאבקו ב' הנפשות זע"ז ואדרבא העיקר של הדיבוק
25 וההתאבקות הזאת הוא בבחי' הנפשות שלהם דווקא כי
26 הנפש הוא העיקר וממילא בא סיבת הדיבוק בגופים
27 שלהם כידוע ולפ"ז וודאי יש תערובות אור החיות של
28 נפשותם בעת האבקם יחד דהיינו מפני שכ"א רוצה
29 לנצח לאור וחיות נפש חבירו ולהכניע אל נפשו
30 שתוכלל בו ולא תהי' בחי' יש ודבר בפ"ע לנגד נפשו
31 כלל ולזאת מתאבקים יחד גם בגופם להפיל לזולתו
32 ולהכניעו אליו דהיינו שיוכלל בו דוקא ולא יוכל להרים
33 ראש בבחי' יש ודבר בפ"ע לעולם וכמו אש ומים
34 שנלחמים יחד שבהתגברות האש על המים יהפוך האש
35 כל טבע המים להיות כלול בטבע האש והוא כמו
36 רתיחת המים שע"י האש כשיגבר עליו האש עד שיוציא
37 כל לחלוחית שבמים עד שיכלה לגמרי וכמו באש ה'
38 שליחכו לכל המים שיעק אליהו על העצים כו' וכן
39 להיפוך כשיגברו המים על האש יהפכו כל טבע האש
40 ליכלל בטבע המים לגמרי כמו המים שמכבים האש

כידוע בענין ולאום מלאום יאמץ שכאשר זה קם זה
 נופל כו' שזה הי' בחי' המלחמה הכללי דיעקב עם שרו
 של עשו שהוא בחי' מדות הקדושות עם בחי' מדות
 דקליפ' כמ"ש במ"א על פסוק ויאבק איש עמו כו'
 וד"ל. דהנה ידוע שטבע ב' הנפשות הללו המה ב'
 הפכים מנגדים לגמרי כמ"ש כי רוח האדם הוא העולה
 כו' ורוח הבהמה יורדת למטה כו' ה"ז עולה למעלה
 ברום המעלות בדביקות והתקשרות באלקים חיים מקור
 חוצבה כי הוא חלק אלוה כו' כמ"ש כי חלק הוי' כו'
 וטבע של רוח הבהמה לירד ולדבק למטה מטה
 בגופניות וחומריות התאוות הגשמיות כמעשה בהמה
 ממש כידוע ולהיות כן וודאי המה רחוקים ומפורדים זה
 מזה בתכלית הריחוק והפירוד וא"א שיתקרבו ב' רוחות
 הללו יחד כי המה מנגדים זה לזה בתכלית כאש ומים
 וכה"ג אך הנה זהו דוקא כשאננם נלחמים זע"ז אז הן
 בבחי' הפירוד והריחוק מאוד זמ"ז אבל כשנלחמים יחד
 אז נצמדים ודבוקים זה עם זה כדרך מלחמת ב' בנ"א
 שרוצה הא' לנצח ולזולתו שיוכלל בו כנ"ל באריכות:

ביאור ביסוד ענין התפלה. פדה בשלוש. יב"פ

לצנן אותו להוציא כל כח טבעו עד שיכלה לגמרי
 ויוכלל בטבע המים כידוע בספרי הטבע בפרטי
 ההתכללות של ד' היסודות זב"ז בדרך מלחמה וניצוח
 שזהו דוקא ע"י קירוב ודיבוק זע"ז וכל שיהיה הדיבוק
 והקירוב של ב' הפכים יותר יותר יוכל הא' לנצח
 לעשות התכללות זולתו בו וא"ל ישארו מופרדים זה
 מזה וכ"א נשאר במהותו וטבעו ולא נכלל בזולתו כלל
 וזהו ג"כ טעם בחי' ההתאבקות של ב' אנשים בנפשם
 וגופם בהלחמם יחד כדי שיוכל אחד לנצח ולזולתו
 שיוכלל בו וא"ל כ"א נשאר בעמדו כמו שהי' ואין א'
 נכלל בזולתו כלל אלא המה ב' הפכים מנגדים כמקדם
 (ונמצא מובן עכ"פ שיעקר המכוון מן המלחמה באיבוק
 וקירוב זה הוא בחי' ההתכללות זב"ז שזהו בחי' היחוד
 היפוך בחי' הפירוד שהי' ביניהם קודם ולזה הטעם
 צריכין לבא לבחי' ההתאבקות כנ"ל) וכמו שאנו רואים
 במלחמות המלכים שיעקר גמר הניצוח הוא
 כשמתקרבים זע"ז כו' כידוע והנמשל מכ"ז יובן ג"כ
 בענין מלחמת ב' הנפשות נפש אלקית ונפש הבהמית

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל – אדמו"ר ה'צמח צדק'

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו

וכמ"ש לא ידון רוחי באדם שזהו הרצון והרוח נק'
 רצון ואהבה שבלב, ומשכן הנשמה במוח שזהו כמ"ש
 ונשמת שדי תבנים שזהו בינה שבמוח שזהו השגה
 שבמוח ושכל, וכמו שאנו רואים במילי דעלמא
 שמתחילה הוא במוח וכשנעשה ההסכם במוח אזי
 אח"כ האהבה בלב ואח"כ כח המעשה, וכמו"כ
 בעבודה אלקי' הוא מתחילה ההתבוננות במוח וכמ"ש
 ובחרת בחיים שזהו הבחירה במוח ואח"כ כשנעשה
 ההסכם במוח אזי נולד אהבה בלב ואח"כ הוא
 המעשה, וכמ"ש בק"ש שמע ישראל שזהו ענין
 ההתבוננו' במוח פסוק ראשון ואח"כ ואהבת בלב
 ואח"כ וקשרתם שזהו המעשה, כי צדיקים לבם
 ברשותם אזי כאשר נשאר ההסכם במוח מההתבוננו'
 אזי כך הוא בלב, וסימן מלך, מוח לב וכבד כסדר, אבל
 רשעים הם ברשות לבם וסימן למך, לב מוח כבד,
 שכאשר הלב רוצה כך הוא מסכים במוח ועושה.

כי קרוב אליך כו' ואיתא בלקו"א

והענין הוא איתא במדרש על פסוק וירח ה' את ריח
 הניחוח ויאמר ה' אל לבו לא אוסיף עוד כו'
 צדיקים דומין לבוראם כמ"ש ויאמר ה' אל לבו כך
 צדיקים אומרים כך, ויאמר דוד אל לבו, ויאמר דניאל
 אל לבו, וחנה מדברת על לבה, והטעם הוא שאומרים
 אל לבם הוא כי לבם ברשותם לכן אומרים אל לבם
 שיהי' כך, אבל רשעים אומרים בלבם, ויאמר המן
 בלבם, ויאמר עשיו בלבם, אמר נבל בלבם, מחמת שהם
 ברשות לבם אזי האמירה שלהם היא בלבם תחילה.
 והענין הוא כי צדיקים לבם ברשותם, מוח שליט על
 הלב, כי המוח שליט על המדות והמדות מתנהגים
 עפ"י השכל, הגם שהלב רוצה אבל אם אין השכל
 מסכים אזי אינו עושה זאת, כי תלת שליטין אינן
 מוחא וליבא וכבדא, והסימן הוא מלך, והן כלים
 כלליים לנר"נ, כי משכן הנפש הוא בכבד וזהו כח
 המעשה, ומשכן הרוח הוא בלב וזהו הרצון שבלב

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

22 הוא השגה ובינה הבנה, היינו ע"י התבוננות איך שאתה
23 הוא עד שלא נברא העולם שבריאית עולמות אין תופסים
24 מקום מזה בא לאהבה בתענוגים שלמעלה משם הוי'
25 ועי"ז נמשך שיהי' יאר הוי' פניו היינו בפנימיות, כי מה
26 שקליפות מתנשאים א"ע לבחי' כמה ארך אפיים היינו
27 בחיצוניות, אבל בפנימיות עיקר הכוונה נשמות ישראל,
28 וכשנמשך בפנימי' אז נמשך בחכמה דוקא ובחכמה שם
29 נוגע מעשה התחתונים עבודה דתומ"צ, ואפי' יצי"מ
30 שהי' גילוי עצום הי' ג"כ ע"י חכמה או"א שהלבישו
31 לזרועות דא"א. ונמצא שר המשקים קאי על תפלה
32 ותורה, תפלה הוא אהבה בתענוגים, ותורה הוא כמ"ש
33 ונהר יוצא מעדן תענוג עליון להשקות את הג"ן סדרים
34 דאורייתא, ונק' התורה בשם שר המשקים דכמו
35 שעבודת שר המשקים שמוזג מים ביין כן יש בתורה ב'
36 בחי', תושב"כ נק' בשם יין ותושב"כ נק' מים כמ"ש
37 ערבים עלי ד"ס יותר מינה של תורה וצריך לערב המים
38 הגדרים וסייגים שגדרו רז"ל ואז נק' שר המשקים, אבל
39 כשאנו נזהר בגדרי רז"ל אינו נק' בשם שר המשקים
40 שהרי אינו ראוי לשתי', ולכן אמרו שהקנה לא פחות מו'
41 טבעות היינו ו' פעמים הוי' היינו להמשיך גילוי הוי'
42 בכל מדה ומדה.

לא יצא איש לא בסיף

בס"ד. פ' בשלח, תרל"ב.

1 אך בכדי להבין מהו החרב צ"ל תחלת הפסוק רוממות
2 אל בגרונו דמשמע שהגרון בעצמו הוא הוא
3 החרב. והענין דהנה איתא בכתבי האריז"ל שמצרים הוא
4 מיצר הגרון שבגרון יש ג' שלוחי השפע קנה וושט
5 והוורידין, ונק' שר המשקים שר האופים שר הטבחים.
6 והנה פעולת הוושט שמקבל המאכל ונעשה דם והדם
7 מעורב עם מים וגם מקבל השתי', והוורידים מביאים
8 תמצית חיות הדם מן הלב למוח מלמטה למעלה, והקנה
9 מביא לחות המים שבמוח ללב והקנה הוא ממוצע בין
10 מוח ללב מלמעלה למטה כמאמרם ז"ל תלתא קני הוי'
11 דפריש לליבא ולריאה ולכבדא. והנה כמו שיש בלעז"ז
12 ג' שרי פרעה כמ"כ ישנם בקדושה בציור אדה"ע, וכן
13 בעבודה, ולהבין מהו פעולתם ברוחניות הנה הקנה
14 מביא לחות המים שבמוח לכן נק' שר המשקים ומים
15 מצמיחים כל מיני תענוג, וכמו שבגשמיות עיקר צמיחת
16 התענוגים ממים תחתונים כמ"כ מים עליונים מצמיחים
17 תענוגים רוחניים כמ"ש ונהר יוצא מעדן להשקות את
18 הגן, ובעבודה בנפש האדם היינו כאשר יתבונן היטב
19 ענין גדולת א"ס איך שאני הוי' לא שניתי ואין ערוך
20 אליו מזה יבוא לאהבה בתענוגים כמ"ש אז תתענג על
21 ה' ונק' בשם קנה ע"ש קנה חכמה קנה בינה כי חכמה

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב

11 ועוד זאת מה שכתוב אתם נצבים היום דתרנם אונקולוס
12 אתון קיימין יומא דין (אתם קיימין - היינו, זוכים -
13 ביום דין) כו', דהנה כתיב¹²⁰ ויהי היום ויבאו בני אלקים
14 להתייצב על ה', ויבוא גם השטן בתוכם כו', וקאי על
15 היום דראש השנה - כלומר, ה"היום" שנאמר שם, הוא
16 אותו "היום" של "אתם נצבים היום" - היינו, ראש
17 השנה, דבני אלקים - היינו, מלאכים של מידת הדין -
18 באין ומקטרגין חס-ושלום, שזהו להתייצב על ה' היינו
19 לנגד שם הוי' שהיא מידת הרחמים כו'.
20 ועל זה אמר דהנם דבני אלקים באים ומקטרגין רחמנא

1 וזהו פירוש הפסוק: אתם נצבים היום לפני ה' אלקיכם
2 שבראש השנה מתגלית הדרגה שלמעלה מבחינת
3 הפנימי והיינו שמעוררים וממשיכים על ידי זה שמגלים
4 את עצמיות הנשמה את גילוי בחינת עצמות אור-אין
5 סוף ברוך-הוא וכמאמר התיקוני זוהר¹¹⁹: לית מחשבה
6 תפיסא ביה (אין מחשבה שתופסת בו) אבל נתפס איהו
7 ברעותא דלבא (נתפס הוא, הקדוש-ברוך-הוא, ברצון
8 הפנימי שבלב) כו' בנוכר לעיל. - שעלידי התעוררות
9 רצון הנפש שלמעלה מטעם ודעת, מעוררים וממשיכים
10 למעלה את 'עצמות אין-סוף'.

השנה בכחות הגלויים שזהו פרטי המדרגות שבנשמות
 בו'. כלומר, בשביל לעורר את המקיף צריך את הכוחות
 הפנימיים הנרמזים בעשר המדרגות בנשמות ישראל,
 שהם כנגד עשר כוחות הנפש, כללות הכוחות הפנימיים.
 גם - הסבר נוסף - להיות שהתגלות עצמות הנשמה
 הרי על ידי זה יהיה התגלות הכחות כמו שנתבאר לעיל.
 כלומר, הכוחות הפנימיים אינם רק הקדמה להתעוררות
 הרצון העצמי, אלא גם הם עצמם מתגלים ביתר שאת
 בזמן התגלות הרצון העצמי, וכפי שהתבאר במשל
 הרצון שבנפש שעל ידו מתגלים הכוחות הפנימיים
 ביתר שאת.
 וכן הוא למעלה דבראש השנה שנמשך בחינת עצמות
 אור-אין-סוף - דרגת המקיף, הרי אז הוא גם כן
 ההמשכה כללית על כל העבודה דכל השנה - היינו,
 המשכה בשביל העבודה בכוחות הפנימיים של הנשמה
 שתהיה במשך כל השנה הבאה.
 ובכמו שמשמע מהפסוקים¹²¹: תקעו בחדש שופר בו', כי
 חוק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב, היינו שעלידי
 תקיעת שופר, נמשך בחינת אלקות שבנשמות שגם על
 זה הוא הדין ומשפט בראש השנה בו', ובהמשכות
 דראש השנה נמשך ההמשכה הכללית על כללות
 העבודה דכל השנה בו'.
 וזהו סיכום הביאור בפסוק זה על פי פנימיות הענינים:
 אתם נצבים היום בראש השנה, בבחינת התגלות דעצם
 הנשמה בו', ועל ידי זה אתם קיימין ועומדים - זוכים
 בדין - גם בבחינת תוספת אורות בו', ועל ידי זה הוא
 ההמשכה על כל השנה, בהעבודה בכחות הפנימיים בו'.
 וזהו ענין פירוט הדרגות ראשיכם שבמיכם וזקניכם
 בפסוק בו'.
 קיצור.
 ופעולת בחינת כתר דאצילות הוא רק בנשמות ישראל,
 והיא האהבה המסותרת ורעותא דלבא, והוא ענין עדות
 לישראל (כי שרשם בבחינת סתימא דכל סתימין) והוא
 ענין הקדוש-ברוך-הוא נותן בו נשמה, כי זהו האלקות
 שבנשמה, והוא ענין ישראל שר אל השליטה להיות
 ביטול הרצונות זרות, ולהיות התגלות הכחות פנימיים,
 ונותן חיות בהפנימי, גם מזה הם הרהורי תשובה הבאים
 פתאום, ואכל כי עשרה שכינתא שריא.
 סיכום המאמר:
 [לאחר שנתבאר במאמר הקודם השפעת המקיף הכללי
 של 'אדם קדמון' על העולמות, וכיצד בכל זאת צריך
 מקיפים פרטיים לכל עולם ועולם, כיון שב'אדם קדמון'
 כל העולמות הן בהשוואה] - במאמר זה מבאר סיבות

ליצולן (ה' ישמרנו), מכל-מקום אתם נצבים היום -
 כפירוש אונקלוס - עומדים וקיימין וזוכים בדין בו',
 והיינו עלידי בחינת הרצון פשוט שיש בנשמות ישראל
 על ידי זה הן עומדין וקיימין בו', ואדרבה לא רק שלא
 נחסר מהם מאומה, אלא נמשך בהם תוספת אורות בו'.
 וזהו ענין תקיעת שופר דראש השנה וכידוע דענינו הוא
 התגלות עצם הנשמה שזהו בחינת הצעקה בקול פשוט
 מעומקא דלבא (מעומק הלב) בו', למעלה מאותיות
 ומילים, ועל ידי זה הן קיימין ועומדין - היינו, זוכים
 בדין - בבחינת תוספת אורות וגילויים על כל השנה בו'.
 אמנם מה שכתוב נצבים לשון נפעל - כפי שדייק
 בתחילת המאמר - היינו שהתגלות עצמות הנשמה הנה
 נשמות ישראל נפעלים בזה מלמעלה - כלומר, אין זו
 דרגה שישראל מגיעים אליה בכוחות עצמם אלא
 שנפעלת בהם מלמעלה, ובכמו שנתבאר לעיל ומבואר
 בכמה מקומות דהתגלות עצם הנשמה - בשונה
 מהכוחות הפנימיים כשכל ומידות המתגלים עלידי
 האדם - אין בזה בהאדם בכח עצמו רק שנותנים לו
 מלמעלה בו'.
 אמנם בכדי שיהיה בראש השנה התגלות עצמות הנשמה
 זהו עלידי העבודה דכל השנה בכחות הגלויים בו', -
 הגילוי עצמו אמנם נמשך מלמעלה, אך האדם צריך
 להכשיר את עצמו להיות כלי ראוי בכדי שיוכל להימשך
 בו גילוי זה, עלידי שכל השנה עובד את ה' בכוחותיו
 הגלויים, במוח ובלב וכו', ועל זה הוא ההקדמה דחודש
 אלול בבחינת תשובה תתאה (תחתונה) - הדרגה
 הבסיסית של התשובה, בה מתחרט האדם ושב בתשובה
 על עניניו הלא טובים, כמבואר בארוכה באגרת
 התשובה בתניא, ובפרט בימי הסליחות להיות ממארי
 דחושבנא (מבעלי החשבון) לעשות חשבון נפש באופן
 שזה נוגע אליו, כבעל הדבר, כפרטי הענינים שלו
 ובפרטי העבודה דכל השנה, ואם היה שלא בדבעי
 יתמרמר בנפשו על זה - היינו, חרטה על העבר שזה
 השלב הראשון בתשובה, ובבחינת קבלה על להבא בו'
 שמקבל על עצמו שלא יעשה עוד את המעשים הלא
 טובים שעשה וכדו', שכל זה היא העבודה בכוחות
 הגלויים שבו, ועל ידי זה יהיה בראש השנה התגלות
 בחינת עצמות הנשמה בו'.
 וזהו מה שחשיב (שמונה) אחר-כך ראשיכם שבמיכם
 בו', דלכאורה, מה מוסיף לפרט את כל הדרגות בישראל
 לאחר שכבר כלל את כולם במילה "כולכם"? כפי
 שדייק בתחילת המאמר, היינו שההסבר הוא, לפי
 שבכדי להיות נצבים היום זהו עלידי העבודה דכל

וכתר דאצילות הוא הנמשל לרצון בפועל. ולכן אין
להסתפק ברצון הכללי של 'אדם קדמון'. וסיבה נוספת:
'אדם קדמון' הוא אין-סוף ביחס לאצילות, ולכן בשביל
ההווה האצילות יש צורך במקיף פרטי - כתר
דאצילות.
ומבאר, כי השפעת כתר דאצילות היא רק בנשמות
ישראל, והוא ענין האהבה מסותרת ורעותא דלבא,
שהיא עיקר האלוקות שבישראל הניתנת מלמעלה,
ומשפיע ופועל גם על הכוחות הפנימיים, שיהיו
בהתגלות ובחיות.

שבת פרשת נצבים

1 נוספות לצורך במקיפים הפרטיים:
2 דכמו שבנפש, יש ב' סוגי רצון: הדרגה הא' - רצון גלוי
3 וממשי אל הדבר שאף יש בו כוונה פנימית אך היא
4 למעלה מטעם ודעת (ואגב זה מבאר דרגות ברצון עצמי
5 ממש). הדרגה הב' (שלפניו) - ההסכמה שהתעורר
6 שראוי לרצות באופן של מחשבה קרה והבדלה, עוד
7 לפני הרצון בפועל. והסכמה זו היא הממוצעת בין
8 עצמות הנפש לרצון הגלוי ממש.
9 כן הוא בנמשל למעלה, מחשבת 'אדם קדמון' היא
10 הסכם במחשבה שראוי לרצות את העולמות והנבראים,

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק - אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים תש"ד

20 "המשל ופחד עמו עשה שלום במו"מיו", מיכאל¹⁶ שר
21 של מים וגביראל שר של אש ואינם מכבים זה את זה,
22 לפי שהמשל ופחד עמו, הינו שמאיר עליהם הארת
23 אור-אין-סוף שלמעלה משניהם על ידי זה מתבטלים,
24 וכמו כן יובן בשמים שכולל חסד וגבורה ששני ענינים
25 הפכים נמשכים מן השמים, וכמו כן השמים עצמם
26 הם מאש ומים כמו שאומר ב'מדרש רבה'¹⁷ "נטל אש
27 ומים ופתכן" זה בזה", והתפללות דאש ומים הוא
28 על-ידי גלוי אור עליון דקא, וכמו שאמר¹⁸ בזהר
29 פ'רשת לך-לך "דקניא ברוחא עלאה"¹⁹, שהוא בחינת
30 התפארת שכולל חסד וגבורה, והינו מצד גלוי הקו
31 שמאיר בתפארת, דגלוי הקו הוא בתפארת יותר גם
32 מבחכמה, דהנה ידוע דהקו מאיר בכל הספירות,
33 וכמאמר¹⁹ "ואנת הוא מלגאו"²⁰ כו', אלא שבתקמה או
34 בבינה הרי מאיר האור כמו שמאיר לספירות פ'רשיות
35 ומיחדות, והינו דעם היות דספירת החכמה היא ראשית
36 ההשתלשלות וספירת הבינה היא אם הפנים, הנה עם
37 כל זה הן ספירות פ'רשיות ומיחדות במה שהן, ולכן לא
38 יקרא האור שבהם בשם אין-סוף ממש, כי פרוש אור

1 (ו) וזהו "כי אראה שמיך מעשה אצבעתיך" לשון
2 רבים, הינו דבשמים אנו רואים התפללות
3 האצבעות דחסד וגבורה, והינו שאנו רואים שיש
4 בשמים שתי השפעות הפכיות, חסד ודין, וכמו שכתוב
5 במבול⁹ "וארבת השמים נפתחו", שהמבול היה מן
6 השמים, וכן כתיב¹⁰ "וה' המטיר על סדם ועל עמרה
7 גפרית ואש כו' מן השמים", נמצא שתקף הדין הלזה
8 הוא מן השמים, ואנו מוצאים בהפך שהשפעת החסד
9 נמשך מן השמים כמו שכתוב¹¹ "ויתן-לך האלקים
10 מטל השמים", שהוא ברכה וחסד, וכן המן היה מן
11 השמים כמו שכתוב¹² "הנני ממטיר לכם לחם מן
12 השמים", הברכות מן השמים כמו שכתוב¹³ "השקיפה
13 ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך את ישראל"
14 וגו', וכתיב¹⁴ "יפתח ה' לך את אוצרו הטוב את
15 השמים", ונמצא יש בשמים ב' ענינים הפכים דחסד
16 וגבורה, ומתחברים יחד בשמים כאלו אינם מנגדים זה
17 לזה, הרי דבשמים מתבטלים בחינת המדות עליונות
18 דחסד וגבורה, וידוע דהתפללות ב' הפכים הוא על-ידי
19 שמאיר גלוי אור שלמעלה משניהם, וכמו שכתוב¹⁵

(15) איוב כה, ב.

(16) במדבר רבה פרשה יב, ח. זוהר חלק ג יב, ב. - וראה
ביאורי זוהר ריש פרשת לך שהוא מהה"מ.

(17) בראשית רבה סוף פרשה ד.

(18) זוהר חלק א עז, א.

(19) הקדמת תיקוני זוהר דיבור המתחיל פתח אליהו.

(9) בראשית ז, יא.

(10) שם יט, כד (ראה גם בראשית רבה).

(11) בראשית כז, כח.

(12) שמות טז, ד.

(13) דברים כו, טו.

(14) שם כח, יב.

להיות אשר ברבוי ההסתעפות של הפרטים יהיו בהם
ענינים סותרים זה לזה כעין הפכים, בכל זה הרי הכלל
הכולל את כל הפרטים אין ענינו שהוא כולל הפכים,
הפונה בזה דעם היות שהכלל הוא אור עליון יותר
מפני אורות הפרטים שהוא כוללם, אבל עם זה אינו
במעלת אור עליון הכולל הפכים, והוא רק אור כללי
שכולל פרטים, אבל בעצם מהותו הוא אור פרטי, וכמו
נקדת ההשכלה שהיא נקדה כללית הכוללת רבוי
פרטים, ועם זה הוא אור פרטי בהשכלה זו שהיא
פרטית ומיוחדת, אמנם אפן הב' הוא אור כללי הכולל
הפכים, והינו דעצם מהות האור הוא אור עליון ונפלא
שמהותו כלול מההפכים וכולל הפכים, וזהו יתרון
התפארת על המחין חכמה-בינה-דעת שהם אורות
נעלים במאד וכל אחד מהם בענינו כולל פרטים רבים
מאד, דכשם שנקדת ההשכלה כוללת פרטים רבים
מאד, כן ההשגה דבינה כוללת באורים והסברים
מרבם לכל פרט ופרט ביחוד, וכן בהעצמה דמח
הדעת יש בה כמה אפני דרגות ברבוי עצום מאד כטבע
העמקן הנכנס מעמק לעמק ומאיר לו אור רב במאד
מאד. ועם זה, הגה כל אפני ההתפללות דחכמה בינה
דעת הם רק באפן הא' הכולל פרטים, מה שאין כן
ההתפללות דתפארת היא באפן הב' שכולל הפכים,
והוא אור עליון הגבה למעלה מעלה במאד. ובעבודה
בנפש האדם הוא שמחת הלב, שישמח במאד על
תפארת הו' וחדר גאווה, ותפארת היא מדת הרחמים
שכוללה מחסד – דענינו שצריכים להשפיע לכל,
וגבורה – דענינו שצריכים למנוע ההשפעה ולצמצמה
לפי שאינו ראוי לזה, וענין הרחמים הוא שמטה כלפי
חסד, דהן אמת שמצד עניניו אינו ראוי להשפיע לו,
אבל צריכים לרחם עליו, ובעבודה ענינו הגה מזה גופא
שמסתפל ביקרא דמלכא הרי הוא נזכר על שפלות
עצמותו, ובפרט כפי מה שצריך מאגרא רמה לביקרא
עמיקתא^ט, ומעורר רחמים רבים על נפשו, וזהו
"חדנה²¹ תקיעא בלבאי מסטרא דא ובכיה מסטרא
דא"²², דהחדנה היא שמחת נפשו מתפארת הו', ובכיה
מסטרא דא משפלות עצמו, ולכן על-ידי העבודה
לאסתפלא ביקרא דמלכא, שמפאר ומרומם את הו',
על-ידי זה נמשך למעלה מדת הרחמים לרחם עליו.

אין סוף הוא אשר תפשט אורו בלתי הגבלה בפרט
אחד אלא יכלל הכל, ולזה הטעם ישכון אור אין-סוף
בזעיר אנפין^ט בתפארת שבו יותר מבכל הפרצופים,
להיות כי המדות יש בהן כמה הפכים במקום אחד,
חסד וגבורה וכדומה, לזאת מוכרח שיהיה בהן הארה
נעלית מכלם עד שיתבטלו ממציאותן ויתאחדו ועל-
ידי זה יתקיימו, והינו בבחינת תפארת דזעיר-אנפין
שמאיר בו בחינת עצמיות אור אין-סוף שלמעלה
מחכמה ובינה, כמו שכתב רבנו נשמתו-עדן באגרת
"בכ"ב²⁰: "הקדוש-ברוך-הוא עושה שלום ביניהם, והינו
על-ידי גלוי שמתגלה בהם הארה רבה והשפעה עצומה
במאד מאור אין-סוף ברוך-הוא, אשר כשמו כן הוא,
שאנו בבחינת מדה חס-ושלום אלא למעלה מעלה עד
אין קץ אפלו מבחינת חכמה-בינה-דעת מקור המדות,
ואזי המדות המגודות של מיכאל וגבריאל נכללות
במקורן ושרשן והיו לאחדים ממש, ובטלים באורו
יתברך המאיר בהם בבחינת גלוי, ואזי מתמזגות
ומתמלקות הגבורות בחסדים על-ידי בחינה ממצעת,
קו המכריע ומטה כלפי חסד הוא מדת הרחמים
הנקראת בשם "תפארת" בדברי חכמי האמת, לפי
שהיא כלולה מב' גוין, לכן ואדם, שהם חסד וגבורה,
ולכן הגה התפארת כולל חסד וגבורה, וזהו גם כן שנוי
הפעולות שמן השמים והתחברות אש ומים שבו בעצמו
להיותו בחינת תפארת, שמאיר שם גלוי הקו שכולל
חסד וגבורה, וזהו "השמים מספרים כבוד א-ל",
דמעצם השמים ופעלתם בכמה הפכים אנו רואים יקר
תפארת גדלתו, שכולל הגוים דחסד וגבורה, שזהו
עקר היפי, וכל זה משג ומובן לנו בראיה ממש
מהשמים הגשמיים, וזהו "דמסתכלין בשמיא משתעין
ביקרא דמלכא"^י, דלהיות דשמים הוא מדת התפארת
שהוא לאסתפלא ביקרא דמלכא^י, אשר מלך בפינו
תחינה עניף בראית השכל כמו ראיה חושית ממש
שרואה ומשיג יקר תפארת גדלת וחדר גאווה אף שהוא
מהנה ומתיה עד אין קץ וממלא כל עלמין וסובב כל
עלמין וכולל הכל, הינו גם את כל ההפכים יחד, דהנה
בענין ההתפללות הרי יש על ב' אופנים, הא' כלל
הכולל את הפרטים, והב' כלל הכולל את ההפכים,
דאפן הא' עם היותו כולל כמה ענינים פרטיים, ויכול

(20) מאגרת הקודש - חלק רביעי בתניא.

(21) זוהר חלק ב רנה, ריש עמוד א. וזהו חלק ג עה, א. ראה תניא סוף פרק לד.

גלוי אור עליון משניהם, "עושה שלום במרומיו",⁶
 השמים עצמם מאש ומים, וקיימם ברוחא עלאה כה,⁷
 מדת התפארת. הגלוי בספירת התפארת הוא למעלה
 מהגלוי בתקמה ובינה, ונסביר בענין ההתפללות (א)
 מפרטים, (ב) מהפכים.¹⁰

שביעי של פסח, תש"ד

כא. ברוח עליון.

ספר השיחות - ה'ש"תתש"א בלה"ק

למטה, קול מעורר הכוונה, כלומר הכוונה העצמית,
 לא רק כוונת המכוון, שכן המכוון מוגבל בידעתו,
 ואילו הכוונה העצמית היא הכוונה של הבורא שהיא
 בלתי מוגבלת.³⁵

כעת ינגנו הניגון הידוע מוורשא בהתעוררות
 פנימית, כדי להמשיך לכאן על ידי הניגון את תלמידי
 תומכי תמימים בוורשא.³⁸

ז. הרבי הוא עצמי. עצמי מקושר תמיד בעצמות
 ומגלה עצמות, והגילוי הוא בשני אופני התגלות.⁴⁰

הרבי פתח את החב"ד שבנפש בעבודה בפועל,
 שה"פועל" של חסידים היא עבודה של התבוננות
 ועשיית חשבון הנפש מכל הזמנים ומכל התקופות
 שעברו עליו.⁴⁴

הזמן הראשון הוא, כשאדם הוא מופלא סמוך
 לאיש, ולאחרי זה הזמן של היותו לאיש.⁴⁶

הרבי האמצעי אומר⁶ שגם על הענינים שלפני זמן
 הבר-מצוה צריכים לעשות תשובה. כלומר, על מה
 שעשו בלי דעת ועל המעשים שעשו כבהמה. אלא
 שאין הוא בר עונשין על כך. שהרי בענין העונשין
 ישנם חילוקים בן י"ג שנה ובן עשרים.⁵¹

ח. ישנם שני זמנים, שכל אחד, לפי מעמדו ומצבו,
 נעשה סמוך לאיש ולאחר מכן - איש.⁵³

אצלי היה הזמן של מופלא סמוך לאיש - בשנת
 תרמ"ח, כששמעתי מאבי המאמר אין הקב"ה בא
 בטרונא, והזמן של איש החל אצלי בשנת תרנ"א,
 כששמעתי מאבי: הרביים שלנו הדריכו את עדת
 חב"ד שאימרה היא השכלה תורה, ותנועה היא
 הדרכה הוראה.⁵⁹

ט. היה זה בשעת התוועדות. הוד כ"ק אאמו"ר
 הרה"ק אמר אז ההמשך "תקעו תר"ן" והדוד רז"א
 אמר מאמר של הסבא "ועשית ציץ". התוועדו אז

קצור. יבאר דב' אפני השפעות נמשכים משמים: (א)
 תקף הגבורה והדין - כמו בזמן המבול
 והפיכת סדום ועמורה, (ב) תקף החסד - כמו ברפת
 יצחק "ויתן לך", וירידת המן, ברפת "השקיפה", וירידת
 השפע מאוצר העליון. התפללות ב' הפכים הוא על-ידי⁵

ו. חסידים הם בעלי שיר, הרבי עשה חסידים
 לבעלי שיר. רבנו הזקן סידר עשרה ניגונים על פי
 הסדר של ספירות ועולמות אצילות-בריאה-יצירה-
 עשיה.⁴

זכינו לשמוע בי"ט כסלו תרס"ג⁴ מהוד כ"ק
 אאמו"ר הרה"ק, פירוש ארוך ומסודר על ניגון ארבע
 הברבות, המכוון כנגד ארבעה העולמות אבי"ע. כולנו,
 אלה שנכחו במחזה הקדוש צריכים לזכור איך הוד
 כ"ק אאמו"ר הרה"ק עמד מלוא קומתו ואמר: עלינו
 כולנו חסיד חב"ד לתת שבח והודיה מיוחדים
 להשי"ת על זכות ההתקשרות עם הרבי, שעל ידי כך
 אנו קשורים עם איך-סוף של חכמה דאצילות,
 ובניגוניו של הרבי נלך לקבל פני משיח צדקנו.¹³

אב-הסבא הרבי ה"צמח צדק" כותב בזכרונותיו
 על סדר שמחת בית השואבה בשנת תקנ"ז, שרבנו
 הזקן אמר מאמר עבודה קצר על המשנה⁵ כל בעלי
 השיר יוצאים בשיר ונמשכים בשיר - שתי עבודות
 הנשמה, הן היציאה מההעלם אל הגילוי מחכמה
 דאצילות מלמעלה למטה הוא על ידי שיר, והן העליה
 מהגילוי אל ההעלם של חכמה דאצילות, שהוא
 ההעלם העצמי של עצמות אין סוף, היא על ידי שיר.
 הרבי חותני סיפר באותה שנה, בשמחת בית
 השואבה, מה ששמע מהישיב החסיד ר' יצחק
 שמואל שהיה אחד מתלמידי רבנו הזקן:²⁴

כשרבנו הזקן בא בפעם הראשונה ממזריטש,
 אמר: שלשה דברים גילה לי המגיד: (א) מי הוא -
 נשמה דאצילות. (ב) לשם מה ירדה נשמתו לעולם זה
 - כדי לגלות חסידות חב"ד. (ג) גילוי חב"ד הוא על ידי
 נגינה בשני אופנים: העלאה והמשכה.²⁹

רבנו הזקן אומר המאמר כל בעלי השיר יוצאים
 בשיר מלמטה למעלה, ונמשכין בשיר מלמעלה

(4) ראה שיחה זו ב"התמים" ח"ה ע' נח.

(5) שבת פ"ה מ"א.

(6) ראה ג"כ שו"ע או"ח סוף סי' שמ"ג ושו"ע חו"מ סי' שמ"ט

ובמקומות שנשמנו שם.

23 שבשעה שר' יקותיאל סיפר סיפור היו מוכרחים
24 לעמוד מאחוריו.
25 המלמד השני שלי היה ר' שמשון. הרבי ה"צמח
26 צדק" אמר לו: היה למלמד ואמסור בידך ללמוד עם
27 שנים מנכדיי. הוא היה אכזר, היה מכה על לא דבר.
28 המלמד השלישי שלי היה ר' ניסן, לו יש לי הרבה
29 מאד להודות, כפי שסיפרתי כבר הרבה פעמים,
30 שהוא עשה אותי לעשיר בסיפורי הקודש והכניס בי
31 חיות פנימית בכתיבת יומן.
32 המלמד הרביעי שלי היה החסיד והעובד ר'
33 שמואל בצלאל. רשב"ץ היה בדרגא עליונה יותר, הן
34 בדיעה והן בעבודה. למורי הרשב"ץ היתה הבנה
35 עמוקה ועדינה מיוחדת וכוח ההסבר להסביר כל
36 סיפור בהסבר חב"די פנימי. הסבר פנימי מיוחד היה
37 לרשב"ץ על מעלת ומדרגת החסידים שהכיר אותם.
38 בשנת תרנ"ד היה הוא המלמד שלי.
39 על ידי דמעותיו של אבי והתעוררות רחמי שמים,
40 זכיתי להצלחה בהדרכתי בשנות ילדתי.
41 אבי עשה הרבה בהתפתחות החושים שלי, גם על
42 ידי צעצועים שונים שיש להם השפעה חזקה על
43 התפתחות חושי ההבנה והציור.

1 היטב, היו אז ר' יהושע מחרסון, ר' אשר מניקולייעב
2 ועוד. ור' אשר ביקש את אבי: רבי אימרו המאמר,
3 שהרבי האב אמר בפורים קטן תרל"ה. אבי נשען על
4 ידיו ופרץ בבכי. לאחר מכן ניגנו ניגון לבבי ואבי אמר
5 המאמר וקבל היהודים.
6 במאמר מוסבר איך כל בני ישראל עמדו אז שנה
7 שלמה במסירות נפש ומרדכי וכ"ב אלף התלמידים
8 גילו ביהודי את הכוח של מסירות נפש, שמה שהגוף
9 והנפש הבהמית רוצים, לא ירצו על ידי עבודה, ומה
10 שהגוף והנפש הבהמית אינם רוצים, ירצו על ידי
11 עבודה ויעשו בפועל.
12 אחרי ההתוועדות הסביר לי מורי ר' ניסן ענין
13 העבודה במסירות נפש לפי ערך הבנתו.
14 י. על ידי דמעותיו של אבי ובקשת רחמי שמים
15 על החינוך שלי, היתה לי הצלחה במלמדים טובים.
16 המלמד הראשון שלי היה ר' יקותיאל. אב-חותנו
17 היה מחסידי רבנו הזקן. ר' יקותיאל למד אתי
18 אלף-בית. הוא היה נוהג כל יום אחרי הלימוד, לספר
19 סיפור מהבעל-שם-טוב ותלמידיו. כשסיפר את
20 הסיפור היינו מתאספים סביבו ומסתכלים אל תוך
21 פיו. זה פעל רושם חזק עלינו.
22 אחד מהעונשים הגדולים ביותר עלינו היה

ש"פ פנחס, י"ד תמוז, בסעודת היום

אגרות קודש

7 בזה להודיע כי נכון הגיעני, והשי"ת יהי בעזרי העושים
8 והמעשים להצליחם בכל עניניהם מנפש ועד בשר, וימלא
9 השי"ת משאלות לב כל אחד ואחד לטובה ולברכה.
10 לא אפונה כי הסכום הנזכר הוא רק מאלו הנשמעים
11 והשייכים בהתקשרות לכ"ק אבותינו רבותינו הק'
12 זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע ושומרי פקודתו...

1 ב"ה א' ח' טבת תרפ"ד
2 כבוד ידידי הנעלה וו"ח אי"א מוה"ר
3 אלי חיים שי
4 שלום וברכה,
5 היום הגיעני מכתבו, וכותב אשר הסך מאה צער' אשר
6 שלח במחאה טעלעגראפיש הי' לטובת צרכי הבית, הנני

אג"ק מוהרי"צ כרך יד

ידוע שביום הסתלקותו של אדם מתגלה הפנימיות של כל עבודתו שעבד במשך כל ימי חייו.

ביום הסתלקות רבי שמעון בן יוחאי, נתגלה גם הפנימיות של הסודות שגילה במשך כל ימי חייו

ממאמר שבת פרשת אמור, ה'תשל"ז

פרק ד' משנה ב'

בן עזאי אומר, הוי רין למצוה קלה, ובזרמ מן העברה. שמצוה גוררת מצוה, ועברה גוררת עברה. ששכר מצוה, מצוה. ושכר עברה, עברה:

נקודות משיחות קודש

שההרגל לרוץ לקיום המצוה בחיות ובשמחה, זה עצמו יסייע לו ויקרבו אל הדרגה שבה ה"ריצה" היא במשמעותה האמיתית - חיות ושמחה בלתי מוגבלת בעבודת ה'!¹
(לקוטי שיחות כרך יז, עמ' 371)

גירסת רבינו הזקן היא: "הוי רין למצוה קלה" ללא הסיוס "כלחמורה", ויש להבין: הרי מצד תוכן הדברים מתאים סיום זה, וכפי שמצאנו במשנה קודמת² "והוי זהיר במצוה קלה כבחמורה"?

ומן ההכרח לומר, שאף כי לענין זהירות במצוה כל המצוות שוות, קלות כחמורות, הנה לענין ריצה למצוה - מצוה קלה אינה דומה למצוה חמורה: בן עזאי משמיענו שיש לרוץ אף למצוה קלה, ומכך נבין שלמצוה חמורה צריך לרוץ ביתר שאת.

הסבר הדברים הוא:

"ריצה" לדבר מצוה מבטאת את ההתעוררות לקיום המצוה מתוך חיות ושמחה. ומצאנו שני אופני "ריצה": א. "יהודה בן תימא אומר הוי.. רין כצבי.. לעשות רצון אביך שבשמים". ב. בן עזאי אומר הוי רין למצוה קלה.

הוראתו של יהודה בן תימא ענינה היא הכנה כללית לעבודת ה': "ריצה" זו מהווה התמסרות לקיום המצוות שבמשך היום, ולענין זה כל המצוות שוות, כאשר המשותף לכולן הוא, שהן רצון ה'³ ("רצון אביך שבשמים").

על כך מוסיף בן עזאי הוראה פרטית ומיוחדת לכל מצוה: "הוי רין למצוה קלה" - יש להדגיש בעת קיום המצוה את ענינה הפרטי, ה"נעימות" וה"מתיקות"⁴ המיוחדת שבמצוה, עד שזו תעורר אותו ל"ריצה". והחידוש הוא שבכל מצוה, אף במצוה "קלה", ישנה ה"נעימות" המביאה לידי חיות ושמחה ("ריצה").

לכן לא נקט בן עזאי בלשון "הוי רין למצוה קלה כלחמורה", כי הוא רצה להדגיש את ענין ה"ריצה", שהיא תוצאה מההכרה ב"נעימות" המיוחדת של המצוה - ומוכן, שאינה דומה ה"נעימות" שבמצוה קלה לזו שבמצוה חמורה.

(לקוטי שיחות, כרך יז, עמ' 371)

יש להבין: הלוא הלכה פסוקה היא בשולחן-ערוך¹ - "מצוה לרוץ כשהולך לבית-הכנסת וכן לכל דבר מצוה" ומה שייכותו לפרקי אבות שענינו "מילי דחסידותא"?

בביאור הענין יש לומר:

ענין הזריזות בכלל לקיום מצוה, מבטא שמחה וחפץ לב "למלאות רצון קונו ולעשות נחת רוח ליוצרו"². וכאשר לא מסתפקים בזריזות אלא קיום המצוה נעשה אף בריצה, הרי זו הוכחה שהשמחה והחיות אצל מקיים המצוה הן למעלה מכל מדידה והגבלה אין הוא מסתפק בהליכה רגילה, אפילו לא הליכה בזריזות, אלא הוא מתאמץ ורוץ מעל ומעבר לכוחותיו הרגילים.

שמחה וחיות זו, המתבטאת (כאמור) בריצה לדבר מצוה - מאפיינות יהודי שהביא את עצמו לדרגת ביטול גמור לקב"ה, עד שאינו מרגיש את מציאותו שלו. כי אם עדיין הוא מרגיש את ישותו ומציאותו - הרי אף אם יעשה את המצוה בשמחה, תהיה שמחתו מוגבלת - לפי הבנתו והשגתו האישית - ולא תהיה כאן "ריצה" ו"יציאה מן הכלים". רק כאשר הוא רין לקיים את המצוה, יש בכך הוכחה ששמחתו פורצת גבולות עד לביטולו העצמי (באשר הוא גם "משפיל עצמו ומקל גופו"³).

לפי זה נבין את ההבדל בין ההלכה שנפסקה בשולחן-ערוך ולפיה "מצוה לרוץ לבית הכנסת וכן לכל דבר מצוה", ובין הוראת בן עזאי במשנתו - "הוי רין למצוה":

בשולחן-ערוך מדובר על ריצה כפשוטה, כלומר אף מי שאינו בדרגה של יציאה מהגבולותיו ושל ביטול מציאותו, מכל-מקום עליו לרוץ בפועל לכל דבר-מצוה בהתאם לחביבות המצוה מצד האמת.

הוראת בן עזאי, לעומת זאת, היא ממידת חסידות והיא איננה שווה לכל נפש⁴. הוראה זו מכוונת לא רק לריצה כפשוטה, אלא בעיקר לתוכנה הפנימי של ה"ריצה", שהיא החיות והשמחה שבקיום המצוה; לא סתם חיות, אלא חיות ושמחה בלתי מוגבלות המתאפשרות רק מתוך ביטול נעלה ביותר לקב"ה.

נוהסיבה לכך שעל כל אחד מוטל החיוב לרוץ לדבר מצוה - אף שאין הוא בדרגה זו של "יציאה מן הכלים": כיון

(1) אורח-חיים סימן צ, סעיף יב. שולחן-ערוך רבינו הזקן שם סעיף יג. על-פי ברכות ו, ב. (2) איגרת-הקודש סימן כא. (3) לשון הרמב"ם (הלכות לולב, פרק ח הלכה טו) במעלת עבודת ה' בשמחה. (4) ולכן כתב הרמב"ם (הלכות לולב שם) על עבודת ה' בשמחה, שזו היא "עבודה גדולה". (5) פרק ב משנה א. (6) ראה שו"ע אורח-חיים סי' צ. (7) ראה אורח-חיים תחילת פרשת אחרי.

פרשת אמור

כא וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אֲמֹר אֶל־הַכֹּהֲנִים
בְּנֵי אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם לִנְפֹשׁ לֹא־יִטְמָא
בְּעַמּוּיוֹ: ^בכִּי אִם־לְשֹׂאֲרוֹ הַקָּרֵב אֵלָיו לְאָמּוֹ
וּלְאִבּוֹ וּלְבִנּוֹ וּלְבִתּוֹ וּלְאֶחָיו: ^גוְלִאֲחֻתּוֹ
הַבְּתוּלָה הַקְּרוֹבָה אֵלָיו אֲשֶׁר לֹא־הָיְתָה לְאִישׁ
לָהּ יִטְמָא: ^דלֹא יִטְמָא בַּעַל בְּעַמּוּיוֹ לְהַחֲלוֹ: ^ה
כְּתִיב לֹא־יִקְרָח קִרִי לֹא־יִקְרָחוּ קִרְחָה בְּרֹאשָׁם
וּפָתַת זָקָנָם לֹא יִגְלָחוּ וּבְכַשְׂרָם לֹא יִשְׂרְטוּ
שָׂרָטָת: ^וקִדְשִׁים יִהְיוּ לֵאלֹהֵיהֶם וְלֹא יַחֲלִלּוּ
שֵׁם אֱלֹהֵיהֶם כִּי אֶת־אִשִּׁי יְהוָה לֶחֶם אֱלֹהֵיהֶם
הֵם מִקְרִיבִים וְהָיוּ קִדְשׁ: ^זוְאִשָּׁה זֹנָה וַחֲלָלָה
לֹא יִקְחוּ וְאִשָּׁה גְרוּשָׁה מֵאִשָּׁה לֹא יִקְחוּ
כִּי־קִדְשׁ הוּא לֵאלֹהֵיוֹ: ^חוְקִדְשָׁתוֹ כִּי־אֶת־לֶחֶם
אֱלֹהִיד הוּא מִקְרִיב קִדְשׁ יִהְיֶה־לָּךְ כִּי קִדְשׁ
אֲנִי יְהוָה מִקְדָּשְׁכֶם: ^טוְכַת אִישׁ כְּהֵן כִּי תַחַל
לְזִנוּת אֶת־אִבְיָהּ הִיא מַחֲלֵלַת בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹף: ^י
וְתַכְּהֵן תַּגְדִּיל מֵאֲחִיו אֲשֶׁר־יוֹצֵק עַל־רֹאשׁוֹ |
שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וּמִלָּא אֶת־יָדָיו לְלִבֹּשׁ אֶת־
הַבְּגָדִים אֶת־רֹאשׁוֹ לֹא יַפְרֵעַ וּבִגְדָיו לֹא יַפְרִים:
^{יא}וְעַל כָּל־נִפְשֹׁת מוֹת לֹא יָבֹא לְאִבּוֹ וּלְאָמּוֹ לֹא
יִטְמָא: ^{יב}וּמִן־הַמִּקְדָּשׁ לֹא יֵצֵא וְלֹא יַחֲלִיל אֶת
מִקְדָּשׁ אֱלֹהֵיוֹ כִּי גֹר שֶׁמֶן מִשְׁחַת אֱלֹהֵיוֹ עָלָיו
אֲנִי יְהוָה: ^{יג}(יִשְׂרָאֵל) וְהוּא אִשָּׁה בְּבִתּוּלָיָה יִקַּח:
^{יד}וְאִלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וַחֲלָלָה זֹנָה אֶת־אִלָּה לֹא יִקַּח
כִּי אִם־בְּתוּלָה מֵעַמּוּיוֹ יִקַּח אִשָּׁה: ^{טו}וְלֹא־יַחֲלִיל

זֶרְעוֹ בְּעַמּוּיוֹ כִּי אֲנִי יְהוָה מִקְדָּשׁוֹ: ^ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (2)קוטר שיחות חכ"ז ע' 165

אָמַר אֶל הַכֹּהֲנִים . . וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם (כא, א)

אָמַר, וְאָמַרְתָּ - לְהַזְהִיר גְּדוּלִים עַל הַקְּטָנִים (רש"י)

"לְהַזְהִיר" הוּא גַם לְשׁוֹן זֶהר וְאֹר, וּמִכָּאן הוֹרָאָה
שֶׁכָּאֲשֶׁר הַגְּדוּלִים מְשַׁפְּעִים עַל הַקְּטָנִים, צְרִיכִים הֵם לַעֲשׂוֹת
זֹאת בְּאֶפֶן שֶׁל 'זְמִין' - מִקְרָבָת' בְּדֶךְ שֶׁל זֶהר וְאֹר. וּלְמַעַט
בְּהַשְׁפָּעָה בְּדֶךְ שֶׁל 'שְׁמָאל' - דּוּחָה'. עַל פִּי זֶה יִמְתָּק לְשׁוֹן

הַפְּסוּק "אָמַר.. וְאָמַרְתָּ" וְלֹא "דִּבֶּר", כִּי 'דְּבֹר' הוּא לְשׁוֹן

קָשָׁה, מִה־שְּׂאִי־כֵן אֲמִירָה הִיא לְשׁוֹן רַבָּה.

שְׁנֵי ^{טו}וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ^{יז}וַיְדַבֵּר אֶל־
אַהֲרֹן לֵאמֹר אִישׁ מִזֶּרַעְךָ לְדֹרֹתָם אֲשֶׁר יִהְיֶה
בּוֹ מוֹם לֹא יִקְרֵב לְהַקְרִיב לֶחֶם אֱלֹהֵיוֹ: ^{יח}כִּי
כָּל־אִישׁ אֲשֶׁר־בּוֹ מוֹם לֹא יִקְרֵב אִישׁ עוֹר אוֹ
פֶּפֶחַ אוֹ חֶרֶם אוֹ שְׂרוּעַ: ^{יט}אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר־יִהְיֶה
בּוֹ שֹׁכֵר רִגֵּל אוֹ שֹׁכֵר יָד: ^כאוֹ־גִבֵּן אוֹ־דָק אוֹ
תְּבַלְל בְּעֵינָיו אוֹ גֶּרֶב אוֹ יִלְפַת אוֹ מְרוּחַ אֲשֶׁר:
^{כא}כָּל־אִישׁ אֲשֶׁר־בּוֹ מוֹם מִזֶּרַע אַהֲרֹן הַכֹּהֵן לֹא
יֵגֵשׁ לְהַקְרִיב אֶת־אִשִּׁי יְהוָה מוֹם בּוֹ אֶת לֶחֶם
אֱלֹהֵיוֹ לֹא יֵגֵשׁ לְהַקְרִיב: ^{כב}לֶחֶם אֱלֹהֵיוֹ מִקְדָּשִׁי
הַקְּדָשִׁים וּמִן־הַקְּדָשִׁים יֹאכֵל: ^{כג}אֲךָ אֶל־
הַפְּרִכָּת לֹא יָבֹא וְאֶל־הַמִּזְבֵּחַ לֹא יֵגֵשׁ כִּי־מוֹם
בּוֹ וְלֹא יַחֲלִיל אֶת־מִקְדָּשִׁי כִּי אֲנִי יְהוָה
מִקְדָּשָׁם: ^{כד}וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו
וְאֶל־כָּל־בָּנֵי יִשְׂרָאֵל: ^{כה}**כב** וַיְדַבֵּר יְהוָה
אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ^{כז}דִּבֶּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו
וַיִּנְזְרוּ מִקְדָּשִׁי בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וְלֹא יַחֲלִילוּ אֶת־שֵׁם
קִדְשִׁי אֲשֶׁר הֵם מִקְדָּשִׁים לִי אֲנִי יְהוָה: ^{כח}אָמַר
אֱלֹהִים לְדֹרֹתֵיכֶם כָּל־אִישׁ | אֲשֶׁר־יִקְרֵב מִכָּל־
זֶרַעְכֶם אֶל־הַקְּדָשִׁים אֲשֶׁר יִקְדִּישׁוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
לְיְהוָה וּמִמָּאָתוֹ עָלָיו וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא
מִלִּפְנֵי אֲנִי יְהוָה: ^{כט}אִישׁ אִישׁ מִזֶּרַע אַהֲרֹן וְהוּא
צְרוּעַ אוֹ זָב בַּקְּדָשִׁים לֹא יֹאכֵל עַד אֲשֶׁר יִטְהַר
וְהִנָּגַע בְּכָל־טְמֵא־נֶפֶשׁ אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר־תִּצָּא
מִמֶּנּוּ שִׁכְבַּת־זֶרַע: ^לאוֹ־אִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל־
שְׂרֵץ אֲשֶׁר יִטְמָא־לּוֹ אוֹ בְּאָדָם אֲשֶׁר יִטְמָא־לּוֹ
לְכָל טְמֵאָתוֹ: ^{לא}נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תִּגַּע־בּוֹ וּמִמָּאָה
עַד־הָעֶרֶב וְלֹא יֹאכֵל מִן־הַקְּדָשִׁים כִּי אִם־רָחַץ
בְּשֶׁר בַּמַּיִם: ^{לב}וְכֹא הַשֶּׁמֶשׁ וְטָהַר וְאַחֵר יֹאכֵל
מִן־הַקְּדָשִׁים כִּי לַחֲמוֹ הוּא: ^{לג}נִבְלָה וּטְרֵפָה לֹא

יֹאכֵל לְטִמְאָה־בָּהּ אֲנִי יְהוָה: ־ וְשָׁמְרוּ אֶת־
מִשְׁמַרְתִּי וְלֹא־יִשְׂאוּ עָלָיו חֲטָא וּמָתוּ בּוֹ כִּי
יַחֲלִלְהוּ אֲנִי יְהוָה מִקִּדְשָׁם: ־ וְכֹל־זֶר לֹא־יֹאכֵל
קֹדֶשׁ תּוֹשֵׁב בָּהֶן וְשֹׁכֵר לֹא־יֹאכֵל קֹדֶשׁ: ־ וְכֵהֶן
כִּי־יִקְנֶה נֶפֶשׁ קִנְיָן בִּסְפּוֹ הוּא יֹאכֵל בּוֹ וְיֵלֵד
בֵּיתוֹ הֵם יֹאכְלוּ בְלַחְמוֹ: ־ וּבַת־כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה
לְאִישׁ זָר הִוא בְּתוּמַת הַקִּדְשִׁים לֹא תֹאכֵל:
־ וּבַת־כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה אֶלְמָנָה וְגִרוּשָׁה וְזָרַע אִין
לָהּ וְשִׁבָּה אֶל־בֵּית אָבִיהָ בְּנִעוּרֶיהָ מִלַּחֶם אָבִיהָ
תֹּאכֵל וְכֹל־זֶר לֹא־יֹאכֵל בּוֹ: ־ וְאִישׁ כִּי־יֹאכֵל
קֹדֶשׁ בְּשִׁגְגָה וַיִּסַּף חֲמִשִּׁיתוֹ עָלָיו וְנָתַן לַכֹּהֵן
אֶת־הַקֹּדֶשׁ: ־ וְלֹא יַחֲלִלּוּ אֶת־קֹדְשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל
אֶת אֲשֶׁר־יִרְמּוּ לַיהוָה: ־ וְהִשְׂיִאוּ אוֹתָם עֵין
אֲשָׁמָה בְּאֹכְלָם אֶת־קֹדְשֵׁיהֶם כִּי אֲנִי יְהוָה
מִקִּדְשָׁם: ־ פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטרשיחות ח"ב ע' 151)

אָמַר אֵל הַכֹּהֲנִים . . וְאָמַרְתֶּם אֲלֵהֶם (כא, א)

אָמַר, וְאָמַרְתֶּם - לְהַזְהִיר גְּדוּלִים עַל הַקִּטְנִים (רש"י)

"לְהַזְהִיר" הוּא גַם לִשׁוֹן זֶהר וְאוֹר, לְלַמְּדֵנוּ שֶׁכָּאֲשֶׁר
מִשְׁפִּיעִים הַגְּדוּלִים עַל הַקִּטְנִים, נוספים תוספות שֶׁל זֶהר
וְאוֹר בַּגְּדוּלִים עֲצָמָם.

שְׁלִישִׁי ־ וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: ־ יֵדְבַר
אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו וְאֶל־כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתֶּם
אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר
בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִקְרִיב קָרְבָּנוֹ לְכָל־גִּדְרֵיהֶם
וְלְכָל־גִּדְבוֹתָם אֲשֶׁר־יִקְרִיבוּ לַיהוָה לַעֲלֹת:
־ לְרִצְוָנָם תָּמִיד זָכַר בַּבֶּקֶר בִּפְשָׁבִים וּבְעֵזִים:
־ כָּל אֲשֶׁר־בּוֹ מוֹם לֹא תִקְרִיבוּ כִּי־לֹא לְרִצְוֹן
יְהוָה לָכֶם: ־ כֹּא וְאִישׁ כִּי־יִקְרִיב זִבְח־שְׁלָמִים
לַיהוָה לְפֶלֶא־גִדְרָו אוֹ לְגִדְבָה בַּבֶּקֶר אוֹ בַּצֹּאן
תָּמִיד יִהְיֶה לְרִצְוֹן כָּל־מוֹם לֹא יִהְיֶה־בּוֹ:
־ עֹרֹת אוֹ שָׁבוֹר אוֹ־חֲרוּץ אוֹ־יִפְלֹת אוֹ גֶרֶב
אוֹ יִלְפָת לֹא־תִקְרִיבוּ אֵלָה לַיהוָה וְאֲשָׁה
לֹא־תִתְּנוּ מֵהֶם עַל־הַמִּזְבֵּחַ לַיהוָה: ־ וְשׂוֹר וְשָׂה

שְׂוֹרָה וְקִלּוֹט גִּדְבָה תַעֲשֶׂה אֹתוֹ וְלִגְדָר לֹא
יִרְצֶה: ־ וּמַעֲוֹד וְכַתוּת וְנִתּוּק וְכִרּוֹת לֹא
תִקְרִיבוּ לַיהוָה וּבִאֲרָצְכֶם לֹא תַעֲשׂוּ: ־ וּמִגִּדְ
בִּין־זָכָר לֹא תִקְרִיבוּ אֶת־לֶחֶם אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל־
אֵלָה כִּי מִשְׁחַתֶּם בָּהֶם מוֹם כָּם לֹא יִרְצוּ
לָכֶם: ־ ס וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: ־ שׂוֹר
אוֹ־כֶשֶׁב אוֹ־עֵז כִּי יוֹלֵד וְהוּא שִׁבְעַת יָמִים
תַּחַת אִמּוֹ וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וְהִלָּאָה יִרְצֶה לְקָרְבַּן
אֲשָׁה לַיהוָה: ־ כֹּא וְשׂוֹר אוֹ־שָׂה אֹתוֹ וְאֶת־בָּנָיו לֹא
תִשְׁחַטּוּ בַּיּוֹם אֶחָד: ־ כֹּא וְכִי־תִזְבְּחוּ זִבְח־תּוֹדָה
לַיהוָה לְרִצְוָנָכֶם תִּזְבְּחוּ: ־ בַּיּוֹם הַהוּא יֹאכֵל
לֹא־תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד־בֹּקֶר אֲנִי יְהוָה:
־ וּשְׁמֵרְתֶּם מִצְוֹתַי וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם אֲנִי יְהוָה:
־ וְלֹא תַחֲלִלּוּ אֶת־שֵׁם קֹדְשִׁי וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹד
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי יְהוָה מִקִּדְשָׁכֶם: ־ הַמּוֹצִיא
אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהוֹיֹת לָכֶם לֵאלֹהִים אֲנִי

יְהוָה: ־ פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטרשיחות ח"ב ע' 679)

אָמַר אֵל הַכֹּהֲנִים . . וְאָמַרְתֶּם אֲלֵהֶם (כא, א)

אָמַר, וְאָמַרְתֶּם - לְהַזְהִיר גְּדוּלִים עַל הַקִּטְנִים (רש"י)

בְּג' מְקוֹמוֹת בָּאָה הַתּוֹרָה לְהַזְהִיר גְּדוּלִים (בְּדַעַה) עַל
קִטְנִים (בְּדַעַה): דָּם - אֵף שֶׁהָיוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׂטוּפִים בְּדָם
לְאָכְלוֹ, אֵל יֹאמַר מִה תוֹעִיל הַשְׁתַּדְּלוּתִי בַּחֲנוּךְ טוֹב, כִּיִּן
שִׁמְשָׁקַע בְּתַאֲוֹת לְבוֹ. שְׂקָצִים - אֵף שֶׁהָאֲוִלָּה עוֹשֶׂה זֹאת
רַק לְהַכְעִים, כִּי גַם נִפְשׁוֹ קָצָה בָּהֶם, וְלִכְאוּרָה מִה תִּקְנֶה יֵשׁ
בְּדַבּוּר אֱלֹו. טְמֵאָת כֹּהֲנִים - עֲנִין הַטְּמֵאָה וְהַטְּהָרָה הוּא דְּבַר
שְׂאִי אֶפְשָׁר לְהַסְבִּירוֹ בְּשִׁכְל, וְאִם כֵּן יֹאמַר הַמַּחֲנֹךְ אֵיךְ יוֹכֵל
לְהַסְבִּיר עֲנִין זֶה? לָכֵן הַזְהִירָה הַתּוֹרָה שָׂאֵל נֹאמַר נֹאשׁ, וְכָל
אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, יִהְיֶה מִי שִׁיחִיָּה, מְזַהֵרִים עָלָיו לְהַשְׁתַּדֵּל כָּל
הָאֶפְשָׁרִי לְהַעֲמִידוֹ עַל דַּעַת הָאֵמֶת וְלַעֲזֹר נִקְדַת הַיְּהוּדוּת
אֲשֶׁר בּוֹ.

רְבִיעִי כֹּג ־ וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: ־ יֵדְבַר
אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתֶּם אֲלֵהֶם מוֹעֲדֵי יְהוָה
אֲשֶׁר־תִּקְרְאוּ אֹתָם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֵלָה הֵם
מוֹעֲדֵי: ־ גִּשְׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלֹאכֶה וּבַיּוֹם
הַשְּׁבִיעִי שַׁבַּת שַׁבַּת מִקְרָא־קֹדֶשׁ כָּל־מְלֹאכֶה

כְּבָשִׁים בְּנֵי שָׁנָה לִבְכֹּחַ שְׁלָמִים: ד וְהִנֵּיף הַכֹּהֵן |
 אֹתָם עַל־ לֶחֶם הַכֹּפְרִים תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה
 עַל־שְׁנֵי כְּבָשִׁים קָדָשׁ יִהְיוּ לַיהוָה לִפְנֵי:
 כ וּקְרַאתֶם בְּעֶצֶם | הַיּוֹם הַזֶּה מִקְרֵא־קָדָשׁ
 יִהְיֶה לָכֶם כָּל־מְלֹאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ חֻקַּת
 עוֹלָם בְּכָל־מוֹשְׁבֵיכֶם לְדֹרֹתֵיכֶם: ד וּבְקִצְרְכֶם
 אֶת־קִצִּיר אֲרֻצְכֶם לֹא־תִכְלֶה פֶּאת שְׂדֶךְ בְּקִצְרְךָ
 וְלֶקֶט קִצִּירְךָ לֹא תִלְקֹט לְעֵנִי וְלִגְרַל תַּעֲזֹב אֹתָם
 אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקטרישחות ח"ב ע' 72)

איש איש מבית ישראל . . . אשר יקריב קרבנו לכל
 נדריהם ולכל נדבותם (כב, יח)
 איש איש - לרבות את הגויים, שנודרים נדרים ונדבות
 בישראל (רש"י פס' ה')

בנוגע לבנין בית המקדש, ההלכה היא שאסור לשמח
 גויים בבניית הבית, ואף לא בתרומות לבניית הבית, והספקה
 לך, בית המקדש נועד לשם השקצת השכינה בבני ישראל
 בלבד, ואין לגויים חלק בזה. מה שאין כן בנוגע להקרבנות
 קרבנות, יכולים כל הגויים להשתתף ולהביא קרבנות, וטעם
 הדבר, המזבח - שעליו מקריבים את הקרבנות - נקבע
 מקומו ועומד מתחלת בריאת העולם, כמו שאמרו חז"ל
 ששם נברא אדם הראשון והקריב שם קרבנות, קרבנותיהם
 של קין והבל היו שם, וגם נח כשיצא מהמבך הקריב שם.
 לכן גם שאר אמות העולם צאצאיהם של אדם ונח יכולים
 להקריב שם קרבנות.

חמישי כ וידבר יהוה אל־משה לאמר: כ וידבר
 אל־בני ישראל לאמר בחדש השביעי באחד
 לחדש יהיה לכם שבתון זכרון תרועה מקרא־
 קדש: כ כל־מלאכת עבודה לא תעשו
 והקרבתם אשה ליהוה: ס וידבר יהוה
 אל־משה לאמר: כ אך בעשור לחדש השביעי
 הזה יום הכפרים הוא מקרא־קדש יהיה לכם
 ועניתם את־נפשותיכם והקרבתם אשה ליהוה:
 כ וכל־מלאכה לא תעשו בעצם היום הזה כי
 יום כפרים הוא לכפר עליכם לפני יהוה
 אלהיכם: כ כי כל־הנפש אשר לא־תענה

לא תעשו שבת הוא ליהוה בכל
 מושבתיכם: פ - אלה מועדי יהוה מקראי קדש
 אשר־תקראו אתם במועדים: ה בחדש הראשון
 בארבעה עשר לחדש בין הערפים פסח ליהוה:
 ו בחמשה עשר יום לחדש הזה חג המצות
 ליהוה שבעת ימים מצות תאכלו: ו ביום
 הראשון מקרא־קדש יהיה לכם כל־מלאכת
 עבודה לא תעשו: ה והקרבתם אשה ליהוה
 שבעת ימים ביום השביעי מקרא־קדש כל־
 מלאכת עבודה לא תעשו: פ וידבר יהוה
 אל־משה לאמר: כ דבר אל־בני ישראל ואמרת
 אליהם כִּי־תבאו אל־הארץ אשר אני נתן לכם
 וקצרתם את־קצירה והבאתם את־עמר ראשית
 קצירכם אל־הכהן: י והניף את־העמר לפני
 יהוה לרצונכם ממחרת השבת יניפנו הכהן:
 י ועשיתם ביום הניפכם את־העמר בבש
 תמים בן־שנתו לעלה ליהוה: י ומנחתו שני
 עשרנים סלת בלילה בשמן אשה ליהוה ריח
 ניחח כתיב וגסכה קרי וגספו יין רביעת הדין:
 י ולחם וקלי וברמל לא תאכלו עד־עצם היום
 הזה עד הביאתכם את־קרבן אלהיכם חקת
 עולם לדורותיכם בכל מושבתיכם: ס
 וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאתכם
 את־עמר התנופה שבע שבתות תמימת
 תהינה: ט עד ממחרת השבת השביעת
 תספרו חמשים יום והקרבתם מנחה חדשה
 ליהוה: י ממושבתיכם תביאו | לחם תנופה
 שתים שני עשרנים סלת תהינה חמץ
 תאפינה בפורים ליהוה: י והקרבתם על־
 הלחם שבעת כבשים תמימים בני שנה ופר
 בן־בקר אחד ואילים שנים יהיו עלה ליהוה
 ומנחתם וגספיהם אשה ריח־ניחח ליהוה:
 י ועשיתם שעיר־עזים אחד לחטאת ושני

בַּעֲצָם הַיּוֹם הַזֶּה וְנִכְרְתָה מֵעַמִּיהָ: וְכָל־הַנֶּפֶשׁ
אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה פֶל־מְלָאכָה בַּעֲצָם הַיּוֹם הַזֶּה
וְהֵאבֵדְתִי אֶת־הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִקֶּרֶב עַמּוֹ:
אֶל־מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם
בְּכָל מִשְׁבְּתֵיכֶם: שֶׁשַּׁבַּת שַׁבְתוֹן הוּא לָכֶם
וְעִנִּיתֶם אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם בַּתַּשְׁעָה לַחֹדֶשׁ בְּעֶרֶב
מַעֲרֵב עַד־עֶרֶב תִּשְׁבְּתוּ שַׁבְּתֻכֶּם: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם - התנועותיות תשמ"ט ח"ב ע')

(364)

וְנִקְדַּשְׁתִּי בַתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (כב, לב)

מִסֵּר עֲצָמָךְ וְקִדְשׁ שְׁמִי (רש"י)

על הפסוק "מגיד דבריו לנעקב חקיו ומשפטיו לישראל"
אומרים חז"ל "מה שהוא עושה, אומר לישראל לעשות",
דהיינו שהקב"ה מקים בעצמו את המצוות שמצווה על
ישראל לעשות. כמו כן מצינו בענינו, במצוות 'מסירת נפש':
כאשר משקים אשה סוטה, מוחקים את שמו של הקב"ה
במים. הקב"ה - בביכול - מוסר את נפשו, כדי להשפין
שלום בין איש לאשה בבני ישראל.

ששי ~ וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ~ וַיְדַבֵּר
אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּחֲמֹשֶׁה עָשָׂר יוֹם
לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה חֻקַּת הַסִּפּוֹת שַׁבַּעַת יָמִים
לִיהוָה: ~ בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא־קֹדֶשׁ פֶּל־
מְלָאכָת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ: ~ שַׁבַּעַת יָמִים
תִּקְרִיבוּ אֵשֶׁה לַיהוָה בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי מִקְרָא־קֹדֶשׁ
יְהִי לָכֶם וְהִקְרַבְתֶּם אֵשֶׁה לַיהוָה עֲצֵרֶת הוּא
פֶל־מְלָאכָת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ: ~ אֵלֶּה מוֹעֲדֵי
יְהוָה אֲשֶׁר־תִּקְרְאוּ אֹתָם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ לַחֲקִירֵי
אֵשֶׁה לַיהוָה עֹלָה וּמִנְחָה זֶבַח וְנִסְכִּים דְּבָרֵי־יוֹם
בַּיּוֹם: ~ מִלֵּבֶד שַׁבַּת יְהוָה וּמִלֵּבֶד מַתְּנוֹתֵיכֶם
וּמִלֵּבֶד פֶּל־נִדְרֵיכֶם וּמִלֵּבֶד פֶּל־נִדְבָתֵיכֶם אֲשֶׁר
תִּתְּנוּ לַיהוָה: ~ אֵךְ בַּחֲמֹשֶׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ
הַשְּׁבִיעִי בְּאַסְפְּכֶם אֶת־תְּבוּאת הָאָרֶץ תַּחֲנוּ
אֶת־חֹג־יְהוָה שַׁבַּעַת יָמִים בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן שַׁבְּתוֹן
וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי שַׁבְּתוֹן: ~ וְלִקְחֹתֶם לָכֶם בַּיּוֹם
הָרִאשׁוֹן פָּרִי עֵץ הָדָר כַּפַּת תְּמָרִים וְעֵנָף

עֵץ־עֵבֶת וְעֵרְבֵי־נָחַל וּשְׁמַחְתֶּם לִפְנֵי יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם שַׁבַּעַת יָמִים: ~ וְחַגְתֶּם אֹתוֹ חֹג לַיהוָה
שַׁבַּעַת יָמִים בַּשָּׁנָה חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בַּחֹדֶשׁ
הַשְּׁבִיעִי תַחֲנוּ אֹתוֹ: ~ בַּסִּפּוֹת תִּשְׁבּוּ שַׁבַּעַת
יָמִים פֶּל־הָאֲזָרָח בְּיִשְׂרָאֵל יִשְׁבּוּ בַסִּפּוֹת: ~ לְמַעַן
יֵדְעוּ דֹרֹתֵיכֶם כִּי בַסִּפּוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת־בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם: ~ וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת־מֹעֲדֵי יְהוָה אֶל־בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות חכ"ח ע' 82)

וְקִרְאתֶם בַּעֲצָם הַיּוֹם הַזֶּה מִקְרָא קֹדֶשׁ יְהִי לָכֶם כָּל
מְלָאכָת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ (כג, כא)
בכל חג יש את המצוה המיוחדת לו, רק בחג השבועות
אין שום מצוה מיוחדת. וטעם הדבר, בכל חג יש בטוי לקשר
מסים בין הקב"ה ובני ישראל, ואת הקשר הזה מבטאים
במצוה מסוימת. חג השבועות מבטא את עצם הקשר בין
הקב"ה לבני ישראל - בחירתו של הקב"ה בבני ישראל, ואת
עצם הבחירה בבני ישראל אי אפשר לבטא ולצייר זאת בשום
מצוה מגדלת. לכן בחג השבועות אין מצוה מיוחדת.

שביעי ~ כד ~ וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ~ צִוּ
אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיָקָחוּ אֵלֵיךְ שִׁמּוֹן זֵית זָךְ כֶּתִית
לְמֶאֱוָר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד: ~ מִחוּץ לַפֶּרֶת הָעֵדוּת
בְּאֶהֱל מוֹעֵד יַעֲרֹךְ אֹתוֹ אֶהְרֹן מַעֲרֵב עַד־בֹּקֶר
לִפְנֵי יְהוָה תָּמִיד חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם: ~ עַל
הַמִּזְבֵּחַ הַמְּהֻרָּה יַעֲרֹךְ אֶת־הַנִּירוֹת לִפְנֵי יְהוָה
תָּמִיד: פ ~ וְלִקְחֹת סֹלֶת וְאַפִּית אֹתָהּ שִׁתִּים
עֹשֶׂה חֲלוֹת שְׁנֵי עֶשְׂרִים יְהִי הַחֲלָה הָאֶחָת:
וּשְׁמַת אוֹתָם שִׁתִּים מַעֲרֹכֹת שֵׁשׁ הַמַּעֲרֹכֶת עַל
הַשֻּׁלְחָן הַטָּהוֹר לִפְנֵי יְהוָה: ~ וְנִתַּת עַל־הַמַּעֲרֹכֶת
לִבְנֵה זֶבֶח וְהִיתָה לָלֶחֶם לְאַזְכָּרָה אֵשֶׁה לַיהוָה:
~ בַּיּוֹם הַשַּׁבָּת בַּיּוֹם הַשַּׁבָּת יַעֲרֹכְנוּ לִפְנֵי יְהוָה
תָּמִיד מֵאֵת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם: ~ וְהִיתָה
לְאֶהֱרֹן וּלְבָנָיו וּלְאֶכְלָהוּ בְּמָקוֹם קֹדֶשׁ כִּי קֹדֶשׁ
קֹדְשִׁים הוּא לֹא מֵאֲשֵׁי יְהוָה חֶק־עוֹלָם: ~ וַיֵּצֵא
בְּנֵי־אֵשֶׁה יִשְׂרָאֵלִית וְהוּא בֶן־אִישׁ מִצְרִי בַתּוֹךְ

וַיִּתְעַלֶּה, וַיִּתְחַלֵּל, שְׁמֹה דְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. אֲמֵן לְעֵלָא מִן
כָּל בְּרַכְתָּא וְשִׁירָתָא, תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא, דְּאֲמִירָן
בְּעֵלְמָא, וְאֲמָרוּ אָמֵן: אֲמֵן

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר שיחות ח"ו ע' 163. ע"פ ביאורי החומש)

וְסִמְכוּ כָּל הַשְּׁמַעִים אֶת יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁוֹ (כד, יד)
אומרים לו: דַּמָּךְ בְּרֹאשְׁךָ, וְאִין אָנוּ נַעֲנְשִׁים בְּמִיתְתְּךָ,
שְׂאֵתָה גְּרַמְתָּ לָךְ (רש"י)

אחד התנאים ההכרחיים לחיוב מיתה הוא ההתנצח -
אין אדם חייב מיתה אלא אם כן התרו בו בשעת החטא,
והודיעו לו שאם יעשה כן יהיה חייב מיתה. במקרה המקלל
לא יכולה להיות התנצח, כי בשעת החטא בני ישראל לא
ידעו את ענשו. ואף על פ"כ צוה הקב"ה להמית את
המקלל. לכן דווקא דין "סמיכה" נאמר בנוגע למקלל, לומר
"אין אנו נענשים במיתתך, שאתה גרמת לך" - מאחר ומדבר
במקרה שבו לא הייתה התנצח, ואלולא הוראת השעה
המיוחדת לא היה המקלל חייב מיתה.

מפסיר כּא וּמִפְּנֵי בְּהֵמָה יִשְׁלַמְנָהּ וּמִפְּנֵי אָדָם יוּמָת:
כּב מִשְׁפָּט אַחַד יִהְיֶה לָכֶם בְּגֵר כְּאֹזְרָח יִהְיֶה כִּי
אָנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: כּג וַיִּדְבֹּר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וַיֹּצִיאוּ אֶת־הַמִּקְלָל אֶל־מַחוּץ לַמַּחֲנֶה
וַיִּרְגְּמוּ אוֹתוֹ אֲבָן וּבְנֵי־יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ כַּאֲשֶׁר צֻוְּהָ
יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: פפפ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר שיחות ח"ו ע' 166. ע"פ ביאורי החומש)

הוצא את המקלל . . ורגמו אותו כל העדה (כד, יד)
כל העדה - במעמד כל העדה (רש"י)
מצינו בדברי רש"י, שחטאו של המקלל התחיל בכך
שדצה להקים את אהלו בתוך מחנה ישראל, על-אף שהיה
"בן איש מצרי". לכן היה גם ענשו מדה כנגד מדה: הוא
בקש להקים את אהלו שלא בדין בתוך המחנה, ובכך להפוך
לחלק מ"כל העדה" - ועל כך נענש בסקילה מחוץ למחנה,
ובמעמד "כל העדה".

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּנְצְצוּ בַּמַּחֲנֶה בֶּן הַיִּשְׂרָאֵלִית וְאִישׁ
הַיִּשְׂרָאֵלִי: כּא וַיִּקָּב בֶּן־הָאִשָּׁה הַיִּשְׂרָאֵלִית אֶת־
הַשֵּׁם וַיִּקְלֵל וַיִּבְיֹאוּ אוֹתוֹ אֶל־מֹשֶׁה וְשֵׁם אִמּוֹ
שְׁלֹמִית בַּת־דָּבָר לַמַּטֵּה־דָן: כּב וַיִּנְיַחוּ בַּמִּשְׁמֶר
לַפָּרֶשׁ לָהֶם עַל־פִּי יְהוָה: כּג וַיִּדְבֹּר יְהוָה
אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: כּד הוֹצֵא אֶת־הַמִּקְלָל אֶל־
מַחוּץ לַמַּחֲנֶה וְסִמְכוּ כָּל־הַשְּׁמַעִים אֶת־יְדֵיהֶם
עַל־רֹאשׁוֹ וְרָגְמוּ אוֹתוֹ כָּל־הָעֵדָה: כּה וְאֶל־בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל תִּדְבֹּר לֵאמֹר אִישׁ אִישׁ כִּי־יִקְלֵל אֱלֹהָיו
וְנָשָׂא חֲמָאוֹ: כּו וְנָקַב שֵׁם־יְהוָה מוֹת יוּמָת רָגוּם
וְרָגְמוּ־בּוֹ כָּל־הָעֵדָה כְּגֵר כְּאֹזְרָח בְּנִקְבוֹ שֵׁם
יוּמָת: כּז וְאִישׁ כִּי יִכֶּה כְּלִי־נֶפֶשׁ אָדָם מוֹת יוּמָת:
כּח וּמִכֶּה נֶפֶשׁ־בְּהֵמָה יִשְׁלַמְנָהּ נֶפֶשׁ תַּחַת נֶפֶשׁ:
כּט וְאִישׁ כִּי־יִתֵּן מוֹם בַּעֲמִיתוֹ כַּאֲשֶׁר עָשָׂה בֶּן
יַעֲשֶׂה לוֹ: לֹ: לֹ: שָׁבַר תַּחַת שָׁבַר עֵין תַּחַת עֵין שֵׁן
תַּחַת שֵׁן כַּאֲשֶׁר יִתֵּן מוֹם בְּאָדָם בֶּן יִנְתֵּן בּוֹ:
לא וּמִכֶּה בְּהֵמָה יִשְׁלַמְנָהּ וּמִכֶּה אָדָם יוּמָת:
לב מִשְׁפָּט אַחַד יִהְיֶה לָכֶם בְּגֵר כְּאֹזְרָח יִהְיֶה כִּי
אָנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: לד וַיִּדְבֹּר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וַיֹּצִיאוּ אֶת־הַמִּקְלָל אֶל־מַחוּץ לַמַּחֲנֶה
וַיִּרְגְּמוּ אוֹתוֹ אֲבָן וּבְנֵי־יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ כַּאֲשֶׁר צֻוְּהָ
יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: פפפ

קכ"ד פסוקים, עזריאל סימן.

חצי קריש

יתגדל ויתקדש שְׁמֹה רַבָּא. אֲמֵן בְּעֵלְמָא דִּי בְּרָא כְּרֻעֹתָהּ
וַיְמַלִּיךְ מַלְכוּתָהּ, וַיַּצְמַח פּוֹרְקָנָה וַיִּקְרַב מְשִׁיחָהּ.
אֲמֵן בְּחַיִּיכוֹן וּבְיוֹמִיכוֹן וּבְחַיִּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל, בְּעֵלְמָא
וּבְזִמְן קָרִיב וְאֲמָרוּ אָמֵן: אֲמֵן יְהֵא שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וְלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא.
יְתַבְּרַךְ, וַיִּשְׁתַּבַּח, וַיִּתְפָּאֵר, וַיִּתְרוֹמֵם, וַיִּתְנַשֵּׂא, וַיִּתְהַדָּר,

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה - אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה
ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה

(= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לִפְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל:

עֲנִיִּים הֵיא לַמַּחְזִיקִים בָּהּ, וְתַמְכִּיהָ מֵאֲשֶׁר. דְּרָכֶיהָ דְּרָכֵי־נַעַם, וְכָל־נִתְיבְתִּיהָ שְׁלוֹם. אֲרֹךְ יָמִים בְּיָמֶיהָ, בְּשִׂמְלָהּ עֵשֶׂר וְכָבוֹד. יִי חֲפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ, וַיַּדִּיל תּוֹרָה וַיֹּאדִיר:

מדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפניה

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בַּבְּנִיָּאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם הַנְּאֻמִּים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמִשְׁנָה עֲבָדוֹ וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבַבְּנִיָּאִי הָאֵמַת וְצִדִּיק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזוהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הזקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

שי למורא

עטרת מרים

טו) וְהַפְתָּנִים הַלּוֹיִם, הַפְתָּנִים שֶׁהֵם מִשְׁכַּט לוי. בְּנֵי צְדוֹק, צְדוֹק הָיָה הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל הָרִאשׁוֹן שֶׁשָּׁמַשׁ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁבָּנָה שְׁלֹמֹה, לָכֵן נִקְרָאוּ עַל שְׁמוֹ. אֲשֶׁר שָׁמְרוּ וּגְו', בְּפָסוּקִים שֶׁלִּפְנֵי זֶה אָמַר הַבְּנִיָּא שְׁאוֹתָם בְּהֵנָּה שֶׁהִקְרִיבוּ לַעֲבוֹדַת־זָרָה לֹא יִשָּׁוּ לַעֲבוֹדַת הַקִּרְבָּנוֹת בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, לְפִיכָךְ אָמַר שְׁאוֹתָם שְׁלֹא תַעֲוֶי וְשׁוּבוּ לְפָנַי עֲבוֹדְתֶּם. טז) אֶל שְׁלֹחֲנֵי לְשֶׁרְתָנִי, הוּא סְדוּר לָהֶם הַפָּנִים שֶׁעַל הַשְּׁלֹחֵן בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ. יז) בְּבֹאֵם אֶל שַׁעֲרֵי הַחֲצֵר הַפְּנִימִית, בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים,

טו) וְהַפְתָּנִים הַלּוֹיִם בְּנֵי צְדוֹק שֶׁשָּׁמַשׁ בְּיָמֵי שְׁלֹמֹה אֲשֶׁר שָׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמֶרֶת מִקְדָּשִׁי וְלֹא זָזוּ מֵעֲבוֹדַת הַמִּקְדָּשׁ וְלֹא עָבְדוּ עֲבוֹדַת־זָרָה בַּתְּעוֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִעָלִי הַמָּה וְקִרְבּוֹ אֵלֵי לְשֶׁרְתָנִי וְעַמְּדוֹ לִפְנֵי כָּל עֲנִי הַהִנָּה לְהַקְרִיב לִי חֶלֶב וְדָם נָאֻם אֲדֹנִי יְהוָה: טז) וְגַם הַמָּה יָבֹאוּ אֶל־מִקְדָּשִׁי וְהַמָּה יִקְרְבוּ אֶל־שְׁלֹחֲנֵי לְשֶׁרְתָנִי וְהוּ סְדוּר לָהֶם הַפָּנִים וְשָׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמֶרֶתִי כָּל דָּבָר הַעֲבוֹדָה: יז) וְהָיָה בְּבֹאֵם הַפְתָּנִים הַגָּדוֹלִים בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים אֶל־שַׁעֲרֵי הַחֲצֵר הַפְּנִימִית הוּא הַחֵיכַל הַנִּקְרָא חֲצֵר לַעֲמֹת קֹדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים, בְּגָדֵי כִשְׁתִּים יִלְבָּשׁוּ הֵם בְּגָדֵי הַלְבָן שֶׁבָּהֶן גָּדוֹל מִשְׁמַשׁ בָּהֶן בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים לַעֲבוֹדַת פָּנִים וְלֹא־יַעֲלֶה עֲלֵיהֶם צִמָּר פִּי כַּפָּנִים לֹא יַעֲשׂוּ עֲבוֹדָה בְּשִׂמְנָה בְּגָדִים שִׁישׁ בָּהֶן צִמָּר בְּשֶׁרְתָם בְּשַׁעֲרֵי

הפטרה לפרשת אמור לקריאה בציבור

ולשמו"ת ביחזקאל פרק מד

מִד טו וְהַפְתָּנִים הַלּוֹיִם בְּנֵי צְדוֹק

אֲשֶׁר שָׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמֶרֶת מִקְדָּשִׁי

בַּתְּעוֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִעָלִי הַמָּה יִקְרְבוּ

אֵלֵי לְשֶׁרְתָנִי וְעַמְּדוֹ לִפְנֵי לְהַקְרִיב לִי

חֶלֶב וְדָם נָאֻם אֲדֹנִי יְהוָה: טז) וְהַמָּה

יָבֹאוּ אֶל־מִקְדָּשִׁי וְהַמָּה יִקְרְבוּ אֶל־

שְׁלֹחֲנֵי לְשֶׁרְתָנִי וְשָׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמֶרֶתִי: יז) וְהָיָה בְּבֹאֵם אֶל־

שַׁעֲרֵי הַחֲצֵר הַפְּנִימִית בְּגָדֵי כִשְׁתִּים יִלְבָּשׁוּ וְלֹא־יַעֲלֶה עֲלֵיהֶם

כְּשִׁיבֹאוּ הַפְתָּנִים הַגָּדוֹלִים אֶל שַׁעֲרֵי הַחֲצֵר הַפְּנִימִית, כְּלֹמֶר, שַׁעֲרֵי הַחֵיכַל, וְלַעֲמֹת קֹדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים נִקְרָא כֵּן "הַחֲצֵר הַפְּנִימִית". בְּגָדֵי כִשְׁתִּים יִלְבָּשׁוּ, הֵם בְּגָדֵי הַלְבָן שֶׁבָּהֶן גָּדוֹל לִבֹּשׁ בְּשַׁעֲרֵי הַעֲבוֹדָה שְׁעוֹשָׂה בָּפָנִים. וְלֹא יַעֲלֶה עֲלֵיהֶם צִמָּר, הַמַּעֲוִל וְהַקִּנְיָן, שֶׁהֵיךְ בָּהֶם צִמָּר, לֹא יִלְבָּשׁ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים עֲבוֹדַת פָּנִים. וּבְיָתָהּ, וְלָפָנִים מִן הַשְּׁעָרִים הָאֵלֶּה,

דהנינו בהיכל ובקדש הקדשים. (יח) פֶּאֶרִי פְּשָׁתִים, מנגעות עשויות מפשתן. ונקראו "פֶּאֶרִי" על שם הכתוב "ומנגעות תעשה להם לכבוד ולתפארת" (שמות כח.ט), ונאמר "פֶּאֶרִי המנגעות" (שמות לט.כח). לא יחגרו ביזע, לא יחגרו את הכתבס במקום שמועים. לא למטה ממתניהם

ולא למעלה מאציליהם, אלא כנגד אצילי ידיהם (כנגד המרפק). (ט) אֶל הַחֲצֵר הַחִיצוֹנָה אֶל הָעֵם, כשיצאו אל עזרת ישראל ששם מקום עמידת העם. ופֶּשְׁטוֹ אֶת בְּגָדֵיהֶם וגו', כמו שכתוב בתורה "ופשט את בגדי הכהן אשר לבש בבואו אל הקדש והניחם שם" (ויקרא טז.ג). וּלְבָשׁוּ בְּגָדִים אֲחֵרִים, וּלְבָשׁוּ בְּגָדֵי חָלָל וְלֹא יִקְדָּשׁוּ אֶת הָעֵם בְּבְגָדֵיהֶם, כִּי שְׂלֹא יתעברו עם העם בבגדי הכהנה הקדושים ויבדלו ממאה מנגיעה בבגדי העם. שאין בגדי חל טהורים אצל בגדי הקדש. (כ) וְרֹאשָׁם לֹא יִגְלֹחוּ, שְׂלֹא יגלחו להעביר את כל השערה ופרע לא ישלחו, שלא ירבו לגדל שערה, (יותר משלשים יום). כסום יכסמו את ראשיהם, כמו הכסמת שפדורה בשבלת, ראשו של זה בצד עקרו של זה, (זה מדבר בכהנים גדולים). (כא) כָּל כַּהֵן, בֵּין כַּהֵן גָּדוֹל בֵּין כַּהֵן חֲדָיוֹט. (כב) וְאַלְמָנָה וגו', כהנים גדולים אסורים גם באלמנה, וגו' שאם רק בתולות. והאלמנה אשר תהיה אֶלְמָנָה, אֶלְמָנָה שתהיה רק אלמנה, אבל לא שתהיה חלוצה שמת בעלה בלא בנים והלוצה נעל של אחי המת. ואף שאסור זה הוא מדרבנן, רמזה יחזקאל, שאסורה גם לכהן הדיוט. מכהן יקחו, מקצת כהנים מתורים באלמנה, דהנינו כהן הדיוט. (כג) וְאֵת עַמִּי יוֹרוּ, הכהנים ילמדו את העם, להבדיל בין קדש לחל וגו'. (כד) בְּמִשְׁפָּטֵי יִשְׁפָּטֵהוּ, הם ישפטו לפי משפטי התורה, ולא לפי אגרון דעתם. וְאֵת תּוֹרוֹתַי וגו', התורות והחקים בדבר התקנות של המועדים והשבתות. (כו) וְאַחֲרֵי טַהֲרָתוֹ,

צֹמֵר בְּשָׂרָתָם בְּשַׁעְרֵי הַחֲצֵר הַפְּנִימִית וּבֵיתָהּ: יַח פֶּאֶרִי פְּשָׁתִים יִהְיוּ עַל־רֹאשָׁם וּמִכְנָסֵי פְּשָׁתִים יִהְיוּ עַל־מִתְנֵיהֶם לֹא יִחַגְרוּ בִּיזַע: יֵט וְכִבְצָאָתָם אֶל־הַחֲצֵר הַחִיצוֹנָה אֶל־הַחֲצֵר הַחִיצוֹנָה אֶל־הָעֵם יִפְשְׁטוּ אֶת־בְּגָדֵיהֶם אֲשֶׁר־הִמָּה מִשְׁרָתָם כָּם וְהִנִּיחוּ אוֹתָם בְּלִשְׁכַּת הַקֹּדֶשׁ וּלְבָשׁוּ בְּגָדִים אֲחֵרִים וְלֹא־יִקְדָּשׁוּ אֶת־הָעֵם בְּבְגָדֵיהֶם: כ וְרֹאשָׁם לֹא יִגְלֹחוּ וּפָרַע לֹא יִשְׁלָחוּ כָּסוּם יִכְסְמוּ אֶת־רֹאשֵׁיהֶם: כא וַיֵּין לֹא־יִשְׁתּוּ כָּל־כַּהֵן בְּבֹאֵם אֶל־הַחֲצֵר הַפְּנִימִית: כב וְאַלְמָנָה וְגֵרוּשָׁה לֹא־יִקְחוּ לָהֶם לְנָשִׁים כִּי אִם־בְּתוּלָת מִזֶּרַע בֵּית יִשְׂרָאֵל וְהָאֶלְמָנָה אֲשֶׁר־מִזֶּרַע בֵּית יִשְׂרָאֵל וְהָאֶלְמָנָה מִכַּהֵן וְהִיא כַּהֵן וְהִיא כַּהֵן בֵּית כַּהֵן, וְגַם בְּעֵלָה הָרִאשׁוֹן הָיָה כַּהֵן אוֹ יִקְחוּ: כג וְאֵת־עַמִּי יוֹרוּ וְלִמְדוּ הַכֹּהֲנִים לְהַבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחָל וּבֵין־טָמֵא לְטָהוֹר וְיִדְעוּ: כד וְעַל־רִיב הַמָּה יַעֲמִדוּ לְמִשְׁפָּט בְּמִשְׁפָּטֵי יִשְׁפָּטֵהוּ וְאֵת־תּוֹרָתִי וְאֵת־חֻקֹּתַי בְּכָל־מוֹעֲדֵי יִשְׁמְרוּ וְאֵת־שִׁבְתוֹתַי יִקְדָּשׁוּ: כה וְאַל־מֵת אָדָם לֹא יָבֹוא לְטָמְאָה כִּי אִם־לְאָב וְלֵאֵם וּלְבֵן וּלְבַת לָאֵחַ וּלְאֵחֹת אֲשֶׁר־לֹא־הִיָּתָה לֹא־הִיָּתָה לְאִישׁ יִטְמָאוּ: כו וְאַחֲרֵי טַהֲרָתוֹ שִׁבְעַת יָמִים יִסְפְּרוּ־לוֹ:

הַחֲצֵר הַפְּנִימִית וּבֵיתָהּ וּכְפָנִים בְּחָלָל כַּהֵן בֵּין בְּהִיכָל כַּהֵן קֹדֶשׁ הַקֹּדֶשׁ: יח פֶּאֶרִי מִנְּגָעוֹת פְּשָׁתִים יִהְיוּ עַל־רֹאשָׁם וּמִכְנָסֵי פְּשָׁתִים יִהְיוּ עַל־מִתְנֵיהֶם לֹא יִחַגְרוּ בִּיזַע בְּמָקוֹם שְׁמוּעִין: יט וְכִבְצָאָתָם הַכֹּהֲנִים, מִתְעוֹרָה שֶׁלָּהֶם אֶל־הַחֲצֵר הַחִיצוֹנָה לֹא לְעוֹרֵת נָשִׁים, כִּי־אִם אֶל־הַחֲצֵר הַחִיצוֹנָה אֶל־הָעֵם וְהִיא עוֹרֵת אָנָשִׁים, יִפְשְׁטוּ אֶת־בְּגָדֵיהֶם בְּגֵדִי כַהֵן הַנִּהַר אֲשֶׁר־הִמָּה מִשְׁרָתָם כָּם וְהִנִּיחוּ אוֹתָם בְּלִשְׁכַּת הַקֹּדֶשׁ הַעוֹמְדִים בְּתַחֲתֵית הָהָר וּמִפְּעַל וּלְבָשׁוּ הַכֹּהֲנִים בְּגָדִים אֲחֵרִים בְּגֵדֵי חָלָל וְלֹא־יִקְדָּשׁוּ אֶת־הָעֵם אֶת בְּגָדֵיהֶם בְּבְגָדֵיהֶם שֶׁל הַכֹּהֲנִים, כְּחֻשְׁבָּם אִם יִגְעוּ בָּהֶן בְּנֵי הָעֵם כְּאֵלּוּ הֵם קְדוּשִׁים כְּמוֹ הַכֹּהֲנִים: כ וְרֹאשָׁם שְׁעַר רֹאשָׁם לֹא יִגְלֹחוּ לְהַעבִיר אֶת כָּל הַשְּׂעָרָה וּפָרַע לֹא יִשְׁלָחוּ גִידוֹל שְׂעָרָה לֹא יִרְבוּ כָּסוּם יִכְסְמוּ אֶת־רֹאשֵׁיהֶם וְשׂוּ אֶת הַגִּלּוֹחַ וְלֹא יִגְלֹחוּ מִכָּל וְכָל וְלֹא יִשְׁלָחוּ פָרַע: כא וַיֵּין לֹא־יִשְׁתּוּ כָּל־כַּהֵן בְּבֹאֵם אֶל־הַחֲצֵר הַפְּנִימִית הוּא הַבִּיכָל: כב וְאַלְמָנָה וְגֵרוּשָׁה לֹא־יִקְחוּ לָהֶם הַכֹּהֲנִים הַגְּדוֹלִים לְנָשִׁים כִּי אִם־בְּתוּלָת מִזֶּרַע בֵּית יִשְׂרָאֵל וְהָאֶלְמָנָה אֲשֶׁר־תַּהְיֶה אֶלְמָנָה מִכַּהֵן וְהִיא כַּהֵן בֵּית כַּהֵן, וְגַם בְּעֵלָה הָרִאשׁוֹן הָיָה כַּהֵן אוֹ יִקְחוּ: כג וְאֵת־עַמִּי יוֹרוּ וְלִמְדוּ הַכֹּהֲנִים לְהַבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחָל וּבֵין־טָמֵא לְטָהוֹר וְיִדְעוּ: כד וְעַל־רִיב הַמָּה וְהָעֵם יַעֲמִדוּ לְמִשְׁפָּט בְּמִשְׁפָּטֵי יִשְׁפָּטֵהוּ כִּי הַכֹּהֲנִים יִהְיוּ בְּסִנְהֶדְרִין לְדוֹן דִּינֵי מִמוֹנוֹת וּנְפֻשׁוֹת בְּמִשְׁפָּטֵי הַתּוֹרָה וְאֵת־תּוֹרָתִי וְאֵת־חֻקֹּתַי הַחֲזוֹנִים בְּכָל־מוֹעֲדֵי ה' בְּדָבַר הַתְּקִינָה יִשְׁמְרוּ חֵם לְעֻשְׂתָּם וְאֵת־שִׁבְתוֹתַי יִקְדָּשׁוּ בְּדָבַר הַתְּקִינָה הַבָּאִים חוֹבָה לָיוֹם: כה וְאַל־מֵת אָדָם לֹא יָבֹוא לְטָמְאָה אֶת עַצְמוֹ כִּי אִם־לְאָב וְלֵאֵם וּלְבֵן וּלְבַת לָאֵחַ וּלְאֵחֹת אֲשֶׁר־לֹא־הִיָּתָה לֹאִישׁ וְיִטְמָאוּ: כו וְאַחֲרֵי טַהֲרָתוֹ אַחֵר פְּרִישְׁתוֹ מִן הַמֵּת שִׁבְעַת יָמִים יִסְפְּרוּ־לוֹ אֲחֵי הַכֹּהֲנִים וְיִתְּרוּ מִנְּטֵי

עטרת מרים

שי למורא

שבעה ימים: כז וביום באו אל־הקֹדֶשׁ בתחלת ביאת הכהן להתחנך בעבודת אל־החצר הפנימית היא עזרת כהנים אשר שם המזבח לשֶׁרֶת בְּקֹדֶשׁ יִקְרִיב חֲטָאתוֹ עֲשִׂירִית הָאִיפָה שֶׁהָיוּ הַכֹּהֲנִים מְקַרְבִּים בַּיּוֹם הַחֲנוּךְ שֶׁלָּהֶם נֶאֱמַר אֲדֹנָי יְהוֹה: כח וְהִיתָה לָּהֶם הַכֹּהֲנָה לְנַחֲלָה אֲנִי

אחרי שִׁפְרֹשׁ מִן הַפֶּתַח. (כז) וּבַיּוֹם בּוֹאוּ אֶל הַקֹּדֶשׁ, כָּל כֹּהֵן שָׂבֵא תַחֲלָה אֶל הַקֹּדֶשׁ לְהַתְחַנֵּךְ לְעִבּוּדָה. יִקְרִיב חֲטָאתוֹ, זו עֲשִׂירִית הָאִיפָה שֶׁצִּירֵד לְמִקְרִיב, כִּמּוֹ שֶׁכָּתוּב "זֶה קָרְבַּן אֹהֶל וּבָיִת אֲשֶׁר יִקְרִיבוּ לָהּ" בַּיּוֹם הַמִּשָּׁח אוֹתוֹ, עֲשִׂירִית הָאִיפָה סֵלֶת מִנְהָה תְּמִיד, מִחֲצִיתָהּ בִּבְקָר וּמִחֲצִיתָהּ בְּעֶזְרָב" (ויקרא ויג).

בְּעֶזְרָב" (ויקרא ויג). (כח) וְהִיתָה לָּהֶם לְנַחֲלָה, הַכֹּהֲנָה תִּהְיֶה לָּהֶם לְנַחֲלָה. אֲנִי נִחֲלָתָם, כְּלוֹמֵר, מוֹתֵר הַקִּרְבָּנוֹת יִהְיֶה נִחֲלָתָם.

(כט) הַמִּנְחָה וְגו', כְּלוֹמֵר, שְׁנֵי הַמִּנְחָה וכו', וְכָל חֶרֶם, וְכָל הַקִּדְשׁוֹת שֶׁמִּיָּעֲרִים לַכֹּהֲנִים. (ל) כָּל בְּבוּרֵי כָל, אֵלֶּה הַבְּבוּרִים. וְכָל תְּרוּמַת כָּל וְגו', וְכָל תְּרוּמָה מִכָּל מִין שְׂחִיב בְּתְרוּמָה. וְרֹאשִׁית עֲרִיסוֹתֵיכֶם, חֶלֶק רֹאשׁוֹן מִעֵשֶׂה (מִבֶּצֶק), לִפְנֵי שֶׁתֹּאכְלוּ מִמֶּנָּה, תִּפְרִישׁוּ חֶלֶק לַכֹּהֵן. לְהַנִּיחַ בְּרֶכֶה אֶל בֵּיתְךָ, כָּל זֶה יִהְיֶה לְחֶשְׂרוֹת בְּרֶכֶה בְּבֵיתְךָ, וְלֹא יִחֲסֹר לְךָ, אֲלֵא עוֹד יוֹסִיף. (לא) לֹא יֹאכְלוּ הַכֹּהֲנִים, לִפִּי שֶׁהִתְרַחַק לָהֶם מְלִיקַת חֲטָאת הָעוֹף, שֶׁהָיָה נִבְלָה וּמִרְפָּה, הַצֹּרֵךְ לְהוֹחִירָם עַל שֶׁאֵר נִבְלֹת וּמִרְפּוֹת.

כז וביום באו אל־הקֹדֶשׁ אל־החצר הפנימית לשֶׁרֶת בְּקֹדֶשׁ יִקְרִיב חֲטָאתוֹ נֶאֱמַר אֲדֹנָי יְהוֹה: כח וְהִיתָה לָּהֶם לְנַחֲלָה אֲנִי נִחֲלָתָם וְאֵחָזָה לֹא־תִתְּנוּ לָהֶם בְּיִשְׂרָאֵל אֲנִי אֲחֻזָּתָם: כט הַמִּנְחָה וְהַחֲטָאת וְהָאֲשֶׁם הַמָּה יֹאכְלוּם וְכָל־חֶרֶם בְּיִשְׂרָאֵל לָהֶם יִהְיֶה: ל וְרֹאשִׁית כָּל־בְּבוּרֵי כָל וְכָל־תְּרוּמַת כָּל מִכָּל תְּרוּמַתֵיכֶם לַכֹּהֲנִים יִהְיֶה וְרֹאשִׁית עֲרִיסוֹתֵיכֶם תִּתְּנוּ לַכֹּהֵן לְהַנִּיחַ בְּרֶכֶה אֶל־בֵּיתְךָ: לא כָּל־נִבְלָה וּמִרְפָּה מִן־הָעוֹף וּמִן־הַבְּהֵמָה לֹא יֹאכְלוּ הַכֹּהֲנִים:

נִחֲלָתָם מוֹתֵר קָרְבָּנֵי יִהְיֶה נִחֲלָתָם, וְאֵחָזָה חֶלֶק נִחֲלָה לֹא־תִתְּנוּ לָהֶם בְּיִשְׂרָאֵל כִּי אֲנִי אֲחֻזָּתָם: כט שְׁנֵי הַמִּנְחָה וְהַחֲטָאת וְהָאֲשֶׁם הַמָּה יֹאכְלוּם וְכָל־חֶרֶם כָּל הַקִּדְשׁוֹת בְּיִשְׂרָאֵל לָהֶם יִהְיֶה: ל וְרֹאשִׁית כָּל רֹאשִׁית הַנּוֹ וּמִתְּנוֹת וְתְרוּמָה וְתְרוּמַת מַעֲשֵׂר "בְּבוּרֵי כָל בְּבוּרִים וְכָל־תְּרוּמַת כָּל מִין דָּגָן בִּין תִּירֹשׁ וְצִדֵּי מִכָּל תְּרוּמַתֵיכֶם מִכָּל הַדְּבָרִים שֶׁאַתֶּם תִּיבִים לְהַפְרִישׁ מֵהֶם תְּרוּמָה לַכֹּהֲנִים יִהְיֶה וְרֹאשִׁית עֲרִיסוֹתֵיכֶם חֶלֶק תִּתְּנוּ לַכֹּהֵן לְהַנִּיחַ בְּרֶכֶה אֶל־בֵּיתְךָ: לא לִפִּי שֶׁהִתְרַחַק לָהֶם מְלִיקַת חֲטָאת הָעוֹף שֶׁהָיָה נִבְלָה וּמִרְפָּה, לָכֵן אֲנִי מוֹתֵר כִּי כָל־נִבְלָה וּמִרְפָּה מִן־הָעוֹף וּמִן־הַבְּהֵמָה לֹא יֹאכְלוּ הַכֹּהֲנִים:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת, הָאֵל הַנָּאֵמָן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַּבֵּר וּמְקַיֵּם, שֶׁכָּל דְּבָרָיו אֵמֶת וְצֶדֶק: נֶאֱמָן, אַתָּה הוּא יי אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדַבֵּר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזֹר לֹא יָשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הָאֵל הַנָּאֵמָן בְּכָל דְּבָרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפְשׁ תוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יי. מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָה: שְׂמַחְנוּ, יי אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְיָהוּ הַנָּבִיא עֲבָדְךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֲךָ, בְּמַהֲרָה יָבוֹא וַיַּגֵּל לִבָּנוּ, עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנְחָלוּ עוֹד

אחרים את כבודו. כי בשם קדשך נשבעת לו, שלא יכבה נרו לעולם ועד:

ברוך אתה יי, מגן דוד:

על התורה, ועל העבודה ועל הנביאים ועל יום השבת הזה, שנתת לנו יי
אלהינו לקדשה ולמנוחה, לכבוד ולתפארת. על הכל, יי אלהינו אנחנו

מודים לך, ומברכים אותך. יתברך שמך בפי כל חי תמיד לעולם ועד: ברוך

אתה יי, מקדש השבת:

ח וספרת לך שבע שבתות שנים שבע שנים
שבע פעמים והיו לך ימי שבע שבתות השנים
תשע וארבעים שנה: ט והעברת שופר תרועה
בחדש השבעי בעשור לחדש ביום הכפרים
תעבירו שופר בכל ארצכם: וקדשתם את
שנת החמשים שנה וקראתם דרור בארץ
לכל ישיבה ויכל הוא תהיה לכם ושבתם איש
אל אחוזתו ואיש אל משפחתו תשובו: י יוכל
הוא שנת החמשים שנה תהיה לכם לא תזרעו
ולא תקצרו את ספיחיה ולא תבצרו את גזריה:
יב כי יוכל הוא קדש תהיה לכם מזה שנה
תאכלו את תבואתה: יג בשנת היובל הזאת
תשובו איש אל אחוזתו:

קריאת התורה למנחת שבת-קודש
כה « וידבר יהוה אל-משה בחר סיני לאמור:
ידבר אל-בני ישראל ואמרת אליהם כי תבאו
אל-הארץ אשר אני נתן לכם ושבתה הארץ
שבת ליהוה: ג שש שנים תזרע שדך ושש שנים
תזמר פרמך ואספת את תבואתה: (לוי) ד ובשנה
השביעית שבת שבתון יהיה לארץ שבת ליהוה
שדך לא תזרע וכרמך לא תזמר: ה את ספיח
קצירך לא תקצור ואת ענבי גידך לא תבצר
שנת שבתון יהיה לארץ: ו והייתה שבת הארץ
לכם לאכלה לך ולעבדך ולאמתך ולשכירך
ולתושבך הגרים עמך: ז ולבהמתך ולחיה אשר
בארצך תהיה כל תבואתה לאכל: ח (ישעיהל)

סוף זמן קידוש לבנה:
יום רביעי בערב, י"ד אייר

אגרות קודש

[אור ללי"ג בעומר, ה'תשל"ג]

אני אמרתי לפי תומי - שמתעסקים בכהנ"ל מפני שזהו הילולא דרשב"י, ושאימירת ברכות
דכו"כ מבניי בוקעת וקיעים, וכשיבארו להם ענין דרשב"י ורע"ק וכו' יגרמו נח"ר לרע"ק ורשב"י
וכו' - וגו' די והותר, וכמו שעושים אנ"ש שי' באה"ק ת"ו ובכו"כ מקומות בחו"ל,

... ח"ו וח"ו שעל ידי וועלן ליידען אזוי פיהלע טויזענטער קינדער כי תקותי חזקה שימצאו
כאלה שיעשו כהנ"ל בזכרם רע"ק ורשב"י (ואשרי חלקם בזה ובבא) ודוקא עשי' כזו תצלית, וד"ל
וחבל על הזמן דהשקו"ט בהנ"ל.

באם הילדים-ות שי' יברכו וכו' וישמיעום דברי התעוררות ה"ז נח"ר שלי אמיתי.

לוח זמנים לשבת פרשת אמור בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
באר שבע (ק)	05:51	05:46	08:35	08:32	09:12	09:10	10:22	10:20	19:24	19:28	19:52	19:57	19:08	20:08
חיפה (ק)	05:47	05:43	08:32	08:28	09:10	09:08	10:20	10:19	19:29	19:34	19:55	20:00	19:03	20:11
ירושלים (ק)	05:48	05:44	08:32	08:29	09:10	09:08	10:20	10:18	19:29	19:33	19:52	19:56	18:52	20:08
תל אביב (ק)	05:50	05:45	08:34	08:30	09:12	09:09	10:22	10:20	19:26	19:30	19:54	19:59	19:09	20:10
נוסטריה, וינה (ק)	05:26	05:18	08:10	08:03	09:07	09:02	10:23	10:20	20:17	20:25	20:55	21:05	20:06	21:21
אוסטרליה, מלבורן (ח)	07:06	07:12	09:02	09:04	09:39	09:42	10:33	10:35	17:28	17:22	17:56	17:51	17:05	18:02
אוקראינה, אודסה (ק)	05:34	05:26	08:19	08:12	09:12	09:08	10:27	10:25	20:14	20:22	20:51	21:00	20:03	21:15
אוקראינה, דונייצק (ק)	05:01	04:53	07:45	07:38	08:41	08:37	09:58	09:55	19:50	19:58	20:29	20:38	19:39	20:54
אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ק)	05:11	05:02	07:55	07:47	08:52	08:47	10:08	10:05	20:03	20:11	20:42	20:51	19:52	21:08
אוקראינה, ז'יטומיר (ק)	05:31	05:21	08:13	08:04	09:15	09:10	10:32	10:29	20:34	20:43	21:15	21:25	20:24	21:43
אוקראינה, קייב (ק)	05:23	05:13	08:05	07:56	09:07	09:02	10:24	10:21	20:27	20:36	21:08	21:19	20:17	21:37
איטליה, מילאנו (ק)	06:03	05:55	08:48	08:42	09:40	09:36	10:54	10:52	20:40	20:47	21:13	21:22	20:28	21:37
אקוואדור, קיטו (ח)	06:07	06:07	08:37	08:37	09:07	09:07	10:09	10:09	18:14	18:14	18:37	18:37	17:56	18:46
ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)	07:34	07:39	09:34	09:36	10:10	10:12	11:05	11:06	18:07	18:02	18:34	18:29	17:45	18:40
ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)	08:39	08:45	10:28	10:31	11:08	11:11	12:01	12:02	18:44	18:38	19:15	19:10	18:21	19:22
ארה"ב, בולטימור (ק)	06:01	05:55	08:46	08:42	09:30	09:27	10:42	10:40	20:06	20:12	20:37	20:44	19:53	20:57
ארה"ב, ברוקלין (ק)	05:47	05:41	08:33	08:28	09:18	09:14	10:31	10:28	19:58	20:04	20:31	20:37	19:45	20:51
ארה"ב, ג'רסי סיטי (ק)	05:47	05:41	08:33	08:28	09:18	09:15	10:31	10:29	19:59	20:05	20:31	20:38	19:46	20:51
ארה"ב, דטרויט (ק)	06:19	06:13	09:05	09:00	09:52	09:49	11:06	11:03	20:39	20:45	21:12	21:19	20:26	21:33
ארה"ב, האוסטון (ק)	06:34	06:29	09:17	09:14	09:54	09:52	11:03	11:02	20:04	20:07	20:30	20:34	19:49	20:45
ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)	05:57	05:52	08:42	08:38	09:21	09:18	10:31	10:30	19:40	19:45	20:09	20:14	19:26	20:26
ארה"ב, מיאמי (ק)	06:40	06:36	09:22	09:19	09:57	09:55	11:05	11:04	19:56	19:59	20:22	20:25	19:40	20:36
ארה"ב, ניו הייבן (ק)	05:41	05:35	08:27	08:22	09:13	09:10	10:26	10:24	19:56	20:02	20:29	20:35	19:43	20:49
ארה"ב, פיטסבורג (ק)	06:12	06:05	08:57	08:53	09:42	09:39	10:55	10:53	20:22	20:28	20:54	21:01	20:09	21:14
ארה"ב, שיקגו (ק)	05:39	05:32	08:24	08:20	09:11	09:08	10:25	10:22	19:56	20:02	20:29	20:36	19:43	20:50
בוליביה, לה-פס (ח)	06:46	06:48	09:05	09:05	09:36	09:36	10:35	10:35	18:12	18:10	18:36	18:34	17:52	18:43
בלגיה, אנטוורפן (ק)	06:04	05:54	08:45	08:36	09:50	09:45	11:08	11:04	21:15	21:24	21:57	22:07	21:04	22:26
בלגיה, בריסל (ק)	06:06	05:56	08:47	08:38	09:51	09:46	11:08	11:05	21:13	21:23	21:55	22:06	21:03	22:24
ברזיל, סאן פאולו (ח)	06:30	06:33	08:42	08:43	09:14	09:16	10:12	10:13	17:41	17:38	18:01	17:58	17:20	18:08
ברזיל, ריו דה-ז'ניירו (ח)	06:17	06:20	08:30	08:31	09:02	09:03	10:00	10:00	17:25	17:22	17:50	17:48	17:05	17:57
בריטניה, לונדון (ק)	05:21	05:11	08:02	07:52	09:07	09:02	10:25	10:22	20:35	20:45	21:16	21:27	20:28	21:46
בריטניה, מנצ'סטר (ק)	05:22	05:12	07:59	07:46	09:12	09:07	10:31	10:28	20:50	21:00	21:35	21:47	20:43	22:08
גרמניה, ברלין (ק)	05:24	05:14	08:03	07:52	09:12	09:06	10:30	10:27	20:45	20:55	21:27	21:39	20:35	21:59
גרמניה, פרנקפורט (ק)	05:51	05:42	08:33	08:25	09:35	09:30	10:52	10:49	20:54	21:03	21:34	21:45	20:43	22:03
דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)	06:34	06:38	08:44	08:45	09:17	09:19	10:14	10:15	17:40	17:36	17:59	17:55	17:19	18:05
הודו, מומבאי (ח)	06:07	06:05	08:47	08:45	09:19	09:18	10:26	10:25	19:03	19:05	19:28	19:30	18:47	19:40
הודו, פונה (ח)	06:04	06:02	08:43	08:42	09:16	09:14	10:22	10:21	18:58	19:00	19:23	19:25	18:42	19:35
הונגריה, בודפשט (ק)	05:18	05:09	08:02	07:55	08:57	08:53	10:13	10:10	20:04	20:12	20:42	20:51	19:52	21:07
טורקיה, איסטנבול (ק)	05:51	05:45	08:37	08:32	09:22	09:19	10:35	10:33	20:03	20:09	20:36	20:43	19:50	20:56
יוון, אתונה (ק)	06:22	06:17	09:08	09:04	09:50	09:47	11:02	11:00	20:21	20:27	20:52	20:58	20:08	21:11
מולדובה, קישינב (ק)	05:40	05:32	08:24	08:18	09:19	09:15	10:34	10:31	20:23	20:31	21:01	21:09	20:12	21:25

לוח זמנים לשבת פרשת אמור בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)	06:01	06:04	08:43	08:42	09:16	09:15	10:23	10:22	19:01	19:03	19:26	19:28	18:45	19:38
ניו-זילנד, קרייסטצ'רץ' (ח)	07:39	07:32	09:14	09:17	09:57	10:00	10:48	10:50	17:19	17:12	17:53	17:46	16:55	17:59
נפאל, קטמנדו (ח)	05:16	05:20	08:02	08:00	08:38	08:36	09:47	09:45	18:41	18:45	19:08	19:12	18:26	19:22
סינגפור, סינגפור (ח)	06:56	06:56	09:27	09:26	09:57	09:56	10:59	10:59	19:06	19:06	19:29	19:29	18:48	19:39
פולין, ורשא (ק)	04:44	04:54	07:34	07:23	08:42	08:36	10:00	09:57	20:12	20:22	20:55	21:07	20:02	21:26
פרו, לימה (ח)	06:17	06:16	08:38	08:38	09:08	09:09	10:08	10:09	17:53	17:52	18:17	18:15	17:34	18:25
צרפת, ליאון (ק)	06:12	06:19	09:04	08:58	09:57	09:52	11:12	11:09	20:56	21:03	21:32	21:40	20:44	21:56
צרפת, פריז (ק)	06:11	06:20	09:04	08:56	10:02	09:57	11:19	11:15	21:17	21:25	21:54	22:04	21:06	22:21
קולומביה, בוגוטה (ח)	05:43	05:44	08:16	08:15	08:46	08:46	09:50	09:49	18:02	18:03	18:25	18:26	17:45	18:35
קנדה, טורונטו (ק)	05:54	06:01	08:47	08:42	09:36	09:32	10:50	10:48	20:30	20:37	21:02	21:09	20:18	21:24
קנדה, מונטריאול (ק)	05:26	05:33	08:19	08:13	09:10	09:06	10:25	10:23	20:10	20:17	20:45	20:53	19:58	21:08
קפריסין, לרנקה (ק)	05:44	05:49	08:34	08:30	09:14	09:11	10:24	10:23	19:36	19:40	20:05	20:10	19:22	20:22
רוסיה, ליובאוויטש (ח)	04:53	05:04	07:36	07:18	08:57	08:51	10:17	10:13	20:42	20:53	21:30	21:44	20:34	22:06
רוסיה, מוסקבה (ח)	04:22	04:34	07:00	06:26	08:28	08:22	09:49	09:45	20:24	20:35	21:10	21:24	20:15	21:48
רוסיה, רוסטוב על-הדון (ח)	04:48	04:56	07:40	07:34	08:35	08:31	09:51	09:48	19:40	19:48	20:18	20:27	19:29	20:43
שווייץ, ציריך (ק)	05:52	06:00	08:44	08:38	09:39	09:35	10:55	10:52	20:50	20:58	21:23	21:32	20:39	21:48
תאילנד, בנגקוק (ח)	05:52	05:54	08:31	08:30	09:03	09:01	10:08	10:07	18:35	18:37	18:59	19:01	18:19	19:11

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משיחת י"ג תשרי תשד"מ סכ"ח - התועדויות תשד"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר הדלקתה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק
נֵר שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:
יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתּוֹלִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתַצְעִידֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתַדְרִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתַסְמְכֵנוּ לְשָׁלוֹם, וְתַגִּיעֵנוּ לְמַחֲזוֹ חֲפָצֵנוּ לְחַיִּים וְלִשְׁמֹחָה וְלְשָׁלוֹם, (וְאִם דַּעְתּוֹ לַחֲזוֹר מִיָּד אוֹמֵר וְתַחֲזִירֵנוּ לְשָׁלוֹם), וְתַצִּילֵנוּ מִכָּל־אֹיֵב וְאֹרֶב וְלִסְטִים וְחַיּוֹת רָעוֹת בְּדֶרֶךְ וּמִכָּל־פּוֹרְעָנִיּוֹת הַמַּתְרַגְּשׁוֹת וּבָאוֹת לְעוֹלָם. וְתִשְׁלַח בְּרָכָה בְּכָל־מַעֲשֵׂה יָדֵינוּ, וְתַתְּנֵנוּ לֶחֶן וְלַחֲסֵד וְלִרְחֻמִּים בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָל־רֹאִינוּ, וְתַגְמִלֵנוּ חֲסִדִּים טוֹבִים וְתִשְׁמַע קוֹל תַּפְלָתֵנוּ כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תַּפְלַת כָּל־פֶּה: בְּרוּךְ אַתָּה יי, שׁוֹמֵעַ תַּפְלָה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת ובעלה גדעון יעקובסון

יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחי

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להרשמה ומנויים: 9601001 3 (972)

להורדת הקבצים:

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il - www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00577
07/05/2017

P.P.

שולם

1949

תל אביב

2 3 0 4 - 3 3 7 7

הורידו את יישומון
דבר מלכות
מחנות היישומים

